

ნაწილი მესამე

თავი I
სტუმრები

ელდერის ქუჩის იმ სახლში, სადაც ალბერ დე მორსერმა ჯერ კიდევ რომში ყოფნის დროს გრაფ მონტე-კრისტოს პაემანი დაუნიშნა, ოცდაერთ მაისს დილიდანვე სამზადისი იყო, რათა ყმაწვილი კაცის მიერ მოწვეულ სტუმარს ღირსეულად დახვედროდნენ.

ალბერ დე მორსერი ცხოვრობდა ცალკე ფლიგელში, რომელიც გადიოდა დიდი ეზოს კუთხეში, — სამზარეულო-საკუქნაო-საჯინბოს პირდაპირ. ფლიგელის ორი ფანჯარა გადაჰყურებდა ქუჩას, სამი — ეზოს, ხოლო ორი დანარჩენი კი — ბაღს.

ეზოსა და ბაღს შუა აღმართული იყო გრაფ და გრაფინია დე მორსერების ნათელი და ფართო საცხოვრებელი — ნაპოლეონის დროინდელი არქიტექტურის ცუდი გემოვნებით აშენებული შენობა.

მთელ მამულს, ქუჩის გასწვრივ, გაყოლებული ჰქონდა ქვის კედელი, ალაგ-ალაგ ყვავილის ლარნაკებით შემკული და შუაზე გაჭრილი, ოქროთი მოვარაყებული შუბებიანი კარით, რომელიც სადარბაზო შესასვლელი იყო. მეკარის ბინის გვერდით მდებარე პატარა კარი განკუთვნილი იყო მოსამსახურეებისა და ქვეითად შემსვლელ-გამომსვლელი ბატონებისათვის.

ალბერის საცხოვრებელი ფლიგელი ისე იყო შერჩეული, რომ იგრძნობოდა ნაზი წინდახედულობა დედისა, რომელსაც არ უნდოდა შვილს დაშორებოდა და ამავე დროს კარგად ესმოდა, რომ ყმაწვილ კაცს ამ ასაკში სრული თავისუფლება ესაჭიროებოდა. მეორე მხრივ ჩანდა გონიერი ეგოიზმი მდიდარი მშობლების უსაქმური და თავისუფალი ცხოვრების მოყვარული ყმაწვილი კაცისა, რომელსაც ამ ცხოვრებას ისე უვარაყებენ, როგორც ჩიტს გალიას.

ქუჩისპირა ფანჯრებიდან ალბერს შეეძლო დაკვირვება ეწარმოებინა გარე სამყაროზე; ყმაწვილი კაცებისათვის ხომ აუცილებელია, რომ მათ ჰორიზონტზე ყოველთვის ციალებდნენ ლამაზი ქალები, თუნდაც ეს ჰორიზონტი ქუჩა იყოს. ხოლო თუ დაკვირვების საგანი უფრო მეტ შესწავლას მოითხოვდა, ალბერს შეეძლო გასულიყო იმ პატარა ჭიშკრით, რომელიც შეესაბამებოდა მეკარის ბინის გვერდით მოთავსებულ პატარა კარს და რომელიც განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს.

ეს პატარა ჭიშკარი ისე შეუმჩნეველი იყო, იფიქრებდით, ალბათ, შენობის აგების დილიდანვე საბოლოოდ მიუვიწყებიათო. მაგრამ მზრუნველობით გაზეთილი კლიტე და კოჭაკები იმაზე მეტყველებდნენ, რომ მას ხშირად საიდუმლოდ იყენებდნენ. ეს მალული ჭიშკარი, მეტოქეობას უწევდა ორ დანარჩენ გამოსასვლელს და დასცინოდა მეკარეს, რომლის სიფხიზლეს და უფლებამოსილებას შეუმჩნეველი რჩებოდა, რომ იგი უნაზესი ხმის გაგონებაზე ან სათუთი თითების წინასწარ შეთანხმებულ კაკუნზე იღებოდა, როგორც «ათას ერთი ღამის» მღვიმის ცნობილი კარი, როგორც ალი-ბაბას ჯადოქრული სეზამი.

ეს კარი გადიოდა ვრცელ და მყუდრო დერეფანში, რომელიც მოსაცდელი ოთახის მაგივრობას სწევდა. ამ დერეფნის მარჯვნივ მოთავსებული იყო ალბერის სასაძილო ოთახი ეზოში გამავალი ფანჯრებით, ხოლო მარცხნივ პატარა სასტუმრო ბაღში

გამავალი ფანჯრებით. ფანჯრების წინ მარაოსავით გაშლილი ბუჩქები და მცოცავი მცენარეები ამ ორი ოთახის შინაგან ცხოვრებას უხილავს ხდიდნენ მოურიდელო თვალისაგან, რადგან ეს ოთახები პირველ სართულზე იყო მოთავსებული და შიგ კაცი მხოლოდ ქუჩიდან და ბაღიდან თუ შეიხედავდა.

მეორე სართულზეც ზუსტად ასეთივე ორი ოთახი იყო და დამატებით კიდევ ერთი, დერეფნის ასწვრივ. აქ მოთავსებული იყო სასტუმრო, საწოლი და ბუდეუარი.

ქვედა სართულის სასტუმრო ოთახი, ალჟირის სავარძლის ფორმისა, თამბაქოს მწვევლთათვის იყო განკუთვნილი.

მეორე სართულის ბუდეუარი საწოლ ოთახში გადიოდა და უჩინარი კარით პირდაპირ კიბეს უერთდებოდა. ერთი სიტყვით, როგორც ხედავთ, სიფრთხილისათვის ყოველგვარი ზომები იყო მიღებული.

მთელი მესამე სართული ეჭირა ფართო ატელიეს — ეს იყო მხატვრის თუ დენდის საკერპე, სადაც ერთმანეთზე ზედიზედ ზვინივით იყო მიყრილი ალბერის ჟინის დასაოკებელი სხვადასხვანაირი საგნები: სანადირო ბუკი, კონტრაბასები, ფლეიტები, მთელი ორკესტრი, რადგან ერთ დროს ალბერი თუ მუსიკისადმი დიდ მიდრეკილებას არ იჩენდა, სურვილი მაინც ჰქონდა შეესწავლა იგი. აქ იყო მოლბერტები, პალიტრები, პასტელის საღებავები, რადგან მუსიკის მოყვარულმა ძალიან მალე თავი მხატვრად წარმოიდგინა. ბოლოს აქ იყო ბლაგვი დანები, კრივის ხელთათმანები, ესპადრონები და ყოველგვარი სახის ჯოხები. ამ ეპოქის მაღალი საზოგადოების ახალგაზრდობის ტრადიციების მიხედვით, ალბერი უფრო მეტი ახირებით, ვიდრე მუსიკასა და მხატვრობას, ეწაფებოდა სამ ხელოვნებას, რომელიც ამთავრებს თანამედროვე ლომის აღზრდას. ეს სამი ხელოვნება გახლავთ: ფარიკაობა, კრივი და ჯოხებით ჩხუბი. ალბერი ამ სტუდიაში ყოველგვარი ფიზიკური ვარჯიშობისათვის რიგრიგობით ღებულობდა გრიზეს, კუკსას და შარლ ლე-ბუშეს.

ამ ოთახის დანარჩენ მოწყობილობას შეადგენდა ფრანცისკ პირველის დროინდელი კარადა, სავსე ჩინური ფაიფურით, იაპონური ლარნაკებით, ლუკა დელა როზიას ქაშანურებით და ბერნარ დე პალისის თეფშებით; ანტიკური სავარძლები, რომელზედაც შეიძლება ოდესღაც ისხდნენ ჰენრიხ IV ან სიული, ლუდოვიკო XIII ან რიშელიე, რადგან მათ შორის ორ სავარძელზე ღერბი იყო ამოჩუქურთმებული ლაჟვარდოვანი მინდორზე ციალი რომ გაჰქონდა სამეფო გვირგვინით დამშვენებულ საფრანგეთის სამ შროშანს, — ყოველივე ეს, უეჭველია ლუვრის სასახლიდან ან, ყოველ შემთხვევაში, სამეფოს ციხე-დარბაზიდან იყო მოტანილი.

ამ მუქი ფერის, უზადო გემოვნების სავარძლებზე უწესრიგოდ ეყარა თვალისმომჭრელი ფერის მდიდრული ქსოვილები, ირანის მზით შეფერადებულები, ან კალკუტის თუ ჩანდერნაგორის ქალების თითებქვეშ აყვავილებული. რისთვის იდო აქ ეს ქსოვილები, ამას ვერავინ იტყოდა. ისინი თვალს ატკბობდნენ და ელოდნენ დანიშნულებას, რომელიც უცნობი იყო თვით მათი მფლობელისათვის. მანამდე კი თავიანთი ოქროსფერი და აბრეშუმოვანი სხივებით ოთახს ანათებდნენ.

ყველაზე თვალსაჩინო ადგილას იდგა როლერისა და ბლანშის ნამუშევარი — წითელი ხის როიალი; ის თავისი ზომით ჩვენი «პაწაწინა» სასტუმრო ოთახების შესაფერისი იყო, მაგრამ ისე ჟღერდა, თითქოს მთელი ორკესტრი უკრავსო. ბეთჰოვენის, ვებერის, მოცარტის, ჰაიდნის, გრეტრის და პორპორის შედევრულ ნაწარმოებების შესრულების დროს კი უფრო მეტი მგრძნობიარობა ემატებოდა.

ყველაფერი: კედლები, კარები, ქერი შემკული იყო ხმლებით, ხანჯლებით, დანებით, ჯოხებით, ნაჯახებით, — მთელი საჭურველი მოოქრული, მოვერცხლილი

და მოზარნაშებული; მინერალების ქვები, ჰერბარიუმები, ჩიტების ფიტულები უმოძრაოდ გაშემებული ფრთებით და ერთხელ და სამუდამოდ გაღებული ნისკარტით.

რა თქმა უნდა, ეს ალბერის საყვარელი ოთახი იყო.

მაგრამ, ამის მიუხედავად, პაემანის დღეს დილის ტანსაცმელში გამოწყობილი ალბერი ქვედა სართულის პატარა ოთახში მოკალათებულიყო. ფართო, რბილი სავარძლის წინ მდგომ მაგიდაზე, ჰოლანდიურ ქაშანურ ქილებში ელაგა სხვადასხვა ხარისხის საუკეთესო თამბაქო: პეტერბურგის ყვითლით დაწყებული, სინაის შავი თუთუნით გათავებული. აქ იყო მერილენდიც, პორტო-რიკოც და ლატაკიც. მათ გვერდით სურნელოვან ყუთებში სიგრძისა და ხარისხის მიხედვით ჩაწყობილი იყო პუროსები, რეგალია, ჰავანა და მანილა. ღია კარადაში მოჩანდა გერმანული ჩიბუხების კოლექცია, მარჯნით დამშვენებული ქარვის მუნდშტუკიანი ჩიბუხის ტარები, ოქროგადაკრული ყალიონები გველივით დახვეული ტარასკონის განიერი ყელით, რომელნიც ელოდნენ მწვევლთა ჟინს ან მოწონებსა. ალბერი თვითონ იძლეოდა განკარგულებებს ამ სიმეტრიული უწყესრიგობის მოსაგვარებლად, რომელსაც თანამედროვე სტუმრები კარგი საუზმის და ერთი ჭიქა ყავის შემდეგ ჭერისაკენ უცნაური სპირალებით ამავე ბოლში სიამოვნებით შეჰყურებდნენ.

ათს თხუთმეტი წუთი აკლდა, როდესაც ოთახში კამერდინერი შემოვიდა; თუ მხედველობაში არ მივიღებთ თხუთმეტი წლის ჯონ გრუმს, რომელიც მხოლოდ ინგლისურ ენაზე ლაპარაკობდა, ეს კამერდინერი მორსერის ერთადერთი მსახური იყო. თავისთავად იგულისხმება, რომ ჩვეულებრივ დღეებში მის განკარგულებაში იყო მშობლების მზარეული, ხოლო საზეიმო დღეებში მამის ლაქიაც.

კამერდინერმა ჟერმენმა, რომელიც თავისი ახალგაზრდა ბატონის სრული ნდობით სარგებლობდა, მაგიდაზე გაზეთების დასტა დააწყო და ალბერს წერილების გროვა გადასცა.

ალბერმა ამ წერილებს უგულისყუროდ შეხედა, ამოარჩია მოხდენილი ხელით დაწერილი ორი სურნელოვანი კონვერტი, გახსნა ისინი და მთელი ყურადღებით წაიკითხა.

— როგორ მიიღეთ ეს წერილები? — ჰკითხა მან.

— ერთი ფოსტით, ხოლო მეორე ქალბატონ დანგლარის კამერდინერმა მოიტანა.

— გადაეცით ქალბატონ დანგლარს, რომ თანახმა ვარ ლოჟაში ვეწვიო... მოიცათ... შემდეგ გაუარეთ როზას; გადაეცით, რომ ავასრულებ მის თხოვნას და ოპერიდან მასთან შევივლი ვახშმად. თქვენ მას წაუღებთ კიპრის, ხერესის და მალაგის ექვს ბოთლ საუკეთესო ღვინოს და ერთ კასრ ოსტენდეს ხამანწკს. ხამანწკები ბორელს გამოართვით და არ დაგავიწყდეთ უთხრათ, რომ ჩემთვის გინდათ.

— საუზმე როდის მოგართვათ?

— ახლა რომელი საათია?

— ათს აკლია თხუთმეტი წუთი.

— ზუსტად თერთმეტის ნახევარზე. დებრეს შეიძლება სამინისტროში ექქარებოდეს... ესეც არ იყოს (ალბერმა უბის წიგნაკში ჩაიხედა), მე სწორედ ასე დავუნიშნე გრაფს: ოცდაერთ მაისს თერთმეტის ნახევარზე, და მიუხედავად იმისა, რომ მისი დაპირება დიდად არ მჯერა, ზუსტი მინდა ვიყო. ჰო, მართლა, გრაფინია ხომ არ ამდგარა?

— თუ ბატონ ვიკონტს ნებავს, წავალ, გავიგებ.

— კარგი... სთხოვეთ მას ლიქიორებით სავსე ყუთი, ჩემი ნაკლულია. უთხარით, რომ მასთან ვიქნები სამ საათზე და ნებართვაც სთხოვეთ, სტუმარი წარვუდგინო.

კამერდინერი გავიდა. ალბერი დივანში გადაწვა, გადაშალა გაზეთები, გადახედა თეატრების რეპერტუარს და რაკი ნახა, რომ ოპერა იდგმებოდა და არა ბალეტი, სახე მოელუშა. განცხადებებში გულმოდგინედ მოძებნა კბილებისათვის ახალი საშუალება, რომელზედაც მას ელაპარაკნენ. შემდეგ კი ერთიმეორის მიყოლებით გადაისროლა პარიზის სამივე, ყველაზე გავრცელებული გაზეთი და ნელი მთქნარებით ჩაიბურტყუნა:

— გაზეთები დღითი დღე უფრო მოსაწყენი ხდება.

ამ დროს კარის წინ გაჩერდა მსუბუქი ეტლი. ერთი წუთის შემდეგ ოთახში კამერდინერი შემოვიდა და ბატონ ლუსიენ დებრეს მოსვლა მოახსენა.

ოთახში შემოვიდა მაღალი, ქერა, ფერმკრთალი ყმაწვილი კაცი. ნაცრისფერი თვალები, წვრილი, მოკუმული ტუჩები ჰქონდა და ისე იყურებოდა, როგორც თავის თავში დაჯერებულმა ადამიანმა იცის. მას ეცვა ოქროსღილებიანი ლურჯი ფრაკი, რომელსაც თეთრი ჰალსტუხი ამშვენებდა. წმინდა აბრემუმის ზონარზე დაკიდებული ჰქონდა კუს ტყავის მონოკლი, რომელსაც წარბისა და სიგმატური კუნთის წყალობით დროდადრო მარჯვენა თვალზე ათავსებდა. ამ კაცს ნახევრად ოფიციალური იერი ჰქონდა. იგი არც იღიმებოდა და არც ხმას იღებდა.

— გამარჯობა, ლუსიენ. — უთხრა ალბერმა. — ჩემო ძვირფასო, მაშინებს თქვენი ასეთი მეტისმეტი სიზუსტე: ყველაზე გვიან მოგელოდით, თქვენ ათს რომ თხუთმეტი წუთი აკლია, მაშინ გამოცხადდით, საუბრე კი თერთმეტის ნახევრისთვისაა დანიშნული. ეს უცნაური ამბავია. შემთხვევით თქვენი სამინისტრო კაბინეტი ხომ არ დაეცა.

— არა, ძვირფასო, — უპასუხა ყმაწვილმა კაცმა და დივანში ჩაჯდა, — დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ. ჩვენ ყოველთვის ვქანაობთ და არასოდეს არ ვეცემით; მე უკვე იმ აზრს დავადექი, რომ შეუცვლელეები ვართ, თუ არაფერს ვიტყვით იმაზე, რომ ნახევარკუნძულის საქმეები საბოლოოდ ამტკიცებს ჩვენს მდგომარეობას.

— ჰო, მართლა, თქვენ ხომ ესპანეთიდან აძევებთ დონ კარლოსს.

— არა, ძვირფასო, ნუ ურევთ. ჩვენ მას საფრანგეთის საზღვრების მეორე მხარეს ვაგზავნით და ბურჟში მეფურ მასპინძლობას ვპირდებით.

— ბურჟში?

— ეშმაკმა დალახვროს, მას სამდურავი არაფერი აქვს. ბურჟი — კარლოს მეშვიდეს დედაქალაქია. როგორ! ეს თქვენ არ იცოდით? გუშინდელს აქეთ მთელმა პარიზმა იცის, ხოლო გუშინწინ ეს ამბავი ბირჟაშიც ცოდნიათ, რადგან ბატონმა დანგლარმა (მე ვერ გამიგია, როგორ იგებს ის კაცი ახალ ამბებს მაშინვე, როგორც ჩვენ) ფასების აწევაზე ითამაშა და მილიონი მოიგო.

— თქვენ კი, როგორც ჩანს, ახალი ბაფთა შეგიძენიათ. თქვენს აბზინდზე ცისფერი ზოლია, რომელიც წინათ არ გქონიათ.

— დიახ, მე გამომიგზავნეს კარლოს მესამის ვარსკვლავი, — თქვა დებრემ დაუდევრად.

— თავს ისე ნუ მაჩვენებთ, თითქოს გულგრილად შეხვდით მაგ ამბებს, გამოტყდით, რომ გსიამოვნებთ მისი მიღება.

— კაცმა რომ თქვას, მართალი ხართ, დიახ, მსიამოვნებს, როგორც ტუალეტის დამატება. ვარსკვლავი მეტისმეტად უხდება ღილებზე შეკრულ ფრაკს, ეს ძალიან მომხიბვლელია.

— და ემსგავსები პრინც უელსელს ან ჰერცოგ რეიხშტადელს, — უთხრა ღიმილით მორსერმა.

— აი, რატომ მოვედი ასე დილაადრიანად, ჩემო ძვირფასო.

— ესე იგი იმიტომ, რომ კარლოს მესამის ვარსკვლავი მიიღეთ და გინდოდათ ჩემთვის გეცნობებინათ ეს სასიამოვნო ამბავი?

— არა, ამიტომ არა. წუხელ მთელი ღამე წერილების დაგზავნაში გავატარე: ოცდახუთი დიპლომატიური დეპეშა შევადგინე. სახლში გათენებისას დავბრუნდი, მინდოდა დამეძინა, მაგრამ თავი ამტკივდა; ამიტომ გადავწყვიტე ერთი საათი ცხენით მესეირნა. ბულონის ტყეში მომწყინდა და შიმშილი ვიგრძენი. ეს ორი მტრული გრძნობა, რომლებიც ერთად იშვიათად არიან, ამ დილით ჩემს წინააღმდეგ ამხედრდა და შექმნა რაღაც კარლისტ-რესპუბლიკელთა კავშირის მსგავსი; მაშინ გამახსენდა, რომ ამ დილით თქვენთან ვქეიფობდით და აი, მეც აქ ვარ; მშია, დამანაყრეთ, მოწყენილი ვარ, გამართეთ.

— ეგ ჩემი მოვალეობაა, როგორც მასპინძლისა, — უთხრა ალბერმა და კამერდინერს დაურეკა. ამასობაში კი ლუსიენი თავისი ფირუზებით მოჭედილი ოქროს ბუნიკიანი ჯოხით ჰაერში ისროდა გადაშლილ გაზეთებს. — ჟერმონ, მოგვიტანეთ ერთი ბოთლი ღვინო და ბისკვიტი. მანამდე კი, ჩემო ძვირფასო ლუსიენ, აი სიგარები, რასაკვირველია, კონტრაბანდისტული. გირჩევთ გასინჯოთ და თხოვოთ თქვენს მინისტრს, რომ კაკლის ხეების ფოთლების ნაცვლად, კეთილი მოქალაქეები მისი წყალობით რომ სწევენ, ჩვენც ასეთი სიგარები მოგვყიდოს.

— ეშმაკმა დალაზეროს, არც მთლად ასეა საქმე. როგორც კი თქვენ ამ სიგარებს მთავრობიდან მიიღებთ, მაშინვე საზიზღრად მოგჩვენებათ. ესეც არ იყოს, ეს ეხება არა საგარეო საქმეთა სამინისტროს, არამედ ფინანსთა სამინისტროს. მიმართეთ ბატონ იუმანს, არაპირდაპირი გადასახადების დეპარტამენტში, დერეფანი ა 126.

— სიმართლე უნდა ითქვას, მანცვიფრებთ თქვენი საქმეში ჩახედულობით. მაგრამ რაღას უცდით, აიღეთ სიგარა! — უთხრა ალბერმა.

ლუსიენმა მოვარაყებულ შანდალში ჩადგმულ ვარდისფერ სანთელზე მანილს მოუკიდა და სავარძელში გადაწვა.

— ჩემო ძვირფასო ვიკონტ, — უთხრა მან ალბერს, — ვერ გრძნობთ რაოდენ ბედნიერი ხართ, რომ არაფერი გაქვთ გასაკეთებელი.

— თქვენ რაღას გააკეთებდით, ჩემო ძვირფასო სამეფოს დამაწყნარებელი, არაფერი რომ არ გქონდეთ გასაკეთებელი? — უპასუხა ალბერმა ოდნავი ირონიით. — როგორ! თქვენ ხართ მინისტრის პირადი მდივანი, ერთდროულად გარეული დიდი ევროპის პოლიტიკის ყოველგვარ გაიმვერობაში და პარიზის უწვრილმანეს ინტრიგებში, თქვენ იცავთ მეფეებს, და რაც უფრო სასიამოვნოა, დედოფლებსაც, აფუძნებთ პარტიებს, ხელმძღვანელობთ არჩევნებს, კალმისა და ტელეგრაფის საშუალებით თქვენს კაბინეტში აღწევთ უფრო მეტს, ვიდრე ნაპოლეონი ბრძოლის ველზე აღწევდა თავისი ხმლითა და გამარჯვებებით. ხელფასს გარდა წლიურ შემოსავალში გაქვთ ოცდახუთი ათასი ლივრი, გყავთ ცხენი, რომელშიც შატო-რენემ ოთხასი ლუიდორი შემოგთავაზათ და მაინც არ დაუთმეთ. თქვენ გემსახურებათ თერძი, რომელიც არც ერთ შარვალს არ გიფუჭებთ, თქვენს განკარგულებაშია ოპერა, ჟოკეი-კლუბი და თეატრი ვარიეტე. და ყოველივე ამაში, ნუთუ გასართობი ვერაფერი ნახეთ? კარგი, რახან ასეა, მაშ მე გაგართობთ.

— ეგ როგორ?

— ახალი ნაცნობობით.

— მამაკაცია თუ ქალი?

— მამაკაცი.

— მე მამაკაცებს ისედაც ბევრს ვიცნობ.

— მაგრამ ისეთს, რომელზედაც გელაპარაკებით, არ იცნობთ.

— საიდანაა? ქვეყნის დასალიერიდან?

— შესაძლებელია, უფრო შორიდან.

— ეშმაკმა დალახვროს! იმედი მაქვს, რომ მას არ მოაქვს თქვენი საუზმე.

— არა, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, საუზმე აქ დედაჩემის სამზარეულოში მზადდება. მაშ, თქვენ ძალიან გშიებიათ?

— დიახ, უნდა გამოგიტყდეთ, მიუხედავად იმისა, რომ ამის თქმა დამამცირებელია, გუშინ ბატონ ვილფორთან ვისადილე, თქვენც შეგინიშნავთ ალბათ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, რომ სასამართლოს მსახურებს ძალიან ცუდი საქმელები აქვთ. კაცი იფიქრებს, სინდისის ქენჯნა აწუხებთო.

— ეშმაკმა დალახვროს, აგინეთ სხვისი სადილები; ერთი ეს მითხარით, თქვენს მინისტრებს როგორი საქმელები აქვთ?

— ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ წესიერ ხალხს არ ვვპატიჟებთ ხოლმე. და მერწმუნეთ, ზოგჯერ იძულებული რომ არ ვხდებოდეთ მაგიდაზე მოვიწვიოთ კეთილმოაზროვნე და ჩვენი ხმის მომცემი პლებეები, მაშინ ერთი უბედურება იქნებოდა ჩვენი შინ სადილობა.

— რაკი ასეა, ჩემო კარგო, დალიე კიდევ ერთი ჭიქა ხერესის ღვინო და ბისკვიტი დააყოლე.

— სიამოვნებით, თქვენი ესპანური ღვინო მშვენიერია; როგორც ხედავთ, ჩვენ სავსებით მართალნი ვიყავით, როცა ამ ქვეყანას ვაწყნარებდით.

— კარგი, მაგრამ დონ კარლოსი?

— დონ კარლოსი ბორდოს ღვინოს დალევს, ხოლო ათი წლის შემდეგ მის ვაჟიშვილს პატარა დედოფალზე დავწერთ ჯვარს.

— სამაგიეროდ თქვენ მიიღებთ ოქროს ვერძს, თუ ისევ სამინისტროში დარჩით. — როგორც ვხედავ, ალბერ, თქვენ გინდათ ამ დილით ფუჭი ლაპარაკით გამაძლოთ.

— რას იზამთ, დაგეთანხმებით, ეს ყველაზე მეტად ართობს კუჭს, მაგრამ მოიცათ, ბოშანის ხმა მესმის. თქვენ მასთან იკამათეთ და დამშვიდდებით.

— რაზე უნდა ვიკამათო?

— იმაზე, რასაც გაზეთებში სწერენ.

— მერე და მე ხომ გაზეთებს არ ვკითხულობ! — ზიზღით წარმოთქვა ლუსიენმა.

— მაშ, კამათისათვის უფრო მეტი საფუძველი გაქვთ.

— ბატონი ბოშანი! — მოახსენა კამერდინერმა.

— მობრძანდით, მობრძანდით, ბასრო კალამო! — თქვა ალბერმა, წამოდგა და ყმაწვილ კაცს მიეგება. — აგერ, დებრეც, რომელიც ვერ გიტანთ, მიუხედავად იმისა, რომ თქვენს სტატეებს არ კითხულობს. ყოველ შემთხვევაში, თვითონ ასე ამბობს.

— ის სავსებით მართალია, — უპასუხა ბოშანმა, — მეც ასევე ვარ განწყობილი მის მიმართ. ვაკრიტიკებ ისე, რომ არც კი ვიცი მისი საქმიანობა. გამარჯობათ, კომანდორო.

— აა, თქვენ ეს უკვე იცით? — უპასუხა ღიმილით მინისტრის პირადმა მდივანმა და ჟურნალისტს ხელი ჩამოართვა.

— ღმერთო ჩემო, აბა რა!

— მერე რას ლაპარაკობენ ამაზე საზოგადოებაში?

— რომელ საზოგადოებაში? ქრისტეს დაბადებიდან 1838 წლამდე ბევრი ჩამოითვლება.

— კრიტიკოს-პოლიტიკოსების საზოგადოებაში, სადაც თქვენ ერთ-ერთი ლომთაგანი ხართ.

— ამბობენ, ეს სავსებით სამართლიანიაო, და რომ თქვენ საკმაოდ თესავთ წითელს, რათა ცოტაოდენი ლურჯი ამოვიდეს.

— ჰო, ჰო, ცუდად არ არის ნათქვამი, — უთხრა ლუსიენმა, — რატომ ჩვენს მხარეზე არა ხარ, ძვირფასო ბოშან? თქვენი ჭკუის პატრონი სამ-ოთხ წელიწადში კარიერას გაიკეთებდით.

— იმისათვის, რომ თქვენ რჩევას დაგუჯერო, მხოლოდ ერთ რამეს ვუცდი, სამინისტროს, რომელიც შეძლებდა ექვს თვეს გაემლო. ახლა ერთი სიტყვა, ძვირფასო ალბერ, მით უმეტეს, რომ საწყალ ლუსიენსაც უნდა მივცე სულის მოთქმის საშუალება. ჩვენ ვსაუზმობთ თუ ვსადილობთ? უნდა გითხრათ, რომ პალატაში მეჩქარება. მაშ, როგორც ხედავთ, ჩვენს ხელობაში მარტო ია-ვარდები არ არის.

— ვისაუზმებთ, მხოლოდ ორ პიროვნებას ველოდებით და როგორც კი მოვლენ, მაშინვე მაგიდას შემოვუსხდებით.

— ვინ არიან ისინი? — ჰკითხა ბოშანმა.

— ერთი არისტოკრატია, მეორე დიპლომატი. — უპასუხა ალბერმა.

— მაშ, არისტოკრატს ორი საათი უნდა დაგუცადოთ, დიპლომატს კიდევ უფრო მეტი. არა, წავალ და პალატაში ვისაუზმებ, თქვენ კი ტკბილეულზე მოგისწრებთ. შემინახეთ მარწყვი, ყავა და სიგარები.

— თავი გაანებე ასეთ ლაპარაკს, ბოშან, თუნდა არისტოკრატი მონტომრენსი იყოს, თუნდა დიპლომატი მეტერნიხი, ჩვენ, სულ ერთია, მაგიდას თერთმეტის ნახევარზე შემოვუსხდებით. მანამდე კი დებრეს მაგალითს მიბაძეთ. გასინჯეთ ჩემი ხერესის ღვინო და ბისკვიტი დააყოლეთ.

— კარგი, ვრჩები, ამ დილით ჩემთვის აუცილებელია გართობა.

— დებრეც სწორედ თქვენსავით არის განწყობილი. მე კი მგონია, როცა მინისტრი მოწყენილია, ოპოზიცია მხიარულ გუნებაზე უნდა იყოს.

— დიახ, მაგრამ თქვენ არ იცით რა მემუქრება. დღეს დილით დეპუტატთა პალატაში ბატონ დანგლარის სიტყვა უნდა მოვისმინო, ხოლო სადამოს მის ცოლთან — საფრანგეთის პერის ტრაგედია. ეშმაკსაც წაუღია ეს კონსტიტუციური წყობილება: თუკი არჩევის უფლება გვაქვს, მაშ როგორღა ავირჩიეთ დანგლარი.

— მესმის, თქვენ გსურთ გამხიარულდეთ.

— დანგლარის სიტყვაზე ცუდს ნურაფერს მეტყვიით, — თქვა დებრემ, — ისიც ხომ თქვენ გაძლევთ ხმას, ესე იგი ოპოზიციაშია.

— აი, უბედურებაც მაგაშია! მე ველოდები, როდის გაუშვებთ მას ლუქსემბურგის სასახლეში სალაყბოდ, აი მაშინ კი ვიცინებ გულიანად.

— ჩემო ძვირფასო, — მიუბრუნდა ალბერი ბოშანს, — როგორ ეტყობა, რომ ესპანეთში საქმეები მოუწესრიგებელია, დღეს თქვენ ძალიან იკბინებით. გაიხსენეთ, რას ლაპარაკობენ პარიზის საზოგადოებაში ჩემს ქორწინებაზე მადმუაზელ ეჟენი დანგლართან. სინდისის ქვეშ რომ ითქვას, ხომ არ შემიძლია უფლება მოგცეთ ცუდი თქვათ ისეთი ადამიანის მჭევრმეტყველებაზე, რომელიც ერთ დღეს მეტყვის: «ბატონო ვიკონტო, თქვენ იცით, რომ ჩემს ქალიშვილს ორ მილიონს ვაძლევ მზითევში».

— ეგ ქორწინება არასოდეს მოხდება. მეფემ იგი ბარონი გახადა, შეუძლია პერამდე აიყვანოს, მაგრამ მისგან არისტოკრატს ვერასოდეს გამოიყვანს. გრაფ დე მორსერი კი მეტად დიდი არისტოკრატია, რომ რაღაც საწყალი ორი მილიონის გულისათვის მეზალიანსზე¹ (¹ სოციალურად უთანასწორო ქორწინება.) დათანხმდეს. ვიკონტ დე მორსერს შეუძლია ითხოვოს მხოლოდ მარკიზა.

— ორი მილიონი! ყოველ შემთხვევაში, ეს კარგი საქმეა. — თქვა მორსერმა.

— ეს არის რომელიმე ბულვარის თეატრის ან ბოტანიკური ბაღისა და რაპეს შორის არსებული სარკინიგზო ხაზის სააქციო კაპიტალი.

— ყურს ნუ უგდებთ, მორსერ, ილაპარაკოს, — უთხრა ზანტად დებრემ. — იქორწინეთ. თქვენ ხომ ფულის სავსე ტომარას თხოულობთ? ასეა ხომ? მაშ განა თქვენთვის სულ ერთი არ არის მასზე ერთი ღერბით ნაკლები იქნება თუ ერთი ნულით მეტი. თქვენს ღერბზე შვიდი მერლეტი გაქვთ, სამს მეუღლეს მისცემთ და ოთხი კიდევ დაგრჩებათ. ეს ერთით მაინც მეტია, ვიდრე ჰერცოგ გიზის ღერბი, ის კი კინალამ საფრანგეთის მეფე გახდა, ხოლო მისი ბიძაშვილი გერმანიის იმპერატორი იყო.

— კაცმა რომ თქვას, ლუსიენ, მგონი მართალი ხართ.» — უთხრა გულისყურგაბნეულმა ალბერმა.

— რასაკვირველია! ესეც არ იყოს, ყველა მილიონერი დიდგვაროვანია, როგორც ბუში.

— ჩუმად! ასე ნუ ლაპარაკობთ, — უთხრა მას სიცილით ბოშანმა. — თორემ აგერ შატო-რენოს ხომ ხედავთ, იგი თავისი წინაპრის რენე დე მონტობანის ხმლით განგმირავთ, რათა ამ პარადოქსული მანიიდან განგკურნოთ.

— ამით ის დასცემს თავის ღირსებას, — უპასუხა ლუსიენმა, — რადგან მე ძალიან დაბალი წარმოშობისა ვარ.

— ოჰო! — შეჰყვირა ბოშანმა, — აი სამინისტრომ ბერანჟეს მოტივებზე დაიწყო სიმღერა, — ღმერთო ჩემო, სადამდე მივდივართ!

— ბატონი დე შატო-რენო! ბატონი მაქსიმილიან მორელი! — მოახსენა კამერდინერმა.

— მაშ ყველანი შევიკრიბეთ! — წამოიძახა ბოშანმა, — და საუზმეც შეგვიძლია დავიწყოთ. ალბერ, თუ არ ვცდები, თქვენ მხოლოდ ორ პიროვნებას ელოდით.

— მორელი! — ჩაიჩურჩულა გაკვირვებულმა ალბერმა, — მორელი! ვინ არის ეს მორელი?

მაგრამ წინადადება არც კი ჰქონდა დამთავრებული, რომ მას მკლავი დაუჭირა შატო-რენომ, ოცდაათი წლის ლამაზმა ყმაწვილმა კაცმა, თავიდან ფეხებამდე არისტოკრატმა ანუ გიშის გარეგნობის და მარტემარის ჭკუის მქონემ.

— ნება მიბოძეთ, ჩემო ძვირფასო, — უთხრა მან ალბერს, — წარმოგიდგინოთ სპაჰის¹ (¹ სპაჰი — საფრანგეთის ცხენოსანი ჯარის ნაწილები ჩრდილო და დასავლეთ აფრიკაში, შემდგარი ადგილობრივი მოსახლეობიდან.) კაპიტანი მაქსიმილიან მორელი, ჩემი მეგობარი და მხსნელი. ერთი სიტყვით, ასეთ კაცს რეკომენდაცია არ სჭირდება, მიესალმე ჩემს გმირს, ვიკონტ.

შატო-რენო განზე გადასა და ადგილი დაუთმო მაღალსა და წარმოსადეგ, ფართოშუბლიან გამგმირავთვალებიან და შავულვაშებიან ყმაწვილ კაცს. ეს ყმაწვილი კაცი ჩვენს მკითხველებს მარსელში ისეთ დრამატულ ვითარებაში ჰყავთ ნანახი, რომ არ შეიძლება დავიწყებული ჰყავდეთ. მას გულმკერდს უმშვენებდა ტანზე კოხტად მორგებული ნახევრად ფრანგული და ნახევრად აღმოსავლური მდიდრული მუნდირი, რომელზედაც ამოქარგული იყო საპატო ლეგიონის ჯვარი. ახალგაზრდა ოფიცერი მოხდენილი თავაზიანობით დაიხარა. მას კოხტა მიხვრა-მოხვრა ჰქონდა, რადგან წარმოსადეგი იყო.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა მას ალბერმა გულთბილი თავაზიანობით, — ბარონმა შატო-რენომ წინასწარ იცოდა, რომ მასიამოვნებდა თქვენი გაცნობით. თქვენ მისი მეგობარი ყოფილხართ, მაშ ჩვენი მეგობარიც გახდებით.

— ძალიან კარგი, — გამოეპასუხა შატო-რენო, — ინატრეთ, ჩემო ძვირფასო ვიკონტ, გასაჭირში მან თქვენთვისაც იგივე გააკეთოს, რაც ჩემთვის ჩაიდინა.

— კი მაგრამ, რა გააკეთა ასეთი? — ჰკითხა ალბერმა.

— ღმერთო ჩემო, ეს სალაპარაკოდაც არ ღირს. — თქვა მორელმა.

— როგორ! სალაპარაკოდაც არ ღირს? — წამოიძახა შატო-რენომ, — განა სიცოცხლე იმად არა ღირს, რომ მასზე ილაპარაკონ?.. მართლაც, თქვენ მეტისმეტი ფილოსოფოსი ხართ, ჩემო ძვირფასო მორელ... შეგიძლიათ ასე ილაპარაკოთ იმიტომ, რომ ყოველდღე საფრთხეში აგდებთ თქვენს სიცოცხლეს, მაგრამ მე, რომელსაც ერთხელ შემთხვევით შეხვდა ასეთი რამ...

— თქვენი საუბრიდან, ბატონო ბარონ, ჩემთვის მხოლოდ ისაა ნათელი, რომ კაპიტანმა მორელმა სიცოცხლე გაჩუქათ.

— დიახ, მართალი ბრძანდებით, — თქვა შატო-რენომ.

— როგორ მოხდა ეს ამბავი? — იკითხა ბოშანმა.

— ბოშან, ძვირფასო მეგობარო, ხომ იცით, რომ შიმშილისაგან ვკვდები, ძალიან ნუ გააგრძელებინებთ! — შეეხვეწა დებრე.

— განა მე გიშლით ხელს, რომ მაგიდას შემოვუსხდეთ?.. — თქვა ბოშანმა, — შატო-რენოს შეუძლია ყოველივე საუზმის დროს მოგვიყვეს.

— ბატონებო, — დაიწყო მორსერმა, — მიიღეთ მხედველობაში, რომ ჯერ მხოლოდ თერთმეტის თხუთმეტი წუთია და ჩვენ ვუცდით უკანასკნელ სტუმარს.

— ჰო, მართლა, დიპლომატს, — წამოიძახა დებრემ.

— დიპლომატია, თუ სხვა რომელიმე პროფესიის კაცი, ეს არ ვიცი. ვიცი მხოლოდ ერთი რამ — დავალება მივეცი და მან ეს დავალება ჩემს სასარგებლოდ ისე კარგად შეასრულა, მეფე რომ ვიყო, მყისვე ყველა ჩემი ორდენების კავალრად დავნიშნავდი, თუნდაც ჩემს განკარგულებაში ერთდროულად ყოფილიყო ოქროს ვერძი და წვივსაკრავი.

— რაკი ჯერ ვერ ვსაუზმობთ, — თქვა დებრემ, — მოდი, ბარონ, შენც ჩვენსავით ერთი ჭიქა ხერესის ღვინო გადაჰკარი და ეგ ამბავიც მოგვიყევი.

— თქვენ ყველამ იცით, რომ ამას წინათ განვიზრახე აფრიკაში გამგზავრება, — დაიწყო შატო-რენომ.

— ეს არის გზა, რომელიც თქვენმა წინაპრებმა დაგისახეს, ძვირფასო შატო-რენო, — შეაწყვეტინა მხიარულად მორსერმა.

— დიახ, მაგრამ საეჭვოა, რომ თქვენ მათ მსგავსად ამ საქმეში ქრისტეს საფლავის განთავისუფლება გამოძრავებდათ, — დასძინა ბოშანმა.

— თქვენ მართალი ხართ, ბოშან, — უპასუხა ახალგაზრდა არისტოკრატმა, — უბრალოდ, როგორც მოყვარულს, მინდოდა დამბაჩა გამესროლა. მოგეხსენებათ, დუელს ვერ ვიტან მას შემდეგ, რაც ორმა ჩემმა სეკუნდანტმა, რომლებიც საქმის მოსაგვარებლად ავირჩიე, მაიბულეს ხელი დამეჩეჩვა ჩემი საუკეთესო მეგობრისათვის... ეჰ, საწყალი ფრანც დ'ეპინე. მას თქვენ ყველა იცნობთ.

— დიახ! ეს მართალია, თქვენ მას ოდესღაც შეებრძოლეთ, — უთხრა დებრემ. — მაგრამ მიზეზი?

— ეშმაკმა დასწყევლოს, თუ მახსოვდეს, — უპასუხა შატო-რენომ, — მაგრამ ის კი ძალიან კარგად მახსოვს, რომ ნიჭის გამოჩენის მიზნით გადავწყვიტე არაბებზე მეხმარა ახალი დამბაჩები, რომლებიც ის იყო საჩუქრად მომართვეს. ამიტომ გავემგზავრე ორანში, ორანიდან კონსტანტინში და იქ სწორედ იმ დროს ჩავედი, როცა ალყას ხსნიდნენ. მეც სხვებთან ერთად უკან ვიხევდი. ორი დღე და ღამე, როგორც იქნა, გავუძელი დღისით წვიმას და ღამით თოვლს. ბოლოს, მესამე დღიას, ჩემი

ცხენი სიცივისაგან მოკვდა. საწყალი ცხოველი მიჩვეული იყო ახალსა და თბილ თავლას... ეს იყო არაბული ცხენი, მაგრამ სამშობლო ვერ იცნო, რაკი არაბეთში ათ გრადუსს ყინვას შეხვდა.

— აი თურმე რატომ გინდათ ჩემი ინგლისური ცხენის ყიდვა, — უთხრა დებრემ, — იმედი გაქვთ, რომ ის უფრო აიტანს სიცივეს.

— სცდებით, დავიფიცე, აღარასოდეს არ დავბრუნდე აფრიკაში.

— ასე ძალიან შეშინდით? — ჰკითხა ბოშანმა.

— უნდა გამოგიტყდეთ, — უპასუხა შატო-რენომ, — ამის საბაბიც მქონდა! მაშ ასე, ჩემი ცხენი მოკვდა; მე ქვეითად ვიხევედი; უცებ ექვსმა არაბმა ალყა შემომარტყა და თავის გაგდებინებას მიპირებდნენ. ორი მათგანი თოფით მოკვალი, ორი დამბაჩის პირდაპირ სროლით. მაგრამ ორი კიდევ დარჩა. მე კი უიარაღოდ დავრჩი. ერთმა არაბმა თმაში მტაცა ხელი. აი ახლა ამიტომ ვატარებ ასე მოკლედ შეკრეჭილ თმას, ვინ იცის, რა მოხდება, — მეორემ კი ყელზე თავისი იატაკანი დამადო. ის იყო უკვე ვიგრძენი რკინის მწველი სიცივე, რომ ამ ბატონმა, რომელსაც თქვენ ახლა აქ ხედავთ, შეუტია არაბებს. დამბაჩით მოჰკლა ის, ვისაც თმით ვეჭირე და თავი გაუჩეხა მას, ვინც იატაკანით ყელის გამოლადვრას მიპირებდა. ამ დღეს ეს ბატონი თავის მოვალეობად თვლიდა ეხსნა ვისიმე სიცოცხლე, შემთხვევამ ისურვა, რომ ეს მე ვყოფილიყავი. როცა გავმდიდრდები, კლაგმანს ან მეროკეტს შევუკვეთავ «შემთხვევის» ქანდაკებას.

— დიახ, — თქვა ღიმილით მორელმა, — ეს იყო ხუთ სექტემბერს, იმ დღის წლისთავზე, როცა მამაჩემი ასე სასწაულებრივად გადარჩა; მას შემდეგ ყოველ წელიწადს, რამდენადაც ჩემს ძალებს შესწევს, ამ დღესასწაულს მე რაიმეთი აღვნიშნავ ხოლმე.

— გმირული საქმით, არა? — შეაწყვეტინა შატო-რენომ.

— მოკლედ რომ ვთქვათ, ბედი მეწია, მაგრამ ამით არ დამთავრებულა ეს ამბავი; როდესაც ყელის გამოლადვრას გადამარჩინა, სიცივისაგან მიხსნა. თავისი წამოსასხამის ნახევარი კი არ მომცა წმიდა მარტინით, მთელი წამოსასხამი დამითმო; მერე შიმშილსაც გადამარჩინა და გამინაწილა... აბა გამოიცანით რა?

— ფელიქსის პაშტეტი? — ჰკითხა ბოშანმა.

— არა, თავისი ცხენი. და თითოეულმა ჩვენგანმა სიამოვნებით შევჭამეთ თითო ნაჭერი; ეს დიდი მსხვერპლი იყო.

— ცხენი? — ჰკითხა სიცილით მორსერმა.

— მართლაც დიდი მსხვერპლია, — უპასუხა შატო-რენომ., — ჰკითხეთ დებრეს, გაიმეტებს თუ არა ის თავის ინგლისურ რაშს უცხოელისათვის? — უცხოელისათვის არა, — უპასუხა დებრემ, — მაგრამ მეგობრისათვის შეიძლება.

— მე წინასწარ ვგრძნობდი, რომ ჩემი მეგობარი გახდებოდა, ბარონ, — თქვა მორელმა, — ისე რაც გნებავთ ის დაარქვით ჩემს საქციელს — თუნდ გმირობა, თუნდ მსხვერპლის გაღება, მაგრამ უკვე მქონდა პატივი მეთქვა, რომ ამ დღეს ბედისათვის რითიმე უნდა გადამეხადა იმ მოულოდნელი ბედნიერების სამაგიერო, რომელიც ჩვენს ოჯახს ეწია.

— ეს ამბავი, რომელზედაც მორელი გაკვრით ლაპარაკობს, — განაგრძო შატო-რენომ, — ძალიან საინტერესოა და როცა უკეთ გაეცნობით ერთმანეთს, მოგიყვებათ მას. დღეს კი დავიკმაყოფილოთ კუჭი და ნუ გავყვებით მოგონებებს. ალბერ, რომელ საათზე ვსაუზნობთ?

— თერთმეტის ნახევარზე.

— ზუსტად? — ჰკითხა დებრემ და საათი ამოიღო.

— გაიღეთ მოწყალეობა და მაჩუქეთ კიდევ ხუთი წუთი, მეც ხომ მხსნელს ველი. —
თქვა მორსერმა.

— ვინ მხსნელს?

— ჩემსას, ეშმაკმა დალახვროს, როგორ გგონიათ, არ შეიძლება მე რაიმედან
დამიხსნან ისევე, როგორც ყველა, ან განა მარტო არაბები ჰკვეთენ თავს? ჩვენი საუზმე
ფილანტროპიულია, და იმედი მაქვს, რომ ჩვენს მაგიდასთან, ყოველ შემთხვევაში,
კაცობრიობის ორი კეთილისმყოფელი დაჯდება.

— როგორ მოვიქცეთ? — იკითხა დებრემ, — ჩვენ მხოლოდ ერთი პრემია გვაქვს?

— მერე რა, მისცემენ მას, ვისაც არაფრით დაუმსახურებია მისი მიღება. — თქვა
ბოშანმა, — ჩვეულებრივად აკადემია უხერხული მდგომარეობიდან ასე გამოდის
ხოლმე.

— საიდან მოდის თქვენი მხსნელი? — იკითხა დებრემ: — ბოდიშს ვიხდი, თქვენ
ვგონებ უკვე მიპასუხეთ, მაგრამ ისე ბუნდოვნად, რომ ვბედავ კიდევ გავიმეორო ეს
შეკითხვა.

— მართალი გითხრათ, თვითონაც არ ვიცი. — უპასუხა ალბერმა, — ამ სამი თვის
წინ, როცა მე ის დავპატიჟე, რომში გახლდათ. მაგრამ მას შემდეგ ვის შეუძლია თქვას,
სად არ იყო.

— თქვენ გგონიათ, ის თავის სიტყვას ზუსტად შეასრულებს? — ჰკითხა დებრემ.

— ვფიქრობ, მისთვის შეუძლებელი არაფერია. — უპასუხა მორსერმა.

— მხედველობაში მიიღეთ ის ამბავი, რომ შეღავათიანი ხუთი წუთის ჩათვლით
გრჩებათ ათი.

— კარგი, მაშ გამოვიყენებ ამ დროს და მოგიყვებით ჩემი სტუმრის შესახებ.

— ბოდიში, — შეაწყვეტინა ბოშანმა, — შეიძლება თქვენი ნაამბობიდან ფელეტონი
შევადგინო?

— დიახ, და ისიც ძალიან საინტერესო.

— მაშ დაიწყეთ, როგორც ხედავთ, დეპუტატთა პალატაში ვერ მივდივარ; ეს მაინც
გავაკეთო.

— ამ უკანასკნელი კარნავალის დროს მე რომში ვიყავი, — დაიწყო მორსერმა.

— ჩვენ ეს ვიცით, — დაემოწმა ბოშანი.

— დიახ, მაგრამ ის არ იცით, რომ ყაჩაღებს ჩავუვარდი ხელში.

— ყაჩაღები არ არსებობენ, — თქვა დებრემ.

— არა, არიან, და მერე როგორი შემადრწუნებელნი, ანუ საგანგებონი. მე ისინი
საშინელებამდე მშვენიერებად მეჩვენენ.

— მოდი გამოტყდით, ჩემო ძვირფასო ალბერ, რომ თქვენი მზარეული აგვიანებს,
რომ მარენიდან ან ოსტენდედან ხამანწკები ჯერ არ მოუტანიათ და თქვენ ქალბატონ
მენტენონის წაბამულობით სადილი ზღაპრით გინდათ შესცვალოთ, აბა გამოტყდით,
ჩვენ იმდენად თავაზიანები ვართ, რომ მოგიტევებთ და მოვისმენთ თქვენს
მოთხრობას, რაგინდ ფანტასტიკურიც უნდა იყოს იგი.

— მიუხედავად იმისა, რომ ეს ამბავი ფანტასტიკურია, გეუბნებით, თავიდან
ბოლომდე მართალია. მაშ ასე, ყაჩაღებმა შემიპყრეს და წამიყვანეს ძალიან მოსაწყენ
ადგილას, რომელსაც კატაკომბი სან-სებასტიანო ჰქვია.

— მე ვიცი ეგ ადგილი, — თქვა შატო-რენომ, — იქ კინაღამ ციებ-ცხელებას
შევეყარე.

— მე კი ნამდვილად შევეყარე, — თქვა მორსერმა. — მაშ ასე, ყაჩაღებმა
გამომიცხადეს, რომ ტყვე ვიყავი და ჩემს გამოსასყიდად საჭირო იყო სულ ცოტა
რალაც ოთხი ათასი რომაული ეკიუ, ესე იგი ოცდაექვსი ათასი ტურული ლივრი.

საუბედუროდ, მე მხოლოდ 1.500 მქონდა. ჩემი მგზავრობა დასასრულს უახლოვდებოდა და კრედიტი ილეოდა. წერილი მივწერე ფრანცს. ღმერთო ჩემო, ფრანციც ხომ იქ იყო და შეგიძლიათ ჰკითხოთ, თუ ერთი სიტყვა მაინც მოვიტყუე. მივწერე ფრანცს, თუ დილის ექვს საათზე ოთხიათას ეკიუთი არ გამოცხადდი, შვიდის ათ წუთზე ნეტარ წმინდანთა და დიდებულ წამებულთა დასში ჩარიცხულად მიგულეთ-მეთქი. დამიჯერეთ, ლუიჯი ვამპა თავის სიტყვას პატიოსნად ასრულებდა.

— მერე ფრანცმა მოგიტანათ ოთხი ათასი ეკიუ? — ჰკითხა შატო-რენომ. — ეშმაკმა დალაზხროს! ოთხი ათასი ეკიუს შოვნა არ გაგიჭირდება, როდესაც გქვია ფრანც დ'ეპინე ან ალბერ დე მორსერი.

— არა, ფული არ მოუტანია. მოვიდა იმ კაცის თანხლებით, ვისზეც მე გელაპარაკებით და რომელსაც, იმედი მაქვს, წარმოგიდგენთ.

— მაშ ეს ბატონი ჰერკულესი ყოფილა, რომელმაც კაკა მოჰკლა, ან ჰერმესი, ანდრომელა რომ გაანთავისუფლა?

— არა, ის ჩემი სიმაღლის კაცია.

— თავით ფეხებამდე შეიარაღებული?

— მას წინდის ჩხირიც კი არ ჰქონდა.

— მაშ თქვენს გამოსასყიდს მოიტანდა.

— მან ატამანს ყურში ორი სიტყვა უთხრა და მე გამათავისუფლეს.

— ბოდიშიც კი მოუხადეს, რომ თქვენ დაგატყვევეს? — უთხრა ბოშანმა.

— სწორედ რომ ასე იყო, — უპასუხა მორსერმა.

— ეს კაცი არიოსტო ხომ არ არის?.. — ჰკითხა დებრემ.

— არა, ის უბრალოდ გრაფი მონტე-კრისტოა.

— ასეთი გვარი არ არსებობს.

— მეც ასე მგონია, — თქვა შატო-რენომ ისეთი კაცის რწმენით, რომელმაც ზეპირად იცოდა ევროპის ყველა საგვარეულო სიგელი, — ვის გაუგონია ოდესმე გრაფ მონტე-კრისტოზე?

— შეიძლება იგი წმინდა ქვეყნიდანაა, — განაგრძო ისევ ბოშანმა, — ალბათ, მისი რომელიმე წინაპარი გოლგოთას ფლობდა, როგორც მარტომარები მკვდარ ზღვას.

— ბოდიში, ბატონებო, — ჩაერია საუბარში მორელი, — შეიძლება მე გამოგიყვანოთ გაჭირვებიდან: მონტე-კრისტო — ეს პატარა კუნძულია, რომლის არსებობის შესახებ მამაჩემის მეზღვაურებისაგან მსმენია. ეს არის ქვიშნარი ხმელთა შუა ზღვაში, ატომი დაუსრულებლობაში.

— სწორედ ასეა, — უპასუხა ალბერმა. — და ის კაცი, ვისზედაც მე ვლაპარაკობ, ამ ქვიშნარის, ამ ატომის მბრძანებელია. გრაფის ტიტული კი მან, ალბათ, სადმე ტოსკანაში იყიდა.

— მაშ, თქვენი გრაფი მდიდარია?

— ვფიქრობ, რომ მდიდარია.

— ეგ ხომ უნდა ჩანდეს.

— ცდებით, დებრე.

— მე თქვენი უკვე აღარ მესმის.

— წაგიკითხავთ «ათას ერთი ღამე»?

— ღმერთო ჩემო, ეგ რა საკითხავია.

— იცით ის ადამიანები, რომლებიც ამ წიგნში გხვდებიან, მდიდრები არიან თუ ღარიბები? რა აქვთ მათ, პურის მარცვლები, თუ ლალები და აღმასები? ისინი ღარიბი მეთევზეები გგონიათ და უცებ შეგიყვანენ რომელიღაც საიდუმლო მღვიმეში, სადაც იმდენი სიმდიდრე დაგხვდებათ, რომ მთელი ინდოეთის ყიდვას შეძლებთ.

— მერე?

— მერე ის, რომ ჩემი გრაფი მონტე-კრისტო ერთ-ერთი ასეთი მეთევზეთაგანია; მას სახელიც კი ამ წიგნიდან აქვს; მას ჰქვია სინდბად მეზღვაური, და მასაც აქვს ოქროთი სავსე მღვიმე.

— თქვენ ნახეთ ეს მღვიმე, მორსერ? — ჰკითხა ბოშანმა.

— მე არა, მაგრამ ფრანცმა ნახა. იცოდეთ ფრანცთან ამის შესახებ სიტყვა არ წამოგცდეთ! ფრანცი იქ თვალეზაკრული შეიყვანეს. მას ემსახურებოდნენ მუნჯები და ქალები, რომელთა წინაშე თვით კლეოპატრაც კი არაფერია, თუმცა ქალების არსებობაში დარწმუნებული არ არის, რადგან ისინი მხოლოდ მაშინ გამოჩნდნენ, როდესაც მან ჰაშიში გასინჯა. ამიტომ შესაძლებელია ქანდაკებები ქალებად მიიღო.

ყმაწვილი კაცები ისეთი სახით უყურებდნენ მორსერს, თითქოს მათი თვალები ამბობდნენ: «შეიშალე, თუ ჩვენ გვასულელებო».

— ასეთი რამ, — თქვა ჩაფიქრებულმა მორელმა, — გამიგონია მოხუცი მეზღვაურისაგან, რომელსაც პენელონი ჰქვია.

— ძალიან მოხარული ვარ, რომ ბატონი მორელი მხარს მიჭერს, — წამოიძახა ალბერმა, — თქვენ კი, პირიქით, ვგონებ გწყინთ, რომ გზის მაჩვენებელ გორგალს აგდებს ჩემს ლაბირინთში.

— ბოდიშს გიხდით, ძვირფასო მეგობარო, — უთხრა მას დებრემ, — მაგრამ თქვენ ისეთ დაუჯერებელ ამბავს ყვებით, რომ...

— დაუჯერებელია, რადგან თქვენი ელჩები და კონსულები ამის შესახებ არაფერს გატყობინებენ, დრო არ რჩებათ; ისინი ხომ თავიანთ თანამემამულე მოგზაურებს ავიწროებენ.

— აი, ხედავთ, გაბრაზდით და თავს ესხმით ჩვენ საწყალ წარმომადგენლებს. ღმერთო ჩემო! როგორღა შეუძლიათ მათ თქვენი ინტერესების დაცვა; პალატა მათ ყოველდღე უკლებს ხელფასს; და ამ ადგილის მსურველები უკვე აღარ არიან. ალბერ, გინდათ ელჩობა? მოგიხერხებთ, კონსტანტინოპოლში დაგნიშნონ.

— ეგ მაკლია! იმისათვის, რომ სულთანმა, როგორც კი ოდნავ მუჰამედ-ალის მხარს დავიჭერ, თოკები გამომიგზავნოს და ჩემივე მდივნებმა დამახრჩონ!

— აი, ხედავთ, — თქვა დებრემ.

— დიახ, მაგრამ ყოველივე ეს იმას როდი უშლის ხელს, რომ ჩემი გრაფი მონტე-კრისტო არსებობს...

— ამქვეყნად ყველა არსებობს! აღმოაჩინე რაღაც სასწაული!

— რასაკვირველია, ყველა არსებობს, მაგრამ არა ისეთ პირობებში. ყველას როდი ჰყავს შავკანიანი მონები, მეფური სამხატვრო გალერეები, სამუზეუმო იარაღი, ცხენები, რომელთა ფასი ექვსი ათასი ფრანკია, და ბერძენი საყვარლები.

— გინახავთ ის ბერძენი ქალი?

— დიახ, ვნახე და მოვისმინე კიდევ მისი დაკვრა. ვნახე ვალეს თეატრში და მოვისმინე, როდესაც ერთხელ გრაფთან ვსაუზმობდით.

— მაშ თქვენი არაჩვეულებრივი გრაფი ჰამს კიდევაც?

— სიმართლე ვთქვა, თუ ჰამს, ისე ცოტას, რომ ამაზე ლაპარაკიც არ ღირს.

— ნახეთ, ის ვამპირი აღმოჩნდება.

— იცინეთ, თუ გსურთ, მაგრამ იცოდეთ, რომ ასეთივე აზრი გამოთქვა გრაფინია გ—მ, რომელიც, როგორც მოგეხსენებათ, ლორდ რუტვენს იცნობდა.

— ჰო, რა მშვენიერებაა, — წამოიძახა ბოშანმა, — ეს შესანიშნავია ისეთი ადამიანისათვის, რომელიც ჟურნალისტიკას არ მისდევს. ეს ღირს «კონსტიტუციონალის» საოცარ ზღვის გველად: ვამპირი, ეს საუცხოო რამაა.

— მწითური თვალები, რომლის გუგები სურვილის მიხედვით ხან ფართოვდებიან და ხან ვიწროვდებიან. არწივისებური ცხვირი, მშვენიერი გაშლილი შუბლი, მკვდრის ფერი, შავი წვერი, თეთრი ბასრი კბილები და არაჩვეულებრივი ზრდილობიანი საქციელი. — თქვე დებრემ.

— დიახ, სწორედ ასეა, ლუსიენ, — უთხრა მორსერმა, — ყველაფერი ზუსტად ემთხვევა. დიახ, ზრდილობა მახვილი და გესლიანი. ამ კაცთან ყოფნის დროს მე ხშირად მაჟრჟოლებდა; ერთხელ, როდესაც ჩვენ ერთად ვუყურებდით სიკვდილით დასჯას, ვიფიქრე, საცაა გული წამივა-მეთქი, მაგრამ ჩემზე უფრო მეტად იმოქმედა გრაფმა და მისმა გულგრილმა საუბარმა სიკვდილით დასჯის სხვადასხვა სახეობაზე, ვიდრე მსჯავრდადებულის ყვირილმა და ჯალათების ყურებამ, რომლებიც თავიანთ მოვალეობას ასრულებდნენ.

— ხომ არ შეგიყვანათ მან კოლიზეის ნანგრევებში იმისათვის, რომ სისხლი გამოეწოვა? — ჰკითხა ბოშანმა.

— როდესაც გაგათავისუფლათ, ხელი ხომ არ მოგაწერინათ ალისფერი პერგამენტის ქაღალდზე, რომ მას მიეცით თქვენი სული, როგორც ისაკმა პირმშობის უფლება.

— რამდენიც გინდოდეთ, იმდენი იცინეთ, — უთხრა მორსერმა ოდნავი წყენით. — როცა თქვენ გიყურებთ, მშვენიერო პარიზელებო, განდის ბულვარზე სეირნობას გაჩვეულებო, ბულონის ტყის სტუმრებო და მახსენდება ის კაცი, იმ დასკვნამდე მივდივარ, რომ ჩვენ სხვადასხვა ჯიშის ადამიანები ვართ.

— მე ამით ვამაყობ! — თქვა ბოშანმა.

— ყოველ შემთხვევაში, თქვენი მონტე-კრისტო, — დასძინა შატო-რენომ, — მოცლილობის დროს მშვენიერი კაცია, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ მის საქმეებს იტალიელ ყაჩაღებთან.

— იტალიელი ყაჩაღები არ არსებობენ! — თქვა დებრემ.

— და არც ვამპირი, — დასძინა ბოშანმა.

— არც გრაფი მონტე-კრისტო, — განაგრძო დებრემ. — გესმით, ჩემო ძვირფასო ალბერ, საათი უკვე თერთმეტის ნახევარს რეკავს.

— გამოტყდით, რომ საშინელი სიზმარი ნახეთ, ახლა კი წავიდეთ, ვისაუზმოთ, — თქვა ბოშანმა.

საათს ჯერ კიდევ არ დაემთავრებინა რეკვა, რომ კარი გაიღო და ჟერმონმა მოახსენა:

— მისი ბრწყინვალეობა, გრაფი მონტე-კრისტო!

ყველა დამსწრე უნებურად შეკრთა. ეს, უთუოდ, ალბერის ნაამბობის შედეგი იყო. ალბერმაც ვერ დასძლია უეცარი მღელვარება.

არავის გაუგონია ქუჩაში ეტლის ხმაური, არც მოსაცდელ ოთახში ფეხის ნაბიჯების ხმა, კარიც თავისთავად და ჩუმად გაიღო.

კარის ზღურბლზე გამოჩნდა გრაფი მონტე-კრისტო. ის ძალიან უბრალოდ იყო ჩაცმული. მაგრამ ყველაზე მომთხოვნი ლომიც კი ვერაფერს დაიწუნებდა მის ტანისამოსში, ყველაფერი მშვენიერი გემოვნებით იყო შერჩეული. ეტყობოდა, კოსტიუმი, ქუდი, საცვლები დახელოვნებულ ხელს მოემზადებინა.

შესახედავად ის ოცდათხუთმეტი წლის კაცს ჰგავდა. ყველაზე მეტი განცვიფრება გამოიწვია იმ ამბავმა, რომ ის არაჩვეულებრივად გავდა იმ პორტრეტს, რომელიც დებრემ მოხაზა.

გრაფი ღიმილით წამოვიდა ალბერისაკენ, რომელიც მას შეეგება და მხურვალედ ჩამოართვა ხელი.

— სიზუსტე მეფეების ზრდილობააო. რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, ამტკიცებდა ერთი ჩვენი მონარქთაგანი, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ მოგზაურები, როგორი ძლიერი სურვილიც უნდა ჰქონდეთ, ყოველთვის ვერ დაიცავენ ამ წესებს. მე მაინც იმედი მაქვს, ჩემო ძვირფასო ვიკონტ, მხედველობაში მიიღებთ ჩემს გულწრფელ სურვილს ზუსტი ვყოფილიყავი და მაპატიებთ, თუ ორისამი წუთით მაინც დავაგვიანე. ხუთას ლიეს დაბრკოლების გარეშე ყოველთვის ვერ გაივლი, მით უმეტეს საფრანგეთში, სადაც, როგორც ამბობენ, აკრძალულია მეეტლეების ცემა.

— ბატონო გრაფო, მე სწორედ თქვენი სტუმრობის შესახებ ველაპარაკებოდი ჩემს მეგობრებს, რომლებიც იმ შემთხვევის გამო შევკრიბე, რომ თქვენ ჩემთან მობრძანებას აპირებდით. ნება მიბოძეთ წარმოგიდგინოთ ისინი. გრაფი შატო-რენო, რომლის კეთილშობილება უტოლდება თორმეტ პერს და რომლის წინაპრებიც მრგვალ მაგიდას უხდნენ; ბატონი ლუსიენ დებრე — საგარეო მინისტრის პირადი მდივანი; ბატონი ბოშანი — საშიში ჟურნალისტი, მეხი საფრანგეთის მთავრობისა, თუმცა საკმაოდ ცნობილია თავის ქვეყანაში, მაგრამ ვერაფერს გაიგონებდით იტალიაში, რადგან მისი გაზეთი იქ აკრძალულია. ბოლოს, სპაჰის კაპიტანი მაქსიმილიან მორელი.

ამ სახელის გაგონებაზე გრაფმა, რომელიც აქამდე ყველას თავაზიანად, მაგრამ წმინდა ინგლისური გულგრილობით ესალმებოდა, უნებურად ნაბიჯი წადგა; მის ფერმიხდილ ლოყებზე წამიერმა სიწითლემ გადაირბინა.

— თქვენ ატარებთ გამარჯვებული ფრანგის მუნდირს, — უთხრა მან მორელს, — ეს მშვენიერია.

ძნელი სათქმელია, რა გრძნობამ მისცა გრაფის ხმას ასეთი მჟღერადობა და გამოიწვია მღელვარება მის თვალებში, რომლებიც მშვიდი, წყნარი და ნათელი იყვნენ, როდესაც მათ საბაზი არ ჰქონდათ დანისლული ყოფილიყვნენ.

— თქვენ არასოდეს გინახავთ ჩვენი აფრიკელები? — ჰკითხა ალბერმა.

— არასოდეს, — უპასუხა გრაფმა, რომელმაც კვლავ დაიმორჩილა თავისი თავი.

— ამ მუნდირის ქვეშ სცემს ჩვენი არმიის ერთ-ერთი ყველაზე კეთილშობილი და უშიშარი გული.

— ეჰ! ბატონო ვიკონტ, — შეაწყვეტინა მორელმა.

— მათქმევინეთ, კაპიტანო... ჩვენ ახლა გავიგეთ, — განაგრძო ალბერმა, — ბატონი მორელის ისეთი გამირული საქციელი, რომ თუმცა მას დღეს პირველად ვხედავ, ნებართვას ვთხოვ წარმოგიდგინოთ, როგორც ჩემი მეგობარი.

ამ სიტყვების გაგონებაზე, უცნაურად გაშტერებულმა გამოხედვამ, სწრაფმა სიწითლემ და წამწამების ოდნავმა რხევამ კვლავ გასცა გრაფის მღელვარება.

— მაშ ასე! — თქვა მან. — მაშ კაპიტანი კეთილშობილი კაცია. მით უკეთესი!

ეს წამოძახილი, რომელიც გრაფის საკუთარ ფიქრებს უფრო პასუხობდა, ვიდრე ალბერის სიტყვებს, ყველას უცნაურად ეჩვენა, განსაკუთრებით მორელს, რომელმაც მონტე-კრისტოს გაკვირვებით შეხედა, მაგრამ ეს წამოძახილი ამავე დროს ისეთი ნაზი და, თუ შეიძლება ითქვას, ისეთი საამო იყო, რომ ამ უცნაურობის მიუხედავად, მორელს არ შეეძლო ნაწყენი დარჩენილიყო.

— რატომ შეეპარა ეჭვი? — ჰკითხა ბოშანმა შატო-რენოს.

— მართლაც საინტერესოა, — უპასუხა შატო-რენომ, რომელმაც არისტოკრატის გამჭრიახი და მახვილი თვალით მაშინვე შეძლო მონტე-კრისტოში შეეცნო ის, რაც შესაცნობი იყო. — ალბერს არ მოვუტყუებებო. გრაფი არაჩვეულებრივი პიროვნებაა. რას იტყვის მორელი?

— მე მგონი, მას გულწრფელი მზერა და სასიამოვნო ხმა აქვს, და მიუხედავად იმისა, ჩემს მიმართ უცნაური შენიშვნა გამოთქვა, მე იგი მომწონს.

— ბატონებო, — თქვა ალბერმა, — ჟერმონმა მომახსენა, რომ საუზმე უკვე მზად არის. ძვირფასო გრაფო, ნება მიბოძეთ გზა გიჩვენოთ.

ყველანი ჩუმად გავიდნენ სასადილო ოთახში და თავიანთი ადგილები დაიკავეს.

— ბატონებო, — თქვა გრაფმა და სკამზე დაჯდა, — ნება მიბოძეთ გამოგიტყდეთ და ამით ბოდიში მოვიხადო ყველა იმ უზრდელო საქციელისათვის, რომელიც შეიძლება ჩავიდინო. მე აქ უცხო ვარ, უფრო მეტი, პირველად ვარ პარიზში, ამიტომ საფრანგეთის ცხოვრება ჩემთვის სავსებით უცნობია. აქამდე მე აღმოსავლურ ყაიდაზე ვცხოვრობდი, რაც სავსებით ეწინააღმდეგება საფრანგეთის ადათებსა და ტრადიციებს. გთხოვთ მომიტყევოთ, თუ ჩემში ნახავთ ბევრ რამეს თურქულს, ნეაპოლურს ან არაბულს. ახლა კი საუზმეს შევუდგეთ.

— როგორ ითქვა ყოველივე ეს, — ჩაიჩურჩულა ბოშანმა, — ის ნამდვილი დარბაისელია.

— დიდი დარბაისელი, — დასძინა დებრემ.

— ყველა ქვეყნის დარბაისელი, ბატონო დებრე, — დაასკვნა შატო-რენომ.

თავი II

საუზმე

როგორც ჩვენს მკითხველს, ალბათ, ემახსოვრება, გრაფი ჭამაში ძალიან თავდაჭერილი იყო. ამიტომ ალბერმა შიში გამოთქვა, ვაი-თუ პარიზის ცხოვრება თავისი უაღრესად მატერიალური, მაგრამ ამავე დროს აუცილებელი მხრით თავიდანვე არ მოეწონოს ჩვენს სტუმარსო.

— ჩემო ძვირფასო გრაფო, — მიმართა მან, — როგორც ხედავთ, ძალიან ვშიშობ, რომ ელდერის ქუჩის სამზარეულო ნაკლებად მოგეწონებათ, ვიდრე პიაცა დი სპანიაზასი. მე წინასწარ უნდა გამეგო თქვენი გემოვნება და ამის მიხედვით დამემზადებინა კერძები.

— თქვენ რომ უფრო ახლოს მიცნობდეთ, ბატონო ჩემო, — უპასუხა ღიმილით გრაფმა, — ასეთ უბრალო რამეზე თავს არ შეიწუხებდით, მით უმეტეს ჩემისთანა მოგზაურისათვის, რომელიც ნეაპოლში მაკარონით იკვებებოდა, მილანში — პოლენტით, ვალენსიაში — ოლაპოდრიდათი, კონსტანტინოპოლში — ფლავით, ინდოეთში — კარიკით, ხოლო ჩინეთში — მერცხლის ბუდეებით. ჩემისთანა კოსმოპოლიტისათვის სამზარეულოს საკითხი არ არსებობს. ვჭამ ყველაფერს და ყველგან, მაგრამ ცოტას. დღეს კი, როდესაც თქვენ ზომიერებას მისაყვედურებთ, ძალზე დამშეული ვარ, გუშინდელს აქეთ არაფერი მიჭამია.

— როგორ თუ გუშინდელს აქეთ? — შესძახეს სტუმრებმა. — მაშ თქვენ მთელი ოცდაოთხი საათის განმავლობაში არაფერი გიჭამიათ.

— დიახ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ. — იძულებული ვიყავი გზიდან გადამეხვია, რადგან ზოგიერთი ცნობები უნდა შემეკრიბა ნიძის მიდამოებში, ამის გამო შემავიანდა და აღარ მინდოდა სადმე გავეჩრებულიყავი.

— მაშ თქვენ ეტლში ისაუზმეთ? — ჰკითხა მორსერმა.

— არა, მეძინა; ასე ვიქცევი ყოველთვის, როცა მოწყენილი ვარ და არ მინდა გავერთო, ან როცა მშია და ჭამის სურვილი არა მაქვს.

— მაშ თქვენ შეგიძლიათ აიძულოთ თქვენი თავი, რომ დაიძინოთ? — ჰკითხა მორელმა.

— თითქმის ასეა.

— ამისათვის გაქვთ რაიმე რეცეპტი?

— უებარი.

— აი, რა იქნებოდა ჩინებული ჩვენთვის, აფრიკელებისათვის, რომლებსაც ყოველთვის როდი გვაქვს საჭმელი და კიდევ უფრო იშვიათად სასმელი, — თქვა მორელმა.

— დიახ, — გამოეპასუხა მონტე-კრისტო, — მაგრამ, საუბედუროდ, ჩემი რეცეპტი კარგია ჩემისთანა ადამიანისათვის, რომელიც სრულიად სხვაგვარად ცხოვრობს, ჯარში კი ძალიან საფრთხილოა. შეიძლება სწორედ მაშინ არ გაგედვიდოს, როცა საჭიროა.

— შეიძლება გავიგოთ, რა რეცეპტია ასეთი? — ჰკითხა დებრემ.

— ღმერთო ჩემო, რასაკვირველია, შეიძლება, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მე ამას საიდუმლოდ არ ვინახავ. ეს არის ძვირფასი ნარევი საუკეთესო ოპიუმისა, რომელთა გულისათვის თვითონ წავედი კანტონში, რათა მის ავკარგობაში დავრწმუნებულიყავი, და აღმოსავლეთში ტიგრსა და ევფრატს შუა შეგროვილ საუკეთესო ჰაშიშისა; მათ თანაბარი რაოდენობით აზავებენ და აკეთებენ აბებს, რომლებსაც ყლაპავენ, როცა უნდათ დაიძინონ. ათი წუთის შემდეგ იწყება მოქმედება. ჰკითხეთ ფრანც დ'ეპინეს, მან ერთ დღეს, ვგონებ, იგემა ეს აბები.

— დიახ, — უპასუხა მორსერმა, — მან გაკვრით მითხრა ამის შესახებ და სიამოვნებითაც იგონებს.

— მაშასადამე, — დაიწყო ბოშანმა, რომელიც როგორც ჟურნალისტს შეეფერება, უნდობლობას იჩენდა, — მაშასადამე, ეს წამალი თქვენ ყოველთვის თან დაგაქვთ?

— ყოველთვის, — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— ჩემ მხრივ უზრდელობა ხომ არ იქნებოდა, რომ ამ ძვირფასი აბების ჩვენება გთხოვოთ? — განაგრძო ბოშანმა, რომელსაც იმედი ჰქონდა უცხოელი ტყუილში დაექირა.

— არავითარ შემთხვევაში, — თქვა გრაფმა და ჯიბიდან მთლიანი ზურმუხტისაგან გამოთლილი კოლოფი ამოიღო. ამ კოლოფს ჰქონდა ოქროს სახურავი, რომელიც ხრახნზე იხსნებოდა და გზას აძლევდა ცერისოდენა მომწვანო ფერის ბურთულს. ამ ბურთულს ჰქონდა მწვავე და გამჭვალავი სუნი. ამჯერად ზურმუხტის კოლოფში ოთხი თუ ხუთი ბურთულა იდო, მაგრამ შიგ თორმეტამდე ასეთი ბურთულა ჩაეტეოდა.

ამ კოლოფმა მთელი მაგიდა ჩამოიარა, სტუმრებს ხელიდან ხელში გადაჰქონდათ იგი უფრო იმიტომ, რომ ძვირფასი ზურმუხტისათვის შეეხედათ, ვიდრე ეს აბები ენახათ ან დაეცნოსათ.

— მზარეული გიმზადებთ ამ აბებს? — ჰკითხა ბოშანმა.

— ოჰ, არა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — უღირს ხელებს როდი ვანდობ ჩემს საუკეთესო სიამოვნებას. ცუდი ქიმიკოსი არ გახლავართ, თვითონვე ვამზადებ მათ.

— აი საუცხოო ზურმუხტი, ასეთი დიდი ჩემს სიცოცხლეში არ მინახავს, თუმცა დედაჩემს კარგი საგვარეულო ნივთები აქვს. — თქვა შატო-რენომ.

— მე სამი ასეთი ზურმუხტი მქონდა, — დაიწყო ისევ მონტე-კრისტომ. — ერთი მათგანი ვაჩუქე ფადიშაჰს, რომელმაც ამ ზურმუხტით თავისი ხმალი დაამშვენა. მეორე მის უწმინდესობა პაპს, რომელმაც იგი თავის ტიარაში ჩაასმევინა, მის წინამორბედ პიუ მეშვიდისათვის იმპერატორ ნაპოლეონის მიერ ნაჩუქარ თითქმის ტოლფასოვან ზურმუხტის პირდაპირ, რომელიც სილამაზით ბევრად ჩამოუვარდებოდა მას. მესამე ჩემთვის დავიტოვე და ამოვალრუვებინე, რამაც

ნაწილობრივ ფასი დაუკარგა, მაგრამ უფრო მოსახერხებელი გახდა იმ მიზნისათვის, რისთვისაც უნდა გამომეყენებინა.

ყველანი განცვიფრებით შეჰყურებდნენ მონტე-კრისტოს, მაგრამ იგი ისე უბრალოდ ლაპარაკობდა, რომ ცხადი შეიქმნა ან სიმართლეს ამბობდა, ან არა და შემოიღო იყო. თუმცა ზურმუხტი, რომელიც მათ ჯერ ისევ ხელში ეჭირათ, პირველ მოსაზრებას უფრო ამართლებდა.

— ასეთი ძვირფასი საჩუქრების სანაცვლოდ იმ ორმა მბრძანებელმა რა მოგცათ? — ჰკითხა დებრემ.

— ფადიშაჰმა თავისუფლება მიანიჭა ქალს, — უპასუხა გრაფმა, — ჩვენმა უწმინდესობა პაპმა კი სიცოცხლე აჩუქა მამაკაცს. ამრიგად ერთხელ ცხოვრებაში მეც ისეთივე ყოვლისშემძლე ვიყავი, თითქოს ღმერთს ტახტისათვის გავეჩინე.

— ის, ვინც თქვენ გაანთავისუფლეთ, პეპინო იყო, არა? — შესძახა მორსერმა, — მისთვის გამოიყენეთ თქვენ შეწყალების უფლება?

— შესაძლებელია, — უთხრა მონტე-კრისტომ ღიმილით.

— ბატონო გრაფო, ვერ წარმოიდგენთ, რამდენად მსიამოვნებს თქვენი საუბრის მოსმენა, — უთხრა მას მორსერმა, — ჩემს მეგობრებს თქვენი თავი უკვე გავაცანი, როგორც ზღაპრული კაცი; როგორც გრძნეული «ათას ერთი ღამიდან», როგორც საშუალო საუკუნეების ჯადოქარი, მაგრამ პარიზელები ისეთ მიდრეკილებას იჩენენ პარადოქსისადმი, რომ ფანტაზიის ნაყოფად სთვლიან უდაო სინამდვილეს, როდესაც ეს სინამდვილე არ თავსდება მათი ყოველდღიური არსებობის სფეროში. აი, მაგალითად, ბოშანი ყოველდღე ბეჭდავს, დებრე კი კითხულობს, რომ ბულვარზე შეაჩერეს და გადარცვეს ჟოკეი-კლუბის დაგვიანებული წევრი; რომ სენ-დენის ქუჩაზე ან სენ-ჟერმენის გარეუბანში მოჰკლეს ოთხი კაცი. რომ ტამპლეს ბულვარის კაფეში ან იულიანის ტერმებში დაიჭირეს ათი, თხუთმეტი, ოცი ქურდი. აი, ასეთ ამბებს წერენ და მარემებში, რომის კამპანიში და პონტის ჭაობებში ყაჩაღების არსებობას კი უარჰყოფენ. ბატონო გრაფო, გთხოვთ თქვენ თვითონ უთხრათ მათ, რომ ნამდვილად ყაჩაღებს ჩავუვარდი ხელში და თქვენი დიდსულოვანი ჩარევის გარეშე, კატაკომბ სან-სებასტიანოში, ალბათ, მკვდრეთით აღდგენის მოლოდინში ვიქნებოდი იმის მაგივრად, რომ დღეს ელდერის ქუჩაზე, ჩემს ბეჩავ სახლში გაგმასპინძლებოდით.

— ღმერთო ჩემო, — წამოიძახა მონტე-კრისტომ, — თქვენ დამპირდით, რომ ასეთ წვრილმანებს არასოდეს არ გამახსენდებით.

— მე ამის პირობა არ მომიცია! — შესძახა მორსერმა, — ალბათ სხვა ვიღაცაში გეშლებით, რომელსაც იგივე სამსახური გაუწიეთ. პირიქით, გთხოვთ ამაზე ვილაპარაკოთ; რადგან ამით თქვენ გაიმეორებთ არა მარტო იმას, რაც მე ვიცი, არამედ ბევრს იტყვით იმაზედაც, რაც მე არ ვიცი.

— მე მგონია, თქვენ მთელ ამ ამბავში საკმაოდ მნიშვნელოვან როლს თამაშობდით და ჩემზე ნაკლებ არ უნდა იცოდეთ, რაც მოხდა, — უთხრა ღიმილით გრაფმა.

— თუ მე ვიტყვი ყველაფერს, რაც ვიცი, პირობას მომცემთ თქვით ის, რაც მე არ ვიცი? — ჰკითხა მორსერმა.

— ეს სავსებით სამართლიანი იქნება, — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— მაშ ასე, — განაგრძო მორსერმა, — ვიწყებ მოყოლას, თუმცა ეს ჩემს თავმოყვარეობას შელახავს. სამი დღის მანძილზე მეგონა, რომ მეამბიკებოდა ნილაბი, რომელიც არისტოკრატად მივიღე — ტულიის ან პოპეის პირდაპირ შთამომავლად. სინამდვილეში კი თურმე მათამაშებდა სოფლელი მზეთუნახავი, ყურადღება მიაქციეთ — მე ვამბობ მზეთუნახავი იმისათვის, რომ არ ვთქვა გლეხის ქალი-მეთქი. უფრო მეტიც, ისეთი სულელი გამოვდექი, რომ გლეხის ქალად მივიჩნიე თხუთმეტი

წლის უწვერ-ულვაშო და ტანადი ყაჩაღი, როდესაც დავაპირე მის უმწიკვლო ბეჭზე კოცნის დალი დამესვა, მან ყელში დამბაჩა მომაბჯინა და შვიდი თუ რვა ამხანაგის დახმარებით წამიყვანა, უფრო უკეთ, წამათრია კატაკომბ სან-სებასტიანოში, სადაც ვნახე ყაჩაღების ფრიად განათლებული მეთაური. იგი ცეზარის «ჩანაწერებს» კითხულობდა, და კითხვის შეწყვეტა მხოლოდ იმისათვის ინება, რომ ჩემთვის ეთქვა: თუ მეორე დღეს დილის ექვსი საათისათვის მის სალაროში ოთხი ათას პიასტრს არ შევიტანდი, მაშინ შვიდის თხუთმეტ წუთზე უკვე ცოცხლებში აღარ ვიქნებოდი. ამის შესახებ მივწერე ფრანცს, რომელსაც ეს წერილი ლუიჯი ვამპას მინაწერით დღესაც აქვს, თუ ეჭვი გეპარებათ, მივწერ, ხელწერა შეამოწმებინოს და გამოგზავნოს. აი ყოველივე ის, რაც მე ვიცი, მაგრამ ვერ მივმხვდარვარ, როგორ მოახერხეთ ასეთი პატივისცემის დამსახურება რომაელ ყაჩაღებში, რომლებიც დიდ სიძუნწეს იჩენდნენ ამ მხრივ. უნდა გამოგიტყდეთ, რომ მეცა და ფრანციც აღფრთოვანებული ვიყავით.

— ეს სულ უბრალო ამბავია, — უპასუხა გრაფმა, — ათ წელიწადზე მეტია, რაც ლუიჯი ვამპას ვიცნობ, ჯერ კიდევ იმ დროიდან, როცა ის მწყემსი ბიჭი იყო. მას ოქროს ფული ვაჩუქე იმისთვის, რომ გზა მიჩვენა. მან კი, რათა დავალებული არ დარჩენილიყო, მაჩუქა ხანჯალი, რომელსაც თავისი საკუთარი ხელით გამოთლილი ტარი ჰქონდა. ეს ხანჯალი თქვენ ჩემი იარაღების კოლექციაში ნახეთ. კარგა ხნის შემდეგ, არ ვიცი მას დაავიწყდა ამ მცირე საჩუქრების გაცვლა, თუ ვერ მიცნო, ჩემი ტყვედ ჩაგდება მოინდომა, მაგრამ პირიქით გამოვიდა, მე დავაპატიმრე იგი და მასთან ერთად ათამდე ყაჩაღი. შემემლო ისინი გადამეცა რომის მართლმსაჯულებისათვის, რომელიც მარჯვედ მოქმედებს და განსაკუთრებით ლუიჯი ვამპას პატივსაცემად უფრო დააჩქარებდა საქმეს. მაგრამ ეს არ ჩავიდინე — იგი ამხანაგებთან ერთად გავათავისუფლე.

— იმ პირობით, რომ კვლავ აღარ შეეცოდათ, — თქვა ჟურნალისტმა სიცილით. — მე სიამოვნებით შემიდლია აღვნიშნო, რომ მათ თავისი სიტყვა სინდისიერად აასრულეს.

— არა, ეგ არა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ. — ჩვენ სულ უბრალო პირობა დავდეთ. მას არასოდეს არ უნდა ეხლო ხელი არც ჩემთვის, არც ჩემი მეგობრებისათვის. შეიძლება თქვენ, ბატონო სოციალისტებო, პროგრესისტებო და ჰუმანისტებო ჩემი ლაპარაკი უცნაურად გეჩვენოთ, მაგრამ მე არასოდეს ვზრუნავ მახლობლებზე, არასოდეს ვცდილობ დავიცვა საზოგადოება, რომელიც მე არ მიცავს, უფრო მეტიც, რომელიც ჩემით დაინტერესდება მხოლოდ მაშინ, როცა უნდა რაიმე მავნოს. მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოებასა და ახლობლებსაც უარს ვუბნები პატივისცემაზე და ნეიტრალიტეტს ვიცავ, ისინი მაინც დავალებული მრჩებიან.

— მაღლობა ღმერთს! — შესძახა შატო-რენომ, — აი, მამაცი ადამიანი, რომელიც პატიოსნად და დაუფარავად ქადაგებს ეგოიზმს, მშვენიერია, ბრავო, ბატონო გრაფო.

— ყოველ შემთხვევაში, — გულახდილად თქვა მორელმა, დარწმუნებული ვარ, გრაფს სანანებლად არ დარჩა ის გარემოება, რომ ერთხელ თავის სიცოცხლეში უღალატა იმ პრინციპებს, რომლებიც ეს-ეს არის ასე დაბეჯითებით დაიცვა.

— მერე და რით ვუღალატე ამ პრინციპებს, ბატონო ჩემო? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ, რომელიც დროდადრო ისე დაკვირვებით შეხედავდა ხოლმე მორელს, რომ ამ გამბედავმა ყმაწვილმა რამდენჯერმე თვალები დახარა გრაფის ნათელსა და გულდია შეხედვაზე.

— მე მგონია, — განაგრძო ისევ მორელმა, — მორსერის განთავისუფლებით, რომელსაც თქვენ არ იცნობდით, სამსახური გაუწიეთ ახლობელსაც და საზოგადოებასაც.

— რომლისთვისაც მორსერი არის მისი საუკეთესო სამკაული, — თქვა მნიშვნელოვნად ბოშანმა, და ერთი მოსმით გამოსცალა შამპანურით სავსე ჭიქა.

— ბატონო გრაფო, — შესძახა მორსერმა, — თქვენ წინააღმდეგობაში ვარდებით, ამით მინდა გითხრათ, რომ ყველაზე ლოგიკური კაცი ხართ მათ შორის, ვისაც მე ვიცნობ. აი, ახლავე დაგიმტკიცებთ, რომ ეგოისტი კი არა, პირიქით, ფილანტროპი ხართ. ბატონო გრაფო, თქვენ საკუთარ თავს აღმოსავლეთის ქვეყნის შვილს უწოდებთ, ამბობთ, რომ ლევანტელი, მალაელი, ინდოელი, ჩინელი, ველური ხართ წარმოშობით, მონტე-კრისტოდ იწოდებით, თქვენი ნათლობის სახელია სინდბად მეზღვაური და რა დღიდანაც ფეხი შემოდგით პარიზის მიწაზე, განიმსჭვალეთ ან დაგეუფლათ ჩვენი ექსცენტრიული, პარიზელებისათვის დამახასიათებელი მთავარი ღირსება ან ნაკლი. თქვენ თქვენს თავს მიაწერთ ნაკლს, რომელიც არ გახასიათებთ და მალავთ სათნოებას, რომელიც თქვენ გაქვთ.

— ძვირფასო ვიკონტ, — უთხრა მას მონტე-კრისტომ, — ჩემს სიტყვებში ან ჩემს საქციელში ვერაფერს ვხედავ ისეთს, რომ თქვენ ან თქვენმა სტუმრებმა ქება შემასხათ. თქვენ ჩემთვის უცხო არ იყავით. უკვე გიცნობდით, მანამდე დაგითმეთ ორი ოთახი, გიმაჰსინძღებოდით საუზმით, გათხოვეთ ერთი ჩემი ეტლთაგანი, კორსოზე ერთად ვათვალიერებდით ნიღბებს, პიაცო დელ-პოპოლოს ფანჯრიდან ერთად ვუყურებდით სიკვდილით დასჯას, რომელმაც თქვენზე ისე იმოქმედა, რომ კინაღამ გული წაგივიდათ. და აი ყოველივე ამის შემდეგ, მითხარით, ბატონებო, შემეძლო დამეტოვებინა ჩემი სტუმარი ამ საშინელი ყაჩაღების ხელში, როგორც თქვენ მათ ეძახით? ესეც არ იყოს, ძალიან კარგად იცით, თქვენი განთავისუფლების დროს ფარული ფიქრი მამოდრავებდა. ვფიქრობდი, როცა საფრანგეთში ჩამოვიდოდი, თქვენ გამიწევდით სამსახურს და გამაცნობდით პარიზის საზოგადოებას. ადრე თქვენ ეს წინადადება შეიძლება სხვათა შორის ნათქვამი მოგეჩვენათ, ახლა ხომ ხედავთ, რომ ჭეშმარიტი სინამდვილეა. ბედს უნდა დაემორჩილოთ, რათა თქვენს სიტყვას არ უღალატოთ.

— მე შევასრულე ჩემს სიტყვას, — უპასუხა მორსერმა, — მაგრამ ძალიან ვშიშობ, გულგატეხილი არ დარჩეთ. თქვენ მიჩვეული ხართ მხატვრულ ადგილებს, არაჩვეულებრივ თავგადასავლებს, ფანტასტიკურ ჰორიზონტებს. ჩვენთან არაფერი არ ჰგავს იმას, რასაც მიგაჩვიათ თქვენმა მდიდრული მოვლენებით სავსე ცხოვრებამ. ჩვენი ჩიმბორაბია — მონმარტია, ჩვენი ჰიმალაი — მონგალესი, ჩვენი დიდი უდაბნოა გრენელის ველი და აქაც თხრიან არტეზიულ ჭებს ქარავნებისათვის. ჩვენ გვყავს ქურდები და საკმაოდ ბევრი, თუმცა არც იმდენი, რამდენსაც ამბობენ. მაგრამ ამ ქურდებს გაცილებით უფრო მეტად ეშინიათ უბრალო ჯაშუშების, ვიდრე გამოჩენილი დიდკაცების. ერთი სიტყვით, საფრანგეთი ისეთი პროზაული ქვეყანაა და პარიზი ისეთი ცივილიზებული ქალაქია, რომ ჩვენს ყველა ოთხმოცდახუთ დეპარტამენტში, მე ვამბობ ოთხმოცდახუთში იმიტომ, რომ კორსიკა გამომყავს საფრანგეთის პროვინციის შემადგენლობიდან, — ყველა ამ დეპარტამენტში თქვენ ვერ იპოვით სულ პატარა გორაკსაც კი, სადაც არ იყო ტელეგრაფი და რამდენიმე ბნელი მღვიმე, სადაც პოლიციას გაყვანილი არ ჰქონდეს გაზი. ასე რომ, ჩემო ძვირფასო გრაფო, მე შემიძლია მხოლოდ ერთი სამსახური გაგიწიოთ და ამაში მთლიანად თქვენს განკარგულებაში ვარ, წარგადგინოთ ყველგან, ან პირადად ან ჩემი მეგობრების საშუალებით. თუმცა, კაცმა რომ თქვას, ამაში არავინ გჭირდებათ, თქვენი სახელით, თქვენი სიმდიდრით და თქვენი ჭკუით (მონტე-კრისტო დაიხარა და ოდნავი ირონიით გაიღიმა), თქვენ თვითონ ყველგან წარიდგენთ თავს. სინამდვილეში, თუკი შემიძლია რამეში გამოგადგეთ, ეს იქნება ის, რომ მე ვიცნობ

პარიზის ცხოვრებას, ცოტაოდენი კომფორტის საკითხებიც მესმის, ვიცი სად რომელი მალაზიაა. აი, ამაში თუ გამოგადგებით — მთლიანად თქვენს განკარგულებაში ვარ, რომ შესაფერისი ბინა მოგაძებნინოთ და კარგადაც მოგაწყობთ. ვერ გავხედავ ჩემი ბინიდან დაგითმობთ ოთახები, ისე როგორც ეს თქვენ რომში გააკეთეთ: თუმცა ეგოიზმს არ ვქადაგებ, მაგრამ თავით ფეხებამდე ეგოისტი ვარ, აქ ჩემს გარდა ადამიანის ჩრდილიც კი არ დაეტეოდა, თუნდაც იგი ქალისა ყოფილიყო.

— ოჰო, ეს შენიშვნა მაფიქრებინებს, რომ თქვენ ცოლის თხოვას აპირებთ, — თქვა გრაფმა. — რომში, ვგონებ, სიტყვა გადამიკარით რაღაც საქორწინო გეგმებზე. ხომ არ უნდა მოგილოცოთ მომავალი ბედნიერება?

— ეს ჯერ ისევ გეგმებია, ბატონო გრაფო.

— და საკმაოდ გაურკვეველიც, — ჩაერია ლაპარაკში დებრე.

— არაფერიც, — წამოიძახა მორსერმა, — მამაჩემს სურს ეს ქორწინება. ბატონო გრაფო, იმედი მაქვს რაც შეიძლება მალე წარმოგიდგინოთ თუ ცოლი არა, საცოლე მაინც — მადმუაზელ ეჟენი დანგლარი.

— ეჟენი დანგლარი! — გაიმეორა მონტე-კრისტომ, — მოიცათ, მამა მისი ბარონი დანგლარი ხომ არ არის?

— დიახ, — უპასუხა მორსერმა, — მაგრამ ახალი ფორმაციის ბარონი.

— თუკი სახელმწიფოს წინაშე მან ეს ტიტული დაიმსახურა, ამას რა მნიშვნელობა აქვს, — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— უდიდესი, — თქვა ბოშანმა. — თუმცა იგი სულით ლიბერალი იყო, 1829 წელს 10 მილიონი სესხი გამოუშვა კარლ მეათისათვის. ამის გამო მეფემ იგი ბარონი და საპატო ლეგიონის კავალერი გახადა, ასე რომ იგი თავის ჯილდოს ჟილეტის ჯიბეში კი არ ატარებს, როგორც ეს შეიძლება გვეფიქრა, არამედ წესისამებრ, ფრაკის ღილზე.

— ოჰ, ბოშან, ბოშან, — უთხრა სიცილით მორსერმა, — ეს სიტყვები «კორსარისა» და «შარივარისათვის» შეინახეთ, ჩემს წინაშე კი დაზოგეთ ჩემი მომავალი სასიამაო. შემდეგ იგი მონტე-კრისტოს მიუბრუნდა.

— თქვენ ეს-ეს არის ისე წარმოთქვით ეს გვარი, თითქოს იცნობდეთ ბარონს.

— არა, არ ვიცნობ, — უპასუხა დაუდევრად მონტე-კრისტომ. — მაგრამ, ალბათ, მალე გავიცნობ, რადგან მე მის ბანკში ანგარიში მაქვს გახსნილი საბანკო ფირმების — ლონდონის «რიჩარდ და ბლაუნისა», ვენის «არშტეინ და ესკელსისა» და რომის «ტომსონ და ფრენჩის» მიერ.

ამ ორი უკანასკნელი სიტყვის წარმოთქმისას მონტე-კრისტომ აღმაცერად გადახედა მაქსიმილიან მორელს.

თუ უცხოელი ფიქრობდა მაქსიმილიან მორელზე გავლენა მოეხდინა, ის არ შემცდარა. მაქსიმილიანი ისე შეკრთა, თითქოს ელექტროდენმა დაჰკრაო.

— «ტომსონ და ფრენჩი»? თქვენ იცნობთ ამ საბანკო ფირმას, ბატონო ჩემო? — ჰკითხა მან.

— ეს ჩემი ბანკირები არიან ქრისტიანული სამყაროს დედა-ქალაქში, — უპასუხა გრაფმა, — შემიძლია მათთან რამეში გამოგადგეთ?

— დიახ, ბატონო გრაფო, შეიძლება დაგვეხმაროთ ერთ ძიებაში, რომელიც აქამდე უწყალოდ მიმდინარეობს. ამ საბანკო ფირმამ ოდესღაც ჩვენს ფირმას დიდი სამსახური გაუწია და არ ვიცი რატომ უარყოფს ამ სამსახურს.

— მე თქვენს განკარგულებაში ვარ, — უთხრა მონტე-კრისტომ და დაიხარა.

— ძალიან შორს წაგვიყვანა დანგლარზე ლაპარაკმა და საუბრის თემას ავცდით, — შენიშნა მორსერმა. — ჩვენ იმაზე ვლაპარაკობდით, რომ გრაფ მონტე-კრისტოსათვის

შესაფერისი ბინა მოგვეძებნა. მოდით ყველამ ვიფიქროთ, სად დავასახლოთ დიდი პარიზის ახალი სტუმარი.

— სენ-ჟერმენის გარეუბანში შეუძლია იშოვოს პატარა სასახლე ბალითა და ეზოთი, — თქვა შატო-რენომ.

— შატო-რენო, თქვენ მხოლოდ ამ მოსაწყენ და აუტანელ სენ-ჟერმენის გარეუბანს იცნობთ, — შეაწყვეტინა დებრემ. — ნუ დაუჯერებთ, გრაფო, მოეწყვეთ დ'ანტენის გზატკეცილზე: ეს პარიზის ნამდვილი ცენტრია.

— ოპერის ბულვარი, — ჩაერია ბოშანი, — მეორე სართული აივნიანი სახლით. ბატონი გრაფი უბრძანებს იქ მიუტანონ სირმის ამოქარგული მაუდის ბალიშები, გადადგება აივანზე, გააბოლებს ჩიბუხს, გადაყლაპავს თავის აბებს და მის წინ გადაშლილ ქალაქს დაუწყებს ყურებას.

— მორელ, თქვენ ვერაფერი მოიფიქრეთ, რომ არაფერს ამბობთ? — ჰკითხა მას შატო-რენომ.

— პირიქით, მოვიფიქრე, მაგრამ ვიცდიდი, ხომ არ მოხიბლავდა გრაფს თქვენს მიერ შეთავაზებული ბრწყინვალე წინადადებები. მაგრამ რაკი არაფერი გიპასუხათ, გავბედავ შევთავაზო პატარა მშვენიერი ბინა პომპადურისეულ სასახლეში, რომელსაც უკვე ერთი წელია ჩემი და ქირაობს მელეის ქუჩაზე.

— თქვენ გყავთ და? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, ბატონო, და ისიც მშვენიერი და.

— გათხოვილია? — უკვე მეცხრე წელია.

— ბედნიერია? — ჰკითხა გრაფმა.

— ბედნიერია იმდენად, რამდენადაც შესაძლებელია ადამიანის ბედნიერება, — უთხრა მაქსიმილიანმა, — ის ცოლად გაჰყვა ემანუელ ერბოს, იმ კაცს, ვისაც იგი უყვარდა და ვინც ჩვენ უბედურებაში არ მიგვატოვა.

მონტე-კრისტომ ოდნავ შესამჩნევად გაიღიმა.

— შვებულებაში ყოფნის დროს მასთან ვცხოვრობ, და მზად ვარ ჩემს სიძესთან ერთად გემსახუროთ, თუკი რაიმე დაგჭირდებათ.

— ერთ წუთს შეჩერდით! — წამოიძახა ალბერმა, მანამ მონტე-კრისტო უპასუხებდა, — რას ჩადიხართ, ბატონო მორელ? თქვენ გინდათ მოგზაური სინდბად მეზღვაური ოჯახურ ცხოვრებაში ჩაამწყვდიოთ, თქვენ გინდათ პატრიარქად გადააქციოთ ადამიანი, რომელიც პარიზის დასათვალიერებლად ჩამოვიდა?

— არავითარ შემთხვევაში, — უპასუხა მორელმა ღიმილით, — ჩემი და ოცდახუთი წლისაა, სიძე — ოცდაათის, ისინი ახალგაზრდები და სიცოცხლით სავსენი არიან. ესეც არ იყოს, გრაფი ცალკე იცხოვრებს და თავის მასპინძლებს მხოლოდ მაშინ შეხვდება, როცა მოისურვებს.

— გმადლობთ ბატონო, გმადლობთ, — უთხრა მორელს მონტე-კრისტომ, — მოხარული ვიქნები თქვენი დისა და სიძის გაცნობის, თუკი თქვენ ამ პატივს დამდებთ; მაგრამ ვერ მივიღებ, ბატონებო, ვერც ერთი თქვენგანის წინადადებას, ვინაიდან ჩემთვის ბინა უკვე გამზადებულია.

— როგორ! შესძახა მორსერმა, — სასტუმროში აპირებთ ცხოვრებას? თქვენთვის ეს ძალზე მოუხერხებელი იქნება.

— განა მე ცუდად ვცხოვრობდი რომში? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— ღმერთო ჩემო! რომში თქვენი ოთახების მოწყობაზე ორმოცდაათი ათასი პიასტრი დახარჯეთ, მაგრამ ყოველთვის ხომ ასეთ ხარჯებს არ გასწევთ.

— ეგ არ შემაჩერებდა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ. — მაგრამ მე მინდა, რომ პარიზში საკუთარი სახლი მქონდეს, ამიტომ წინასწარ გამოვაგზავნე ჩემი კამერდინერი, რომელმაც, ალბათ, უკვე იყიდა ბინა და მოაწყო კიდეც.

— მაშ თქვენ გყავთ კამერდინერი, რომელიც პარიზს იცნობს? — შესძახა ბოშანმა.

— ისიც ჩემსავით პირველად არის საფრანგეთში; ის შავკანიანია, და ამავე დროს მუნჯიც, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— მაშ ეგ ალია? — შეჰყვირა ალბერმა საერთო გაკვირებაში.

— დიახ, სწორედ ის, ჩემი მუნჯი ნუბიელი, ვგონებ თქვენ იგი რომში ნახეთ.

— დიახ, რასაკვირველია, — უპასუხა მორსერმა, — მშვენივრად მახსოვს, მაგრამ ძალიან მიკვირს, როგორ დაავალეთ ნუბიელს და ისიც მუნჯს პარიზში ბინის ყიდვა და მისი მოწყობა? უბედურმა, ალბათ, ყველაფერი არია.

— ცდებით, ბატონო, პირიქით, დარწმუნებული ვარ, ყველაფერი ჩემი გემონების მიხედვით შეარჩია. თქვენ კი მოგეხსენებათ, რომ ჩემი გემოვნება სხვებისას არ ჰგავს. ის უკვე ერთი კვირაა, რაც აქ არის; ალბათ, მან შემოირბინა მთელი ქალაქი, როგორც კარგმა მონადირე ძაღლმა, რომელიც მარტო ნადირობს. ის იცნობს ჩემს ჟინს, ჩემს გემოვნებას, ჩემს მოთხოვნილებებს, და ალბათ ყველაფერი ჩემი გემოვნების მიხედვით მოაწყო. მან იცოდა, რომ დღეს ათ საათზე ჩამოვიდოდი და ცხრა საათის შემდეგ მელოდა ფონტენებლოს კარიბჭესთან და აი, გადმომცა ეს ქალაქი, რომელზედაც ჩემი ახალი მისამართი სწერია.

და მონტე-კრისტომ ალბერს ფურცელი გადასცა.

— «ელისეს მინდორი, 130». — წაიკითხა მორსერმა.

— ოჰო, ეს მართლაც ორიგინალურია! — წამოიძახა ბოშანმა.

— და ნამდვილად თავადურიც, — დასძინა შატო-რენომ.

— როგორ! თქვენ ჯერ არ გინახავთ თქვენი ბინა? — ჰკითხა დებრემ.

— არა, უკვე გითხარით, რომ მინდოდა ზუსტად დანიშნულ დროზე მოვსულიყავი, ტანისამოსიც კი ეტლში გამოვიცვალე და მხოლოდ ვიკონტის კარებთან გადმოვედი.

ყმაწვილმა კაცებმა ერთმანეთს გადახედეს. ისინი ვერ მიმხვდარიყვნენ, გრაფი მონტე-კრისტო კომედიას ხომ არ თამაშობსო. მაგრამ ამ კაცის ყოველ სიტყვაში, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ძალიან უცნაურები იყვნენ, იმდენი უბრალოება გამოსჭვიოდა, რომ არ შეიძლებოდა ტყუილად მიგეჩნიათ; ესეც არ იყოს, რაში სჭირდებოდა ტყუილები?

— როგორც ჩანს, — დაიწყო ბოშანმა, — ჩვენ უნდა დავჯერდეთ იმ მცირე სამსახურს, რომელსაც შევძლებთ. მე, როგორც ჟურნალისტი, გრაფს პარიზის ყველა თეატრებისა და ლოჟების კარებს ვუღებ.

— გმადლობთ, — უპასუხა ღიმილით მონტე-კრისტომ. — ჩემს საქმეთა მმართველს ნაბრძანები აქვს ყოველ თეატრში თითო ლოჟა დაეკავებინა.

— თქვენი საქმეთა მმართველიც ნუბიელია და მუნჯიც? — ჰკითხა დებრემ.

— არა, ის უბრალოდ თქვენი თანამემამულეა, თუკი საერთოდ კორსიკელი შეიძლება ვისიმე თანამემამულედ ჩავთვალოთ. თქვენ მას იცნობთ, ბატონო მორსერ!

— შემთხვევით ეს ის მარჯვე სინიორ ბერტუჩო ხომ არ არის, რომელიც ასე ოსტატურად ქირაობს ფანჯრებს?

— დიახ, დიახ. თქვენ იგი ნახეთ, როდესაც პატივი დამდეთ და ჩემთან საუზმობდით. ძალიან მამაცი კაცია, ჯარისკაციც იყო, კონტრაბანდისტიც, ერთი სიტყვით, ცოტ-ცოტა ყველაფერი. ვერ დავიფიცავ, რომ მას უსიამოვნება არ ჰქონოდა

ქანდარმებთან რაიმე უბრალო საქმისათვის, მაგალითად, დანის დარტყმის მაგვარი საქმის გამო.

— და ეს მსოფლიოს პატიოსანი მოქალაქე თქვენ საქმეთა მმართველად აიყვანეთ? — ჰკითხა დებრემ. — რამდენს გპარავთ წელიწადში?

— დარწმუნებული ვარ, სხვებზე მეტს არა, მაგრამ იგი ძალიან კარგად აგვარებს ჩემს საქმეებს, მისთვის შეუძლებელი არაფერია.

— ამგვარად, თქვენ მეურნეობა უკვე მოგვარებული გაქვთ, სახლი ნაყიდია ელისეს მინდვრებზე, გყავთ მოსამსახურე, საქმეთა მმართველი, გაკლიათ მხოლოდ საყვარელი.

ალბერს გაეღიმა. მას გაახსენდა მშვენიერი ალბანელი თუ ბერძენი ქალი, რომელიც ვალესა და არჟენტინის თეატრების ლოჟებში ნახა.

— სატრფოზე ცოტა უკეთესი მყავს, — უპასუხა მონტე-კრისტომ. — მე მყავს მონა. თქვენ საყვარლებს ოპერაში, ვოდევილისა და ვარიეტეს თეატრებში ქირაობთ, მე კი ჩემი მონა კონტანტინოპოლში ვიყიდე. ესე იგი უფრო ძვირი მიზის, მაგრამ სამაგიეროდ აღარ მჭირდება თავის შეწუხება.

— თქვენ გავიწყდებათ, — უთხრა სიცილით დებრემ, — რომ ჩვენ, როგორც ეს თქვა მეფე შარლმა, თავისუფალი ფრანკები ვართ და თქვენი მონა თავისუფალი გახდა, როგორც კი ფეხი შემოდგა ჩვენს მიწაზე.

— მერედა ვინ ეტყვის ამას? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— პირველი შემხვედრი.

— ის მხოლოდ ახალ ბერძნულს ლაპარაკობს.

— ჰო, მაშინ სხვა საქმეა.

— იმედია, ჩვენ მას ვნახავთ? — ჰკითხა ბოშანმა, — მუნჯს გარდა საჭურისებიც ხომ არა გყავთ?

— ღმერთმანი არა, ჩემი ორიენტალიზმით მე ჯერ აქამდე არ მივსულვარ; ყველას, ვინც გარს მახვევია, შეუძლიათ, როცა უნდათ, მაშინ მიმატოვონ. და თუკი ასეთ ნაბიჯს გადადგამენ, მათთვის აღარც მე ვიქნები საჭირო და აღარც სხვა. შეიძლება ამიტომ არ მტოვებენ ისინი მე.

სტუმრები უკვე დიდი ხანია ტკბილეულსა და სიგარებს შეექცეოდნენ.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა დებრემ ალბერს და წამოდგა, — უკვე სამის ნახევარია. თქვენი სტუმარი მომხიბვლელია, მაგრამ არ არსებობს ისეთი სასიამოვნო საზოგადოება, რომელსაც არ უნდა გამოემშვიდობო, ზოგჯერ იგი ცუდითაც კი უნდა შეცვალო. უკვე დროა სამინისტროში წავიდე. გრაფის შესახებ მოველაპარაკები მინისტრს, ხომ უნდა გავიგოთ ვინ არის იგი.

— ფრთხილად იყავით, — უთხრა მორსერმა, — ყველაზე შორსმჭვრეტელებმაც კი ამ საქმეში უკან დაიხიეს.

— ჩვენ პოლიციისათვის გვაძლევენ სამ მილიონს, მართალია, ეს თანხა ყოველთვის წინასწარ არის დახარჯული, მაგრამ ამ საქმისათვის, ყოველ შემთხვევაში, ორმოცდაათი ათასი ფრანკი დაგროვდება.

— როდესაც გაიგებთ ვინ არის, იმედი მაქვს მეტყვიით?

— ამის პირობას გაძლევთ. ნახვამდის, ალბერ. ბატონებო, მაქვს პატივი დაგემშვიდობოთ.

და როცა დებრე მოსაცდელ ოთახში გავიდა, ხმამაღლა დაიძახა:

— უბრძანეთ ეტლი მომგვარონ!

— ალბერ, — უთხრა მას ბოშანმა, — როგორც ჩანს პალატაში ვეღარ მოვხვდები, მაგრამ ჩემს მკითხველებს ბატონ დანგლარის სიტყვებზე უფრო საინტერესო მასალებს მივაწვდი.

— ღვთის გულისათვის, ბოშან — შეეხვეწა მორსერი, — გთხოვ არც ერთი სიტყვა არ დაწერო. ნუ წამართმევ უპირატესობას, პირადად მე წარვადგინო იგი საზოგადოების წინაშე და ახსნა-განმარტებაც მივცე. მართლაც, ხომ ძალზე საინტერესო კაცია?

— უფრო მეტი, — უპასუხა შატო-რენომ, — ეს მართლაც ყველაზე უცნაური კაცია მათ შორის, ვინც კი აქამდე შემხვედრია. მოდიხართ, მორელი?

— ახლავე, მხოლოდ გრაფს ბარათს გადავცემ ჩემი მისამართით. მან იმდენი მოკრძალება გამოიჩინა, რომ დაგვიპირდა მელეის ქუჩა 114-ში გვინახულოს.

— გარწმუნებთ, არ გადავთქვამ ჩემს სიტყვას, — უთხრა გრაფმა და თავი დაუკრა. მაქსიმილიან მორელი და შატო-რენო ერთად გავიდნენ და მონტე-კრისტო მარტო დატოვეს მორსერთან.

თავი III

წარდგენა

გრაფთან მარტო დარჩენილმა ალბერმა მიმართა:

— ბატონო გრაფო, ნება მიბოძეთ ჩემს მოვალეობას შევუდგე, როგორც ჩიჩერონე და გიჩვენოთ უცოლო კაცის ბინის ნიმუში. იტალიის სასახლეებში გაჩვეულს მოგიხდებათ შეისწავლოთ, რამდენ ფუტ კვადრატულ ფართობზე თავსდება პარიზელი ყმაწვილი კაცი, რომელიც აქაურთა შეხედულებით, არცთუ ისე ცუდად ცხოვრობს. ოთახიდან ოთახში გასვლისას ფანჯრებს გამოვადებთ, რათა სული არ შეგეხუთოთ.

მონტე-კრისტოს უკვე ნანახი ჰქონდა სასადილო დარბაზი და ქვედა სართულის სასტუმროს ოთახი. ალბერმა იგი ჯერ თავის ატელიეში შეიყვანა; როგორც მკითხველს ემახსოვრება, ეს მისი საყვარელი ოთახი იყო.

მონტე-კრისტო ღირსეული შემფასებელი იყო ყოველივე იმისა, რაც აქ ალბერს დაეგროვებინა: ძველებური სკივრები, იაპონური ფაიფური, აღმოსავლური ქსოვილები, ვენეციური მიწა, ჭურჭლეული, ყველა ქვეყნის იარაღი — ყოველივე ეს გრაფისათვის ნაცნობი იყო და თვალის ერთი გადავლებით საზღვრავდა საუკუნეს, ქვეყანას და წარმოშობას. მორსერს განზრახული ჰქონდა მისთვის ახსნა-განმარტება მიეცა, მაგრამ პირიქით გამოვიდა. იგი გრაფის ხელმძღვანელობით გადიოდა არქეოლოგიის, მინერალოგიისა და ბუნებისმეტყველების კურსს. ამის შემდეგ ისინი ორივენი ქვედა სართულში ჩავიდნენ. ალბერი თავის სტუმარს დარბაზში შეუძღვა. ამ სალონში კედლები მოფენილი იყო თანამედროვე მხატვრების სურათებით. აქ იყო დიუპრეს პეიზაჟები: მაღალი ლერწმები, ტანაყრილი ხეები, აბღავლებული ძროხები და მშვენიერი ცა. აქ ნახავდით დელაკრუას თეთრ ბურნუსებში შემოსილ არაბელ ცხენოსნებს, წელზე ბრჭყვიალა ქამრებით და მოზარნაშებული იარაღით, რაშები გამმაგებით იკბინებოდნენ, ხოლო ადამიანები რკინის კეტებით იბრძოდნენ. შეხვდებოდით აგრეთვე ბულანჟეს აკვარელს — «პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი». ეს სურათი შესრულებული იყო იმ სიძლიერით, რომელიც მხატვარს პოეტის მეტოქედ ხდის. იყო დიასის ტილოებიც, რომლის ყვავილები ცოცხალ ყვავილებზე უფრო მშვენიერია და მზე უფრო ბრწყინვალეა, ვიდრე ნამდვილი მზე; ბოლოს —

დეკამპის სურათები, სალვატორ როზას სურათებივით კოლორიტიანი, მაგრამ უფრო პოეტური. აქ ნახავდით აგრეთვე ჟინოსა და მიულერის პასტელებს, რომლებიც ანგელოსის თავიანთ ბავშვებს და ქალწულის სახეებიან ქალებს გამოსახავდნენ. ნახავდით დოზას აღმოსავლეთში მოგზაურობის ალბომიდან ამოხეულ გვერდებს, რომლებიც მას შესრულებული ჰქონდა ფანქრით რამდენიმე წამის განმავლობაში აქლემის ზურგზე ან მეჩეთის გუმბათქვეშ; ერთი სიტყვით, აქ ნახავდით ყველაფერს, რაც შეიძლებოდა მიეცა თანამედროვე საზოგადოებას წარსული საუკუნეების გამქრალი და დაღუპული ხელოვნების სანაცვლოდ.

ალბერი მოელოდა, რომ ამჯერად მაინც რითიმე გააკვირვებდა უცხოელ სტუმარს და უჩვენებდა რაიმე ახალს; მაგრამ უსაზღვრო იყო მისი განცვიფრება, როცა დაინახა, რომ გრაფს წარწერების წაკითხვა არც კი სჭირდებოდა, იგი მაშინვე ასახელებდა იმ სურათების ავტორებსაც კი, რომლებიც მხოლოდ ინიციალებით იყვნენ წარმოდგენილი, ისიც იმგვარად, რომ ჩანდა, არა მარტო გვარით იცნობდა ამ მხატვრებს, არამედ თვითული მათგანის ნიჭის შესწავლა და შეფასებაც მოესწრო.

სასტუმრო ოთახიდან ისინი საწოლ ოთახში გავიდნენ. ეს ოთახი ერთსა და იმავე დროს როგორც მოხდენილი, ასევე მკაცრი გემოვნების ნიმუში იყო. აქ კედელზე ელვარებდა მქრალ ოქროს ჩარჩოში ჩასმული ერთადერთი პორტრეტი, მაგრამ მას ხელს აწერდა ლეოპოლდ რობერი.

ამ პორტრეტმა მაშინვე მიიპყრო გრაფის ყურადღება. იგი სწრაფი ნაბიჯით გაემართა და მის წინ გაჩერდა.

ეს იყო სურათი ოცდახუთი-ოცდაექვსი წლის შავგვრემანი ქალისა, რომელიც ნახევრად დახრილი ქუთუთოებიდან ანთებული თვალებით იცქირებოდა; მას ეცვა კატალანელი მეთევზე ქალის მოხდენილი კოსტიუმი წითელ და შავზოლებიანი კორსაჟით. თმებში ოქროს ქინძისთავები ჰქონდა გაბნეული. ამ ქალს თვალები ზღვისკენ მიეპყრო და მისი მოხდენილი სილუეტი გარკვევით იხატებოდა ლაჟვარდოვანი ცისა და ტალღების ფონზე.

ოთახში ბნელოდა, თორემ ალბერი შეამჩნევდა, რომ გრაფს მიცვალებულის ფერი დაედო, ბეჭები და გულ-მკერდი ნერვიულმა ცახცახმა აუთრთოლა.

ერთ წუთს სიჩუმე ჩამოვარდა, მონტე-კრისტო თვალს არ აშორებდა პორტრეტს.

— თქვენ მშვენიერი საყვარელი გყოლიათ, ვიკონტ, — უთხრა მან ალბერს, — და ეს სამეჯლისო კოსტიუმიც ძალიან უხდება.

— ბატონო გრაფო, ამ სურათის გვერდით სხვა სურათი რომ ეკიდოს, ამ შეცდომას არ გაპატიებდით. თქვენ არ იცნობთ დედაჩემს, ეს მისი პორტრეტია, რომელიც ექვსი თუ რვა წლის წინათ მან თავისი სურვილით დაახატვინა. კოსტიუმი, როგორც ჩანს, ფანტაზიის ნაყოფია, მაგრამ მსგავსება ისეთი დიდია, რომ ასე მგონია დედაჩემს ვხედავ ისეთს, როგორც იგი 1830 წელს იყო. გრაფინიამ ეს პორტრეტი შეუკვეთა მაშინ, როდესაც გრაფი პარიზში არ იმყოფებოდა. უეჭველია, იგი ფიქრობდა ქმრისათვის სასიამოვნო სიურპრიზი დაეხვედრებინა, მაგრამ მოხდა მეტად უცნაური ამბავი, მამაჩემს პორტრეტი რატომღაც არ მოეწონა, თვით მხატვრის ხელოვნებამაც ვერ დასძლია მისი ანტიპატია ამ სურათის მიმართ, თუმცა თქვენც ხედავთ, რომ ეს ლეოპოლდ რობერის საუკეთესო ტილოთაგანია. ჩვენ შორის რომ ვთქვათ, ბატონო გრაფო, მამაჩემი, გრაფი დე მორსერი ერთ-ერთი თავგამოდებული პირთაგანია მათ შორის, ვინც ლუქსემბურგის დარბაზში თათბირობს, სამხედრო საქმის საუკეთესო მცოდნე, მაგრამ ხელოვნების მეტისმეტად საშუალო შემფასებელი. იგივე როდი ითქმის დედაჩემზე, რომელიც თვითონ კარგად ხატავს და იმდენად კარგად აფასებს ამ მხატვრულ ნაწარმოებს, რომ ვერ შეძლო სულ მოეცილებინა და მე მაჩუქა, რათა

იგი იშვიათად მოხვედროდა მამაჩემის თვალს. მე თქვენ გაჩვენებთ გროს მიერ შესრულებულ მამაჩემის პორტრეტს. მომიტევეთ, რომ ამგვარ საოჯახო წვრილმან ამბებს გიყვებით. მაგრამ რაკი პატივი მექნება გრაფთან წარგადგინოთ, წინასწარ გაფრთხილებთ, რომ მასთან ამ სურათის ქება არ წამოგცდეთ. ეს პორტრეტი დიდ გავლენას ახდენს დედაჩემზედაც, როდესაც ის ჩემთან მოდის ხოლმე; ისე ვერ შეხედავს მას, რომ თვალეზზე ცრემლი არ მოადგეს. ამ პორტრეტის გამო გამოწვეული უსიამოვნება ერთადერთია გრაფსა და მის მეუღლეს შორის, რომლებიც ოცი წლის ცოლ-ქმარი არიან და დღესაც ისე ექცევიან ერთმანეთს, როგორც პირველ დღეს.

მონტე-კრისტომ სწრაფად შეხედა ალბერს, უნდოდა მის სახეზე ამოეკითხა ამ სიტყვაში დაფარული აზრი, მაგრამ მისთვის ცხადი შეიქნა, რომ ყმაწვილი კაცი ამას სავსებით გულუბრყვილოდ ლაპარაკობდა.

— ახლა კი, — განაგრძო ალბერმა, — რაკი თქვენ უკვე ნახეთ მთელი ჩემი სიმდიდრე, ნება მიბოძეთ შემოგთავაზოთ, რამდენადაც უმნიშვნელო უნდა იყოს იგი, გთხოვთ ისე იგრძნოთ თავი, როგორც საკუთარ სახლში, იმისთვის, რომ უფრო თავისუფლად იყოთ, ბატონ დე მორსერთან გაგიძღვებით, მას ჯერ კიდევ რომიდან მოვწერე იმ სამსახურის შესახებ, რომელიც თქვენ გამიწიეთ, ასევე ვაცნობე თქვენი დაპირება, რომ პარიზში გვინახულებდით. შემძლია დაგარწმუნოთ, რომ გრაფი და მისი მეუღლე მოუთმენლად ელიან იმ შემთხვევას, რომ მადლობა გადაგიხადონ. ძალიან კარგად ვიცი, რომ ამგვარი ამბები თქვენ მობეზრებული გაქვთ და ოჯახური სცენები სინდბად მეზღვაურს გულს ვერ აუჩუყებს; თქვენ იმდენი რამ გინახავთ! თუმცა მაინც მიიღეთ ჩემი წინადადება და ჩათვალეთ იგი როგორც პარიზის ცხოვრებაში ფეხის შედგმა, იმ ცხოვრებაში, რომელიც შედგება თავაზიანობის, წარდგინებებისა და დარბაზობებისაგან.

მონტე-კრისტომ ხმის ამოუღებელივ თავი დაუკრა. იგი ამ წინადადებას არც აღფრთოვანებით ღებულობდა და არც წყენით, არამედ როგორც მაღალი საზოგადოების თავაზიანობა მოითხოვდა, რომლის შესრულება სავალდებულოა ყველა ზრდილობიანი ადამიანისათვის.

ალბერმა თავის კამერდინერს დაუძახა და უბრძანა გრაფ დე მორსერსა და მისი მეუღლისათვის მოეხსენებინათ, რომ გრაფ დე მონტე-კრისტოს მათი ნახვა სურდა.

ალბერი მონტე-კრისტოსთან ერთად უკან გაჰყვა მას.

გრაფ დე მორსერის მოსაცდელ ოთახში უპირველეს ყოვლისა თვალში გეცემოდათ სალონში შემავალ კარზე მიკრული ღერბის ფარი, რომლის მდიდრული ჩარჩო და ოთახის მორთულობასთან შეხამება იმაზე მეტყველებდა, თუ რაოდენ მნიშვნელობას ანიჭებდა ამ ღერბს სახლის პატრონი.

მონტე-კრისტო ღერბის წინ გაჩერდა და ყურადღებით დააცქერდა.

ლაჟვარდოვან ფონზე გადაბმულად განლაგებული იყო შვიდი მერლეტი.

— უეჭველია, ბატონო ალბერ, ეს თქვენი საგვარეულო ღერბია? — ჰკითხა მან. — თუ მხედველობაში არ მივიღებთ იმას, რომ მე ვიცნობ ღერბებს, რაც მათი გარჩევის საშუალებას მაძლევს, სავსებით უცოდინარი ვარ ჰერალდიკაში. მე ხომ შემთხვევითი გრაფი ვარ, ტოსკანაში წმიდა სტეფანეს კომანდორობის დაფუძვნებისათვის გამოჩეკილი და შეიძლება არც კი მიმეღო ეს ტიტული, სულ რომ არ ეძახათ, როცა ბევრს მოგზაურობ, ეს აუცილებლად საჭიროაო. მართლაც, ეტლის კარებზე ხომ უნდა გქონდეს რაიმე ნიშანი, თუნდაც იმისათვის, რომ საბაჟო მოხელეებმა თვალიერება არ დაგიწყონ. ამიტომ მომიტევეთ, რომ ასეთი კითხვით მოგმართეთ.

— ამაში არაფერია უხერხული, ბატონო გრაფო, — უპასუხა მორსერმა უბრალო დამაჯერებლობით, — თქვენ გამოიცანით, ეს ჩვენი ღერბია, უფრო სწორედ მამაჩემის

საგვარეულო ღერბი. მაგრამ, როგორც ხედავთ, იგი შეერთებულია მეორე ღერბთან — ესაა ვერცხლის კოშკი მეწამულ ფონზე. ეს დედაჩემის საგვარეულო ღერბია. დედის ხაზით მე ესპანელი ვარ, მორსერები კი ფრანგები არიან და, როგორც გამიგონია, ეს ერთ-ერთი უძველესი გვარია მთელს სამხრეთ საფრანგეთში.

— დიახ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მერლეტები სწორედ ამაზე მიუთითებენ. თითქმის ყველა შეიარაღებული პილიგრიმები, რომლებიც წმიდა მიწის დასაპყრობად მიდიოდნენ, თავიანთ ღერბად ირჩევდნენ ჯვარს — მათი მისიის ნიშანს, ან მძლევარ ჩიტებს — შორეული მოგზაურობის სიმბოლოს. მათ იმედი ჰქონდათ, ეს გზა რწმენის ფრთებზე შეესრულებინათ. მამათქვენის რომელიღაც წინაპარი, ალბათ, მონაწილეობას იღებდა ერთ-ერთ ჯვაროსნულ ლაშქრობაში. თუ ეს წმიდა ლუის ლაშქრობა იყო, ჩვენ მეცამეტე საუკუნესთან გვექნება საქმე, ეს კი არცთუ ისე ცუდია.

— შესაძლებელია, — უთხრა დე მორსერმა, — მამაჩემს კაბინეტში აქვს საგვარეულო შტო, რომელიც ყოველივეს გაგვიმარტავს. მე ოდესღაც მათ კომენტარიები გავუკეთე, რომელშიც დოზიე და ჟოკურიც კი ჰკუის სასწავლებელს იბოვნინდნენ. ახლა ეს აღარ მიტაცებს, მაგრამ, როგორც თქვენმა ჩიჩერონემ, უნდა გითხრათ, რომ ჩვენი დემოკრატიული მთავრობის დროს ძალიან დიდი ინტერესების გამოჩენა დაიწყეს ასეთი ამბების მიმართ.

— ასეთ შემთხვევაში თქვენს მთავრობას თავის წარსულში სხვა უკეთესი რამ უნდა აერჩია, ვიდრე ჩემს მიერ თქვენს ძეგლებზე შენიშნული ორი აბრა, რომლებიც მოკლებულია ყოველგვარ ჰერლანდიკურ აზრს. თქვენ კი, ვიკონტ, თქვენს მთავრობაზე ბედნიერი ხართ, რადგან თქვენი ღერბი მშვენიერია და ფანტაზიას აღიზიანებს. დიახ, ეს ძალიან კარგია. თქვენ ერთსა და იმავე დროს ესპანელიცა ხართ და პროვანსელიც, ამით აიხსნება, რომ პორტრეტი, რომელიც თქვენ მე მაჩვენეთ, — ჰგავს მშვენიერს, შავგვრემანი სახის კეთილშობილ კატალანელ ქალს, რომელმაც ასე აღმაფრთოვანა.

ადამიანი ან ედიპი უნდა ყოფილიყო, ან თვით სფინქსი, რომ მიხვედრილიყო იმ ირონიას, რომელიც გრაფმა ამ სიტყვებში ჩააქსოვა და რომელიც გარეგნულად თითქოს მეტისმეტი თავაზიანობით იყო ნათქვამი; ასე რომ, მორსერმა მას ღიმილით მადლობა გადაუხადა და ხელი ჰკრა იმ კარს, რომელზეც ღერბი ეკიდა და რომელიც, როგორც უკვე ვთქვით, სასტუმრო ოთახში გადიოდა.

ამ ოთახშიც ყველაზე გამოსაჩენ ადგილას ეკიდა პორტრეტი. ეს იყო ოცათხუთმეტი-ოცდათვრამეტი წლის მამაკაცი გენერლის მუნდირში, ჩალიჩის ეპოლეტებით — ეს იყო მაღალი ჩინის ნიშანი, — კისერზე საპატიო ლეგიონის ბაფთით — ეს იყო კომანდირის რანგის მაუწყებელი. გულ-მკერდზე მარჯვნივ მაცხოვრის ორდენი ეკიდა, მარცხნივ — კარლ III, აქედან კი ისეთი დასკვნის გამოტანა შეიძლებოდა, რომ ეს კაცი მონაწილეობას იღებდა ბრძოლებში ესპანეთსა და საბერძნეთში ან ორივე ამ ქვეყანაში დიპლომატიურ მისიას ასრულებდა.

მონტე-კრისტო ამ პორტრეტსაც ისევე ყურადღებით ათვალიერებდა, როგორც პირველს, რომ უცებ გაიღო გვერდითი კარი და იგი თვით გრაფ დე მორსერის პირისპირ აღმოჩნდა. ეს იყო ორმოცი-ორმოცდახუთი წლის მამაკაცი, მაგრამ შესახედავად ორმოცდაათი წლისას ჰგავდა. მისი შავი წვერ-ულვაში უცნაურად ეწინააღმდეგებოდა მთლად გათეთრებულ თმას, რომელიც სამხედრო ყაიდაზე ჰქონდა შეკრეჭილი. მას სამოქალაქო ტანისამოსი ეცვა, ღილოკავში დამაგრებული ნაირფერი ბაფთა მოგაგონებდათ იმ ორდენებს, რომლითაც დაჯილდოებული იყო. ეს კაცი საკმაოდ მედიდური იერიითა და ზომიერი ნაბიჯებით შემოვიდა. მონტე-

კრისტოს მის შესახებდრად ერთი ნაბიჯიც კი არ გადაუდგამს, ასე იტყოდით, ფეხები იატაკზე მიეწება, ხოლო თვალები გრაფ დე მორსერზე გაუშემდაო.

— მამაჩემი, — თქვა ყმაწვილმა კაცმა, — მაქვს პატივი წარმოგიდგინოთ გრაფი მონტე-კრისტო, დიდსულოვანი მეგობარი, რომელსაც, როგორც თქვენც მოგეხსენებათ, ბედნიერება მქონდა მძიმე წუთებში შევხვედროდი.

— კეთილი იყოს გრაფის მობრძანება, ჩვენი ოჯახისათვის იგი სასურველი სტუმარია, — თქვა გრაფმა და მონტე-კრისტოს ღიმილით მიესალმა. — მან ჩვენს ოჯახს შეუწარმოა ერთადერთი მემკვიდრე და ისეთი სამსახური გაგვიწია, რომ საუკუნო მადლობელი ვართ.

ამ სიტყვების თქმის დროს გრაფ დე მორსერმა მონტე-კრისტოს სავარძელზე ანიშნა და თვითონაც ფანჯრის პირდაპირ დაჯდა.

მონტე-კრისტო სავარძელში ისე მოეწყო, რომ ხავერდის ფართო ფარდების ჩრდილში დარჩენილიყო და გრაფის დადლილსა და ზრუნვით ჩაფიქრებულ სახეზე შეუმჩნევლად წაეკითხა მის ნაადრევ ნაოქებში აღბეჭდილი საიდუმლო ტანჯვის ისტორია.

— ქალბატონი დე მორსერი, როდესაც თქვენი მოსვლა აცნობეს, ტუალეტით იყო დაკავებული, ასე რომ ათ წუთში ისიც აქ იქნება.

— ჩემთვის დიდი პატივია, — თქვა მონტე-კრისტომ, — პარიზში ჩამოსვლისთანავე ისეთ ადამიანთან შეხვედრა, რომლის დამსახურება მისი დიდების ტოლია და რომლის მიმართ ბედი, როგორც გამონაკლისი, მუდამ სამართლიანი ყოფილა. ვინ იცის, შეიძლება იგი მიტიჯის ველებში ან ატლასის მთებში მარშალის კვერთხსაც გიმზადებთ?

— ოჰ, არა, — უპასუხა გრაფმა და სახეზე ოდნავმა სიწითლემ გადაჰკრა. — მე სამსახური დავტოვე რესტავრაციის პერიოდში, პერის ხარისხამდე ამაღლებული, მონაწილეობას ვღებულობდი პირველ ლაშქრობებში და მარშალ დე ბურმონის ხელქვეითად ვმუშაობდი. იმედი მქონდა მხედართმთავრის ადგილს მივიღებდი და შეიძლება ეს იმედი გამმართლებოდა, ტახტზე რომ სამეფო გვარის უფროსი შტო დარჩენილიყო, მაგრამ როგორც ჩანს, ივლისის რევოლუცია იმდენად ბრწყინვალე იყო, რომ თავს უფლება მისცა უმადური ყოფილიყო იმ დამსახურების მიმართ, რომლებიც იმპერატორის პერიოდით არ თარიღდებოდნენ. ამიტომ მე სამსახურიდან დავეთხოვე; როცა ადამიანი ჩემსავით ეპოლეტებს ბრძოლის ველზე მოიპოვებს, მას არ ეხერხება მანევრირება სასტუმროს მოკრიალებულ იატაკზე; ამგვარად, სამხედრო სამსახური დავტოვე, ხელი მოვკიდე პოლიტიკას, მრეწველობას, ვსწავლობდი გამოყენებით ხელოვნებებს. ყოველთვის მაინტერესებდა ეს საკითხები, მაგრამ ოცი წლის განმავლობაში სამხედრო სამსახურში ყოფნა ამის საშუალებას არ მაძლევდა.

— აი, სწორედ ამაში ჩანს თქვენი ერის უპირატესობა სხვებზე, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — თქვენ, დიდი გვარის წარმომადგენელი, დიდძალი სიმდიდრის მფლობელი, დათანხმდით, რომ პირველი ჩინები ჯარისკაცობაში მოგეპოვებინათ. ეს იშვიათი შემთხვევაა. და როცა მიიღეთ გენერლობა, საფრანგეთის პერობა, საპატიო ლეგიონის კომანდრობა, თანახმა ხართ დაიწყოთ ახალი რაღაცის შესწავლა, არა ჯილდოსათვის, არამედ მხოლოდ იმისათვის, რომ სარგებლობა მოუტანოს თქვენს ახლობლებს. დიახ, ბატონო, ეს მართლაც ლამაზია, უფრო მეტიც, განსაცვიფრებელია.

ალბერი მონტე-კრისტოს შეჰყურებდა და გაკვირვებით უსმენდა. იგი მიჩვეული არ იყო მონტე-კრისტო ასეთი აღფრთოვანებული ენაზე.

— სამწუხაროდ, — განაგრძო უცხოელმა, შეჰყვლია იმისათვის, რომ გაექარვებინა მორსერის სახეზე ოდნავ შესამჩნევი ნაღველი, რომელიც მისმა სიტყვებმა

გამოიწვიეს, — ჩვენ, იტალიელები, ასე როდი ვიქცევით, ჩვენ ვიზრდებით ისე, როგორც ეს ჩვენი მოდგმისთვისაა დამახასიათებელი; და მთელი სიცოცხლის მანძილზე ვინარჩუნებთ იმავე სახეს, ხშირად ჩვენი ცხოვრების იმავე უსარგებლობასაც კი.

— ბატონო გრაფო, — შეაწყვეტინა გრაფ დე მორსერმა, — ისეთი ღირსების ადამიანისათვის, როგორც თქვენ ხართ, იტალია შესაფერისი სამშობლო არ გახლავთ, საფრანგეთი კი თქვენ გულში ჩაგიკრავთ; უპასუხეთ მის მოწოდებას, მან შეიძლება ყველას მიმართ უმადურობა არ გამოიჩინოს. საფრანგეთი ცუდად ექცევა თავის შვილებს, მაგრამ ჩვეულებრივად დიდსულოვნად ღებულობს უცხოელებს.

— მამაჩემო, — უთხრა ღიმილით ალბერმა, — ჩანს თქვენ არ იცნობთ მონტე-კრისტოს. ის, რაც მას დააკმაყოფილებს, ჩვენი ქვეყნის საზღვრებს იქითაა: ის არ მიისწრაფვის პატივისაკენ და მისგან იღებს მხოლოდ იმას, რაც მის პასპორტში ეტევა.

— აი, ყველაზე სწორი მსჯელობა ჩემს შესახებ, რომელიც კი ოდესმე გამიგონია. — უპასუხა უცხოელმა.

— ბატონ მონტე-კრისტოს საშუალება ჰქონდა ისე მოეწყო თავისი ცხოვრება, როგორც მას სურდა, — თქვა ოხვრით გრაფ დე მორსერმა, — და მან აირჩია იავარდებით მოფენილი გზა.

— სწორედ ასეა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ და სახეზე ისეთი ღიმილი გადაეფინა, რომლის გადმოცემას ვერ შეძლებს ვერც ერთი მხატვარი და ვერც ერთი ფიზიონომისტი.

— მე რომ თქვენი დადლისა არ მეშინოდეს, — თქვა გენერალმა, უეჭველია მისი ქცევით აღფრთოვანებულმა, — პალატაში წაგიყვანდით. დღეს მეტად საინტერესო სხდომა იქნება მათთვის, ვინც არ იცნობს თანამედროვე სენატორებს.

— ბატონო გრაფო, თუ ასეთ წინადადებას სხვა დროს შემომთავაზებთ, ძალიან მადლობელი დავრჩები, მაგრამ ამჯერად, რაკი თქვენს მეუღლესთან წარდგენის იმედით მომხიბლეს, მე დავიცდი.

— აი, დედაჩემიც, — წამოიძახა ალბერმა.

გრაფი მონტე-კრისტო სწრაფად შემოტრიალდა და დაინახა ერთ ადგილზე გაქვავებული და გაფითრებული გრაფინია დე მორსერი. იგი იმ კარის მოპირდაპირე კარით შემოსულიყო, საიდანაც მისი ქმარი გამოვიდა. გრაფ მონტე-კრისტოს შეხედვაზე ქალმა დაუშვა ხელი, რომელიც რატომღაც კარის ოქროს თასმაზე ეკიდა. იგი უკვე რამდენიმე წამის განმავლობაში იდგა აქ და, ცხადია, გაიგონა მონტე-კრისტოს მიერ უკანასკნელად წარმოთქმული სიტყვები.

გრაფი მონტე-კრისტო წამოდგა და ქალს თავი მდაბლად დაუკრა. ისიც თავის მხრივ ხმის ამოუღებლივ ცერემონიულად მიესალმა.

— ღმერთო ჩემო, რა მოგდით, ქალბატონო? — ჰკითხა გრაფ დე მორსერმა, — იქნებ აქ ძალიან ცხელა და თავს ცუდად გრძნობთ?

— დედაჩემო, თქვენ ცუდად ხართ? — შესძახა ალბერმა და მერსედესისკენ გაიქცა.

მერსედესმა ორივეს ღიმილით გადაუხადა მადლობა.

— არა, — უპასუხა მან, — მე ამაღელვა ძვირფას სტუმართან შეხვედრამ, თუ ის არა, დღეს ხომ ჩვენ თვალთაგან შეუჩერებლივ ცრემლი გვედინებოდა და ძაძვით ვიქნებოდით შემოსილი. ბატონო გრაფო, — განაგრძო მან და მონტე-კრისტოს დედოფალივით მედიდურად მიუახლოვდა, — მე თქვენგან ჩემი ვაჟიშვილის სიცოცხლითა ვარ დავალებული და ასეთი სიკეთისათვის გლოცავთ. ამჟამად

უდიდეს სიამოვნებას განვიცდი იმის გამო, რომ თქვენ საშუალება მოგვეცით გულითადი მადლობა გადაგიხადოთ.

გრაფმა ხელმეორედ დაუკრა თავი, მაგრამ ამჯერად უფრო მდაბლად, ვიდრე პირველად. ის უფრო გაფითრებული იყო, ვიდრე მერსედესი.

— ქალბატონო, — თქვა მან, — ბატონი გრაფი და თქვენ მეტისმეტად აზვიადებთ უბრალო საქციელს. გადაარჩინო ადამიანი, წამებას ააცდინო მამა და გაუფრთხილდე დედის ცრემლებს, ეს კეთილი საქმე კი არა, ადამიანის მოვალეობაა.

ეს სიტყვები წარმოთქმული იყო სინაზითა და თავაზიანობით. ქალბატონმაც ასევე უპასუხა.

— ჩემი შვილი ნამდვილად ბედნიერია, ბატონო გრაფო, რომ მას თქვენისთანა მეგობარი ჰყავს. მადლობას ვუძღვნი ღმერთს, რომ მან ასე ისურვა.

და მერსედესმა უსაზღვრო მადლობის გამოსახატავად ლამაზი თვალები ცისკენ აღაპყრო. მონტე-კრისტოს მოეჩვენა, რომ მის თვალებში ცრემლები გაბრწყინდა.

გრაფი დე მორსერი თავის ცოლს მიუახლოვდა.

— ქალბატონო, გრაფ დე მონტე-კრისტოსთან მე უკვე მოვიხადე ბოდიში იმის გამო, რომ იძულებული ვარ დავტოვო იგი. გთხოვთ, თქვენც ჩემს მაგიერ მოიხადოთ ბოდიში. სხდომა ორ საათზე იწყება, ახლა უკვე სამია, მე კი სიტყვით უნდა გამოვიდე.

— წაბრძანდით, ბატონო, ვეცდები სტუმარს უთქვენობა არ ვაგრძნობინო. — უთხრა ქმარს გრაფინია დე მორსერმა, რომელსაც ხმა ჯერ ისევ უთრთოდა. — ბატონო გრაფო, — მიუბრუნდა იგი მონტე-კრისტოს, — ხომ არ დაგვდებთ პატივს მთელ დღეს ჩვენთან დარჩეთ?

— დიდ მადლობას გიხდით, ქალბატონო, მაგრამ, როგორც ხედავთ, თქვენს სახლში ამ დილით პირდაპირ სამგზავრო კარეტიდან გადმოვედი. წარმოდგენა არა მაქვს, როგორ მომაწყვეს პარიზში. ისიც დაახლოებით ძლივს ვიცი, რა ადგილას არის ჩემი ბინა. რასაკვირველია, ეს დიდი არაფერია, მაგრამ მაინც მაწუხებს.

— ყოველ შემთხვევაში, იმის პირობას მაინც მოგვცემთ, რომ სხვა დროს მაინც გვექნება ასეთი ბედნიერება? — ჰკითხა გრაფის მეუღლემ.

მონტე-კრისტომ უსიტყვოდ თავი დაუკრა, რაც შეიძლებოდა თანხმობის ნიშნად მიეღო.

— მაშ, აღარ დაგაყოვნებთ. არ მინდა ჩემი მადლიერების გრძნობა უზრდელობაში ან აბეზარობაში გადავიდეს, — უთხრა გრაფინიამ.

— ძვირფასო გრაფო, — მიმართა მას ახლა ალბერმა, — თუ ინებებთ, შევეცდები გადაგიხადოთ ის სამსახური, რომელიც რომში გამიწიეთ. გთხოვთ ჩემი ეტლი თქვენს განკარგულებაში იგულოთ, სანამ თქვენსას შეუკვეთავდეთ.

— ასეთი თავაზიანობისათვის დიდ მადლობას გიხდით, ვიკონტ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ ვფიქრობ ბატონმა ბერტუჩომ მართებულად გამოიყენა ის ოთხ-ნახევარი საათი, რომელიც მის განკარგულებაში დავტოვე და იმედი მაქვს თქვენს კარებთან ეტლი მელოდება.

ალბერი გრაფის მხრივ მიჩვეული იყო ასეთ სასწაულებრივ ამბებს; მან იცოდა, რომ იგი ნერონივით შეუძლებელისაკენ მიისწრაფოდა, ამიტომ ეს ამბავი სრულებით არ გაჰკვირვებია. მაგრამ უნდოდა თვითონ დარწმუნებულიყო, როგორ შესრულდა მისი ბრძანება და ამიტომ გრაფი სასტუმროს კარამდე მიაცილა.

მონტე-კრისტო არ შემცდარა: როგორც კი გრაფ დე მორსერის მოსაცდელ ოთახში გამოვიდა, სწორედ ის მსახური, რომელმაც რომში ფრანცსა და ალბერს გრაფ მონტე-კრისტოს სადარბაზო ბარათები მოუტანა, გარეთ გავარდა და როდესაც გამოჩენილი

მოგზაური პარმალზე გავიდა, დაინახა, რომ ეტლი ელოდა. ეს იყო კელერის სახელოსნოდან გამოსული ორადგილიანი ეტლი. მასში შებმული იყო სწორედ ის ცხენები, რომლებზედაც, როგორც პარიზის ყველა ლომისათვის ცნობილი იყო, დრეიმ უარი თქვა თვრამეტი ათას ფრანკად დაეთმო.

— ვიკონტ, — მიუბრუნდა გრაფი ალბერს, — ჩემთან ახლავე ვერ მიგიპატიუებთ ნაუცბათევეად მოწყობილ ბინაში. მოგეხსენებათ, მე ვუფრთხილდები ისეთი ადამიანის რეპუტაციასაც კი, რომელსაც შეუძლია დროებით ბინაზეც კარგად მოეწყოს. მომეცით ერთი დღის ვადა, მერე კი ნება მიბოძეთ მოგიწვიოთ. მაშინ, დარწმუნებული ვარ, არ ვუღალატებ სტუმართმოყვარეობის კანონებს.

— ბატონო გრაფო, რაკი თქვენ ერთ დღეს მოითხოვთ, მჯერა, რომ ბინას კი არა, სასახლეს მაჩვენებთ. უეჭველია, თქვენ რომელიმე კეთილი გენია გემსახურებათ.

— დაე ასე იფიქრონ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ და თავისი მშვენიერი ეტლის ხავერდგადაკრულ საფეხურზე ფეხი შედგა, — ეს მე წარმატებას მომიპოვებს ქალებში.

თქვა ეს თუ არა, სწრაფად ჩაჯდა ეტლში, კარი მოიკეტა და ცხენები ჭენებით წავიდნენ. მაგრამ გრაფმა მაინც შეასწრო თვალი, როგორ შეირხა იმ სალონის ფანჯრის ფარდები, სადაც გრაფ დე მორსერის მეუღლე იმყოფებოდა.

როდესაც ალბერი დედასთან დაბრუნდა, იგი ბუდუარში ხავერდის ღრმა სავარძელში მჯდომი დახვდა. ოთახში ბნელოდა, მხოლოდ აქა-იქ ელვარებდა ლარნაკებზე და ოქროს ჩარჩოების კუთხეებში სხივების ანარეკლი.

გრაფინიას თმაზე შემოხვეული ჰქონდა ჰაეროვანი ქსოვილი, რომლის ჩრდილში ალბერს არ შეეძლო დედის სახის გამომეტყველების გარჩევა, მაგრამ მას მოეჩვენა, რომ ქალს ხმა უკანკალებდა. ალბერმა ისიც იგრძნო, რომ ვარდებისა და ჰელიოტროპების სურნელებაში შერეული იყო საყნოსავი მარილის მწვავე სუნი. ალბერმა შეშფოთებით შენიშნა, რომ ბუხარზე, ბრტყელ ლარნაკზე იდო შაგრენის ბუდიდან ამოღებული ფლაკონი.

— ავად ხართ, დედაჩემო? — შეჰყვირა მან შესვლისთანავე, — ჩემს აქ არყოფნაში ცუდად ხომ არ გახდით?

— მე? არა, ჩემო ალბერ, მაგრამ ხომ იცით, ყველა ეს ვარდები, ტუბეროზები და თურინჯის ყვავილები მეტისმეტ მძაფრ სურნელებას გამოსცემენ, მით უმეტეს ახლა, როდესაც პირველი ცხელი დღეები დაიწყო...

— მაშ უნდა გავიტანოთ, — და ალბერმა ხელი ჩამოჰკრა ზარის ზონარს. — თქვენ მართლაც შეუძლოდ ხართ. ჯერ კიდევ აქ რომ შემოხვედით, მეტისმეტად ფერმიხდილი იყავით.

— შენ ამბობ, ალბერ, რომ ფერმიხდილი ვიყავი?

— სიფერმკრთალე თქვენ ძალიან გიხდებათ, დედაჩემო, მაგრამ ამ გარემოებამ მე და მამაჩემი ძალზე შეგვაშინა.

— ეგ მამაშენმა გითხრა? — ჰკითხა სწრაფად მერსედესმა.

— არა, დედა, ეს მან თქვენ თვითონ გითხრათ, გახსოვთ?

— არ მახსოვს.

ოთახში მსახური შემოვიდა. მან გაიგონა ალბერის ზარის რეკვა და ბრძანებას უცდიდა.

— ეს ყვავილები მოსაცდელ ოთახში გაიტანეთ, — უთხრა ვიკონტმა, — იგი გრაფინიაზე ცუდად მოქმედებს.

მსახური ბრძანების შესრულებას შეუდგა.

სანამ მას ყვავილები გაჰქონდა, ალბერი და დედამისი ხმას არ იღებდნენ.

— სადაური გვარია მონტე-კრისტო? — იკითხა გრაფინიამ, როდესაც მსახურმა უკანასკნელი ყვავილის ლარნაკიც გაიტანა. — გვარია, მამულის სახელია თუ უბრალოდ ტიტული.

— მე მგონია, ტიტულია, დედაჩემო. გრაფმა იყიდა კუნძული ტოსკანის არქიპელაგზე და როგორც ამ დილით თვითონ თქვა, კომანდორობა დააფუძნა. თქვენ ხომ იცით, რომ ეს მიღებულია ფლორენციაში წმიდა სტეფანეს ორდენში, პარმაში წმიდა გიორგის ორდენში და თვით მალტის ჯვრის ორდენში. ერთი სიტყვით, ის არავითარ პრეტენზიებს არ აცხადებს დიდკაცობაზე და თავის თავს შემთხვევით გრაფს უწოდებს, თუმცა რომში ყველა დარწმუნებულია, რომ ის დიდგვაროვანია.

— მას არაჩვეულებრივი მანერები აქვს, — თქვა გრაფის მეუღლემ. — ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მომიჩვენა იმ რამდენიმე წამის განმავლობაში, რაც ჩვენთან იყო.

— ოჰ, დედაჩემო, მას უნაკლო, სრულყოფილი საქციელი აქვს, მან ბევრად გადააჭარბა ყოველივეს, რაც მე მინახავს ევროპის სამი ყველაზე ამაყი თავადაზნაურების — ინგლისელების, ესპანელებისა და გერმანელების წრეებში.

გრაფინია ერთ ხანს ჩაფიქრდა, და მცირე ყოყმანის შემდეგ განაგრძო:

— შენ ხომ ნახე, ძვირფასო ალბერ... ხომ გესმის, მე გეკითხები... როგორც დედა, ნახე გრაფი მონტე-კრისტო თავის ოჯახში; შენ შორსმჭვრეტელი ხარ, იცნობ მაღალ საზოგადოებას, უფრო მეტი ტაქტი გაქვს, ვიდრე ეს ჩვეულებრივად შენს ასაკს შეჰფერის; როგორ გგონია, მიგაჩნია გრაფი იმად, რადაც იგი გვეჩვენება?

— მერედა რად გვეჩვენება იგი?

— შენ თვითონ თქვი ახლა — დიდგვაროვნად.

— მე ის გითხარით, დედაჩემო, რასაც მასზე ფიქრობენ.

— შენ, შენ თვითონ რას ფიქრობ?

— უნდა გამოგიტყდეთ, რომ ჯერ გადაჭრით ვერაფერს ვიტყვი, ვფიქრობ მალტიელი უნდა იყოს.

— მე მის წარმოშობას კი არ გეკითხები, არამედ რას ფიქრობ მის პიროვნებაზე, როგორც ადამიანზე.

— ჰო, ეს სხვა საქმეა. მე ამ კაცში იმდენი უცნაური რამ შევამჩნიე, რომ მას ვუყურებ, როგორც ბაირონისეულ გმირს, რომელსაც უბედურებამ თავისი საბედისწერო დაღი დაასვა, როგორც რომელიმე მანფრედს, ლარას ან ვერნერს, ერთი სიტყვით, როგორც უძველესი გვარის ნატებს, ადამიანს, რომელმაც დაჰკარგა მამაპაპისეული მემკვიდრეობა და ისევ გამდიდრდა თავისი გამბედავი გენიის წყალობით, რომელმაც იგი საზოგადოებრივ კანონებზე მაღლა აიყვანა.

— შენ გინდა თქვა...

— მე მინდა ვთქვა, რომ მონტე-კრისტო — ეს არის კუნძული ხმელთა შუა ზღვაში. ამ კუნძულზე არც მცხოვრებია, არც გარნიზონი დგას. ეს არის ყველა ერების კონტრაბანდისტების და მეკობრეების თავშესაფარი. ვინ იცის, იქნებ ეს ღირსეული საქმოსნები თავიანთ ბატონს მასპინძლობის საფასურს აძლევენ.

— ეს შესაძლებელია, — თქვა ჩაფიქრებულმა გრაფინიამ.

— ყოველ შემთხვევაში, — განაგრძო ალბერმა, — კონტრაბანდისტია იგი თუ არა, თქვენ თვითონაც დამეთანხმებით, დედაჩემო, რომ გრაფი მონტე-კრისტო შესანიშნავი ადამიანია და მას დიდი წარმატება ექნება პარიზის სალონებში. აი, თუნდაც, ამ დილით, მაღალ საზოგადოებაში გამოჩენა იმით დაიწყო, რომ ყველა განაცვიფრა, თვით შატო-რენოც.

— რამდენი წლის იქნება გრაფი? — იკითხა მერსედესმა. როგორც ეტყობოდა, ამ კითხვას იგი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა.

— ოცდათხუთმეტი-ოცდათექვსმეტი წლის.

— ასე ახალგაზრდა, შეუძლებელია! — თქვა მერსედესმა. ამით იგი ერთსა და იმავე დროს ალბერსაც გამოეპასუხა და თავის საკუთარ ფიქრსაც.

— ეს ნამდვილად ასეა. სამჯერ თუ ოთხჯერ მან ჩემთან თქვა, რასაკვირველია არა წინასწარ განზრახვით — «ამა და ამ დროს მე ხუთი წლის ვიყავი, ამა და ამ დროს ცხრა წლის, ხოლო ამა და ამ დროს — თორმეტი წლისაო». ცნობისმოყვარეობის გამო ვადარებდი ამ რიცხვებს, და ისინი ყოველთვის ემთხვეოდნენ ერთმანეთს. ეს უცნაური კაცი, რომლის წლოვანების განსაზღვრა დარწმუნებული ვარ შეუძლებელია, ოცდათხუთმეტი წლისაა. გაიხსენეთ რა ცოცხალი თვალები აქვს, რა შავი თმა; და მიუხედავად იმისა, რომ ფერმკრთალია, შუბლზე არც ერთი ნაოჭი არა აქვს. იგი არა მარტო ძლიერია, არამედ ახალგაზრდაც.

გრაფინიამ თავი ჩაქინდრა, თითქოს მწარე ფიქრების ტალღამ დაამძიმაო.

— და ეს კაცი შენ მეგობრულად გექცევა, ალბერ? — ჰკითხა მერსედესმა ნერვული თრთოლვით.

— მე ასე მგონია.

— შენ... შენც გიყვარს იგი?

— მე იგი მომწონს, დედა, რაც უნდა თქვას ფრანც დ'ეპინემ, რომელსაც უნდოდა დავერწმუნებინე, რომ იგი საიქიოდან დაბრუნებული ადამიანია.

გრაფინია შეკრთა.

— ალბერ, — უთხრა მან შეცვლილი ხმით, — ალბერ, შენ ყოველთვის გიცავდი ახალი ნაცნობებისაგან. მაგრამ ახლა უკვე ვაჟკაცი ხარ და თვით შეგიძლია ჩემთვის რჩევის მოცემა. თუმცა მაინც გაგიმეორებ: ფრთხილად იყავი, ალბერ.

— დედაჩემო, რათა თქვენმა რჩევამ რაიმე სარგებლობა მომიტანოს, წინასწარ უნდა ვიცოდე რას გავუფრთხილდე. გრაფი მონტე-კრისტო ქალაქს არასოდეს თამაშობს, სვამს მხოლოდ ესპანური ღვინით შეფერილ წყალს. იგი იმდენად მდიდარია, ფული რომ მესესხოს სიცილი ამიტყდებოდა. მაშ რატომ უნდა ვუფრთხილდე გრაფს?

— შენ მართალი ხარ, — უპასუხა გრაფინიამ, — ჩემი შიში სისულელეა, მით უმეტეს ლაპარაკია ისეთ ადამიანზე, რომელმაც შენ სიცოცხლე გაჩუქა. მართლა, ალბერ, მამაშენმა კარგად მიიღო იგი? ჩვენ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამოვიჩინოთ გრაფის მიმართ. გრაფი დე მორსერი ზოგჯერ დაკავებულია თავისი საქმეებით და იქნება უნებურად...

— მამაჩემმა იგი არაჩვეულებრივად მიიღო, — შეაწყვეტინა ალბერმა, — უფრო მეტს ვიტყვი, მას მეტისმეტად ესიამოვნა ორი თუ სამი კომპლიმენტი, რომლებიც გრაფმა ისე მარჯვე დროს უთხრა, თითქოს მას უკვე ოცდაათი წელია იცნობს. ეს ქათინაური უსათუოდ ესიამოვნა მამაჩემს, — დასძინა სიცილით ალბერმა, — ასე რომ ისინი საუკეთესო მეგობრებით დასცილდნენ ერთმანეთს. მამაჩემს ისიც კი უნდოდა, რომ თავისი სიტყვის მოსასმენად მონტე-კრისტო პალატაში წაეყვანა.

გრაფინიამ არაფერი უპასუხა. იგი ღრმა ფიქრებს გაეტაცნა, თვალებიც კი დახუჭა. ყმაწვილი კაცი დედის წინ იდგა და ისეთი სიყვარულით შეჰყურებდა, რომელიც განსაკუთრებით ნაზი და ამაღელვებელია, როცა დედა ჯერ კიდევ ახალგაზრდაა და ლამაზი; როდესაც ალბერმა დაინახა, რომ მერსედესმა თვალები დახუჭა და თანაზომიერი სუნთქვა დაიწყო, იფიქრა, ჩაეძინაო, ფეხის წვერებზე გავიდა და კარი ფრთხილად მიიხურა.

— ეს კაცი კი არა, ეშმაკია... — ჩაიჩურჩულა მან და თავი გაიქნია. — ჯერ კიდევ რომში ვწინასწარმეტყველებდი, რომ ის დიდ სენსაციას მოახდენდა მაღალ

საზოგადოებაში, მე ვზომავ შეუცდომელი თერმომეტრით. თუკი მან დედაჩემის ყურადღება მიიქცია, მაშასადამე იგი მართლაც შესანიშნავი კაცია.

და ალბერი თავის საჯინბოსკენ გაემართა. მაგრამ გულში სწყინდა, რომ გრაფ მონტე-კრისტოს თითიც კი არ გაუნძრევია და ისეთი ცხენები შეუბეს ეტლში, რომ მცოდნეების თვალში მისი ქურანები მეორე ადგილზე გადადიოდნენ.

— გადაწყვეტილია, — გაიფიქრა მან, — ადამიანთა თანასწორობა არ არსებობს; უნდა ვთხოვო მამაჩემს ეს აზრი განავითაროს ზედა პალატაში.

თავი IV

ბატონი ბერტუჩო

ამასობაში გრაფი თავის ბინაში მივიდა. გზაში ექვსი წუთი დასჭირდა. ეს ექვსი წუთი საკმარისი აღმოჩნდა, რომ მისთვის ყურადღება მიექცია ათობით ყმაწვილ კაცს, რომლებმაც იცოდნენ მის ეტლში შებმული ცხენების ფასი, მაგრამ თვითონ არ შეეძლოთ მათი შეძენა. ყმაწვილი კაცები ჭენებით დაედევნენ გრაფის ეტლს, რათა თვალი მაინც მოეკრათ იმ ბრწყინვალე დიდებულისათვის, რომელსაც თავისთვის უფლება მიეცა თითოეული ცხენი ათიათას ფრანკად ეყიდა.

ალის მიერ არჩეული ბინა, რომელიც გრაფ მონტე-კრისტოსათვის ქალაქის რეზიდენცია უნდა ყოფილიყო, თუ გორაკით წავიდოდით, ელისეის მინდვრების მარჯვენა მხარეს მდებარეობდა. გარშემო მას ეზო და ბაღი ეკრა. შუა ეზოში აღმართული ხშირფოთლოვანი ხეები ფარავდნენ ფასადის ნაწილს. ამ ხეების მარჯვენა და მარცხენა მხარეს, თითქოს ორი მკლავით, გაწოლილიყო ორი ხეივანი, ეს გახლდათ ეტლების გზა შემოსასვლელი კარიდან ორმაგ პარმაღამდე, რომლის თითოეულ საფეხურზე, კუთხეებში ყვავილებით სავსე ფაიფურის ლარნაკები ელაგა. სახლი განცალკევებით იდგა გაშლილ, ფართო ეზოში. ცენტრალური შესასვლელის გარდა მას ჰქონდა მეორე კარიც, რომელიც პონტიეს ქუჩაზე გადიოდა.

სანამ მეეტლე მეკარეს გასძახებდა, მძიმე კარი კოჭაკებზე შეტრიალდა; გრაფი შორიდანვე დაინახეს, მას პარიზში, ისევე როგორც რომში და როგორც საერთოდ ყველგან, ელვისებური სისწრაფით ემსახურებოდნენ. ასე რომ მეეტლეს სვლა არ შეუნელებია, ცხენები ეზოში ჭენებით შეიყვანა, ეტლს ნახევარი წრე შემოახაზინა. შესასვლელი კარი უფრო ადრე დაიხურა, ვიდრე ხეივნის ქვიშაზე ეტლის თვლების ჭრიალის ხმა შეწყდებოდა.

ეტლი პარმაღის მარცხენა მხარეს გაჩერდა. მის კარებთან ორი კაცი გაჩნდა. ერთი მათგანი იყო ალი, რომელმაც თავის ბატონს ნამდვილი გულწრფელი სიხარულით გაუღიმა, ამ უკანასკნელმა კი მხოლოდ შეხედვით დააჯილდოვა; მეორე თავმდაბლად მიესალმა მონტე-კრისტოს და ხელი გაუწოდა, რათა ეტლიდან ჩამოსვლაში დახმარებოდა.

— გმადლობთ, ბერტუჩო, — თქვა მონტე-კრისტომ და მსუბუქად გადმოახტა ეტლის სამ საფეხურს, — ნოტარიუსი სადღაა?

— პატარა სასტუმრო ოთახში ელოდება თქვენს ბრწყინვალეებას. — უპასუხა ბერტუჩომ.

— სადარბაზო ბარათები? მე ხომ გითხარით, როგორც კი ბინის ნომერს გაიგებთ, მაშინვე შეუკვეთეთ-მეთქი.

— ბატონო გრაფო, მზად გახლავთ. მე ვიყავი პალე-როიალის საუკეთესო გრავიორთან, მან ჩემს თვალწინ გაამზადა ისინი და პირველივე სადარბაზო ბარათი თქვენი ბრძანების თანახმად დეპუტატ ბატონ ბარონ დანგლარს მივართვი, შოსე

დანტენის ქუჩა 17, დანარჩენები კი თქვენი ბრწყინვალეების საწოლი ოთახის ბუხარზე ალაგია.

— კარგი. რომელი საათია?

— ოთხი გახლავთ.

მონტე-კრისტომ ქუდი, ხელთათმანები და ჯოხი გადასცა იმ ფრანგ მსახურს, რომელიც გრაფ დე მორსერის მოსაცდელი ოთახიდან ეტლის დასამახებლად გამოვიდა და იმ სასტუმრო ოთახისკენ წავიდა, სადაც ნოტარიუსი უცდიდა. წინ ბერტუჩო მიუძღოდა და გზას უჩვენებდა.

— ეს რა უბადრუკი ქანდაკებები დგას მოსაცდელ ოთახში? — თქვა მონტე-კრისტომ, — იმედი მაქვს გაიტანენ.

ბერტუჩომ უხმოდ დახარა თავი.

მართლაც, როგორც საქმეთა მმართველმა თქვა, ნოტარიუსი პატარა სასტუმრო ოთახში ელოდა.

ეს გახლდათ პარიზის ერთ-ერთი სამდივნოს გადამწერი (გარეგნულად პატიოსანი შესახედაობის), რომელიც გარეუბნის ნოტარიუსის ბრწყინვალე თანამდებობამდე ამაღლებულიყო.

— ბატონ ნოტარიუსს დავალებული აქვს მოაგვაროს იმ სახლის გაყიდვის საქმეები, რომლის შექმნასაც მე ვაპირებ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, ბატონო გრაფო, — უპასუხა ნოტარიუსმა.

— ნასყიდობის სიგელი მზად არის?

— დიახ, ბატონო გრაფო.

— თან მოიტანეთ?

— აი, ინებეთ.

— ძალიან კარგი, ახლა მიბრძანეთ, სად მდებარეობს სახლი, რომელსაც მე ვყიდულობ? — ჰკითხა დაუდევრად მონტე-კრისტომ ისე, რომ ეს კითხვა ბერტუჩოსაც ეკუთვნოდა და ნოტარიუსსაც.

საქმეთა მმართველმა მოძრაობით აჩვენა, რომ ამ საქმისა არაფერი ვიცო.

ნოტარიუსმა მონტე-კრისტოს გაკვირვებით შეხედა.

— როგორ? — წამოიძახა მან, — ბატონმა გრაფმა არ იცის იმ სახლის მდებარეობა, რომელსაც იგი ყიდულობს?

— მართალი გითხრათ, არ ვიცი, — უთხრა გრაფმა.

— გრაფს არ უნახავს იგი?

— რა ეშმაკი მანახვებდა? კადიქსიდან მხოლოდ ამ დილით ჩამოვედი, პარიზში სხვა დროს არასოდეს ვყოფილვარ, თვით საფრანგეთის მიწაზეც პირველად დავდგი ფეხი.

— ჰო, ეს სხვა საქმეა, — უპასუხა ნოტარიუსმა. — სახლი, რომლის ყიდვასაც თქვენ აპირებთ, ოტეილში მდებარეობს.

ბერტუჩო ამ სიტყვების გაგონებაზე გაფითრდა.

— მერედა სად არის ეგ ოტეილი? — ჰკითხა გრაფმა.

— აქედან ორი ნაბიჯის მანძილზეა, ბატონო გრაფო, — უთხრა ნოტარიუსმა, — იქვე, პასის შემდეგ. ეს არის მომხიბვლელი ადგილი ბულონის ტყის მიდამოებში.

— ასე ახლოს? — თქვა გრაფმა, — მე მინდოდა სახლი ქალაქგარეთ, ეს კი რა გამოვიდა? ეშმაკმა დალახვროს, ბერტუჩო, რამ გაფიქრებინათ ზედ ქალაქის კარიბჭესთან ბინის ამორჩევა.

— მე! — უცნაური სისწრაფით წამოიყვირა საქმეთა მმართველმა. — ბატონს ჩემთვის არ დაუვალებია ამ სახლის ყიდვა. იქნება თქვენმა ბრწყინვალეობამ გაიხსენოს, ვის ჰქონდა მინდობილი ეს საქმე.

— ჰო, მართალი ხართ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — ახლა მომაგონდა. გაზეთში წავიკითხე განცხადება და მომხიბლა მაცდურმა სათაურმა — «სახლი ქალაქგარეთ».

— ჯერ კიდევ გვიან არ არის, — უთხრა აჩქარებით ბერტუჩომ, — და თუ თქვენი ბრწყინვალეობა დამავალებს სხვაგან მოვძებნო, გამოვნახავ უკეთეს ბინას ან ანგენში, ან ფოტენე-ო-როზში, ან ბედვიუში.

— არა, — ერთი სიტყვით უპასუხა დაუდევრად მონტე-კრისტომ, — რაკი ეს სახლი უკვე გამოძებნილია, დარჩეს. მე მას ვყიდულობ.

თქვენი ბრწყინვალეობა მართალი ბრძანდება, — თქვა სწრაფად ნოტარიუსმა, რომელსაც თავისი გასამრჯელოს დაკარგვისა ეშინოდა. — ეს მშვენიერი მამულია, მდინარე, ხშირი ჭალა, კეთილმოწყობილი ბინა, თუმცა კარგა ხანია მივიწყებულია; შენობა ახალი არაა, რა თქმა უნდა, დაძველებულია მისი მოწყობილობაც. იგი დიდ ღირებულებას წარმოადგენს, მით უმეტეს ახლა, როდესაც ძველებური საგნები ასე მოსწონთ. მომიტევეთ, მაგრამ მე მგონია, თქვენი ბრწყინვალეობა იზიარებს თანამედროვეთა გემოვნებას.

— განაგრძეთ საუბარი, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მაშ, წესიერი ბინაა?

— ბატონო გრაფო, უფრო მეტი, ის დიდებულია.

— გადაწყდა. ხელიდან არ უნდა გავუშვათ ასეთი შემთხვევა, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მომეცით ნასყიდობის სიგელი, ბატონო ნოტარიუსო.

და მან სწრაფად მოაწერა ხელი სიგელს, მხოლოდ თვალი გადაავლო იმ მუხლს, სადაც აღნიშნული იყო სახლის მდებარეობა და მფლობელთა გვარები.

— ბატონო ბერტუჩო, — თქვა მან, — მოუტანეთ ნოტარიუსს ორმოცდათხუთმეტი ათასი ფრანკი.

საქმეთა მმართველმა ფეხი აითრია და ოთახიდან გავიდა. როდესაც მობრუნდა, ხელში მთელი დასტა ბანკის ბილეთები ეჭირა. ნოტარიუსმა იგი ისეთი ადამიანის გულმოდგინებით გადათვალა, რომელმაც იცის, რომ ამ თანხაში მისი გასამრჯელოც შედის.

— მაშ ასე, — თქვა გრაფმა მონტე-კრისტომ, — ყოველგვარი ფორმალობა შესრულებულია?

— ყოველგვარი, ბატონო გრაფო.

— გასაღებები თქვენა გაქვთ?

— იგი ინახება მეკარესთან, რომელიც იმ სახლს დარაჯობს. მაგრამ აი, ინებეთ ბრძანება, რომლის თანახმად ის თქვენ ახალ სამფლობელოში ჩაგასახლებთ.

— ძალიან კარგი.

და მონტე-კრისტომ ნოტარიუსს თავი დაუქნია, რაც იმას ნიშნავდა, აღარ მჭირდებოდა, მიბრძანდითო.

— მაგრამ მე მგონი, — გაბედა თქმა პატიოსანმა ნოტარიუსმა, — ბატონი გრაფი შეცდა, ყველა დაქვითვის შემდეგ მეკუთვნის მხოლოდ ორმოცდაათი ათასი ფრანკი.

— თქვენი გასამრჯელო?

— ამაში შედის, ბატონო გრაფო.

— კი მაგრამ, თქვენ ხომ აქ ოტეილიდან მოხვედით?

— დიახ, რასაკვირველია.

— ჰოდა, ხომ უნდა ანაზღაურდეს თქვენი შეწუხება, — უთხრა მონტე-კრისტომ და ხელეებით ანიშნა — დაამთავრეთ ამაზე ლაპარაკი, მიბრძანდითო.

ნოტარიუსი თავს იატაკამდე სცემდა და უკან-უკან იხევდა. იმ დღიდან, რაც ის ნოტარიუსთა სიაში იყო შეტანილი, პირველად ხედავდა ასეთ კლიენტს.

— გააცილეთ ბატონი ნოტარიუსი. — უთხრა გრაფმა ბერტუჩოს.

საქმეთა მმართველი ნოტარიუსს გაჰყვა.

როცა გრაფი მარტო დარჩა, ჯიბიდან გასაღებით გადაკეტილი საქალაქადე ამოიღო და გახსნა პატარა გასაღებით, რომელიც ყელზე ეკიდა. ამ გასაღებს ის არასოდეს იცილებდა.

მონტე-კრისტომ საქალაქადის რამდენიმე გვერდი გადაშალა და ბოლოს შეჩერდა იმ ფურცელზე, რომელზედაც რაღაცა ნიშნები იყო და შეადარა მაგიდაზე დადებულ ნასყიდობის სიგელს, თითქოს თავის მეხსიერებას ამოწმებო.

— ოტეილი, ფონტენის ქუჩა, ნომერი ოცდარვა; სწორედ ასეა, — თქვა მან. — ახლა უნდა გაირკვეს, რამდენად შეიძლება მიენდო რელიგიური შიშით ან ფიზიკური ტკივილით გამოწვეულ აღსარებას.

— ბერტუჩო! — დაუყვირა მან და ზარს დაჰკრა რაღაც პატარა ჩაქურჩის მსგავსი, რომელსაც საკეცი ტარი ჰქონდა. ამან კი ტამტამის მსგავსი მკვეთრი და გრძელი ბგერები გამოსცა. — ბერტუჩო!

კარის ზღურბლზე საქმეთა მმართველი გამოჩნდა.

— ბერტუჩო, — უთხრა მას გრაფმა, — როგორც მახსოვს, თქვენ მგონი ერთხელ მითხარით, რომ საფრანგეთში ხართ ნამყოფი!

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, საფრანგეთის ზოგიერთ ნაწილში.

— თქვენ ალბათ იცნობთ პარიზის გარეუბნებს?

— არა, თქვენო ბრწყინვალეზავ, არა, — უპასუხა საქმეთა მმართველმა ცახცახით, რაც მონტე-კრისტომ, რომელიც კარგად ერკვეოდა ამგვარ ამბებში — სამართლიანად მიაწერა ძლიერ შეშფოთებას.

— სამწუხაროა, რომ პარიზის გარეუბნებში არ ყოფილხართ, — უთხრა გრაფმა, — იმიტომ, რომ მე ამ საღამოსვე მიხდოდა დამეთვალაიერებინა ჩემი ახალი სამფლობელო და რაკი თქვენ ჩემთან ერთად წამოხვიდოდით, შეგეძლოთ სასარგებლო ცნობები მოგეწოდებინათ.

— ოტეილში! — შეჰყვირა ბერტუჩომ, რომელსაც შავგვრემან სახეზე თითქმის მკვდრის ფერი დაედო.

— ჰოდა, მერე რაო, მე თქვენ გეკითხებით, რას ხედავთ იმაში გასაკვირველს, რომ თქვენ ოტეილში უნდა წახვიდეთ. რაკი თქვენ ჩემთან მსახურობთ, როცა ოტეილში ვიცხოვრებ, თქვენც ხომ იქ მოგიწევთ ყოფნა.

თავის ბატონის მბრძანებლურ გამოხედვაზე, ბატონმა ბერტუჩომ თავი ჩაქინდრა და გაშეშდა.

— ეს რა ამბავია? რა მოგდით? ხომ არ მიბრძანებთ ორჯერ დავრეკო, რომ ეტლი მომგვარონ? — უთხრა მონტე-კრისტომ ისეთი ტონით, როგორითაც ლუდოვიკო მეთოთხმეტემ წარმოთქვა ცნობილი გამოთქმა: «კინალამ არ მალოდინეს».

ბერტუჩო სასტუმრო ოთახიდან სწრაფად მოსაცდელ ოთახში გავარდა და ყრუ ხმით დაიძახა:

ეტლი მის ბრწყინვალეზავს!

მონტე-კრისტომ ორი თუ სამი წერილი დაწერა, როდესაც უკანასკნელს ბეჭდავდა, კარებში საქმეთა მმართველი გამოჩნდა.

— მის ბრწყინვალეზავს ეტლი უცდის! — უთხრა მან.

— კარგი, აიღეთ ქუდი და ხელთათმანები, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— მაშ, მე თქვენ ბრწყინვალეზავსთან ერთად მოვდივარ? — შესძახა ბერტუჩომ.

— რასაკვირველია, თქვენ ხომ განკარგულებების გაცემა დაგჭირდებათ, რაკი მე იქ უნდა ვიცხოვრო.

არასოდეს ყოფილა ისეთი შემთხვევა, რომ ვინმეს გრაფისათვის სიტყვა შეებრუნებინოს და საქმეთა მმართველიც ხმის ამოუღებლივ უკან გაჰყვა. გრაფი ეტლში ჩაჯდა და ბერტუქოს ანიშნა, ისიც ასევე მოქცეულიყო.

საქმეთა მმართველი მოკრძალებით დაჯდა წინა სკამზე.

თავი V

სახლი ოტეილში

მონტე-კრისტომ შეამჩნია, რომ პარმადიდან ჩამოსვლის დროს ბერტუქომ პირჯვარი კორსიკანულად გადაიწერა, ესე იგი, ცერი თითით ჰაერში ჯვარი შემოხაზა, ხოლო ეტლში ასვლისას მოკლე ლოცვა ჩაიჩურჩულა. სხვა ყველა არაცნობისმოყვარე ადამიანი ანგარიშს გაუწევდა იმ გარემოებას, რომ ღირსეული საქმეთა მმართველი რაღაც უცნაურ ზიზღს იჩენდა გრაფის მიერ განზრახულ ქალაქგარეთ გასეირნებისადმი. მაგრამ, როგორც ჩანდა, მონტე-კრისტო მეტისმეტად ცნობისმოყვარე იყო, რომ ბერტუქო ამ მგზავრობიდან გაენთავისუფლებინა. ოცი წუთის შემდეგ ისინი უკვე ოტეილში იყვნენ. საქმეთა მმართველის მღელვარება სულ უფრო და უფრო იზრდებოდა. როდესაც სოფელში შევიდნენ, ეტლის კუთხეში მომწყვდეული ბერტუქო ძრწოლით ათვალაიერებდა ყოველ სახლს, რომელსაც ისინი ჩაუვლიდნენ ხოლმე.

— ეტლი გააჩერებინეთ ფონტენის ქუჩაზე ოცდარვა ნომერთან, — გასცა განკარგულება გრაფმა და შეუბრალებლად შეხედა საქმეთა მმართველს, რომელსაც ამ ბრძანებას აძლევდა.

ბერტუქოს სახეზე ოფლმა დაასხა, მაგრამ მაინც დაემორჩილა, ეტლიდან თავი გამოჰყო და მეეტლეს დაუძახა:

— ფონტენის ქუჩა, ნომერი ოცდარვა.

ეს სახლი სოფლის ბოლოს მდებარეობდა. სანამ ისინი ეტლით მიემგზავრებოდნენ, დაღამდა, უკეთ ვთქვათ, მთელ ცას გადაეფარა ელექტრონით დატვირთული ღრუბელი, რომელიც ამ ნაადრევ დაისს დრამატული სცენის საზეიმო ხასიათს აძლევდა. ეტლი გაჩერდა, მსახური მყისვე მასთან გაჩნდა, რათა კარი გამოეღო.

— ეგ რა ამბავია, ბერტუქო, — უთხრა მას გრაფმა, — გამოსვლას აღარ აპირებთ? მაშ თქვენ ეტლში რჩებით? რა დაგემართათ?

— ბერტუქო ეტლიდან სწრაფად გამოვიდა და თავის ბატონს მხარი მიუშვირა. გრაფი დაეყრდნო მის მხარს და ეტლის სამ საფეხურზე ნელ-ნელა ჩამოვიდა.

— დააკაკუნეთ და ჩემი მოსვლა აცნობეთ.

ბერტუქომ დააკაკუნა. კარი გაიღო და მეკარე გამოჩნდა.

— რა გნებავთ? — იკითხა მან.

— ეს თქვენი ახალი ბატონია, კეთილო ადამიანო, — უპასუხა მსახურმა, და მან მეკარეს გაუწოდა ნოტარიუსის მიერ მიცემული ნასყიდობის სიგელი.

— მაშ სახლი გაყიდულია? — იკითხა მეკარემ, — ამიერიდან ეს ბატონი აქ იცხოვრებს?

— დიახ, ჩემო მეგობარო, — მე შევეცდები თქვენ გული არ დაგწყდეთ ძველ ბატონზე.

— ჰო, ბატონო ჩემო, — უთხრა მეკარემ, — მე არ ვწუხვარ, რადგან მას იშვიათად ვხედავდით. აი, უკვე ხუთი წელია, რაც აქ არ მოსულა, მართალი თქვას კაცმა, ძალიან კარგად მოიქცა, რომ გაყიდა სახლი, რომელიც არავითარ შემოსავალს არ აძლევდა.

— რა გვარი იყო თქვენი ყოფილი ბატონი? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— მარკიზ დე სენ-მერანი. დარწმუნებული ვარ, ამ სახლში ის ფასი ვერ აიღო, რაც მას უღირდა.

— მარკიზ დე სენ-მერანი, — გაიმეორა მონტე-კრისტომ, — ეს გვარი თითქოს მეცნობა: მარკიზ დე სენ-მერანი...

და გრაფმა ისეთი სახე მიიღო, თითქოს იგონებო.

— ძველი აზნაური, — განაგრძო მეკარემ, — ბურბონების ერთგული მსახური: მას ჰყავდა ერთადერთი ქალიშვილი, რომელიც ბატონ დე ვილფორს მიათხოვა. ეს უკანასკნელი მეფის პროკურორად მსახურობდა ჯერ ნიმში, შემდეგ ვერსალში.

მონტე-კრისტომ ბერტუქოს გადახედა, იგი კედელზე უფრო თეთრი იყო და რათა არ დაცემულიყო, კედელს მიყრდნობოდა.

— ამ აზნაურის ქალიშვილი ხომ არ გარდაცვლილა? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ, — მგონი ასე მაქვს ყური მოკრული.

— დიახ, ბატონო, უკვე ოცდაერთი წელია, და მას შემდეგ, ჩვენ სამჯერაც კი არ დაგვინახავს საწყალი მარკიზი.

— გმადლობთ, გმადლობთ, — შეაწყვეტინა მონტე-კრისტომ. ბერტუქოს დატანჯული სახის დანახვამ იგი დაარწმუნა, რომ აღარ შეიძლებოდა სიმი კიდევ უფრო დაჭიმულიყო, რადგან მოსალოდნელი იყო მისი გაწყვეტა. — გმადლობთ, ახლა კი სანათური მომეცით, კეთილო ადამიანო.

— ბატონს გაცილება ნებავს?

— არა, რა საჭიროა, გზას ბერტუქო გამინათებს.

და მონტე-კრისტომ ამ სიტყვებს თან დააყოლა ორი ოქროს ფული, რამაც ლოცვა-კურთხევა და ოხვრა გამოიწვია.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა მეკარემ მას შემდეგ, რაც უშედეგოდ აფათურა ხელები ბუხრის თავზე და თაროებზე, — სანთელი არა მაქვს.

— ბერტუქო, ეტლიდან აიღეთ ფანარი და ბინა დამათვალიერებინეთ, — უთხრა მას გრაფმა.

საქმეთა მმართველი ხმის ამოუღებელივ დაემორჩილა, მაგრამ ხელი, რომლითაც ფანარი ეჭირა, ისე უკანკალებდა, რომ ადვილი მისახვედრი იყო, რა ძვირად უღირდა მას ეს მორჩილება.

მათ შემოიარეს საკმაოდ ფართო ქვედა სართული, რომელიც შედგებოდა სალონის სააბაზანო და ორი საწოლი ოთახისაგან. ერთი ამ საწოლ ოთახთაგანი უერთდებოდა ხვეულ კიბეს, რომელიც ბაღში გადიოდა.

— აი, ხედავთ, განცალკევებული გასასვლელი — ეს ძალიან ხელსაყრელია. გამინათეთ, ბერტუქო. წინ იარეთ, ერთი ვნახთო, სად გაგვიყვანს ეს კიბე.

— ბაღში, თქვენო ბრწყინვალეზავ. — უთხრა ბერტუქომ.

— ერთი მიზრძანეთ, ეგ თქვენ საიდან იცით?

— მე მინდა ვთქვა, რომ ის ბაღში უნდა გადიოდეს.

— კარგი, ამაში ჩვენ თვითონ დავრწმუნდეთ.

ბერტუქომ ამოიოხრა და წინ წავიდა. კიბე მართლაც ბაღში გადიოდა.

საქმეთა მმართველი გარეთა კართან გაჩერდა.

— რა მოგდით, ბერტუქო? — უთხრა მას გრაფმა.

მაგრამ ის, ვისაც მონტე-კრისტო მიმართავდა, დარეტიანებული, გაოგნებული და განადგურებული იყო. თითქოს მისი გზადაკარგული თვალები ირგვლივ წარსულის საშინელ კვალს ეძებდნენ, ხოლო დაკრუნჩხული ხელები უკუაგდებდნენ შემზარავ მოგონებებს.

— ჰო, რაო! — არ ეშვებოდა გრაფი მონტე-კრისტო.

— არა, არა! — წამოიყვირა ბერტუჩო, ფანარი ძირს დადგა და კედლის კუთხეს მიეყრდნო. — არა, ბატონო, მე იქით ფეხს აღარ გადავადგამ, ეს შეუძლებელია.

— ეს რას ნიშნავს? — წარმოთქვა მონტე-კრისტომ მოუდრეკელი ხმით.

— თქვენც ხომ ხედავთ, რომ აქ რაღაც უბედურებაა, — წამოიყვირა საქმეთა მმართველმა. — სახლის ყიდვას აპირებდით პარიზში და ყიდულობთ მას ოტეილში, ისიც სწორედ ფონტენის ქუჩაზე ოცდარვა ნომერს. ოჰ, ბატონო, რატომ შინ არ გითხარით ყველაფერი! თქვენ არ დამამალებდით წამოსვლას. იმედი მქონდა, რომ თქვენი ბრწყინვალეებისათვის ნაყიდი სახლი სხვა იქნებოდა და არა ეს. თითქოს ოტეილში სხვა სახლი არ იყოს, გარდა იმ სახლისა, სადაც მკვლელობა მოხდა!

— რაო, რაო, რა საზიზღარ სიტყვებს ლაპარაკობთ? — შეჩერდა უცბად მონტე-კრისტო, — ეშმაკმა დალაზხროს, ეს რა კაცია! ნამდვილი კორსიკელი, ყოველთვის რაღაც საიდუმლოება და ცრუმორწმუნეობანი. ბერტუჩო, აიღეთ ფანარი და ბალი დავათვალიეროთ. იმედი მაქვს, ჩემთან არ შეგეშინდებათ.

ბერტუჩომ ფანარი აიღო და დაემორჩილა. კარი გაიღო და გამოჩნდა მქრქალი ცა, რომელზედაც მთვარე ამაოდ შებმოდა ღრუბლების ზღვას, რომელიც მას ფარავდა თავისი ბნელი ტალღებით; ეს ღრუბლები მხოლოდ წუთიერად გაანათებდნენ ხოლმე, მერე კი ისევ უსასრულობის სიღრმეში იკარგებოდნენ.

საქმეთა მმართველს უნდოდა მარჯვნივ გაეხვია.

— არა, ბერტუჩო, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — რატომ ვიაროთ ხეივნებით, როცა მშვენიერი კორდია. პირდაპირ წავიდეთ.

ბერტუჩომ შუბლიდან ოფლის ღვარი ჩამოიწმინდა, მაგრამ მაინც მარცხნივ განაგრძო სიარული.

მონტე-კრისტო კი, პირიქით, მარჯვნივ მიიწევდა და როდესაც ხეების ჯგუფს მიუახლოვდა, შეჩერდა.

საქმეთა მმართველმა თავი ვეღარ შეიკავა.

— გასცილდით, თქვენო ბრწყინვალეზავ, გემუდარებით, გასცილდით, — შეჰყვირა ბერტუჩომ. — თქვენ სწორედ იმ ადგილას დგახართ.

— რა ადგილას? — იმ ადგილას, სადაც იგი დაეცა.

— ჩემო ძვირფასო ბერტუჩო. — უთხრა სიცილით მონტე-კრისტომ, — გთხოვთ, გონს მოხვიდეთ. ჩვენ ხომ სარტენში ან კორტში არა ვართ. ეს ხომ უღრანი ტყე კი არა, ინგლისური ბაღია, მართალია ცუდად მოვლილი, ამაში გეთანხმებით, მაგრამ ამისათვის რა საჭიროა ცილისწამება.

— თქვენო ბრწყინვალეზავ, ნუ დგახართ მანდ, გემუდარებით, ნუ დგახართ მანდ.

— თქვენ ლამის გაგიჟდეთ, ბატონო ბერტუჩო. — უპასუხა ცივად გრაფმა. — თუ ასეა, მითხარით და საავადმყოფოში გაგაგზავნით, სანამ რაიმე უბედურება მოხდებოდეს.

— სამწუხაროდ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, — თქვა ბერტუჩომ, თან თავი ისე გაიქნია და ხელებიც ისე გაშალა, რომ მონტე-კრისტოს გაეცინებოდა, მისი გონება უფრო მნიშვნელოვანი ფიქრებით რომ არ ყოფილიყო დატვირთული, — უბედურება უკვე მოხდა.

— ბატონო ბერტუჩო, — უთხრა გრაფმა, — მე ჩემს მოვალეობად ვთვლი, გაგაფრთხილოთ, რომ მაგ ხელების ქნევით მკლავებს იღრმობთ, თვალის კაკლებს კი ისე ატრიალებთ, როგორც შლეგიანი, რომელსაც ტანში ეშმაკი შეჯდომია და იქიდან გამოსვლას აღარ აპირებს; კარგა ხანია შევამჩნიე, რომ ყველაზე ჯიუტი ეშმაკი — ეს საიდუმლოებაა. ვიცოდი, რომ თქვენ კორსიკელი ხართ. ყოველთვის გიცნობდით, როგორც ბნელი წარსულის მქონე ადამიანს და ვენდეტაზე ფიქრში ჩაფლულს, მაგრამ იტალიაში ამას ყურადღებას არ ვაქცევდი იმიტომ, რომ ამგვარი ამბები იქ მიღებულია. საფრანგეთში კი მკვლელობას ჩვეულებრივად ძალიან ცუდი თვალთ უყურებენ. აქ არიან ჟანდარმები, რომლებიც დაინტერესებული არიან ამ საქმით, სასამართლოები, რომელიც ამის გამო სჯიან, და ემაფოტები, რომლებიც შურს იძიებენ.

ბერტუჩომ გულ-ხელი დაიკრიფა და რაკი ამ დროს მას ფანარი ისევ ხელში ეჭირა, შუქი მის შიშისაგან შეძრწუნებულ სახეს მოხვდა.

მონტე-კრისტომ ისეთი თვალებით შეხედას მას, როგორადაც იგი ანდრეას დასჯას უყურებდა; შემდეგ წაიჭურჩულა სიტყვები, რომლებმაც ისევ ააცახცახა საწყალი საქმეთა მმართველი:

— მაშ აბატ ბუზონის მოვუტყუებებივარ, როდესაც მან საფრანგეთში ათას რვაას ოცდაცხრა წელს მოგზაურობის დროს თქვენ ჩემთან სარეკომენდაციო წერილით გამოგზავნათ, რომელშიც იგი თქვენს დადებით მხარეებზე ლაპარაკობდა. რახან ასეა, მე წერილს მივწერ აბატს: მან პასუხი უნდა აგოს თავის რეკომენდაციაზე, და უეჭველია გავიგებ, რა მკვლელობაზეა ლაპარაკი. მაგრამ გაფრთხილებთ, ბატონო ბერტუჩო, რომ ჩვეულებად მაქვს პატივი ვცე იმ ქვეყნის კანონებს, რომელშიც ვცხოვრობ ხოლმე და არავითარი სურვილი არა მაქვს თქვენი გულისათვის საფრანგეთის მართლმსაჯულებას გადავეკიდო.

— ნუ იზამთ ამას, თქვენო ბრწყინვალეზავ, განა თქვენ ერგულად არ გემსახურებოდით! — შეჰყვირა სასოწარკვეთილებამდე მისულმა ბერტუჩომ. — მე ყოველთვის პატიოსანი ადამიანი ვიყავი და რამდენადაც შემემლო, ვცდილობდი სიკეთე მეთესა.

— ამის საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს, — უთხრა გრაფმა, — მაგრამ ეშმაკმა დალაზხროს, მაშ რამ აგაღელვათ? ეს ცუდი ნიშანია. თუ კაცს სინდისი წმინდა აქვს, ფერი არ ეკარგება და ხელებიც არ უკანკალებს.

— მაგრამ, ბატონო გრაფო, — დაიწყო გაუბედავად ბერტუჩომ, — განა თქვენ თვითონ არ მითხარით, რომ აბატმა ბუზონიმ, რომელმაც მოისმინა ჩემი აღსარება ნიმის საპატიმროში, გაგაფრთხილათ, რომ ჩემს სინდისს მძიმე ტვირთი აწევს?

— დიახ, მაგრამ რაკი მან თქვენ რეკომენდაცია გაგიწიათ, როგორც საუკეთესო საქმეთა მმართველს, ვიფიქრე, ალბათ რაღაცა მოიპარა-მეთქი და სხვა არაფერი.

— რას ბრძანებთ, ბატონო გრაფო! — თქვა ზიზლით ბერტუჩომ.

— ან არადა, როგორც კორსიკელმა, თავი ვერ შეიკავეთ სურვილისაგან, რომ ტყავი დაგემზადებინათ, როგორც ამას იტყვიან თქვენს ქვეყანაში, როდესაც, მას ვინმეს აცლიან.

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეზავთ, დიახ, ჩემო კეთილო ბატონო, სწორედ ეს არის? — შეჰყვირა ბერტუჩომ და გრაფს ფეხქვეშ ჩაუვარდა. — დიახ, ეს იყო შურისძიება, გეფიცებით შურისძიება და სხვა არაფერი.

— ეს მესმის, მაგრამ ვერ გამიგია, რატომ სწორედ ამ სახლს მიჰყავხართ ამ მდგომარეობამდე.

— თქვენო ბრწყინვალეზავ, ეს ბუნებრივია, — უპასუხა ბერტუჩომ, — შურისძიება ხომ ამ სახლში მოხდა.

— როგორ! ჩემს სახლში?

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, მაგრამ ეს სახლი მაშინ თქვენ არ გეკუთვნოდათ. — უპასუხა გულუბრყვილოდ ბერტუჩომ.

— მაშ ვის ეკუთვნოდა? მეკარემ რა თქვა, მგონი მარკიზ დე სენ-მერანსო... ეშმაკმა დალაზვროს, რისთვის უნდა გეძიათ შური მარკიზ დე სენ-მერანზე?

— თქვენო ბრწყინვალეზავ, სხვაზე ვიძიე შური და არა მასზე.

— რა უცნაური დამთხვევაა, — თქვა მონტე-კრისტომ, რომელიც, როგორც ჩანდა, ხმამაღლა უპასუხებდა თავის ფიქრებს, — თქვენ შემთხვევით მოხვედით იმ სახლში, სადაც მოხდა ის ამბავი, რომელიც თქვენში სინდისის ასეთ საშინელ ქენჯნას იწვევს.

— თქვენო ბრწყინვალეზავ, დარწმუნებული ვარ, ეს ბედისწერაა. ჯერ ერთი, თქვენ სახლს ყიდულობთ სწორედ ოტეილში, და ეს სახლი სწორედ ის გამოდგება, რომელშიც მკვლელობა ჩავიდინე. თქვენ ბაღში სწორედ იმ კიბეებით ეშვებით, რომლითაც იგი ჩავიდა; თქვენ შეჩერდით სწორედ იმ ადგილზე, სადაც მე მას დანა ჩავეცი; აქედან ორი ნაბიჯის დაშორებით ამ ჭადრის ქვეშ იყო ორმო, რომელშიც მან ჩვილი ბავშვი ჩამარხა; არა ეს ყველაფერი შემთხვევითი როდია, იმიტომ რომ მაშინ შემთხვევა მეტისმეტად დაემსგავსებოდა განგებას.

— კარგი, ბატონო კორსიკელო, დავუშვათ, რომ ეს განგებაა. მე ყოველთვის თანახმა ვარ დავუშვა ის, რაც გნებავთ, მით უმეტეს, უნდა დავუთმო ადამიანებს, რომლებსაც ავადმყოფი გონება აქვთ. ახლა კი აზრები მოიკრიბეთ და ყველაფერი მომიყევით.

— ეს ამბავი ჩემს სიცოცხლეში მხოლოდ ერთხელ მოვყევი და ისიც აბატ ბუზონისთან. ასეთ ამბებს, — დასძინა ბერტუჩომ და თავი გაიქნია, — მხოლოდ აღსარების დროს ამბობენ.

— მაშ, ჩემო ძვირფასო ბერტუჩო, — თქვა გრაფმა, — თქვენ მოძღვართან გაგაგზავნით; შეგიძლიათ მასავით კარტეზიანელი ან ბენარდინელი გახდეთ და მასთან თქვენს საიდუმლოებაზე ისაუბროთ. მე კი მეშინია ისეთი მოურავის, რომელსაც ასეთი მოჩვენებები დაუფლებია, არ მომწონს, როცა მსახურებს ემინიათ საღამოობით ჩემს ბაღში სეირნობის. ესეც არ იყოს, უნდა გამოგიტყდეთ, რომ სრულებით არა მაქვს სურვილი პოლიციის კომისარი მესტუმროს, რადგან, მხედველობაში იქონიეთ, ბატონო ბერტუჩო, იტალიაში მართლმსაჯულება ფულს უსაქმურობისათვის იღებს, საფრანგეთში კი, პირიქით, — როდესაც მოქმედებენ. მე თქვენ ნაწილობრივ კორსიკელი მეგონეთ, ნაწილობრივ კონტრაბანდისტი, მაგრამ ძალზე მარჯვე საქმეთა მმართველი. ახლა კი ვხედავ, რომ სხვა თვისებებიც გაგაჩნიათ. მე თქვენ აღარ მჭირდებით, ბატონო ბერტუჩო.

— ოჰ, თქვენო ბრწყინვალეზავ! — შეჰყვირა ამ მუქარით თავზარდაცემულმა საქმეთა მმართველმა. — თუ თქვენ მხოლოდ ამის გულისათვის გინდათ დამითხოვოთ სამსახურიდან, მე ვილაპარაკებ, მე გეტყვით ყველაფერს, სჯობს ეშაფოტზე ავიდე, ვიდრე თქვენგან წავიდე.

— ეს სხვა საქმეა, — თქვა მონტე-კრისტომ. — მაგრამ ერთ რამეს დაუფიქრდით: თუ ტყუილების თქმას აპირებთ, სჯობს ნურაფერს იტყვიეთ.

— არა, ბატონო, ჩემს სულს გეფიცებით, ყველაფერს გეტყვით, აბატმა ბუზონიმაც კი ჩემი საიდუმლოების მხოლოდ ნაწილი იცოდა. მაგრამ გემუდარებით, გაშორდით მაგ ჭადარს. აი, მთვარე ღრუბლებიდან გამოდის, თქვენ კი აქ დგახართ წამოსასხამში

გახვეული, რომელიც თქვენს ტანს ფარავს, და იგი ისე ჰგავს ბატონ დე ვილფორის წამოსასხამს...

— როგორ! — შეჰყვირა მონტე-კრისტომ, — მაშ ის ვილფორი იყო...

— თქვენი ბრწყინვალეობა მას იცნობს?

— ის მეფის პროკურორი იყო ნიმში?

— დიახ.

— და ცოლად შეირთო მარკიზ დე სენ-მერანის ქალიშვილი?

— დიახ.

— და რომელსაც ისეთი რეპუტაცია ჰქონდა, რომ იგი იყო ძალზე პატიოსანი, მკაცრი და სასტიკი მოსამართლე?

— რაო, ბატონო გრაფო, — შეჰყვირა ბერტუჩომ, — ამ კაცს უმწიკვლო რეპუტაცია აქვს?

— დიახ.

— ...ის უსინდისო ადამიანი იყო.

— შეუძლებელია, — თქვა მონტე-კრისტომ.

— ეს სწორედ ასეა.

— ნუთუ? — თქვა მონტე-კრისტომ, — თქვენ ამის დამამტკიცებელი საბუთი გაქვთ?

— ყოველ შემთხვევაში, მქონდა.

— და თქვენ იგი დაჰკარგეთ? უბედურო.

— დიახ, მაგრამ თუ კარგად მოიძებნება, შეიძლება მისი ნახვა.

— მართლა? — თქვა გრაფმა. — მომიყევით ამის შესახებ, ბერტუჩო, რადგან ამ ამბავმა ინტერესი გამიღვიძა.

გრაფმა წაიმღერა მელოდია «ლუჩია»-დან და სკამზე ჩამოჯდა. ბერტუჩო კი ამასობაში გონებას იკრებდა, რათა თავისი მოგონებებისათვის თავი მოეყარა.

ბერტუჩო ფეხზე იდგა გრაფის წინაშე.

თავი VI

ვენდეტა

— ბატონი გრაფი როგორ ინებებს, საიდან დავიწყო ამბის მოყოლა. — ჰკითხა ბერტუჩომ.

— საიდანაც გინდათ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მე ხომ არაფერი ვიცი.

— მე კი მეგონა აბატმა ბუზონიმ თქვენს ბრწყინვალეობას უთხრა, რომ...

— დიახ, რაღაც დეტალები, მაგრამ მას შემდეგ შვიდი თუ რვა წელი გავიდა და ყველაფერი დამავიწყდა.

— მაშ იმისი შიში არ მექნება, რომ თქვენს ბრწყინვალეობას თავს შევაწყენ...

— დაიწყეთ, ბატონო ბერტუჩო, დაიწყეთ, თქვენ მე ამ სალამოს გაზეთის მაგივრობას გამიწევთ.

— ეს ამბავი ათას რვაას თხუთმეტ წელს დაიწყო.

— ოჰო, — თქვა მონტე-კრისტომ, — 1815 წელი. ეს გუშინდელი დღე როდია.

— დიახ, ბატონო გრაფო, მაგრამ თითოეული უმნიშვნელო დეტალიც კი ისე ცოცხლობს ჩემს მეხსიერებაში, თითქოს გუშინ მოხდა. მყავდა უფროსი ძმა, რომელიც იმპერატორის ჯარში მსახურობდა და ლეიტენანტის ხარისხს მიაღწია პოლკში, რომელიც მთლიანად კორსიკელებისაგან შედგებოდა. ეს ძმა იყო ჩემი ერთადერთი მეგობარი. როცა ჩვენ ობლები დავრჩით, ის თვრამეტი წლისა იყო, მე კი — ხუთის;

მან საკუთარი შვილივით გამზარდა. ათას რვაას თოთხმეტ წელს, ბურბონების დროს ჩემმა ძმამ ცოლი შეირთო. იმპერატორი კუნძულ ელბიდან დაბრუნდა, ჩემი ძმა ისევ ჯარში წავიდა, ვატერლოოსთან მსუბუქად დაიჭრა და არმიასთან ერთად ლუარას იქით დაიხია.

— ბატონო ბერტუჩო, თქვენ მგონი ასი დღის ისტორიას მიყვებით, — შეაწყვეტინა გრაფმა, — ეგ კი, თუ არ ვცდები, უკვე დაწერილია.

— მომიტევეთ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, დასაწყისისათვის ეს დეტალები აუცილებელია, თქვენ შემპირდით, რომ მოთმინებით მომისმენდით.

— განაგრძეთ, მე ჩემი სიტყვის პატრონი ვარ.

— ერთ დღეს წერილი მივიღეთ. უნდა გითხრათ, რომ ჩვენ ვცხოვრობდით პატარა სოფელ როლიანოში, კორსოს კონცხის განაპირას. ეს წერილი ჩემი ძმისაგან იყო. იგი გვწერდა, რომ ჯარი დაეთხოვათ და შინ შატორუს, კლერმონ-ფერანის, პიუის და ნიმის გავლით ბრუნდებოდა. მთხოვდა, თუ ფული გაქვს, გაგზავნე ნაცნობ მეტრაქტირესთანო, რომელთანაც რაღაც საქმეები მქონდა.

— კონტრაბანდისტული? — შეეკითხა მონტე-კრისტო.

— ღმერთო ჩემო, რითიმე ხომ უნდა იარსებოს ადამიანმა.

— რასაკვირველია, განაგრძეთ.

— უკვე გითხარით, თქვენო ბრწყინვალეზავ, რომ ჩემი ძმა ძალიან მიყვარდა. გადავწყვიტე ფული თვითონ ჩამეტანა. ათას ფრანკამდე მქონდა დაგროვილი, ხუთასი ჩემ რძალს, ასუნტას დავუტოვე, მეორე ხუთასი ჯიბეში ჩავიდე და ნიმისაკენ გავწიე. ეს ძნელი საქმე როდი იყო. მქონდა საკუთარი ნავი და ზღვაში ტვირთი უნდა მიმეღო; ყველაფერი ისე ეწყობოდა, როგორც მე მინდოდა.

მაგრამ როცა ტვირთი მივიღე, ქარმა მიმართულება შეიცვალა და ჩვენ ოთხი თუ ხუთი დღე ისე დავყავით, რომ ვერ შევძელით რონში შესვლა. ბოლოს, როგორც იყო, მოვახერხეთ რონში გადასვლა და არლამდე ავედით. ნავი ბელგრადსა და ბოკერს შუა დავტოვე და ნიმისაკენ გავემართე.

— ჩვენ უკვე საქმის არსს ვუახლოვდებით, არა?

— დიახ, ბატონო, მომიტევეთ, მაგრამ, როგორც თქვენი ბრწყინვალეზავ თვითონაც დარწმუნდება, მე მხოლოდ აუცილებელ ამბებზე ვლაპარაკობ. ამ დროს სამხრეთ საფრანგეთში ხოცვა-ჟლეტა იყო. აქ თარეშობდა სამი ყაჩაღი. მათი სახელებია: ტრესტალონი, ტრიუფემი და გრაფანი, ისინი ქუჩებში ჰკლავდნენ ყველას, ვინც ბონაპარტისტობაში იყო შენიშნული. უეჭველია, თქვენს ბრწყინვალეზავს გაუგონია ასეთი მკვლელების შესახებ.

— ისე, გაკვრით. მე მაშინ საფრანგეთიდან შორს ვიყავი. განაგრძეთ.

— ნიმში ჩვენ ნამდვილად სისხლის ტბებში გვიწევდა სიარული. ყოველ ნაბიჯზე ადამიანის გვამს შეხვდებოდით, მკვლელები ჯგუფ-ჯგუფად დაძრწოდნენ, ჰკლავდნენ, ძარცვავდნენ, სწვავდნენ.

«ამ სასაკლავოს დანახვაზე მე შიშმა ამიტანა. მაგრამ ჩემ თავზე კი არ ვწუხდი, უბრალო კორსიკელ მეთევზეს რისა უნდა მშინებოდა, პირიქით, ჩვენთვის, კონტრაბანდისტებისათვის, ეს ოქროს ხანა იყო. მე ჩემი ძმის გამო ვშიშობდი. ის ხომ იმპერატორის ჯარში მსახურობდა, ლუარის არმიიდან მუნდირითა და სამხრეებით ბრუნდებოდა და, კაცმა რომ თქვას, მას მართლაც უნდა შინებოდა.

«ნაცნობ მეტრაქტირესთან მივირბინე. წინათგრძნობას არ მოვუტყუებოვარ. ჩემი ძმა წინადღეს ჩამოსულიყო ნიმში და სწორედ იმ სახლის კართან მოეკლათ, სადაც თავშესაფარის პოვნას აპირებდა.

«მე ყოველმხრივ ვცდილობდი მკვლელის კვალისათვის მიმეგნო, მაგრამ ხალხი დაშინებული იყო და ვერავინ ბედავდა მათ დასახელებას. მაშინ მე გამახსენდა საფრანგეთის სამართალი, რომლის შესახებ ბევრი ქება გამოიგონია და რომელსაც არავის და არაფრის ეშინია. ჰოდა, მეც მეფის პროკურორთან მივედი.

— მეფის პროკურორის გვარი დე ვილფორი იყო? — ჰკითხა დაუდევრად მონტე-კრისტომ.

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, იგი გადმოსული იყო მარსელიდან, სადაც მეფის პროკურორის თანაშემწედ მუშაობდა. გულმოდგინე საქმიანობისათვის იგი ასე დააწინაურეს. როგორც ამბობენ, მან პირველმა აცნობა ბურბონების მთავრობას ნაპოლეონის კუნძულ ელბიდან გადმოსვლა.

— მაშ თქვენ მეფის პროკურორთან მიხვედით, — შეაწყვეტინა მონტე-კრისტომ.

«— ვინ იყო თქვენი ძმა? — მკითხა მეფის პროკურორმა.

«— კორსიკული ბატალიონის ლეიტენანტი.

«— ესე იგი, უზურპატორის ჯარისკაცი?

«— საფრანგეთის არმიის ჯარისკაცი.

«— რას იზამ, — მიპასუხა მან, — თქვენმა ძმამ ხმალი ამოიღო და ხმალმავე იმსხვერპლა კიდეც.

«— თქვენ ცდებით, ბატონო, იგი ხანჯლითაა მოკლული.

«— რა გნებავთ ჩემგან? — მკითხა პროკურორმა.

«— მე უკვე გითხარით: მინდა შური იძიოთ.

«— ვისზე?

«— მის მკვლელებზე.

«— განა მე ვიცი ვინ არიან ისინი?

«— უბრძანეთ მოძებნონ.

«— რისთვის? თქვენი ძმა, ალბათ, ვინმეს წაეჩხუბა და დუელში დამარცხდა.

ყველა ეს ძველი ჯარისკაცები მიდრეკილებას იჩენენ სიშმაგისადმი. ეს მათ გაუდიოდათ თავიანთი იმპერატორის დროს, მაგრამ ახლა სხვა დროა. ჩვენს სამხრეთელებს არ უყვართ არც ჯარისკაცები და არც სიშმაგე.

«— ბატონო პროკურორო, — დავიწყე ისევ მე, — ჩემი გულისთვის როდი გთხოვთ. ვიგლოვებ თუ შურს ვიძიებ, ეს ჩემი საქმეა; მაგრამ საწყალ ჩემ ძმას ჰყავდა ცოლი და მეც თუ რამე უბედურება შემემთხვა, ის ბეჩავი შიმშილით მოკვდება, რადგან ჩემი ძმის შრომით ცხოვრობდა. მცირე პენსია მაინც დაუნიშნეთ.

«— ყოველ რევოლუციას მსხვერპლი მოჰყვება, — მიპასუხა ბატონ დე ვილფორმა, — თქვენი ძმა ამ უკანასკნელი გადატრიალების მსხვერპლი გახდა. ეს უბედურებაა, მაგრამ მთავრობა ვალდებული არ არის თქვენს ოჯახს ამის გამო პენსია დაუნიშნოს... ჩვენ რომ გაგვესამართლებინა უზურპატორის მომხრეები, რომლებიც როიალისტების წინააღმდეგ შურს იძიებდნენ, როდესაც ძალა მათ ხელში იყო, დღეს შეიძლება თქვენი ძმა უკვე სიკვდილმისჯილი ყოფილიყო. რაც მოხდა, სავსებით ბუნებრივია. ეს შურისძიების კანონია.

«— რას ამბობთ, — შევეყვირე მე, — განა დასაშვებია ასე მსჯელობდეთ თქვენ, მართლმსაჯულების მსახური!

«— ღმერთმანი ყველა ეს კორსიკელები შემლილები არიან, — მიპასუხა დე ვილფორმა, — და ასე ჰგონიათ, რომ მათი თანამემამულე ჯერ ისევ იმპერატორია. ჩემო კარგო, თქვენ ცდებით, ის დრო წავიდა; შეიძლებოდა ჩემთან ასე გელაპარაკათ ორი თვის წინ, ახლა უკვე დაგვიანებულია. გაეთრიეთ აქედან და თუ თქვენ არ ინებებთ შეასრულოთ ეს ბრძანება, ძალით გავაყვანიებ თქვენს თავს.

«მე ამ კაცს თვალს არ ვაცილებდი და ვფიქრობდი, კიდეც რომ ვთხოვო, იქნებ რამე გამოვიდეს-მეთქი.

«მაგრამ ეს ადამიანი კი არა, ქვა იყო. მე მას მივუახლოვდი.

«— ძალიან კარგი, — ვუთხარი ხმადაბლა, — რაკი თქვენ ასე კარგად იცნობთ კორსიკელებს, ისიც უნდა იცოდეთ, რომ ისინი თავისი სიტყვის პატრონები არიან. მაშ თქვენი ფიქრით მკვლევლები კარგად მოქცეულან, რომ მოჰკლეს ჩემი ძმა, რაკი იგი ბონაპარტისტი იყო, თქვენ კი როიალისტი ხართ. ძალიან კარგი, მეც ბონაპარტისტი ვარ და გაფრთხილებთ: მე თქვენ მოგკლავთ. ამ წუთიდან მე თქვენ ვენდეტას გიცხადებთ. იცოდეთ ეს და მიფრთხილდით, პირველსავე შემთხვევაში, როგორც კი პირისპირ შევხვდებით ერთმანეთს, თქვენი უკანასკნელი საათი დაჰკრავს.

«და სანამ იგი გონს მოვიდოდა, კარი გამოვაღე და გამოვიქეცი.

— ოჰო, ბერტუჩო, — თქვა მონტე-კრისტომ, — თქვენისთანა პატიოსანი შესახედაობის ადამიანს შეეძლო ასეთი სიტყვები ეთქვა და ისიც მეფის პროკურორისათვის? ეს კარგი არ არის! ყოველ შემთხვევაში მან ის მაინც თუ იცოდა, რას ნიშნავდა სიტყვა ვენდეტა.

— იმდენად კარგად, რომ იმ წუთიდან შინ ჩაიკეტა, გარეთ მარტო არ გამოდიოდა და ბრძანება გასცა ყველგან ვეძებნე. საბედნიეროდ, ისე კარგად ვიყავი დამალული, რომ ჩემს კვალს ვერ მიაგნო. მაშინ იგი შიშმა შეიპყრო, ეშინოდა ნიშში დარჩენა და ითხოვა სხვაგან გადაეყვანათ. რაკი გავლენიანი პირი იყო, ვერსალში გადაიყვანეს. მაგრამ თქვენ კარგად იცით, რომ კორსიკელისათვის რომელმაც ფიცი დადო მტერზე შური იძიოს, მანძილი არ არსებობს. როგორ არ ჩქარობდა, მაგრამ მისი ეტლი ნახევარი დღის სავალით თუ გამასწრებდა, მიუხედავად იმისა, რომ ფეხით მივლევდი.

«თავი და თავი ის კი არ იყო, რომ იგი მომეკლა, — ასჯერ მაინც მქონდა ასეთი შემთხვევა — არამედ ისე მომეკლა, რომ არავის შევემჩნიე და არ დავეკავებინე. მე ხომ უკვე მარტო ჩემ თავს არ ვეკუთვნოდი — რძალი მყავდა სარჩენი. მთელი სამი თვე ვდარაჯობდი ვილფორს. ამ ხნის განმავლობაში მას ერთი ნაბიჯი არ გადაუდგამს ისე, რომ ჩემს თვალს გაჰპარვოდა. ბოლოს შევნიშნე, რომ საიდუმლოდ დადიოდა ოტეილში. უკან გავყევი და დავინახე, რომ შევიდა იმ სახლში, რომელშიც ჩვენ ახლა ვიმყოფებით. მაგრამ სხვებივით მთავარი კარით როდი შედიოდა. იგი მოვიდოდა ცხენით ან ეტლით, მაგრამ მათ ტრაქტირში სტოვებდა და აგერ, იმ პატარა ჭიშკრით შემოდიოდა, ხედავთ?

მონტე-კრისტომ თავი დაუქნია, რითაც ანიშნა, რომ იგი სიბნელეში ხედავდა იმ პატარა კარს, რომელსაც ბერტუჩო უჩვენებდა.

— მე უკვე არავითარი საქმე აღარ მქონდა ვერსალში, გადმოვსახლდი ოტეილში და ცნობების შეგროვებას შევუდექი. რაკი გადაწყვეტილი მქონდა მისი დაჭერა, სწორედ აქ უნდა გამეზო ხაფანგში.

«სახლი, როგორც ეს თქვენს ბრწყინვალეებს მეკარემ უთხრა, ეკუთვნოდა მარკიზ დე სენ-მერანს, დე ვილფორის სიმამრს. მარკიზ დე სენ-მერანი მარსელში ცხოვრობდა და ქალაქგარეთ მდებარე სახლი მას არ სჭირდებოდა. ხმები დადიოდა, რომ მარკიზმა იგი მიაქირავა ახალგაზრდა ქვრივს, რომელსაც ბარონესას სახელწოდებით იცნობდნენ.

«მართლაც, ერთ საღამოს, როდესაც ბაღის კედლიდან გადავიხედე, დავინახე ახალგაზრდა ლამაზი ქალი, იგი მარტოდმარტო დასეირნობდა ბაღში და დროდადრო გასცქეროდა პატარა ჭიშკარს. მივხვდი, ამ საღამოს იგი ბატონ დე

ვილფორს ელოდა. როდესაც ამ ქალმა ისე ახლო ჩამიარა, რომ სიბნელეში შევძელი მისი ნაკვთების გარჩევა, დავინახე, რომ ის იყო თვრამეტი თუ ცხრამეტი წლის ტანადი, ქერა ქალი. რაკი მას უბრალო ხალათი ეცვა, წელზე არაფერი ჰქონდა მოჭერილი, შევამჩნიე, რომ ფეხმძიმედ იყო და მშობიარობა არცთუ ისე შორს უნდა ყოფილიყო.

«რამდენიმე წუთის შემდეგ ჭიშკარი გაიღო და ბაღში მამაკაცი შემოვიდა. ახალგაზრდა ქალი, რამდენადაც შეეძლო, სწრაფად გაიქცა მის შესახვედრად. ერთმანეთს გადაეხვივნენ, ნაზად გადაკოცნეს და სახლში შევიდნენ.

«ეს კაცი ბატონი დე ვილფორი გახლდათ. მე ვფიქრობდი: უკან დაბრუნებისას, მით უმეტეს, თუკი ღამით მოუწევდა წამოსვლა, მას მარტოს უნდა გამოეველო მთელი ბაღი.

— ვინ იყო ის ქალი? — ჰკითხა გრაფმა, — შემდეგ მაინც თუ გაიგეთ მისი ვინაობა.

— არა, თქვენო ბრწყინვალეზავ, — უპასუხა ბერტუჩომ, — თქვენ თვითონ დარწმუნდებით, რომ ამის დრო არ მქონდა.

— განაგრძეთ.

— იმ საღამოს ალბათ შევძლებდი მეფის პროკურორის მოკვლას, მაგრამ ჯერ ბაღის ყოველი კუთხე არ მქონდა შესწავლილი, ვშიშობდი, თუ უცებ ვერ მოვკალი, მის ყვირილზე ვინმე მოვა საშველად და ვაითუ გაქცევა ვერ მოვასწრო-მეთქი. გადავწყვიტე, ჩემი განზრახვა შემდეგ შეხვედრამდე გადამედო. რათა უკეთ მედევენებინა თვალყური და არაფერი გამომპარვოდა, პატარა ოთახი ვიქირავე იმ ქუჩაზე, რომელიც ბაღის კედლის გასწვრივ გადიოდა.

«სამი დღის შემდეგ, დაახლოებით საღამოს შვიდ საათზე დავინახე, ამ სახლიდან როგორ გამოვიდა მსახური და ცხენის ჭენებით სევრის გზისაკენ გასწია. მივხვდი, რომ იგი ვერსალისაკენ მიდიოდა, და არც შევმცდარვარ. სამი საათის შემდეგ მტვერში ამოსვრილი უკან დაბრუნდა. თავის დავალება უკვე შეესრულებინა. ათი წუთის შემდეგ ქვეითად მოსულმა, წამოსასხამში გახვეულმა მამაკაცმა ჭიშკარი შეაღო და შიგნიდან გადაკეტა.

«სწრაფად გამოვედი სახლიდან, ვილფორის სახე არ დამინახავს, მაგრამ ჩემი გულის ცემის მიხედვით ვიცანი იგი. გადავჭერი ქუჩა და მივედი სამანის ქვასთან, რომელიც ბაღის კუთხის სიახლოვეს იდო და რომლის დახმარებით პირველად ვიხედებოდი ბაღში.

«მაგრამ ამჯერად მარტო ყურებას არ დავჯერდი, ჯიბიდან დანა ამოვიღე, დავრწმუნდი რომ პირი კარგად ჰქონდა გალესილი და კედლიდან ბაღში გადავხტი.

«უპირველეს ყოვლისა, ჭიშკართან მივირბინე. გასაღები კლიტეში დაეტოვებინათ, მაგრამ უბრალო სიფრთხილის გამო ორჯერ გადაეტრიალებინათ.

«ამგვარად, ხელს არაფერი მიშლიდა, რომ ამ ჭიშკრით გავქცეულიყავი. ბაღის დათვალიერებას შევუდექი. იგი გრძელი და ოთხკუთხი იყო, შუა გულში სწორი კორდი იყო, მის კუთხეებში იზრდებოდა ხშირფოთლოვანი ხეები და შემოდგომის ყვავილების ბუჩქები. დე ვილფორს ამ ხეებისათვის გვერდით უნდა ჩაეველო, რათა სახლიდან ჭიშკრამდე მისულიყო, ან ჭიშკრიდან სახლამდე.

«სექტემბრის მიწურული იდგა. ქარი მთელი ძალით უბერავდა. მკრთალ მთვარეს ყოველ წუთში შავი ღრუბლები ეფარებოდა. მთვარე მხოლოდ სახლისაკენ მიმავალ ხეივანების ქვიშას აშუქებდა, მაგრამ ვერ სჭრიდა ხეებში ჩაწოლილ სიბნელეს, ასე რომ ადამიანს თავისუფლად შეეძლო დამალულიყო ამ ხეებში და იმის შიში არ ჰქონოდა, რომ ვინმე შეამჩნევდა.

«მე დავიმაღლე იმ ადგილას, სადაც ვილფორს ყველაზე ახლოს უნდა ჩაველო. ის იყო ამოვეფარე ხეებს, რომ უცებ ქარის ზუზუნში კვნესა შემომესმა. ქარი ზედ ჩემი შუბლის წინ ხრიდა ხეებს. როგორც მოგეხსენებათ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, თუმცა თქვენ ეს საიდან უნდა იცოდეთ, რომ მას, ვინც მკვლელობისათვის ემზადება, ყურში გამუდმებით ესმის ყრუ ხმები. გავიდა ორი საათი. ამ ხნის განმავლობაში რამდენჯერმე გავიგონე იგივე კვნესა. შუალამის საათმა დაჰკრა.

«ჯერ კიდევ ისმოდა საათის უკანასკნელი დარტყმის გრძელი და მოგუგუნე ხმა, რომ სინათლის მკრთალი შუქი დავინახე იმ ოთახის ფანჯრებში, რომლის საიდუმლო კიბეებითაც ჩვენ ეს არის ახლა ჩამოვედით ამ ბაღში.

«კარი გაიღო და წამოსასხამში გახვეული კაცი ისევ გამოჩნდა».

«ეს იყო საშინელი წუთი, მაგრამ მე დიდი ხანია ვემზადებოდი ამ მომენტისათვის, ასე რომ არც კი შევტოკებულვარ; დანა ამოვიღე, გავხსენი და დასარტყმელად გავემზადე.

«წამოსასხამში გახვეული კაცი პირდაპირ ჩემსკენ მოდიოდა. სანამ უჩრდილო ადგილზე მოაბიჯებდა, შევნიშნე, რომ მარჯვენა ხელში რაღაც იარაღი ეჭირა. შემეშინდა, მაგრამ შებრძოლებისა კი არა, არამედ მარცხისა. როცა რამდენიმე ნაბიჯზე მომიახლოვდა, დავინახე, რომ ის, რაც მე იარაღად მივიღე, ბარი იყო.

«ვერც კი მოვასწარი მომესაზრებინა, რა მიზნით ეჭირა დე ვილფორს ბარი, რომ ის ამ ხეების წინ გაჩერდა, ირგვლივ მიმოიხედა და ორმოს თხრა დაიწყო. მხოლოდ ახლა შევნიშნე, რომ წამოსასხამის ქვეშ, რომელიც მიწაზე დაეგდო, რათა ხელი არ შემლოდა მუშაობაში, რაღაც ჰქონდა შენახული.

«უნდა გამოგიტყდეთ, სიძულვილის გრძნობას ცნობისმოყვარეობაც დაემატა. მინდოდა გამეგო, რას აპირებდა დე ვილფორი. სუნთქვა შევიკარი, არ ვირხეოდი, ვიდექი და ველოდი.

«შემდეგ თავში ერთმა ფიქრმა გამირბინა. და ამაში კიდევ უფრო დავრწმუნდი, როდესაც დავინახე, რომ მეფის პროკურორმა თავის წამოსასხამიდან გამოაძვრინა ორი ფუტი სიგრძისა და შვიდი დიუმის სიგანის პატარა ყუთი.

«დავაცადე ყუთი ორმოში ჩაედო და მიწა მიეყარა. შემდეგ ფხვიერ მიწას ფეხებით დაუწყო ტკეპნა, რათა დაეფარა შუალამის მუშაობის კვალი. აი, სწორედ ამ დროს ვეცი, გულში დანა გავურჭე და ვუთხარი:

«— მე ვარ ჯიოვანო ბერტუჩო! მე გკლავ ჩემი ძმის გამო. შენი განძი წილად ხვდება მის ქვრივს. ხომ ხედავ, შურისძიება უფრო კარგად შევძელი, ვიდრე ამას მოველოდი.

«ვერ გეტყვით, გაიგონა თუ არა ეს სიტყვები. არა მგონია, რადგან ისე წაიქცა, რომ არც კი დაუყვირია. ვიგრძენი, რომ მისი სისხლი შადრევანივით შემესხა სახეზე და ხელებზე. მაგრამ მთვრალი ვიყავ, ვბოდავდი. მისი სისხლი მაგრილებდა, იმის მაგიერ, რომ დავეწვი. ბარის დახმარებით ყუთი სწრაფად ამოვავლე მიწიდან. შემდეგ რათა კვალი არ შეემჩნიათ, ორმო ისევ ამოვავსე, ბარი კედელს იქით გადავისროლე, ჭიშკარს ვეცი, გარედან ორჯერ გადავკეტე, გასაღები თან წამოვიღე და სირბილით თავს ვუშველე.

— მაშ ასე! — თქვა მონტე-კრისტომ, — როგორც ვხედავ, ეს იყო ქურდობის სურვილით გამოწვეული უბრალო მკვლელობა.

— არა, თქვენო ბრწყინვალეზავ, — შეესიტყვა ბერტუჩო, — ეს იყო ვენდეტა ვალის გადახდით.

— ყოველ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანი თანხა თუ იყო?

— იქ ფული არ ყოფილა.

— ჰო, მომაგონდა, — თქვა მონტე-კრისტომ, — თქვენ მგონი ბავშვზე ლაპარაკობდით.

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალე ბავშვო. მივირბინე მდინარესთან, ნაპირზე ჩამოვჯექე, ვჩქარობდი მენახა, რა იდო ყუთში და კლიტე დანით გავტეხე.

«იქ თხელი ბატისტის ჩვრებში გახვეული ახალდაბადებული ბავშვი იდო. გაწითლებული სახე და ჩალურჯებული ხელები იმას მეტყველებდნენ, რომ იგი დაეხრჩო კისერზე შემოხვეულ ჩიპსს. ჯერ ისევ თბილი იყო, ამიტომ ვერ გადავწყვიტე გადამეგდო მდინარეში, რომელიც ჩემ ფეხქვეშ მიედინებოდა. ერთბაშად ვიგრძენი, რომ გულ-მკერდის არეში რაღაცამ ფეთქვა დაიწყო. მას ყელიდან ჭიპი მოვაცილე და რაკი ბასტიას ჰოსპიტალში ოდესღაც სანიტრად ვმუშაობდი, გავაკეთე ის, რასაც გააკეთებდა ყველა ექიმი ჩემს ადგილზე. მის ფილტვებში ჰაერს ვუშვებდი, თხუთმეტწუთიანი გაუგონარი ცდის შემდეგ ბავშვმა სუნთქვა დაიწყო და დაიჩხავლა. ჩემ მხრივ მეც დავიყვირე, მაგრამ ეს იყო სიხარულის ყვირილი. მაშ დმერთს არ დავუწყევლივარ, — გავიფიქრე, — რახან იგი უფლებას მაძლევს სიცოცხლე დავუბრუნო მის ქმნილებას იმის სანაცვლოდ, რომელიც სხვას წავართვი!

კი მაგრამ, რა უყავით ბავშვს? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ. — იგი მეტად უხერხული ტვირთი იქნებოდა გასაქცევად გამზადებული ადამიანისათვის.

— სწორედ ამიტომაც ერთი წუთითაც არ მიფიქრია იგი ჩემთან დამეტოვებინა; მაგრამ ვიცოდი, რომ პარიზში იყო უპატრონო ბავშვთა თავშესაფრები, სადაც ღებულობდნენ ასეთ უბედურ არსებათ. სადარაჯოზე განვაცხადე, რომ ბავშვი გზაში ვიპოვე და ვიკითხე სად იყო ბავშვთა თავშესაფარი. ნათქვამის დასადასტურებლად ყუთი დავიმოწმე. ბატისტის ჩვრები მეტყველებდნენ, რომ ბავშვს მდიდარი მშობლები ჰყავდა. სისხლი, რომლითაც მე ვიყავი მოსვრილი, ისევე შეეძლოთ ბავშვის სისხლად ჩაეთვალათ, როგორც სხვა ვინმესი. ჩემ ნაამბობს არავისში ეჭვი არ აღუძრავს. მიმასწავლეს ბავშვთა თავშესაფარი, რომელიც ანფერის ქუჩის ბოლოს მდებარეობდა. არტახი ორად გავხიე, ისე რომ ორი ასოდან, რომელიც მასზე იყო აღბეჭდილი, ერთი ბავშვს დავუტოვე, მეორე კი მე შევინახე. ამის შემდეგ ჩემი ტვირთი კარის ზღურბლზე დავდე, ზარი დავრეკე და რაც ძალ-ღონე მქონდა მოვკურცხლე. ორი კვირის შემდეგ მე უკვე როლიანოში ვიყავი და ასუნტას ვეუბნებოდი:

«— თავი ინუგეშე, ჩემო დაო, ისრაელი მოკვდა, მაგრამ მე შური ვიძიე მის მაგიერ.

«— მაშინ მან მკითხა ამეხსნა ამ სიტყვების მნიშვნელობა და მეც მოვუყევი ყველაფერი, რაც გადამხდა.

«— ჯიოვან, — მითხრა ასუნტამ, — ბავშვი თან უნდა წამოგეყვანა, ჩვენ მას მშობლების მაგივრობას გავუწევდით, რომელიც მან დაჰკარგა. ჩვენ მას დავარქმევდით ბენედეტოს,¹ (¹ ბენედეტო — დალოცვილი, კურთხეული.) და ასეთი კეთილი მოქმედებისათვის ღმერთი ნამდვილად დაგვლოცავდა.

«პასუხის ნაცვლად მივეცი იმ ჩვარის ნახევარი, რომელიც იმისათვის შევინახე, რომ ბავშვი მომეთხოვა იმ შემთხვევაში, თუ გავმდიდრდებოდა.

— მერედა რა ასოები იყო აღნიშნული ამ ჩვრებზე? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— H და N ბარონის გვირგვინის ქვეშ.

— ღმერთო ნუ მიწყენ, თქვენ ერკვევით ღერბებში, ეშმაკმა დალახვროს, სად ისწავლეთ ჰერალდიკა?

— თქვენთან სამსახურში, ბატონო გრაფო, ყველაფერს ისწავლის ადამიანი.

— განაგრძეთ. მე ორი რამ მაინტერესებს...

— რა, თქვენო ბრწყინვალე ბავშვო?

- რა მოუვიდა პატარა ბიჭს, თქვენ ვგონებ მითხარით, რომ ის ბავშვი ბიჭი იყო.
- არა, თქვენო ბრწყინვალეზავ, მე არ მახსოვს, რომ ეს მეთქვას.
- მაშ ალბათ მომესმა, მოვტყუებულვარ.

— არა, თქვენ არ შემცდარხართ, იგი ნამდვილად ბიჭი იყო. თქვენს ბრწყინვალეზავს კიდევ აინტერესებდა რაღაცის გაგება.

— მე მინდა ვიცოდე, რა დანაშაულს გაბრალებდნენ, როდესაც თქვენ მოძღვარს ითხოვდით და თქვენთან ამ თხოვნაზე ნიმის ციხეში აბატი ბუზონი გამოცხადდა.

— მაშინ ეს ამბავი, თქვენო ბრწყინვალეზავ, შეიძლება ძალიან გამიგრძელდეს.

— მერე რა მოხდა? ჯერ მხოლოდ ათი საათია, თქვენ ხომ იცით, რომ მე გვიან ვიძინებ და, ვფიქრობ, არც თქვენ გაქვთ ძილის სურვილი.

ბერტუჩომ თავი დაუკრა და ამბის მოყოლა განაგრძო:

— ერთი მხრივ, რათა ის მოგონებები გამეფანტა, რომლებიც მოსვენებას არ მაძლევდნენ, და მეორეს მხრივ, რათა საწყალი ქვრივისათვის ლუკმაპური მეშოვა, ისევ აღზნებით მოვკიდე ხელი კონტრაბანდისტობას. ეს საქმე ახლა უფრო ადვილი იყო, რადგან კანონები უფრო შერბილდა, როგორც ეს საერთოდ რევოლუციის შემდეგ ხდება ხოლმე. განსაკუთრებით ცუდი დაცვა ჰქონდა სამხრეთის სანაპიროებს მუდმივი აჯანყებების გამო, რომლებიც ხან ავინიონში, ხან ნიმში, ხან კი იუზესში ხდებოდა. მთავრობის მიერ მიცემული ეს შესვენება ჩვენ იმისათვის გამოვიყენეთ, რომ კავშირი დაგვემყარებინა მთელი სანაპიროს მოსახლეობასთან. მას შემდეგ, რაც ჩემი ძმა მოჰკლეს ნიმის ქუჩაზე, არ მინდოდა ამ ქალაქში დავბრუნებულიყავ. ტრაქტირის პატრონმა, რომელთანაც ჩვენ საქმეებს ვაწარმოებდით, რაკი დაინახა, რომ აღარ ვაკითხავდით, თვითონ მოგვძებნა და თავისი ტრაქტირის განყოფილება გახსნა ბელგრადიდან ბოკერში მიმავალ გზაზე «გარდის ხიდის» სახელწოდებით. ამგვარად, ჩვენ ეგ-მორტის, მარტიგის და ბუკის გზებზე ათობით საქონლის საწყობი გვექონდა, ხოლო გაჭირვების შემთხვევაში თავშესაფარს ვპოულობდით და ვემალეობდით საბაჟო მოხელეებსა თუ ჟანდარმებს. კონტრაბანდისტობა სასარგებლო ხელობაა, როდესაც მას ჭკვიანად და ენერგიულად იყენებ. რაც შემეხება მე, მთებში ვცხოვრობდი. ახლა განსაკუთრებით უნდა მშინებოდა ჟანდარმებისა და საბაჟო მოხელეებისა. ცნობილია, რომ ყოველგვარი ძიება წარსულით ინტერესდება, ჩემ წარსულში კი შეიძლებოდა ეპოვათ უფრო სერიოზული რამ, ვიდრე კონტრაბანდისტული სიგარები ან უნებართვოდ შემოტანილი არყის პატარა კასრები. ამგვარად, დაპატიმრებას ათჯერ სიკვდილი მერჩია; პირდაპირ განსაცვიფრებელ საქმეებს ჩავდიოდი და არა ერთხელ დავრწმუნდი იმაში, რომ გადამეტებული სიფრთხილე საკუთარი ტყავის მიმართ ყველაზე მეტად უშლის ხელს ჩვენი გეგმის შესრულებას, რომელიც მოითხოვს სწრაფ გადაწყვეტილებას და გამბედაობას. მართლაც, ერთხელ თუ გადასწყვეტ არ გაუფრთხილდე შენს სიცოცხლეს, უკვე აღარ გავხარ სხვა ადამიანებს, ანუ უკეთ, სხვა ადამიანები აღარ გგვანან შენ; ვინც ასეთ გადაწყვეტილებებს ღებულობს, იმ წუთშივე იგრძნობს, როგორ იზრდება მისი ძალები და ფართოვდება მისი ჰორიზონტი.

— ფილოსოფოსობთ, ბატონო ბერტუჩო, — შეაწყვეტინა გრაფმა, — როგორც ჩანს, თქვენ, ცხოვრებაში ცოტა-ცოტათი ყველაფერზე მოგიკიდიათ ხელი.

— მომიტევეთ, თქვენო ბრწყინვალეზავ.

— არა უშავს, არა უშავს, მაგრამ ფილოსოფოსობა ღამის თეთრთმეტის ნახევარზე, ცოტა არ იყოს, დაგვიანებულია. თუმცა საწინააღმდეგო მოსაზრება არა მაქვს, იმიტომ, რომ რასაც თქვენ ამბობთ, მე სწორად მიმაჩნია. ეს კი არ ითქმის ყველა ფილოსოფიური სისტემის მიმართ.

— ჩემი მგზავრობანი სულ უფრო შორეული და უფრო სარგებლიანი ხდებოდა. ასუნტა კარგი დიასახლისი იყო და ჩვენი პატარა ქონება იზრდებოდა. ერთ დღეს, როდესაც კვლავ მივემგზავრებოდი, ასუნტამ მითხრა: — «წადი და მე სიურპრიზს დაგახვედრებო».

«ბევრი ვეცადე გამეგო რას აპირებდა, მაგრამ უშედეგოდ, არაფერს მეუბნებოდა და მე გავემგზავრე.

«ჩემი ეს მგზავრობა თითქმის ექვს კვირას გაგრძელდა, ლუკში ერბოთი დავიტვირთეთ, ლიფორნოში — ინგლისური ბამბის ქსოვილებით. ეს საქონელი ყოველგვარი ხიფათის გარეშე გადმოვტვირთეთ, ყველაფერი გავყიდეთ და შინ მხიარულები დავბრუნდით.

«პირველი, რაც მე ასუნტას ოთახში შესვლისას დავინახე, ეს იყო ოთახის მოწყობილობასთან შედარებით მდიდრულ აკვანში მწოლიარე შვიდი-რვა თვის ბავშვი. მე სიხარულისაგან შევეყვირე. მას შემდეგ, რაც მეფის პროკურორი მოვკალი, მიგდებულ ბავშვზე ფიქრი მოსვენებას არ მამღვედა. უნდა გითხრათ, რომ თვითონ მკვლელობა სულაც არ მაწუხებდა.

«საწყალი ასუნტა ყველაფერს მიმხვდარიყო: ესარგებლა ჩემი არ ყოფნით, არტახის ნახევარი აელო, ზუსტად ჩაეწერა დღე და საათი, როდესაც ბავშვი თავშესაფრის ზღუდესთან იქნა მიგდებული და თვითონ წასულიყო პარიზში მის ჩამოსაყვანად. მისთვის ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე მიეცათ ბიჭუნა.

«უნდა გამოგიტყდეთ, ბატონო გრაფო, როდესაც ის საცოდავი ქმნილება აკვანში მმინარე დავინახე, თავი ველარ შევიკავე და თვალებიდან ცრემლები წამომცვივდა.

«— ასუნტა, — შევეყვირე მე, — შენ მართლაც კარგი ქალი ხარ და განგება დაგლოცავს.

— აი, ეს კი ისეთი დასაჯერებელი აღარაა, როგორც შენი ფილოსოფია, — შენიშნა მონტე-კრისტომ, — თუმცა ეს რწმენის ამბავია.

— მართალი ბრძანდებით, თქვენო ბრწყინვალეზავ, — განაგრძო ბერტუჩომ, განგებამ სწორედ ეს ბავშვი მოავლინა ჩემს დასასჯელად. არასოდეს უკუღმართი ბუნება არ გამომჟღავნებულა ასე ნაადრევად, როგორც მასში, თუმცა ვერ იტყოდით, რომ ცუდად ზრდიდნენ: ჩემი რძალი ისე უვლიდა, როგორც თავადიშვილს შეეფერება. ეს იყო საუცხოო სახის ბავშვი, ღია ცისფერი თვალებით, ასეთი ფერი გვხვდება ჩინურ ფაიფურზე და კარგად შეეხამება სახის რძისფერ კანს. ოღონდ ოქროსფერი, ქერა თმა მის სახეს ოდნავ უცნაურ იერს აძლევდა, განსაკუთრებით ცოცხალი მზერისა და ემბაკური ღიმილის დროს. არსებობს ანდაზა, წითური ადამიანები ან ძალიან კარგები არიან, ან ძალიან ცუდებიო. საუბედუროდ, ეს ანდაზა, ზედგამოჭრილი გამოდგა ბენედეტოს მიმართ, ბავშვობიდანვე მხოლოდ ცუდ მხარეებს ამჟღავნებდა. მართალია, მისი დედობილის უწყინარი ხასიათი ხელს უწყობდა მის ამ მიდრეკილებებს. ჩემი საწყალი რძალი ხუთ ლიეს მანძილზე მიდიოდა ახლად შემოსული ხილისა და ყველაზე ძვირი ტკბილეულის საყიდლად — ის ბავშვი კი პოლის ფორთოხლების და გენუსის გამხმარ ხილთან შედარებით უპირატესობას აძლევდა მეზობლის ღობიდან მოპარულ წაბლს, ან მათ ბანზე გამხმარ ვაშლის ჩირს, თუმცა მის განკარგულებაში იყო წაბლი და ვაშლი ჩვენი საკუთარი ბაღიდან.

«ერთხელ, როდესაც ბენედეტო ხუთი თუ ექვსი წლისა იყო, ჩვენმა მეზობელმა ვასილიომ, რომელიც არასოდეს არ კეტავდა ქისას და თავის ძვირფასეულობას, რადგანაც, როგორ თქვენს ბრწყინვალეზავს მოეხსენება, კორსიკაში ქურდები არ არიან, შემოგვჩვილა, რომ მას ლუიდორი დაეკარგა. თავდაპირველად გვეგონა, რომ ფული

სწორად ვერ დაითვალა, მაგრამ იგი დარწმუნებული იყო, რომ არ შემცდარა. ამ დღეს ბენედეტო შინიდან დილაადრიანად გავიდა და ძალზე შეშფოთებული ვიყავით, მაგრამ საღამოთი დაბრუნდა და თან მაიმუნი მოათრია. მან გვითხრა, მაიმუნი ხეზე ჯაჭვით მიბმული ვიპოვეო. უკვე ერთი თვე იყო, რაც ამ ბოროტ ბიჭს, რომელმაც არ იცოდა რა გამოეგონებინა, აჩემებული ჰქონდა მაიმუნი ჩაეგდო ხელში. ეს საუბედურო ფანტაზია, ალბათ, ჩაუნერგა ჯამბაზმა, რომელმაც როლიანოში ჩამოიარა: მას რამდენიმე მაიმუნი ჰყავდა, რომლებიც ათასგვარ ოინს ჩადიოდნენ და ბენედეტო მეტისმეტად გაართეს.

«— ჩვენს ტყეებში მაიმუნებს ვერ შეხვდებოდი, მით უმეტეს მიჯაჭვულს, გამოტყდი, როგორ იშოვე იგი, — ვუთხარი მას.

«ბენედეტო თავისას არ იშლიდა და ჰყვებოდა ისეთ დეტალებს, რომლებიც მის ფანტაზიას უფრო სდებდნენ პატივს, ვიდრე სიმართლის სიყვარულს. მოთმინებიდან გამოვედი, ბავშვს სიცილი აუტყდა, მე დავემუქრე, მან ორი ნაბიჯით უკან დაიხია.

«— შენ არ შეგიძლია ჩემი ცემა, — მითხრა მან, — ამის უფლება არა გაქვს, შენ მამაჩემი არა ხარ.

«ჩვენ დღესაც არ ვიცით, ვინ გაუმხილა მას ეს საბედისწერო საიდუმლოება, რომელსაც ასეთი დიდი სიფრთხილით ვუმალავდით. ასე იყო თუ ისე, ამ პასუხმა, რომელშიც გამომჟღავნდა ბავშვის მთელი ბუნება, თითქმის შემაშინა და აწეული ხელი ჩამომივარდა, ისე რომ დამნაშავეს არც კი შევხებივარ. ბავშვი ზეიმობდა. ამ გამარჯვებამ ისე გაათამამა, რომ მას აქეთ ასუნტა, რომლის სიყვარული ბენედეტოს მიმართ მით უფრო იზრდებოდა, რაც უფრო ნაკლებ იმსახურებდა ის ამას, მთელ თავის ფულს მისი ჟინის დასაკმაყოფილებლად ხარჯავდა, ვინაიდან ქალს ძალა არ ჰყოფნიდა მისთვის უარი ეთქვა. სანამ როლიანოში ვიყავი, ამ საძაგელი ბიჭის საქციელი კიდევ ასატანი იყო, მაგრამ როგორც კი წავიდოდი, ბენედეტო ოჯახის უფროსი ხდებოდა და ყველაფერი თავუკუდმა მიდიოდა. ის თერთმეტი წლისა არც კი იქნებოდა, ამხანაგები კი არჩეული ჰყავდა თვრამეტ-ცხრამეტი წლის ჭაბუკთა შორის, რომლებიც ბასტიში და კორტში ყველაზე საშიშ პიროვნებებად ითვლებოდნენ და ცუდი მოქმედებებისათვის უარეს სახელწოდებას იმსახურებდნენ. მათ შესახებ მთავრობისაგან არაერთხელ ვიყავით გაფრთხილებული.

«შევშინდი: ყოველგვარ კვლევა-ძიებას ჩემთვის შეიძლებოდა დამდუპველი შედეგი მოჰყოლოდა. სწორედ ამ დროს კორსოდან მეტად სერიოზული მგზავრობა მელოდა. დიდხანს ვფიქრობდი და რაკი წინათგრძნობა მიკარნახებდა, რომ ამით უბედურებას ავიცილებდი, გადავწყვიტე ბენედეტო თან წამეყვანა. იმედი მქონდა, კონტრაბანდისტების მკაცრი და მძიმე ცხოვრება, მკაცრი საზღვაო დისციპლინა შესცვლიდა ამ გაფუჭებულ თუ არა, საბოლოოდ გახრწნილ ხასიათს.

«ბენედეტოს დავუმახე და ჩემთან ერთად გამგზავრება შევთავაზე. ამ წინადადებას თან დავაყოლე ყოველგვარი დაპირებები, რითაც შეიძლებოდა მოხიბლულიყო თორმეტი წლის ბიჭი.

«ის ყურს უგდებდა ჩემს ლაპარკს და როდესაც დავამთავრე, გადაიხარხარა.

«— გაგიჟდით, ბიძაჩემო! — თქვა მან (ასე მომმართავდა იგი, როდესაც კარგ გუნებაზე იყო). — გავცვალო ჩემი ცხოვრება, ჩემი ტკბილი და საუცხოო სიზარმაცე თქვენს ცხოვრებაში და იმ საშინელ შრომაში, რომელსაც თქვენ ეწეებით! ღამით გავიყინო, დღისით სიციხით დავიწვა! მუდამ ვიმალო, ხოლო გამოჩენისთანავე ტყვიას ველოდო; და ყოველივე ეს იმისათვის, რომ ცოტაოდენი ფული ვიშოვო; ფული რამდენიც მინდა, იმდენი მაქვს. დედაჩემი ასუნტა, როგორც კი მოვითხოვ, მაშინვე

მამლევს. მაშ, როგორც თვითონაც ხედავთ, სულელი უნდა ვიყო, რომ თქვენი წინადადება მივიღო.

«მისმა ასეთმა თავხედობამ და მსჯელობამ გამაშტერა. ბენედეტო თავის ამხანაგებს მიუბრუნდა, მე შორიდან ვხედავდი, რომ იგი მათ ჩემზე ანიშნებდა და დამცინოდა.

— მომხიბვლელი ბავშვი! — ჩაიჩურჩულა მონტე-კრისტომ.

— ოჰ, ის რომ ჩემი ყოფილიყო, — თქვა ბერტუჩომ, — ჩემი შვილი რომ ყოფილიყო, ან ყოველ შემთხვევაში ძმისშვილი მაინც, შევძლებდი კიდევ დამეყენებინა სწორ გზაზე, რადგანაც უფლების შეგნება ძალას გვაძლევს. მაგრამ ის აზრი, რომ უნდა მეცემა ბავშვი, რომელსაც მამა მოვუკალი, მისი გამოსწორების ყოველგვარ შესაძლებლობას მიკარგავდა. კეთილ რჩევებს ვაძლევდი იმ უბედურ ჩემ რძალს, რომელიც ყოველთვის იცავდა ბავშვს. ერთხელ გამომიტყდა, რომ რამდენჯერმე საკმაოდ დიდი თანხა დაკარგა. მაშინვე ვუთხარი სხვა ადგილას შეენახა, ჩვენი მცირე ქონება. ხოლო მე, უკვე გადაწყვეტილება მიღებული მქონდა. ბენედეტო კარგად კითხულობდა, წერდა და ანგარიშობდა, რადგანაც, როდესაც შემთხვევით სწავლის სურვილი მოუვლიდა, ერთ დღეში ითვისებდა იმას, რასაც სხვები ერთ კვირას ანდომებდნენ. როგორც უკვე გითხარით, გადაწყვეტილი მქონდა ის საქმეთა მწარმოებლად გამეყოლებინა შორეული ნაოსნობის რომელიმე ხომალდისათვის. ერთ მშვენიერ დღეს, გაუფრთხილებლად, შინიდან გამეყვანა და გემზე დამეტოვებინა. კაპიტანს ჩავაბარებდი და ამგვარად მისი მომავალი მთლიანად მასზე იქნებოდა დამოკიდებული.

«ამ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ საფრანგეთში გავემგზავრე.

«ამჯერად მთელი ჩვენი ოპერაციები უნდა შესრულებულიყო ლიონის ყურეში. მისი შესრულება რაც დრო გადიოდა, უფრო ძნელდებოდა, რადგან უკვე 1829 წელი იდგა. მშვიდობიანობა მთლიანად აღადგინეს და ზღვის სანაპიროზე ზედამხედველობა უფრო მკაცრი გახდა, ვიდრე ოდესმე. ეს ზედამხედველობა დროებით კიდევ უფრო გაძლიერდა, იმის გამო, რომ ბოკერში ბაზრობა გაიხსნა.

«ჯერ საქმე შეუფერხებლად მიდიოდა, ჩვენი ნავი, რომელსაც ორმაგი ფსკერი ჰქონდა კონტრაბანდისტული საქონლის დასამატებლად, დავაყენეთ მრავალ ნავს შორის, რომლებიც გამწვრივებული იყო რონის ორივე ნაპირზე ბოკერიდან არღამდე. აქ მოსვლისთანავე შევუდექი აკრძალული საქონლის გადმოტვირთვას და ქალაქში გადაგზავნას, იმ ადამიანების საშუალებით, რომლებსაც ჩვენთან კავშირი ჰქონდათ, ან მეტრაქტირების დახმარებით, რომლებთანაც საწყობები გვექონდა. არ ვიცი წარმატებამ თავბრუ დაგვახვია და სიფხიზლე დაგვაავიწყა, თუ გავცეს, ერთხელ, დაახლოებით საღამოს ხუთ საათზე, როდესაც სავახშმოდ შევიკრიბეთ, ჩვენთან მოირბინა შეშფოთებულმა მორბედმა ბიჭმა და შეგვატყობინა, რომ ჩვენსკენ მოდიოდა საბაჟო მოხელეების მთელი რაზმი. სიმართლე გითხრათ, ჩვენ შეგვაშინა არა საბაჟო მოხელეების რაზმმა — რონას ნაპირებზე მაშინ მთელი ასეულები დახეტიალობდნენ — არამედ იმ სიფრთ ხილემ, რაც, იმ ბიჭის თქმით, რაზმში იჩენდა, რათა შეუმჩნეველი დარჩენილიყო. იმ წუთშივე ფეხზე წამოვიჭერით, მაგრამ უკვე დაგვგვიანებოდა. ჩვენი ნავი, უეჭველია ალყაშემორტყმული იყო. საბაჟო მოხელეებს შორის რამდენიმე ჟანდარმი შევნიშნე, და რაკი მათ დანახვაზე ისეთივე სიმხდალეს ვიჩენდი, რამდენადაც უშიშრად ვხვდებოდი სხვა დანარჩენ სამხედრო რაზმებს, სწრაფად ჩავედი ნავის ტრიუმში და სატვირთო ფანჯრიდან მდინარეში გადავეშვი. წყლის ქვეშ მივცურავდი და მხოლოდ დიდი მანძილის გავლის შემდეგ თუ ამოვყოფდი თავს ჰაერის ჩასასუნთქად. ასე რომ, შეუმჩნეველად მივცურე ახლად

გათხრილ თხრილამდე, რომელიც რონას აერთებდა ბოკერიდან გმორტისაკენ მიმავალ არხთან. რაკი ამ ადგილამდე მივალწიე, თავი უკვე გადარჩენილად მივიჩნიე, რადგან შემეძლო შეუმჩნეველად მეცურა. ამრიგად, ყოველგვარი ხიფათის გარეშე არხამდე მივალწიე. ეს გზა შემთხვევით როდი ავირჩიე, მე უკვე ვუთხარი თქვენს ბრწყინვალეებას, რომ ნიმელ მეტრაქტირეს პატარა დუქანი ეკავა ბოკერისაკენ მიმავალ გზაზე.

— დიახ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მშვენივრად მახსოვს, — თუ არ ვცდები, ეს კაცი თქვენი ამხანაგი იყო.

— დიახ, დიახ. — უპასუხა ბერტუჩომ, — მაგრამ მან შვიდი თუ რვა წლის წინათ თავისი ტრაქტირი მიჰყიდა ყოფილ მარსელელ თერძს, რომელიც თავის ხელობამ გააღარიბა და გადაწყვიტა ბედი სხვა საქმეში ეცადა. რასაკვირველია, კავშირი, რომელიც პირველ მფლობელთან გვქონდა, მეორესთანაც განვაგრძეთ. აი, სწორედ ამ კაცთან ვფიქრობდი თავის შეფარებას.

— რა ერქვა ამ კაცს? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ, რომელიც, ეტყობოდა, ისევ დაინტერესდა იმ ამბით, რომელსაც ბერტუჩო ჰყვებოდა.

— გასპარ კადრუსი. მას ცოლი ჰყავდა სოფელ კარკონტადან. ამ ქალს ჩვენ ყველანი მხოლოდ ამ სოფლის სახელით ვიცნობდით. ეს საწყალი ქალი ჭაობის ციებით იყო დაავადებული, თანდათან ილეოდა და სიკვდილის პირამდე იყო მისული. რაც შეეხება მამაკაცს, ორმოცი თუ ორმოცდახუთი წლის ჯანმრთელი ვაჟკაცი იყო. მან მძიმე წუთებში არა ერთხელ დაგვიმტკიცა თავისი მახვილი გონება და სიმამაცე.

— რომელ წელს მოხდა ეს ამბავი, როგორა თქვით? — შეეკითხა მონტე-კრისტო.

— 1829 წელს, ბატონო გრაფო.

— რომელ თვეში? — ივნისში.

— დასაწყისში, თუ ბოლოს?

— ეს იყო სამ ივნისს, საღამოთი.

— მაშ ასე, — გაიმეორა მონტე-კრისტომ, — სამი ივნისი, 1829 წ. კარგი, განაგრძეთ.

— მე ვფიქრობდი კადრუსისათვის მეთხოვა თავშესაფარი. მაგრამ რაკი თვით მშვიდობიან ვითარებაშიც კი ჩვენ მასთან ქუჩისპირა კარით არ შევიდოდით, გადავწყვიტე არ გადამეხვია ამ ჩვეულებისათვის: გადავხტი ბაღის ბოლოზე, ხოხვით გავძვერი ზეთისხილის ტანდაბალ და გარეული ლეღვის ხეებს შორის და იმის შიშით, ვაითუ კადრუსს ტრაქტირში ვინმე ჰყავს-მეთქი, მივედი ფიცრულამდე, რომელშიც ხშირად უკეთ გამიტარებია ღამე, ვიდრე საუკეთესო ლოჯინში.

«ამ ფიცრულს ქვედა სართულის ოთახისაგან ჰყოფდა მხოლოდ ტიხარი, რომელშიც ჭუჭრუტანები განგებ იყო დატოვებული, რათა ჩვენ შესაძლებლობა გვქონოდა გვეთვალთვალა, ხელსაყრელი დრო შეგვერჩია და გვეცნობებინა, რომ მეზობლად ვიმყოფებოდით. თუ კადრუსი მარტო აღმოჩნდებოდა, ვფიქრობდი ჩემი მისვლა მეცნობებინა და მასთან დამემთავრებინა საბაჟო მოხელეების მიერ შეწყვეტილი ვახშამი. ამის შემდეგ კი მესარგებლა ქარიშხლის მოახლოებით, რონის ნაპირებზე დავბრუნებულიყავ და გამეგო რა მოუვიდა ნავს და მასში მყოფთ. ამგვარად, ჩუმად შევძვერი ფიცრულში და კარგადაც მოვიქეცი, რადგანაც სწორედ ამ დროს კადრუსი შინ დაბრუნდა ვიღაც უცნობთან ერთად.

დავდუმდი და ლოდინი დავუწყე, მაგრამ იმიტომ კი არა, რომ ჩემი მასპინძლის საიდუმლოება გამეგო, არამედ არ შემეძლო სხვანაირად მოქცეულიყავი; ესეც არ იყოს, ერთი ათჯერ მაინც მქონია ასეთი შემთხვევა.

«ის კაცი, რომელიც კადრუსს მოჰყვა, უეჭველია უცხო იყო სამხრეთ საფრანგეთისათვის. ეს იყო იმ ერთი სოვდაგართაგანი, რომელიც ბოკერის ბაზარზე

ძვირფასი ნივთების გასასყიდად მოდის და აქ რჩება ერთი თვის განმავლობაში, სანამ გრძელდება ეს ბაზრობა, რომელიც ევროპის ყველა ქვეყნების ვაჭრებსა და მყიდველებს იზიდავს; აქ ზოგჯერ ასი, ას ორმოცდაათი ათასი ფრანკის გარიგებას ახდენენ.

«კადრუსი პირველი შემოვიდა სწრაფი ნაბიჯით, როცა დაინახა, რომ ქვედა სართულის დარბაზი ცარიელი იყო და მხოლოდ ძალი იცავდა მას, თავის ცოლს დაუძახა.

— კარკონტა, იმ ღირსეულ მღვდელს არ მოუტყუებივართ, ალმასი ნამდვილია.

გაისმა მხიარული შემახილი და თითქმის მაშინვე კიბეები ააჭრიალა სისუსტისა და ავადმყოფობისაგან დამძიმებულმა ფეხებმა.

«— რა თქვი? — ჰკითხა მიცვალებულზე უფრო გაფითრებულმა კარკონტამ.

«— იმას ვამბობ, რომ ალმასი ნამდვილია, და ეს ბატონი, პარიზის ერთ-ერთი უპირველესი ოქრომჭედელი, მზადაა მოგვცეს ორმოცდაათი ათასი ფრანკი, მაგრამ იმის დასარწმუნებლად, რომ ეს ქვა ნამდვილად ჩვენია, ითხოვს შენც მოუყვე, რა ჯადოსნური გზით ჩავგივარდა ხელში ეს ქვა. მანამდე კი, — მიუბრუნდა იგი თავის სტუმარს, — კეთილი ინებეთ და დაბრძანდით. ახლა ისეთი დიდი სიცხეებია, რომ გასაგრილებელი არ გაწყენთ, წავალ მოვიტან რამეს.

«ოქრომჭედელი ყურადღებით ათვალთვრებდა ტრაქტირს. მას თვალში ხვდებოდა იმ ადამიანთა სიღარიბე, რომლებიც წინადადებას აძლევდნენ ეყიდა თავადის ზარდახშის შესაფერისი ალმასი.

«— დაიწყეთ, ქალბატონო, — უთხრა კარკონტას ოქრომჭედელმა, რომელსაც, როგორც ჩანდა, უნდოდა ესარგებლა ქმრის არყოფნით, რომ მას ცოლზე რაიმე გავლენა არ მოეხდინა და გამოერკვია, როგორ დაემთხვეოდა ერთმანეთს ორივე მონაყოლი.

«— ოჰ, ღმერთო ჩემო! — ალაქლაქდა ქალი, — ეს ღვთის წყალობაა, რომელსაც ჩვენ სრულებით არ ველოდით. წარმოიდგინეთ, ძვირფასო ბატონო, რომ ჩემი ქმარი 1814 თუ 1815 წლებში მეგობრობდა ერთ მეზღვაურს, რომელსაც ერქვა ედმონდ დანტესი. იმ საწყალ ყმაწვილს, რომელიც კადრუსმა სულ მიივიწყა, გახსენებია იგი და სიკვდილის წინ მისთვის დაუტოვებია ის ალმასი, რომელიც თქვენ ნახეთ.

«— კი მაგრამ, როგორ გახდა იგი ამ ალმასის მფლობელი? — ჰკითხა ოქრომჭედელმა. — სანამ დაიჭერდნენ, მანამდე ხომ არ ჰქონია ეს ქვა?

«— არა ბატონო. — უპასუხა ქალმა. — მას ციხეში გაუცვნია ძალიან მდიდარი ინგლისელი. ეს კაცი, რომელიც მასთან ერთად იყო საკანში, ავად გამხდარა; დანტესი მას თურმე ღვიძლ ძმასავით უვლიდა. ციხიდან გამოსვლისას ამ ინგლისელს ალმასი უჩუქებია საწყალი დანტესისათვის, რომელიც ნაკლებ ბედნიერი აღმოჩნდა, ვიდრე იგი და ციხეში მოკვდა. დანტესმა კი სიკვდილის წინ ალმასი ჩვენ გვიანდერმა და გადასცა ღირსეულ აბატს, რომელმაც ამ დილით მოგიტანა იგი.

«— მან თითქმის იგივე გაიმეორა, — ჩაიჩურჩულა ოქრომჭედელმა. — ბოლოს და ბოლოს ეს ამბავი შეიძლება მართლაც ასე მოხდა, თუმცა პირველი შეხედვით დაუჯერებელი გვეჩვენება. მაშ თუ ასეა, — თქვა მან ხმამაღლა, — საქმე მხოლოდ ფასშია, რომელზედაც ჩვენ ჯერ არ შევთანხმებულვართ.

«— როგორ თუ ჯერ არ შევთანხმებულვართ, — თქვა კადრუსმა, — მეგონა, თქვენ დათანხმდით იმ ფასს, რომელსაც მე მოგიტხოვდი.

«— ესე იგი, თქვენ თანახმა ხართ, — თქვა უცნობმა, — მიიღოთ ორმოცი ათასი ფრანკი, რომელიც მე შემოგთავაზეთ.

«— ორმოცი ათასი ფრანკი! — შეჰყვირა კარკონტამ, — არავითარ შემთხვევაში არ მოგცემთ ასეთ ფასში. აბატმა გვითხრა, რომ იგი უზუდეოდ ორმოცდაათი ათასი ფრანკი ღირს.

«— რა ერქვა იმ აბატს?

«— აბატი ბუზონი. — უპასუხა ქალმა.

«— მაშ, ის უცხოელი იყო?

«— ვგონებ იტალიელი იყო, მანტუის მიდამოებიდან.

«— მიჩვენეთ ალმასი, — თქვა ოქრომჭედელმა, — კიდევ ერთხელ ვნახო; ზოგჯერ ერთი დანახვით კაცი შეცდება ქვების შეფასებაში.

«კადრუსმა ჯიბიდან ამოიღო შაგრენის ტყავში გახვეული პატარა ყუთი, გახსნა იგი და უცნობს მისცა. ალმასის დანახვაზე, რომელიც პატარა კაკლის ოდენა იყო (ისე მახსოვს, თითქოს ახლა ვხედავ), კარკონტას თვალები სიხარბით აუელვარდა.

— თქვენ რაღას ფიქრობდით, ბატონო ყურისმგდელო? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ. — დაიჯერეთ ეს ლამაზი ზღაპარი?

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, კადრუსს ბოროტ ადამიანად არ ვთვლიდი, რომ მას შეეძლო რაიმე დანაშაული ჩაედინა ან რაიმე მოეპარა.

— ეს უფრო თქვენს გულს დებს პატივს, ვიდრე თქვენს გამოცდილებას, ბატონო ბერტუჩო. იცნობდით თქვენ იმ ედმონდ დანტესს?

— არა, თქვენო ბრწყინვალეზავ, მასზე იმ დღემდე და არც მას შემდეგ არაფერი მსმენია. მხოლოდ ერთხელ მისი სახელი გავიგონე აბატ ბუზონისაგან, როდესაც მან ნიმის ციხეში მინახულა.

— კარგი, განაგრძეთ.

«ოქრომჭედელმა კადრუსს ხელიდან ბეჭედი გამოართვა და ჯიბიდან მარწუხი და პაწაწკინტელა თითბერის სასწორი ამოიღო. შემდეგ ოქროს პოჭოჭიკები, რომლებიც ალმასს ამაგრებდა, განზე გასწია, ალმასი ბუდიდან ამოიღო და ფრთხილად სასწორზე დადო.

«— მე თანახმა ვარ ორმოცდახუთი ათასი ფრანკი მოგცეთ, — თქვა მან, — მაგრამ არავითარ შემთხვევაში არც ერთი გროში ზედმეტი, ესეც არ იყოს, რაკი ეს ალმასის ნამდვილი ფასია, მეც თან სწორედ ეს თანხა წამოვიღე.

«— ეს არაფერია, — უთხრა კადრუსმა, — მე წამოგყვებით ბოკერში დანარჩენი 5 000 ფრანკის მისაღებად.

«— არა, უპასუხა ოქრომჭედელმა და კადრუსს ბუდე და ალმასი დაუბრუნა, — მეტი არ შეიძლება. ის კი არა, ვწუხვარ, რომ ეს თანხა შემოგთავაზეთ, რადგან ქვას აქვს წუნი (ზადი), რომელიც მე პირველად ვერ შევნიშნე. მაგრამ რა გაეწყობა, სიტყვის პატრონი ვარ, ვთქვი ორმოცდახუთი ათასი ფრანკი და აღარ გადავთქვამ.

— ყოველ შემთხვევაში ალმასი ისევ ბუდეში ჩადეთ, — თქვა გაბრაზებით კარკონტამ.

«— თქვენ მართალი ხართ, — თქვა ოქრომჭედელმა და ქვა ბუდეში ჩასვა.

«— კარგი, კარგი, — თქვა კადრუსმა და ბუდე ჯიბეში ჩაიღო, — არაფერია, სხვას მივიციდით.

«— დიახ, — უპასუხა ოქრომჭედელმა, — მაგრამ სხვასთან ისე ადვილად ვერ გაარიგებთ საქმეს, როგორც ჩემთან. სხვა არ დაიჯერებს იმ ამბავს, რომლებიც თქვენ მე მითხარით. სინამდვილეს არა ჰგავს, რომ თქვენი მდგომარეობის კაცი ფლობდეს ორმოცდაათი ათას ფრანკად ღირებულ ალმასს; იგი აცნობებს მთავრობას, მოსამებნი გახდება აბატი ბუზონი, ხოლო ისეთი აბატების პოვნა, რომლებიც ორი ათას ლუიდორად ღირებულ ალმასებს არიგებენ, ძნელია. მართლმსაჯულება ალმასს

ყადაღას დაადებს, თქვენ ციხეში ჩაგსვამენ და თუ გამართლებით, სამი თუ ოთხი თვის შემდეგ გაგათავისუფლებენ. მაგრამ გამოირკვევა, რომ ალმასი სასამართლოს სამდივნოში დაიკარგა, ან ორმოცდაათი ათას, ან შეიძლება ორმოცდათხუთმეტი ათას ფრანკად ღირებული ალმასის ნაცვლად მოგცემენ ყალბ ქვას, სამ ფრანკად ღირებულს; ამგვარად, ამ ალმასის გაყიდვა, დამეთანხმები, ჩემო კეთილო კაცო, რამდენადმე სარიკსო საქმეა.

«კადრუსმა და მისმა ცოლმა ერთმანეთს გადახედეს.

«— არა, — განაცხადა კადრუსმა, — ჩვენ იმდენად მდიდრები არა ვართ, რომ ხუთი ათასი ფრანკი დაგვარგოთ,

«— როგორც გინდოდეთ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, — უთხრა ოქრომჭედელმა, — მე კი, როგორც ხედავთ, ნაღდი ფული წამოვიღე.

«და მან ერთი ჯიბიდან მუჭით ამოიღო ოქროს ფულები, რომელთა ბრჭყვიალმა მეტრაქტირეს თვალები აუჭრელა, ხოლო მეორე ჯიბიდან — ქალაღდის ფულების დასტა.

«ნათლად ჩანდა, რომ კადრუსის გონებაში მძიმე ბრძოლა მიმდინარეობდა. ცხადი იყო, შაგრენის ტყავის პატარა ბუდე, რომელსაც ის ხელში ატრიალებდა, მის თვალში თავისი ღირებულებით არ შეესატყვისებოდა იმ დიდ თანხას, რომელიც მას თვალებს უჭრებდა.

«კადრუსი ცოლს მიუბრუნდა:

«— რას იტყვით? — ჰკითხა მან ჩურჩულით.

«— მიეცი, მიეცი. ის რომ ბოკერში უალმასოდ დაბრუნდეს, დაგვაბეზღებს და, როგორც ამბობს, ვინ იცის, შევძლებთ კი ოდესმე ხმა მივაწვდინოთ აბატ ბუზონის.

— კარგი, ეგრე იყოს, — უთხრა კადრუსმა, — ორმოცდახუთიათას ფრანკად წაიღეთ ალმასი; მაგრამ ჩემს ცოლს სურს ოქროს ძეწკვი, მე კი წყვილი ვერცხლის აბზინდი.

ოქრომჭედელმა ჯიბიდან ამოიღო გრძელი კოლოფი, რომელშიც დასახელებული საგნების რამდენიმე ნიმუში იდო.

«— აიღეთ, — თქვა მან, — საქმეებში წვრილმანი კაცი არა ვარ.

«ქალმა აირჩია ხუთი ლუიდორის ღირებულების ძეწკვი, ხოლო ქმარმა წყვილი აბზინდი, რომელიც თხუთმეტი ფრანკი ეღირებოდა.

«— დარწმუნებული ვარ, უკვე კმაყოფილები ხართ? — უთხრა მათ ოქრომჭედელმა.

«— აბატმა გვითხრა, რომ ეს 50.000 ფრანკი ღირს. — ჩაიჩურჩულა კადრუსმა.

«— კმარა, კმარა! აი, აუტანელი ადამიანი, — განაგრძო უცნობმა და ალმასი გამოართვა, — მე მას ჩავუთვალე ორმოცდახუთი ათასი ფრანკი, ორ-ნახევარი ათასი ლივრი წლიური შემოსავალი, ესე იგი კაპიტალი, რომელზედაც მეც არ ვიტყვოდი უარს, ის კი მაინც უკმაყოფილოა!

«— სად არის ის ორმოცდახუთი ათასი ფრანკი? — ჰკითხა კადრუსმა ჩახლეჩილი ხმით.

«— აი, ინებეთ, — უთხრა ოქრომჭედელმა.

«და მან მაგიდაზე დაუთვალა თხუთმეტი ათასი ფრანკი ოქრო და 30 000 ქალაღდის ფული.

«— მოითმინეთ, ლამპას ავანთებ, — თქვა კარკონტამ, — უკვე ბნელა და იქნებ დათვლაში შევცდეთ.

«მართლაც, სანამ ისინი კამათობდნენ, უკვე დაღამდა, რასაც მოჰყვა ქარიშხალი, რომელიც უკვე ნახევარი საათი იყო იმუქრებოდა; სადღაც შორს მოისმოდა ყრუ

ქუხილი. მაგრამ არც უცნობი, არც კადრუსი, არც კარკონტა ამ გარემოებას სრულებით არ აქცევდნენ ყურადღებას, ისინი მთლიანად შთაენთქა მოგების დემონს.

«თვითონ მეც რაღაც უცნაური მოჯადოება ვიგრძენი ამ ოქროს ფულებისა და ბანკის ბილეთების დანახვაზე. ასე მეგონა, სიზმარს ვხედავდი და, როგორც ეს სიზმარში ხდება ხოლმე, ერთ ადგილას ვიყავი მილურსმული.

«კადრუსმა რამდენჯერმე გადათვალ-გადმოთვალა ოქროს ფულები და ბანკის ბილეთები. შემდეგ ცოლს გადასცა, რომელმაც ასევე რამდენჯერმე გადათვალ-გადმოთვალა.

«ამ ხნის განმავლობაში ოქრომჭედელი ლამპის შუქზე სინჯავდა ალმასს, რომელიც ისე ელვარებდა, რომ ავიწყებდა ნამდვილ ელვას, რომელიც ქარიშხალს აუწყებდა და ფანჯრებს ანათებდა.

«— აბა, რას იტყვით? ანგარიში სწორია? — ჰკითხა ოქრომჭედელმა.

«— დიახ, — უპასუხა კადრუსმა, — კარკონტა, მოიტანე ქისა და რაიმე პარკიც მოძებნე.

«კარკონტა განჯინასთან მივიდა და ტყავის ძველი საფულით დაბრუნდა, საიდანაც რამდენიმე დასვრილი წერილი ამოიღო და მის მაგიერ ბანკის ბილეთები შეინახა; მან მოიტანა აგრეთვე პარკი, რომელშიც ორი თუ სამი ექვსლივრიანი ეკიუ იდო, რაც, ალბათ, ამ საცოდავი ცოლ-ქმრის მთელ ქონებას შეადგენდა.

«— თუმცა, შეიძლება ათი ათასი ფრანკი დაგვაკელით, მაგრამ მე მაინც გულით გთავაზობთ ჩვენთან ივანშმოთ, — უთხრა კადრუსმა.

«— გმადლობთ, — უპასუხა უცნობმა, — მაგრამ უკვე გვიან არის და ბოკერში უნდა დავბრუნდე, ცოლს შეეშინდება, — მან ჯიბიდან საათი ამოიღო, — ეშმაკმა დალაზხროს, მალე ცხრა საათი იქნება, ბოკერში შუალამემდე ვერ მიხვალ. ნახვამდის, მეგობრებო. თუ თქვენთან კიდევ მოხვდება ბუზონის მსგავსი აბატი, მომიგონეთ.

«— ერთი კვირის შემდეგ თქვენ უკვე ბოკერში აღარ იქნებით, რადგან ბაზრობა მომავალ კვირას მთავრდება. — უთხრა კადრუსმა.

«— არა უშავს. მომწერეთ პარიზში, ბატონ ჟოანეს, პალე-როიალი, პიერის გალერეა¹⁴⁵. თუ საჭირო იქნება, მე სპეციალურად ჩამოვალ.

«უცვბ დაიქუხა და ისე ძლიერ გაიელვა, რომ ლამპის შუქი თითქმის დაჰფარა.

«— როგორ წახვალთ ამისთანა ამინდში? — უთხრა კადრუსმა.

«— ჭექა-ქუხილის არ მეშინია, — თქვა ოქრომჭედელმა.

«— ქურდების? — ჰკითხა კარკონტამ, — ბაზრობის დროს გზები არცთუ ისე სანდოა.

«— ჰო, რაც შეეხება მძარცველებს, აი რა მაქვს მათთვის, — თქვა ჟოანესმა და ჯიბიდან გატენილი წყვილი პატარა დამბაჩა ამოიღო, — აი, ძაღლები, ერთდროულად რომ იყეფებიან და იკბინებიან კიდევ.

«კადრუსმა და მისმა ცოლმა ერთმანეთს დაღვრემილად გადახედეს, როგორც ჩანდა, მათ გონებაში ორთავეს ერთად გაურბინა რაღაც საშინელმა ფიქრმა.

«— მაშ კეთილი მგზავრობა, — უთხრა კადრუსმა.

«— გმადლობთ, — უპასუხა ოქრომჭედელმა.

«— მან აიღო თავისი ჯოხი, რომელიც ძველ სკივრზე იყო მიყუდებული და გავიდა. იმ დროს, როდესაც მან კარი გამოაღო, ოთახში ისეთი ძლიერი ქარის ნაკადი შეიჭრა, რომ კინაღამ ლამპა ჩააქრო.

«— რა ამინდია, მე კი ორი ლიე მაქვს გასავლელი, — თქვა ოქრომჭედელმა.

«— დარჩით, — უთხრა კადრუსმა, — აქ გაათიეთ ღამე.

«— დიახ, დარჩით, — გაუმეორა კარკონტამ აცხაცახებული ხმით, — ვეცდებით კარგი მასპინძლობა გაგიწიოთ.

«— არა, შეუძლებელია, ღამით აუცილებლად ბოკერში უნდა ვიყო, ნახვამდის. კადრუსი ზანტად მივიდა კარის ზღურბლამდე.

«— თვალთან თითს ვერ მიიტან, — ჩაილაპარაკა უკვე ოთახიდან გასულმა ოქრომჭედელმა. — საით უნდა წავიდე, მარჯვნივ თუ მარცხნივ?

«— მარჯვნივ, — უპასუხა კადრუსმა, — გზას არ აცდებით, გზის გასწვრივ ორივე მხარეზე ხეების რიგია გაჭიმული.

«— კარგი, მე უკვე გავერკვიე, — მოისმა შორიდან ოქრომჭედლის ხმა.

«— დახურე კარი, — დაუძახა კარკონტამ ქმარს, — არ მიყვარს ქუხილის დროს კარის ღიად დატოვება.

«— მით უმეტეს თუ სახლში ფულია, არა? — ჰკითხა კადრუსმა და გასაღები ორჯერ გადაატრიალა.

კადრუსი განჯინასთან მივიდა, ქისა და პარკი გადმოიღო და ორივემ ხელახლა უკვე მესამედ დაიწყეს თავიანთი ოქროს ფულებისა და ასიგნაციების გადათვლა.

«არასოდეს მინახავს ისეთი სიხარბე, როგორსაც გამოხატავდნენ მკრთალ ლამპის შუქზე განათებული სახეები. განსაკუთრებით საზიზღარი იყო ქალი. ციებ-ცხელებით გამოწვეული კანკალი, რომელიც წინათ ჰქონდა, ახლა გაორკეცებოდა, მის ფერმკრთალ სახეს მიცვალებულის ფერი გადაკვროდა, ჩავარდნილ თვალებს გიზგიზი გაჰქონდა.

«— რატომ შესთავაზე ღამის გათევა? — უთხრა მან ქმარს ყურ ხმით.

«— იმიტომ... იმიტომ... რომ ბოკერში ღამით მგზავრობა მისთვის ძნელი იქნებოდა, — უპასუხა შემკრთალმა კადრუსმა.

«— ჰო, თქვა ქალმა ენით აუწერელი გამომეტყველებით, — მე კი მეგონა სხვა განზრახვა გქონდა.

«— დედაკაცო, დედაკაცო, — შესძახა კადრუსმა. — რატომ გაქვს ასეთი ფიქრები, და თუკი გებადება, რატომ გულშივე არ ინახავ?

«— რაც უნდა თქვა, — უთხრა კარკონტამ ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ, — შენ მამაკაცი არა ხარ.

«— ვითომ რატომ? — ჰკითხა კადრუსმა.

«— შენ რომ მამაკაცი ყოფილიყავი, ის აქედან არ წავიდოდა.

«— დედაკაცო!

«— ან ბოკერამდე ვერ მიაღწევდა.

«— დედაკაცო!

«— გზა გვერდით უხვევს, მან კი სხვა გზა არ იცის, ხოლო არხის გასწვრივ ბილიკია, რომელიც გზას ამოკლებს.

«— დედაკაცო, ღმერთს ნუ აწყენინებ, გესმის!

«მართლაც ამ დროს გაისმა შემზარავი გრგვინვა და თითქმის იმ წუთშივე მთელი ოთახი გაანათა მოლურჯო ელვამ, გაისმა საშინელი მეხის ხმა, რომლის გრგვინვა ნელ-ნელა მიწყდა, თითქოს ენანებოდა დაწყევლილი სახლის მიტოვება.

«— უფალო! — წამოიძახა კარკონტამ და პირჯვარი გადაიწერა.

«იმ წუთშივე, იმ საშინო სიჩუმეში, რომელიც ჩვეულებრივად ქუხილს მოჰყვება ხოლმე, კარის კაკუნი გაისმა.

«კადრუსი და მისი ცოლი შეკრთნენ და შიშით ერთმანეთს შეხედეს.

«— ვინ არის? — დაიძახა კადრუსმა, წამოხტა, მაგიდაზე დაყრილი ოქროს ფულები და ასიგნაციები მოხვეტა და ორივე ხელი გადააფარა.

«— მე ვარ. — უპასუხა ვიდაცის ხმამ.
«— ვინ თქვენ?
«— მე, ოქრომჭედელი ჟოანესი.
«— აი, შენ კიდევ იტყვი, რომ მე უფალს ვანრისხებ, — უთხრა ქმარს კარკონტამ საზარელი ღიმილით, — თვითონ კეთილმა ღმერთმა მოაბრუნა იგი ჩვენთან.
«— აცახცახებული და გაფითრებული კადრუსი სკამზე დაეშვა.
«კარკონტა, პირიქით, წამოდგა, მტკიცე ნაბიჯებით წავიდა და კარი გამოაღო.
«— შემობრძანდით, ძვირფასო ბატონო ჟოანეს, — უთხრა მან.
«— ღმერთმანი, — თქვა წვიმისაგან მთლად გაწუწულმა ოქრომჭედელმა, — თითქოს თვით ეშმაკი მიშლის ხელს, რომ დღეს ბოკერში დავბრუნდე. ორი ბოროტებისაგან უნდა აირჩიო ნაკლები, ბატონო კადრუსო. თქვენ შემომთავაზეთ მასპინძლობა, მე ვლებულობ ამ წინადადებას და დავბრუნდი თქვენთან ღამის გასათევად.
კადრუსმა რაღაც ჩაიბურტყუნა და შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა.
კარკონტამ ოქრომჭედლის შემოსვლის შემდეგ კარი გასაღებით ორჯერ გადაკეტა.

თავი VII სისხლის წვიმა

«ოთახში შემოსვლისთანავე ოქრომჭედელმა იქაურობას გამოცდილი თვალი მოავლო, მაგრამ ვერაფერი ნახა ისეთი, რომ ეჭვი აღძვროდა, თუკი უკვე არ ჰქონდა იგი, ან განემტკიცებინა თუკი გააჩნდა.
«კადრუსი ისევ ორივე ხელით გადაფარებოდა ქალაღის ფულს და ოქროებს. კარკონტა, რამდენადაც შეეძლო, ალერსიანად უღიმოდა სტუმარს.
— ოჰო! გეტყობათ შეგეშინდათ, ანგარიშში ხომ არ მოგტყუვდითო, რაკი ჩემი წასვლის შემდეგ ხელახლა დაგიწყიათ თქვენი სიმდიდრის გადათვლა. — უთხრა ოქრომჭედელმა.
— არა — უპასუხა კადრუსმა, — მაგრამ შემთხვევა, რომელმაც ჩვენ იგი მოგვცა, იმდენად მოულოდნელია, რომ გვიძნელდება მისი დაჯერება და თუ თვალნათლივ ნივთიერ დასაბუთებას ვერ ვხედავთ, ისე თავი სიზმარში გვგონია.
«ოქრომჭედელს გაეღიმა.
«— ათევს ვინმე ღამეს ამ თქვენს ტრაქტირში? — იკითხა მან.
«— არა, — უპასუხა კადრუსმა, — ძალიან ახლოს ვართ ქალაქიდან და ღამით არავინ რჩება.
«— მაშ მე ძალიან შეგაწუხებთ?
«— ვინ? თქვენ, ჩემო ძვირფასო ბატონო? — გეფიცებით, სრულებითაც არა. — უთხრა თავაზიანად კარკონტამ.
«— მერედა სად მომთავსებთ?
«— ზედა ოთახში.
«— ის ხომ თქვენია? — არა უშავს, ჩვენ მეორე საწოლი გვიდგას გვერდითა ოთახში.
«კადრუსმა გაკვირვებით შეხედა ცოლს.
«ოქრომჭედელმა რაღაც სიმღერა წამოიწყო, თან ზურგი მიუშვირა ბუხარს, რომელშიც კარკონტამ სტუმრის გასაშრობად ფიჩხის კონა შეუკეთა.
«ამასობაში კარკონტამ მაგიდის კუთხეში ხელსახოცი გაშალა და ზედ დააწყო ღარიბული სადილის ნარჩენები, რასაც ორი თუ სამი კვერცხის ტაფამწვარი დაუმატა.

«კადრუსმა ასიგნაციები საქალაქო საბჭოში ჩააღება, ოქრო პარკში ჩაყარა, ხოლო ორივე ერთად კი განჯინაში შეინახა. ჩაფიქრებული და მოღუშული კადრუსი ბოლოს სცემდა ოთახში, მხოლოდ დროდადრო თუ ასწევდა თავს და შეხედავდა ოქრომჭედელს, რომელიც ორთქლში იყო გახვეული და ბუხარს ხან ერთ და ხან მეორე გვერდს უშვებდა.

«კარკონტამ მაგიდაზე ბოთლით ღვინო დადგა.

«— თუ ინებებთ, ვახშამი მზადაა. — უთხრა მან.

«— თქვენ? — ჰკითხა ჟოანესმა.

«— მე არ ვივარაუდებ. — უპასუხა კადრუსმა.

«— ჩვენ გვიან ვისადილეთ, — დასძინა სწრაფად კარკონტამ.

«— მაშ მარტო უნდა ვივარაუდოთ? — ჰკითხა ოქრომჭედელმა.

«— ჩვენ მოგემსახურებით. — უპასუხა კარკონტამ ისეთი დაუზარებლობით, რასაც იგი არ იჩენდა თვით ფასიანი სტუმრების მიმართაც კი.

«დროდადრო კადრუსი ცოლს ელვასავით სწრაფ მზერას სტყორცნიდა ხოლმე.

«ქარიშხალი გრძელდებოდა.

«— გესმით? გესმით? — თქვა კარკონტამ, — ღმერთმანი ძალიან კარგად მოიქეცით, რომ დაბრუნდით.

«— თუ ქარიშხალი დაცხრა, სანამ ვახშამს დავამთავრებდე, სულ ერთია მაინც წავალ. — უპასუხა ოქრომჭედელმა.

«— ეს მისტრალია, ხვალამდე გაგრძელდება. — გამოელაპარა კადრუსი, თავი გაიქნია და მძიმედ ამოიოხრა.

«— ჰო, მით უარესი მათთვის, ვინც ამ დროს გზაში არიან. — თქვა ოქრომჭედელმა და მაგიდას მიუჯდა.

«— დიახ, ისინი ღამეს ცუდად გაატარებენ, — უპასუხა კარკონტამ.

«ოქრომჭედელი ვახშამს შეუდგა, კარკონტა კი ემსახურებოდა, როგორც ეს შეეფერება ყურადღებიან დიასახლისს. ჩვეულებრივად ჭირვეული და უხიავი დედაკაცი ზრდილობისა და თავაზიანობის ნიშნულად გადაქცეულიყო. ოქრომჭედელს რომ იგი ადრე სცნობოდა, ასეთი დიდი ცვლილება, რასაკვირველია, მას გააკვირვებდა და ეჭვს აღუძრავდა. რაც შეეხება კადრუსს, ის ხმას არ იღებდა, ოთახში კვლავ ბოლოს სცემდა, თითქოს სტუმრის შეხედვასაც კი გაურბოდა.

«როდესაც ვახშამი დამთავრდა, კადრუსმა თვითონ გამოალო კარები.

«— ვგონებ ქარიშხალი დაცხრა, — თქვა მან.

«მაგრამ სწორედ იმ წუთში, თითქოს იმის დასამტკიცებლად, რომ იგი ცდებოდა, საშინელმა გრგვინვამ მთელი სახლი შეაზანზარა, კარებიდან შემოიჭრა ქარი და წვიმა და ღამეა ჩააქრო. კადრუსმა კარები მოხურა. კარკონტამ ნაკვერჩხალზე სანთელს მოუკიდა.

«— თქვენ, ვგონებ, დაღლილი ხართ, — უთხრა მან ოქრომჭედელს, — საწოლზე უკვე სუფთა ზეწრები დაგიფინეთ, შეგიძლიათ ზემოთ აბრძანდეთ და დამშვიდებით დაიძინოთ.

«ჟოანესი კიდევ ცოტა ხანს დარჩა, უნდოდა დარწმუნებულიყო ქარიშხალი აპირებდა დაცხრომას თუ არა, და რაკი შეატყო, რომ ჭექა-ქუხილი და წვიმა უფრო ძლიერდებოდა, მასპინძლებს ძილი ნებისა უსურვა და კიბეზე ავიდა.

«ის მიდიოდა ჩემს ზემოთ, მესმოდა მისი ნაბიჯებით გამოწვეული ჭრიალი.

«კარკონტა ხარბი მზერით აცილებდა, მაშინ როდესაც კადრუსმა, პირიქით, ზურგი შეაქცია და არც კი გაუხედია.

«ყველა ეს დეტალი, რომელიც შემდეგ აღვადგინე, არ მანცვიფრებდა, როცა ჩემ თვალწინ ხდებოდა. რაც მოხდა, ჩვეულებრივი და ბუნებრივი იყო. თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ალმასის ისტორიას, რომელიც დაუჯერებლად მეჩვენა, ყველაფერი თავის რიგით მიდიოდა.

«ძალიან დაღლილი ვიყავი, მაგრამ გადაწყვეტილი მქონდა მესარგებლა იმ წუთითვე, როგორც კი ქარიშხალი გადაიღებდა, ამიტომ ვიფიქრე რამდენიმე საათით წამეძინა და ამ ფიცრულიდან შუალამისას გავსულიყავი.

«მესმოდა, როგორ ცდილობდა ოქრომჭედელი კარგად მოწყობილიყო, რომ ღამე ტკბილად გაეთენებინა. მალე საწოლის ჭრიალიც გავიგონე: იგი დაწვა.

«ვგრძნობდი, რომ თვალეები ჩემდა უნებურად მეხუჭებოდა, მაგრამ რაკი ეჭვი არაფერზე აღმძვრია, აღარც ვცადე ძილს შევბრძოლებოდი. უკანასკნელად შევიხედე მეზობელ ოთახში. კადრუსი გრძელ მაგიდასთან იჯდა ხის მერხზე, რომლებიც სოფლის დუქნებში ჩვეულებრივი სკამების მაგივრობას სწევენ, ჩემსკენ ზურგი ჰქონდა მობრუნებული, ისე რომ არ შემემლო მისი სახის დანახვა; ასეც რომ არ ყოფილიყო, მაინც ვერ შევხედავდი, ვინაიდან თავი ხელებში ჰქონდა ჩარგული.

«კარკონტა ცოტა ხანს უყურებდა კადრუსს, შემდეგ მხრები აიჩეჩა და მის პირდაპირ დაჯდა.

«იმ დროს მიმქრალი ალი წაეკიდა ფიჩხის გამხმარ ტოტს და სუსტმა სინათლემ დაბნელებული ოთახი ოდნავ გაანათა. კარკონტა თვალს არ აშორებდა თავის ქმარს, და რადგან ეს უკანასკნელი ისევ იმ მდგომარეობაში იჯდა, მოკრუნჩხული თითები გასწია და მის შუბლს შეეხო.

«კადრუსი შეკრთა. მე მომეჩვენა, რომ ქალი ტუჩებს აცმაცუნებდა. არ ვიცი, ის ლაპარაკობდა ძალიან ხმადაბლა, თუ ძილმა მომიდუნა გრძნობები, ხმა ჩემამდე არ აღწევდა. თვალეებშიც ბინდი ჩამიდგა და თავს უკვე ანგარიშს ვეღარ ვაძლევდი, სიზმარში ვიყავი თუ ცხადში. ბოლოს თვალეები დამეხუჭა და დავკარგე ჩემი თავის შეგრძნობა.

«ღრმა ძილში ვიყავი, როდესაც გამაღვიძა დამბაჩის ხმამ და საშინელმა ყვირილმა. ზედა ოთახიდან მოისმა არეული ნაბიჯების ხმა და რაღაცა მძიმედ დაეცა კიბეზე, სწორედ ჩემ თავს ზევით.

«ჯერ კიდევ ბურანში ვიყავი. მესმოდა კვნესა, დახშული ყვირილის ხმა, თითქოს სადღაც იბრძოდნენ.

«უკანასკნელმა შეყვირებამ, წინანდელზე ხანგრძლივმა, რომელიც კვნესამ შეცვალა, საბოლოოდ გამომიყვანა გარინდებისაგან.

«იდაყვებზე წამოვიწიე, თვალეები გავახილე, რომელზედაც, როგორც მომეჩვენა, კიბის ფიცრებიდან წვეთ-წვეთად მეცემოდა თბილი წვიმა.

«საშინელ ხმაურს სრული სიჩუმე მოჰყვა. ზედა ოთახიდან შემომესმა მამაკაცის ნაბიჯების ხმა; კიბემაც დაიჭრაჭუნა. მამაკაცი ქვედა ოთახში ჩამოვიდა, ბუხარს მიუახლოვდა და სანთელს მოუკიდა.

«ეს კაცი კადრუსი იყო. სახე გაფითრებოდა და ხალათი სისხლში ჰქონდა ამოსვრილი.

«ანთებული სანთლით ხელში სწრაფად აირბინა კიბე. კვლავ შემომესმა მისი სწრაფი და შეშფოთებული ნაბიჯების ხმა.

ცოტა ხანს შემდეგ იგი კვლავ ძირს ჩამოვიდა. ხელში ყუთი ეჭირა. როდესაც დარწმუნდა, რომ ალმასი ნამდვილად შიგ იყო, ჯერ ერთ ჯიბეში ჩაიდო, შემდეგ მეორეში. ბოლოს, უეჭველია, გადაწყვიტა, ჯიბე საიმედო დასამალი ადგილი არ არისო, ამიტომ თავის წითელ ცხვირსახოცში გაახვია და ყელზე შემოიხვია.

მერე განჯინასთან მიიღბინა და იქიდან ასიგნაციები და ოქროები გამოიღო. ერთი შარვლის ჯიბეში ჩაიტენა, მეორე — ქურთუკის ჯიბეში, ხელი დასტაცა ორ თუ სამ პერანგს, გარეთ გავარდა და სიბნელეში მიიძალა. მაშინ ჩემთვის ყველაფერი ნათელი და ცხადი გახდა. ჩემ თავს ვკიცხავდი იმისთვის, რაც მოხდა, თითქოს ნამდვილი დამნაშავე ვყოფილიყავი. მომეჩვენა, თითქოს კვნესა შემომესმაო. გავიფიქრე, უბედური ოქრომჭედელი შეიძლება ჯერ კიდევ ცოცხალი იყოს-მეთქი. იქნება ჩემი დახმარებით ნაწილობრივ მაინც გამოვისყიდო ბოროტმოქმედება, რომელიც თუ არ ჩამიდენია, საშუალება მივეცი მომხდარიყო. ბეჭებით მივაწეე ცუდად შეკრულ ფიცრებს, რომლებიც წინა ოთახს ჰყოფდნენ იმ ფიცრულიდან, სადაც მე ვიწეე. ფიცრები დამყვნენ და მე სახლში გავჩნდი.

«მაშინვე სანთელს ვტაცე ხელი და ავიღბინე კიბე, რომელზედაც გარდიგარდმო ეგდო ვიღაცის სხეული. ეს კარკონტას გვამი აღმოჩნდა.

«დამბაჩა, რომლის გასროლის ხმა გავიგონე, სწორედ მისთვის დაემიზნებინათ. ტყვიას კარკონტასთვის კისერი გაეხვრიტა. ორმაგი ჭრილობიდან სისხლი ნაკადულივით მოსდიოდა. პირიდანაც სისხლის შადრევანი ასხამდა. ის მკვდარი იყო.

«გადავაბიჯე მის გვამს და გზა განვაგრძე.

«საწოლი ოთახი საშინლად იყო არეული, რამდენიმე ნივთი თავდაყირა ეგდო. ზეწრები, რომლებსაც საწყალი ოქრომჭედელი ჩაბლაუჭებოდა, აქა-იქ იყო მიყრილი. თვითონ ის გამოტოლიყო იატაკზე თავით კედლისაკენ და ცურავდა სისხლის გუბეში, რომელიც გულ-მკერდის სამ დიდ ჭრილობას დაეყენებინა.

«მეოთხე ჭრილობაში დარჩენოდა დიდი სამზარეულო დანა, რომელსაც მხოლოდ ტარი მოუჩანდა.

«ფეხებში წამომედო მეორე დამბაჩა, დაუცლელი, ალბათ, იმიტომ, რომ თოფისწამალი დანესტიანებულიყო.

«ოქრომჭედელს მივუახლოვდი. ის ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო. ჩემი ნაბიჯების, განსაკუთრებით ფიცრების ჭრიალზე ამღვრეული თვალეები გაახილა, ერთი წუთით შემომამტერდა, ტუჩები ააცმაცუნა, თითქოს რაღაცის თქმა უნდაო და სული განუტევა.

«ამ საშინელმა სანახაობამ თითქმის სიგიჟემდე მიმიყვანა. რაკი ველარავის ვმველოდი, მხოლოდ გაქცევაზე ვფიქრობდი. თავში ხელები ვიტაცე და საზარელი ყვირილით კიბეს ვეცი.

«დაბლა ოთახში დამხვდა ხუთი თუ ექვსი საბაჟოს მოხელე და ორი-სამი ჟანდარმი — მთელი შეიარაღებული რაზმი.

«დამაკავეს. არც კი მიცდია წინააღმდეგობის გაწევა. უკვე ჩემს თავს აღარ ვეკუთვნოდი. მინდოდა მელაპარაკა, მაგრამ პირიდან რაღაც ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ბგერები ამომდიოდა.

«დავინახე, რომ საბაჟო მოხელეები და ჟანდარმები ერთმანეთს ჩემსკენ თითით ანიშნებდნენ. ტანზე დავიხედე — სულ სისხლში ვიყავი ამოსვრილი. ის თბილი წვიმა, რომელიც კიბის ფიცრებიდან მეწვეთებოდა, კარკონტას სისხლი ყოფილიყო.

«თითით ვანიშნე ის ადგილი, სადაც დამალული ვიყავი.

«— რის თქმა უნდა? — იკითხა ჟანდარმმა.

«ერთი საბაჟო მოხელეთაგანი იმ ადგილთან მივიდა.

«— იმის თქმა უნდა, რომ ამ ოთახში იქიდან გადმოძვრა, — თქვა მან და ჟანდარმს უჩვენა შენგრეული ადგილი, საიდანაც მე ნამდვილად გადმოვძვერი.

«მაშინღა მივხვდი, რომ მკვლელად მთვლიდნენ. ამ გარემოებამ ხმაცა და ძალაც დამიბრუნა და ორ მამაკაცს, რომლებსაც ვეჭირე, ხელიდან გავუსხლტი და ყვირილი მოვრთე:

«— არა, ეს მე არა ვარ, ეს მე არა ვარ.

«ორმა ჟანდარმმა კარაბინები დამიმიზნა.

«— თუ გაინძერი, იმ წუთშივე გესვრით. — მითხრეს მათ.

«— ხომ გეუბნებით, ეს მე არ ჩამიდენია-მეთქი. — კვლავ ვიყვირე მე.

«— ეს შეგიძლია უთხრა ნიმის მოსამართლეებს. — მიპასუხა ჟანდარმმა. — მანამდე კი გამოგვეყვი და გირჩევთ წინააღმდეგობა არ გაგვიწიო.

«— არც ვფიქრობდი წინააღმდეგობის გაწევას. საშინელებითა და მოულოდნელობით ქანცგამოლეული ვიყავი. ჟანდარმებმა ხელბორკილები დამადეს, ცხენის კუდზე მიმაბეს და ნიმში ჩამიყვანეს.

«როგორც გამოირკვა, უკან დამდევენობდა საბაჟოს ერთი მოხელე, რომელსაც თვალთაგან მივფარებოდი კარკონტას დუქანთან. ალბათ იფიქრა, ღამეს აქ გაათევსო და ამხანაგების გასაფრთხილებლად წასულა. ისინი დაბრუნდნენ სწორედ იმ დროს, როდესაც დამბაჩის ხმა გაისმა და მეც ისეთი აშკარა ბოროტმოქმედებაზე წამასწრეს, რომ მაშინვე მივხვდი, ძნელი იქნებოდა ჩემი უდანაშაულობის დამტკიცება.

«მხოლოდ ერთი გამოსავალი დამრჩა: უპირველეს ყოვლისა, ვთხოვე გამომძიებელს მოემბნინებინა ვინმე აბატი ბუზონი, რომელიც იმ დილით «გარდის ხიდის» ტრაქტირში გაჩერდა. თუ კადრუსს ყოველივე ეს გამოგონილი ჰქონდა, თუ ეს ამბავი სინამდვილეში არ მოხდა, ჩემი საქმე წასული იყო. განა დაიჭერდნენ კადრუსს და ის გამოტყდებოდა?

«ორი თვე გავიდა. ამ ხნის განმავლობაში, ჩემი გამომძიებლის საქებრად უნდა ითქვას, რომ ყოველგვარი ღონისძიება მიიღო აბატის საპოვნელად. თითქმის ყოველივე იმედი დავკარგე. კადრუსი ვერ დაიჭირეს. ჩემი გასამართლება უნდა შემდგარიყო უახლოეს სესიაზე, რომ უეცრად, 8 სექტემბერს, ესე იგი მკვლელობიდან სამი თვისა და ხუთი დღის შემდეგ, ციხეში გამოცხადდა აბატი ბუზონი, რომელსაც უკვე აღარ ველოდი და განაცხადა, გავიგე ვიღაც პატიმარს ჩემთან ლაპარაკი სდომებიაო. როგორც მან თვითონ მითხრა, ეს ამბავი მას მარსელში გაეგო და საჩქაროდ წამოსულიყო, რათა ჩემი სურვილი დაეკმაყოფილებინა.

«შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ, როგორი აღტაცებით მივიღე იგი. მოვუყევი ყველაფერი, რის მოწმეც ვიყავი და შემფოთებით დავიწყე აღმასის ამბავი. ჩემი მოლოდინის წინააღმდეგ, ის სრული სიმართლე გამოდგა, ასევე ჩემი მოლოდინის წინააღმდეგ, რაც ვუთხარი, ყველაფერი დამიჯერა. მომაჯადოვა მისმა ღმობიერებამ, ისიც დავინახე, რომ მისთვის კარგად იყო ცნობილი ჩემი ქვეყნის ჩვევები, ამიტომ გავიფიქრე, იქნებ ამ სათნო ბაგეთაგან მივიღო პატიება და აღსარების დროს დაწვრილებით მოვუყევი რაც ოტეილში მოხდა. იმას, რაც მე გულის კარნახით გავაკეთე, ისეთი შედეგი მოჰყვა, რაც ანგარიშით გაკეთებულს მოჰყვებოდა. რადგან გამოვტყედი პირველ მკვლელობაში, თუმცა არავინ მამალეზდა ეს მისთვის მეთქვა, აბატი დარწმუნდა, რომ მეორის ჩამდენი მე არ ვიყავი. წასვლის დროს მან იმედი მომცა და დამპირდა, რაც ჩემზე იქნება დამოკიდებული, ყველაფერს გავაკეთებ, რათა მართლმსაჯულება შენს სიმართლეში დავარწმუნო.

«როდესაც დავინახე, რომ პატიმრობის პირობები თანდათან მიმსუბუქდებოდა, და ისიც გავიგე, რომ ჩემი საქმის გარჩევა შემდეგი სესიისათვის გადაიდო, მივხვდი, რომ აბატი ჩემით დაინტერესდა.

«ამ ხნის განმავლობაში განგებამ ინება, რომ საზღვარგარეთ დაეჭირათ კადრუსი და საფრანგეთში ჩამოეყვანათ. ის ყველაფერში გამოტყდა. დანაშაულის წინასწარგანზრახვა, და მით უფრო წაქეზება, თავის ცოლს გადააბრალა. მას სამუდამო კატორღა მიუსაჯეს, მე კი გამათავისუფლეს.

— სწორედ მაშინ გამოცხადდით ჩემთან აბატი ბუზონის წერილით? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, აბატი დაინტერესდა ჩემი ბედით. «თქვენ კონტრაბანდისტობა დაგლუპავთ, თუ ციხიდან გახვალთ, თავი გაანებეთ ამ საქმიანობას». — მითხრა მან.

«— მამაო! — შევყვირე მე, — მერე რითი ვიცხოვრო, ან რითი ვარჩინო ჩემი უბედური რძალი?»

«— ერთმა ჩემმა სულიერმა ვაჟიშვილმა, — მითხრა მან, — რომელიც მე დიდ პატივს მცემს, დამავალა მოვუძებნო სანდო კაცი. გინდათ ასეთი პიროვნება იყოთ? გაგაგზავნით მასთან»

«— მამაო, რა კეთილი ბრძანდებით. — შევძახე მე.

«— შემომფიცეთ, რომ ეს ჩემი საქციელი სანანებლად არ დამრჩება.

«ხელები აღვაპყრე ფიცის მისაცემად.

«— არა, საჭირო არ არის, — მითხრა მან. — მე ვიცნობ კორსიკელებს და მიყვარს ისინი. აი, თქვენი რეკომენდაცია.

«და მან დაწერა რამდენიმე სტრიქონი, რომელიც მე თქვენ გადმოგეცით და რის საფუძველზეც თქვენმა ბრწყინვალეზავმა სამსახურში მიმიღო. ახლა სიამაყის გრძნობით შემძლია ვკითხო თქვენს ბრწყინვალეზავს, როდისმე უკმაყოფილო თუ იყავით ჩემით?»

— არა, — უპასუხა გრაფმა. — კმაყოფილებით ვაღიარებ, რომ თქვენ კარგი მსახური ხართ, ბერტუჩო, თუმცა სრულ ნდობას არ მიცხადებთ.

— მე, ბატონო გრაფო?

— დიახ, თქვენ. ეგ როგორ მოხდა, რომ თურმე რძალი და ნაშვილები ვაჟი გყოლიათ, არასოდეს კი არც ერთზე და არც მეორეზე ჩემთან არ გილაპარაკნიათ.

— ეჰ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, მოსაყოლი დამრჩა ჩემი ცხოვრების ყველაზე სამწუხარო ნაწილი. მე კორსიკაში გავემგზავრე. თქვენ თვითონაც გამიგებთ, როგორ ვჩქარობდი მენახა და დამემშვიდებინა საწყალი ჩემი რძალი. მაგრამ როცა როლიანოში ჩავედი, გავიგე, რომ თავს დიდი უბედურება დამტყდომოდა. ისეთი საშინელი ამბავი მომხდარიყო, რაც დღესაც ახსოვთ მეზობლებს. საწყალმა რძალმა დაუჯერა ჩემ რჩევას და უარს ეუბნებოდა ბენედეტოს, რომელიც ყოველ წუთში ფულს სთხოვდა. ერთ დილას ის დამუქრებოდა და მთელი დღით გადაკარგულიყო. საწყალმა ასუნტამ, რომელსაც შვილივით უყვარდა ის გარეწარი, ბევრი იტირა თურმე. დაღამდა. ასუნტა თავის შვილობილს ელოდა და არ წვებოდა. ღამის თეთრთმეტ საათზე ბენედეტო დაბრუნებულიყო ორი მეგობრის თანხლებით, რომლებიც ყველა საძაგელ საქმეში მუდამ მასთან იყვნენ. ჩემ რძალს უნდოდა თურმე ბენედეტოს გადახვეოდა, მაგრამ ყმაწვილებს მისთვის ხელი ეტაცათ და ერთ მათგანს, ვშიშობ, რომ ეს იყო ის საძაგელი ბავშვი, დაეყვირა:

«— წამება ვითამაშოთ და იგი იძულებული გახდება გვითხრას, სადა აქვს შენახული ფული.

«სწორედ ამ დროს ჩვენი მეზობელი ვასილიო, ბასტიაში იმყოფებოდა თურმე და შინ მხოლოდ მისი ცოლი ყოფილიყო. ამ ქალის გარდა არავის შეეძლო დაენახა და გაეგონა ის, რაც ხდებოდა ჩემი რძლის ოჯახში. ორ ყმაწვილ კაცს დაეჭირა საწყალი

ასუნტა, რომელსაც ვერ წარმოედგინა ასეთი სისაძაგლის ჩადენა და თავის მომავალ ჯალათებს უღიმოდა თურმე. მესამეს ფანჯრებზე და კარებზე ბარიკადები აეგო, შემდეგ სამივე ერთად მისცვივდნენ და ცდილობდნენ დაეხშოთ შიშით გამოწვეული ყვირილი, რომელიც საწყალ ქალს ამ დროს დაეწყო. ასუნტა ფეხებით ცეცხლთან მიეთრიათ. მათ ეფიქრათ, ამით ქალს აიძულებდნენ ეთქვა, სად ინახებოდა ჩვენი ფული. მაგრამ სანამ ასუნტა მათ ებრძოდა, ცეცხლი ტანისამოსზე წაჰკიდებოდა. მაშინ მათ თავი გაენებებინათ მისთვის შიშით, ცეცხლი ჩვენც არ მოგვედოსო. აღმოდებული ქალი თურმე კარებს ეცა, მაგრამ კარები დაკეტილი დახვედროდა. ფანჯარას მივარდა, მაგრამ ფანჯარაც აჭედილი იყო. ვასილიოს ცოლს გაეგონა საშინელი კივილი. ასუნტა შველას ითხოვდა თურმე. მალე მისი ხმა უფრო მისუსტებულიყო, ყვირილის ნაცვლად კვნესოდა თურმე. მეორე დღეს, შიშსა და მღელვარებაში გატარებული ღამის შემდეგ ვასილიოს ცოლმა გაბედა შინიდან გამოსვლა და მართლმსაჯულების წარმომადგენელს ჩვენი ბინის კარი გაატეხინა თურმე. ასუნტა დამწვარი ეგდო, მაგრამ ჯერ კიდევ სუნთქავდა. კარადის კარები ჩამტვრეული აღმოჩნდა. ფული გამქრალიყო. ამის შემდეგ ბენედეტო როლეანოში აღარ მინახავს და არც მის შესახებ გამიგონია რაიმე.

«ასეთი სამწუხარო ამბის გაგების შემდეგ თქვენ ბრწყინვალეებასთან მოვედი, — განაგრძო ბერტუჩომ, — ბენედეტოზე აბა რაღას გეტყოდით, რადგან გაქრა, აღარც ჩემს რძალზე მქონდა სათქმელი, იგი ცოცხლებში აღარ იყო.

— რას ფიქრობდით თქვენ ამ საზარელ ამბავზე? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— რომ ეს იყო სასჯელი ჩემი დანაშაულისათვის, — უპასუხა ბერტუჩომ, — ოჰ! ეს ვილფორები წყეული გვარის შთამომავალნი არიან.

— მეც ასე ვფიქრობ, — ჩაიჩურჩულა გრაფმა კუმტად.

— ახლა, — დაიწყო ბერტუჩომ, — თქვენი ბრწყინვალეებისათვის უკვე გასაგებია, რომ ამ სახლს, რომელიც ამდენი ხანია არ მინახავს, ბაღს, რომელშიც ასე მოულოდნელად მოვხვდი, ამ ადგილს, სადაც მე კაცი მოვკალი შეეძლო ჩემში გამოეწვია სასტიკი მტანჯავი მღელვარება, რომლის მიზეზის გაგებაც თქვენ გასურდათ. უნდა გითხრათ, დარწმუნებული არა ვარ, რომ აქ, ჩემს ფეხქვეშ, იმ საფლავში, რომელიც მან თავისი ბავშვისათვის გათხარა, ბატონი ვილფორი არ განისვენებს.

— ყველაფერი შესაძლებელია, — თქვა მონტე-კრისტომ და სკამიდან წამოდგა, — და ისიც კი, — დასძინა ჩუმად, — რომ მეფის პროკურორი ჯერ კიდევ ცოცხალია. აბატი ბუზონი კარგად მოიქცა, რომ ჩემთან გამოგზავნათ. თქვენც კარგად მოიქეცით, რომ თქვენი თავგადასავალი მიაღებთ. უკვე ცუდს აღარ ვიფიქრებ თქვენზე. რაც შეეხება შეუფერებლად სახელშერქმეულ ბენედეტოს, არასოდეს გიცდიათ გეპოვათ მისი კვალი? არ გიცდიათ გაგეგოთ, რა მოუვიდა?

— არასოდეს. რომ ვიცოდე კიდევ მისი ადგილსამყოფელი, არ მოვისურვებდი მის ნახვას, პირიქით, გავექცეოდი როგორც ურჩხულს. არა, საბედნიეროდ, არავისგან არასოდეს მსმენია მისი სახელი და არც მისი ამბავი. იმედი მაქვს, ცოცხალი აღარ არის.

— მაგის იმედი ნუ გაქვს, ბერტუჩო, — უთხრა გრაფმა, — ბოროტი ადამიანები ასე ადვილად არ კვდებიან. ღმერთი იფარავს მათ, რათა შემდეგ შურისძიების იარაღად გამოიყენოს.

— დაე ასე იყოს, — თქვა ბერტუჩომ, — მაგრამ ღმერთს ერთს ვთხოვ, იგი არასოდეს შემახვედროს. ახლა თქვენ, ბატონო გრაფო, უკვე ყველაფერი იცით, —

განაგრძო ბერტუჩომ და თავი ჩაქინდრა, — თქვენ ჩემი მოსამართლე ხართ აქ დედამიწაზე, ისე როგორც ღმერთი ცაში. ხომ არ მეტყვიტ რასმე დასამშვიდებელს?

— დიახ, თქვენ მართალი ხართ, მე შემძლია გაგიმეოროთ ის, რაც გითხრათ აბატმა ბუზონიმ: ვილფორი, რომელსაცმთქვენ დანა ჩაეცით, ღირსი იყო იმ სასჯელისა, იმისათვის, რაც თქვენს მიმართ ჩაიდინა, და იქნებ სხვა რამისთვისაც. თუ ბენედეტო ცოცხალია, როგორც გითხარით, ის ღვთის შურისძიების იარაღი შეიქნება და შემდეგ თვითონაც დაისჯება. თქვენ კი მხოლოდ ერთ რამეში შეიძლება უსაყვედუროთ თქვენს თავს: როდესაც ბავშვი სიკვდილს გადაარჩინეთ, რატომ არ დაუბრუნეთ იგი დედას. ეს დანაშაულია, ბერტუჩო.

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, ნამდვილად დამნაშავე ვარ, ლაჩრულად მოვიქეცი. რაკი ბავშვი სიკვდილს გადავარჩინე, ერთი რამ დამრჩენოდა, დამებრუნებინა იგი დედისათვის, როგორც თქვენ ამბობთ, მაგრამ ამისათვის საჭირო იყო ზოგიერთი ცნობის შეგროვება, ამით ხალხის ყურადღებას მივიქცევი და შეიძლება თავი გამეცა. არ მინდოდა სიკვდილი, ცხოვრებასთან მაკავშირებდა ჩემი რძალი და თანდაყოლილი თავმოყვარეობა კორსიკელისა, რომელსაც ჩვეულებად აქვს შური იძიოს, სანამ ბოლომდე გაიმარჯვებდეს და ბოლოს, შეიძლება იმიტომაც, რომ უბრალოდ სიცოცხლე მიყვარდა. ისეთი მამაცი როდი ვარ, როგორც საწყალი ჩემი ძმა იყო.

ბერტუჩომ სახეზე ხელები აიფარა. მონტე-კრისტომ მას იდუმალი და ხანგრძლივი მზერა მიაპყრო.

წუთიერი სიჩუმის შემდეგ, რომელსაც დრო და ადგილი უფრო მეტ საზეიმო ელფერს აძლევდა, გრაფმა მისთვის უჩვეულო მეღანქოლიური ხმით დაიწყო:

— რათა ღირსეულად დავამთავროთ ჩვენი საუბარი, რომელიც შეიძლება უკანასკნელი იყოს ამ შემთხვევის მიმართ, ბატონო ბერტუჩო, უნდა დაიმახსოვროთ ჩემი სიტყვები, რომელიც მე ხშირად გამიგონია აბატი ბუზონისაგან: «ყოველგვარ უბედურებას ორი წამალი აქვს — დრო და სიჩუმე». ახლა კი ბაღში მსურს გავისეირნო. ის, რაც თქვენში, ამ საშინელი შემთხვევის მონაწილეში მტანჯავ მღელვარებას იწვევს, მე, პირიქით, სასიამოვნო განცდებს მგვრის, და აორკეცებს ამ მამულის ღირებულებას. ეს ხეები, ხედავთ, ბატონო ბერტუჩო, სასიამოვნოა იმით, რომ ჩრდილს იძლევა, ჩრდილი კი სასიამოვნოა იმით, რომ იწვევს მოჩვენებებსა და ოცნებას. როდესაც მე ბაღს ვყიდულობდი, ვფიქრობდი, რომ ვიძენდი შემოღობილ ადგილს — ეს შემოღობილი ადგილი კი აღმოჩნდა ბაღი, რომელიც სასვება კონტრაქტით გაუთვალისწინებელი მოჩვენებებით. მე მიყვარს მოჩვენებები. არასოდეს გამიგია, რომ მიცვალებულებს ექვსი ათასი წლის მანძილზე გაეკეთებინოთ იმდენი ბოროტება, რასაც ცოცხლები ერთ დღეში ჩადიან. შინ დაბრუნდით, ბერტუჩო, და მშვიდად დაიძინეთ. თუ სიცოცხლის უკანასკნელ წუთებში თქვენი სულიერი მამა თქვენს მიმართ ისეთ ღმობიერებას არ გამოიჩენს, როგორც აბატი ბუზონი, მიხმეთ და, თუ ცოცხალი ვიქნები, ისეთ სიტყვას მოვძებნი, რომელიც მშვიდად დაამინებს იმ ძნელ, მარადისობად წოდებულ გზაზე წასასვლელად გამზადებულ თქვენ სულს.

ბერტუჩომ გრაფს პატივისცემით დაუკრა თავი, ამოიოხრა და გაეცალა.

მონტე-კრისტო მარტო დარჩა. მან რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა.

— აქ, ამ ჭადრის ახლოს, — ჩაიჩურჩულა მან, — არის საფლავი, სადაც ბავშვი მარხია. იქ ჭიშკარი, საიდანაც ბაღში შემოდიოდნენ. იმ კუთხეში საიდუმლო კიბეა, რომელიც საწოლ ოთახში გადის. არა მგონია ყოველივე ამის შეტანა საჭირო იყოს

უბის წიგნაკში, რადგან ჩემ თვალწინ, ჩემს ირგვლივ, ჩემს ფეხქვეშ რელიეფური ცოცხალი გეგმაა.

გრაფმა ერთხელ კიდევ შემოიარა ბაღი და ეტლისაკენ წავიდა. ბერტუჩომ დაინახა, რომ გრაფი ჩაფიქრებული იყო, ამიტომ ხმაამოუღებელივ მეეტლის გვერდით დაჯდა.

ეტლმა გეზი პარიზისაკენ აიღო.

იმ საღამოსვე გრაფი დაბრუნდა თავის ბინაში ელისეს მინდვრებზე და მთელი შენობა ისე შემოიარა, თითქოს მრავალი წლის განმავლობაში იცნობდა. მიუხედავად იმისა, რომ ამ სახლს პირველად ათვალთქვებდა, მას ისე არც ერთი კარი არ გამოუღია, არც ერთ კიბეზე ფეხი არ შეუდგამს და არც ერთ დერეფანში არ გაუხვევია, რომ სწორედ იქ არ მისულიყო, სადაც მას უნდოდა მოხვედრილიყო. გრაფს ამ ღამის მოგზაურობაში თან ახლდა ალი. მონტე-კრისტომ ბერტუჩოს მისცა რამდენიმე დავალება, რომელიც ეხებოდა ოთახების მორთულობასა და განაწილებას. შემდეგ საათს დახედა და ყურადღებიან ნუბიელს შემდეგი კითხვით მიმართა:

— უკვე თორმეტის ნახევარია, საცაა ჰაიდე მოვა. გააფრთხილეთ თუ არა ფრანგი მსახური ქალები?

ალიმ ხელი გაიწვდინა ლამაზი ბერძენი ქალისათვის განკუთვნილი ოთახისაკენ. ეს ოთახი ისეთი მონდომებით იყო მიმალული, კარებზე რომ ხალიჩა ჩამოგეკიდათ, მთელ ბინას ისე შემოივლიდით, ვერ მიხვდებოდით, თუ იქ სასტუმრო და ორი საწოლი ოთახი იყო. როგორც ვთქვით, ალიმ ხელი კარებისაკენ გაიწვდინა, მარცხენა ხელის სამი თითი ასწია, ძილის გამოსახატავად თავი ხელისგულზე დაიდო და თვალები დახუჭა.

— მივხვდი, — თქვა მონტე-კრისტომ, რომელიც მიჩვეული იყო ალისთან ამ ენაზე საუბარს, — სამივე მსახური ქალი დასადინებელ ოთახში ელოდება, ასეა ხომ?

ალიმ თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია.

— ამ საღამოს ქალბატონი დადლილი იქნება, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — უეჭველია დასვენებას მოისურვებს. არავინ გაუბას საუბარი. ფრანგი მსახური ქალები მხოლოდ მიესალმებიან თავის ახალ ქალბატონს და გაეცლებიან. თვალყური გეჭიროს? ბერძენმა მსახურმა ქალმა ურთიერთობა არ გააბას ფრანგ მსახურ ქალებთან.

ალიმ თავი დახარა.

მაღე გაისმა ხმა, რომელიც მეკარეს უხმობდა. კარები გაიღო, ხეივანში შემოვიდა ეტლი და პარმალთან გაჩერდა.

გრაფი ძირს ჩავიდა. ეტლის კარი ღია იყო. გრაფმა ხელი გაუწოდა ახალგაზრდა ქალს, რომელიც თავით-ფეხებამდე გახვეული იყო ოქროთი მოქარგულ მწვანე აბრეშუმის მანტიასში.

ყმაწვილი ქალი სიყვარულითა და პატივისცემით ეამბორა გამოწვდილ ხელს და წარმოთქვა რამდენიმე საალერსო სიტყვა, რაზედაც გრაფმა უპასუხა ნაზი სერიოზულობით იმ მქდერავ ენაზე, რომელიც მოხუცმა ჰომეროსმა თავის ღმერთების ბაგეებში მოათავსა.

ამის შემდეგ ახალგაზრდა ქალი, რომელსაც წინ ვარდისფერი ცვილის სანთლით აღჭურვილი ალი მიუძღოდა, თავის ბინაში შევიდა. ეს ის მზეთუნახავი იყო, რომელიც მონტე-კრისტოს ახლდა იტალიაში. გრაფიც მისთვის განკუთვნილ პავილიონში შევიდა.

ღამის პირველის ნახევარზე მთელ სახლში სინათლე ჩაქრა და შეიძლება გვეფიქრა, რომ ყველას ეძინა.

თავი VIII

განუსაზღვრელი კრედიტი

მეორე დღეს, დაახლოებით დღის ორ საათზე მონტე-კრისტოს კარებთან გაჩერდა ეტლი, რომელშიც შებმული იყო ორი საუცხოო ინგლისური ცხენი. ეტლიდან, რომლის კარებზე გამოხატული იყო ბარონის გვირგვინი, გადმოიხედა მამაკაცმა და მეკარესთან გრუმი გაგზავნა საკითხავად, შინ იყო თუ არა გრაფი მონტე-კრისტო. ამ მამაკაცს ეცვა ლურჯი ფრაკი, ამავე ფერის აბრეშუმის, ღილებიანი, ვეებერთელა ოქროს ძეწკვით შემკული თეთრი ჟილეტი და ყავისფერი შარვალი. შუბლზე გადმოვარცხნილი თმა იმდენად შავი ჰქონდა, რომ ეჭვი შეგეპარებოდათ მის ბუნებრიობაში, მით უფრო, რომ იგი არ შეესაბამებოდა შუბლის ღრმა ნაოჭებს, რომელთაც იგი ვერ ფარავდა. ერთი სიტყვით, ეს იყო ორმოცდაათი წლის მამაკაცი, რომელსაც სურდა ხალხს ორმოცი წლისად სჩვენებოდა.

სანამ პასუხს მოუტანდნენ, იგი თითქმის თავხედური ცნობისმოყვარეობით ათვალიერებდა სახლის გარეგნულ მხარეს. ეტლის ფანჯრიდან შეეძლო დაენახა მხოლოდ ბაღის ნაწილი და რამდენიმე ლივრეიანი მსახური, რომლებიც ბაღში მიდი-მოდიოდნენ. ამ კაცს ცოცხალი თვალები უფრო ეშინებოდა ვიდრე ჭკვიანური. ტუჩები იმდენად წვრილი ჰქონდა, რომ უფრო მოკუმული მოუჩანდა, ვიდრე წინ გამოშვრილი. ფართო და ამოწეული ღაწვები — უტყუარი ნიშანი ვერაგობისა, ვიწრო შუბლი, ამოზურცული კეფა, ვეებერთელა, ნაკლებ არისტოკრატიული ყურები, ყოველ ფიზიონომისტში ზიზღს გამოიწვევდა ამ ტიპის მიმართ, რომელიც თავისი საუცხოო ცხენებით, პერანგზე საკინძებად დამაგრებული ბრილიანტებით, ერთი ღილაკილოდან მეორე ღილაკილომდე გაჭიმული წითელი ბაფთით დიდ შთაბეჭდილებას ახდენდა გაუნათლებელ ხალხზე.

გრუმმა მეკარის ფანჯარაზე დააკაკუნა და იკითხა:

— აქ ცხოვრობს გრაფი მონტე-კრისტო?

— დიახ, აქ ცხოვრობს მისი ბრწყინვალეობა, მაგრამ... — უპასუხა მეკარემ და რჩევისათვის ალის შეხედა.

ალიმ უარყოფის ნიშნად თავი გაუქნია.

— მაგრამ რა?.. — იკითხა გრუმმა.

— მისი ბრწყინვალეობა არ ღებულობს. — უთხრა მეკარემ.

— რაკი ასეა, ინებეთ ჩემი ბატონის ბარონ დანგლარის სადარბაზო ბარათი, გადაეცით იგი გრაფ მონტე-კრისტოს და უთხარით, რომ პალატაში მიმავალმა ჩემმა ბატონმა გზად მხოლოდ იმიტომ შემოუხვია, რათა მისი ხილვის პატივი ჰქონოდა.

— მე უფლება არა მაქვს ველაპარაკო მის ბრწყინვალეობას, — უპასუხა მეკარემ. — ამ დავალებას კამერდინერი შეგისრულებთ.

გრუმი ეტლისაკენ წავიდა.

— რას იტყვი? — ჰკითხა დანგლარმა.

დარცხვენელმა ბიჭმა თავის ბატონს მეკარის სიტყვები გადასცა.

— ოჰო, მაშ ის ბატონი დიდი ვინმე ყოფილა, რაკი მას ბრწყინვალეობით მიმართავენ, და მასთან საუბრის უფლება მხოლოდ კამერდინერს აქვს. მაგრამ სულ ერთია, რაკი კრედიტი ჩემს ბანკში აქვს გახსნილი, მაინც ვნახავ, როცა ფული დასჭირდება.

დანგლარი ეტლში ღრმად გადაწვა და მეეტლეს, ისე რომ ქუჩის მეორე მხარეზე გაეგონათ, გასძახა:

— «დეპუტატთა პალატისაკენ!»

დროზე გაფრთხილებულმა მონტე-კრისტომ თავისი ფლიგელის ჟალუზიდან დაინახა დატონი დანგლარი და საუცხოო დურბინდის დახმარებით შეძლო მისი შეთვალეობა. გრაფმაც ბარონის მიმართ ისეთივე ცნობისმოყვარეობა გამოიჩინა, როგორც დანგლარი სახლს, ბაღს და მსახურთა ლივრებს აკვირდებოდა.

— აშკარაა, — თქმა მან ზიზღით და დურბინდის მილი ისევ ძვლის ბუდეში ჩადო, — აშკარაა, ეს კაცი ბინძური პიროვნებაა. როგორ შეიძლება, ადამიანმა პირველი დანახვისთანავე არ შეიცნო გველი მისი ბრტყელი შუბლით, ქორი — ამოზურცული თავის ქალით და ძელქორი წაწვეტილი ნისკარტით.

— ალი! — დაიყვირა მან და სპილენძის ზარს დაჰკრა.

ალი შემოვიდა.

— დაუძახეთ ბერტუჩოს. — უთხრა მას გრაფმა.

იმწუთშივე ბერტუჩოც გაჩნდა.

— თქვენი ბრწყინვალეობა მკითხულობდა? — თქვა მან.

— დიახ, დაინახეთ ცხენები, რომლებიც ეს-ეს არის ჩემს კარებთან იდგნენ?

— დიახ, თქვენო ბრწყინვალეობავ, საუცხოო ცხენები იყო.

— მერე? მას შემდეგ, რაც გიბრძანეთ, პარიზის საუკეთესო ცხენები მომგვარეთ-მეთქი, როგორ მოხდა, რომ ამ ქალაქში კიდევ აღმოჩნდნენ ჩემი ცხენების სწორები და ისინი ჩემ საჯინიბოში არ დგანან? — უთხრა გრაფმა წარბების შეკვრით.

გრაფის შეკრული წარბების დანახვაზე და მკაცრი ხმის გაგონებაზე ალიმ თავი დახარა.

— შენი ბრალი როდია, კეთილო ალი, — უთხრა გრაფმა არაბულად ისეთი ალერსიანი ხმით და სახის ისეთი გამომეტყველებით, როგორც მისგან ძნელი მოსალოდნელი იყო, — შენ იგლისური ცხენების არაფერი გესმის.

ალის სახე კვლავ გაუნათდა.

— ბატონო გრაფო, — უთხრა ბერტუჩომ, — ცხენები, რომლებზედაც თქვენ ლაპარაკობთ, გასაყიდი არ იყო.

მონტე-კრისტომ მხრები აიჩეჩა.

— იცოდეთ, ბატონო ბერტუჩო, ყველაფერი გაიყიდება, როდესაც შესაფერის ფასს შეაძლევთ.

— თქვენო ბრწყინვალეობავ, ბატონმა დანგლარმა იმ ცხენებში თექვსმეტი ათასი ფრანკი გადაიხადა.

— თქვენ კი მისთვის ოცდათორმეტი ათასი ფრანკი შეგეძლიათ: დანგლარი ბანკირია, ბანკირი კი არასოდეს გაუშვებს შემთხვევას თავისი კაპიტალი გააორკეცოს.

— ბატონი გრაფი ამას სერიოზულად ამბობს? — იკითხა ბერტუჩომ.

მონტე-კრისტომ საქმეთა მმართველს შეხედა და სახეზე გაკვირვება გამოეხატა, რომ შეკითხვას უბედავდნენ.

— დღეს საღამოს, — თქვა მან, სადარბაზოდ მივდივარ. მე მინდა ეს ცხენები ჩემს ეტლში იყვნენ შებმულნი და ისიც ახალი აკაზმულობით.

ბერტუჩომ თავი დაუკრა, გაეცალა, მაგრამ კარებთან შეჩერდა.

— რომელ საათზე მიდის თქვენი ბრწყინვალეობა სადარბაზოდ? — იკითხა მან.

— ხუთ საათზე. — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— მე მინდა მოვაგონო თქვენს ბრწყინვალეობას, რომ ახლა ორი საათია. — თქვა გაუბედავად ბერტუჩომ.

— ვიცი, — მოუჭრა გრაფმა და ალის მიუბრუნდა.

— ყველა ცხენი ქალბატონის წინ გაატარეთ, შესაძლებლობა მიეცით აირჩიოს ის წყვილი, რომელიც მას მოეწონება. ჰკითხეთ აგრეთვე, სურს თუ არა ჩემთან ერთად

სადილობა და თუ თანახმა იქნება, სუფრა მის ოთახში გაგვიშალონ. ახლა კი წადით და კამერდინერი გამოგზავნეთ.

გავიდა თუ არა ალი, ოთახში კამერდინერი შემოვიდა.

— ბაპტისენ, — უთხრა გრაფმა, — თქვენ უკვე ერთი წელია ჩემთან მუშაობთ. ჩვეულებრივად ასეთ ვადას ვაძლევ მსახურებს გამოცდისათვის. თქვენ მე მომწონხართ.

ბაპტისენმა თავი დაუკრა.

— საკითხავი დარჩა, გაწყობთ თუ არა თქვენ ჩემისთანა ბატონთან სამსახური?

— ოჰ! თქვენო ბრწყინვალეზავ, — წარმოთქვა სწრაფად ბაპტისენმა.

— ბოლომდე მომისმინეთ, — შეაწყვეტინა გრაფმა. — თქვენ წელიწადში ათას ხუთას ფრანკს ღებულობთ, ესე იგი, მამაცი ოფიცრის ხელფასს, ოფიცერი კი ყოველდღე საფრთხეში იგდებს თავს, თქვენ ისეთ კერძებს მიირთმევთ, რომელიც შემურდებოდა კანცელარიის მრავალ უფროსს — უბედური მოხელეები გაცილებით უფრო დატვირთულები არიან, ვიდრე თქვენ. თვით მსახურს გყავთ მსახურები, რომლებიც ზრუნავენ თქვენს საცვლებზე და ტანსაცმელზე. ათას ხუთას ფრანკს გარდა, ჩემი ტუალეტისათვის საჭირო ნივთების შეძენისას მპარავთ დაახლოებით ათას ხუთას ფრანკს წელიწადში.

— ოჰ, თქვენო ბრწყინვალეზავ!

— მე არ ვჩივი, ბაპტისენ, ეს ზომიერია. თუმცა ვისურვებდი ეს თანხა აღარ გადიდებულიყო. ერთი სიტყვით, ვერსად ვერ იპოვით იმ ადგილზე უკეთესს, რომელიც თქვენ ბედმა გარგუნათ. მე არასოდეს ვცემ მსახურებს, არასოდეს ვაგინებ, არ ვუბრაზდები, ყოველთვის ვაპატიებ შეცდომას, მაგრამ დაუდევრობას და გულმაღვიწყობას კი — არასოდეს. ჩემი განკარგულება ჩვეულებრივად მოკლეა, მაგრამ ნათელი და ზუსტი. მირჩევნია ის ორ-სამჯერ გავიმეორო, ვიდრე გაუგებარი დარჩეს. საკმაოდ მდიდარი ვარ იმისათვის, რომ ვიცოდე ის, რაც მაინტერესებს, მე კი გაფრთხილებთ, რომ მეტისმეტად ცნობისმოყვარე ვარ. ამიტომ თუ სადმე გავიგე, რომ ჩემზე ილაპარაკეთ, სულ ერთია, კარგი ან ცუდი, განსაჯეთ ჩემი მოქმედებანი, თვალყური ადევნეთ ჩემ საქციელს, იმ წუთშივე დატოვებთ ჩემ ბინას. მსახურებს მხოლოდ ერთხელ ვაფრთხილებ. თქვენ უკვე გაფრთხილებული ხართ, ბაპტისენ. მიბრძანდით.

ბაპტისენმა თავი დაუკრა და წასასვლელად რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა.

— ჰო, მართლა, — თქვა გრაფმა, — დამავიწყდა მეთქვა, რომ ყოველწლიურად ჩემი მსახურების სახელზე განსაზღვრულ თანხას ვდებ. ისინი, ვისაც სამსახურიდან ვითხოვ, რასაკვირველია, კარგავენ ამ თანხას დანარჩენი მსახურების სასარგებლოდ, რომლებიც მას მიიღებენ ჩემი სიკვდილის შემდეგ. უკვე ერთი წელია, რაც თქვენ ჩემთან მსახურობთ. თქვენს ქონებას საფუძველი ჩაყრილი აქვს, თქვენზე არის დამოკიდებული მისი გადიდება.

გრაფის ამ სიტყვებმა, წარმოთქმულმა ალის თანდასწრებით, რომელიც შეუშფოთებლად იდგა, რადგან ფრანგული ენის არაფერი ესმოდა, ბაპტისენზე შთაბეჭდილება მოახდინა; ეს შთაბეჭდილება გასაგებია ყველასათვის, ვინც კი ფრანგი მსახურის ფსიქოლოგიას იცნობს.

— ვეცდები ყველაფერი შევუხამო თქვენი ბრწყინვალეების სურვილებს, — უთხრა მან, — ამავე დროს ბატონი ალის მაგალითით ვიხელმძღვანელო.

— არავითარ შემთხვევაში. — თქვა გრაფმა ცივი ხმით. — ღირსებებთან ერთად ალის ბევრი ნაკლი აქვს, მას არ წაბადოთ, ვინაიდან იგი გამონაკლისია. ის ხელფასს არ

დებულობს. ალი მსახური როდია, იგი ჩემი მონაა, ჩემი გოშიაა; თუ იგი თავის მოვალეობას უღალატებს, კი არ გავაგდებ — მოვკლავ.

ბაპტისენმა თვალეზი დააჭყიტა.

— ექვი გეპარებათ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

და მან ალის გაუმეორა ის, რაც ბაპტისენს ფრანგულად უთხრა.

ალიმ მოისმინა, გაუღიმა, მიუახლოვდა, ცალ მუხლზე დაუჭოქა და პატივისცემით ხელზე ეამბორა.

ამ თვალსაჩინო გაკვეთილმა საბოლოოდ გააცვიფრა ბაპტისენი.

გრაფმა ბაპტისენს ანიშნა გასულიყო. ალი თავის ბატონს გაჰყვა. ისინი კაბინეტში შევიდნენ და დიდხანს საუბრობდნენ.

ხუთ საათზე გრაფმა სამჯერ დაჰკრა ზარი. ერთი ზარით იგი ალის ეძახდა, ორით — ბაპტისენს, სამით — ბერტუჩოს.

კაბინეტში ბერტუჩო შემოვიდა.

— ჩემი ცხენები! — თქვა გრაფმა.

— ეტლში არიან შებმული, — უპასუხა ბერტუჩომ, — მე უნდა ვეახლო თქვენს ბრწყინვალეებს? — არა, მეეტლე, ბაპტისენი და ალი საკმარისი არიან.

გრაფი ძირს ჩამოვიდა, დაინახა, რომ მის ეტლში სწორედ ის ცხენები შეებათ, რომლებიც ამ დილით დანგლარის ეტლში იყვნენ შებმული, და მისი აღტაცება გამოიწვიეს.

როდესაც ცხენებს ჩაუარა, გრაფმა თვალი გადაავლო მათ.

— მართლაც საუცხოონი არიან, ძალიან კარგად მოიქეციან, ბერტუჩო, რომ იყიდეთ ეს ცხენები, თუმცა კი ცოტა დაგვიანებით. — უთხრა მან საქმეთა მმართველს.

— თქვენო ბრწყინვალეებავ, მეტად გამიძნელდა მათი ხელში ჩაგდება და ძალიან ძვირიც დამიჯდა.

— ამით ცხენებმა თავისი სიმშვენიერე დაკარგეს? — იკითხა გრაფმა მხრების აჩეჩვით.

— თუ თქვენი ბრწყინვალეება კმაყოფილია, ყველაფერი რიგზეა. სად მიბრძანდება თქვენი ბრწყინვალეება?

— შოსე დ'ანტენის ქუჩაზე, ბარონ დანგლართან.

ეს საუბარი პარმალზე მიმდინარეობდა. ბერტუჩომ ფეხი გადადგა, რომ კიბის პირველ საფეხურზე ჩასულიყო.

— მოიცათ, ბერტუჩო, — შეაჩერა იგი გრაფმა, — მე მინდა მიწის ნაკვეთი ვიყიდო ზღვის სანაპიროზე, თუნდაც ნორმანდიაში ჰავრსა და ბულონს შუა, როგორც ხედავთ, არჩევანში თვისუფლებას გაძლევთ. მაგრამ იმ მიწის ნაკვეთზე უსათუოდ უნდა იყოს პატარა ნავსადგური, ყურე ან უბე, რომელშიც შეეძლება შესვლა და დადგომა ჩემს კორვეტს. მისი წყალშიდი მხოლოდ თხუთმეტი ფუტია. ხომალდი გასასვლელად მზად უნდა იყოს დღისა და ღამის ყოველ დროს, როდესაც კი ნიშანს მივცემ.

ნოტარიუსებთან შეაგროვეთ ცნობები ისეთი მიწის ნაკვეთის შესახებ, რომლებიც ჩემს მოთხოვნილებებს აკმაყოფილებენ, შემდეგ თვითონ წადით სანახავად და თუ მოგეწონებათ, თქვენს სახელზე შეიძინეთ. კორვეტი ალბათ უკვე ფეკანის გზაზეა?

— სწორედ იმ სადამოს, როდესაც მარსელი დავტოვეთ, დავინახე, რომ ზღვაში გავიდა.

— იახტა?

— იახტას ბრძანება აქვს მიღებული მარტიეში იდგეს.

— კარგით, დროდადრო ორივე კაპიტანთან მიწერ-მოწერა აწარმოეთ, რომ არ ჩაეძინოთ.

— გემზე რას იტყვით?

— იმაზე, რომელიც შალონში დგას?

— დიახ.

— იგივე განკარგულებები შესრულდეს, რაც იმ ორიალქნიანი გემის მიმართაა გაცემული.

— მესმის.

— როგორც კი მიწის ნაკვეთს შევიძენთ, ჩრდილოეთისა და სამხრეთის გზებზე ყოველი ათი ლიეს მანძილზე სადგურები მოაწყვეთ ცხენების გამოსაცვლელად.

— თქვენს ბრწყინვალეებას შეუძლია ჩემი იმედი იქონიოს.

გრაფმა კმაყოფილების ნიშნად თავი დაუქნია, სწრაფად ავიდა ეტლში, საუცხოო ცხენებმა ჭენებით გასწიეს და მხოლოდ ბანკირის სახლთან შეჩერდნენ.

დანგლარი სარკინიგზო კომისიის თათბირს თავმჯდომარეობდა. სხდომა თითქმის დასასრულს უახლოვდებოდა, როდესაც მას გრაფ მონტე-კრისტოს მოსვლა აცნობეს.

გრაფის სახელის გაგონებაზე დანგლარი წამოდგა.

— ბატონებო, — მიმართა მან თავის კოლეგებს, რომლებიდანაც რამდენიმე ქვემო და ზემო პალატის საპატიო წევრი იყო, — ბოდიშს ვიხდი, რომ უნდა დაგტოვოთ. წარმოგიდგენიათ, «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლმა გამომიგზავნა ვიღაც გრაფი მონტე-კრისტო, რომელსაც განუსაზღვრელი კრედიტი გაუხსნა. ჩემი უცხოელი კორესპონდენტები ასეთ უკბილო ხუმრობას პირველად მიბედავენ. გამიგებთ, ცნობისმოყვარეობამ შემიპყრო და დღეს დილით შევიარე იმ ყალბსახელიან გრაფთან. ის რომ ნამდვილი გრაფი იყოს, თვითონაც გესმით, ასეთი მდიდარი არ იქნებოდა.

ბატონმა გრაფმა არ ისურვა ჩემი მიღება. რას იტყვით ამაზე? ასე ხომ მეფის შთამომავალნი ან ლამაზი ქალები თუ ექცევიან ადამიანებს. სხვათა შორის, სახლი ელისეს მინდვრებზე, რომელიც ნამდვილად მას ეკუთვნის, მომეწონა. მაგრამ განუსაზღვრელი კრედიტი, — განაგრძო დანგლარმა ბილწი ღიმილით, — მეტად ადიდებს იმ ბანკირის მოთხოვნებს, რომელთანაც ეს კრედიტია გახსნილი. ასე რომ, ბატონებო, მოთმინება არ მყოფნის ვნახო ეს ვაჭბატონი. ვგონებ, მისტიფიკაციას მიკეთებენ, მაგრამ მათ არ იციან ვისთან აქვთ საქმე. ვნახოთ, ბოლოს ვინ გაიცინებს.

ეს სიტყვები მან ისეთი გამომეტყველებით თქვა, რომ ცხვირის ნესტოებიც კი დაებერა. დანგლარმა სტუმრები მიატოვა და გავიდა თეთრ ოქროთი მოვარაყებულ სასტუმრო ოთახში, რომელიც განთქმულია შოსე დ'ანტენში. დანგლარის განკარგულებით სტუმარი სწორედ იქ შეიყვანეს, რათა მაშინვე განეცვიფრებინა.

გრაფი ფეხზე დამდგარი ათვალთვრებდა ალბანისა და ფატორეს სურათების ასლებს, რომელიც ბანკირისათვის ორიგინალად შეეტყუებინათ. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ასლებს წარმოადგენდნენ, მაინც არ შეეხამებოდნენ ვარდკაჭკაჭა ვარაყებს, რომლებიც ჭერს ამშვენებდნენ.

დანგლარის ნაბიჯების ხმაზე გრაფი შემობრუნდა.

დანგლარმა მსუბუქად დაუკრა თავი და ანიშნა ჩამჯდარიყო მოოქროვილ ხის სავარძელში, რომელზედაც გადაკრული იყო ოქრომკედით ამოქარგული თეთრი ატლასი.

გრაფი დაჯდა.

— ბატონ მონტე-კრისტოსთან მაქვს პატივი საუბრისა?

— მე კი, ბატონ ბარონ დანგლართან, უპასუხა გრაფმა, — საპატიო ლეგიონის კავალერთან, დეპუტატთა პალატის წევრთან?

მონტე-კრისტომ გაიმეორა ყველა ის ტიტული, რომელიც ბარონის სადარბაზო ბარათზე ამოიკითხა.

დანგლარმა იგრძნო დაცინვა და ტუჩები მოიკვნიტა.

— მაპატიეთ, თუ მაშინვე იმ ტიტულით არ მოგმართეთ, რომლითაც თქვენი მოსვლა მაცნობეს; — უთხრა მან, — მაგრამ, როგორც იცით, დემოკრატიული მთავრობის დროს ვცხოვრობთ და მეც ხალხთა ინტერესების წარმომადგენელი ვარ.

— ისე რომ, რაკი შეეჩვიეთ ბარონად მოგიხსენიონ, გადაეჩვიეთ სხვებს გრაფები უწოდოთ. — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— ამას გულგრილად ვუყურებ, — უპასუხა დანგლარმა, — ზოგიერთი დამსახურებისათვის მომცეს ბარონის ტიტული და გამხადეს საპატიო ლეგიონის კავალერი, მაგრამ...

— მაგრამ უარი თქვით თქვენს ტიტულებზე, როგორც ერთ დროს მონტემორანსიმ და ლაფაეტმა ჰქნეს? ესაა მაგალითი ღირსეული მიზანძვისათვის, ბატონო ჩემო.

— სავსებით არა, რასაკვირველია, — უპასუხა შემკრთალმა დანგლარმა, — მოსამსახურეები, ხომ გესმით...

— დიახ, მოსამსახურეებისათვის თქვენ «მისი ბრწყინვალეობა» ხართ, ჟურნალისტებისათვის — «მოწყალეო ხელმწიფე», ხოლო თქვენი ამომრჩევლებისათვის — მოქალაქე. ამ ნიუანსებს კონსტიტუციური წყობილების დროს გასავალი აქვს. ეს მე ძალიან კარგად მესმის.

დანგლარმა კვლავ ტუჩზე იკბინა. მიხვდა, რომ ამ საკითხებში მონტე-კრისტო მასზე ძლიერი იყო და გადაწყვიტა მისთვის ჩვეულ სფეროში გადასულიყო.

— ბატონო გრაფო, — თქმა მან თავის დაკვრით, — მე უწყება მივიღე «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლიდან.

— ძალიან მოხარული ვარ, ბარონო, ნება მიბოძეთ ისე მოგმართოთ, როგორც თქვენი მსახურეები მოგმართავენ. ეს ცუდი ჩვეულება მიღებული მაქვს იმ ქვეყნებში, სადაც ჯერ კიდევ არსებობენ ბარონები, სწორედ იმიტომ, რომ იქ ახლებს არ ჰქმნიან. მოხიბლული ვარ-მეთქი, გეუბნებით, რადგან აღარ დამჭირდება თვით წარმოგიდგინოთ ჩემი თავი, რაც ყოველთვის უხერხულია. მამ თქვენ ბრძანებთ, რომ უწყება მიიღეთ?

— დიახ, — უთხრა დანგლარმა, — მაგრამ უნდა გამოგიტყდეთ, მთლიანად ვერ გავიგე მისი აზრი.

— რას ბრძანებთ?

— ამის გამო პატივი მქონდა თქვენთან შემომევილო ზოგიერთი განმარტებისათვის. — ბრძანეთ, გისმენთ.

— ცნობა, — თქვა დანგლარმა, — ვგონებ თანა მაქვს, — დანგლარმა ჯიბეებში დაიწყო ძებნა, — აქ არის. ეს ცნობა გრაფს ჩემს ბანკში უხსნის განუსაზღვრელ კრედიტს.

— მერე, რა არის ამაში გაუგებარი, ბატონო ბარონო?

— არაფერი, მხოლოდ ერთი სიტყვა «განუსაზღვრელი».

— ნუთუ ეს ფრანგული სიტყვა არაა? — ამას ინგლისელები სწერენ.

— არა, სინტაქსის თვალსაზრისით ყველაფერი სწორია, მაგრამ ბუბჰალტერიის მხრივ ამას ვერ ვიტყვით.

— როგორ, ბატონო, სავაჭრო სახლი «ტომსონი და ფრენჩი» თქვენის აზრით სანდო არ არის? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ რამდენადაც შეეძლო მიამიტად, — ეშმაკმა დალაზხროს, ეს არ მსიამოვნებს, იქ ცოტაოდენი ფული მაქვს დაბანდებული.

— არა, ის სავსებით სანდოა, — უპასუხა დანგლარმა თითქმის დაცინვით, — მაგრამ თვითონ სიტყვა «განუსაზღვრელი» ფინანსურ ლექსიკონში იმდენად ბუნდოვანია...

— საზღვარი რომ არა აქვს, არა? — თქვა მონტე-კრისტომ.

— სწორედ ამის თქმა მინდოდა. ყველაფერი გაურკვეველი იწვევს ეჭვს, ხოლო ეჭვში თავი შეიკავეო, — ამბობს ბრძენი.

— ეს კი იმას ნიშნავს, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — რომ თუ «ტომსონ და ფრენჩის» «სავაჭრო სახლი სულელურად იქცევა, დანგლარის ბანკს არ სურს მის მაგალითს მიჰბადოს.

— ეგ როგორ, ბატონო გრაფო?

— სულ უბრალოდ: ბატონებს ტომსონსა და ფრენჩს თანხების რაოდენობა არ აბრკოლებს; ბატონ დანგლარისათვის კი არსებობს ზღვარი. ის ბრძენი ადამიანია, როგორც ახლახან თვითონ თქვა.

— ბატონო გრაფო, ჯერ არავის დაუთვლია ჩემი სალარო, — უპასუხა ამაყად დანგლარმა.

— ასეთ შემთხვევაში, მე ვიქნები პირველი, ვინც ამას გააკეთებს, — უთხრა გრაფმა.

— რატომ გგონიათ?

— იმიტომ, რომ განმარტებები, რომლებსაც თქვენ მთხოვთ, ძალიან ჰგავს მერყეობას.

დანგლარმა ტუჩი მოიკვნითა: ეს უკვე მეორედ დაამარცხა ამ კაცმა და ახლა უკვე ისეთ სფეროში, სადაც ის თავს მყარ ნიადაგზე გრძნობდა, მისი დამცინავი თავაზიანობა ყალბი იყო და თავის წინააღმდეგობაში — უხეშობაში გადადიოდა. მონტე-კრისტო, პირიქით, მეტად თავაზიანად იღიმებოდა და სურვილისამებრ გულუბრყვილო იერს ღებულობდა, რაც მას უპირატესობას ანიჭებდა.

— ერთი სიტყვით, ბატონო გრაფო, — თქვა დანგლარმა მცირე სიჩუმის შემდეგ, — მინდოდა გაგეგოთ ჩემი და გთხოვთ დაასახელოთ თანხა, რომლის მიღებასაც ვარაუდობთ.

— ბატონო ჩემო, რაკი განუსაზღვრელი კრედიტი ვითხოვე, მაშასადამე წინასწარ არ ვიცი რა თანხა დამჭირდება, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, რომელსაც იოტის ოდენადაც არ უნდოდა დაეთმო ამ საუბარში.

ბანკირმა იფიქრა, ახლა კი მე ვაჯობეო და ამაყი ღიმილით სავარძელში გადაწვა.

— თამამად თქვით, — უთხრა მან, — ბატონო გრაფო, დანგლარის სავაჭრო სახლის ფინანსები თუმცა შეზღუდულია, მაგრამ დარწმუნდებით, რომ შეუძლია დააკმაყოფილოს ძალზე მაღალი მოთხოვნილებები და მილიონიც რომ გვთხოვოთ...

— რაო? — ჩაეკითხა მონტე-კრისტო.

— მე ვთქვი, მილიონი-მეთქი, — გაიმეორა დანგლარმა სულელური აპლომბით.

— მილიონი რა ბედენაა? — თქვა გრაფმა, — ღმერთო დიდებული, მარტო მილიონი რომ მჭირდებოდეს, კრედიტს როგორ გავხსნიდი ასეთი პატარა თანხისათვის. მილიონი ყოველთვის მაქვს საფულეში ან სამგზავრო ნესესერში.

და მონტე-კრისტომ ამოიღო თავისი პატარა უბის წიგნაკი, რომელშიც იდო მისი სადარბაზო ბარათები და ორი ხუთ ხუთ ათას ფრანკიანი ობლიგაცია.

დანგლარისთანა ადამიანისათვის ჩხვლეტა არ კმაროდა, მისთვის თავში უნდა ჩაგერტყათ. კომბალის დარტყმამ შედეგი გამოიღო. ბანკირი დატორტმანდა და თავბრუსხვევა იგრძნო. მონტე-კრისტოს უაზრო თვალეზი მიაშტერა, გუგეზი საშიშრად გაუფართოვდა.

— მოდით, გამოტყდით, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — რომ არ ენდობით «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლს. ღმერთო ჩემო, ეს ბუნებრივია. ვგრძნობდი ეს ასე იქნებოდა და სიფრთხილისათვის ზომეზი მივიღე, თუმცა ასეთ საქმეებში კარგად ვერ ვერკვეოდი. აი, კიდევ ორი ისეთი უწყება, როგორც თქვენ მიიღეთ. ერთი გაცემულია არშტნეი და ესოლეს ვენის სავაჭრო სახლიდან ბატონ როტშილდისადმი, ხოლო მეორე ლონდონის ბერინგის სავაჭრო სახლიდან ბატონ დაფიტისადმი. საკმარისია ერთი სიტყვა მითხრათ, აგაცილებთ ყოველგვარ საზრუნავს და ერთ-ერთ ამ ბანკთაგანს მივადგეზი.

გათავდა. დანგლარი დამარცხდა. მან აცახცახებული ხელებით გაშალა ვენისა და ლონდონის უწყებეზი, რომლებიც გრაფმა ზიზლით გადააწოდა. ხელმოწერის სინამდვილე ისეთი მონდომებით შეამოწმა, რომ მონტე-კრისტო შეურაცხყოფად მიიღებდა, რომ იგი ბანკირის აბნეულობისათვის არ მიეწერა.

— დიახ, ეს სამი ხელმოწერა მილიონებს უდრის, — თქვა დანგლარმა და წამოდგა, თითქოს უნდოდა პატივი ეცა ოქროს სიძლიერისთვის, რომელიც მის წინ სავარძელში მჯდარ ადამიანში იყო განსახიერებული. — სამი განუსაზღვრელი კრედიტი, სამ სავაჭრო სახლზე. ბოდიშს ვიხდი, ბატონო გრაფო, ეჭვი აღარ მეპარება, მაგრამ განცვიფრებას კი ვერ ვმაღავ.

— თქვენს სავაჭრო სახლს ვერაფრით ვერ გავაკვირვებ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ რაც შეიძლება თავაზიანად. — ასე რომ, თქვენ შეგიძლიათ გამომიგზავნოთ...

— დაასახელეთ, გრაფო, თქვენს განკარგულებაში ვარ.

— კარგი, რაკი შევთანხმდით... ხომ შევთანხმდით?

დანგლარმა თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია.

— ეჭვი აღარ გეპარებათ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— ბატონო გრაფო, — შესძახა ბანკირმა, — არასოდეს მქონდა იგი.

— არა, თქვენ გინდოდათ საბუთი. ეს არის და ეს. კარგი, რაკი შევთანხმდით, — გაიმეორა გრაფმა, — და თქვენც ეჭვი აღარ გეპარებათ, თუ ინებებთ პირველ წელს დავთქვათ რაღაც განსაზღვრული თანხა — ვთქვათ ექვსი მილიონი.

— ექვსი მილიონი?! კარგი! თქვა სულისშეხუთვით დანგლარმა.

— მეტი რომ მჭირდებოდეს, ვიტყვოდი, — თქვა დაუდევრად მონტე-კრისტომ, — მაგრამ საფრანგეთში ერთი წლით ვფიქრობ დარჩენას და არა მგონია ამ თანხას გადავაჭარბო. ერთი სიტყვით, მომავალი გვიჩვენებს. დასაწყისში გამოგზავნეთ ხუთი ათასი ფრანკი, შინ ვიქნები დილის თერთმეტ საათამდე, გინდ არ ვიყო, ჩემს საქმეთა მმართველს დავუტოვებ მინდობილობას.

— ფული ხვალ დილის ათ საათზე გექნებათ. — უპასუხა დანგლარმა, — როგორ ინებებთ — ოქროთი, ქაღალდით თუ ვერცხლით?

— თუ შეიძლება ნახევარი ოქრო და ნახევარი — ქაღალდი.

გრაფი წამოდგა.

— უნდა გამოგიტყდეთ, გრაფო, მეგონა ზუსტი ცნობეზი მქონდა ევროპის ყველა ცნობილ სიმდიდრის შესახებ, მაგრამ როგორც ხედავთ, თქვენ სიმდიდრეზე, რომელიც საკმაოდ მნიშვნელოვანი უნდა იყოს, არაფერი ვიცოდი, ალბათ დიდი ხნის ისტორია არა აქვს.

— პირიქით, ძალიან დიდი ხნისაა, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — ეს იყო რაღაც საოჯახო განძეულის მსგავსი, რომლის ხელის შეხება აკრძალული იყო, დაგროვილმა პროცენტებმა გაასამკვეცეს კაპიტალი. ანდერძით დანიშნული დრო გავიდა რამდენიმე წლის წინათ, ასე რომ დიდი ხანი არაა, რაც ვსარგებლობ. ამიტომ, ბუნებრივია, მის შესახებ არაფერი იცოდეთ. ერთი სიტყვით, თქვენ მალე ახლოს გაეცნობით მას.

ამ სიტყვებზე გრაფმა გაიღიმა იმ ფერმკრთალი ღიმილით, რომელიც ასე აშინებდა ფრანც დ'ეპინეს.

— თქვენი გემოვნებებითა და წადილებით, — განაგრძო დანგლარმა, — ჩვენს დედაქალაქში ისეთ ფუფუნებას შექმნით, რომ დაგვჩრდილავთ ჩვენ, საცოდავ მილიონერებს. რაკი ხელოვნების მოყვარული ჩანხართ (როდესაც შემოვედი შევნიშნე სურათებს ათვალიერებდით), ნება მიბოძეთ ჩემი გალერეა დაგათვალიერებინოთ. ცნობილი მხატვრების ძველი სურათებია, ორიგინალობის გარანტიით არ მიყვარს ახლები.

— მართალს ბრძანებთ, მათ ყველას ერთი დიდი ნაკლი აქვთ, ვერ მოასწრეს დაძველება.

— გიჩვენებთ ტორვალდსენის, ბარტოლონის, კანოვას ზოგიერთ ქანდაკებას, — ყველანი უცხოელები არიან. როგორც ხედავთ, არ მიყვარს ფრანგი მხატვრები და მოქანდაკეები.

— უფლება გაქვთ უსამართლო იყვეთ მათ მიმართ, ისინი ხომ თქვენი თანამედროვენი არიან.

— მაგრამ ეს ამბავი გადავდოთ იმ დროისათვის, როცა უფრო ახლოს გავიცნობთ ერთმანეთს. დღეს კი, თუ ნებას მომცემთ, წარგადგენთ ქალბატონ დანგლართან, მაპატიეთ ჩემი აჩქარება, მაგრამ ასეთი კლიენტი, როგორც თქვენა ბრძანებდით, თითქმის ოჯახის წევრი ხდება.

მონტე-კრისტომ თავი დაუკრა იმის ნიშნად, რომ ღებულობდა პატივს, რომელიც მას ფინანსისტმა დასდო.

დანგლარმა დარეკა. შემოვიდა ბრწყინვალე ლივრეაში გამოწყობილი მსახური.

— ბარონესა შინ არის? — იკითხა დანგლარმა.

— დიახ, ბატონო ბარონო, — უპასუხა მსახურმა.

— მარტოა?

— არა, ბარონესას სტუმრები ჰყავს.

— უხერხული ხომ არ იქნება სხვების თანდასწრებით წარგადგინოთ, ინკოგნიტოდ ხომ არ აპირებთ დარჩენას?

— არა, ბატონო ბარონო, — უპასუხა მონტე-კრისტომ სიცილით, — მე არა მაქვს ამის უფლება.

— ვინ არის ქალბატონთან? ბატონი დებრე? — ჰკითხა დანგლარმა გულუბრყვილოდ, რაზედაც გულში ჩაეცინა მონტე-კრისტოს, რომელსაც უკვე გაეგო ფინანსისტის საოჯახო ცხოვრების გამჭვირვალე საიდუმლოებანი.

— დიახ, ბატონო ბარონო.

დანგლარმა თავი დაუქნია, შემდეგ მონტე-კრისტოს მიუბრუნდა:

— ბატონი ლუსიენ დებრე, — თქვა მან, — ჩვენი ძველი მეგობარია; იგი საგარეო საქმეთა მინისტრის პირადი მდივანია. რაც შეეხება ჩემ ცოლს, ჩემთან შეუღლებით არათანასწორ ქორწინებას დათანხმდა, რადგან უძველესი გვარის წარმომადგენელია; მისი ქალიშვილობის გვარია სერვიესი, ხოლო პირველი ქორწინებიდან მარკიზ დე ნარგონის გვარს ატარებდა.

— არ მაქვს პატივი ვიცნობდე ქალბატონ დანგლარს, ხოლო ლუსიენ დებრეს კი უკვე შევხვდი.

— ეგ სადა? — ჰკითხა დანგლარმა.

— ბატონ მორსერთან.

— მაშ თქვენ იცნობთ ახალგაზრდა ვიკონტს?

— მას შევხვდი რომში კარნავალის დროს.

— ჰო, დიახ, — თქვა დანგლარმა. — გამიგონია, რაღაც ნანგრევებში მძარცველებთან და ყაჩაღებთან მომხდარი უცნაური ფათერაკის შესახებ. იგი რაღაც სასწაულს გამოუყვანია იმ ადგილიდან. ვგონებ იტალიიდან დაბრუნების შემდეგ ჩემს ცოლსა და ქალიშვილს უყვებოდა ამ ამბავს.

— ქალბატონი ბატონებს ელის. — მოახსენა მსახურმა.

— წინ გაგიძღვებით გზის მაჩვენებლად, — უთხრა დანგლარმა თავის დაკვრით.

— მოგყვებით! — უპასუხა გრაფმა.

თავი IX

აბრაში ცხენები

ბარონმა გრაფის თანხლებით გაიარა გრძელი რიგი ოთახებისა, რომლებიც გამოირჩეოდნენ დამძიმებული მდიდრული მორთულობით და უგემოვნო ფუფუნებით. ბოლოს, როგორც იქნა, მივიდნენ ქალბატონ დანგლარის ბუდეურამდე. ეს იყო პატარა რვაკუთხი ოთახი, რომლის კედლებს ინდოეთის მარმარილო და ვარდისფერი ატლასი ეკრა. ოთახში იდგა მოვარაყული ძველებური სავარძლები, რომლებსაც ძველებურივე ფარჩა ჰქონდა გადაკრული. კარებს ზემოთ, ბუმეს ჟანრის მიხედვით, მწყემსური სურათები ეხატა, ორი მედალიონის ფორმის შესანიშნავი პასტელი ეგუებოდა ოთახის დანარჩენ მოწყობილობას და მთელ ბინაში ამ ერთადერთ პატარა ოთახს რაღაც თავისებურ ელფერს აძლევდა. მართალი უნდა ითქვას, რომ წილად ხვდა ბედნიერება არ მოყოლილიყო დანგლარისა და მისი არქიტექტორის — იმპერიის ერთ-ერთი თვალსაჩინო და წარჩინებული ხელოვანის მიერ შემუშავებულ საერთო გეგმაში. მისი მორთულობის საკითხს თვით ბარონესა და ლუსიენ დებრე განაგებდნენ. ამიტომ დანგლარი, სიძველეთა დიდი მოყვარული, — ისეთი გაგებით, როგორც ეს დირექტორის დროს ესმოდათ, — ამ კოპწია კუთხეს, სადაც, სხვათა შორის, მას იმ პირობით ღებულობდნენ, რომ ვისიმე მოყვანით თავისი მოსვლა გაემართლებინა, უპატივცემულობით ეპყრობოდა. ამგვარად, დანგლარი კი არ წარადგენდა ხოლმე სტუმრებს, არამედ პირიქით, მას კარგად ან ცუდად იმის მიხედვით ღებულობდნენ, თუ რამდენად მოსწონდა ან არ მოსწონდა ბარონესას ამ სტუმრის გარეგნობა.

ქალბატონი დანგლარი, რომლის სილამაზე ჯერ კიდევ ქებას იმსახურებდა, — თუმცა იგი უკვე ოცდათექვსმეტი წლისა იყო, — როიალთან იჯდა. ეს იყო მარკეტელის ხელოვნების პაწაწკინტელი შედევი. ლუსიენ დებრე კი სამუშაო მაგიდასთან ალბომს ათვალიერებდა.

ლუსიენს გრაფის მისვლამდე უკვე მოესწრო მის შესახებ საკმარისად ესაუბრა ბარონესასთან. მკითხველებმა უკვე იციან, თუ რა დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა გრაფმა ალბერთან საუზმის დროს მის სტუმრებზე; და მიუხედავად იმისა, რომ დებრეს ძნელად თუ გააკვირვებდით, ეს შთაბეჭდილება მასში ჯერ კიდევ არ წაშლილიყო. ეს იგრძნობოდა იმ ცნობებში, რომლებიც ბარონესას გრაფის შესახებ მიაწვდინა. ამგვარად, ქალბატონ დანგლარში მორსერის ადრინდელი მონაყოლით და

ლუსიენის მიერ ამჟამად დაწვრილებით გადმოცემული ცნობებით აღძრულმა ცნობისმოყვარეობამ უმაღლეს წერტილს მიაღწია. როიალიცა და ალბომიც მხოლოდ მაღალი საზოგადოების ეშმაკობა იყო, რითაც ისინი თავიანთი მღელვარების დაფარვას ფიქრობდნენ. ყოველივე ამის გამო ბარონესამ დანგლარი მისთვის უჩვეულო ღიმილით მიიღო, ხოლო გრაფის სალამს ცერემონიალური რევერანსით უპასუხა.

ლუსიენი თავის მხრივ ისე მიესალმა გრაფს, როგორც ახლადგაცნობილ ადამიანს, ხოლო, დანგლარს — მეგობრულად.

— ქალბატონო, — თქვა დანგლარმა, — ნება მიბოძეთ წარმოგიდგინოთ ბატონი მონტე-კრისტო, რომელსაც დაბეჯითებით რეკომენდაციას უწევენ ჩემი რომელი კორესპონდენტები. პირადად მე შემიძლია მხოლოდ ერთი რამ დავამატო და ამით იგი მაშინვე ყველა ჩვენი მშვენიერი მანდილოსნის კერპი გახდება. გრაფი პარიზში ჩამოვიდა იმ განზრახვით, რომ ერთი წელი დაჰყო და ამ ხნის განმავლობაში ექვსი მილიონი დახარჯოს; ეს გარემოება კი ჩვენ გვპირდება მეჯლისების, სადილებისა და ვახშმების მთელ სერიებს, რომლებშიც, იმედი მაქვს, გრაფი არ დაგვივიწყებს ისევე, როგორც ჩვენ არ გამოვტოვებთ მას თუნდ სულ პატარა წვეულებაც გავმართოთ.

ეს წარდგინება წარმოთქმული იყო საკმაოდ უხეში მლიქვნელობით, მაგრამ რაკი პარიზში იშვიათი შემთხვევაა ისეთ ადამიანთან შეხვედრა, რომელიც ერთ წელიწადში თავადის ქონების დახარჯვას აპირებს, ქალბატონმა დანგლარმა ინტერესით გახედა გრაფს.

— მაშ თქვენ, ბატონო გრაფო, ჩამოხვედით?...

— ჰკითხა ბარონესამ.

— გუშინ დილით, ქალბატონო.

— თქვენი ჩვეულების თანახმად, რაზედაც უკვე მელაპარაკნენ, ქვეყნის დასალიერიდან ჩამოხვედით?

— ამჯერად მხოლოდ და მხოლოდ კადიქსიდან, ქალბატონო.

— ძალიან ცუდ დროს მოგიხდათ ჩამოსვლა. პარიზი ზაფხულში აუტანელია, აღარ იმართება მეჯლისები, დღესასწაულები, წვეულებები. იტალიური ოპერა ლონდონს წავიდა, ფრანგულს კი პარიზის გარდა ყველგან შეხვდებით. რაც შეეხება საფრანგეთის თეატრს, როგორც თქვენთვის ცნობილია, იგი უკვე აღარ არსებობს. გართობისათვის დაგვრჩა მხოლოდ რაღაც უბადრუკი დოღი მარსის მოედანზე და სატორიში. ბატონო გრაფო, თქვენი ცხენები მიიღებენ შეჯიბრებაში მონაწილეობას?

— ქალბატონო, გავაკეთებ ყველაფერს, რაც პარიზშია მიღებული, თუკი წილად მხვდება ბედნიერება ვიპოვო ადამიანი, ვინც ჯეროვნად გამაცნობს ფრანგულ ჩვეულებებს.

— ბატონო გრაფო, გიყვართ ცხენები?

— ჩემი ცხოვრების ნახევარი აღმოსავლეთში გავატარე, აღმოსავლეთის ხალხი კი, ქალბატონო, ამქვეყნად ყველაზე მეტად ორ რამეს აფასებს — ცხენების კეთილშობილებას და ქალების სილამაზეს.

— ბატონო გრაფო, თუნდაც თავაზიანობისათვის, ქალები პირველად უნდა დაგესახელებინათ, — უთხრა ბარონესამ.

— ხომ ხედავთ, რა მართალი ვიყავი, როდესაც ფრანგული ჩვეულების გასაცნობად დამრიგებელს ვნატრობდი.

სწორედ ამ დროს ოთახში შემოვიდა ქალბატონ დანგლარის რჩეული მსახური ქალი, თავის ქალბატონს მიუახლოვდა და ყურში რამდენიმე სიტყვა წასჩურჩულა.

ქალბატონი დანგლარი გაფითრდა.

— შეუძლებელია! — თქვა მან.

— სიმართლე გახლავთ, ქალბატონო, — უპასუხა მსახურმა.

ქალბატონი დანგლარი ქმარს მიუბრუნდა.

— მართალია, ბატონო ჩემო?

— რა, ქალბატონო? — ჰკითხა აღელვებულმა დანგლარმა.

— ის, რაც მსახურმა მითხრა.

— მერედა რა გითხრათ?

— მითხრა, რომ საჯინიბოში ჩემი ცხენების გამოსაყვანად შესულ მეეტლეს ისინი იქ აღარ დახვედრია. მე თქვენ გეკითხებით, რას ნიშნავს ეს?

— ქალბატონო, მისმინეთ. — უთხრა დანგლარმა.

— დიახ, გისმენთ, ძალიან მაინტერესებს რას ბრძანებთ: დაე ეს ბატონები იყვნენ ჩვენი მსაჯულები. მე კი იმით დავიწყებ, რომ ყველაფერს დაწვრილებით მოვყვები, ბატონებო, — განაგრძო ბარონესამ, — ბატონ დანგლარს საჯინიბოში ათი ცხენი ჰყავს. ამ ათიდან ორი საუცხოო ცხენი, პარიზის ყველაზე კარგი წყვილი მე მეკუთვნის. ბატონო დებრე, თქვენ იცნობთ ჩემ აბრაშებს, და აი, სწორედ იმ დროს, როდესაც ქალბატონი დე ვილფორი ეტლს მთხოვს და მეც შევპირდი ხვალისათვის ბულონის ტყეში სასეირნოდ ცხენები მეთხოვებინა, ისინი გაქრნენ. ბატონ დანგლარს, ალბათ, შემთხვევა მიეცა ამ ცხენებში რამდენიმე ათასი ფრანკი მოეგო და მან ისინი გაჰყიდა. ოჰ, ღმერთო ჩემო, რა საზიზღარი ხალხია ეს ვაჭრები.

— ქალბატონო, ის ცხენები მეტისმეტი შმაგები იყვნენ. ისინი ხომ ოთხი წლისანია არიან. მე მუდამ ვშიშობდი არაფერი შეგმთხვეოდათ, — უპასუხა დანგლარმა.

— ბატონო ბარონ, თქვენ ძალიან კარგად იცით, — თქვა ბარონესამ, — რომ უკვე ერთი თვეა მემსახურება პარიზის საუკეთესო მეეტლე, თუ ისიც არ გაყიდეთ ცხენებთან ერთად.

— ძვირფასო მეგობარო, მე თქვენ გიშოვით სწორედ ისეთ ცხენებს, უკეთესებსაც, თუ ეს შესაძლებელი იქნება; მაგრამ მშვიდებს, დამჯერებს, ისეთებს, რომლებიც ისეთ შიშს აღარ მომგვრიან, როგორც ის ცხენები.

ბარონესამ მხრები ზიზღით აიჩეჩა.

დანგლარმა ისეთი სახე მიიღო, თითქოს ასეთ მოქმედებაში მხოლოდ ცოლ-ქმრული ურთიერთობის გამომხატველი ჟესტი დაინახაო და მონტე-კრისტოს მიუბრუნდა:

— ბატონო გრაფო, ვწუხვარ ადრე არ გიცნობდით; თქვენ ხომ ახლა ეწყობით? — დიახ, — უპასუხა გრაფმა.

— იმ ცხენებს თქვენ შემოგთავაზებდით. წარმოგიდგენიათ, ჩალის ფასად გავეყიდე, მაგრამ, როგორც გითხარით, მინდოდა თავიდან მომეშორებინა. ისეთი ცხენები ყმაწვილკაცების საქმეა.

— გმადლობთ, ბატონო დანგლარ; ამ დილით საკმაოდ კარგი ცხენები ვიყიდე და არცთუ ისე ძვირად. შეხედეთ, ბატონო დებრე, თქვენ ვგონებ ცხენების მოყვარული ბრძანდებით.

სანამ დებრე ფანჯარასთან მივიდოდა, დანგლარი თავის ცოლს მიუახლოვდა.

— წარმოიდგინეთ, ქალბატონო, — დაიწყო მან ჩურჩულით, — რომ ამ ცხენებში დილით გასაგიჟებელი ფასი შემადლიეს. არ ვიცი ვინ არის ის სულელი, რომელსაც გაკოტრება განუზრახავს და ამ დილით საქმეთა მმართველი გამომიგზავნა, მაგრამ რა მენადვლება, თექვსმეტი ათასი ფრანკი მოგება ვნახე. ნუ მიბრაზდებით, იმ თანხიდან ოთხი ათას ფრანკს თქვენ მოგცემთ, ორს კი — ეჟენის.

ქალბატონმა დანგლარმა ქმარს გამანადგურებლად შეხედა.

— ღმერთო ჩემო! — შეჰყვირა დებრემ.
— რა მოხდა? — ჰკითხა ბარონესამ.
— არა, მე არ ვცდები, გრაფის ეტლში სწორედ თქვენი ცხენებია შებმული.
— ჩემი აბრაშები! — წამოიძახა ქალბატონმა დანგლარმა და ფანჯარასთან მიიღრინა.
— ნამდვილად ჩემი ცხენებია, — თქვა მან.
დანგლარი გაოგნებული იდგა.
— შეუძლებელია, — წარმოთქვა გრაფმა და ისეთი გამომეტყველება მიიღო, თითქოს გაუკვირდა.
— შეუძლებელია! — ჩაიჩურჩულა ბანკირმა.
ბარონესამ ყურში რამდენიმე სიტყვა უთხრა დებრეს, ეს უკანასკნელი კი მონტე-კრისტოს მიუახლოვდა.
— ქალბატონს აინტერესებს, მისმა ქმარმა რამდენად მოგყიდათ ეს ცხენები.
— მართალი გითხრათ, — უთხრა გრაფმა, — არ ვიცი, ეს ჩემი საქმეთა მმართველის სიურპრიზია. თუ არ ვცდები, ოცდაათი ათას ფრანკამდე დაჯდა.
დებრე ქალბატონ დანგლართან მივიდა პასუხის გადასაცემად.
დანგლარი ფერმიხდილი და შემკრთალი იდგა. გრაფმა ისეთი გამომეტყველება მიიღო, თითქოს ეუბნებოდა:
— აი, ხომ ხედავთ, რამდენად უმადურები არიან ქალები. თქვენმა წინდახედულებამ მასზე არავითარი გავლენა არ მოახდინა. უმადურები — ეს შესაფერი არ არის. უკეთესი იქნებოდა გვეთქვა — უგნურები. რას იზამ, ადამიანს ყოველთვის ის იზიდავს, რაც საშიშია. დამიჯერეთ, ძვირფასო ბარონო, ყველაფერს ჯობია, ისინი თავის ნებაზე მივუშვათ და თუ ფეხს წაიმტვრევენ, მხოლოდ თავის თავს დააბრალონ.
დანგლარმა არაფერი უპასუხა: ის გრძნობდა, რომ ახლო მომავალში დიდი უსიამოვნება ელოდა; ბარონესას უკვე შეეკრა წარბები და იუპიტერ ოლიმპიელივით ქარიშხალს იუწყებოდა. რაკი დებრემ ქარიშხლის სიახლოვე იგრძნო, რაღაც მოიმიზეზა და წავიდა. მონტე-კრისტოს არ უნდოდა შეერყია თავისი მდგომარეობა, რომელზედაც ის იმედებს ამყარებდა და გადაწყვიტა აღარ დარჩენილიყო. იგი ქალბატონ დანგლარს გამოემშვიდობა და გავიდა. ასე რომ, ბარონი გაბრაზებულ ცოლს შეატოვა.
«ძალიან კარგი, — ფიქრობდა მონტე-კრისტო, — მოხდა ის, რაც მე მინდოდა. ახლა შემძლია ზავი ჩამოვაგდო ცოლ-ქმარს შუა და ერთსა და იმავე დროს მოვიგო ბარონისა და ბარონესას გული. რა ბედნიერებაა, მაგრამ მე ჯერ არ წარვუდგენივარ მადმუაზელ ეჭენი დანგლარისათვის, რომლის გაცნობა ძალიან მინდოდა. თუმცა, — განაგრძო მან მისთვის ჩვეული ღიმილით, — ჩვენ ხომ პარიზში ვართ და ამისი დრო გვექნება, შემდეგისათვის იყოს!..»
ასეთ ფიქრებში გართული გრაფი ჩაჯდა ეტლში და შინ დაბრუნდა.
ორი საათის შემდეგ ქალბატონმა დანგლარმა მონტე-კრისტოსაგან მომხიბვლელი წერილი მიიღო. იგი სწერდა, არ მინდა პარიზის საზოგადოებაში ჩემი დებიუტი ლამაზი ქალის წყენინებით დავიწყო და ამიტომ თხოვდა ცხენები უკან მიეღო.
ცხენები ისევე იყვნენ შეკაზმული, როგორც დილით ბარონესამ ნახა. მხოლოდ თითოეულ როზეტში, რომლებიც ყურებზე ჰქონდათ ჩამოცმული, გრაფის მითითებით თითო ალმასი ჩაედოთ.

წერილი დანგლარმაც მიიღო. გრაფი სთხოვდა ბარონესასათვის ნება მიეცა დაეკმაყოფილებინა მილიონერის ეს კაპრიზი, ხოლო მისთვის ეპატიებინა აღმოსავლური მანერა, რომლითაც ის ამ ცხენებს აბრუნებდა.

საღამოთი მონტე-კრისტო ალის თანხლებით იტელიში წავიდა.

მეორე დღეს, დაახლოებით სამ საათზე, გრაფის ზარის ხმაზე ალი მის კაბინეტში გაჩნდა.

— ალი, შენგან ხშირად გამიგონია, რომ ქამანდს კარგად ისვრი, — უთხრა მან მუნჯ მსახურს.

ალიმ თავი დაუქნია და ამაყად გაიჭიმა.

— ისე, რომ ქამანდით შეძლებდი ხარის შეჩერებას?

ალიმ თავი დაუქნია.

— ვეფხვისაც?

ალიმ ისევ დაუქნია თავი.

— ლომის?

ალიმ ისეთი მდგომარეობა მიიღო, თითქოს ქამანდას ისროდა და თავშეუკავებელი ღმუილი აღმოხდა.

— მესმის, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — შენ ლომზე გინადირია.

ალიმ ამაყად დაუქნია თავი.

— შეგიძლია გააჩერო ორი გაგიჟებული ცხენი?

ალის გაელიმა.

— მაშ მისმინე: — უთხრა მონტე-კრისტომ, — საცაა ჩვენ სახლს ჩაუქროლებს ეტლი, რომელშიც შებმული იქნება ორი გაშმაგებული აბრაში ცხენი. სწორედ ისინი, რომლებიც მე გუშინ მყავდა. კიდევ რომ გაგიტანოს, ეტლი ჩემს კარებთან უნდა გააჩერო.

ალი ქუჩაში გავიდა და კარებთან ქვაფენილის გასწვრივ ხაზი გაავლო, შემდეგ ისევ დაბრუნდა და გრაფს უჩვენა ხაზი, რომელსაც ის თვალს არ აცილებდა.

გრაფმა მას მხრებზე მსუბუქად დაჰკრა ხელი. საერთოდ ასე უხდიდა ხოლმე ალის მადლობას. ამის შემდეგ ნუბიელი ისევ გარეთ გავიდა. ქუჩისა და სახლის კუთხეში ქვის ბოძკინტზე ჩამოჯდა და ჩიბუხი გააბოლა, გრაფი მონტე-კრისტო კი თავის ოთახში შევიდა, მას უკვე აღარაფრის დარდი აღარ აწუხებდა.

მაგრამ ხუთი საათისათვის, ესე იგი, როდესაც იგი ეტლის ჩამოვლას ელოდა, ოდნავი მოუთმენლობის ნიშნები დაეტყო. ის ბოლთასა სცემდა ოთახში, რომლის ფანჯრები ქუჩაში გადიოდნენ. დროდადრო ყურს მიუგდებდა და ფანჯარასთან მივიდოდა, საიდანაც ალის ხედავდა: ნუბიელი თანაბრად უშვებდა თამბაქოს ბოლს, რაც იმას მოწმობდა, რომ იგი მთლიანად ჩაფლულიყო ამ მნიშვნელოვან საქმეში.

უცებ შორიდან მოისმა ეტლის ბორბლების ხმაური, რომელიც ელვის სისწრაფით ახლოვდებოდა. შემდეგ გამოჩნდა ეტლი, მეეტლე ამაოდ ცდილობდა შეეჩერებინა გაგიჟებული ცხენები, ისინი გაშმაგებით მოქროდნენ.

ეტლში იჯდა ახალგაზრდა ქალი და შვიდი თუ რვა წლის ბავშვი. ისინი ერთმანეთს მიკვროდნენ და შიშისაგან ყვირილიც ვეღარ მოეხერხებინათ. ეტლი ჭრაჭუნობდა; საკმარისი იყო ბორბალი ქვას ან ძელს მოხვედროდა, რომ იგი ნაკუწ-ნაკუწად ქცეულიყო. ეტლი შუა ქვაფენილზე მოდიოდა და ყოველი მხრიდან მოისმოდა შიშის შეძახილები.

უცებ ალიმ თავისი ჩიბუხი განზე გადადო, ჯიბიდიან ქამანდა ამოიღო, გადაისროლა და სამმაგი რგოლი მარცხენა ცხენის წინა ფეხებს მოსდო. ცხენმა იგი სამი თუ ოთხი ნაბიჯის მანძილზე გაათრია, შემდეგ ხელნა გატყდა, ამან კი ხელი

შეუშალა მეორე ცხენს, გზა განეგრძო. მეეტლემ ისარგებლა ამ შემთხვევით და კოფოდან გადმოხტა, მაგრამ ალიმ თავისი რკინის თითებით უკვე მოასწრო ცხენის ჩიჩვირის ჩაჭერა; ტკივილისაგან გამწარებულმა ცხენმა ჭიხვინი მორთო და მეორე ცხენის გვერდით ჩაიჩოქა.

ყოველივე ამას იმაზე მეტი დრო არ დასჭირებია, რაც ტყვიას მიზანში მოსახვედრად მოუხდებოდა.

ეს დრო საკმარისი აღმოჩნდა, რომ იმ სახლიდან, რომლის კარების წინ ეს ამბავი ხდებოდა, გამოვარდნილიყო მამაკაცი რამდენიმე მსახურის თანხლებით. ის იყო მეეტლემ კარი გამოაღო, რომ ამ მამაკაცმა ეტლიდან გამოიყვანა ქალი, რომელიც ცალი ხელით ჯერ ისევ ბალიშს ეჭიდებოდა, ხოლო მეორე გულწასული შვილისათვის მკერდში ჩაეჭიდა. მონტე-კრისტომ ორივენი სასტუმრო ოთახში აიყვანა და სავარძელში დააწვინა.

— ნულარაფრის გემინიათ, ქალბატონო, უკვე გადარჩით, — უთხრა მან.

ქალი გონს მოვიდა და პასუხის მაგივრად თავისი ვაჟიშვილი უჩვენა. მისი თვალები სიტყვებზე უფრო მჭევრმეტყველურად გამოხატავდნენ მუდარას.

მართლაც ბავშვი ჯერ ისევ გულწასული იყო.

— მესმის, ქალბატონო, — უთხრა გრაფმა და ბავშვს სინჯვა დაუწყო. — დამშვიდდით, არაფერი დაშავებია, მხოლოდ შეშინებულია.

— ბატონო ჩემო, — დაიყვირა დედამ, — ნუ მეუბნებით ამას დასამშვიდებლად, ხედავთ რა გაფითრებულია. ჩემო ბიჭიკო! ჩემო შვილო! ჩემო ედუარდ, ხმა გაეც დედაშენს. ღვთის გულისათვის სასწრაფოდ გაგზავნეთ ვინმე ექიმთან. ყველაფერს მივცემ, ოღონდ შვილი გადამირჩინონ.

მონტე-კრისტომ ხელის მოძრაობით სცადა ატირებული დედა გაეჩერებინა. შემდეგ ერთი ყუთი გააღო და ოქროგადაკრული ბოჭემის ბროლის ფლაკონი ამოიღო, რომელიც სავსე იყო სისხლივით წითელი სითხით და ბავშვს ბაგეებზე დააწვეთა.

ჯერ ისევ გაფითრებულმა ბავშვმა მაშინვე თვალები გაახილა. დედამ სიხარულისაგან აღარ იცოდა რა ექნა.

— სად ვარ და ვის უნდა ვუმაძღოდე ამ ბედნიერებას ასეთი საშინელების შემდეგ?

— თქვენ იმყოფებით ადამიანთან, რომელიც ბედნიერია, რომ უბედურებას აგაცილათ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— ოჰ, ეს წყეული ცნობისმოყვარეობა! — თქვა ქალმა. — მთელი პარიზი ქალბატონ დანგლარის საუცხოო ცხენებზე ლაპარაკობდა და მეც გავსულელდი, მოვინდომე ამ ცხენებით გასეირნება.

— როგორ? — წამოიძახა გრაფმა შესანიშნავად გათამაშებული გაკვირვებით, — განა ეს ბარონესას ცხენებია?

— დიახ, ბატონო, თქვენ მას იცნობთ?

— ქალბატონ დანგლარს? მაქვს ეს ბედნიერება, და ჩემი სიხარული გაორკეცდა იმის გამო, რომ აგცდათ საშიშროება, რომელიც ამ ცხენების გამო გელოდათ. უბედურების შემთხვევაში ბრალს მე დამდებდნენ. ეს ცხენები გუშინ ბარონისაგან ვიყიდე, მაგრამ ბარონესას ისე დასწყდა გული, რომ გუშინვე უკან დავუბრუნე და ვთხოვე ჩემგან საჩუქრად მიეღო.

— მაშ თქვენა ხართ გრაფი მონტე-კრისტო, ვიზედაც ერმინა გუშინ ამდენი მესაუბრა?

— დიახ, ქალბატონო, — უპასუხა გრაფმა.

— მე ელოიზა დე ვილფორი ვარ.

გრაფმა ისეთი სახე მიიღო, თითქოს ეს გვარი პირველად გაეგონა.

— რა მადლობელი იქნება თქვენი ბატონი დე ვილფორი, — განაგრძო ელოიზამ, — თქვენ ხომ ორივეს სიცოცხლე გვაჩუქეთ; თქვენ დაუბრუნეთ მას ცოლი და ვაჟიშვილი. თუ არა თქვენი მამაცი მსახური, ჩვენი ორივენი დავიღუპებოდით.

— ქალბატონო, ახლაც შიშისაგან მაჟრჟოლებს, როდესაც წარმოვიდგენ, რა უბედურება გელოდათ.

— იმედი მაქვს უფლებას მომცემთ დავაჯილდოვო იმ კაცის თავდადება.

— ქალბატონო, გთხოვთ ალის ნუ წამიხდენთ ნურც ქებით და ნურც ჯილდოებით, არ მინდა იგი ასეთ რამეებს მივაჩვიო. ალი ჩემი მონაა. თქვენ რომ სიკვდილს გადაგარჩინათ, ამით მე გამიწია სამსახური, ჩემი სამსახური კი მისი მოვალეობაა.

— ის ხომ საფრთხეში აგდებდა თავის სიცოცხლეს, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელიც ამ მბრძანებლურმა ტონმა გასტეხა.

— ეს სიცოცხლე მე ვაჩუქე მას, ასე რომ იგი მე მეკუთვნის, — უპასუხა გრაფმა.

ქალბატონი დე ვილფორი გაჩუმდა; შესაძლოა ის ფიქრობდა, რატომ ახდენდა ეს მამაკაცი პირველი დანახვისთანავე ასეთ ძლიერ შთაბეჭდილებას.

ამ წუთიერი სიჩუმის განმავლობაში გრაფმა შეძლო თავისუფლად დაეთვალიერებინა ბავშვი, რომელსაც დედა სახეს უკოცნიდა. ის იყო პატარა, სათუთი, მას წითურთმიან ბავშვებისათვის დამახასიათებელი თეთრი კანი ჰქონდა. მის ამოზნექილ შუბლს ფარავდა სქელი, გაფშევილი შავი თმა, რომელიც მხრებამდე სცემდა, ჩარჩოში სვამდა მის სახეს და აორკეცებდა მისი თვალების ცოცხალ გამოხედვას, რომელშიც ვერაგი თვალთმაქცობა და ბავშვური ბოროტება იხატებოდა. მას ჰქონდა დიდი პირი და წვრილი, ოდნავ ვარდისფერი ტუჩები. ამ რვა წლის ბავშვისათვის, მისი სახის ნაკვთების მიხედვით, შეიძლებოდა თორმეტი წელი მიგეცათ. გონს მოვიდა თუ არა, მაშინვე გაუსხლტა თავის დედას და მიიღბინა იმ ყუთთან, საიდანაც გრაფმა ელექსირის შუშა ამოიღო. შემდეგ ნებართვის მიუღებლად, როგორც ეს თავნება ბავშვებს სჩვევიათ, ფლაკონებს გახსნა დაუწყო.

— ხელს ნუ ახლებ, ჩემო მეგობარო, — უთხრა სწრაფად მონტე-კრისტომ, — ზოგიერთი მათგანი საშიშია, არამც თუ დალევით, არამედ ყნოსვითაც კი.

ქალბატონი დე ვილფორი გაფითრდა, ბავშვს ხელი გააშვებინა და თავისკენ მიიზიდა. მაგრამ როდესაც დამშვიდდა, სწრაფად გადაავლო თვალი წამლების ყუთს, რაც გრაფს არ გამოპარვია. ამ დროს ალი შემოვიდა.

ქალბატონ დე ვილფორს სახე გაუნათდა, ბავშვი კიდევ უფრო მაგრად ჩაიხუტა და უთხრა:

— ედუარდ, შეხედე ამ ღირსეულ მსახურს, ძალიან მამაცია, მან თავისი სიცოცხლე საფრთხეში ჩააგდო, რათა გაგიჟებული ცხენები და დასამსხვრევად განწირული ეტლი შეეჩერებინა. მადლობა გადაუხადე! თუ ის არა, ჩვენ ახლა ცოცხლები არ ვიქნებოდით.

ბავშვმა ტუჩები აიმრიზა და ზიზღით შეტრიალდა.

— რა მახინჯია, — თქვა მან.

გრაფს გაეღიმა, თითქოს ბავშვი სწორედ ისე მოიქცა, როგორც ის ელოდა.

ქალბატონი დე ვილფორი შვილს გაუჯავრდა, მაგრამ ისე ღმობიერად, რომ საეჭვოა ჟან-ჟაკ რუსოს მოსწონებოდა, პატარა ბიჭუნას რომ ემილი რქმეოდა.

— ხედავ, — უთხრა გრაფმა ალის არაბულ ენაზე, — ეს ქალბატონი სთხოვს თავის ვაჟიშვილს მადლობა გადაგიხადოს იმიტომ, რომ ორივეს სიცოცხლე აჩუქე, ბავშვი კი ამბობს, რომ შენ ძალიან მახინჯი ხარ.

ალიმ ერთი წუთით მოაბრუნა თავისი ჭკვიანური სახე და ბავშვს ისე შეხედა, რომ გამომეტყველება არ შეუცვლია; მაგრამ ნესტოების ცახცახმა მონტე-კრისტო მიახვედრა, რომ იგი გულში იყო დაჭრილი.

— გრაფო, თქვენ ყოველთვის ამ ბინაში ცხოვრობთ? — ჰკითხა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელიც წამოდგა და წასასვლელად გაემზადა.

— არა, ქალბატონო, — უპასუხა გრაფმა, — აქ იშვიათად თუ შემოვივლი ხოლმე. საერთოდ ელისეს მინდვრებზე, ოცდაათ ნომერში ვცხოვრობ. ვხედავ, თქვენ სავსებით მომჯობინდით და წასვლას აპირებთ. ბრძანება უკვე გავეცი, იგივე ცხენები ჩემს ეტლში შეაბამან და ალი, ის მახინჯი ადამიანი, — მონტე-კრისტომ ბავშვს გაუღიმა, — შინ წაგიყვანთ, თქვენი მეეტლე კი აქ დარჩება, რათა თვალი ადევნოს ეტლის შეკეთებას. როგორც კი თავის საქმეს დაამთავრებს, ჩემს ცხენებს შეუბამს და პირდაპირ ქალბატონ დანგლარს მიჰგვრის.

— იმავე ცხენებით ვერასგზით ვერ გავბედავ უკან გაბრუნებას. — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— ნახავთ, ქალბატონო, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — რომ ალის ხელში ისინი ბატკნებივით უწყინარები გახდებიან.

ამასობაში ალი მივიდა ცხენებთან, რომლებიც ძლივს წამოაყენეს. ხელში ეჭირა სურნელოვანი ძმრით გაჟღენთილი პატარა ღრუბელი, რითაც ოფლითა და დუჟით დაფარული ცხვირის ნესტოები და საფეთქლები დაუზილა. ცხენებმა მაშინვე ჭიხვინი დაიწყეს და რამდენიმე წუთის განმავლობაში მთელი ტანით ცახცახებდნენ.

შემდეგ მრავალრიცხოვან ბრბოს თვალწინ, რომელიც დამტვრეული ეტლის სანახავად და მომხდარი ამბის გაგონებაზე მოსულიყო, ალიმ ბრძანება გასცა ცხენები გრაფის კარეტაში შეებათ, თვითონ სადავეები ხელში დაიჭირა და კოფოზე ავიდა. მაყურებლები განცვიფრებული დარჩნენ: რამდენიმე წუთის წინ ისინი მოწმენი იყვნენ, როგორ გაშმაგებით მოქროდნენ ეს ცხენები, ახლა კი ალის მათრახის გადაკვრაც დასჭირდა, რომ ადგილიდან დაემრა; ეს ნაქები აბრაშები იმდენად გაშემებულები, გაქვავებული, მიძკვდარებულები იყვნენ, რომ ძლივს წავიდნენ მოდუნებული ნაბიჯით, ასე რომ ქალბატონ დე ვილფორს დაახლოებით ორი საათი მოუწდა, რათა მისულიყო სენტ-ონორეს გარეუბნამდე, სადაც იგი ცხოვრობდა.

შინ დაბრუნების შემდეგ, როგორც კი ოჯახში პირველი მღელვარება მიყუჩდა, მან ქალბატონ დანგლარს შემდეგი შინაარსის წერილი გაუგზავნა:

«ძვირფასო ერმინა!

მე და ჩემი ვაჟი ეს-ეს არის რაღაც სასწაულებრივი ძალით სიკვდილს გადაგვარჩინა გრაფმა მონტე-კრისტომ, რომელზედაც გუშინ საღამოს ჩვენ იმდენი ვილაპარაკეთ; მე სრულიად არ ვფიქრობდი, რომ მას დღეს შევხვდებოდი, თქვენ მასზე მელაპარაკებოდით დიდი აღტაცებით, რასაც ჩემი ბეჩავი ჭკუამახვილობით დავცინოდით, მაგრამ დღეს ვხედავ, რომ თქვენი აღტაცება საკმარისი არ არის ამ ადამიანის ღირსეულად დასაფასებლად. რანელაგში თქვენმა ცხენებმა გაგვიტაცეს და ალბათ მე და ჩემი საცოდავი ედუარდი პირველსავე ხეს ან ქვას მივემსხვრეოდით, თუ უცებ ვიღაც არაბს, ზანგს, ნუბიელს — ერთი სიტყვით შავკანიანს, გრაფის მსახურს, ვგონებ მისი ბრძანებით, არ შეეჩერებინა გაგიჟებული ცხენები. მან თავისი სიცოცხლე საფრთხეში ჩააგდო, მაგრამ ალბათ რაღაც სასწაულებრივმა ძალამ გადაარჩინა. ამასობაში გრაფმაც მოგვისწრო, თავის ბინაში შეგვიყვანა და ჩემს ედუარდს სიცოცხლე დაუბრუნა. შინ მე მისი საკუთარი ეტლით დავბრუნდი, თქვენ ეტლს კი ხვალ დაგიბრუნებენ. ცხენები ასეთი საშინელი შემთხვევის შემდეგ ძალზე დასუსტდნენ. გაბრუებული არიან, თითქოს თავისათვის ვერ უპატიებიათ, რომ

ადამიანმა შეძლო მათი მოთვინიერება. გრაფმა დამავალა გადმოგცეთ, რომ ისინი თუ საჯინბოში მშვიდად გაატარებენ ორ დღეს და მხოლოდ ქერს სჭამენ, ისევე ისეთი გაფურჩვნილები, ესე იგი, საშიშები იქნებიან, როგორც გუშინ იყვნენ.

ნახვამდის! მადლობას არ გიხდით გასეირნებისათვის, მაგრამ ჩემს მხრივ უმადურობა იქნებოდა დაგმდურებოდით თქვენი ცხენების კაპრიზისათვის, რადგან ამ კაპრიზს უნდა ვუმაღლოდე, რომ გრაფ მონტე-კრისტოს გაცნობის შემთხვევა მომეცა. ეს წარჩინებული უცხოელი კი მისი მილიონების გარეშე ისეთ საინტერესო და საიდუმლო პიროვნებად მიმაჩნია, რომ ძალ-ღონეს არ დავზოგავ მის გამოსაცნობად, თუნდაც ამისათვის თქვენი ცხენებით ბულონის ტყეში ხელახლა მომიწიოს გასეირნება. ედუარდმა ეს შემთხვევა გადაიტანა განსაცვიფრებელი ვაჟკაცობით. მართალია, გული წაუვიდა, მაგრამ მანამდე ერთხელაც არ დაუყვირია, და გონს მოსვლის შემდეგ წვეთი ცრემლი არ გადმოუგდია. თქვენ იტყვიტ, რომ დედობრივი სიყვარული მაბრძავებს, მაგრამ ამ ნახსა და სათუთ სხეულში რკინის სულია. ჩემი ძვირფასი ვალენტინა მხურვალე სალამს უძღვნის თქვენს ძვირფას ეჭენის, მე კი მთელი გულითა და სულით გკოცნით ელოიზა დე ვილფორი.

როგორმე მომეცით საშუალება თქვენთან შევხვდე გრაფ მონტე-კრისტოს. აუცილებლად მინდა მისი ნახვა. სხვათა შორის, შევძელი დამერწმუნებინა ბატონი ვილფორი, მასთან მისულიყო სადარბაზოდ. იმედი მაქვს ასეც მოიქცევა».

სადამოთი ოტეილთან მომხდარი ამბავი ყველას პირზე ეკერა. ალბერი ამ ამბავს უყვებოდა დედას, შატო-რენე ყვებოდა ჟოკეი-კლუბში, დებრე — მინისტრის სალონში. თვით ბოშანმაც კი ყურადღება გამოიჩინა გრაფის მიმართ და თავის გაზეთში ოცსტრიქონიანი ინფორმაცია მოათავსა ოტეილში მომხდარ ამბავზე, რამაც წარჩინებული უცხოელი გმირად გადააქცია არისტოკრატი ქალთა წრეში.

ძალიან ბევრნი ქალბატონ დე ვილფორს სადარბაზო ბარათებს უტოვებდნენ, რათა შესაძლებლობა ჰქონოდათ გაემეორებინათ თავიანთი ვიზიტი და პირადად მისი პირიდან გაეგოთ დაწვრილებითი ამბავი ამ უცნაურ შემთხვევაზე.

ბატონმა დე ვილფორმა, კი, როგორც ელოიზა სწერდა, ჩაიცვა შავი ფრაკი, თეთრი ხელთათმანები გაიკეთა, მსახურები საუკეთესო ლივერამში გამოაწყო და ჩაჯდა თავის ეტლში, რომლითაც იმავე საღამოს ელისეს მინდვრებში 130 სახლთან გაჩერდა.

თავი X

ვილოსოფია

გრაფ მონტე კრისტოს პარიზის საზოგადოებაში დიდხანს რომ ეცხოვრა, ღირსეულად შეაფასებდა ბატონ დე ვილფორის საქციელს.

სასახლეში კარგად მიღებულ ბატონ დე ვილფორს — სულ ერთია მეფედ უფროსი შტოდან იქნებოდა, თუ უმცროსიდან, ხოლო პირველ მინისტრად დოქტრინერი, ლიბერალი, თუ კონსერვატორი — სასამართლოს უწყებაში მაღალი თანამდებობა ეკავა და ამ ადგილზე დამაგრებული იყო, როგორც ვინმე არლე ან მოლე¹. (¹ პარიზის პარლამენტის თავმჯდომარეები XVII საუკუნეში.) მას მოხერხებული ადამიანის რეპუტაცია ჰქონდა, როგორც ეს აქვთ ადამიანებს, რომელნიც არასოდეს დამარცხებულან პოლიტიკაში, უმრავლესობას სძულდა, ზოგიერთები კი მხურვალედ იცავდნენ, მაგრამ სიყვარულით კი არავის უყვარდა.

მისი სალონი ახალგაზრდა ცოლითა და პირველი ცოლისაგან დატოვებული თვრამეტი წლის ქალიშვილით გამოცოცხლებული, პარიზის ერთ-ერთი იმ მკაცრ

სალონთაგანი იყო, სადაც გამეფებულია ტრადიციის კულტი და ეტიკეტის რელიგია. ცივი თავაზიანობა, მთავრობის პრინციპებისადმი აბსოლუტური ერთგულება, ღრმა ზიზღი თეორიებისა და თეორეტიკოსების მიმართ, ღრმა ზიზღი ყოველგვარი ფილოსოფიისადმი — აი, რა წარმოადგენდა ბატონ დე ვილფორის პირადი და საზოგადოებრივი ცხოვრების მოჩვენებით არსს. ვილფორი მარტო მართლმსაჯულების უწყების მსახური კი არა, თითქმის დიპლომატიც იყო. მისი დამოკიდებულება ყოფილ სასახლესთან, რომელსაც ის ყოველთვის თავაზიანობით და ღირსებით იხსენიებდა, ახალ სასახლესაც აიძულებდა, მას პატივისცემით მოქცეოდა. მან იმდენი იცოდა, რომ არათუ ანგარიშს უწევდნენ, არამედ ზოგჯერ რჩევასაც ჰკითხავდნენ. იქნება საქმე სხვაგვარად დატრიალებულიყო, ვილფორის თავიდან მოშორება რომ შესძლებოდათ, მაგრამ იგი სუზერენისადმი ურჩი ფეოდალივით მიუდგომელ ციხე-სიმაგრეში ჩაიკეტა. ეს ციხე-სიმაგრე გახლდათ მეფის პროკურორის თანამდებობა. ამ უპირატესობის გამოყენება მან საუკეთესოდ იცოდა; ამ თანამდებობას მარტო დეპუტატობის სავარძელზე თუ გასცვლიდა, რაც საშუალებას მისცემდა ნეიტრალიტეტი ოპოზიციით შეეცვალა.

ჩვეულებრივად ბატონი დე ვილფორი იშვიათად არიგებდა სადარბაზო ბარათებს და თვითონაც ასევე იშვიათად დადიოდა ვიზიტებზე. ამ მისიას მის მაგიერ ცოლი ასრულებდა. საზოგადოებაში მიჩვეული იყვნენ ამ გარემოებას და მოსამართლის მრავალრიცხოვან და მნიშვნელოვან საქმიანობას აწერდნენ იმას, რაც სინამდვილეში გამოწვეული იყო ანგარიშიანი სიამაყით, ხაზგასმული არისტოკრატიზმით, რომელსაც საფუძვლად უდევს აქსიომა: «გამომამჟღავნე, რომ პატივს სცემ შენს თავს — სხვებიც პატივს გცემენ». ეს აქსიომა ჩვენს საზოგადოებაში ასჯერ უფრო სასარგებლოა, ვიდრე საბერძნეთში მეორე აქსიომა იყო: «შეიცან შენი თავი», რომელიც ამჟამად შეცვლილია გაცილებით უფრო ადვილი, ხელსაყრელი ხელოვნებით — შეიცნო სხვები. მეგობრებისათვის ვილფორი ყოველშემძლე მფარველი იყო; მტრებისათვის — საიდუმლო, მაგრამ შეურიგებელი მოწინააღმდეგე; გულგრილებისთვის — უფრო კანონის ქანდაკება, ვიდრე ცოცხალი ადამიანი. ამაყი შესახედაობა, უსიცოცხლო სახე, მქრქალი, უფერული უხეშად გამგმირავი და გამომცდელი მზერა — ასეთი იყო ეს კაცი, რომლის კვარცხლბეკი ჯერ ააგო და შემდეგ გაამაგრა ერთმანეთზე მოხერხებულად ახუხულავებულმა ოთხმა რევოლუციამ.

ვილფორს საფრანგეთში ნაკლებად ცნობისმოყვარე და ნაკლებად ბანალური ადამიანის სახელი ჰქონდა გავარდნილი. ის ყოველ წელს მართავდა მეჯლისებს, მაგრამ თვითონ იქ თხუთმეტი წუთით გამოჩნდებოდა, ესე იგი ორმოცდახუთი წუთით ნაკლები დროით, ვიდრე მეფე ჩნდებოდა სასახლის მეჯლისებზე. მას ვერასოდეს ვერ ხედავდნენ ვერც თეატრებში, ვერც კონცერტებზე, ერთი სიტყვით, ვერც ერთ საზოგადოებრივ ადგილში. იშვიათად თამაშობდა ვისტს. ასეთ შემთხვევაში ცდილობდნენ მისთვის ღირსეული პარტნიორები შეერჩიათ: ელჩი, არქიეპისკოპოსი, თავადი, პრეზიდენტი ან დაქვრივებული ჰერცოგინია.

აი, როგორი იყო ის ადამიანი, რომლის ეტლიც გრაფ მონტე-კრისტოს კარებთან გაჩერდა.

კამერდინერმა გრაფს ბატონ დე ვილფორის მოსვლა სწორედ მაშინ აცნობა, როდესაც ის დიდ მაგიდაზე იყო დაყრდნობილი და რუკაზე სანკტ-პეტერბურგიდან ჩინეთისაკენ მიმავალ გზას სწავლობდა.

მეფის პროკურორი ისეთივე მძიმე და მოზომილი ნაბიჯებით შემოვიდა, როგორც სასამართლო დარბაზში შედიოდა. ეს იყო იგივე კაცი, უფრო სწორედ, გაგრძელება იმ

კაცისა, რომელსაც ჩვენ ოდესღაც მარსელში ვიცნობდით, როგორც პროკურორის თანაშემწეს: თავისი პრინციპებისადმი ერთგულ ბუნებას მასში არავითარი ცვლილება არ შეეტანა. მაშინ იგი გამხდარი იყო, ახლა ოდნავ დასრულებულიყო, ხოლო სიფერმკრთალე სიყვითლეს შეეცვალა. ღრმად ჩამჯდარი თვალები ჩავარდნოდა, ისე რომ თვალის უპეებთან შეერთებული ოქროს სათვალეები სახის ნაწილი გეგონებოდათ. თეთრ ჰალსტუხს გარდა, მთელი მისი ტანსაცმელი შავი ფერისა იყო. ამ სამგლოვიარო ფერს არღვევდა ღილაკში დამაგრებული წითელი ბაფთა, რომელიც ფუნჯით დახატულ სისხლის ზოლსა ჰგავდა.

მიუხედავად იმისა, რომ მონტე-კრისტომ თავის დაჭერა იცოდა, სალამის მიცემის დროს პროკურორს აშკარა ცნობისმოყვარეობით შეხედა. ვილფორი, ბუნებით უნდობი, ხოლო განსაკუთრებით კი მაღალი საზოგადოების მიმართ ეჭვიანი, განწყობილი იყო ისე შეხედა კეთილშობილი უცხოელისათვის (უკვე ასე ეძახდნენ მონტე-კრისტოს), როგორც ავანტიურისტისათვის, რომელმაც მოღვაწეობის ახალი ასპარეზი აირჩია, ან გაქცეული დამნაშავისათვის, ვიდრე პაპის ტახტის თავადისა ან სულთანისათვის «ათას ერთი ღამიდან».

— ბატონო ჩემო, — დაიწყო ვილფორმა ისეთი წკავწკავა ხმით, რომელსაც პროკურორები ორატორული გამოსვლის დროს იყენებენ ხოლმე, და რომლისგანაც მათ არ შეუძლიათ, ან არ უნდათ გაინთავისუფლონ თავი საუბრის დროსაც კი, — ბატონო ჩემო, განსაკუთრებული სამსახური, რომელიც გუშინ ჩემს ცოლ-შვილს გაუწიეთ, მაიძულებს მადლობა გადაგიხადოთ და სწორედ ამიტომაც გეახელით, რომ ჩემი მოვალეობა მოვიხადო.

ამ სიტყვების წარმოთქმისას პროკურორის მკაცრ გამოხედვაში მისი დამახასიათებელი ამპარტავნობა მოჩანდა. მან ეს სიტყვები წარმოთქვა მთავარი პროკურორისათვის ჩვეული ტონით, და თან კისერი და მხრები ისე გააშეშა, რომ მლიქვნელებს ათქმევინებდა: — კანონის ცოცხალი ქანდაკებააო.

— მოწყალეო ხელმწიფევ, — გამოეპასუხა გრაფი ყინულივით ცივი ხმით, — მე ძალზე ბედნიერი ვარ, რომ შევძელი დედისათვის შვილის გადარჩენა. როგორც ამბობენ, დედობრივი სიყვარული ყველაზე წმინდა გრძნობაა. ბედნიერება, რომელიც წილად მხვდა, განთავისუფლებთ აუცილებლობისაგან შეასრულოთ ის, რასაც ვალს უწოდებთ, და რაც ჩემთვის უეჭველად დიდი პატივია; ამ პატივს, რასაკვირველია, მეტად ვაფასებ, რადგან ვიცი, რომ ბატონი დე ვილფორი იშვიათად თუ ვინმეს ხდის პატივისცემის ღირსად. მაგრამ რაგინდ უნდა ვაფასებდე ამ გარემოებას, ჩემს თვალში ნაკლები ფასი აქვს, ვიდრე შინაგან კმაყოფილებას.

ასეთი მოულოდნელი შემოტევისაგან განცვიფრებული ვილფორი შეკრთა, როგორც ჯარისკაცი, რომელიც გრძნობს, რომ ჯავშანში მახვილი გაუტარეს. ბაგეებზე ზიზღის ნაოჭი აღებეჭდა, რაც მეტყველებდა, რომ იგი მონტე-კრისტოს თავაზიან ადამიანთა რიცხვს არ აკუთვნებდა.

ვილფორმა ირგვლივ მიმოიხედა; იგი ახალ თემას ეძებდა, რათა უიმედოდ შეწყვეტილი საუბარი განეახლებინა. სწორედ ამ დროს მან შეამჩნია რუკა, რომელსაც მონტე-კრისტო მისი შემოსვლის დროს ათვალთქმობდა.

— გეოგრაფია გიტაცებთ? — ჰკითხა მან. — ეს ვრცელი სფეროა, განსაკუთრებით თქვენთვის; როგორც ამტკიცებენ, თქვენ იმდენი ქვეყანა გაქვთ შემოვლილი, რამდენიც ამ ატლასზეა აღბეჭდილი.

— დიახ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — განზრახული მაქვს, საერთოდ კაცობრიობის მიმართ გავაკეთო ის, რასაც თქვენ ყოველდღე გამონაკლისების მიმართ ჩადიხართ, — ესე იგი ფიზიოლოგიური გამორკვევა ჩავატარო. ვფიქრობ, ამით

გამიადვილდება მთელიდან ნაწილამდე მისვლა, ვიდრე ნაწილიდან — მთელამდე. ალგებრული აქსიომა მოითხოვს, რომ ცნობილიდან გამოიყვანოთ უცნობი და არა უცნობიდან ცნობილი... გთხოვთ დაბრძანდეთ.

მონტე-კრისტომ მეფის პროკურორს ხელით ანიშნა სავარძელი, ხოლო ვილფორი იძულებული იყო ეს სავარძელი თვითონ მოეწია მაგიდასთან. მონტე-კრისტო კი იმ სავარძელში ჩაჯდა, რომელზედაც ვილფორის შემოსვლის დროს იყო დაყრდნობილი. ამგვარად, მასპინძელი ნახევრად შემობრუნებული იჯდა სტუმრისაკენ, ხოლო ზურგი ფანჯრისაკენ მიებრუნებინა, იგი იდაყვებით ეყრდნობოდა რუკას, რომელიც ახლა საუბრის თემას წარმოადგენდა. საუბარი სწორედ ისეთ ხასიათს ღებულობდა, როგორც მორსერთან და დანგლართან ჰქონდა, თუ სიტუაციით არა, მონაწილეთა მდგომარეობის მიხედვით მაინც.

— ჰო, თქვენ ფილოსოფოსობთ, — დაიწყო ვილფორმა ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ, რომლის დროსაც საშიშ მეტოქესთან დაპირისპირებულ ძალოსანივით ღონეს იკრებდა. — ღმერთმანი, მეც რომ თქვენსავით მოცლილი ვიყო, ნაკლებად მოსაწყენ საქმეს მოვკიდებდი ხელს.

— მართალი ბრძანდებით, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — როდესაც ადამიანს მზის შუქზე სწავლობ, იგი საკმაოდ საზიზღრად გეჩვენება. თქვენ, ვგონებ, ბრძანეთ, რომ მე მოცლილი ვარ. ერთი მიბრძანეთ, თქვენ თვითონ როგორ გგონიათ, აკეთებთ რამეს? უფრო გასაგებად რომ ვთქვათ, როგორ ფიქრობთ, რასაც თქვენ აკეთებთ, იმად ღირს, რომ რაიმე დავარქვათ?

უცნაური მოწინააღმდეგის ამ ახალმა შემოტევამ ვილფორის განცვიფრება გააორკეცა. კარგა ხანია პროკურორს არ გაეგონა ასეთი თამამი პარადოქსი, ან, უფრო სწორად, პირველად ისმენდა მას.

მეფის პროკურორმა გადაწყვიტა პასუხი გაეცა.

— მოწყალეო ხელმწიფევ, თქვენ უცხოელი ბრძანდებით, და როგორც თქვენ თვითონ თქვით, ცხოვრების ნაწილი აღმოსავლეთში გაგიტარებიათ: ამიტომ, ბუნებრივია, არ გეცოდინებათ, რომ ადამიანთა მართლმსაჯულება, რომელიც მეტად აჩქარებულია ბარბაროსულ ქვეყნებში, ჩვენთან ფრთხილად და მეთოდურად მოქმედებს.

— როგორ არა, როგორ არა, ეს ანტიკური ერების *Pede Poena claudo*-ა¹. (¹ *Pede Poena claudo* — კოჭლი (ე. ი. აუჩქარებელი) სასჯელი (ლათ.).) მე ვიცი ყოველივე ეს, რადგან ყოველ ქვეყანაში ყველაზე მეტად სწორედ მართლმსაჯულება მაინტერესებს. ყოველი ერის სისხლის სამართლის პროცედურას ვადარებ ბუნებრივ მართლმსაჯულებას და, უნდა გითხრათ, რომ პირველყოფილ ადამიანთა კანონი, შურისძიების კანონი, მე მგონი ღმერთს ყველაზე მეტად მოსწონს.

— ეს კანონი რომ შემოვიღოთ, — უთხრა მეფის პროკურორმა, — ჩვენი სისხლის სამართლის კოდექსი ძალიან გამარტივდებოდა და, როგორც თქვენ ეს-ეს არის ბრძანეთ, ჩვენს მოსამართლეებს, მართლაც, არაფერი ექნებოდათ გასაკეთებელი.

— შეიძლება ეგ დროც მოვიდეს, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მოგეხსენებათ ადამიანთა გამოგონებანი რთულიდან მარტივისაკენ მიდის, მარტივი კი ყოველთვის სრულყოფილია.

— მაგრამ ჯერჯერობით, — თქვა მეფის პროკურორმა, — არსებობს ჩვენი კოდექსები ერთიმეორის საწინააღმდეგო მუხლებით, რომლებიც ამოღებულია გალიელთა ადათებიდან, რომის სამართლიდან და ფრანკთა ტრადიციებიდან. უნდა დამეთანხმოთ, რომ ყველა ამ კანონების ათვისება არც ისე ადვილია. ამისათვის

საჭიროა დიდი ხნის შრომა, ხოლო შესწავლის შემდეგ საკმაოდ დიდი გონებრივი ნიჭი, რათა ისინი არ დაგვავიწყდეს,

— მეც მაგ შეხედულებისა ვარ, მაგრამ ის, რაც თქვენ იცით საფრანგეთის კანონებზე, მე ვიცი ყველა ერის კოდექსების შესახებ, ინგლისის, თურქეთის, იაპონიის, ინდოეთის კანონები ჩემთვის ისევე კარგადაა ცნობილი, როგორც საფრანგეთის. ამიტომ მართალი ვიყავი, როცა გითხარით, რომ (მოგეხსენებათ ბატონო, რომ ყველაფერი შედარებითია), — შედარებით იმასთან, რაც მე გავაკეთე, თქვენ ცოტას აკეთებთ, და იმასთან შედარებით, რაც მე შემისწავლია, თქვენ ჯერ კიდევ ბერი რამის შესწავლა დაგჭირდებათ.

— კი მაგრამ, რისთვის შეისწავლეთ ყოველივე ეს? — ჰკითხა განცვიფრებულმა ვილფორმა.

მონტე-კრისტოს გაელიმა.

— როგორც ვხედავ, — უთხრა მან, — მიუხედავად იმისა, რომ არაჩვეულებრივი ადამიანის რეპუტაცია გაქვთ, თქვენ საგნებს უყურებთ მატერიალური და ყოველდღიური თვალსაზრისით, რომელიც იწყება და თავდება ადამიანით, ესე იგი ყველაზე შეზღუდული და ვიწრო თვალსაზრისით, რომელიც კი ადამიანის გონებისთვისაა შესაძლებელი.

— გარკვევით ბრძანეთ, რის თქმა გინდათ? — ჰკითხა უფრო მეტად განცვიფრებულმა ვილფორმა, — კარგად ვერ გაგიგეთ.

— მე მინდა გითხრათ, რომ თუმცა თქვენი მზერა ხალხის სოციალური ორგანიზაციისადრე მიპყრობილი, თქვენ ხედავთ მხოლოდ მანქანის მექანიზმს და არა იმ სრულყოფილ ოსტატს, რომელსაც იგი მოძრაობაში მოჰყავს; მე მინდა გითხრათ, რომ თქვენ ამჩნევთ მხოლოდ მეფეების ან მინისტრების მიერ დანიშნულ მოხელეებს, ხოლო ადამიანები, რომლებიც ღმერთმა ამ მოხელეებზე მაღლა დააყენა და დაავალა თავისი მისიის და არა უბრალოდ თავისი თანამდებობის შესრულება, მხედველობის გარეშე რჩება თქვენს ბეც თვალებს. ეს ადამიანთა არარაობის, მისი სუსტი და არასრულყოფილი ორგანოების შედეგია. ტობიმ ჩვეულებრივ ჭაბუკად მიიღო ანგელოსი, რომელსაც მისთვის თვალთა სინათლე უნდა დაებრუნებინა; ხალხებს ატილა, რომელიც მათ გასანადგურებლად მივიდა, ისეთივე უბრალო დამპყრობლად მიაჩნდათ, როგორც სხვები. ისინი ორივენი, ერთიც და მეორეც, იძულებული გახდნენ თავისი ღვთაებრივი დანიშნულება ეღიარებინათ, რათა ისინი ეცნოთ. ერთმა თქვა: «მე ღმერთის ანგელოსი ვარ», მეორემ — «მე ღვთის ურო ვარ».

— და თქვენ თვლით თქვენს თავს ერთ-ერთ ისეთ არაჩვეულებრივ არსებად, რომელზედაც ახლა ლაპარაკობდით? — ჰკითხა განცვიფრებულმა ვილფორმა, რომელსაც ეგონა, რომ ფანატიკოსს ან შემოიღობს ელაპარაკებოდა.

— რატომ არა, — უპასუხა ცივად მონტე-კრისტომ.

— ბოდიშს ვიხდი, ბატონო გრაფო, — უთხრა გაოგნებულმა ვილფორმა, — მაგრამ მომიტევეთ, არ ვიცოდი, რომ ისეთ ადამიანთან მოვდიოდი, რომლის ცოდნა და გონება ადამიანის ჩვეულებრივ ცოდნას და გონებას აღემატება. ჩვენთან, ცივილიზაციით გაფუჭებულ უბედურ ადამიანებთან მიღებული არაა, რომ თქვენი მსგავსი უზარმაზარი ქონების მფლობელები — ყოველ შემთხვევაში ასე ირწმუნებიან — ხომ ხედავთ, მე არაფერს არ გეკითხებით, მხოლოდ იმას ვიმეორებ, რასაც ხალხი ლაპარაკობს, — ჰოდა, ჩვენთან მიღებული არაა, რომ ეს განებივრებული მდიდრები დროს ჰკარგავდნენ სოციალურ პრობლემებზე, ფილოსოფიურ ოცნებებზე, რომლებიც შექმნილია იმათ დასამშვიდებლად, ვისაც ღმერთმა უარი უთხრა მიწიერ ბედნიერებაზე.

— ერთი მიბრძანეთ, — უთხრა გრაფმა, — ნუთუ იმ მაღალ მდგომარეობას, რომელიც ახლა გიჭირავთ, ისე მიაღწიეთ, რომ არასოდეს გიფიქრიათ და დაგინახავთ, რომ შესაძლებელია გამონაკლისი არსებობდეს. ნუთუ თქვენი მზერით, რომელიც მახვილი და უტყუარი უნდა იყოს, არასოდეს ცდილობართ შეჭრილიყავით ადამიანის ნამდვილ არსში, რომელსაც ეს მზერა მიაპყართ? განა მოსამართლე მარტო კანონის საუკეთესო მომმარჯვებელი უნდა იყოს, ან ბნელი სტატიების გონებამახვილი განმმარტებელი, და არა ფოლადის ზონდი, გამომრკვევი ადამიანების გულებისა, ის ოქროს სასინჯი ქვა, რომლითაც ადამიანთა სულებია შექმნილი-ლიგატურის მეტ-ნაკლები ნარევით.

— თქვენ მე გამოუვალ მდგომარეობაში მაყენებთ, — უთხრა ვილფორმა, — მე არასოდეს მომისმენია, რომ ვინმე თქვენსავით ლაპარაკობდეს.

— ეს იმიტომ, რომ თქვენ ჩვეულებრივი ცხოვრების წრეში ხართ ჩაკეტილი და არასოდეს გაგიბედიათ ასვლა მაღალ სფეროში, რომელიც ღმერთმა უხილავი და განსაკუთრებული ქმნილებებით დაასახლა.

— თქვენ დარწმუნებული ხართ, რომ ეს სფეროები არსებობენ, რომ ჩვენს ირგვლივ არიან უხილავი და განსაკუთრებული ქმნილებები?

— რატომაც არა! განა თქვენ ხედავთ ჰაერს, რომელსაც სუნთქავთ და ურომლისოდაც ვერ იარსებებდით.

— მაგრამ, ჩვენ განა ვხედავთ იმ არსებებს, რომლებზედაც ლაპარაკობთ?

— არა, თქვენ მათ ხედავთ, როდესაც ღმერთს სურს ისინი მატერიალ იქცნენ. თქვენ ეხებით მათ, ეჯახებით, ესაუბრებით და ისინი პასუხს გაძლევენ.

— გამოგიტყდებით, — თქვა ღიმილით ვილფორმა, — მე მინდა წინასწარ გამაფრთხილონ, როდესაც ერთი ასეთი არსებათაგანი ჩემს პირისპირ აღმოჩნდება.

— სურვილი შეგისრულდებათ: — ეს-ეს არის უკვე გაგაფრთხილეს და ახლა კიდევ გაფრთხილებთ.

— ასე რომ, თქვენ თვითონ?..

— დიახ, მე ერთ-ერთი იმ განსაკუთრებულ არსებათაგანი ვარ. დიახ, ბატონო ჩემო, და მგონი დღემდე არც ერთი კაცი იმ მდგომარეობაში არ ყოფილა, როგორშიც მე ვარ. მეფეების სამფლობელოები შეზღუდულია ან მთებით ან მდინარეებით ან სხვათა ჩვეულებებითა და ადათებით ან სხვათა ენით. ჩემი სამეფო კი განუსაზღვრელია ისევე, როგორც მსოფლიო, რადგან მე არც იტალიელი ვარ, არც ესპანელი, არც ფრანგი, არც ინდოელი, არც ამერიკელი, მე კოსმოპოლიტი ვარ. ვერც ერთი სახელმწიფო ვერ ჩათვლის თავს ჩემს სამშობლოდ. მხოლოდ ღმერთმა უწყის რომელ სახელმწიფოში მოვკვდები. მე ვითვისებ ყველა ადათს და ვლაპარაკობ ყველა ენაზე. თქვენ გგონიათ, მე ფრანგი ვარ, ხომ ასეა, იმიტომ რომ ფრანგულად ისევე თავისუფლად და სუფთად ვლაპარაკობ, როგორც თქვენ. ალის, ჩემს ნუბიელს, არაბი ვგონივარ, ბერტუჩოს, ჩემს საქმეთა მმართველს, — რომაელი, ჰაიდეს, ჩემს მონას — ბერძენი. მე არ ვეკუთვნი არც ერთ ქვეყანას და მფარველობას არ ვთხოვ არც ერთ მთავრობას, არც ერთ ადამიანს არ ვთვლი ჩემს ძმად, — ამიტომ არც ერთი ის წინააღმდეგობა, რომელიც ხელ-ფეხს უკრავს სუსტებს, ჩემთვის არაფერს წარმოადგენს. მე მხოლოდ ორი მტერი მყავს, არ ვიტყვი რომ ჩემი დამმარცხებლები, რადგან ჩემი შეუდრეკელობით ბოლოს დავიმორჩილებ მათ. ეს არის დრო და სივრცე. მესამე, ყველაზე საშიში არის ის, რომ მე მომაკვდავი ვარ. მხოლოდ სიკვდილს შეუძლია შემაჩეროს და ისიც სანამ მიზანს მივაღწევდე: დანარჩენი ყველაფერი, რასაც ადამიანები ეძახიან ბედის უკუღმა ტრიალს — გადატაკება, ცვლილებები, შემთხვევები — ყველაფერი ეს წინასწარ მაქვს გათვალისწინებული. ზოგიერთი

მათგანი შეიძლება შემეხოს, მაგრამ ვერც ერთი ვერ წამაქცევს. სანამ არ მოვკვდები ყოველთვის დავრჩები ის, რაც ახლა ვარ. აი, რატომ გეუბნებით ისეთ ამბებს, რაც თქვენ არასოდეს გაგიგონიათ თვით მეფეთა პირიდანაც კი, იმიტომ რომ, მეფეებს თქვენ სჭირდებით, ხოლო დანარჩენ ადამიანებს თქვენი ეშინიათ. ამ ჩვენს უხეიროდ მოწყობილ საზოგადოებაში ვინ არ ამბობს: «იქნებ ოდესმე მეც დამჭირდეს მეფის პროკურორი».

— განა, თქვენ თვითონ არ გეხებათ ეს გარემოება? რაკი საფრანგეთში ცხოვრობთ, ბუნებრივია, საფრანგეთის კანონებს ემორჩილებით.

— ეს ვიცი, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ როდესაც რომელიმე ქვეყანაში წასვლას ვაპირებ, პირველად ჩემთვის ცნობილი გზებით ვცდილობ შევისწავლო ყველა ის ადამიანი, რომლებიც შეიძლება რამეში გამომადგნენ, ან პირიქით, საშიშროებას მიქადიან და ვაღწევ იმას, რომ მათ ვიცნობ ისევე კარგად და შეიძლება უფრო კარგადაც, ვიდრე ისინი თავის თავს იცნობენ. ამის შედეგად კი, მეფის პროკურორო, ვისთანაც მე საქმე მექნება, უფრო უხერხულ მდგომარეობაში აღმოჩნდება, ვიდრე მე.

— თქვენ გინდათ თქვათ, — დაიწყო ყოყმანით ვილფორმა, — რაკი ადამიანთა ბუნება სუსტია, ცხოვრებაში დაშვებული აქვთ... შეცდომები?

— შეცდომები... თუ დანაშაული, — უთხრა დაუდევრად მონტე-კრისტომ.

— მაშ ადამიანთა შორის, რომელთაც, თქვენივე სიტყვებით რომ ვთქვათ, თქვენ ძმებად არ თვლით, თქვენ ერთადერთი სრულყოფილი ხართ? — განაგრძო ოდნავ შეცვლილი ხმით ვილფორმა.

— არა, სრულყოფილი კი არა, — უპასუხა გრაფმა, — შეუღწევადი, ეს არის და ეს. მაგრამ თუ არ გსიამოვნებთ, მოდით შევწყვიტოთ ამ თემაზე საუბარი. მე ისე არ მაშინებს თქვენი მართლმსაჯულება, როგორც თქვენ ჩემი შორსმჭვრეტელობა.

— არა, არა, — უპასუხა სწრაფად ვილფორმა: მას ცხადად ეტყობოდა შეეშინდა, გრაფს არ ეგონოს ამ საკითხზე საუბრის შეწყვეტა მსურსო. — რატომ? ბრწყინვალე და აღმაფრთოვანებელი საუბრით თქვენ ამიყვანეთ ჩვეულებრივ სიმაღლეზე ზევით. ჩვენ კი არ ვსაუბრობთ, არამედ ვმსჯელობთ. მოგეხსენებათ, რომ ზოგჯერ კამათში ღვთისმეტყველები სორბონის კათედრიდან ან ფილოსოფოსები თავიანთ კამათში ერთმანეთს მკაცრ სიმართლეს ეუბნებიან; დავუშვათ, რომ ჩვენ ვმსჯელობთ სოციალურ ღვთისმეტყველებაზე ან ღვთისმეტყველურ ფილოსოფიაზე; რაგინდ მწარე უნდა იყოს, მე თქვენ შემდეგ ჭეშმარიტებას გეტყვით: «ჩემო ძმაო, თქვენ სიამაყის მსხვერპლი ხართ, თქვენ სხვებზე მეტი ხართ, მაგრამ თქვენზე დიდია ღმერთი».

— ყველაზე დიდია, მოწყალეო ხელმწიფე! — უპასუხა მონტე-კრისტომ ისეთი გამგმირავი ხმით, რომ ვილფორმა უნებურად შეკრთა. — მე ჩემს სიამაყეს ვიყენებ იმ ადამიანების მიმართ, იმ საძაგელი ქვეწარმავლების მიმართ, რომლებიც ყოველთვის მზად არიან აღსდგნენ იმათ წინააღმდეგ, ვინც მათზე მაღლაა და ვინც მათ არ ეგება ფეხქვეშ. მაგრამ მე ქედს არ ვიხრი ღმერთის წინაშე, რომელმაც არარაობიდან გამომიყვანა და მაქცია იმად, რაც მე ახლა ვარ.

— ასეთ შემთხვევაში, აღფრთოვანებული ვარ თქვენით, გრაფო, — უთხრა ვილფორმა, რომელმაც მთელი ამ უცნაური საუბრის განმავლობაში თავის თანამოსაუბრეს პირველად მიმართა ამ ტიტულით. — თუ თქვენ მართლაც ძლიერი ხართ, თუ თქვენ მართლაც მაღალი არსება ხართ, თუ თქვენ წმინდა და შეუღწევადი ადამიანი ხართ, — მართალი ბრძანდებით; ეს არსებითად ერთი და იგივეა და თქვენი

სიამაყე გასაგებია. ამაზეა დამყარებული ძალაუფლება. მაგრამ ხომ არსებობს ისეთი რამ, რისკენაც თქვენ ისწრაფვით?

— მქონდა ერთი მისწრაფება.

— რა?

— მეც ისევე, როგორც ყოველი ადამიანი ცხოვრებაში, ერთხელ სატანამ ამიყვანა დედამიწის ყველაზე მაღალ მთაზე; მან მე იქიდან დამანახვა ქვეყანა და ისე, როგორც ოდესღაც ქრისტეს, მითხრა: «კაცის შვილო, მითხარი რა გაგიკეთო ისეთი, რომ ჩემს წინაშე ქედი მოიხარო?» მე დიდხანს ვფიქრობდი, რადგან კარგახანია ჩემს სულში დაბუდებული იყო საშინელი ოცნება. ბოლოს ვუპასუხე: «მისმინე, ყოველთვის მსმენია განგების შესახებ, მაგრამ არასოდეს მინახავს იგი და არც მისი მსგავსი რამ, ამიტომ გადავწყვიტე, რომ განგება არ არსებობს. მე მინდა განგებად ვიქცე, რადგან ამქვეყნად იმაზე უფრო მაღალი და სრულყოფილი ძალა არ არსებობს, ვიდრე დასაჯო და დააჯილდოვო». სატანამ თავი დახარა და მითხრა: «შენ შეცდი, განგება არსებობს, მაგრამ შენ ვერ ხედავ მას, ღვთის შვილი ისევე უხილავია, როგორც მისი მამა. შენ არ გინახავს არაფერი მისი მსგავსი, რადგან იგი მოძრაობს საიდუმლო ზამბარებით და დადის ბნელი გზებით. მე შემიძლია მხოლოდ ერთი რამ გაგიკეთო, გადაგაქციო განგების იარაღად». ჩვენ ხელშეკრულება დავდეთ, შეიძლება მე წავიწყმიდე სული, მაგრამ სულ ერთია ხელახლა რომ დამჭირდეს ხელშეკრულების დადება, მე უკან არ დავიხევდი.

ვილფორი უსაზღვრო განცვიფრებით შესცქეროდა მონტე-კრისტოს.

— გრაფო, — ჰკითხა მან, — გყავთ თუ არა თქვენ მშობლები?

— არა, მე მარტოდმარტო ვარ ამქვეყნად.

— მით უარესი!

— რატომ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— იმიტომ, რომ შეიძლება მოწმე გახდეთ სანახაობისა, რომელიც გასტეხს თქვენს სიამაყეს. თქვენ ამბობთ, რომ მხოლოდ სიკვდილი გაშინებთ.

— მე ის კი არ მითქვამს, რომ სიკვდილის მემშინია, არამედ მხოლოდ მას შეუძლია შემაჩეროს-მეთქი.

— მოხუცებულობა?

— სანამ მოვხუცდებოდე, ჩემს მისიას დავასრულებ.

— სიგიჟე?

— სიგიჟის პირას უკვე ვიყავი, ხომ მოგეხსენებათ აქსიომა: «non bis in idem»¹. (1 ორჯერ ერთი და იმავესათვის პასუხს არ აგებენ (ლათ.).) ეს სისხლის სამართლის აქსიომაა, მაშასადამე, თქვენს კომპეტენციაში შედის.

— ბატონო გრაფო, — დაიწყო ისევ ვილფორმა, — საშიშია არა მარტო სიკვდილი, მოხუცებულობა ან სიგიჟე, — არსებობს კიდევ, მაგალითად, დამბლა, მეხისებური დარტყმა, რომელიც, მართალია, არ გსპობს, მაგრამ მას შემდეგ ყველაფერი დამთავრებულია. თქვენ ჯერ ისევ თქვენ ხართ და უკვე აღარც თქვენ ხართ. თქვენ, რომელიც თითქმის არიელის მსგავსი ანგელოსი იყავით, უმოძრაო მასად იქცევით, თითქმის კალიბრის მსგავს ცხოველად. ადამიანთა ენაზე, როგორც უკვე მოგახსენეთ, ამას უბრალოდ დამბლას ეძახიან. ბატონო გრაფო, გთხოვთ როდისმე ჩემთან შემოიაროთ საუბრის გასაგრძელებლად, თუკი მოისურვებთ შეხვდეთ მოწინააღმდეგეს, რომელსაც უნარი შესწევს გაგიგოთ და სწყურია დაგამარცხოთ. მე თქვენ განახებთ მამაჩემს, ბატონ ნუარტიე დე ვილფორს, პირველი რევოლუციის ერთ-ერთ მხურვალე იაკობინელს, რომელშიც ბრწყინვალე გამბედაობა დაკავშირებული იყო ჯანსაღ აგებულებასთან. თუ ამ კაცს თქვენსავით მსოფლიოს

ყველა სახელმწიფო არ უნახავს, სამაგიეროდ მონაწილეობა მიიღო ერთ-ერთ ყველაზე ძლიერ სახელმწიფოს დამხობაში. ისიც, თქვენსავით, ღმერთის თუ არა, უზენაესი არსების, განგების თუ არა, ზედის მოციქულად მაინც თვლიდა თავს. მერედა რა, ტვინში სისხლის მამოძრავებელი ძარღვის გაწყვეტამ ყველაფერი ერთ დღეში, ერთ საათში კი არა, ერთ წამში გაანადგურა. ჯერ კიდევ წინა დღეს ნუარტიე, ყოფილი იაკობინელი, ყოფილი სენატორი, ყოფილი კარბონარი, რომელსაც არაფრად მიაჩნდა გილიოტინა, არც ქვემეხი და არც ხანჯალი, ნუარტიე, რომელიც რევოლუციებს ეთამაშებოდა, ნუარტიე, რომლისათვისაც საფრანგეთი მხოლოდ ჭადრაკის ვეებერთელა დაფა იყო, სადაც უნდა გამქრალიყვნენ პაიკები, ეტლები, მხედრები და ლაზიერიც, რათა მეფისათვის შამათი გაეკეთებინა, — მეორე დღეს ეს მრისხანე ნუარტიე გადაიქცა «საცოდავ ნუარტიედ», უმოძრაო მოხუცად, რომელიც ოჯახის ყველაზე სუსტი წევრის, თავისი შვილიშვილის, ვალენტინას ძალაუფლების ქვეშ მოექცა. იგი იქცა მუნჯ და გაციებულ გვამად, რომელიც ცხოვრობს უტანჯველად, მარტო იმისათვის, რომ მატერიას დრო მისცეს თანდათან საბოლოოდ გახრწნამდე მივიდეს.

— საუბედუროდ, — უახრა მონტე-კრისტომ, — ამ სანახაობაში არც ჩემი თვალებისა და არც ჩემი გონებისათვის ახალი არ იქნება არაფერი. მე ცოტა რამ ექიმობისაც გამეგება; მეც ისევე, როგორც ჩემი თანამომძენი, ხშირად ვეებდი სულს ცოცხალ ან მკვდარ მატერიაში. მაგრამ, განგების მსგავსად, ჩემი თვალებისათვის ისიც უხილავი დარჩა, თუმცა გული კი გრძნობდა. ასობით ავტორი, სოკრატის, სენეკას, წმინდა ავგუსტინეს, ან გალის შემდეგ ლექსად და პროზად იმავე შედარებებს იყენებდნენ, რაც თქვენ გამოიყენეთ. მე მესმის, რომ მამის ტანჯვას შეუძლია ძლიერად შეცვალოს ვაჟის შეხედულებები. რაკი პატივს მდებთ და მიწვევთ, მოვალ და იმ საშინელ სანახაობას, რომელიც ასე უნდა სტანჯავდეს თქვენს ოჯახს, მორჩილებით შევისწავლი.

— ეს უეჭველია ასეც იქნებოდა, ღმერთს რომ უხვი ჯილდოთი არ აენაზღაურებინა ეს დანაკლისი. მოხუცის გვერდით, რომელიც ნელი ნაბიჯით ეშვება საფლავში, სიცოცხლის საზღვარზე დგას ორი ბავშვი: ვალენტინა, — ჩემი ქალიშვილი პირველი ქორწინებიდან მადმუაზელ რენე დე სენ-მერანისაგან და ედუარდი, — ვაჟიშვილი, რომელიც თქვენ სიკვდილს გადაარჩინეთ.

— რა დასკვნას აკეთებთ თქვენ ამ ანაზღაურებიდან? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— რომ ვნებებით თავბრუდახვეულმა მამაჩემმა ჩაიდინა ერთ-ერთი იმ შეცდომათაგანი, რომელიც ეპარება ადამიანთა მართლმსაჯულებას, მაგრამ უხილავი არ რჩება ღვთის სამართალს!.. ღმერთმა გადაწყვიტა დაესაჯა მარტო ერთი ადამიანი და გაანადგურა მხოლოდ იგი.

მონტე-კრისტო კვლავ იღიმებოდა, მაგრამ გულის სიღრმეში ისეთი ღმუილი აღმოხდა, რომ ვილფორი უკან მოუხედავად გაიქცეოდა, გაგონება რომ შეძლებოდა.

— ნახვეამდის, ბატონო გრაფო, — განაგრძო მეფის პროკურორმა, რომელიც უკვე კარგა ხანია წასასვლელად გამზადებული ფეხზე დამდგარი საუბრობდა, — მე გტოვებთ ღრმა პატივისცემის გრძნობით, რაც თქვენთვის შეიძლება სასიამოვნო დარჩეს მას შემდეგ, როდესაც უფრო ახლოს გავიცნობთ ერთმანეთს, რადგან ყოველ შემთხვევაში მე ბანალური ადამიანი არა ვარ. გარდა ამისა, ქალბატონ დე ვილფორის სახით თქვენ სამუდამო მეგობარი შეიძინეთ.

გრაფმა თავი დაუკრა და ვილფორი მხოლოდ თავის კაბინეტის კარამდე მიაცილა, მეფის პროკურორი ქვევით ჩავიდა და კარეტისაკენ გაემართა. მას წინ მიუძღოდა ორი მსახური, რომლებმაც კარეტის კარები სწრაფად გამოაღეს.

როდესაც მეფის პროკურორი თვალს მოეფარა, მონტე-კრისტომ ღრმად ამოისუნთქა და გაიცინა.

— არა, — თქვა მან, — კმარა შხამი; რაკი ჩემი გული სავსეა შხამით, საწინააღმდეგო საშუალება მოვძებნოთ.

და მან მოგუგუნე ზარს ერთხელ დაარტყა.

— მე ქალბატონთან ვიქნები, — უთხრა შემოსულ ალის, — ნახევარი საათის შემდეგ ეტლი მომგვარონ.

თავი XI

ჰაიდუ

მკითხველებს ახსოვთ გრაფ მონტე-კრისტოს ახალი, ან უფრო სწორად, ძველი ნაცნობები: ესენი იყვნენ მელეს ქუჩაზე მცხოვრები მაქსიმილიანი, ჟიული და ემანუელი.

მათთან სასიამოვნო შეხვედრის მოლოდინმა, ამ რამდენიმე ბედნიერ წუთზე ოცნებამ, სადაც ის თავისი ნებით შევიდა, ვილფორის წასვლისთანავე მონტე-კრისტოს სახე გაუნათა. ზარის დარეკვის ხმაზე შემოსულმა ალიმ უჩვეულო სიხარულით გაბრწყინებული გრაფის სახე დაინახა, მაშინვე ფეხაკრეფით უკან გაბრუნდა და სუნთქვა შეიკრა, ვინაიდან ემინოდა არ გაეფანტა ის კეთილი აზრები, რომლებიც მისი ფიქრით ბატონს გარს ეხვეოდნენ.

შუადღე იყო; გრაფმა ჰაიდეს სანახავად ერთი საათი მოიტოვა. ამ დიდი ხნის განაწამებ სულს თითქოს სიხარული ერთბაშად არ ეუფლებოდა, ის თითქოს განცდებისათვის შემზადებას მოითხოვდა, ისევე როგორც ზოგიერთი სული ძლიერი განცდებისათვის ემზადება.

ახალგაზრდა ბერძენი ქალის ოთახები, როგორც ვთქვით, სრულიად განცალკევებული იყო გრაფ მონტე-კრისტოს ბინისაგან. ჰაიდეს ოთახები აღმოსავლეთის სტილზე იყო მრთული. იატაკზე ეგო სქელი თურქული ხალიჩები, კედლების მთელ სიგრძეზე ეკიდა ფარდები, ხოლო თითოეულ ოთახში კედლების გასწვრივ გაჭიმული იყო განიერი დივნები უწესრიგოდ დაყრილი ბალიშებით.

ჰაიდეს ემსახურებოდა სამი ფრანგი და ერთი ბერძენი ქალი. ფრანგები მოთავსებული იყვნენ პირველ ოთახში; პატარა ოქროს ზარის გაგონებისთანავე ისინი მზად იყვნენ შეერბინათ და შეესრულებინათ ბრძანება ბერძენი მსახური ქალისა, რომელმაც იმდენად კარგად იცოდა ფრანგული, რომ შეეძლო ქალბატონის სურვილი გადაეცა პირის ფარეშებისათვის, რომლებსაც მონტე-კრისტომ დაავალა ჰაიდეს დედოფალივით მოქცეოდნენ.

თვითონ ყმაწვილ ქალს ყველაზე შორეული ოთახი ეკავა, ესე იგი, მრგვალი ბუდუარი, რომელშიც დღის სინათლე მხოლოდ ზევიდან, ვარდისფერი მინებიდან შედიოდა. ატლასის ბალიშებზე, იგი დივანზე ოდნავ იყო მიყრდნობილი. ნებივრად მოხრილი მარჯვენა ხელი თავქვეშ ამოედო, ტუჩებთან მიეტანა მარჯნის მუნდშტუკი, რომელსაც დამაგრებული ჰქონდა ყალიონის მოღუნული მილი: ეს იმიტომ, რომ თამბაქოს ბოლი, რასაც თავისი ნაზი სუნთქვით ამოსწოვდა, მხოლოდ ბენზონიან წყალში გატარების შემდეგ გადაეყლაპა.

ეს პოზა სავსებით ბუნებრივია აღმოსავლელ ქალებისათვის, ფრანგ ქალებს კი ის თვალთმაქცურ კეკლუც ქცევად ჩათვლებოდა.

ჰაიდეს ეცვა ეპირის ქალებისათვის დამახასიათებელი კოსტიუმი: ნათელი ვარდებით ამოქარგული თეთრი ატლასის შარვალი, დაშვებული ბავშვურ, პატარა

ფეხებამდე, რომელიც მარმარილოს ქანდაკება გეგონებოდათ, ოქროთი და ბრილიანტებით შემკული პატარა ქოშები რომ არ სცმოდა. ტანთ ემოსა თეთრი და ცისფერზოლებიანი ზედატანი, ვერცხლის ძაფით ამოქარგული ღილაკებით და მარგალიტის ღილებით, განიერი, უკან გადაგდებული სახელოებით, რომელშიც ხელებს თავისუფლად ამოძრავებდა, გულთან სამი ბრილიანტის ღილით შეკრული თავისებური კორსეტი ისე ჰქონდა შეჭრილი, რომ ახალგაზრდა ქალს ყელი და გულმკერდის ზედა ნაწილი უჩანდა. წელზე შემოკრული ჰქონდა აბრეშუმის ფოჩიანი მკვეთრი ფერის გრძელი სარტყელი — ჩვენი პარიზელი კოპწია ქალების საოცნებო საგანი. თავზე ეხურა ოდნავ გვერდზე გადაწეული მარგალიტებით მოჭედილი ოქროს პატარა ქუდი, ხოლო ლურჯ ფერში გარდამავალ შავ თმაში გარჭობილი ჰქონდა მეწამული ფერის ცოცხალი ვარდი.

რაც შეეხება სახის სილამაზეს, ეს იყო სრულყოფილი ბერძნული მშვენიერება: დიდრონი შავი თვალები, სწორი ცხვირი, მარჯნის ბაგეები და მარგალიტის კბილები.

მთელი ეს სიმშვენიერე გაცისკროვნებული იყო გაზაფხულივით სურნელოვან და ნარნარ ახალგაზრდა არსებაში. ჰაიდე ცხრამეტი ან ოცი წლის თუ იქნებოდა.

მონტე-კრისტომ ბერძენ მსახურ ქალს დაუძახა და უბრძანა ჰაიდესათვის შესვლის ნებართვა ეთხოვა.

პასუხის ნაცვლად ჰაიდემ მსახურ ქალს სადა ფარდა გადააწვეინა და კარის ოთხკუთხ ჩარჩოში, როგორც შესანიშნავი სურათი, წამოწოლილი ქალიშვილი გამოჩნდა.

მონტე-კრისტო ოთახში შევიდა.

ჰაიდე იდაყვებზე წამოიწია, მუნდმტუკისათვის ხელი არ გაუშვია, მაგრამ გრაფს ღიმილით თავისუფალი ხელი გაუწოდა.

— რატომ ითხოვთ ჩემთან შემოსვლის ნებართვას? — იკითხა მან სპარტელი და ათინელი ქალების მჟღერ ენაზე, — რატომ? განა თქვენ ჩემი მეფე არა ხართ, ხოლო მე თქვენნი მონა?

მონტე-კრისტოს გაეღიმა.

— ჰაიდე, თქვენ იცით... — უთხრა მან.

— რატომ ჩვეულებისამებრ შენობით არ მომმართავ? — შეაწყვეტინა ბერძენმა ქალიშვილმა, — განა რაიმე დავაშავე? თუ ასეა შეცდომისათვის უნდა დამსაჯო და არა თქვენობით მელაპარაკო.

— ჰაიდე, — დაიწყო გრაფმა, — ხომ იცი, რომ საფრანგეთში ვართ, მაშასადამე შენ თავისუფალი ხარ.

— თავისუფალი? როგორ? — ჰკითხა ქალიშვილმა.

— შეგიძლია დამტოვო.

— შენ დაგტოვო? — რატომ უნდა დაგტოვო?

— ვინ იცის! ჩვენ აქ ხალხს შევხვდებით...

— მე არავის ნახვა არა მსურს.

— მაგრამ იმ ლამაზ ყმაწვილებს შორის, რომლებსაც შენ შეხვდები, თუკი ვინმე მოგეწონება, მე არ ვიქნები ისეთი მკაცრი...

— არასოდეს არავინ შემხვედრია შენზე ლამაზი და არავინ არ მყვარებია მამაჩემსა და შენს გარდა.

— საცოდაო ბავშვო, ეს იმიტომ, რომ შენ ჩემსა და მამაშენის გარდა არავის დალაპარაკებხარ.

— მერე რა? არც მინდა სხვებს ვესაუბრო. მამაჩემი მე «ჩემო სიხარულოს» მეძახდა, შენ კი «ჩემო საყვარელოს» მიწოდებ. ორივე კი «ჩემო ბავშვო» მომმართავთ.

— გახსოვს მამაშენი, ჰაიდე?

ქალიშვილს გაეღიმა.

— ის აი, აქ და აი, აქ არის, — თქვა მან და ხელი თვალებზე და გულთან მიიტანა.

— მე? მე სადღა ვარ? — ჰკითხა ღიმილით მონტე-კრისტომ.

— შენ ყველგან ხარ. — უთხრა მან.

მონტე-კრისტომ ჰაიდეს საკოცნელად ხელი გამოართვა, მაგრამ მიამიტმა ბავშვმა ხელი წართვა და შუბლი მიუშვირა.

— ჰაიდე, ახლა შენ უკვე იცი, რომ თავისუფალი ხარ, ქალბატონი და დედოფალი ხარ. შეგიძლია ატარო შენი ტანისამოსი, შეგიძლია გაიხადო. როცა ისურვებ შინ იქნები, როცა არა — გარეთ გახვალ. ეტლი შენთვის მუდამ მზად იქნება. ალი და მირტო ყველგან გაგაცილებენ და შენს ყოველ ბრძანებას შეასრულებენ. მაგრამ მე მხოლოდ ერთ რამეს გთხოვ...

— თქვი.

— საიდუმლოდ შეინახე შენი წარმოშობა, ერთი სიტყვაც არ თქვა შენს წარსულზე. როგორ მდგომარეობაშიც უნდა ჩავარდე, არ წამოგცდეს შენი სახელოვანი მამისა და არც შენი უბედური დედის სახელი.

— მე უკვე გითხარი, მბრძანებელო, — არავის დაველაპარაკები-მეთქი.

— მისმინე, ჰაიდე, შეიძლება ეს აღმოსავლური კარჩაკეტილობა პარიზში შეუძლებელი გახდეს: განაგრძე ჩრდილოეთის ქვეყნების ადათების შესწავლა, როგორც ამას აკეთებდი რომს, ფლორენციას, მილანსა და მადრიდში. სულ ერთია აქ დარჩები საცხოვრებლად თუ აღმოსავლეთში დაბრუნდები, მაინც გამოგადგება.

ქალიშვილმა დანამული დიდი თვალები გრაფს მიაპყრო და უთხრა:

— თუ აღმოსავლეთში დავბრუნდებით — გინდა თქვა, ჩემო მბრძანებელო?

— დიახ, ჩემო ბავშვო, — უთხრა მონტე-კრისტომ: — ძალიან კარგად იცი, რომ მე შენ არასოდეს მოგატყუებ. ხე კი არ შორდება ყვავილებს, არამედ ყვავილები ცილდებიან მას.

— მე არასოდეს მიგატოვებ, ჩემო ბატონო, — უთხრა ჰაიდემ, — რადგან დარწმუნებული ვარ უშენოდ ვერ ვიცოცხლებ.

— საცოდავო ბავშვო, ათი წლის შემდეგ მე უკვე მოხუცი ვიქნები, შენ კი — ისევ ახალგაზრდა.

— მამაჩემს გრძელი და თეთრი წვერები ჰქონდა და იგი მაინც მიყვარდა; სამოცი წლისა იყო, მაგრამ ყველა იმ ლამაზ ყმაწვილზე უკეთესად მეჩვენებოდა, ვინც კი შემხვედრია.

— ჰაიდე, მითხარი, როგორ გგონია, შეეგუები აქაურ ცხოვრებას?

— შენ თუ გნახავ?

— ყოველდღე.

— მაშ რაღას მეკითხები?

— მეშინია არ მოგწყინდეს.

— არა, ჩემო მბრძანებელო, დილას ვიფიქრებ, რომ შენ უნდა მოხვიდე, საღამოობით მოვიგონებ, რომ შენ მოხვედი. საერთოდ კი, როდესაც მარტო ვარ, მოგონებებს ვემღევი, მე ვხედავ ვეებერთელა სურათებს, ფართო ჰორიზონტებს, შორს პინდოსსა და ოლიმპს. ამას გარდა, ჩემს გულში სამი გრძნობაა: სევდა, სიყვარული და მადლიერება. ეს გრძნობები კი არასოდეს მოგაწყენენ.

— შენ ეპირის ღირსეული შვილი ხარ, ჰაიდე, ნაზი და პოეტური, ჩანს, რომ იმ ღმერთების ჩამომავალი ხარ, რომლებიც შენს მხარეში დაიბადნენ. დამშვიდდი, ჩემო

ბავშვო, ყველაფერს გავაკეთებ იმისათვის, რომ შენი ახალგაზრდობა ამაოდ არ დაიკარგოს. თუ შენ მამასავით გიყვარვარ, მე შვილივით შემოგტრფი.

— შენ ცდები, ჩემო ბატონო, მე შენ ისე არ მიყვარხარ, როგორც მამაჩემი. ჩემი სიყვარული შენს მიმართ სულ სხვაგვარი გრძნობაა: მამაჩემი გარდაიცვალა, მაგრამ მე ცოცხალი დავრჩი, ხოლო შენ თუ მოკვდები — მეც მოკვდები.

გრაფმა ღრმა სინაზის ღიმილით ქალიშვილს ხელი გაუწოდა, ქალმა ზედ ბაგეები დააკონა.

ამგვარად, მორელებთან შესახვედრად გამზადებული გრაფი პინდარის ლექსის ჩურჩულით გავიდა გარეთ.

— «ახალგაზრდობა — ყვავილია, სიყვარული მისი ნაყოფი... ბედნიერია ის მებაღე, ვისთვისაც ის ნელ-ნელა მწიფდებოდა».

მისი ბრძანების თანახმად ეტლი მზად იყო. გრაფი ეტლში ჩაჯდა და ცხენებმა, როგორც ყოველთვის, ჭენებით გასწიეს.

თავი XII

მორელების ოჯახი

რამდენიმე წუთის შემდეგ გრაფის ეტლი მელეს ქუჩაზე ¹⁷ სახლთან გაჩერდა.

ეს იყო თეთრი სახლი, ეზოს ამშვენებდა ლამაზი ყვავილების თეთრი ბუჩქი.

მეკარეში, რომელმაც გრაფს ჭიშკარი გაუღო, მან მოხუცი კოკლესი იცნო. მაგრამ იმის გამო, რომ კოკლესს, როგორც ეს მკითხველს ემახსოვრება, მხოლოდ ცალი თვალი ჰქონდა ჯანმრთელი და ისიც ცხრა წლის განმავლობაში საკმაოდ დასუსტებოდა, მან გრაფი ველარ იცნო.

ეტლი რომ პარმალთან გაჩერებულიყო, უნდა შემოევლო პატარა შადრევანისათვის, რომლის აუზი მოჭედილი იყო ლოკოკინებითა და კენჭებით. ამ აუზის მშვენიერება მთელი უბნის მცხოვრებლებში შურს იწვევდა და სწორედ ეს გახლდათ მიზეზი, რომ მორელების სახლს «პატარა ვერსალი» დაარქვეს. იმაზე ლაპარაკიც კი ზედმეტია, რომ აუზში უამრავი წითელი და ყვითელი თევზი დაცურავდა.

პირველ სართულს გარდა, რომელიც ეკავა სამზარეულოებსა და სარდაფებს, იყო კიდევ ორი სართული სხვენით. ახალგაზრდა ცოლ-ქმარმა სახლი შეიძინა დიდ სახელოსნოსთან, პავილიონთან და ბაღთან ერთად. ემანუელი მაშინვე მიხვდა, რომ შენობის ასეთი მდებარეობა მისთვის სასარგებლო იქნებოდა. ყმაწვილმა კაცმა თავისთვის დაიტოვა სახლი ბაღის ნახევარით და თავის სამფლობელოსა და სახელოსნოს შუა, რომელიც მან გააქირავა პავილიონთან და ბაღის მეორე ნახევართან ერთად, კედელი ააგო. ამრიგად ემანუელი ძალიან იაფადაც მოეწყო და განცალკევებითაც, ისე, როგორც სენ-ჟერმენის გარეუბნის ყველაზე თავნება მკვიდრი.

სასადილო ოთახი მთლად მუხის ხისა იყო, სასტუმრო — ლურჯ ხავერდგადაკრული წითელი ხისა, დასამინებელი — ლიმონის ხისა, რომელსაც ქამხად მწვანე აბრეშუმის ნაშიყიანი ქსოვილი ჰქონდა გაყოლებული. ამ ოთახებს გარდა იყო კიდევ სამუშაო კაბინეტი ემანუელისათვის, რომელიც არავითარ მუშაობას არ ეწეოდა, და მუსიკის ოთახი ჟიულისათვის, რომელიც არც ერთ საკრავზე არ უკრავდა.

მესამე სართული მთლიანად მაქსიმილიანის განკარგულებაში იყო; მისი ბინა ზუსტად მისი დის ბინის გამეორებას წარმოადგენდა. მხოლოდ მაქსიმილიანს სასადილო ოთახი საბილიარდოდ გადაეცემა; იქ თავისი მეგობრები დაჰყავდა.

როდესაც კარებთან გრაფის ეტლი გაჩერდა, მაქსიმილიანი სიგარას ეწეოდა და თვალს ადევნებდა როგორ ასუფთავებდნენ მის ცხენებს.

როგორც ვთქვით, ჭიშკარი კოკლესმა გამოაღო, ბაპტისენი კი კოფოდან გადმოხტა და იკითხა, თუ შეიძლება გრაფმა მონტე-კრისტომ ნახოს ქალბატონი და ბატონი ერბო და ბატონი მაქსიმილიან მორელიო.

— გრაფი მონტე-კრისტო! — შეჰყვირა მორელმა, სიგარა გადააგდო და სწრაფად სტუმართან გაჩნდა. — როგორ თუ შეიძლება, ეს განა საკითხავია! ოჰ, გმადლობთ, ათასჯერ გიხდით მადლობას, ბატონო გრაფო, რომ დაპირება არ დაგავიწყდათ.

ახალგაზრდა ოფიცერმა გრაფს ისე გულთბილად ჩამოართვა ხელი, რომ ამ უკანასკნელს ეჭვი არ შეჰპარვია მისი სიტყვების გულწრფელობაში. გრაფმა დაინახა, რომ მას მოუთმენლად ელოდნენ და სიხარულით ღებულობდნენ.

— წამობრძანდით, წამობრძანდით! — უთხრა მას მაქსიმილიანმა, — მე თვით გაგიძღვებით. თქვენისთანა ადამიანის სახელს მსახური არ უნდა ახსენებდეს. ჩემი და ბაღში დამჭკნარ ყვავილებს სჭრის, სიძე ექვსიოდე ნაბიჯის მოშორებით თავის გაზეთებს «პრესს» და «დებატს» კითხულობს. სადაც არ უნდა იმყოფებოდეს ქალბატონი ერბო, თქვენ წინასწარ შეგიძლიათ დარწმუნებული იყოთ, რომ არა უმეტეს ოთხი მეტრი ფართობის ორბიტში ემანუელსაც შეხვდებით, და პირიქით, როგორც ამას პოლიტექნიკურ სკოლაში ამბობენ.

მათი ნაბიჯების ხმაზე თავი ასწია აბრემუმისხალათიანმა ოცდახუთი წლის ყმაწვილმა ქალმა, რომელიც ყვითელი ვარდების ბუჩქს გულმოდგინედ აცლიდა დამჭკნარ ფურცლებს.

ეს ქალი იყო ჩვენი პატარა ჟიული, რომელიც, როგორც «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლის წარმომადგენელმა იწინასწარმეტყველა, მადამ ერბო გამხდარიყო. უცხოელის დანახვაზე ქალმა წამოიყვირა. მაქსიმილიანმა სიცილი დაიწყო.

— ნუ სწუხხარ, ჩემო დაო, — უთხრა მან, — თუმცა ბატონი გრაფი სულ რამდენიმე დღეა რაც პარიზშია, მაგრამ უკვე იცის რა არის რანტიეს მეუღლე მარედან, ხოლო თუ არ იცის, მაშინ შენი დანახვით გაიგებს.

— ბატონო ჩემო, — თქვა ჟიულიმ, — თქვენი ასე მოყვანა ჩემი ძმის მხრივ ღალატია. ის სულ არ ფიქრობს, როგორი შესახედავია მისი საწყალი და. პენელონ... პენელონ!

მოხუცმა, რომელიც ბენგალიის ვარდების გარშემო მიწას ბარავდა, ბარი მიწაში ჩაარჭო, ქუდი მოიხადა და მათთან მივიდა, თან ცდილობდა საღეჭი თუთუნის რაც შეიძლება კარგად დაემალა, ამიტომ უკანა კბილებში გადაიტანა. მის ჯერ კიდევ ხშირ თმას ვერცხლისფერი ზოლები დაყვებოდა. ბრინჯაოსფერი სახის კანი და ცოცხალი თვალები მეტყველებდნენ, რომ იგი ეკვატორის მზეზე დამწვარი და ქარბუქებს მიჩვეული ძველი მეზღვაური იყო.

— მეძახდით, მადმუაზელ ჟიული? — ჰკითხა მან. — გისმენთ.

პენელონი ძველი ჩვეულებით თავის ბატონის ქალიშვილს მადმუაზელ ჟიულის ეძახდა და ვერასგზოთ ვერ მიჩვეულიყო, მადამ ერბო ეწოდებინა.

— პენელონ, — უთხრა ჟიულიმ, — წადი გააფრთხილე ბატონი ემანუელი, რომ ჩვენ ძვირფასი სტუმარი გყავს, მაქსიმილიანი კი გრაფს სასტუმროში შეუძღვება.

ჟიული მონტე-კრისტოს მიუბრუნდა.

— იმედი მაქვს ნებას მომცემთ ერთი წუთით დაგტოვოთ? — და ისე, რომ გრაფის პასუხს არ დაუცადა, ყვავილნარს შემოურბინა და გვერდითი ბილიკით სახლისაკენ მოჰკურცხლა.

— ძვირფასო მორელ, — მიმართა გრაფმა, — გული მტკივა, რომ თქვენი ოჯახის მყუდროება დავარდვიე.

— შეხედეთ, შეხედეთ, — იცინოდა მაქსიმილიანი, — ქმარიც გარბის, რათა ქურთუკი სერთუკით შეცვალოს! ეს იმიტომ, რომ თქვენ გიცნობენ მელეს ქუჩაზე და დამიჯერეთ, გელოდნენ.

— მე მგონი, თქვენი ოჯახი ბედნიერია, — თქვა გრაფმა და თითქოს ამით საკუთარ ფიქრებს გამოეპასუხა.

— დიახ, ბატონო გრაფო, მათ ყველაფერი გააჩნიათ იმისათვის, რომ ბედნიერები იყვნენ. ახალგაზრდები არიან, სიცოცხლით სავსენი, ერთმანეთი უყვართ და მიუხედავად იმისა, რომ წინათ დიდი სიმდიდრე უნახავთ, დღეს თავი როტშილდებად მიაჩნიათ ოცდახუთი ათასი ფრანკი შემოსავლით.

— ოცდახუთი ათასი ფრანკი, ეს ცოტაა, — თქვა მონტე-კრისტომ ისეთი სინაზით, რომ მაქსიმილიანის გულში მოსიყვარულე მამის ხმასავით გაისმა, — მაგრამ ჩვენი ახალგაზრდები ამაზე არ გაჩერდებიან, ისინიც მილიონერები გახდებიან. თქვენი სიმე ექიმია თუ ადვოკატი?

— ის ნეგოციანტი იყო და განსვენებული მამაჩემის საქმეს მოჰკიდა ხელი. მამაჩემმა სიკვდილის შემდეგ 500 ათასი ფრანკი დატოვა, აქედან ნახევარი მე მერგო, ნახევარი კი ჩემს დას, რადგან ჩვენ მხოლოდ ორნი ვიყავით. ემანუელს, როდესაც იგი ჩემს დას თხოულობდა, კეთილშობილი პატიოსნების, ნათელი ჭკუისა და შეულახავი ავტორიტეტის გარდა არაფერი გააჩნდა. მას უნდოდა შეეძინა იმდენივე სიმდიდრე, რამდენიც მის ცოლს ჰქონდა; მან იმუშავა, სანამ ორას ორმოცდაათი ათასი ფრანკი არ შეაგროვა. ამისათვის ექვსი წელი დასჭირდა. გეფიცებით, ბატონო გრაფო, აუღელვებლად ვერ შეხედავდით ამ ახალგაზრდებს, რომლებიც თავისი შრომისმოყვარეობის, ურთიერთთანხმობის და უნარის მიხედვით ღირსები იყვნენ საგრძნობი სიმდიდრე მოეპოვებინათ, მაგრამ მათ არ ისურვეს რაიმე ცვლილება შეეტანათ მამის სავაჭრო სახლის ადათებში და ექვსი წელი დასჭირდათ იმისათვის, რისთვისაც ახალი ყალიბის ადამიანებს ორი ან სამი წელი ეყოფოდათ. მარსელში დღესაც კი აღფრთოვანებული არიან მათი ვაჟკაცური თავგანწირვით. ბოლოს, ერთ დღეს ემანუელი მივიდა თავის ცოლთან, რომელიც მოვალეებისათვის ფულის გადახდას ამთავრებდა.

— ჟიული, — უთხრა მან, — აი, უკანასკნელი ასი ფრანკი, რომელიც ეს-ეს არის გადმომცა კოკლესმა, იგი ავსებს იმ ორას ორმოცდაათ ათას ფრანკს, რომელიც ჩვენი ქონების საზღვრად დავადგინეთ. კმაყოფილი იქნები ამ პატარა თანხით, რომელსაც ჩვენ უნდა დავჯერდეთ? ჩვენი სავაჭრო სახლი წელიწადში მილიონს აბრუნებს და შეიძლება ორმოცი ათასი ფრანკი მოგება მოგვცეს. თუ მოვისურვებთ, ჩვენს კლიენტურას ერთ საათში სამასი ათასი ფრანკად გავყიდით. აი, ბატონი დელონეს წერილი, იგი ამ თანხას გვთავაზობს ჩვენს ფირმაში, რომელიც უნდა თავისას შეუერთოს. გადაწყვიტე, როგორ მოვიქცეთ.

— მეგობარო, — უთხრა ჩემმა დამ, — მორელის სავაჭრო სახლს მხოლოდ მორელი უნდა განაგებდეს. განა არა ღირს უარი ვთქვათ სამასი ათას ფრანკზე, რათა ერთხელ და სამუდამოდ დავიხსნათ მამაჩემის სახელი ბედის უკუღმართობისაგან?

— მეც ასე ვფიქრობდი, — უპასუხა ემანუელმა, — მაგრამ მინდოდა შენი აზრი გამეგო.

— მაშ ასე. ჩვენ მივიღეთ ყველა თანხა, რომელიც უნდა შემოსულიყო, ყველა ვალი გავისტუმრეთ. უკვე შეგვიძლია ჯამი გამოვიყვანოთ და სალარო დავკეტოთ. მაშ, გამოვიყვანოთ ეს ჯამი და დავკეტოთ სალარო.

«იმ წუთშივე გადაწყვეტილება შეასრულეს, სამი საათი იყო. ოთხის თხუთმეტ წუთზე მოვიდა კლიენტი, რომელსაც უნდოდა ორი გემი დაეზღვია. ეს წარმოადგენდა თხუთმეტი ათასი ფრანკის სუფთა მოგებას.

«— კეთილ ინებეთ და ამ დაზღვევისათვის მიმართეთ ჩვენს კოლეგა ბატონ დელონეს. ჩვენ უკვე ლიკვიდაცია ვუყავით ჩვენს საქმეებს, — უთხრა მას ემანუელმა.

«— როდის აქეთ? — ჰკითხა გაკვირვებულმა კლიენტმა.

«— თხუთმეტი წუთის წინ.

— აი, ამგვარად, — განაგრძო ღიმილით მაქსიმილიანმა, — ჩემი დისა და სიძის წლიური მოგება ოცდახუთ ათას ფრანკზე დავიდა.

ის იყო მაქსიმილიანმა დაამთავრა ამბის მოყოლა, რომელიც გრაფს გულს სიხარულით უვსებდა, რომ სერთუკიანი და ქუდიანი ემანუელი გამოჩნდა. იგი გრაფს მიესალმა ისეთი ადამიანის სახით, რომელმაც იცის თავისი სტუმრის ფასი. შემდეგ გრაფს თავისი აყვავებული პატარა ბაღი შემოატარა და შინ შეიყვანა.

სასტუმრო ოთახში ყვავილების სურნელება იდგა; ეს ყვავილები ვეებერთელა იაპონურ ლარნაკში ეწყო. კარის ზღურბლზე გრაფს შეეგება მართებულად ჩაცმული ჟიული, რომელსაც თმაც კოპწიად გადაევარცხნა (ყოველივე ეს მას ათ წუთში მოესწრო!).

ვოლიერიდან მოისმოდა ჩიტების მხიარული ჟღურტული. ტირიფისა და ვარდისფერი აკაციის ტოტები თავისი აყვავებული მტევნებით ხავერდის ცისფერი ფარდებიდან იჭყიტებოდნენ. ამ შესანიშნავ კუთხეში ყველაფერი, ჩიტების ჭიკჭიკიდან დაწყებული მასპინძლის ღიმილით გათავებული, სიმშვიდით სუნთქავდა.

გრაფმა ოთახში შემოსვლისთანავე იგრძნო, რომ მასაც გადაედო ამ ადამიანთა ბედნიერება; ის ხმას არ იღებდა, ფიქრებს წაეღო, დავიწყებოდა, რომ პირველი მისალმების გამო შეწყვეტილი საუბარი მას უნდა განეახლებინა.

გრაფმა იგრძნო უხერხული სიჩუმე და თავს ძალა დაატანა, ფიქრებს დაღწეოდა.

— ქალბატონო, — თქვა მან ბოლოს, — მაპატიეთ ჩემი მღელვარება. ეს ალბათ, უცნაურად მოგეჩვენათ, — თქვენ მიჩვეული ხართ ამ სიმშვიდეს და ბედნიერებას, მაგრამ ჩემთვის ისეთი ახალი ამბავია კმაყოფილი ადამიანის ხილვა, რომ თვალს ვერ გაცილებთ ვერც თქვენ და ვერც თქვენს ქმარს.

— ჩვენ, მართლაც, ძალიან ბედნიერები ვართ, ბატონო გრაფო, — უპასუხა ჟიულიმ, — მაგრამ დიდხანს კი ვიტანჯებოდით. ალბათ ცოტანი არიან ისეთები, რომელთაც ასე ძვირად დაუჯდათ თავისი ბედნიერება.

გრაფის სახეზე ცნობისმოყვარეობა გამოიხატა.

— ეს ოჯახის გრძელი ისტორიაა, როგორც უკვე გითხრათ შატო-რენომ, — უთხრა მაქსიმილიანმა. — თქვენ, გრაფო, მიჩვეული ხართ უდიდეს უბედურებასაც და უდიდეს სიხარულსაც, ოჯახური სცენები თქვენთვის ნაკლებ საინტერესოა. ჟიულიმ მართალი გითხრათ, ჩვენ ბევრი ტანჯვა გადავიტანეთ, მაგრამ ის არ გაცილებია ოჯახის ვიწრო ჩარჩოებს.

— ღმერთმა, როგორც ეს ყოველთვის ხდება, ტანჯვაში ნუგეში გცათ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, ბატონო გრაფო, ჩვენ ამისი თქმა შეგვიძლია, რადგან იგი ისე მოგვექცა, როგორც თავის რჩეულებს: მან თავისი ანგელოსი გამოგვიგზავნა.

გრაფი წამოწითლდა, მღელვარების დასაფარავად ჩაახველა და ტუჩებთან ცხვირსახოცი მიიტანა.

— ის, ვინც პორფირის აკვანში დაიბადა და არაფერი უნატრია, მან არ იცის რა არის ცხოვრების ბედნიერება, ისევე, როგორც არ იცის ნათელი ცის დაფასება, იმან, ვისაც არასოდეს თავისი სიცოცხლე არ მიუხდვია გამძვინვარებულ ზღვაში გადაგდებული ოთხი ფიცრისათვის, — თქვა ემანუელმა.

მონტე-კრისტო წამოდგა, პასუხი არ გაუცია. ემინოდა აკანკალებულ ხმას არ გაეცა მისი მღელვარება და ოთახში სეირნობა დაიწყო.

— თქვენ, ალბათ, ჩვენი ფუფუნება ღიმილს გგვრით, ბატონო გრაფო, — უთხრა ღიმილით მაქსიმილიანმა, რომელიც თვალს არ აცილებდა მონტე-კრისტოს.

— არა, არა, — უპასუხა ძალზე გაფითრებულმა მონტე-კრისტომ, რომელსაც ერთი ხელი ამგერებულ გულზე მიედო, მეორე კი გაემვირა ბროლის ხუფისაკენ, რომლის ქვეშ შავი ხავერდის ბალიშზე მზრუნველობით იდო აბრეშუმის მოქსოვილი ქისა. — ვუყურებ და მაინტერესებს, ეს რა ქისაა, რომლის ერთ მხარეს რაღაც ქაღალდი დევს, მეორე მხარეს კი — საკმაოდ დიდი ალმასი.

მაქსიმილიანმა სერიოზული სახე მიიღო და უპასუხა:

— აქ, ბატონო გრაფო, ჩვენი ოჯახის ყველაზე ძვირფასი განძია.

— ალმასი მართლაც კარგია. — თქვა მონტე-კრისტომ.

— ჩემი ძმა ქვის ღირებულებაზე კი არ ლაპარაკობს, თუმცა მას ასი ათას ფრანკს აფასებენ. მაქსიმილიანს იმისი თქმა უნდა, რომ ნივთები, რომლებიც ქისაში ინახება, რელიკვიებია იმ ანგელოსისა, რომელზედაც ჩვენ ვლაპარაკობთ.

— არ მესმის თქვენი სიტყვები და ვერც განმარტებას გთხოვთ, — უთხრა თავის დაკვრით მონტე-კრისტომ, — არ მინდა უზრდელობაში ჩამომართვათ.

— უზრდელობაო ბრძანეთ? პირიქით, მოხარული ვართ, რომ ამ თემაზე საუბრის შემთხვევა გვემლევა! ჩვენ რომ საიდუმლოდ გვინდოდეს იმ კეთილშობილი საქციელის შენახვა, რომელზედაც ეს ქისა მეტყველებს, ასე გამოსაჩენ ადგილას არ დავდებდით. არა, ჩვენ გვინდა შესაძლებლობა მოგვეცეს ამ ქისის ამბავი მთელმა ქვეყანამ გაიგოს, რათა ჩვენმა უცნობმა კეთილისმყოფელმა თავი გამოამჟღავნოს.

— ჰო, ასეა საქმე? — ჩაილაპარაკა ყრუ ხმით მონტე-კრისტომ.

— გრაფო, — მიმართა მაქსიმილიანმა, ბროლის ხუფი ასწია და მოკრძალებით ემთხვია მოქსოვილ ქისას, — ეს ქისა ხელში ეჭირა ადამიანს, რომელმაც მამაჩემი სიკვდილისაგან იხსნა, ჩვენ — გალატაკებისაგან, ჩვენი გვარი — შერცხვენისაგან, ადამიანს, რომლის წყალობითაც, დღეს ყოველი მხრიდან გვესმის როგორ აღფრთოვანებული არიან ჩვენი ბედით. ეს წერილი, — მაქსიმილიანმა ქისიდან წერილი ამოიღო და გრაფს გაუწოდა, — დაწერილია იმ დღეს, როდესაც მამაჩემმა მიიღო სასოწარკვეთილი გადაწყვეტილება. ეს ალმასი კი იმ დიდსულოვანმა უცნობმა მზითვად მისცა ჩემს დას.

მონტე-კრისტომ წერილი გახსნა და უსაზღვრო ბედნიერების გრძნობით წაიკითხა. ეს იყო ჩვენი მკითხველებისათვის ნაცნობი, ჟიულის სახელზე დაწერილი ბარათი, რომელსაც ხელს აწერდა სინდბად მეზღვაური.

— უცნობმაო, ამბობთ თქვენ? ესე იგი ის ადამიანი, რომელმაც სამსახური გაგიწიათ, თქვენთვის უცნობი დარჩა?

— დიახ, ბატონო გრაფო, — დაიწყო მაქსიმილიანმა. — ჩვენ არ გვექონია ბედნიერება ხელი ჩამოგვეერთვა მისთვის. მაგრამ ეს იმიტომ კი არა, რომ ღმერთისათვის არ გვეთხოვოს ეს მოწყალება. ყველა ამ მოქმედებაში იმდენი საიდუმლო იყო, რომ დღემდე ვერ გავრკვეულვართ. ყველაფერს მართავდა უხილავი ხელი, ისეთივე ყოვლისშემძლე, როგორც ჯადოსანის ხელია.

— მე ჯერ არ დამიკარგავს იმედი, რომ ერთ დღეს ისევე ვემთხვიო მის ხელს, როგორც ვკოცნი ამ ქისას, რომელსაც ის შეეხო, — თქვა ჟიულიმ. — ოთხი წლის წინათ პენელონი ტრიესტში იყო. პენელონი, გრაფო, ის მამაცი მეზღვაურია, რომელიც თქვენ ბარით ხელში ნახეთ, და ბოცმანობიდან მეზღვედ იქცა. ტრისეტში, სანაპიროზე მან ნახა ინგლისელი, რომელიც იახტაში ჯდებოდა. პენელონმა ამ ინგლისელში შეიცნო ის კაცი, 1829 წელს ხუთ ივლისს მამაჩემთან რომ მოვიდა და ხუთ სექტემბერს კი ეს ბარათი გამომიგზავნა. პენელონი ამტკიცებდა, ის ინგლისელი სწორედ ჩვენი კეთილისმყოფელი იყო, მაგრამ დალაპარაკება ვერ გაუბედია.

— ინგლისელი!... — თქვა ჩაფიქრებით მონტე-კრისტომ, რომელსაც აკრთობდა ჟიულის ყოველი შეხედვა. — თქვენ ამბობთ ინგლისელიო.

— დიახ, ინგლისელი, რომელიც ჩვენთან გამოცხადდა, როგორც რომის სავაჭრო სახლის «ტომსონ და ფრენჩის» რწმუნებული. აი, სწორედ ამიტომ შევკრთი მორსერთან, როდესაც თქვენ ბრძანეთ, რომ ტომსონი და ფრენჩი ჩემი ბანკირები არიანო. გრაფო, როგორც გითხარით, ეს ამბავი 1829 წელს მოხდა და ღვთის გულისათვის მითხარით, ხომ არ იცნობდით იმ ინგლისელს? — შეეხვეწა მაქსიმილიანი.

— თქვენ ამბობთ, რომ «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლი მუდამ უარყოფდა, რომ ეს სამსახური მან გაგიწიათ?

— დიახ.

— ასეთ შემთხვევაში ის ინგლისელი შეიძლება რაიმე კეთილი საქმით დავალებული იყოს მამათქვენის წინაშე, რომელსაც არც კი ახსოვდა, რომ მას სიკვითე გაუკეთა და შემთხვევით ისარგებლა, რომ სამაგიერო გადაეხადა.

— ყველაფერი შეიძლება ვიფიქროთ, ბატონო გრაფო, თვით სასწაულიც კი.

— რა ერქვა იმ ინგლისელს? — იკითხა მონტე-კრისტომ.

— ის მხოლოდ იმ სახელს ატარებდა, რომელიც ბარათზე ეწერა — სინდბად მეზღვაური, — უპასუხა ჟიულიმ და უფრო ყურადღებით დააკვირდა გრაფს.

— ეს, ალბათ, ფსევდონიმი და არა სახელი.

რაკი დაინახა გრაფმა, რომ ჟიული უფრო და უფრო მეტი ყურადღებით აკვირდებოდა და მისი ხმის ბგერებსაც იჭერდა, დასძინა: — ის კაცი დაახლოებით ჩემი სიმაღლის ხომ არ იყო, ან ოდნავ უფრო მაღალი და გამხდარი, მაღალი საყელოთი, შემოჭერილი ყელსახვევით, ტანზე შემოსხლეტილი და ღილებით მაგრად შეკრული სერთუკით, ხელში კი მუდამ ფანქარი ეჭირა, არა?

— მაშ თქვენ მას იცნობთ? — შესძახა ჟიულიმ სიხარულისაგან გაბრწყინებული თვალებით.

— არა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მე მხოლოდ ჩემს მოსაზრებას ვამბობ. მე ვიცნობდი ვინმე ლორდ უილმორს, რომელიც ხელგაშლილი იყო ასეთ საქმეებში.

— ისე რომ არ ამჟღავნებდა თავის თავს?

— ეს იყო უცნაური ადამიანი, არ სჯეროდა მაღლიერება.

— ღმერთო ჩემო! — წამოიძახა ჟიულიმ ენით აუწერელი ხმით და ხელები შემოჰკრა, — მაშ რა სჯერა იმ უბედურს?

— ყოველ შემთხვევაში არ სჯეროდა მაშინ, როდესაც მე ვხვდებოდი, — თქვა მონტე-კრისტომ, რომელიც ჟიულის გულიდან ამოხეთქილმა ხმამ უსაზღვროდ შეატოკა. — შემდეგ შეიძლება თვითონაც დარწმუნდა, რომ მაღლიერება არსებობს.

— თქვენ იცნობთ იმ ადამიანს, გრაფო? — ჰკითხა ემანუელმა.

— თუ თქვენ მას იცნობთ, — შესძახა ჟიულიმ, — გვითხარით, შეგიძლიათ მასთან წაგვიყვანოთ, გვიჩვენოთ, გვითხრათ მისი სამყოფელი? მისმინე, მაქსიმილიანი,

მისმინე, ემანუელ, თუ ჩვენ ოდესმე შევხვდებით მას, იგი ვერ შეძლებს არ დაუჯეროს ჩვენს გულის ხმას.

მონტე-კრისტომ იგრძნო, რომ თვალებში ცრემლები მოადგა და კვლავ სიარული დაიწყო.

— ღვთის გულისთვის, გრაფო, თუ იცით რამე იმ ადამიანის შესახებ, გვითხარით. — უთხრა მაქსიმილიანმა.

— ამაოა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, რომელიც ცდილობდა თავისი ხმის მღელვარება დაეფარა. — თუ თქვენი კეთილისმყოფელი ლორდი უილმორია, ვშიშობ, როდისმე შეხვდეთ. მე მას დავცილდი სამი წლის წინათ პალერმოში, ის ყველაზე ზღაპრულ ქვეყნებში აპირებდა გამგზავრებას, ასე რომ ეჭვი მეპარება როდესმე დაბრუნდეს.

— რა სასტიკი ხართ, გრაფო! — შეჰყვირა სასოწარკვეთილმა ჟიულიმ და თვალები ცრემლებით ავესო.

— ქალბატონო, — თქვა გრაფმა გულში ჩამწვდომი ხმით, რომელიც თვალს არ აცილებდა ჟიულის ლოყაზე ჩამოგორებულ გამჭვირვალე მარგალიტებს: — ის რომ ახლა თქვენ გხედავდეთ, ხელახლა შეიყვარებდა ცხოვრებას, რადგან ცრემლები, რომლებსაც თქვენ აფრქვევთ, მას კაცობრიობასთან შეარიგებდა.

მონტე-კრისტომ ხელი გაუწოდა ჟიულის. გრაფის მზერითა და ხმით მოჯადოებულმა ჟიულიმ ხელი შეაგება.

— მაგრამ იმ ლორდ უილმორს ხომ ჰქონდა სამშობლო, ჰყავდა მშობლები, ჰქონდა ოჯახი. ვინმე ხომ იცნობდა მას? და განა ჩვენ არ შეგვეძლო... — თქვა ჟიულიმ, რომელიც უკანასკნელ იმედებს ებღაუჭებოდა.

— არ ღირს მისი ძებნა, ქალბატონო, — უთხრა გრაფმა, — ნუ ააგებთ ოცნების კოშკებს იმ სიტყვებზე, რომლებიც წამომცდა. საეჭვოა, ლორდი უილმორი იყოს ის ადამიანი, რომელსაც თქვენ ეძებთ. ის ჩემი მეგობარი იყო, მე ვიცოდი ყველა მისი საიდუმლო და ამასაც მომიყვებოდა.

— მას თქვენთვის არაფერი უთქვამს ამის შესახებ? — შესძახა ჟიულიმ.

— არაფერი.

— არასოდეს, არც ერთი სიტყვა, რომლითაც შეგეძლოთ გეფიქრათ...

— არასოდეს.

— თქვენ რომ უცებ თქვით მისი სახელი?

— ხომ იცით, რა არ მოუვა ხოლმე ადამიანს თავში.

— ჩემო დაო, — შეაჩერა თავისი და მაქსიმილიანმა, რომელიც შეეცადა გრაფს მიშველებოდა: — ბატონი გრაფი მართალია. გაიხსენე, რას გვეუბნებოდა ხოლმე ძალიან ხშირად ჩვენი კეთილი მამა. ჩვენთვის ბედნიერება ინგლისელს არ მოუტანიაო.

მონტე-კრისტო შეკრთა.

— მამათქვენი, ბატონი მორელი გეუბნებოდათ, რომ... — თქვა ფიცხლად გრაფმა.

— მამაჩემი, ბატონო გრაფო, ამ მოვლენას ისე უყურებდა, როგორც სასწაულს. მას სჯეროდა, რომ ჩვენი კეთილისმყოფელი სასაფლაოდან წამოდგა. ეს ისეთი ამაღელვებელი გრძნობა იყო, რომ თუმცა მე მას არ ვიზიარებდი, არ მინდოდა ჩამეკლა იგი მის კეთილ გულში. ხშირად ფიქრებში წასული იმეორებდა ხოლმე დაღუპული ძვირფასი მეგობრის სახელს. სიკვდილის წინ, როდესაც მარადიულობის სიახლოვემ მისი აზრები იმქვეყნიური სინათლით გაანათა, მისი ეჭვი რწმენაში გადავიდა. სიკვდილის წინ უკანასკნელი სიტყვები, რომლებიც მან წარმოთქვა, იყო: «მაქსიმილიან, ეს იყო ედმონდ დანტესი!»

გრაფის სიფერმკრთალე ამ სიტყვებზე საშინელი სანახავი შეიქნა. სისხლი გულზე მოაწვა და ხმას ვედარ იღებდა. საათს დახედა, თითქოს დრო დაავიწყდაო, ქუდი აიღო, რაღაც უეცრად და უხერხულად გამოემშვიდობა ქალბატონ ერბოს, ხოლო ემანუელსა და მაქსიმილიანს ხელი ჩამოართვა.

— ქალბატონო, — უთხრა მან, — ნება მიბოძეთ ზოგჯერ გინახულოთ ხოლმე. თქვენი ოჯახი მე მიყვარს და მადლობელი ვარ მიღებისათვის. დიდი ხნის შემდეგ თქვენთან პირველად დამავიწყდა დრო. — და სწრაფი ნაბიჯებით გავიდა.

— რა უცნაური კაცია ეს გრაფი მონტე-კრისტო, — თქვა ემანუელმა.

— დიახ, — უპასუხა მაქსიმილიანმა, — მაგრამ მე მჯერა, რომ მას შესანიშნავი გული აქვს და რომ ჩვენ ვუყვარვართ.

— მე კი, — თქვა ჟიულიმ, — მისი ხმა გულის სიღრმემდე ჩამწვდა და რამდენჯერმე მომეჩვენა კიდევაც, რომ ეს ხმა პირველად არ მესმოდა.

თავი XIII

პირამე და თისბე¹ (¹ პირამე — ახალგაზრდა ბაბილონელი ქალი, რომლის ტრაგიკული სიყვარული თისბესადმი რომაელ პოეტს ოვიდიუსს აქვს მოთხრობილი.)

სენტო-ონორეს გარეუბნის ორი მესამედის გავლის შემდეგ, მშვენიერი კერძო ბინის უკან, რომელიც გამოირჩევა ამ მდიდარი უბნის სახლებს შორისაც კი, გადაჭიმულია ვრცელი ბაღი. ამ ბაღის ხშირი წაბლის ხეები ზევიდან დაჰყურებენ ციხე-სიმაგრის მსგავს ვეებერთელა კედლებს და ყოველ გაზაფხულზე თავის თეთრსა და ვარდისფერ ყვავილებს აბნევენ ოთხკუთხ ბოძებზე მდგარ წახნაგოვანი ქვის ლარნაკებში. ამ ბოძებს შუა ჩასმულია ლუდოვიკო XIII დროინდელი რკინის გისოსებიანი კარი.

თუმცა ამ ლარნაკებში იზრდება შესანიშნავი ნემსიწვერები, რომლებიც ქარის ქროლაზე არწევენ თავის მეწამული ფერის ყვავილებსა და წინწკლებიან ფოთლებს, მაგრამ ამ დიდებული შესასვლელით უკვე დიდი ხანია არ სარგებლობენ. სახლის მფლობელებმა გადაწყვიტეს თავისთვის დაეტოვებინათ მხოლოდ სახლი, გარეუბანში გამავალი ეზო და გისოსებშემოვლებული ბაღი; ამ ბაღის უკან იყო შესანიშნავი ბოსტანი, რომელიც წინათ ამ მამულს ეკუთვნოდა. მაგრამ გამოჩნდა სპეკულაციის დემონი და ბოსტნის გვერდით მოინიშნა ქუჩა, რომელსაც მეტოქეობა უნდა გაეწია სენტ-ონორეს გარეუბნად წოდებულ პარიზის ვეებერთელა არტერიისათვის. რაკი უსათუოდ უნდა გაყვანილიყო ეს ქუჩა, რომელსაც რკინის ფირფიტის წყალობით სახელი შეერქვა, ბოსტანი გაყიდეს.

მაგრამ, როცა საქმე ეხება სპეკულაციის დემონს, ადამიანი ვარაუდობს, ხოლო კაპიტალი — განაგებს. ასე რომ უკვე მონათლული ქუჩა თავისივე აკვანში ჩაკვდა. ბოსტნის ახალმა მფლობელმა, რომელსაც ძვირი დაუჯდა მიწის ეს ნაკვეთი, ვედარ შეძლო მისი ხელსაყრელ ფასში გაყიდვა და მიწის გამძირების ცდაში, რათა ადრე თუ გვიან ჭარბად აენახლაურებინა დახარჯული ფული ან უქმად მდებარე კაპიტალი, იმას დასჯერდა, რომ ეს ნაკვეთი მებოსტნეებს მისცა იჯარით წელიწადში ხუთას ფრანკად.

ამრიგად, იგი თავის ფულზე მხოლოდ ნახევარ პროცენტს ღებულობდა, რაც ახლანდელი დროის თვალსაზრისით ძალიან ცოტაა, რადგან ბევრნი ორმოცდაათ პროცენტს ღებულობენ და მაინც წუწუნებენ.

ასეა თუ ისე, როგორც უკვე ვთქვით, ბაღის კარი, რომელიც ბოსტანში გადიოდა, გაუქმებული იყო, ხოლო მის კოჭაკებს ჟანგი სჭამდა. უფრო მეტი: რათა ბილწ მებოსტნეებს თავიანთი პლებეური მზერით არ შეერყვნათ არისტოკრატიული ბაღი, კარი მიწიდან ექვსი ფუტის სიმაღლეზე ფიცრებით იყო შემოჭედილი, თუმც არც ისე მჭიდროდ, რომ ჭუჭრუტანებიდან შიგ არ შეგეხედათ. მაგრამ ამ საპატიო სახლს მოურიდებელი მზერისა არ ეშინოდა.

ამ ბოსტანში კომბოსტოს, სტაფილოს, ბოლოკის, მუხუდოსა და ნესვის მაგიერ იზრდება მაღალი იონჯა — ერთადერთი კულტურა, დამამტკიცებელი, რომ ვიღაცა კიდევ ფიქრობს ამ მივიწყებულ ადგილზე. ამ ყორემემოვლებულ მიწის ნაკვეთში დაგეგმილი ქუჩიდან მხოლოდ დაბალი ჭიშკრით შეიძლება შემოსვლა; ეს ნაკვეთი იმდენად მწირი აღმოჩნდა, რომ ნახევარ პროცენტსაც აღარ იძლეოდა და ამიტომ მოიჯარადრეებმა ერთი კვირის წინათ მიატოვეს.

სასახლის გვერდით კედლის ზღუდეს დაჰყურებს უკვე ნახსენები წაბლის ხეები, რაც ხელს არ უშლის სხვა აყვავებულ და გაბარდნილ ხეებს მათ შუა შეიჭრან ჰაერს მოწყურებული ტოტებით. ბაღის ერთ კუთხეში, სადაც ხშირ ფოთლებს შორის დღის სინათლე ძლივს აღწევს, დგას ერთი ქვის და რამდენიმე ხის სკამი. ეს გარემოება კი იმას მეტყველებს, რომ ესაა სახლის რომელიმე მცხოვრების არჩეული ან საპაემანო ადგილი. თვით სახლი ასიოდე ნაბიჯის მოშორებით დგას და ამწვანებულ ხეებში ძლივს ჩანს. ერთი სიტყვით, ამ მყუდრო ადგილის არჩევა იმითაც აიხსნება, რომ იქ მზის სხივები არ ატანს, პაპანაქება დღეებშიაც კი გრილა და ჩიტების ჭიკჭიკი გაისმის. ამასთანავე, ეს ადგილი ერთსა და იმავე დროს მოშორებულია სახლსაც და ქუჩასაც, ესე იგი საქმიანობასაც და ხმაურსაც.

ერთხელ, სადამოჟამს, პაპანაქება სიცხიან დღეს, რომელიც ამ გაზაფხულმა პარიზის მცხოვრებლებს უძღვნა, იმ ქვის სკამზე იდო წიგნი, ქოლგა, სამუშაო კალათა და ნახევრადმოქარგული ცხვირსახოცი. ფიცრებით აჭედილ კართან იდგა ყმაწვილი ქალი და ჭუჭრუტანიდან ჩვენთვის ნაცნობ დაცარიელებულ ბოსტანში იცქირებოდა.

თითქმის იმწუთშივე გაიღო ბოსტნის ჭიშკარი. შემოვიდა მაღალი, ვაჟკაცური გარეგნობის ყმაწვილი კაცი. მას ეცვა ხამი სატინის ხალათი, თავზე ეხურა ხავერდის ჩიხაქუდი; წვერ-ულვაში და მეტად მოვლილი შავი თმა სრულიად არ შეეფერებოდა მის უბრალო ტანისამოსს.

რათა დარწმუნებულიყო, რომ არავინ უთვალთვალებდა, ყმაწვილმა კაცმა სწრაფად მიმოიხედა, ჭიშკარი გადაკეტა და ჩქარი ნაბიჯით ბაღის კარისაკენ წავიდა.

როგორც ეტყობოდა, ქალიშვილი მას ამ ტანსაცმელში არ ელოდა და შიშით უკან დაიხია.

შეყვარებული ყმაწვილი კაცის თვალებმა ჭუჭრუტანებიდანაც კი შენიშნა, როგორ გაიელვა ცისფერ სარტყელიანმა თეთრმა კაბამ. მან კარებთან მიიღბინა და ბაგეები ჭუჭრუტანას მიადო:

— ნუ გეშინია, ვალენტინა, ეს მე ვარ, — დაუმახა ვაჟმა.

ქალიშვილი მიუახლოვდა.

— რატომ მოხვედით დღეს ასე გვიან? — ჰკითხა მან. — ხომ იცით, რომ მალე სადილობაა, და რა დიდი დიპლომატია და სიფრთხილე მჭირდება, რომ ჩემი საქარგავით აქ მოვიდე, თავი დავაღწიო

დედინაცვალს, რომელიც ყოველ ნაბიჯზე მზვერავს, მოსამსახურეს, ჯაშუშად რომ მყავს მოჩენილი, ძმას, რომელიც თავს მამბობს. როდესაც დაგვიანების მიზეზს

მეტყვით, იმასაც ამიხსნით, რას ნიშნავს თქვენი ტანისამოსი, რომლის გამო კინაღამ ვერ გიცანით.

— ძვირფასო ვალენტინა, — უთხრა ყმაწვილმა კაცმა, — თქვენ ჩემი სიყვარულისათვის ისეთი მიუწვდომელი ხართ, რომ ამაზე ლაპარაკს ვერ გიბედავთ, მაგრამ როდესაც გხედავთ, თავს ვერ ვიკავებ და გეუბნებით, რომ თაყვანსა გცემთ. და ჩემი საკუთარი სიტყვების გამოძახილი მევე მამშვიდებს, როდესაც ვეღარა გხედავთ. ახლა კი მადლობას მოგახსენებთ საყვედურისათვის. ეს საყვედური მომხიბვლელია; ეს იმას ამტკიცებს, არა, იმის თქმას ვერ გავბედავ, რომ მიცდიდით, — არამედ იმას, რომ ჩემზე ფიქრობდით. გინდათ გაიგოთ, რატომ დავიგვიანე და რატომ ვარ ასე ჩაცმული? ამას ახლავე გეტყვით და იმედი მაქვს მაპატიებთ: მე ხელობა ავირჩიე.

— ხელობა?.. რის თქმა გინდათ, მაქსიმელიან? განა ისეთი ბედნიერები ვართ, რომ სახუმაროდ გავხადოთ ის, რაც ჩვენ ორივეს გვებება?

— ღმერთმა დამიფაროს ვიხუმრო იმაზე, რაც ჩემთვის სიცოცხლეზე ძვირფასია! — წამოიძახა ყმაწვილმა კაცმა, — დავიღალე მინდორში სირბილით და კედლებზე ხტომით. მართალი გითხრათ, მაშინებდა ფიქრი, რომ ერთ დღეს მამათქვენი სამართალში მიმცემდა, როგორც ქურდს, ეს შეარცხვენდა საფრანგეთის მთელ არმიას. ამავე დროს ვშიშობდი ეჭვი არ აღედრა სპაჰის კაპიტნის მუდმივ ტრიალს ამ ადგილებში, სადაც არ არის არც ერთი ალყაშემორტყმული პატარა ციხე-სიმაგრე და არც ერთი დასაცავი ფორტი. ამიტომ მეზალე გავხდი და ამ სახელწოდების შესაფერისი ტანისამოსიც შევიძინე.

— რა სისულელეა.

— პირიქით, ჩემი ცხოვრების მანძილზე ყველაზე ჭკვიანური საქციელი მგონია, რადგან ეს უზრუნველყოფს ჩვენს უშიშროებას.

— ამიხსენით გეთაყვა, რაშია საქმე.

— მაშ მისმინეთ! მე ამ ბოსტნის მფლობელთან ვიყავი. ადრინდელ მოიჯარადრეს ხელშეკრულების ვადა გაუვიდა და ამჯერად მე გამოვართვი ეს მიწის ნაკვეთი. მთელი ეს იონჯა, რომელსაც თქვენ უყურებთ, ახლა ჩემი საკუთრებაა. აღარაფერი მიშლის ხელს ამ ბალახებში ქოხი ავიშენო და თქვენგან ორ ნაბიჯზე ვიცხოვრო. ბედნიერი ვარ და ვერც ვმაღავ! წარმოიდგინეთ, ვალენტინა, რომ ყოველივე ამის ყიდვა შესაძლებელია ფულით. დაუჯერებელია, არა? მაგრამ მთელი ეს ნეტარება, ბედნიერება, სიხარული, რისთვისაც ათი წლის სიცოცხლეს მივცემდი, ახა გამოიცანით რა დამიჯდა?.. წელიწადში ხუთასი ფრანკი, რაც სამჯერად უნდა გადავიხადო. როგორც ხედავთ, აღარაფრის მეშინია. ჩემს მიწაზე ვდგავარ, თავისუფლად შემიძლია გალავანს კიბე მოვადგა და თქვენს ბაღში ვიცქირო. დარაჯები ვეღარას დამაკლებენ. უფლება მაქვს ჩემს სიყვარულზე გელაპარაკოთ, თუკი სიამაყე არ შეილახება იმით, რომ ეს სიტყვები სამუშაო ხალათში გამოწყობილ, ხავერდის ქუდიან საწყალ დღიური მუშის პირიდან ამოვა.

გაკვირვებულმა ვალენტინამ სიხარულისაგან ოდნავ შეჰკვივლა, შემდეგ თითქოს შურიანმა ღრუბელმა მოულოდნელი ჩრდილი მოჰფინა მის გულში ანთებულ მზის სხივსო, მოწყენით უთხრა:

— დღეიდან მეტისმეტად თავისუფალნი ვიქნებით, მაქსიმელიან, ჩვენი ბედნიერება ღმერთის ცდუნებაა და თუ თავისუფლება ბოროტად გამოვიყენეთ, ის დაგვლუპავს.

— როგორ მეუბნებით ამას, მეგობარო! მას შემდეგ, რაც თქვენ გიცნობთ, ყოველდღე გიმტკიცებთ, რომ ჩემი აზრები და სიცოცხლე თქვენს აზრებსა და სიცოცხლეს დავუმორჩილე. რატომ მომენდეთ? ჩემი პატიოსნების გამო, ასე არაა?

როცა მითხარით, რაღაც ბუნდოვანი წინათგრძნობა საფრთხეს მაუწყებსო — მე ჩემი ერთგულება შემოგთავაზებთ, და არავითარი ჯილდო არ მომითხოვია, გარდა იმ ბედნიერებისა, რომ თქვენი მსახური ვყოფილიყავი. განა მას აქეთ ან სიტყვით ან რაიმე მოქმედებით მოგეცით საბაზი გული გაგტეხოდათ? თქვენ გამომარჩიეთ იმათ შორის, რომლებიც ბედნიერები იქნებოდნენ თქვენთვის თავი გაეწირათ, თქვენ, საცოდაო ბავშვო, მითხარით, რომ ბატონ დ'ეპინეს დანიშნული იყავით, რომ ეს ქორწინება მამათქვენის გადაწყვეტილება იყო და, მაშასადამე, გარდუვალიც, რადგან ბატონ დე ვილფორის სურვილი აუცილებლად უნდა შესრულდეს. ჰოდა, მერე? მე ჩრდილში დავრჩი, ყველა იმედი დავამყარე დროზე... და არა ჩემსა და თქვენს ნებაზე. თქვენ კი, ვალენტინა, გიყვარვართ, გეცოდებით... ეს უკვე მითხარით, გმადლობთ ამ ძვირფასი სიტყვებისათვის. მხოლოდ გთხოვთ, ისინი ზოგჯერ მაინც გამიმეოროთ, რათა ყველაფერი დამავიწყოს.

— აი, სწორედ ამან მოგცათ სითამამე, მაქსიმილიან, ამან გახადა ჩემი ცხოვრება სასიხარულოც და უბედურიც. ხშირად ჩემს თავს ვეკითხები ხოლმე, რა სჯობს ჩემთვის — დედინაცვლის სიმკაცრე და მისი ბრმა სიყვარული ვაჟიშვილის მიმართ, თუ საშიშროებით სავსე ბედნიერება, რომელსაც თქვენთან ყოფნით ვგრძნობ.

— საშიშროება? — შეჰყვირა მაქსიმილიანმა; — როგორ შეგიძლიათ ასეთი მკაცრი და უსამართლო სიტყვა თქვათ! განა ჩემზე მორჩილი მონა სადმე გინახავთ? ვალენტინა, თქვენ უფლება მომეცით ზოგჯერ გელაპარაკოთ, მაგრამ იმის უფლება კი არ მოგიციათ, რომ თქვენთან შეხვედრები ვეძიო, მე დაგემორჩილეთ. მას შემდეგ, რაც ამ ბაღში შემოსვლის და ამ კარებიდან ლაპარაკის საშუალება გამოვნახე — ერთი სიტყვით, მოვახერხე ასე ახლოს ვიყო თქვენთან და თქვენ ვერ გხედავდით, მითხარით ერთხელ მაინც თუ გთხოვთ ნებართვა გისოსებიდან თქვენი კაბის ბოლოს შევხებოდი? განა როდისმე ვცადე გადამელახა ეს გალავანი, ეს სასაცილო ზღუდე ახალგაზრდა, ჯანღონით სავსე ყმაწვილისათვის? განა ოდესმე გისაყვედურეთ სიმკაცრე, გამოგიტყდით ჩემს სურვილებში? წარსული დროის რაინდივით ჩემს სიტყვაზე ვარ მიჯაჭვული, ამაში მაინც დამეთანხმეთ, რომ უსამართლო ადამიანად არ ჩავთვალათ.

— ეს მართალია, — თქვა ვალენტინამ და ჭუჭრუტანაში თითის წვერი გაჰყო. მაქსიმილიანმა ტუჩები დააწება. — მართალია, თქვენ პატიოსანი მეგობარი ხართ. მაგრამ ბოლოს და ბოლოს, ძვირფასო მაქსიმილიან, ასე ხომ თქვენი ინტერესებისათვის მოქმედებდით?... კარგად იცოდით, რომ მონა, როგორც კი მომთხოვნი გახდებოდა, ყველაფერს დაკარგავდა. დამპირდით ძმობა გაგეწიათ ჩემთვის, ადამიანისათვის, ვისაც არა ჰყავს მეგობრები, ვინც მამამ დაივიწყა და დედინაცვალი ავიწროებს, ვისაც ერთადერთ ნუგეშად უძრავი, მუნჯი, გაციებული მოხუცი ჰყავს. ამ მოხუცს არ ძალუძს მკლავის განძრევა, რათა ხელი ჩამომართვას და მხოლოდ თვალებით მელაპარაკება, მის გულშიც ჩემდამი ცოტაოდენი სითბოა შემორჩენილი. ბედმა მწარედ დამცინა, ყველა იმათი მტერი და მსხვერპლი გამხადა, ვინც ჩემზე ძლიერია, მეგობრად და მხარის დამჭერად კი გვამი დამიტოვა. მაქსიმილიან, გიმეორებთ, ძალზე უბედური ვარ და ძალიან კარგად იქცევით, რომ ჩემზე ფიქრობთ და არა საკუთარ თავზე.

— ვალენტინა, — დაიწყო ყმაწვილმა კაცმა მღელვარებით, — არ გეტყვით, რომ ამქვეყნად მართო თქვენ მიყვარხართ, — მე მიყვარს ჩემი და და ჩემი სიძეც. მაგრამ ისინი მიყვარს მშვიდი და ნაზი სიყვარულით, რომელიც არ გავს იმ გრძნობას, რომელიც თქვენს მიმართ მაქვს. როცა თქვენზე ვფიქრობ, სისხლი მიდუღს, სუნთქვა მიჭირს, გული მიცემს; მაგრამ ეს ძალა, ეს ცეცხლი, ეს არაადამიანური სიძლიერე

თქვენდამი სიყვარულით არის გამოწვეული. როგორც კი მეტყვით, იმ წუთშივე მას თქვენს ბედნიერებას მივუძღვნი. ამბობენ, ფრანც დ'ეპინე ერთ წელიწადს კიდევ არ ჩამოვაო. ერთ წელიწადში ვინ იცის რამდენი ბედნიერი შემთხვევა მოგვეცემა, რამდენი სასიამოვნო მოვლენა მოხდება. იმედი ვიქონიოთ, იმედი ისეთი კარგი და ტკბილია! თქვენ, ვალენტინა, ეგოიზმს მაყვედრით, მაგრამ ვინ იყავით თქვენ ჩემთვის? უმანკო ვენერას მშვენიერი და ცივი ქანდაკება. რას მპირდებოდით ჩემი ერთგულების, მორჩილების და თავის შეკავების სანაცვლოდ? არაფერს. რითი მაჯილდოვდით? მცირედით. ჩემთან ლაპარაკობთ ბატონ დ'ეპინეზე, თქვენს საქმროზე და ოხრავთ იმის გახსენებაზე, რომ ერთ დღეს მისი გახდებით. მისმინეთ, ვალენტინა, ნუთუ მხოლოდ ეგა გაქვთ გულში? მე თქვენ გწირავთ ჩემს სიცოცხლეს, ჩემს სულს, მხოლოდ თქვენთვის მიძგერს გული. და აი, როდესაც მე მთელი ჩემი არსებით თქვენ გეკუთვნით, როდესაც მე გულში ვამბობ, მოვკვდები, თუ ვალენტინას დავკარგავ-მეთქი, თქვენ არც კი გაძრწუნებთ აზრი, რომ სხვისი იქნებით! მე რომ თქვენს ადგილას ვიყო და ვგრძნობდე ვინმეს ისე ვუყვარვარ, როგორც მე თქვენ მიყვარხართ, ამ გისოსებში ასჯერ გავუწვდიდი ხელს საცოდავ მაქსიმილიანს და ვეტყობდი: «მე თქვენი ვიქნები, მაქსიმილიან, თქვენი, სააქაოს და საიქიოსაც».

ვალენტინამ არაფერი უპასუხა, მაგრამ ყმაწვილმა კაცმა იგრძნო, რომ იგი ტიროდა და ოხრავდა. ამ გარემოებამ მაქსიმილიანზე სწრაფად იქონია გავლენა.

— ვალენტინა, ვალენტინა, დაივიწყეთ ჩემი სიტყვები, თუკი ამით გული გატკინეთ! — შესძახა ყმაწვილმა კაცმა.

— არა, არა, თქვენ მართალი ხართ, მაგრამ განა არ ხედავთ, რომ ამქვეყნად მარტოდმარტო ვარ, საკუთარ სახლში თავს უცხოთაგან ვგრძნობ, რადგან მამაჩემი თითქმის უცხოა ჩემთვის. აი, უკვე ათი წელია ჩემს ნებას ყოველდღე, ყოველ საათობით, ყოველ წუთობით სთელავს ჩემი უფროსების რკინის ნებისყოფა. არავინ ამჩნევს ჩემს ტანჯვას, მხოლოდ თქვენ გაგანდეთ იგი. გარეგნულად თითქოს ყველა კარგადაა ჩემთან, ყველას ვუყვარვარ, მაგრამ სინამდვილეში ყველა მტრულადაა განწყობილი. ხალხი ამბობს, ბატონი დე ვილფორი მეტად სერიოზული და მკაცრი კაცია, რომ შვილის მიმართ დიდი სინაზე გამოიჩინოს, მაგრამ სამაგიეროდ ვალენტინა იმით უნდა იყოს კმაყოფილი, რომ ქალბატონ დე ვილფორში მეორე დედა ჰპოვაო. ჰოდა, ხალხი ცდება: მამაჩემი გულგრილია ჩემს მიმართ, დედინაცვალს კი სასტიკად ვძულვარ, და ეს სიძულვილი მით უფრო საშინელია, რომ იგი მას მუდამ ღიმილით ჰფარავს.

— თქვენ სძულხართ, ვალენტინა? როგორ შეიძლება თქვენი შემულება? — მეგობარო, — უთხრა ვალენტინამ, — უნდა გამოგიტყდეთ, რომ მისი ჩემდამი სიძულვილი გამოწვეულია იმით, რომ იგი აღმერთებს ჩემს ძმას, ედუარდს.

— მერე? — მართალია, ამ ამბავში უცნაურია ფულის გარევა, მაგრამ, ვგონებ, მისი სიძულვილი სწორედ ამით უნდა იყოს გამოწვეული. ჩემს დედინაცვალს ქონება არა აქვს. მე კი დედის სიკვდილის შემდეგ დიდი მემკვიდრეობა მივიღე და ეს სიმდიდრე გაორკეცდება იმით, რომ ერთ დღეს დამრჩება ბატონ დე სენ-მერანისა და მისი მეუღლის მემკვიდრეობაც. აი შურის მიზეზიც ვგონებ ეს არის. ღმერთო ჩემო, რომ შემემძლოს, ჩემი ქონების ნახევარს მივცემდი, ოღონდ მამაჩემის სახლში საკუთარ შვილად მეგრძნო თავი. რასაკვირველია, ამ წუთშივე ასე მოვიქცეოდი.

— საცოდავო ვალენტინა.

— დიახ, მე შებორკილი ვარ და ამავე დროს სუსტი; ზოგჯერ გავიფიქრებ, ჩემი ბორკილები მამაგრებენ-მეთქი და მეშინია მათი გადაგდება. გარდა ამისა, მამაჩემი ისეთი კაცი არ არის, რომ არ გავუგონო და დაუსჯელი გადავურჩე. იგი ჩემი

მბრძანებელია, თქვენც ასევე მოგექცეოდათ და თვით მეფესაც კი, იმიტომ, რომ ძლიერია თავისი უმწიკვლო წარსულით და თითქმის მიუწვდომელი მდგომარეობით. გეფიცებით, მაქსიმილიან, მე არ ვებმები ბრძოლაში, იმიტომ, რომ ვშიშობ ჩემთან ერთად თქვენც არ დაგლუპოთ.

— ვალენტინა, არ შეიძლება ასე სასოწარკვეთილებამდე მისვლა, მომავლისადმი უიმედო თვალთ ყურება, — უთხრა მაქსიმილიანმა.

— მეგობარო, მასზე მე წარსულის მიხედვით ვმსჯელობ, — უთხრა ქალიშვილმა.

— მისმინე, ვალენტინა, თუ არისტოკრატიული თვალსაზრისით მე ბრწყინვალე საქმრო არა ვარ, ყოველ შემთხვევაში, ბევრი რამით ვეკუთვნი იმ საზოგადოებას, რომელშიაც თქვენ ცხოვრობთ. წავიდა ის დრო, როდესაც საფრანგეთში ორი საფრანგეთი იყო. მონარქიის დროინდელი დიდებულები შეერივნენ იმპერიის დიდებულებს. ხმალის არისტოკრატია დაუმოყვრდა ქვემეხების არისტოკრატიას. მე კი ამ უკანასკნელს ვეკუთვნი. ჯარში ბრწყინვალე მომავალი მელის. თუმცა მცირე, მაგრამ დამოუკიდებელი ქონება გამაჩნია. ამას გარდა, ჩვენს მხარეში დღესაც ახსოვთ და პატივს სცემენ მამაჩემის ხსოვნას, მას იგონებენ, როგორც ერთ-ერთ უკეთილშობილეს ნეოციანტს. მე ვამბობ, ჩვენს მხარეში-მეთქი იმიტომ, რომ თქვენც თითქმის მარსელიდან ხართ, ვალენტინა.

— ნუ მელაპარაკებით მარსელზე, მაქსიმილიან, მართო ეგ ერთი სიტყვა მაგონებს ჩემს კეთილ დედას, ყველას მიერ დატოვებულ ანგელოსს, რომელიც ცოტა ხანი იცავდა თავის შვილს აქ, მიწაზე — და დარწმუნებული ვარ კვლავ იცავს მას მუდმივი სასუფეველიდან, ზეციდან. ეჰ, მაქსიმილიან, საწყალი დედაჩემი რომ ცოცხალი იყოს, რაღა შემაშინებდა. ვეტყვდი, რომ მიყვარხართ და ის ჩვენ ორივეს დაგვლოცავდა.

— ის რომ ცოცხალი ყოფილიყო, — უთხრა მაქსიმილიანმა, — მაშინ მე ვეღარ გაგიცნობდით, ვალენტინა, თქვენ თვითონ თქვით, ბედნიერი ვიქნებოდით. ბედნიერი ვალენტინა კი მე მოწყალების თვალთ არ გადმომხედავდა.

— მეგობარო, ამაში ცდებით... — შესძახა ვალენტინამ... — მაგრამ ერთი მითხარით...

— რა გითხრათ? — ჰკითხა მაქსიმილიანმა, რაკი ქალს ყოყმანი შეატყო.

— მითხარით, — განაგრძო ქალიშვილმა, — მამათქვენს და მამაჩემს მარსელში ოდესმე რაიმე უსიამოვნება ხომ არ ჰქონიათ?

— რამდენადაც ვიცი, არა, — უპასუხა მაქსიმილიანმა, — თუ მხედველობაში არ მივიღებთ იმას, რომ მამათქვენი ბურბონების მხურვალე დამცველი იყო, მამაჩემი კი იმპერატორის ერთგული. ვფიქრობ, ეს იყო მათი ერთადერთი უთანხმოება. რატომ მეკითხებით?

— ახლავე გეტყვით. — უთხრა ქალიშვილმა, — ყველაფერი უნდა იცოდეთ. ეს მაშინ მოხდა, როდესაც გაზეთებში გამოქვეყნდა ცნობა, რომ თქვენ საპატიო ლეგიონის კავალერის წოდება მოგენიჭათ, ყველანი ბაბუა ნუარტიესთან ვიყავით, იქ იყო დანგლარიც. იცით, ის ბანკირი, რომლის ცხენებმა სამი დღის წინ კინალამ სიცოცხლეს გამოასალმეს ჩემი ძმა და დედინაცვალი. მე ბაბუას ხმამალა ვუკითხავდი გაზეთს, დანარჩენები კი მადმუაზელ დანგლარის გათხოვებაზე მსჯელობდნენ. როდესაც იმ ადგილას მივედი, სადაც თქვენს შესახებ ეწერა, — მე ეს უკვე ვიცოდი, რადგან ადრე მაცნობეთ ეს სასიამოვნო ამბავი, — ერთი სიტყვით, როცა იმ ადგილას მივედი, თავი ძალზე ბედნიერად ვიგრძენი... მაგრამ ვლელავდი, რადგან თქვენი გვარი ხმამალა უნდა წამეკითხა. რასაკვირველია, გამოვტოვებდი, მაგრამ შევშინდი, ცუდად არ ჩამომართვან-მეთქი, ძალღონე მოვიკრიბე და წავიკითხე.

— ძვირფასო ვალენტინა.

— როგორც კი თქვენი გვარი წავიკითხე, მამაჩემი შემობრუნდა; მე ისე ვიყავი დარწმუნებული, თქვენი გვარი ყველას მეხივით დაეცემოდა (ხედავთ რა სულელი ვარ), მომეჩვენა, თითქოს მამაჩემი შეკრთა, ისევე როგორც ბატონი დანგლარი (ეს კი, დარწმუნებული ვარ, ჩემი წარმოდგენა იყო).

«— მორელი? — მოითმინეთ, — თქვა მამაჩემმა წარბების შეკვრით: — იგი იმ მარსელელი მორელებიდან ხომ არ მოდის, გაშმაგებული ბონაპარტისტები რომ იყვნენ და 1815 წელს საქმე გაგვიჭირეს?»

«— დიახ, — უპასუხა დანგლარმა, — ვგონებ გემთმეპატრონის ვაჟიშვილია.

— ჰო! — წამოიძახა მაქსიმილიანმა, — მერე მამათქვენმა რა უთხრა?

— საშინელება, გამეორებასაც კი ვერ გიბედავთ.

— მაინც მითხარით, — შეეხვეწა მაქსიმილიანი ღიმილით.

«— მათმა იმპერატორმა, — განაგრძო მამაჩემმა წარბების შექმუხვით, — იცოდა ამ ფანატიკოსებისათვის ადგილის მიჩენა. ის მათ საზარბაზნე ხორცს ეძახდა. სწორედ ამ სახელის ღირსნი იყვნენ. მიხარია, რომ ახალი მთავრობა იცავს ამ მხსნელ პრინციპს. მივესალმებოდი მთავრობას, თუ ის ამ მიზნით აღჟირს შეინარჩუნებდა, თუმცა აღჟირი ჩვენ ძვირი გვიჯდება.

— ეს მართლაც საკმაოდ უხეში პოლიტიკაა, — უთხრა მაქსიმილიანმა, — მაგრამ ნუ გაწუხებთ ბატონ დე ვილფორის სიტყვები. მამაჩემი ამ მხრივ მამათქვენს არ ჩამორჩებოდა, ის მუდამ იმეორებდა: «ვერაფრით გამიგია, რად არ შეკრებს ამდენი ჭკვიანური საქმეების მოქმედი იმპერატორი მოსამართლეებისა და ადვოკატებისაგან პოლკს მოწინავე პოზიციაზე გასაგზავნად?» როგორც ხედავთ, ჩემო კარგო, ისინი ერთმანეთს არ ჩამორჩებიან ხატოვან გამოთქმებში და გულჩვილობაში. ვალენტინა, ერთი მიახრით, რა პასუხი გასცა დანგლარმა ვილფორის ასეთ გამოსვლას?

— გაიცინა მისთვის ჩვეული თვალთმაქცური სიცილით, რომელიც მე ასეთი მკაცრი მეჩვენება. ერთი წუთის შემდეგ ორივენი ადგნენ და გავიდნენ. მაშინ შევნიშნე, რომ ბაბუაჩემი ძალზე აღელვებული იყო. უნდა გითხრათ, მაქსიმილიან, რომ ამ დამბლადაცემული ადამიანის მღელვარებას მარტო მე ვამჩნევ. ერთი სიტყვით, მივხვდი, რომ ამ სიტყვებმა მასზე მძიმე შთაბეჭდილება მოახდინა. საწყალ ბაბუაჩემს ვილა უწევს ანგარიშს. კიცხავდნენ მის იმპერატორს, რომლის მიმართ მისი ერთგულება ფანატიკოსობამდე იყო მისული.

— მისი სახელი ნამდვილად ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი სახელთაგანი იყო იმპერიის ეპოქაში, — თქვა მაქსიმილიანმა. — ის სენატორი იყო და, როგორც იცით, ვალენტინა, ან იქნებ არ იცოდეთ, მონაწილეობას იღებდა ყველა შეთქმულებაში, რომლებიც რესტავრაციის დროს მოაწყო.

— დიახ, ბევრჯერ მსმენია როგორ ჩურჩულებდნენ ხოლმე ამაზე, უცნაურად მეჩვენება: ბაბუა-ბონაპარტისტი, მამა — როიალისტი. უცნაურია სწორედ... მერე მე ბაბუაჩემს მივუბრუნდი. მან თვალით გაზეთი მანიშნა.

«— რა მოგივიდათ, ბაბუა, კმაყოფილი ხართ? — ვკითხე მე.

«თანხმობის ნიშნად თავი დამიქნია.

«— იმით, რაც თქვა მამაჩემმა? — ვკითხე ისევ.

«უარის ნიშნად თავი გააქნია.

«— იმით, რაც თქვა დანგლარმა?

«ისევ უარი მივიღე.

«— იმით, რომ ბატონი მორელი, ვერ გავბედე მეთქვა მაქსიმილიანი-მეთქი — საპატიო ლეგიონის კავალერია?»

«მან თავი დააქნია თანხმობის ნიშნად.

— დაიჯერებთ, მაქსიმელიან, თუმცა იგი ვერ გიცნობთ, მაინც კმაყოფილი იყო, რომ საპატიო ლეგიონის კავალერის წოდება მოგენიჭათ. შეიძლება ეს სიგიჟის ნიშანი იყო. ამბობენ, იგი ბავშვური ხასიათის ხდებოდა. მე კი მისმა «ჰომ» დიდად მასიამოვნა.

— რა უცნაურია, — თქვა ფიქრებში გართულმა მაქსიმელიანმა, — მამათქვენს ვმულვარ, ბაბუას კი პირიქით... რა უცნაური ამბავია ეს პოლიტიკური სიმპათიები და ანტიპათიები.

— ჩუმად! — შესძახა ვალენტინამ. — დაიმაღეთ, თავს უშველეთ, მოდიან.

მაქსიმელიანმა ბარს ხელი სტაცა და იონჯას უმოწყალოდ დაუწყო ბარვა.

— მადმუაზელ, მადმუაზელ! — ისმოდა ხეებს იქიდან ვიღაცის ხმა, — ქალბატონი დე ვილფორი ყველგან გეძებთ, სალონში სტუმარი იცდის.

— სტუმარი? — თქვა აღელვებულმა ვალენტინამ, — ვინ უნდა იყოს?

— დიდებული სენიორი, თავადიაო, ამბობენ, გრაფი მონტე-კრისტო.

— მოვდივარ, მოვდივარ! — ხმამაღლა მიაძახა ვალენტინამ.

ბაღის კარის მეორე მხარეს მდგომარე ყმაწვილი კაცი, რომლისთვისაც ეს სიტყვები «მოვდივარ, მოვდივარ» ყოველი შეხვედრის შემდეგ გამომშვიდობების ნიშანი იყო, გრაფ მონტე-კრისტოს სახელის გაგონებაზე შეკრთა.

— ნეტავი მონტე-კრისტო საიდან იცნობს ვილფორს? — ჩაილაპარაკა მაქსიმელიანმა და ჩაფიქრებული ბარს დაეყრდნო.

თავი XIV

ტოქსიკოლოგია

ეს მართლაც გრაფი მონტე-კრისტო იყო. ქალბატონ დე ვილფორთან იმ განზრახვით მოვიდა, რომ მეფის პროკურორისათვის ვიზიტი გადაეხადა. გასაგებია, რომ მონტე-კრისტოს სახელის გაგონებაზე მთელი სახლი მღელვარებამ მოიცვა.

როდესაც ქალბატონ დე ვილფორს გრაფის მოსვლა აცნობეს, იგი მარტო იყო სასტუმრო ოთახში; მყისვე მსახური გაგზავნა ვაჟიშვილის დასამახებლად, რათა ბავშვს ხელახლა გადაეხადა მადლობა. ედუარდმა, რომელსაც ორი დღის განმავლობაში განუწყვეტლივ ესმოდა ლაპარაკი ამ დიდებულ პიროვნებაზე, სწრაფად მოირბინა, მაგრამ იმისთვის კი არა, რომ დედას გაუგონა, ან მადლობის გადახდას აპირებდა, არამედ იმისათვის, რომ რაიმე ეხუმრა, რაზედაც დედამისი მუდამ ამბობდა: «რა აუტანელი ბავშვია, მაგრამ რა ვქნა, ვერ დავსჯი, უნდა ვაპატიო, ისეთი გონებამახვილია».

ჩვეულებრივად მიღებული თავაზიანი მისალმების შემდეგ გრაფმა ბატონი დე ვილფორი იკითხა.

— ჩემი ქმარი იუსტიციის მინისტრთან სადილობს, — უპასუხა ახალგაზრდა ქალმა, — ახლახან წავიდა, დარწმუნებული ვარ სანანებლად დარჩება, რომ თქვენი ხილვის ბედნიერება არ მიეცა.

გრაფს სასტუმრო ოთახში ორი სტუმარი დახვდა; ისინიც მას თვალს არ ამორებდნენ; ცოტა ხნის შემდეგ წამოდგნენ, რათა წასულიყვნენ, მაგრამ ცოტათი შეჩერდნენ, უფრო ცნობისმოყვარეობის, ვიდრე თავაზიანობის გამო.

— ჰო, მართლა, რას აკეთებს თქვენი და ვალენტინა? — ჰკითხა ედუარდს ქალბატონმა დე ვილფორმა; — გააფრთხილეთ, რომ გრაფს უნდა წარვუდგინო.

— თქვენ ქალიშვილი გყავთ, ქალბატონო? — ჰკითხა გრაფმა, — ალბათ, ჯერ სულ ბავშვია?

— ის ბატონ დე ვილფრის ქალიშვილია პირველი ქორწინებიდან, მოზრდილი და ლამაზი გოგონაა.

— მაგრამ მელანქოლიური, — შეაწყვეტინა ედუარდმა, რომელსაც უნდოდა ქუდზე ჯილა დაემაგრებინა, ამიტომ საუცხოო თუთიყუშს კუდიდან ფრთები გამოაძრო. ამ უკანასკნელმა კი ტკივილისაგან ოქროს ქანდარაზე სასოწარკვეთილი ყვირილი მორთო.

— გაჩუმდი, ედუარდ, — უთხრა მას ქალბატონმა დე ვილფორმა, და მხოლოდ ამისი თქმა აკმარა.

შემდეგ კი ისევ გრაფს მიუბრუნდა.

— ეს ცელქი ბიჭი თითქმის მართალია. იგი იმეორებს იმას, რაც მისი თანდასწრებით ხშირად აღმინიშნავს გულისტკივილით: მადმუაზელ დე ვილფორი, ჩვენი ცდის მიუხედავად როგორმე გავართოთ, სევდიანია და ერთთავად ნაღვლიანი, რაც ნაწილობრივ მომხიბვლელობას უკარგავს მის სილამაზეს. მაგრამ ის არ ჩანს, ედუარდ, წადი, გაიგე მიზეზი.

— იმიტომ რომ ეძებენ იქ, სადაც იგი არ არის.

— სად ეძებენ?

— ბაბუა ნუარტიესთან.

— შენი ფიქრით იქ არ არის?

— არა, არა, არა, — უპასუხა ბავშვმა სიმღერით.

მაშ სად არის? თუ იცი, თქვი.

— დიდი წაბლის ხეებთან, — განაგრძო ბოროტმა ბავშვმა; იგი დედის ყვირილის მიუხედავად ცოცხალ ბუჩებს აყლაპებდა თუთიყუშს, რომელსაც, ეტყობოდა, ძალიან სიამოვნებდა ასეთი ნანადირევი.

ის იყო ქალბატონმა დე ვილფორმა ზარის დასარეკად ხელი გაიწოდა, რათა მოახლისთვის ვალენტინას ადგილსამყოფელი ეთქვა, რომ უცებ ოთახში თვითონ ვალენტინა გამოჩნდა. ის მართლაც მოწყენილი ჩანდა და, თუ ძალიან დააკვირდებოდით, შეამჩნევდით, რომ ნამტირალევი თვალები ჰქონდა.

ვალენტინა, რომელიც თხრობის სიჩქარის გამო ჩვენს მკითხველებს გარეგნული აღწერის გარეშე წარვუდგინეთ, ცხრამეტი წლის, მაღალი, ტანადი ქალიშვილი იყო. ღია წაბლისფერი თმა და მუქი ლურჯი თვალები ჰქონდა, მოთენთილივით დადიოდა, მაგრამ ისევე მოხდენილად, როგორც დედამისი; თლილი თეთრი ხელები ჰქონდა, სადაფის ყელი, ლოყებზე ნაზი სიწითლე გადაჰკვროდა. პირველი შეხედვით მოგაგონებდათ იმ ლამაზ ინგლისელ ქალებს, რომლებსაც პოეტურად წყლის სარკეში მაცქერალ ყელმოღერებულ გედებს ადარებენ.

როგორც ვთქვით, ვალენტინა ოთახში შემოვიდა და რაკი დედინაცვლის გვერდით ის უცხოელი დაინახა, რომელზედაც იმდენი რამ გაეგონა, ყოველგვარი ქალიშვილური პრანჭვის გარეშე მიესალმა, მაგრამ თვალი ისეთი მოხდენილობით გაუსწორა, რომ გრაფი უფრო მეტი ყურადღებით დააცქერდა და წამოდგა.

— მადმუაზელ დე ვილფორი, ჩემი გერი, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა, დივანის ბალიშს მიეყრდნო და გრაფს ხელით ვალენტინა ანიშნა.

— ბატონი მონტე-კრისტო, ჩინეთის მეფე, კოხიხინის იმპერატორი, — თქვა ცელქმა ბიჭუნამ და დას ეშმაკურად გადახედა.

ამჯერად ქალბატონი დე ვილფორი გაფითრდა. მზად იყო რისხვად დატყდომოდა ედუარდად წოდებულ ოჯახის უბედურებას. მაგრამ გრაფს, პირიქით გაეღიმა, თითქოს ალერსიანი თვალებითაც კი შეხედა ბიჭუნას, რამაც დედის გული უსაზღვრო სიხარულით აავსო.

— ქალბატონო, განაახლა საუბარი გრაფმა, რომელიც ხან ქალბატონ დე ვილფორს შეხედავდა, ხან ვალენტინას, — ვგონებ, უკვე მქონდა პატივი თქვენი და მადმუაზელ დე ვილფორის ხილვისა; ამ რამდენიმე წუთის წინ ამ ფიქრმა თავში გამირბინა; ხოლო როდესაც მადმუაზელი შემოვიდა, მისმა გამოხედვამ სინათლის სხივით გაანათა ჩუმი ბუნდოვანი მოგონება, მაპატიეთ ეს გამოთქმა.

— საეჭვოა ასე იყოს. ვალენტინა დე ვილფორს არ უყვარს საზოგადოება და ჩვენც იშვიათად ვსერირობთ ხოლმე, — უთხრა ახალგაზრდა ქალმა.

— არც მადმუაზელ დე ვილფორი, არც თქვენ და არც ეს მშვენიერი ჭინკა, საზოგადოებაში არ მინახიხართ. ესეც არ იყოს, პარიზის საზოგადოება ჩემთვის სავსებით უცნობია. უკვე მქონდა პატივი მეთქვა, რომ პარიზში რამდენიმე დღის ჩამოსული ვარ. არა, თუ უფლებას მომცემთ მოვიგონებ... მოითმინეთ...

გრაფმა შუბლზე ხელი მიიდო, თითქოს მოგონებებს თავი უნდა მოუყაროსო.

— არა, ეს იყო სუფთა ჰაერზე... ეს იყო... არ ვიცი... მაგრამ რატომღაც ამასთან დაკავშირებით მაგონდება ნათელი მზიანი დღე და რაღაც რელიგიური დღესასწაულის მსგავსი... მადმუაზელ დე ვილფორს ხელში ყვავილები ეჭირა, ბავშვი ბაღში ლამაზ ფარშავანგს დასდევდა. თქვენ კი ყურძნების ტალავარში იჯექით... მომეშველთ, ქალბატონო, ნუთუ რაც გითხარით, არაფერს გაგონებთ?

— მართალი გითხრათ, არაფერს, — უპასუხა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — მაგრამ ამავე დროს დარწმუნებული ვარ, სადმე რომ მენახეთ, თქვენი სახე ჩემი მეხსიერებიდან არ წაიშლებოდა.

— ბატონმა გრაფმა შეიძლება იტალიაში გვნახა? — თქვა მორცხვად ვალენტინამ.

— მართლაც იტალიაში... ეს შესაძლებელია, — თქვა გრაფმა, — თქვენ გიმოგზაურიათ იტალიაში, მადმუაზელ?

— მე და ქალბატონი დე ვილფორი ორი წლის წინ ვიყავით იქ. ექიმებს ჩემი ფილტვების მდგომარეობა აშინებდათ და გვირჩიეს ნეაპოლში გვეცხოვრა. ჩვენ გზად შევჩერდით ბოლონიაში, პერუჯში და რომში.

— სწორედ ასეა, მადმუაზელ, — შესძახა გრაფმა, რომლისთვისაც თითქოს ეს უბრალო მითითება საკმარისი გამოდგა, რათა მოგონებებში გარკვეულიყო. — ეს იყო პერუჯში ქრისტეს სხეულის დღესასწაულის დროს, საფოსტო სასტუმროს ბაღში, სადაც შემთხვევამ ჩვენ ყველანი, თქვენ ქალბატონო, მადმუაზელ დე ვილფორი და თქვენი ვაჟიშვილი ერთად შეგვყარა, და სადაც თქვენი ხილვის პატივი მქონდა.

— ბატონო გრაფო, მე კარგად მახსოვს პერუჯი, საფოსტო სასტუმროს ბაღი და დღესასწაული, რომელზედაც თქვენ ლაპარაკობთ, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — ძალიან ვცდილობ, მრცხვენია, რომ ასეთი ცუდი მეხსიერება მაქვს, მაგრამ ვერასგზით ვერ მოვიგონე, რომ თქვენი ხილვის პატივი მქონოდეს.

— ეს უცნაურია, მაგრამ არც მე მახსოვს, — თქვა ვალენტინამ და თავისი მშვენიერი თვალები გრაფს მიაპყრო.

— მე კი კარგად მახსოვს, — თქვა ედუარდმა.

— ახლავე მოგეშველებით, ქალბატონო, — უთხრა მას გრაფმა, — პაპანება სიცხე იყო. თქვენ ელოდით ცხენებს, რომელთა მოყვანას დღესასწაულის გამო აგვიანებდნენ. მადმუაზელი ბაღის სიღრმეში მიიმალა, ედუარდი კი ფარშავანგის დევნაში გაუჩინარდა.

— მე ის დავიჭირე, დედა, გახსოვს და სამი ფრთაც გამოვადრე, — თქვა ედუარდმა.

— თქვენ, ქალბატონო, ყურძნის ტალავარში დარჩით. ნუთუ არ გაგონდებათ, ქვის სკამზე იჯექით და შვილების მოსვლამდე ვილაცასთან დიდხანს საუბრობდით?

— მართალია, — თქვა ქალბატონმა ვილფორმა და გაწითლდა, — მომაგონდა გრძელ შავ წამოსასხამში გახვეული მამაკაცი — ის ვგონებ ექიმი იყო.

— დიახ, ქალბატონო, ის კაცი მე გახლდით. იმ სასტუმროში ორი კვირა ვცხოვრობდი. ციებისაგან განვკურნე ჩემი კამერდინერი, ხოლო სიყვითლისაგან სასტუმროს პატრონი. ასე რომ, გამოჩენილ მკურნალად მიმიჩნიეს. ჩვენ, ქალბატონო, დიდხანს ვსაუბრობდით სხვადასხვა თემაზე — პერუჯინოსა, რაფაელსა, ადათებსა, კოსტიუმებსა, გამოჩენილ აკატოფანზე, რომლის საიდუმლოება თითო-ოროლა კაცმა კიდევ იცის პერუჯში.

— დიახ, მართალია, — თქვა ფიცხლად ქალბატონმა დე ვილფორმა და შემფოთება დაეტყო, — დიახ, მაგონდება.

— მე დეტალურად არ მახსოვს თქვენი სიტყვები, ქალბატონო, — განაგრძო სრულიად დამშვიდებულმა გრაფმა, — მაგრამ ის კი კარგად მახსოვს, რომ თქვენ იზიარებდით საერთო გაუგებრობას ჩემს შესახებ და რჩევას მთხოვდით მადმუაზელ დე ვილფორის ჯანმრთელობაზე.

— რაკი ავადმყოფები მოარჩინეთ, მაშ ნამდვილი მკურნალი იყავით, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— მოლიერი ან ბომარშე ამაზე ასე გიპასუხებდნენ: სწორედ იმიტომ მოარჩინა, რომ ექიმი არ იყო. მე კი არ მომირჩენია ავადმყოფები, ისინი თვითონ გამოჯანმრთელდნენ. მე იმის თქმა შემიძლია, რომ საფუძვლიანად შევისწავლე ქიმია და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები, მაგრამ მხოლოდ როგორც მოყვარულმა. ხომ გამიგეთ...

ამ დროს საათმა ექვსი დარეკა.

— აი, უკვე ექვსი საათია, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელსაც აღელვება ეტყობოდა, — ვალენტინა, იქნებ გაიგოთ სადილს ხომ არ ინებებს ბაბუა ნუარტიე?

ვალენტინა წამოდგა, გრაფს თავი დაუკრა და ოთახიდან ხმის ამოუღებლივ გავიდა.

— ღმერთო ჩემო, ნუთუ ჩემი მიზეზით გაგზავნეთ მადმუაზელ დე ვილფორი? — ჰკითხა გრაფმა, როდესაც ვალენტინა გავიდა.

— არავითარ შემთხვევაში, — უპასუხა სწრაფად ახალგაზრდა ქალმა: — ამ დროს ჩვენ ბატონ ნუარტიესთან მიგვაქვს ბეჩავი კერძი, რომელიც ამაგრებს მის საცოდავ არსებობას. თქვენთვის ცნობილია რა სავალალო მდგომარეობაშია ჩემი მამამთილი?

— დიახ, ქალბატონო, ბატონმა დე ვილფორმა უკვე მითხრა: ვგონებ დამბლადაცემულია?

— დიახ, საუბედუროდ, საწყალ მოხუცს განძრევაც კი არ შეუძლია; ამ ადამიანურ მანქანაში მხოლოდ სული ბჟუტავს, სუსტი და მთრთოლვარე, როგორც ჩასაქრობად გამზადებული ლამპა. ბოდიშს ვიხდი, ბატონო გრაფო, რომ ოჯახის უბედურებაზე ბაასით გაწუხებთ; საუბარი სწორედ მაშინ შეგაწყვეტინეთ, როდესაც ბრძანეთ, რომ დახელოვნებული ქიმიკოსი ხართ.

— ეს არ მითქვამს, — უპასუხა ღიმილით გრაფმა, — პირიქით, ქიმია მხოლოდ იმიტომ შევისწავლე, რომ გადაწყვეტილი მქონდა უპირატესად აღმოსავლეთში მეცხოვრა და სურვილი მქონდა მეფე მითრიდატისათვის წამებადა.

— Mithridates, rex Ponticus¹, (¹ მითრიდატი, პონტოს მეფე (ლათ.)) — თქვა პატარა ცელქმა და თან მშვენიერ ალბომის ფურცლებიდან სილუეტები გამოსჭრა, — სწორედ ის, პონტოს მეფე, რომელიც ყოველ დილით საუზმეზე ნაღებთან ერთად ერთ ფინჯან საწამლავს სვამდა.

— ედუარდ, ბოროტო ბავშვო, — შეჰყვირა ქალბატონმა დე ვილფორმა და ვაჟიშვილს ხელიდან დამახინჯებული ალბომი გამოართვა, — აუტანელი ხარ, თავი მოგვაბეზრე. წადი აქედან, წადი შენს დასთან, ბაბუა ნუარტიეს ოთახში.

— ალბომი... — თქვა ბავშვმა.

— როგორ თუ ალბომი?

— დიახ, მინდა ალბომი.

— რატომ ამოსჭერი სურათები?

— იმიტომ, რომ ასე მომწონს.

— წადი, გამეცალე.

— სანამ ალბომს არ მივიღებ, ფეხსაც არ მოვიცვლი, — თქვა ბავშვმა, თავის ჩვეულების ერთგულმა, — არავისთვის არაფერი დაეთმო და სავარძელში ჩაჯდა.

— წაიღე და თავი დაგვანებე, — უთხრა მას ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელმაც ბავშვს ალბომი მისცა და კარამდე მიაცილა.

გრაფი თვალს არ აშორებდა ქალბატონ დე ვილფორს.

— ვნახოთ კარს მიხურავს თუ არა, — ჩაიჩურჩულა მან.

ქალბატონმა დე ვილფორმა კარი მონდომებით მიხურა. გრაფმა ისეთი სახე მიიღო, თითქოს ვერაფერი შეამჩნია.

ახალგაზრდა ქალმა შემდეგ ირგვლივ მიმოიხედა და ისევ თავის სავარძელში ჩაჯდა.

— ნება მიბოძეთ გითხრათ, — თქვა გრაფმა ჩვენთვის ნაცნობი გულუბრყვილობით, — თქვენ მეტად მკაცრად ექცევით იმ მშვენიერ ოინბაზს.

— სხვაგვარად შეუძლებელია, — უპასუხა ქალბატონმა დე ვილფორმა ნამდვილად დედობრივი აპლომბით.

— როდესაც მეფე მითრიდატზე ვლაპარაკობდით, ედუარდმა კორნელი ნეპოტის ციტატა მოიყვანა და თქვენ სწორედ იმ ადგილზე შეაწყვეტინეთ, რომელიც ამტკიცებს, რომ მისი მასწავლებელი დროს უქმად არ კარგავს, ხოლო თქვენი ვაჟიშვილი თავისი ასაკისათვის ძალზე განვითარებულია, — თქვა გრაფმა.

— მართალი ბრძანდებით, — უპასუხა ქებით ნასიამოვნებმა დედამ, — ის ძალზე ნიჭიერი ბავშვია და რაც უნდა, ყველაფერს იმახსოვრებს. მხოლოდ ერთი ნაკლი აქვს — მეტად თავნებაა... მაგრამ დავუბრუნდეთ იმ საკითხს, რაც მან თქვა. ბატონო გრაფო, გჯერათ, რომ მითრიდატი სიფრთხილისათვის წინასწარ ზომებს ღებულობდა და ეს მას შველოდა?

— იმდენად მჯერა, რომ თვით ვიყენებდი ამ საშუალებას, რათა არ მოვეწამლეთ ნეაპოლს, პალერმოს და სმირნაში, ესე იგი სამ შემთხვევაში, როდესაც თუ ეს ღონისძიება არა, სიცოცხლეს უნდა გამოვსალმებოდი.

— და იმ საშუალებამ გიშველათ?

— უებარი გამოდგა.

— დიახ, მახსოვს, რაღაც ამის მსგავსი პერუჯში მომიყევით.

— მართლა? — თქვა გრაფმა შესანიშნავად გათამამებული გაკვირვებით. — სრულებით არ მახსოვს.

— მე გეკითხებოდით, საწამლავი ერთნაირად თუ მოქმედებს ჩრდილოეთელებზე და სამხრეთელებზე-მეთქი, თქვენ კი მიპასუხეთ, რომ იგი ჩრდილოეთელების ცივ და ლიმფატურ ტემპერამენტზე უფრო ნაკლებად მოქმედებს, ვიდრე სამხრეთელების ენერგიულ და ფიცხ ბუნებაზეო.

— მართალია, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მქონდა შემთხვევა მენახა, როგორ ყლაპავდნენ რუსები ყოველგვარი ვნების გარეშე მცენარეულ ნივთიერებებს, რომლებიც იმ წუთშივე გააფრთხობინებდა სულს ნეაპოლიტანელს ან არაბს.

— მაშ, თქვენი ფიქრით, ამ მხრივ ჩვენში უკეთესი შედეგის მიღწევა შეიძლება, ვიდრე აღმოსავლეთში და ადამიანი საწამლავის ყლაპვას უფრო ადვილად შეეგუება ნისლიან და წვიმიან ქვეყანაში, ვიდრე უფრო ცხელ კლიმატში?

— რასაკვირველია, მაგრამ ეს მას დაიცავს მხოლოდ იმ საწამლავისაგან, რომელსაც ორგანიზმი შეაჩვია.

— დიახ, მესმის; მაგალითად, როგორ მიაჩვევდით თქვენს ორგანიზმს ან უფრო სწორად, როგორ მიაჩვიეთ თქვენი ორგანიზმი.

— ეს ძალიან ადვილია; წარმოიდგინეთ, რომ წინასწარ იცით, რომელი საწამლავით გიპირებენ მოწამვლას... მაგალითისათვის დავუშვათ, ეს საწამლავი იყოს ბრუცინი...

— ბრუცინი, ვგონებ ყალბი ანგუსტურის ქერქიდან¹ (¹ *Brucea ferruginea* (ავტორი შენ.)) მიიღება, არა? — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— სწორედ ასეა, ქალბატონო, — უპასუხა მონტე-კრისტომ; — როგორც ვხედავ, ბევრს ვედარაფერს გასწავლით, ნება მიბოძეთ მოგილოცოთ, ასეთი ცოდნა ქალებში იშვიათია.

— უნდა გამოგიტყდეთ, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — გატაცებული ვარ საიდუმლო მეცნიერებებით, რომლებიც წარმოდგენებს აღელვებენ, როგორც პოეზია, და ამოიხსნებიან ციფრებით, როგორც ალგებრული განტოლება. მაგრამ, გთხოვთ, განაგრძოთ, ის, რასაც თქვენ ლაპარაკობთ, ძალიან მაინტერესებს.

— მაშ ასე, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — დავუშვათ, ის საწამლავი ბრუცინია: პირველ დღეს თქვენ მას მიიღებთ ერთ მილიგრამს, მეორე დღეს — ორ მილიგრამს; ათი დღის შემდეგ, ამგვარად ცენტიგრამამდე ახვალთ. ოცი დღის შემდეგ დღეში თუ მილიგრამს მივუმატებთ, სამ ცენტიგრამამდე ახვალთ, ესე იგი უვნებლად მიიღებთ ისეთ დოზას, რაც ძალიან საშიში იქნებოდა ყოველი ადამიანისათვის, ვისაც წინასწარ ასეთი ზომები არ მიუღია. ბოლოს, ერთი თვის შემდეგ, თუ თქვენთან ერთად ვინმე სურიდან ჭიქა წყალს დალევდა, ის სიცოცხლეს გამოეთხოვებოდა, თქვენ კი უქეიფოდ შეიქნებოდით და ამით იგრძნობდით, რომ წყალში საწამლავი ნივთიერება იყო გარეული.

— ამას გარდა სხვა საწამლავის საწინააღმდეგო საშუალება არაფერი იცით?

— არა, არ ვიცი.

— მე რამდენჯერმე წამიკითხავს და გადამიკითხავს მითრიდატის ისტორია, — თქვა ჩაფიქრებულმა ქალბატონმა დე ვილფორმა, მაგრამ ზღაპარი მეგონა.

— არა, ისტორიკოსების ჩვეულების წინააღმდეგ, ეს სიმართლეა. მაგრამ ვხედავ, ჩვენი საუბრის თემა თქვენთვის უბრალო ჟინის ამბავი არაა. ორი წლის წინათ მსგავს შეკითხვებს მაძლევდით და, როგორც თქვენ თვითონ ბრძანეთ, დიდი ხანია დაინტერესებული ხართ მითრიდატის ისტორიით.

— ეს მართალია, ბატონო გრაფო. ახალგაზრდობაში ყველაზე მეტად ორი მეცნიერება მიყვარდა — ბოტანიკა და მინერალოგია. ხოლო უფრო გვიან, როდესაც დავრწმუნდი, რომ სამკურნალო ბალახების გამოყენების შესწავლა ხშირად იძლევა აღმოსავლეთის ხალხის ისტორიის და ამ ხალხის მთელი ცხოვრების გასაღებს, ისევე როგორც ყვავილები ემსახურება მათი სიყვარულის გაგებას, ვნანობ, რომ ვაჟად არ დავიბადე, რათა ფლამელი, ფონტანა, ან კაბანისი გავმხდარიყავი.

— მით უმეტეს, ქალბატონო, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — რომ აღმოსავლეთში საწამლავს მარტო ჯავშნად კი არ იყენებენ მითრიდატივით, არამედ მისგან ხანჯალსაც აკეთებენ. მეცნიერება მათ ხელში მარტო თავდაცვის იარაღი კი არ არის, არამედ თავდასხმისაც. ერთით ისინი თავს იცავენ ფიზიკური ტანჯვისაგან, მეორეთი თავის მტრებს ებრძვიან. ოპიუმი, ბელადონა, ყალბი ანგუსტური, გველხოკერას კანი, წყავის ხე შველის დააძინონ ისინი, ვისაც მათი გაღვიძება სურდა. ყველა ეგვიპტელი, თურქი ან ბერძენი ქალი, მათ შორის ისინიც, ვისაც თქვენ აქ კეთილ მოხუცებს უწოდებთ, ქიმიაში თავისი ცოდნით ანცვიფრებს ყოველ ექიმს, ხოლო ფსიქოლოგიის სფეროში თავისი ცნობებით აშფოთებს ყოველ სულიერ მამას.

— მართლა? — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელსაც მთელი ამ საუბრის დროს თვალები რაღაც უცნაურად უბრწყინავდა.

— რასაკვირველია, მართლა, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — დიახ, აღმოსავლეთის დრამების კვანძები იკვრება სიყვარულის სამსალაში, ხოლო იხსნება მომაკვდინებელ ბალახში; იქ ადამიანს ან ისეთ სასმელს აძლევენ, რომელიც ცას უხსნის და ან ისეთს, რომელიც ჯოჯოხეთში აგდებს. აქ იმდენი სხვადასხვა ნიუანსია, რამდენიც უცნაურობა და ჟინია ადამიანის ფიზიკურ და მორალურ ბუნებაში. უფრო მეტიც, ამ ქიმიკოსთა ხელოვნება შესანიშნავად ახამებს ავადმყოფებს და წამალს სიყვარულის და შურისძიების სურვილებთან.

— მაგრამ, ბატონო გრაფო, — უთხრა ახალგაზრდა ქალმა, — აღმოსავლეთის საზოგადოება, რომელშიც თქვენი ცხოვრების ნაწილი გაატარეთ, ალბათ, ისეთივე ფანტასტიკურია, როგორც მათი საუცხოო ზღაპრები; და იქ, ალბათ, შესაძლებელია მოკლა ადამიანი და პასუხი არ აგო. მაშ, იქ ნამდვილად არსებობს გალანის¹ (¹ ანტუან გალანი — ფრანგი ორიენტალისტი, რომელმაც თარგმნა «ათას ერთი ღამე» (1646—1715).) მიერ აღწერილი ბაგდადი ან ბაასორა? ის სულთანები და ვეზირები, რომლებიც მართავენ ამ საზოგადოებას და წარმოადგენენ იმას, რასაც საფრანგეთში მთავრობა ჰქვია, ნამდვილად ჰარუნ-ალ-რაშიდები და ჯაფარები არიან? ისინი არა მარტო დანაშაულს აპატიებენ მომწამვლელს, არამედ პირველი მინისტრის პოსტზე ნიშნავენ მათ. და თუ მისი დანაშაული ეშმაკურად და მარჯვედ იქნა ჩადენილი, ამ დანაშაულის ისტორიას ოქროს ასოებით აჭრევიანებენ, რათა მოწყენილობისას გაერთნენ?

— არა, ქალბატონო, ფანტასტიკური ამბების ეპოქა აღმოსავლეთშიც გაქრა. იქაც, მხოლოდ სხვაგვარი სახელწოდებით და სხვაგვარ კოსტიუმებში არსებობენ პოლიციის კომისრები, გამომძიებლები, მეფის პროკურორები და ექსპერტები. იქ შესანიშნავად იციან ჩამოხრჩობა, თავის მოჭრა და დამნაშავეთა სარზე წამოცმა; მაგრამ ამ დამნაშავეებს, მარჯვე ოინბაზებს, შეუძლიათ გაექცნენ ადამიანთა მართლმსაჯულებას და წარმატებით დააგვირგვინონ თავისი გეგმები. ჩვენში კი ვინმე უგნური, რომელსაც შურისა და სიხარბის დემონი დაეუფლა და სურს ბოლო მოუღოს მტერს ან სიცოცხლეს გამოასალმოს ღრმად მოხუცი ნათესავი, სხვისი გვართ მეთაფთიაქსთან მიდის, — ამით მისი პოვნა უფრო ადვილია, ვიდრე ნამდვილი გვართ, — და იმ მიზეზით, რომ თავგები ძილს მიფრთხობენო, ხუთ ან ექვს აფთიაქში შეივლის, ეს კი ხუთჯერ და ექვსჯერ უფრო აადვილებს მის პოვნას. რაკი საჭირო საშუალება იმოვნა, იგი თავის მტერს ან ღრმად მოხუცებულ ნათესავს დარიშხანს ისეთი დოზით აძლევს, რომ მამონტს ან მატოდონტს ადგილზევე დააწვენდა და ყოველგვარი თვალსაჩინო მიზეზის გარეშე მსხვერპლი ისეთ ღრიალს იწყებს, რომ მთელი უბანი ფეხზე დგება. ამ დროს გაჩნდება პოლიციელებისა და ჟანდარმების მთელი გროვა. მაშინვე აფრენენ კაცს ექიმის მოსაყვანად. ექიმი ჰკვეთავს

მიცვალეულს და კუჭ-ნაწლავებიდან კოვზით ამოაქვს დარიშხანი. მეორე დღეს ასამდე გაზეთში ქვეყნდება ახალი ამბავი მსხვერპლისა და მკვლელის აღნიშვნით. საღამოს მეთერთმეტე ან მეთორმეტეები მოდიან და აცხადებენ: «მე მივყიდე დარიშხანი იმ ვაჟბატონს». მაშინ იმ ყვეყნ მკვლელს დააპატიმრებენ, ციხეში ჩასვამენ, დაჰკითხავენ, ვინმეს დაუპირისპირებენ, არცხვენენ, ასამართლებენ და გილიოტინაზე აჰყავთ. თუ ის საკმაოდ მაღალი წოდების ქალბატონი აღმოჩნდა, სამუდამო კატორღას უსჯიან. აი, როგორ ეკიდებიან ქიმიას თქვენი ჩრდილოელები. უნდა ითქვას დერუ¹ (1 ანტუან-ფრანსუა დერუ — მომწამვლელი, რომელიც სიკვდილით დასაჯეს პარიზში 1777 წელს.) უფრო ჭკვიანი იყო.

— რა გაეწყობა, გრაფ, — უთხრა სიცილით ქალბატონმა დე ვილფორმა, — ადამიანები იმას აკეთებენ, რაც შეუძლიათ. ყველამ ხომ არ იცის მედიჩებისა და ბორჯიების საიდუმლოება.

— ახლა, — თქვა გრაფმა მხრების აჩეჩით, — გინდათ გითხრათ, რატომ ხდება ამგვარი სისულელები? იმიტომ, რომ თქვენ თეატრებში, რამდენადაც შემიძლია ვიმსჯელო იმ პიესების წაკითხვით, რომლებიც იქ იდგმება, ადამიანები ერთი მოსმით სვამენ საწამლავს ფლაკონიდან ან ბეჭდის ბუდიდან და უსულოდ ეცემიან. ხუთი წუთის შემდეგ ფარდა იხურება და მაყურებლები იშლებიან. მკვლელობის შედეგი უცნობია: თქვენ ვერასოდეს დაინახავთ ვერც შარფშემორტყმული პოლიციის კომისარს, ვერც კაპრალს ოთხი ჯარისკაცის თანხლებით და ზოგიერთი მოკლე ჭკუის პატრონი ფიქრობს, რომ ცხოვრებაშიც ყველაფერი ასე ხდება. მაგრამ გასცილდით საფრანგეთის საზღვრებს, გაემგზავრეთ ალეპოში, ქაიროში, თუნდაც ნეაპოლში ან რომში, თქვენ იქ ქუჩაში შეხვდებით ტანად, ცოცხალ, ვარდისფერი სახის ადამიანებს, რომლებზედაც, კოჭლი ემმაკი შემთხვევით რომ შეგხვედროდათ, გეტყოდათ: «ეს ვაჟბატონი უკვე სამი თვეა, რაც მოწამლულია და ერთი თვის შემდეგ ამ ქვეყანას გამოეთხოვება».

— მაშ მიუგნიათ ცნობილი აკვა-ტოფანოს საიდუმლოებისათვის, რაზედაც პერუჯში მეუბნებოდით, დაკარგულიაო? — ჰკითხა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— ღმერთო ჩემო! ქალბატონო, ამქვეყნად განა იკარგება რაიმე. ხელოვნება მოგზაურობს დედამიწის გარშემო და საგნები სხვა სახელწოდებას ღებულობენ, ეს არის და ეს, მაგრამ მდაბიო ხალხი ვერ ერკვევა ამაში. შედეგი კი ყოველთვის ერთი და იგივეა. საწამლავები აზიანებენ ამა თუ იმ ორგანოებს — ერთი მოქმედებს კუჭზე, მეორე გონებაზე, მესამე ნაწლავებზე. ჰოდა ასე, საწამლავი იწვევს ხველებას, ხველება კი გადადის ფილტვების ანთებაში ან მეცნიერების წიგნში აღნიშნულ რომელიმე ავადმყოფობაში, რაც მას ხელს არ უშლის მომაკვდინებელი იყოს. და თავისთავად სახიფათოც რომ არ ყოფილიყო, ასეთი გახდებოდა წამლის წყალობით, რითაც თქვენი გულუბრყვილო ექიმები, უმეტესად ცუდი ქიმიკოსები, ავადმყოფობას ებრძვიან. ან, პირიქით, ეხმარებიან: ეს შემთხვევის ამბავია. და აი, ადამიანს კლავენ ხელოვნების ყოველგვარი წესის მიხედვით, კანონი კი უძლურია, ისე, როგორც ამბობდა ჩემი მეგობარი, კეთილი აბატი ადელმონტე ტაორმინიდან, სიცილიის საუკეთესო ქიმიკოსი, რომელმაც კარგად შეისწავლა ეს ნაციონალური მოვლენები.

— ეს საშინელებაა, მაგრამ მომხიბვლელი, — თქვა ახალგაზრდა ქალმა, რომელიც ისე დამაბული უსმენდა, რომ არც კი შერხეულა. — უნდა გამოგიტყდეთ, ყოველივე ეს შუა საუკუნეების გამოგონებად მიმაჩნდა.

— დიახ, რასაკვირველია, მაგრამ ჩვენს ეპოქაში ის კიდევ უფრო სრულყოფილი გახდა. მაშ რას ემსახურება დრო, წახალისება, მედლები, ორდენები, მონტიონის პრემიები, რისთვის არის ყოველივე ეს თუ არა საზოგადოების სრულყოფისათვის?

ხოლო ადამიანი სრულყოფას მაშინ მიაღწევს, როდესაც ღმერთის მსგავსად შეძლებს თავის სურვილის მიხედვით რაიმე შექმნას და გაანადგუროს. განადგურება მან უკვე ისწავლა — ნახევარი გზა უკვე გავლილია.

— ამგვარად, — დაიწყო ისევ ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელიც დაჟინებით ისევ თავის მიზანს დაუბრუნდა, — ბორჯიას, მედიჩის, რენეს, რუჯურის და უფრო გვიან ბარონ ტრენკის საწამლავები, რომლებიც ასე ბორტად გამოიყენეს თანამედროვე დრამასა და რომანში...

— ხელოვნების ნაწარმოებები იყვნენ და სხვა არაფერი, — უპასუხა გრაფმა, — როგორ გგონიათ, ნამდვილი მეცნიერი უბრალოდ მიმართავს ინდივიდუმს? არავითარ შემთხვევაში. მეცნიერებს უყვართ რიკოშეტები, ჯამბაზობა, ფანტაზია, თუ შეიძლება ასე ვთქვათ. ასე, მაგალითად, კეთილი აბატი ადელმონტე, რომელზედაც გელაპარაკებოდით, ამ მხრივ გასაოცარ ცდებს აკეთებდა.

— მართლა!

— დიახ, აი, მაგალითს მოგიყვანთ: მას ჰქონდა შესანიშნავი ბაღი საკსე ბოსტნეულით, ყვავილებით და ხილით. ამ ბოსტნეულთა შორის ის არჩევდა ყველაზე უბიწოს, ერთ თავ კომბოსტოს. სამი დღის განმავლობაში ამ კომბოსტოს ასხამდა დარიშხანის ხსნარს. მესამე დღეს კომბოსტო დაავადდებოდა, გაყვითლდებოდა, მისი მოჭრის დრო დგებოდა; ყველას თვალში ის დამწიფებული და ძველებურად უმწიკვლო ჩანდა. მხოლოდ აბატმა ადელმონტემ იცოდა მისი მოწამვლის ამბავი. შემდეგ ამ კომბოსტოს ჭრიდა და შინ მიჰქონდა. აიყვანდა ერთ ბაჭიას (აბატი ადელმონტეს ჰქონდა ბაჭიების, კატებისა და ზღვის გოჭების მთელი კოლექცია, რომლებიც არაფრით ჩამოუვარდებოდა მისი ბოსტნეულის, ყვავილებისა და ხილის კოლექციას). მაშ ასე, აბატი ადელმონტე ბაჭიას საჭმელად აძლევდა კოსბოსტოს: ბაჭია კვდებოდა, რომელი გამომძიებელი დაინახავდა ამაში რაიმე დანაშაულს? რომელ მეფის პროკურორს მოუვიდოდა თავში აზრი, საქმე აღედრა მაჟენდის ან ფლურენსას¹ (¹ ფლურენსა და მაჟენდი — ფრანგი ფიზიოლოგები.) წინააღმდეგ მათ მიერ მოკლული ბაჭიების, კატების და ზღვის გოჭების გამო? არც ერთს, ამგვარად, ბაჭია კვდება და მართლმსაჯულებას არავითარი ეჭვი არ ებადება. აბატი ადელმონტე მზარეულ ქალს უბრძანებს მკვდარი ბაჭია გამოშიგნოს და კუჭ-ნაწლავი სანეხვეზე გადაყაროს. იქვე დადის ქათამი, რომელიც ამ ნაწლავებს წიწკნის, ისიც ავად ხდება და მეორე დღეს კვდება. სანამ ის სასიკვდილოდ ფართხალებს, გადაიქროლებს ქორი (ადელმონტეს ქვეყანაში ბევრი ქორი იცის), დაეცემა მკვდარ ქათამს, კლდეზე მიაქვს და ჭამს. სამი დღის შემდეგ საწყალ ქორს, რომელიც მას აქეთ, რაც ქათამი ჭამა, თავს ცუდად გრძნობდა — უცებ თავბრუ ეხვევა და პირდაპირ მძიმედ ეშვება თქვენს თევზის მოსაშენებელში. თქვენ კი, მოგეხსენებათ რა ხარბები არიან ქარიყლაპია, გველთევზა და მესენა, წარმოიდგინეთ, მეორე დღეს სადილად მოგიტანეს ის გველთევზა, ქარიყლაპია და მესენა, რომლებიც მოწამლულთა მეოთხე თაობაა. თქვენი სტუმარი მეხუთე იქნებოდა და რვა თუ ათი დღის შემდეგ სულს განუტევებდა ან ნაწლავების ავადმყოფობით, ან გულის შეტევით, ან კიდევ კუჭის დაჩირქებით. გაკვეთის შემდეგ ექიმები ამბობენ: «სიკვდილი გამოიწვია ღვიძლის სიმსივნემ ან ტიფმა».

— მაგრამ ეს შემთხვევების ჯაჭვი შეიძლება ძალიან ადვილად გაწყდეს. ხომ შეიძლება ქორი სწორედ საჭირო მომენტში არ გადაფრინდეს, ან თევზის მოსაშენებლიდან სამი ნაბიჯის დაშორებით ჩამოვარდეს, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— ჰოდა, ხელოვნებაც მაგაშია. რათა აღმოსავლეთში კარგი ქიმიკოსი გახდეს, შემთხვევების მართვაც უნდა შეგეძლოს, იქ ამას აღწევინ.

ქალბატონი დე ვილფორი ჩაფიქრებული უსმენდა.

— მაგრამ დარიშხანის კვალი არ ქრება, როგორი სახითაც უნდა მოხვდეს იგი ადამიანის სხეულში; მას სულ ერთია აღმოაჩინენ, თუკი მისი დოზა ადამიანის მოსაკლავად საკმაოა.

— დიახ, დიახ, მეც სწორედ ეს ვუთხარი კეთილ ადელმონტეს. ის ჩაფიქრდა, გაიღიმა და მიპასუხა სიცილიური ანდაზით, რომელიც ვგონებ ფრანგულადაც არის: «შვილო ჩემო, ქვეყნიერება ერთ დღეში კი არა, შვიდ დღეში შეიქმნა; მოდით კვირას».

კვირას მე ხელახლა მივედი მასთან; იმის მაგივრად, რომ კომბოსტო დარიშხანით მოერწყა, ახლა სტრიხნინში დაყენებული მარილის ხსნარით რწყავდა, strychnos colubrina-თი როგორც ამას მეცნიერებაში უწოდებენ. ამჯერად კომბოსტო სრულებით არ ჩანდა დაავადებული. ბაჭიასაც ეჭვი არ შეჰპარვია, მაგრამ ხუთი წუთის შემდეგ მოკვდა. ქათამმა იგი გაწიწკნა და მეორე დღეს ისიც მოკვდა. მაშინ ქორის მაგიერ ქათამი ჩვენ წამოვიღეთ და გავკვეთეთ. ამჯერად გამქრალიყო ყველა განსაკუთრებული სიმპტომი, დარჩენილიყო მხოლოდ საერთო. არც ერთ ორგანოში არ აღმოჩნდა რაიმე სპეციფიკური ნიშანი. მოხდა მხოლოდ ნერვული სისტემის გაღიზიანება და ტვინში სისხლის ჩაქცევა. ქათამი მოკლა აპოპლექსიამ და არა საწამლავემა. ქათამებს ეს იშვიათად ემართებათ, ეს მე კარგად ვიცი, მაგრამ ძალიან ხშირად მოსდით ადამიანებს.

ქალბატონი დე ვილფორი კიდევ უფრო ჩაფიქრდა.

— რა ბჭედნიერებაა, — თქვა მან, — რომ მსგავს პრეპარატებს მხოლოდ ქიმიკოსები ამზადებენ. ასე რომ არ ყოფილიყო, კაცობრიობის ერთი ნაწილი მეორეს მოწამლავდა.

— ქიმიკოსები თუ ქიმიით დაინტერესებული ადამიანები, — უპასუხა დაუდევრად მონტე-კრისტომ.

— გარდა ამისა, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელმაც ფიქრების გასაფანტავად თავს ძალა დაატანა, — რაგინდ მოხერხებულად უნდა ჩაიდინონ ადამიანებმა დანაშაული, იგი მაინც დანაშაულად რჩება. და თუ დამნაშავე ადამიანი მართლმსაჯულებას გადაურჩა, ღვთის განგებას ვერსად გაექცევა. აღმოსავლეთის ხალხს სინდისი ისე არ აწუხებს, როგორც ჩვენ, და მათ კეთილგონიერად გააუქმეს ჯოჯობხეთი. ამაშია მთელი საქმე.

— ბუნებრივია, თქვენისთანა წმინდა სულის ადამიანში ასეთი კითხვები დაიბადოს, მაგრამ საღი მსჯელობა უკუაგდებს მათ. ადამიანის აზროვნების ბნელი მხარე მთლიანად გამოხატულია ჟან-ჟაკ რუსოს ცნობილ პარადოქსში — იცით თქვენ? — «მანდარინი, რომელსაც ხუთი ათასი მილის მანძილიდან თითის წვერის განძრევით ჰკლავენ». ადამიანის მთელი ცხოვრება სავსეა ასეთი მოქმედებებით და მის გონებაში მუდამ იზადება მსგავსი ოცნებები. თქვენ იშვიათად იპოვით ისეთ ადამიანს, რომელიც დამშვიდებით ურჭობს დანას თავის ახლობელს, ანდა სიცოცხლის გამოსასალმებლად აძლევს დარიშხანის ისეთ დოზას, რომელზედაც ჩვენ ლაპარაკი გვქონდა. ეს მართლაც ექსცენტრიულობა ან სისულელე იქნებოდა. ამისათვის აუცილებელია კაცს სისხლი უდუღდეს, მაჯა გამშაგებით უცემდეს, გული ბუდიდან ამოვარდნას ლამობდეს. მაგრამ თუ სიტყვას შერბილებული სინონიმით შევცვლით, როგორც ეს ფილოლოგიაში ხდება, თქვენ საზიზღარი მკვლევლობის ნაცვლად მას, ვინც ხელს გიშლით, უბრალოდ იცილებთ გზიდან, და ამას აკეთებთ ჩუმად, ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე, ისე რომ ამას თან არ ახლდეს ტანჯვა,

წამება, რაც მსხვერპლს წამებულად აქცევს, თქვენ კი, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით, სისხლისმსმელ მხეცად; თუ არ არის არც სისხლი, არც გმინვა, არც კრუნჩხვები და, რაც მთავარია, არ არის საშინელი და საეჭვო სწრაფი ბოლო, მაშინ თქვენ გაექცევით ადამიანთა მართლმსაჯულებას, რომელიც გეუბნებათ: «ნუ არღვევთ საზოგადოების მყუდროებას». აი როგორ მოქმედებენ და როგორ აღწევენ თავის მიზანს აღმოსავლეთში, სადაც სერიოზულ და ფლეგმატურ ადამიანებს დრო არ ენაწებათ, როცა საქმე ეხება რამდენადმე რთულ ვითარებას.

— სინდისი? — იკითხა აღელვებულმა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელიც შეეცადა ოხვრა ჩაეხშო.

— დიახ, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — დიახ, საბედნიეროდ არის სინდისი, ურომლისოდაც ძალზე უბედურები ვიქნებოდით. ყოველგვარი ენერგიული მოქმედების შემდეგ ჩვენი სინდისი გვიხსნის ხოლმე; და ის ამის ათას გასამართლებელ საბუთს გვაძლევს ჩვენ, თავიანთი თავის მოსამართლეებს. თუმცა ეს საბუთები მშვიდ ძილს გვინარჩუნებენ, ისინი ჩვენ სიცოცხლეს ტრიბუნალისაგან ვერ დაიცავდნენ. ედუარდ მეოთხის ორივე ვაჟიშვილის მოკვლის შემდეგ რიჩარდ III სინდისმა ალბათ შესანიშნავად დაამშვიდა. მართლაც მას შეეძლო თავის თავისთვის ეთქვა: «ამ ბავშვებმა, მკაცრი და მჩაგვრელი მეფის შვილებმა, მემკვიდრეობით მიიღეს მათი მამის ბიწიერებანი, რაც ჩემს გარდა ვერავინ ვერ შეამჩნია მათ ბავშვურ მიდრეკილებებში. ეს ბავშვები ხელს მიშლიდნენ ბედნიერი ცხოვრება შემექმნა ინგლისელი ხალხისათვის, რომელსაც ისინი აუცილებლად უბედურებას მოუტანდნენ». ასე ამშვიდებდა სინდისი ლედი მაკბეტსაც, რომელსაც, რაც უნდა თქვას შექსპირმა, სურდა ტახტზე თავისი ვაჟიშვილი დაესვა და არა ქმარი. დიახ, დედობრივი სიყვარული, ეს ისეთი სანთობაა, ისეთი ყოვლის შემძლე ძალაა, რომელიც ბევრ რამეს ამართლებს, მისი სინდისი რომ არ მიშველებოდა, დუნკანის სიკვდილის შემდეგ ლედი მაკბეტი ძალზე უბედური იქნებოდა.

ქალბატონი დე ვილფორი ხარბად იჭერდა ამ საშინელ დასკვნებს და საზარელ პარადოქსებს, რომლებსაც გრაფი მისთვის ჩვეული გულუბრყვილო ირონიით წარმოთქვამდა.

წუთიერი სიჩუმის შემდეგ ქალმა თქვა:

— გრაფო, თქვენ საშინელი დასკვნები გამოგყავთ და ქვეყნიერებას საკმაოდ მუქ ფერებში ხედავთ! კაცობრიობაზე ასე იმიტომ ხომ არ მსჯელობთ, რომ კოლბიდან და რეტორტიდან უცქერით? სინამდვილეში ხომ გამოჩენილი ქიმიკოსი ხართ და ის ელექსირი, რომელიც ჩემს ვაჟს მიეცით და რომელმაც იგი ასე ძალიან მოაბრუნა...

— ქალბატონო, ძალიან ნუ ენდობით მას, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — ერთი წვეთი ელექსირი საკმარისი აღმოჩნდა, რომ სიცოცხლე დაებრუნებინა მომაკვდავი ბავშვისათვის, მაგრამ სამი წვეთი ფილტვებში სისხლს ჩაუქცევდა და გულისცემას აუჩქარებდა. ექვსი წვეთი — სუნთქვას შეუკრავდა და მისი გულის წასვლა გაცილებით სერიოზული იქნებოდა, ხოლო ათი წვეთი კი იქვე მოკლავდა. ხომ გახსოვთ, როგორ სწრაფად მოვაშორე ფლაკონი, როდესაც ხელის ხლება დააპირა.

— მაშ ის ძლიერი საწამლავე ყოფილა!

— ღმერთო ჩემო, სრულებითაც არა. უპირველეს ყოვლისა, დავადგინოთ, რომ საწამლავეები თავისთავად არ არსებობენ. მედიცინა იყენებს ყველაზე ძლიერ საწამლავეებს, მაგრამ თუ მათ ჯეროვნად გამოვიყენებთ, ისინი მარგებელ წამლად გადაიქცევიან.

— მაშ რა იყო?

— ეს პრეპარატი გამოიგონა ჩემმა მეგობარმა კეთილმა აბატმა ადელმონტემ და მანვე მასწავლა მისი გამოყენება.

— როგორც ჩანს, ეს საუკეთესო საშუალება უნდა იყოს კრუნჩხვის წინააღმდეგ, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— შესანიშნავი, თქვენ შეგეძლოთ ამაში დარწმუნებულიყავით, მე მას ხშირად ვიყენებ, რასაკვირველია, ყოველგვარი სიფრთხილით, — დასძინა მონტე-კრისტომ სიცილით.

— რასაკვირველია, — ისეთივე ტონით გამოეპასუხა ქალბატონი დე ვილფორი. — აი ჩემისთანა ნერვიული და გულის წასვლის მიდრეკილების მქონე ადამიანისათვის ძალიან საჭიროა ადელმონტეს მსგავსი ექიმი, რომელიც რამეს მოიფიქრებდა, რათა თავისუფლად მესუნთქა და იმის შიში არ მქონოდა, რომ სულის ხუთვა მომკლავდა. რაკი საფრანგეთში ასეთი ექიმის პოვნა ადვილი საქმე არ არის, ხოლო საეჭვოა თქვენი აბატი ჩემი შულისათვის პარიზში ჩამოვიდეს, ჯერჯერობით ისევ ბატონ პლანშის წამლებს უნდა დავჯერდე. ჩვეულებრივად პიტნისა და ჰოფმანის წვეთებს ვღებულობ. აი აბები, რომლებსაც სპეციალური შეკვეთით მიმზადებენ. ესენი ორმაგ დოზას შეიცავენ.

მონტე-კრისტომ გახსნა ახალგაზრდა ქალის მიერ მიწოდებული კუს ნიჟარის კოლოფი და ისე დაყნოსა, როგორც ამ საქმეში ჩახედულ ადამიანს შეეფერებოდა.

— შესანიშნავი ამბებია, — უთხრა მან, — მაგრამ აუცილებელია მათი გადაყლაპვა, ეს კი გულის წასვლის შემთხვევაში ყოველთვის შესაძლებელი როდია. მე ჩემს საშუალებას ვარჩევდი.

— რასაკვირველია, მეც მას მივანიჭებდი უპირატესობას, მით უმეტეს, ვნახე მისი მოქმედება, მაგრამ ეს, ალბათ, საიდუმლოებაა და მე ისეთი მოურიდებელი არ გახლავართ, რომ გამოკითხვა დაგიწყოთ.

— მე კი იმდენად თავზიანი გახლავართ, რომ ამ საიდუმლოებას გეტყვით, — თქვა მონტე-კრისტომ და წამოდგა.

— ბატონო გრაფო!

— მხოლოდ ერთი რამ გახსოვდეთ, მცირე დოზით ის წამალია, დიდით — საწამლავი. ერთი წვეთი სიცოცხლეს უბრუნებს ადამიანს, რაშიც თქვენ თვითონ დარწმუნდით; ხუთი ან ექვსი უსათუოდ სიკვდილს გამოიწვევს, მით უფრო უეცარს, რომ ჭიქა ღვინოში გახსნილი, სასმელს სრულიად არ უცვლის გემოს. კმარა, მეტს აღარაფერს ვამბობ, ქალბატონო, თორემ ვინმე იფიქრებს თითქოს რჩევას გაძლევდით.

საათმა შვიდის ნახევარი დარეკა. ქალბატონ დე ვილფორს მოახსენეს მისი მეგობრის მოსვლა, რომელსაც მასთან უნდა ესაძლია.

— მე რომ პატივი მქონდეს, მესამედ ან მეოთხედ გხედავდეთ და არა მეორედ, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — პატივი მქონდეს თქვენი მეგობარი ვიყო და არა მხოლოდ თქვენგან დავალებული, დავიჟინებდი სადილად დარჩენილიყავით და თქვენს უარს არ მივიღებდი.

— დიდი მადლობელი ვარ, ქალბატონო, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — არასგზით არ შემიძლია. ერთ ბერძენ თავადის ქალს, რომელსაც ჯერ ოპერა არ უნახავს, პირობა მივეცი თეატრში გავაცილო, მას ჩემი იმედი აქვს.

— რაკი ასეა, ნახვამდის, მაგრამ ჩემი წამალი არ დაგავიწყდეთ.

— არავითარ შემთხვევაში, ამისათვის უნდა დამავიწყდეს ის დრო, რომელიც თქვენთან საუბარში გავატარე, ეს კი ყოვლად შეუძლებელია.

მონტე-კრისტომ თავი დაუკრა და გავიდა.

ქალბატონი დე ვილფორი ჩაფიქრდა.

— აი უცნაური ადამიანი, — ჩაილაპარაკა მან, — რატომღაც მგონია, რომ მას ადელმონტე ჰქვია.

რაც შეეხება მონტე-კრისტოს, საუბრის შედეგმა მის მოლოდინს გადააჭარბა

— აი, ნოყიერი ნიადაგი, დარწმუნებული ვარ, მასში გადაგდებული თესლი უქმად არ დაიკარგება, — გაიფიქრა მან.

მეორე დღეს თავის სიტყვის პატრონმა მონტე-კრისტომ ქალბატონ დე ვილფორს შეპირებული რეცეპტი გაუგზავნა.

თავი XV

რობერტი-სატანა

ოპერის მომიზეზება მით უფრო დამაჯერებელი იყო, რომ ამ საღამოს მეფის მუსიკალურ აკადემიაში ეწყობოდა დიდი ზეიმი. ლევასერი, ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ, პირველად გამოდიოდა ბერტრამის როლში და მოდაში მიღებული კომპოზიტორის ნაწარმოები, როგორც ყოველთვის, პარიზის ყველაზე ბრწყინვალე საზოგადოებას იზიდავდა.

ალბერს, ისევე როგორც მრავალ მდიდარ ახალგაზრდას, ორკესტრში თავისი სავარძელი ჰქონდა. გარდა ამისა მისთვის ყოველთვის მოიძებნებოდა ადგილი ახლო ნაცნობების ათამდე ლოჟაში, თუ არ ჩავთვლით კიდევ თანამედროვე ბრწყინვალე ახალგაზრდების ლოჟებს, რომლებითაც ის სრული უფლებით სარგებლობდა.

მეზობელი სავარძელი შატო-რენოს ეკუთვნოდა.

ბოშანი, როგორც ეს ჟურნალისტს შეეფერება, მთელი დარბაზის მეფე იყო და სადაც უნდოდა იქ დაჯდებოდა.

იმ საღამოს ლუსიენ დებრეს განკარგულებაში იყო მინისტრთა ლოჟა, რომელიც მან გრაფ დე მორსერს შესთავაზა, ამ უკანასკნელმა კი, რაკი მერსედესმა უარი უთხრა, დანგლარს გადასცა და შეუთვალა დაგვიანებით შემოვივლი, თუკი ბარონესა და მისი ქალიშვილი ლოჟის მიღებას ისურვებენო. ქალებს, რასაკვირველია, უარი არ უთქვამთ. არავინ ისე არ ეტანება უფასო ლოჟებს, როგორც მილიონერი.

რაც შეეხება დანგლარს, მან განაცხადა, რომ პოლიტიკური პრინციპები და ოპოზიციის დეპუტატის მდგომარეობა უფლებას არ აძლევდა მინისტრის ლოჟაში დამჯდარიყო. ამიტომ ბარონესამ ლუსიენს ბარათი გაუგზავნა, რომელშიც თხოვდა მის წასაყვანად გამოევიღო, რა ექნა, ოპერაში მარტო ექენისთან ერთად ხომ არ წავიდოდა.

მართლაც, ლოჟაში მარტო ქალები რომ მსხდარიყვნენ, ამას საძრახისად მიიჩნევდნენ. მაგრამ თუ მადმუაზელ დანგლარი ოპერაში დედასთან და დედის საყვარელთან ერთად წავიდოდა, მაშინ არავის აღარაფერი ექნებოდა სათქმელი. რა გაეწყობოდა, უნდა შევურიგდეთ საზოგადოების ჩვეულებებს.

ფარდა, როგორც ყოველთვის, თითქმის ცარიელ დარბაზში გაიხსნა. ოპერაში სპექტაკლის დაწყების შემდეგ მოსვლა — ესეც მაღალი წრის ჩვეულებაა. ასე რომ დროზე მოსულ ხალხს პირველი მოქმედების დროს საშუალება არა აქვთ უყურონ და უსმინონ პიესას. ისინი მხოლოდ გვიან მოსულ მაყურებლებს ათვალთვლებენ და კარის ჭრიალსა და საუბარს ისმენენ.

— შეხედეთ, — დაიძახა უცებ ალბერმა, როდესაც შენიშნა, რომ ქვედა გვერდითი ლოჟის კარი გაიღო, — შეხედეთ, გრაფინია გ...

— ვინ არის გრაფინია გ — ჰკითხა შატო-რენომ.

— ბარონო, არ გეპატიებათ ასეთი კითხვის მოცემა; თქვენ არ იცით ვინ არის გრაფინია...

— ჰო, მართლა, ის მომხიბვლელი ვენეციელი ქალი ხომ არ არის? — ჰკითხა შატო-რენომ.

— დიახ, სწორედ ის გახლავთ.

ამ დროს გრაფინია გ...მ ალბერი შენიშნა და მის სალამს ღიმილით და თავის დაქნევით უპასუხა.

— თქვენ მას იცნობთ? — ჰკითხა შატო-რენომ.

— დიახ, ფრანცმა გამაცნო რომში, — უთხრა ალბერმა.

— ხომ არ გამიწევთ პარიზში იგივე სამსახურს, რაც ფრანცმა რომში გაგიწიათ?

— სიამოვნებით.

— სიჩუმე! — დაუყვირეს პარტერიდან.

ყმაწვილმა კაცებმა საუბარი განაგრძეს, ეტყობოდათ, სულ არ აწუხებდათ მოისმენდა თუ არა პარტერი მუსიკას.

— იგი მარსის მინდორზე გამართულ დოღზე იყო, — თქვა შატო-რენომ.

— დღეს?

— დიახ.

— ჰო, მართლა, დღეს ხომ დოღი იყო. თქვენ ითამაშეთ?

— ძალიან მცირე თანხით, ორმოცდაათი ლუიდორი დავდე.

— ვინ მოიგო?

— «ნაუტილუსმა». მე ფული მასზე დავდე.

— კი მაგრამ, ხომ სამი შემოვლა იყო?

— დიახ, ჟოკეი კლუბის ჯილდოები იყო. ოქროს თასი. ძალიან უცნაური შემთხვევაც კი მოხდა.

— რა?

— გაჩუმდებით თუ არა, — დაუყვირეს ისევ პარტერიდან.

— რა მოხდა? — გაუმეორა კითხვა ალბერმა.

— ეს დოღი მოიგო სავსებით უცნობმა ცხენმა და მხედარმა.

— ეგ როგორ? — არავინ მიაქცია ყურადღება ცხენს, რომელიც ვამპას სახელით იყო ჩაწერილი და მხედარს, რომელიც იობის სახელით იყო აღნიშნული. უცებ გამოჩნდა საუცხოო წაბლისფერი რაში და მუშტისოდენა მხედარი. იძულებული იყვნენ მისთვის ჯიბეებში ოცი გირვანქა ტყვია ჩაედოთ, ამ გარემოებამ ხელი არ შეუშალა მთელი სამი ადლით გაესწრო «არიელისა» და «ბარბაროსისათვის», რომლებიც მასთან ერთად მირბოდნენ.

— ასე რომ ვერ გაიგეთ ვის ეკუთვნოდა ცხენი და მხედარი?

— ვერა.

— თქვენ ამბობთ, რომ ცხენი სახელი იყო.....

— ვამპა.

— მაშ ამ საქმეში მე თქვენზე მეტი გამეგება: ვიცი ვის ეკუთვნის ის ცხენი.

— ბოლოს და ბოლოს გაჩუმდით, — ახლა მესამედ დაუყვირეს პარტერიდან.

ამჯერად აღშფოთება ისეთი დიდი იყო, ყმაწვილი კაცები, როგორც იქნა მიხვდნენ, რომ ეს სიტყვები მათი მისამართით იყო ნათქვამი. ისინი შემოტრიალდნენ, უნდოდათ გაეგოთ ვინ იყო პასუხისმგებელი ასეთი თავხედობისათვის, მაგრამ აღარავინ გამოხმაურებიათ და ისევ სცენისაკენ მიბრუნდნენ.

სწორედ ამ დროს გაიღო მინისტრის ლოჯა. ქალბატონმა დანგლარმა, მისმა ქალიშვილმა და ლუსიენ დებრემ თავიანთი ადგილები დაიკავეს.

— აი თქვენი ნაცნობებიც, ვიკონტ, — თქვა შატო-რენომ. — მაგრამ რა ეშმაკებს უყურებთ მარჯვენაც? ხედავთ, გეძებენ.

ალბერი შემოტრიალდა, მისი თვალები ქალბატონ დანგლარის თვალებს შეხვდა. ბარონესა მარაოს რხევით მიესალმა. რაც შეეხება მადმუაზელ ეჟენის, მან ძლივს კეთილინება თავისი დიდი შავი თვალები ორკესტრის სავარძლებისათვის მიეპყრო.

— მართალი გითხრათ, ჩემო ძვირფასო, — თქვა შატო-რენომ, — თუ არაფერს ვიტყვით მეზალიანსზე — არა მგონია, ეს გარემოება ძალიან გაწუხებდეთ, — ვერაფრით ვერ გამიგია, რა გაქვთ მადმუაზელ დანგლარის საწინააღმდეგო, ის ძალზე ლამაზია.

— რასაკვირველია, ძალზე ლამაზია, — უპასუხა ალბერმა, მაგრამ როდესაც საქმე სილამაზეს ეხება, მე ვარჩევდი უფრო ნაზს, უფრო საამოს, ერთი სიტყვით უფრო ქალურს.

— ერთი შეხედეთ ახლანდელ ახალგაზრდებს, — თქვა შატო-რენომ, — რომელიც, რადგან ის ოცდაათი წლის იყო, ალბერს მშობლიური ტონით ელაპარაკებოდა, — ისინი არასოდეს არიან კმაყოფილნი. ეგ როგორ, ჩემო ძვირფასო, მონადირე დიანას მსგავსი საცოლე მოგიძებნეს და თქვენ მაინც უკმაყოფილო ხართ?

— დიახ, სწორედ ასეა. მე ვარჩევდი მილოსელ ან კაპუელ ვენერას მსგავს სილამაზეს. ეს დიანა-მონადირე, რომელსაც გარს მუდამ თავისი ნიძფები ახვევია, მაკრობს; ვშიშობ აქტეონის ბედი არ მხვდეს წილად.

მართლაც, ამ ქალის დანახვისთანავე იგივე გრძნობები დაგებადებოდათ, რომელშიც მორსერი გამოტყდა. მადმუაზელ დანგლარი ლამაზი იყო, მაგრამ, როგორც ალბერმა თქვა, მის სილამაზეში იყო რაღაც სიმკაცრე. მას ჰქონდა ბუნებით ხვეული მშვენიერი შავი თმა, მაგრამ ეტყობოდა, რომ ის წინააღმდეგობას უწევდა მის დამპყრობ ხელებს; თმასავით საუცხოო წარბებქვეშ, რომელთა ერთადერთი ნაკლი ის იყო, რომ ზოგჯერ შეიკვრებოდნენ ხოლმე, მოჩანდნენ შავი თვალები, რომელნიც ადამიანს აცვიფრებდნენ თავისი მტკიცე გამომეტყველებით, რაც ასე უჩვეულოა ქალთა მზერისათვის. ცხვირი სწორედ ისეთი ჰქონდა, როგორსაც მოქანდაკე იუნონას გამოუძერწავდა. მხოლოდ პირი ცოტათი დიდი ჰქონდა; სამაგიეროდ, საუცხოო ჩამწკრივებული კბილები აძლიერებდნენ ტუჩების სიწითლეს, რომელიც მის ფერმკრთალ სახეზე მკვეთრად გამოირჩეოდა. ბოლოს, პირის კუთხეში ჩვეულებრივზე უფრო დიდი ხალი, ერთხელ კიდევ უსვამდა ხაზს ამ სახის პატრონის მტკიცე ნებისყოფას, რაც ალბერს ასე აკრთობდა.

ეჟენის ტანი შეეფერებოდა მის სახეს, რომლის აღწერაც ვცადეთ. იგი, როგორც შატო-რენომ თქვა, დიანა-მონადირეს მოგაგონებდათ, მაგრამ მის სილამაზეში უფრო მეტი სიმტკიცე და ძალა ჩანდა.

თუ მის მიერ მიღებულ განათლებაში რაიმე ნაკლი მოიძებნებოდა, ეს ის გახლდათ, რომ ზოგიერთი ნაკვთების მსგავსად, ისიც უფრო მამრობით სქესს შეეფერებოდა. ეჟენი რამდენიმე ენაზე ლაპარაკობდა, ხატვა ემარჯვებოდა, წერდა ლექსებს და თხზავდა მუსიკას. ამ უკანასკნელ ხელოვნებას ის განსაკუთრებით ეტანებოდა და თავის სკოლის ღარიბ ამხანაგებთან ერთად სწავლობდა. ამ ყმაწვილ ქალს, როგორც ირწმუნებოდნენ, ყველა საჭირო მონაცემი ჰქონდა, რომ შესანიშნავი მომღერალი გამხდარიყო. ერთი გამოჩენილი კომპოზიტორი ამ ქალიშვილს მამობრივი მზრუნველობით ექცეოდა თურმე და იმ იმედით ამცაადინებდა, რომ ერთ დღეს მისი ხმა მას გაამდიდრებდა.

იმის შესაძლებლობა, რომ ლუიზა დარმილი — ასე ეძახდნენ ახალგაზრდა მომღერალ ქალს — ერთ მშვენიერ დღეს თეატრში გამოვიდოდა, მადმუაზელ დანგლარს ხელს უშლიდა მასთან ერთად საზოგადოებაში გამოჩენილიყო, მაგრამ შინ კი ღებულობდა. თუმცა ლუიზა ბანკირის სახლში მეგობრის დამოუკიდებელი მდგომარეობით არ სარგებლობდა, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, უფრო მეტი იყო, ვიდრე უბრალო მასწავლებელი.

ქალბატონ დანგლარის ლოჟაში შემოსვლიდან რამდენიმე წუთის შემდეგ ფარდა დაეშვა. ნახევარსაათიანი ანტრაქტი მაცურებლებს შესაძლებლობას აძლევდა ფოიეში ესეირნათ ან ნაცნობები მოენახულებინათ. ორკესტრის სავარძლები თითქმის დაცარიელდა.

ალბერმა და შატო-რენომ ყველაზე ადრე დატოვეს თავიანთი ადგილები. ქალბატონ დანგლარს ერთი წუთით ეგონა, ალბერის ეს სიჩქარე გამოწვეული იყო მათთან მისვლის სურვილით, თავისი ქალისაკენ გადაიხარა და ჩურჩულით გააფრთხილა. ამ უკანასკნელმა მხოლოდ დიმილით გაიქნია თავი. სწორედ იმ წუთში, თითქოს ეჟენის უიმედობის საფუძვლიანობის დასამტკიცებლად, მორსერი პირველი იარუსის გვერდით ლოჟაში გამოჩნდა. ეს იყო გრაფინია გ...ს ლოჟა.

— აი, თქვენც აქა ხართ, ბატონო მოგზაურო, — უთხრა გრაფინიამ და ძველი ნაცნობივით გაუწოდა ხელი. — ძალიან სასიამოვნოა, რომ მიცანით და, რაც მთავარია, გამომარჩიეთ და პირველად მე მინახულეთ.

— დამიჯერეთ, გრაფინია, — უპასუხა ალბერმა, — რომ გამეგო პარიზში ბრძანდებოდით და თქვენი მისამართი მცოდნოდა, ასე დიდხანს არ დავაყოვნებდი. მაგრამ უფლება მომეცით წარმოგიდგინოთ ჩემი მეგობარი, ბარონი შატო-რენო, საფრანგეთში იშვიათად შემორჩენილი არისტოკრატთაგანი. ეს არის ახლა მაცნობა, რომ თქვენ დღეს მარსის მინდორში დოღს დასწრებიხართ.

შატო-რენომ თავი დაუკრა.

— თქვენც დოღზე იყავით? — ჰკითხა ფიცხლად გრაფინიამ.

— დიახ, ქალბატონო.

— ხომ ვერ მეტყვით, ვის ეკუთვნოდა ის ცხენი, რომელმაც ჟოკეი-კლუბის ჯილდო მოიპოვა? — ჰკითხა ისევ გრაფინია გ...მ.

— ვერ გეტყვით, ახლახან ალბერს სწორედ იგივე კითხვა დავუსვი, — უპასუხა შატო-რენომ.

— ამისი ცოდნა თქვენთვის აუცილებელია, ქალბატონო? — ჰკითხა ალბერმა.

— რისი?

— ვინ არის ცხენის პატრონი?

— აუცილებლად, წარმოიდგინეთ... მაგრამ შემთხვევით თქვენ იქნებ იცნობთ მას, ვიკონტ?

— ქალბატონო, თქვენ რაღაცის თქმა გინდოდათ, დაიწყეთ და აღარ დაამთავრეთ.

— დიახ, წარმოიდგინეთ, რომ იმ საუცხოო წაბლისფერმა ცხენმა და პატარა ვარდისფერხალათიანმა მხედარმა პირველი შეხედვისთანავე ისეთი სიმპათია შთამინერგეს, თითქოს მათზე დადებული მქონდა ჩემი ნახევარი ქონება; როდესაც დავინახე, რომ ისინი პირველები მოვიდნენ და სხვებს ბევრად გაუსწრეს, ისე გამეხარდა, გიჟივით ტაშის ცემა დავიწყე. წარმოიდგინეთ ჩემი გაკვირვება, როდესაც შინ დაბრუნებულს კიბეებზე ის ვარდისფერხალათიანი მხედარი შემომხვდა. ვიფიქრე, გამარჯვებული მხედარიც, ალბათ, იმავე სახლში ცხოვრობს, რომელშიც მე-მეთქი, მაგრამ როდესაც პირველი სასტუმრო ოთახის კარი გამოვაღე, მაშინვე თვალში

მეცა ოქროს თასი, რომელიც დღეს უცნობმა ცხენმა და უცნობმა მხედარმა მოიგეს. თასში იდო ბარათი: «გრაფინია გ...ს ლორდ რუტვენი».

— სწორედ ასეა, — თქვა მორსერმა.

— როგორ, სწორედ ასე, ამით რისი თქმა გასურთ?

— მე მინდა გითხრათ, რომ ის სწორედ ლორდი რუტვენია.

— რომელი ლორდი რუტვენია?

— ჩვენი ვამპირი, რომელიც არჯენტინის თეატრში ვნახეთ.

— მართლა? — შესძახა გრაფინიამ; — მაშ ის აქ არის?

— რასაკვირველია.

— თქვენ ხვდებით? დებულობთ? დადიხართ მასთან?

— ის ჩემი ახლობელი მეგობარია და ბატონ შატო-რენოს აქვს ბედნიერება მისი ნაცნობი იყოს.

— რამ გაფიქრებინათ, რომ ჯილდო მან მოიგო?

— იმან, რომ მისი ცხენი ჩაწერილია ვამპას სახელით.

— მერე რა?

— არ გახსოვთ იმ ცნობილი ყაჩაღის სახელი, რომელმაც ტყვედ ჩამიგდო?

— დიახ, დიახ.

— რომლის ხელიდან გრაფმა რაღაც სასწაულებრივად გამომგლიჯა?

— დიახ.

— მას ერქვა ვამპა. ახლა ხომ დარწმუნდით, რომ ნამდვილად ის არის.

— კი მაგრამ, თასი მე რატომ გამომიგზავნა?

— ჯერ ერთი, გრაფინია, მე ბევრს ველაპარაკებოდი თქვენზე — ამაში შეგიძლიათ დამერწმუნოთ. მეორეც ის, რომ იგი ადამიანთა თანამემამულის შეხვედრამ და ბედნიერად იგრძნო თავი იმ ინტერესის გამო, რომელიც თქვენ მის მიმართ გამოიჩინეთ.

— იმედი მაქვს, არაფერი გითქვამთ იმ სისულელეებზე, რომლებსაც მისი მისამართით ვამბობდით.

— მართალი გითხრათ, მაგას ვერ დავიფიცებ, მაგრამ ის, რომ თასი ლორდ რუტვენის სახელით გადმოგცათ...

— ეს საშინელებაა, მას, ალბათ, სიკვდილივით ვძულვარ.

— განა მისი საქციელი მტრობაზე მეტყველებს?

— უნდა გამოვტყდე, რომ არა.

— ხომ ხედავთ.

— მაშ ის პარიზშია?

— დიახ.

— როგორი შთაბეჭდილება მოახდინა?

— ერთი კვირის განმავლობაში მასზე ლაპარაკობდნენ. მაგრამ შემდეგ ინგლისის დედოფალმა გვირგვინი დაიდგა, მადმუაზელ მარსს ბრილიანტები მოჰარეს და ახლა იმაზე დაიწყეს ლაპარაკი.

— ჩემო ძვირფასო, — შეაწყვეტინა შატო-რენომ, — აშკარად ჩანს, რომ გრაფი თქვენი მეგობარია, რადგან თქვენ მას ამის შესაფერისად ექცევით. ნუ დაუჯერებთ, გრაფინია, პარიზში მხოლოდ გრაფ მონტე-კრისტოზე ლაპარაკობენ. გრაფმა იმით დაიწყო, რომ ქალბატონ დანგლარს ოცდაათი ათას ფრანკად ღირებული წყვილი ცხენი აჩუქა. შემდეგ, ქალბატონი დე ვილფრი სიკვდილს გადაარჩინა; და ბოლოს, როგორც ჩანს, ჟოკეი-კლუბის ჯილდო მოიპოვა. მე, პირიქით, რაც უნდა თქვას მორსერმა, ვამტკიცებ, რომ ახლაც ყველანი გრაფით არიან დაინტერესებულნი და

ჯერ ერთ თვეს კიდევ მასზე ილაპარაკებენ, თუ კვლავ ორიგინალობას განაგრძობს; ერთი სიტყვით, როგორც ჩანს, ეს მისი ცხოვრების ჩვეულებრივი მანერაა.

— ეს შესაძლებელია, — თქვა მორსერმა, — ჰო, მართლა, ვინ დაიკავა რუსეთის ელჩის ყოფილი ლოჟა?

— რომელი? — იკითხა გრაფინიამ.

— პირველ იარუსზე, სვეტებს შორის. ის, ვგონებ, სულ ახლახან მოურთავთ.

— მართალი ხართ, — თქვა შატო-რენომ, — პირველი მოქმედების დროს ნეტავი იყო ვინმე?

— სადა? — იმ ლოჟაში.

— არა, — უპასუხა გრაფინიამ, — არავინ დამინახავს. მაშ ასე, — განაგრძო გრაფინიამ და საუბრის პირველ თემას დაუბრუნდა. — თქვენი ფიქრით ჯილდო გრაფმა მონტე-კრისტომ მოიგო?

— დარწმუნებული ვარ.

— და თასიც მან გამომიგზავნა?

— ეჭვს გარეშეა.

— მაგრამ მას არ ვიცნობ და ძალიან მინდა თასი უკან დავუბრუნო, — თქვა გრაფინიამ.

— ამას ნუ იზამთ. იგი სხვას გამოგიგზავნით, უკეთესს, მთლიანი საფირონისაგან ან ლალისაგან გამოკვეთილს. ყოველთვის ასე იქცევა. რა გაეწყობა, ამ გარემოებას უნდა შეურიგდეთ.

ამ დროს ზარმა მეორე მოქმედების დაწყება აუწყათ. ალბერი წამოდგა, რათა თავისი ადგილი დაეკავებინა.

— კიდევ გნახავთ? — ჰკითხა გრაფინიამ.

— ანტრაქტის დროს, თუ ნებას მომცემთ, მოვალ გავიგო, რით შემეძლება პარიზში გემსახუროთ.

— ბატონებო, — უთხრა გრაფინიამ, — შაბათობით, სალამოს საათებში, ჩემი მეგობრებისათვის მე შინა ვარ, რივოლის ქ. 122. მეწვიეთ.

ყმაწვილმა კაცებმა თავი დაუკრეს და გავიდნენ.

როდესაც დარბაზში შევიდნენ, დაინახეს, რომ მთელი პარტერი ფეხზე იდგა და დარბაზის ერთ წერტილს მისჩერებოდნენ. ყმაწვილმა კაცებმაც გაიხედეს და მათი მზერა რუსეთის ელჩის ყოფილ ლოჟაზე შეჩერდა. ლოჟაში ის იყო შემოსულიყო შავტანსაცმლიანი ოცდათხუთმეტი-ორმოცი წლის მამაკაცი, აღმოსავლურად გამოწყობილი ქალის თანხლებით. ეს ისეთი ლამაზი ქალი იყო და ისეთი მდიდრული კოსტიუმი ეცვა, რომ, როგორც ვთქვით, მაშინვე ყველას მზერა მიიპყრო.

— მონტე-კრისტოა თავისი ბერძენი ქალით, — თქვა ალბერმა.

ეს მართლაც გრაფი და ჰაიდე იყვნენ.

რამდენიმე წუთში ჰაიდემ მიიპყრო არა მარტო პარტერის, არამედ მთელი დარბაზის ყურადღება: ქალები ლოჟებიდან თავს ყოფდნენ, რათა დაენახათ ქალის სინათლეზე, როგორ ჩანჩქერივით მოედინებოდა აელვარებული აღმასები.

მთელმა მეორე მოქმედებამ ყრუ ხმაურში ჩაიარა, რაც იმას მეტყველებდა, რომ ხალხი განცვიფრებული და ადელვებული იყო. არავის უფიქრია სიჩუმე ადედგინა. ეს ახალგაზრდა ქალი ისეთი ლამაზი, ისეთი ბრწყინვალე იყო, რომ თვალი უკეთესს ვერ ნახავდა.

ამჟამად ქალბატონ დანგლარის ნიშანმა ალბერი მიახვედრა, რომ ანტრაქტზე მასთან უნდა შესულიყო.

ალბერი საკმაოდ კარგად აღზრდილი ახალგაზრდა იყო: რაკი ნათლად გააგებინეს, რომ მისი ნახვა სურდათ, აღარ ალოდინა. გათავდა თუ არა მოქმედება, სწრაფად მათი ლოჟისაკენ გასწია.

ალბერი ორივე ქალს მიესალმა, ხოლო დებრეს ხელი გაუწოდა.

ბარონესა მას მომხიბვლელი ღიმილით შეხვდა, ეჟენი — მისთვის ჩვეული გულცივობით.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა მას დებრემ, — თქვენ ხედავთ სასოწარკვეთილებამდე მისულ ადამიანს, რომელმაც საშველად გიხმოთ. ქალბატონი დანგლარი სეტყვასავით მაყრის კითხვებს გრაფის შესახებ. ის მოითხოვს, მე ვიცოდე, ვინ არის გრაფი, საიდან მოდის, საით აპირებს გამგზავრებას, ღმერთმანი კალიოსტრო არა ვარ და რათა როგორმე თავი დავაღწიო, ვუთხარი: «ყოველივე ეს ჰკითხეთ მორსერს, ის თავის ხუთი თითივით იცნობს მონტე-კრისტოს-მეთქი». და აი, თქვენც გიხმეს.

— ეს წარმოუდგენელია, — თქვა ბარონესამ, — ნახევარი მილიონი საიდუმლო ფონდი განკარგულებაში გქონდეს და ამაზე მეტად გარკვეული არ იყო.

— ქალბატონო, დამიჯერეთ, — უთხრა ლუსიენმა, — ნახევარი მილიონი რომ მქონდეს, სხვა რამისათვის გამოვიყენებდი და არა იმისათვის, რომ ცნობები შემეკრიბა გრაფ მონტე-კრისტოზე, რომელსაც ჩემს თვალში მხოლოდ ის ღირსება აქვს, რომ ორი ნაბობის ოდენა სიმდიდრის პატრონია. მაგრამ ადგილს ვუთმობ ჩემს მეგობარს მორსერს; მას მიმართეთ, ეგ მე უკვე აღარ მეხება.

— საეჭვოა, ნაბობს ჩემთვის ოცდაათი ათას ფრანკად ღირებული წყვილი ცხენი გამოეგზავნა და ყურებში ოთხი ალმასი ჩაედო — თითო ხუთი ათას ფრანკად ღირებული.

— ალმასები, — თქვა სიცილით მორსერმა; — ეს მისი გატაცებაა. პოტიომკინივით ჯიბეები სულ ალმასებით აქვს დატენილი... და ისე აპნევს, როგორც ცეროდენა კენჭებს.

— მან ალბათ სადმე ალმასის საბადოები აღმოაჩინა, — თქვა ქალბატონმა დანგლარმა, — იცით, რომ ბარონის ბანკში მას განუსაზღვრელი კრედიტი აქვს?

— არა, არ ვიცოდი, მაგრამ ეს ამბავი არ მაცვიფრებს, — უთხრა ალბერმა.

— მან ბატონ დანგლარს განუცხადა, რომ აპირებს პარიზში ერთი წელიწადი დარჩეს და ექვსი მილიონი დახარჯოს.

— ეს, ალბათ, ირანის შაჰია, რომელიც ინკოგნიტოდ მოგზაურობს.

— რა ლამაზი ქალი ახლავს! — თქვა ეჟენიმ, — შენიშნეთ, ბატონო, ლუსიენ?

— მართალი გითხრათ, თქვენ ერთადერთი ქალი ხართ ჩემს ნაცნობთა შორის, რომელიც ასე სამართლიან შეფასებას აძლევთ ქალებს.

ლუსიენმა თვალებთან მონოკლი მიიტანა.

— მშვენიერებაა, — თქვა მან.

— ბატონო მორსერ, იცით ვინ არის ის ქალი?

— მადმაზელ, ვიცი მხოლოდ დაახლოებით, ისევე როგორც ყველაფერი, რაც ეხება იმ საიდუმლო პიროვნებას, რომელზედაც ჩვენ ვსაუბრობთ — ბერძენი ქალი გახლავთ. — უპასუხა ალბერმა ამ დაჟინებულ კითხვას.

— ეს მისი ჩაცმულობიდანაც ჩანს, რასაც თქვენ გვეუბნებით, უკვე მთელი დარბაზისათვის ცნობილია.

— ძალიან მწყინს, რომ ასეთი უვიცი ჩიჩერონე ვარ, — თქვა ალბერმა, — მაგრამ უნდა გითხრათ, რომ ჩემი ცნობები ამით მთავრდება. ვიცი კიდევ ერთი რამ, ის ქალი

მუსიკოსია. ერთხელ, როდესაც გრაფთან ვსაუბრობდით, მესმოდა ბარბითის ხმა. მის გარდა სხვა იქ ბარბითს ვერავინ დაუკრავდა.

— მაშ თქვენი გრაფი სტუმრებსაც ღებულობს? — ჰკითხა ქალბატონმა დანგლარმა.

— და, გეფიცებით, ძალიან მდიდრულადაც.

— უნდა ვაიძულოთ დანგლარი, სადილი ან მეჯლისი მოაწყოს მის პატივსაცემად, რათა სამაგიეროდ მიგვიპატიჟოს.

— განა წახვიდოდით მასთან? — ჰკითხა სიცილით დებრემ.

— რატომაც არა? ქმართან ერთად.

— კი მაგრამ, ის საიდუმლო გრაფი ხომ უცოლოა.

— ხომ ხედავთ, რომ უცოლო არ ყოფილა, — უპასუხა ბარონესამ სიცილით და ლამაზ ბერძენ ქალზე მიუთითა.

— ეს ქალი მონაა. გახსოვთ, მორსერ, მან ეს თვითონ გვითხრა, როდესაც თქვენთან ვსაუბრობდით.

— დამეთანხმეთ, ძვირფასო ლუსიენ, — უთხრა ბარონესამ, — რომ მას უფრო მეფის ასულის შეხედულება აქვს.

— «ათას ერთი ლამიდან», — დასძინა მორსერმა.

— თანახმა ვარ, მაგრამ რა ქმნის მეფის ასულს, ჩემო ძვირფასო? ალმასები. მას კი სულ ალმასები აყრია.

— ძალიან ბევრიც, — თქვა ეჟენიმ, — უიმისოდ იგი უფრო ლამაზი იქნებოდა. მაშინ გამოჩნდებოდა მისი მშვენიერი ყელი და ხელები.

— ოჰ, ეს მხატვრები, ხედავთ, უკვე აენტო, — თქვა ქალბატონმა დანგლარმა.

— მე მიყვარს ყველაფერი მშვენიერი, — უპასუხა ეჟენიმ.

— ასეთ შემთხვევაში, რას იტყვით გრაფზე, — ჰკითხა დებრემ, — მე მგონი არც ის არის ულამაზო.

— გრაფი? — თქვა ეჟენიმ, თითქოს აქამდე არც კი უფიქრია მისთვის შეეხედა, — გრაფი მეტისმეტად ფერმკრთალია.

— დიახ, — თქვა მორსერმა, — სწორედ ამ სიფერმკრთალის საიდუმლოებას ვეძებთ. გრაფინია გ... ამბობს, რომ ის ვამპირია.

— განა გრაფინია გ... დაბრუნდა? — იკითხა ბარონესამ.

— დედაჩემო, ის გვერდით ლოჟაში ზის, თითქმის ჩვენს პირდაპირ: ხედავთ მშვენიერ ქერათმიან ქალს? ის გახლავთ.

— დიახ, ვხედავ, — უპასუხა ქალბატონმა დანგლარმა, — იცით როგორ უნდა მოიქცეთ, მორსერ?

— მიბრძანეთ, ბარონესა.

— უნდა ნახოთ გრაფი მონტე-კრისტო და ჩვენთან შემოიყვანოთ.

— ეგ რისთვის? — ჰკითხა ეჟენიმ.

— იმისათვის, რომ ვესაუბროთ. განა შენ არ გაინტერესებს მისი ნახვა?

— სრულებით არა.

— უცნაური ბავშვი, — ჩაიჩურჩულა ბარონესამ.

— ის, ალბათ, თვითონაც მოვა. — უთხრა ალბერმა, — ხედავთ, ქალბატონო, დაგინახათ და სალამს გაძლევთ.

ქალბატონი დანგლარი გრაფის სალამს მომხიბვლელი ღიმილით გამოეპასუხა.

— კარგი, — თქვა მორსერმა, — მსხვერპლად შეგეწირებით: გტოვებთ, ვნახავ მოსახერხებელია თუ არა მასთან ლაპარაკი.

— მიდით მასთან ლოჟაში; ეს ყველაზე ადვილია.

— მაგრამ მე არ წარვუდგენივარ.

— ვისთან?
— მზეთუნახავ ბერძენთან.
— განა თქვენ თვითონ არა თქვით, ის მონააო?
— თქვენ კი ამტკიცებთ, რომ ის მეფის ასულია... იქნებ გრაფმა დამინახოს, რომ გავდივარ და თვითონაც გამოვიდეს.

— შესაძლებელია. წადით.

— მივდივარ.

ალბერმა თავი დაუკრა და გავიდა. მართლაც, როდესაც გრაფის ლოჟას ჩაუარა, კარი გაიღო და მონტე-კრისტო გამოვიდა. დერეფანში მდგომ ალის რამდენიმე სიტყვა უთხრა არაბულ ენაზე და ალბერს მკლავი გაუყარა.

ალიმ კარი მიხურა და მის წინ გაჩერდა. ნუბიელის გარშემო დერეფანში ხალხი მოგროვდა.

— მართალი გითხრათ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — თქვენი პარიზი უცნაური ქალაქია, ხოლო თქვენი პარიზელები საკვირველი ხალხი. შეიძლება იფიქრო, პირველად ხედავენ ნუბიელს. შეხედეთ, როგორ შეჯგუფდნენ საწყალი ალის გარშემო, რომელსაც ვერ გაუგია რა ხდება. ერთი რამ დარწმუნებით შემიძლია გითხრათ, პარიზელი რომ ტუნისში, კონსტანტინოპოლში, ბალდადში ან ქაიროში ჩავიდეს, მის გარშემო ხალხი არასოდეს მოგროვდება.

— ეს იმიტომ, რომ აღმოსავლეთის ხალხი გონიერია და მარტო იმას უყურებს, რაც შეხედვის ღირსია. დამიჯერეთ, ალი ასეთი წარმატებით იმიტომ სარგებლობს, რომ თქვენ გეკუთვნით, თქვენ კი ახლა პარიზში ყველაზე მოდური ადამიანი ხართ.

— მართლა? რას უნდა ვუმაღლოდე ამ ბედნიერებას?

— ღმერთო ჩემო, თქვენს თავს. თქვენ საჩუქრად მიგაქვთ ათას ლუიდორად ღირებული წყვილი ცხენი; სიკვდილიდან იხსნით მეფის პროკურორის ცოლს; მაიორ ბლეკის სახელით დოღზე აგზავნით საუცხოო წმინდა სისხლის წაბლისფერ ბედაურს და უისტიტისოდენა მხედრებს. დაბოლოს, იგებთ ოქროს თასებს და უგზავნით მას ლამაზ ქალებს.

— ვინ ეშმაკმა გითხრას ეს ლამაზი ზღაპარი?

— ღმერთო ჩემო, პირველი — ქალბატონმა დანგლარმა, რომელსაც სურვილი კლავს თავის ლოჟაში გიხილოთ, ან, უფრო სწორად, სხვებმა დაგინახონ მის ლოჟაში; მეორე — ბოშანის გაზეთმა; მესამე კი მე თვითონ გამოვიცანი. რატომ არქმევთ თქვენს ცხენს ვამპას, თუ ინკოგნიტოდ აპირებთ დარჩენას.

— მართალი ხართ! — უთხრა გრაფმა, — ეს გაუფრთხილებლობაა, მაგრამ ერთი მიზრძანეთ, გრაფი მორსერი არ დადის ოპერაში? ყველგან ვეძებ, მაგრამ ვერ შევნიშნე.

— დღეს ის აქ იქნება.

— სადა?

ვგონებ ბარონესას ლოჟაში.

— ის მშვენიერი ქმნილება, ბარონესას გვერდით რომ ზის მისი ქალიშვილია?

— დიახ.

— ნება მიბოძეთ მოგილოცოთ.

მორსერმა გაიღიმა.

— ამაზე დაწვრილებით სხვა დროს მოვილაპარაკოთ. — როგორ მოგწონთ მუსიკა?

— რომელი მუსიკა?

— რომელსაც ახლა უსმინეთ.

— საუცხოო მუსიკაა, თუ მივიღებთ მხედველობაში იმ გარემოებას, რომ იგი დაწერა ადამიანმა, ხოლო ასრულებენ ორფეხიანი და უფრთო ჩიტები, როგორც ამბობდა განსვენებული დიოგენი.

— ჰო, ასეა საქმე? — ძვირფასო გრაფო, კაცი იფიქრებს, რომ როცა მოისურვებთ, შეგიძლიათ დატკბეთ სამოთხის ანგელოსთა შვიდი გუნდით.

— თითქმის რომ ასეა, ვიკონტ, როდესაც საუცხოო მუსიკის მოსმენა მსურს, ისეთის, როგორც არასოდეს სმენია მომაკვდავი ადამიანის ყურებს, მე ვიძინებ.

— თქვენ სწორედ შესანიშნავ ადგილას მოხვდით: იძინეთ, ძვირფასო გრაფო, იძინეთ, ოპერა მხოლოდ ამისათვის არის შექმნილი.

— არა, გულახდილად გითხრათ, თქვენი ორკესტრი ძალიან ხმაურობს. იმ მილისათვის, რომელზედაც გელაპარაკებით, საჭიროა სიმშვიდე და სიჩუმე, გარდა ამისა ერთგვარი შემზადება.

— ცნობილი ჰაშიში?

— დიახ, სწორედ ის. ვიკონტ, როდესაც მუსიკის მოსმენას მოისურვებთ, ჩემთან მობრძანდით ვახშმად.

— მე უკვე მოვისმინე იგი, როდესაც თქვენთან ვსაუზმობდი.

— რომში?

— დიახ.

— ეს იყო ჰაიდეს ბარბითი. საწყალი დევნილი ზოგჯერ იმით ერთობა, რომ ჩემ საამებლად თავისი ქვეყნის სიმღერებს უკრავს.

ალბერს აღარაფერი უკითხავს. გრაფიც გაჩუმდა.

ამ დროს ზარის ხმა გაისმა.

— მომიტევეთ, — უთხრა გრაფმა და თავის ლოჟისაკენ გაემართა.

— რას ბრძანებთ!

— გთხოვთ გრაფინია გ...ს სალამი გადასცეთ მისი ვამპირისაგან.

— ბარონესას?

— გადაეცით, თუ ნებას მომცემს, სპექტაკლის განმავლობაში პატივი მექნება ჩემი მოკრძალება გამოვხატო.

დაიწყო მესამე მოქმედება. მესამე მოქმედების დროს გრაფი დე მორსერი თავისი დაპირების თანახმად, ქალბატონ დანგლარის ლოჟაში შევიდა.

გრაფი არ ეკუთვნოდა მათ რიცხვს, ვისაც მღელვარება შეაქვს მაყურებელთა დარბაზში. ასე რომ, ლოჟაში მყოფთა გარდა, მისი შემოსვლა არავის შეუნიშნავს.

მონტე-კრისტომ მაინც მოჰკრა თვალი და ბაგეებზე ოდნავმა ღიმილმა გადაურბინა.

რაც შეეხება ჰაიდეს, მას შემდეგ, რაც ფარდა აიწია, გარშემო ველარაფერს ხედავდა. როგორც ყველა პრიმიტიულ ადამიანს, მას იტაცებდა ყველაფერი, რაც ელაპარაკება სმენასა და მხედველობას.

მესამე მოქმედებამ ჩვეულებისამებრ ჩაიარა; ბალერინებმა ნობლემ, ჟიულიმ და ლერუმ შეასრულეს თავისი ჩვეულებრივი ანტრაშა. რობერტ მარიომ გრენადის პრინცი გამოიწვია; ბოლოს დიდებულმა მეფემ, თავის შვილთან ხელჩაკიდებულმა, დარბაზი გაიარა, რათა მაყურებლებისათვის თავისი ხავერდის მანტია ეჩვენებინა. ამის შემდეგ ფარდა დაეშვა და მაყურებლები მყისვე ფოიეში და დერეფნებში გაიფანტნენ.

გრაფი მონტე-კრისტო თავის ლოჟიდან გამოვიდა და რამდენიმე წუთში ქალბატონ დანგლარის ლოჟაში გაჩნდა.

ბარონესამ თავი ვერ შეიკავა და გაკვირვებისა და სიხარულის შემახილი აღმოხდა.

— როგორ მიხარია თქვენი ხილვა, ვჩქარობდი სიტყვიერი მადლობა დამემატებინა ბარათით მოწერილ მადლობისათვის.

— ქალბატონო, ნუთუ თქვენ კიდევ გახსოვთ ეს წვრილმანი? მე კი თითქმის უკვე დამავიწყდა.

— დიახ, მაგრამ იმის დავიწყება ხომ არ შეიძლება, რომ მეორე დღეს ჩემი მეგობარი ქალბატონი დე ვილფორი იხსენით საფრთხისაგან, რომელიც სწორედ იმ ცხენების გამო შეიძლებოდა შეხვედროდა.

— არც ამისათვის ვიმსახურებ მადლობას. ჩემს ნუბიელ ალის ჰქონდა ბედნიერება ეს სამსახური ქალბატონ დე ვილფორისათვის გაეწია.

— ჩემი შვილიც ალიმ დაიხსნა რომელიც ყაჩაღებისაგან? — ჰკითხა ბატონმა დე მორსერმა.

— არა, ბატონო გრაფო, — უპასუხა მონტე-კრისტომ და გრაფის გამოწვდილ ხელს თავისი ხელი შეაგება. — ამჯერად ვლემულო მადლობას, მაგრამ თქვენ ერთხელ უკვე მითხარით იგი და მრცხვენია, რომ კიდევ მიმეორებთ. დამდეთ პატივი, ქალბატონო, და თქვენს ქალიშვილთან წარმადგინეთ.

— ის უკვე გიცნობთ, ყოველ შემთხვევაში, სახელით მაინც, რადგან ეს რამდენიმე დღეა მხოლოდ თქვენზე ვლაპარაკობთ. ეჟენი, — მიუბრუნდა იგი ქალიშვილს, — გრაფი მონტე-კრისტო!

გრაფი დაიხარა: მადმუაზელ დანგლარმა თავი ოდნავ დაუკრა.

— თქვენთან ერთად ლოჟაში საუცხოო ქალი ზის — უთხრა მან, — ის თქვენი ქალიშვილია, ბატონო გრაფო?

— არა, მადმუაზელ, — უპასუხა ამ უსაზღვრო გულუბრყვილობითა თუ განსაცვიფრებელი აპლომბით გაკვირვებულმა გრაფმა. — ის საწყალი ბერძენი ქალია. მე მისი მეურვე ვარ.

— რა ჰქვია?

— ჰაიდე. — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— ბერძენი! — ჩაიჩურჩულა გრაფმა დე მორსერმა.

— დიახ, გრაფო, — გამოეპასუხა ქალბატონი დანგლარი, — ერთი მიბრძანეთ, ალი-ტიბელინის სასახლეში, სადაც თქვენი სამსახურით სახელი მოიხვეჭეთ, ასეთი შესანიშნავი კოსტიუმი გინახავთ, როგორსაც ახლა ვხედავთ?

— მაშ თქვენ იანინაში მსახურობდით, გრაფო? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— მე ფაშის ჯარების გენერალ-ინსპექტორი ვიყავი, — უპასუხა მორსერმა, — და ჩემი მცირე ქონება, ამას არ ვმაღავ, ალბანეთის ცნობილი ბელადის წყალობით მაქვს.

— ერთი შეხედეთ ამ ქალს, — არ ეშვებოდა ქალბატონი დანგლარი.

— სად არის? — ჩაიბურტყუნა მორსერმა.

— აი, — უთხრა მონტე-კრისტომ, გრაფს მხარზე ხელი დაადო და მასთან ერთად ლოჟის ბარიერისაკენ გადაიხარა.

ამ წუთში ჰაიდემ, რომელიც გრაფს თვალებით ეძებდა, მისი გაფითრებული სახე გრაფ დე მორსერთან ერთად დაინახა, რომლისთვისაც მონტე-კრისტოს მხარზე ხელი გადაედო. ამ სანახაობამ ქალიშვილზე ისეთი შთაბეჭდილება მოახდინა, თითქოს მედუზის თავი დაენახოს. წინ წამოიწია, თითქოს ორივეს თვალებით შეჭმა უნდოდა. შემდეგ უცებ უკან გადაიხარა. გაისმა სუსტი კივილი, რომელიც ახლო მეზობლებმა და ალიმ გაიგონა. ნუბიელმა მაშინვე კარი შეაღო.

— შეხედეთ, — თქვა ეჟენიმ, — რა მოუვიდა თქვენს შვილობილს, ვგონებ ცუდად გახდა.

— მართლაც ასეა, — თქვა გრაფმა, — მაგრამ ნუ შეგეშინდებათ, ჰაიდე ძალზე ნერვიულია და მგრძნობიარე ყოველგვარი სურნელების მიმართ. საკმარისია შეიყნოსოს სურნელება, რომელიც მას არ ეამება, რომ გული წაუვიდეს; მაგრამ, — განაგრძო გრაფმა და ჯიბიდან ფლაკონი ამოიღო, — მე მაქვს მისი განსაკურნებელი წამალი.

გრაფმა ბარონესას და მის ქალიშვილს თავი დაუკრა, გრაფ დე მორსერს და დებრეს ერთხელ კიდევ ჩამოართვა ხელი და ქალბატონ დანგლარის ლოჟიდან გამოვიდა.

როდესაც გრაფი თავის ლოჟაში დაბრუნდა, ჰაიდე ისევ ძალზე გაფითრებული დახვდა. შესვლა ვერ მოასწრო, რომ ქალმა მაშინვე მკლავში სტაცა ხელი.

მონტე-კრისტომ შენიშნა, რომ ახალგაზრდა ქალს ხელები ოფლიანი და ყინულივით ცივი ჰქონდა.

— ვის ელაპარაკებოდით, ჩემო ბატონო? — ჰკითხა მან.

— გრაფ დე მორსერს, — უპასუხა მონტე-კრისტომ. — ის შენ სახელოვან მამასთან მსახურობდა და ამბობს, ჩემს სიმდიდრეს მას უნდა ვუმაღლოდეო.

— საძაგელი! — შეჰყვირა ჰაიდემ, — ეს მაგან მიჰყიდა მამაჩემი თურქებს და მისი ქონების ფასი დალატია. ნუთუ თქვენ ეს არ იცოდით, ჩემო ძვირფასო მბრძანებელო?

— ეპირში რაღაცა ამდაგვარს მოვკარი ყური, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ დაწვრილებით არ ვიცი. წავიდეთ, ჩემო შვილო, შენ ყველაფერს მომიყვები. ეს ამბავი ძალზე საინტერესო უნდა იყოს.

— დიახ, დიახ, წავიდეთ, ასე მგონია მოგვკვდები, თუ კიდევ ამ კაცის სიახლოვეს დავრჩები.

ჰაიდე სწრაფად წამოდგა, მარგალიტითა და მარჯნით მოქარგული თეთრი ქიშმირის ბურნუესში გაეხვია, და ლოჟიდან აჩქარებით სწორედ იმ დროს გავიდა, როდესაც ფარდა აიხადა.

— შეხედეთ, — უთხრა გრაფინია გ...მ ალბერს, რომელიც მასთან ხელახლა დაბრუნდა, — ის ისე არ იქცევა, როგორც ყველა. მოკრძალებით უსმენს «რობერტის» მესამე მოქმედებას და მიდის სწორედ იმ დროს, როდესაც მეოთხე მოქმედება იწყება.

თავი XVI

თამაში ბირჟაზე

ამ შეხვედრიდან რამდენიმე დღის შემდეგ ალბერ დე მორსერი გრაფ მონტე-კრისტოს საკუთარ ბინაში ესტუმრა. ელისეს მინდვრებზე. ამ ბინას უკვე მიეღო სასახლის ის ელფერი, რასაც გრაფი თავისი უსაზღვრო ქონების წყალობით თვით დროებით საცხოვრებლებსაც კი აძლევდა. ის მივიდა, რათა ქალბატონ დანგლარის სახელით კვლავ გადაეხადა მადლობა, ერთხელ უკვე გამოთქმული წერილში, რომელსაც ხელს აწერდა ბარონესა დანგლარი, ქალიშვილობის გვარით ერმინა დე სერვიე.

ალბერს თან ახლდა ლუსიენ დებრე. მან მეგობრის სიტყვებს რამდენიმე ქათინაური დაუმატა, რომელსაც, რასაკვირველია, ოფიციალური სახე არ ჰქონია, მაგრამ რომლის სათავე გრაფის გაკვირვებულ თვალებს არ გამოჰპარვია. გრაფს ისიც კი მოეჩვენა, რომ ლუსიენი მის სანახავად ორმაგმა ცნობისმოყვარეობამ მოიყვანა და რომ ნახევარი ამ გრძნობისა შოსე დ'ანტენის ქუჩის მცხოვრებლებიდან გამომდინარეობდა. მართლაც, გრაფი არ შეცდებოდა, თუ წარმოიდგენდა, რომ ქალბატონმა დანგლარმა, რომელსაც არ ჰქონდა საშუალება საკუთარი თვალთ ენახა

როგორ ცხოვრობდა ადამიანი, რომელიც ოცდაათი ათას ფრანკად ღირებულ ცხენებს ასაჩუქრებს და თეატრში მარგალიტებით შემოსილი მონა ქალით დადის, — სანდო პირებს დაავალა ცნობები შეეკრიბა მისი ოჯახური ცხოვრების შესახებ.

მაგრამ გრაფი თითქოს მიხვდა, რომ მისი მოსვლა დაკავშირებული იყო ბარონესას ცნობისმოყვარეობასთან.

— თქვენ ხშირად ხვდებით ბარონ დანგლარს? — ჰკითხა მან ალბერ დე მორსერს.

— რასაკვირველია, გრაფო, ხომ გახსოვთ, რა გითხარით.

— მაშ ყველაფერი ძველებურადაა?

— უფრო მეტად, ვიდრე ოდესმე — თქვა ალბერმა — ეს გადაწყვეტილი საქმეა.

როგორც ეტყობოდა, ლუსიენმა გაიფიქრა, ჩემი მონაწილეობა ბაასში ამით უნდა განისაზღვროსო, თვალზე კუს მონოკლი გაიკეთა და ოთახში სიარული დაიწყო; თავისი ჯოხის ოქროს ბუნიკი პირში ჩაედო და იარაღსა და სურათებს ათვალიერებდა.

— თქვენი სიტყვების მიხედვით რომ ვიმსჯელოთ, საკითხის საბოლოო გადაჭრა ასე მალე არ უნდა მომხდარიყო.

— რა გაეწყობა? მოვლენები ისე მალე ხდება, რომ ვერც კი ამჩნევ. შენ მათზე არ ფიქრობ, ისინი კი შენზე ფიქრობენ, და როდესაც უკან მოიხედავ, გაკვირვებული რჩები, რომ ისინი ასე შორს წასულან. მამაჩემი და ბატონი დანგლარი ერთად მუშაობდნენ ესპანეთში. მამაჩემი ჯარში, ბატონი დანგლარი კი სასურსათო დარგში. რევოლუციის მიერ გადატაკებულმა მამაჩემმა სწორედ იქ ჩაუყარა საფუძველი თავის მშვენიერ სამხედრო და პოლიტიკურ კარიერას; ბატონმა დანგლარმა კი, რომელსაც არასოდეს გააჩნდა მამაპაპისეული მემკვიდრეობა, თავის საუცხოო პოლიტიკური და ფინანსური სარბიელი იქ დაიწყო.

— დიახ, მართალი ხართ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მაგონდება, დანგლართან ყოფნის დროს, იგი მელაპარაკა ამაზე. — გრაფმა შეხედა ლუსიენს, რომელიც ალბომს ფურცლავდა და დასძინა: — მადმუაზელ ეჟენი ხომ ლამაზია! — როგორც მახსოვს, ეჟენი ჰქვია, ასეა არა?

— ძალიან კარგია, ანუ უფრო სწორად, ძალიან ლამაზია, — უპასუხა ალბერმა, — მაგრამ მე ასეთი სილამაზის შემფასებელი არა ვარ. მე ღირსი არა ვარ.

— თქვენ ისე ლაპარაკობთ, თითქოს უკვე მისი ქმარი იყოთ.

— ეჰ, — ამოიოხრა ალბერმა და ახლა თვითონ დაინტერესდა, რითი იყო გართული ლუსიენი.

— იცით რა, — თქვა მონტე-კრისტომ ხმის დაწევით, — მე მგონია, თქვენ აღფრთოვანებით არ ხვდებით ამ ქორწინებას.

— მადმუაზელ დანგლარი, ჩემი შეხედულებით, მეტად მდიდარია, ეს მე მაშინებს.

— აი, მიზეზიც ამას ჰქვია! — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — განა თქვენ თვითონ მდიდარი არა ხართ?

— მამაჩემის წლიური შემოსავალი რაღაც ორმოცდაათი ათას ლივრს უდრის და, როდესაც ცოლს მოვიყვან, ალბათ, ათ ან თხუთმეტ ათასს მე გამომიყოფს.

— რასაკვირველია, ეს საკმაოდ მცირე თანხაა, — თქვა გრაფმა, — განსაკუთრებით პარიზისათვის; მაგრამ ამქვეყნად სიმდიდრე ყველაფერი როდია: კარგი გვარი და კარგი მდგომარეობა საზოგადოებაში ხომ რაღაცას ნიშნავს. თქვენ ცნობილი გვარი გაქვთ, ბრწყინვალე საზოგადოებრივი მდგომარეობა გიჭირავს; გარდა ამისა, გრაფი დე მორსერი ჯარისკაცია და სასიამოვნო სანახავია, როდესაც ბაიარდის უანგარობა შეკავშირებულია დიუგეკლენის¹ (¹ პიერ ბაიარდი («რაინდი უშიშარი და უებრო») და ბერტრან დიუგეკლენი «— სახელოვანი მხედართმთავრები. პირველი ფრანცისკ I

დროს, — ხოლო მეორე — ასწლიანი ომების პერიოდში.) სიღარიბესთან, უანგარობა — მზის მშვენიერი სხივია, რომელშიც უფრო ნათლად ბრწყინავს პატიოსანი მახვილი. ჩემის აზრით, პირიქით, უკეთესი შესაფერი ქორწინება აღარ შეიძლება; მადმუაზელ დანგლარი სიმდიდრეს მოგიტანთ, თქვენ კი მას — კეთილშობილ გვარს მისცემთ.

ალბერმა თავი გაიქნია და ჩაფიქრდა.

— არის კიდევ ერთი გარემოება. — თქვა მან.

— უნდა გამოგიტყდეთ, — განაგრძო გრაფმა, — ვერაფრით ვერ გამიგია თქვენი ზიზღი ლამაზი და მდიდარი ქალიშვილის მიმართ.

— ღმერთო ჩემო, თუ ამას შეიძლება ზიზღი ვუწოდოთ, მაშინ მარტო მე არ განვიცდი მას. — უთხრა მორსერმა.

— კიდევ ვინ არის? ხომ ამბობდით, რომ მამათქვენს ეს ქორწინება სურს.

— დედაჩემი. დედაჩემს კი მახვილი და უტყუარი თვალი აქვს. და აი, სწორედ მას არ მოსწონს ეს ქორწინება, მე არ ვიცი, რა აქვს დანგლარების საწინააღმდეგო.

— ჰო, ეს გასაგებია, — თქვა გრაფმა ოდნავ ნაძალადევი ტონით. — გრაფინია დე მორსერს — ზრდილობის, არისტოკრატიზმის, სულიერი სიწმინდის განსახიერებას — ოდნავ აშინებს უხეში, მძიმე და მდაბიო ხელის შეხება, ეს ბუნებრივია.

— არ ვიცი, მართლაც ასეა თუ არა, — უთხრა ალბერმა; — მაგრამ ის კი ვიცი, თუ ეს ქორწინება მოხდა, ის უბედური იქნება. უკვე თვე-ნახევრის წინ გადაწყვეტილი იყო შევკრებილიყავით საქმიანი მხარის გადასაწყვეტად, მაგრამ მე ისეთი შაკიკი დამეწყო...

— ნამდვილი? — ჰკითხა გრაფმა ღიმილით.

— დიახ, ნამდვილი, ალბათ შიშისაგან... — ამის გამო თათბირი ორი თვით გადაიდო. ხომ გესმით, არაფერია საჩქარო; მე ჯერ ოცდაერთი წლის არც კი ვარ, ეყენი კი მხოლოდ ჩვიდმეტისაა, მაგრამ ორი თვის ვადა მომავალ კვირას თავდება. უნდა შევასრულო მოვალეობა. თქვენ, ძვირფასო გრაფო, ვერ წარმოიდგენთ, რამდენად მამრწუნებს ეს გარემოება... ეჰ, რა ბედნიერი ხართ, რომ თავისუფალი ბრძანდებით!

— მერედა ვინ გიშლით, რომ თქვენც თავისუფალი იყოთ?

— მამაჩემისათვის მეტისმეტად საწყენი იქნება, რომ ეყენი დანგლარი არ ვითხოვო.

— მაშ ითხოვეთ, — უთხრა გრაფმა მხრების რაღაც განსაკუთრებული აჩეჩვით.

— დიახ, — თქვა მორსერმა; — მაგრამ დედაჩემისათვის ეს საწყენი კი არა, უბედურება იქნებოდა.

— მაშ ნუ ითხოვთ, — თქვა გრაფმა.

— მოვიფიქრებ, ვეცდები, მაგრამ თქვენ რჩევას ხომ მომცემთ? და იქნებ ამ გაჭირვებიდანაც გამომიყვანოთ? იცით რა, ოღონდ ჩემს ტკბილ დედას გული არ ვატკინო, თანახმა ვარ მამაჩემს ვაწყენინო.

მონტე-კრისტო შემობრუნდა. იგი აღელვებული ჩანდა.

— რითი ერთობით, — მიმართა მან დებრეს, რომელიც ოთახის მეორე კუთხეში, ღრმა სავარძელში იჯდა, მარჯვენა ხელში ფანქარი ეჭირა, მეორეში კი უბის წიგნაკი, — პუსენს იხატავთ?

— მე? — უპასუხა მშვიდად დებრემ, — მე ისე მიყვარს მხატვრობა, რომ გადახატვას არ დავიწყებ, — პირიქით, სავსებით საწინააღმდეგო მოქმედებას ჩავდივარ, ვანგარიშობ.

— ანგარიშობთ?

— დიახ, ვანგარიშობ. ეს არაპირდაპირ თქვენც გეხებათ, ვიკონტ. ვაჯამებ, რამდენი მოიგო დანგლარის ბანკმა ჰაიტის ფასიანი ქაღალდების უკანასკნელ აწვევაზე. სამ დღეში აქციებმა ორას ექვსიდან ოთხასცხრამდე აიწია, წინდახედულმა ბანკირმა კი ორასექვსად დიდი რაოდენობის აქციები იყიდა. ჩემი გამოანგარიშებით, სამასი ათასი ლივრი უნდა მოეგო.

— ეს არაა მისი უდიდესი გამარჯვება, — თქვა ალბერმა, — ამ წელიწადში ესპანეთის სესხზე ხომ მილიონი მოგება ნახა?

— მისმინეთ, ჩემო ძვირფასო, — უთხრა ლუსიენმა, — გრაფ მონტე-კრისტოს შეემლო თქვენთვის იტალიელებივით ეთქვა:

Danaro e santità

Meta della metà¹ (1 ფიცი და სიწმინდე ნახევრის ნახევარია.)

და ეს უკვე ბევრია. ასე რომ, როცა ამგვარ ამბებზე მელაპარაკებთან, მე მხრებს ვიჩეჩავ.

— მაგრამ თქვენ თვითონ ლაპარაკობთ ჰაიტოზე, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— ჰაიტი — სხვა საქმეა; ჰაიტი — ეს ბირჟის ეკარტეა; შეიძლება გიყვარდეს ბულიოტი, გატაცებული იყო ვისტიტ, აღმერთებდე ბოსტონს და ბოლოს და ბოლოს ყველაფერს ამას თავი გაანებო; მაგრამ ეკარტე ყოველთვის გიზიდავს — ეს თითქოს საქმლის საკმაზია. მაშ ასე, გუშინ დანგლარმა გაყიდა ოთხასექვსად და ჯიბეში ჩაიღო სამასი ათასი ფრანკი; დღემდე რომ მოეცადა, ასიგნაციები ისევ დაეცემოდა ორასხუთამდე, და სამასი ათასი ფრანკის მოგების ნაცვლად ის წააგებდა ოც, ოცდახუთ ათასს.

— მერედა რატომ დაეცა ოთხასცხრიდან ორასხუთამდე? — იკითხა გრაფმა მონტე-კრისტომ, — მომიტევეთ, მაგრამ მე მეტისმეტად გამოუცდელი ვარ ამ საბირჟო ინტრიგებში.

— იმიტომ, რომ ცნობები ერთმანეთს მისდევენ და არ ემთხვევიან, — უპასუხა სიცილით ალბერმა.

— ეშმაკმა დალახვროს, — წამოიძახა გრაფმა, — გამოდის, რომ ბატონმა დანგლარმა ერთ დღეს შეიძლება მოიგოს ან წააგოს სამასი ათასი ფრანკი? მაშ ის ძალიან მდიდარი ყოფილა?

— ბატონი დანგლარი კი არა თამაშობს, არამედ მისი ცოლი! — წამოიძახა სწრაფად ლუსიენმა, — ის ჭეშმარიტად გულადი ქალია.

— მაგრამ თქვენ ხომ გონიერი ადამიანი ბრძანდებით, ლუსიენ, კარგად მოგეხსენებათ ცნობების ფასი, რადგან პირველ წყაროსთან იმყოფებით; კარგი იქნებოდა შეგეჩერებინათ იგი, — უთხრა სიცილით ალბერმა.

— როგორ შეემძლო როდესაც ქმარმა ვერაფერი გააწყო. ხომ იცით ბარონესას ხასიათი, არავის გავლენის ქვეშ არ მოხვდება და აკეთებს მხოლოდ იმას, რაც სურს.

— მე რომ თქვენს ადგილას ვიყო... — თქვა ალბერმა.

— რას იზამდით?

— განვკურნავდი. ეს დიდი სამსახური იქნებოდა მისი მომავალი სიძისათვის.

— ეგ როგორ?

— ღმერთო ჩემო, ძალიან უბრალოდ. მე მას გაკვეთილს მივცემდი.

— გაკვეთილს?

— დიახ, თქვენი მდგომარეობა — მინისტრის პირადი მდივნის თანამდებობა, ავტორიტეტად გხდით ახალი ცნობების მიმართ; საკმარისია პირი გააღოთ და ბირჟის აგენტები თქვენი სიტყვების სტენოგრაფიას ჩაწერენ. ისე მოაწყეთ, რომ ერთ გათამაშებაზე ასიათასი ფრანკი წააგოს და იგი შემდეგში გაფრთხილდება.

— ვერ გაგიგეთ, — ჩაილაპარაკა ლუსიენმა.

— ეს სავსებით ცხადია, — უპასუხა ალბერმა ნამდვილი გულუბრყვილობით: — ერთ მშვენიერ დილას აცნობეთ მას რაიმე გაუგონარი ამბავი, ტელეგრამა, რომლის შინაარსი მხოლოდ თქვენ გეცოდინებათ; მაგალითად, რომ წინა დღეს ჰენრი IV ნახეს გაბრიელთან. ეს გამოიწვევს ბირჟაზე ფასების აწევას, ის ისარგებლებს ამ შემთხვევით და უსათუოდ წააგებს, როდესაც ბოშანი მეორე დღეს თავის გაზეთში დაწერს: «საქმეში ჩახედული ადამიანების მტკიცება, ვითომ მეფე ჰენრი IV გუმინ გაბრიელთან ნახეს, არ შეეფერება სინამდვილეს: ასეთ ფაქტს არასოდეს ჰქონია ადგილი, მეფე ჰენრი IV ფეხი არ გამოუდგამს ახალი ხიდიდან».

ლუსიენმა ძალით გაიცინა. მონტე-კრისტოს, რომელიც ამ საუბრის დროს გარეგნულად ინდიფერენტული სახით იჯდა, არ გამოჰპარვია არც ერთი სიტყვა, და მისმა გამჭრიახმა მზერამ დაიჭირა პირადი მდივნის საიდუმლო შემფოთება.

ამ შემფოთების გამო, რომელიც სრულიად შეუმჩნეველი იყო ალბერისათვის, ლუსიენმა შეამოკლა თავისი ვიზიტი.

ეტყობოდა, თავი უხერხულად იგრძნო. გაცილების დროს გრაფმა მას დაბალი ხმით რამდენიმე სიტყვა უთხრა; ლუსიენმა უპასუხა:

— სიამოვნებით, გრაფო. თანახმა ვარ.

— აბა დაფიქრდით, ალბერ, ბატონ დებრეს თანდასწრებით განა მართებულია ასეთი ლაპარაკი თქვენს სიდედრზე?

— ძალიან გთხოვთ, გრაფო, — შეაჩერა მორსერმა, — წინასწარ ნუ ხმარობთ ამ სიტყვას.

— მაშ, ყოველგვარი გადაჭარბების გარეშე, გრაფინია ნამდვილად ასე წინააღმდეგია ამ ქორწინებისა?

— იმდენად წინააღმდეგია, რომ ბარონესა იშვიათად დადის ჩვენთან, დედაჩემი კი — თავის სიცოცხლეში მგონი ორჯერ თუ სამჯერ იყო ქალბატონ დანგლართან.

— ასეთ შემთხვევაში, — უთხრა გრაფმა, — გავთამამდეები და გავზედავ გულახდილად გელაპარაკოთ: ბატონი დანგლარი ჩემი ბანკირია, ბატონმა დე ვილფორმა დიდი მადლობა გადამიხადა იმ სამსახურის სანაცვლოდ, რომელიც მათთვის ბედნიერმა შემთხვევამ გამაწევინა. მე ვგრძნობ, რომ ყოველივე ამას მოჰყვება მთელი ზვავი სადილებისა და რაუტებისა. რათა არ გამოვიდეს, თითქოს ყოველივე ამას ქედმაღლურად უგულვებელყოფ და თუ გნებავთ, რათა თვითონ დავასწრო სხვებს, მე ვპატიჟებ ჩემს ვილაში ოტელიში ბატონ დანგლარს და ბატონ ვილფორს თავის მეუღლეებთან ერთად. თუ ამ სადილზე თქვენც მოგიწვევთ, ისევე როგორც გრაფ და გრაფინია დე მორსერს, ხომ არ დაემსგავსება ეს რაღაც ნიშნობის მსგავს წინა შეხვედრას? ყოველ შემთხვევაში, ასე ხომ არ მოეჩვენება გრაფინია დე მორსერს, მით უმეტეს, თუ ბარონმა დანგლარმა პატივი დამდო და თან თავისი ქალიშვილი მოიყვანა? ამის გამო დედათქვენი შემიჯავრებს, მე კი არავითარ შემთხვევაში არ მსურს ეს მოხდეს, პირიქით, — გთხოვთ, როცა შემთხვევა მოგეცემათ, დაარწმუნოთ, რომ მე ძალიან ვუფრთხილდები მის კარგ შეხედულებას ჩემზე.

— დამიჯერეთ, გრაფო, — უპასუხა მორსერმა, — მადლობას გიხდით ასეთი გულახდილობისათვის და თანახმა ვარ თქვენს სადილს არ დავესწრო. თქვენ ამბობთ, რომ უფრთხილდებით დედაჩემის შეხედულებას, — მას ხომ ძალიან კარგი შეხედულება აქვს თქვენზე.

— თქვენ ასე გგონიათ? — შეეკითხა გრაფი დაინტერესებით.

— ამაში დარწმუნებული ვარ. ჩვენგან რომ წახვედით, მთელი საათი თქვენზე ვსაუბრობდით. მაგრამ ჩვენი საუბრის თემას დავუბრუნდეთ. დედაჩემმა რომ გაიგოს რა ყურადღებას იჩენთ მის მიმართ — მე გავბედავ ვუთხრა ეს ამბავი — დარწმუნებული ვარ, ძალზე მადლიერი დარჩება. თუმცა, სამაგიეროდ მამაჩემი გამმაგდება.

გრაფს გაეცინა.

— აი, — უთხრა მან ალბერს, — ახლა თქვენთვის ცნობილია საქმის არსი. მე მგონია, მარტო მამათქვენი კი არ განრისხდება; ბატონი და ქალბატონი დანგლარები მეტისმეტად უზრდელ კაცად ჩამთვლიან. მათ იციან, რომ ჩვენ უბრალოდ ვხვდებით ერთმანეთს, რომ პარიზში თქვენ ჩემი ყველაზე ძველი ნაცნობი ხართ; და აი, უცებ თქვენ ჩემთან სადილზე არ აღმოჩნდებით; ისინი მკითხავენ, რატომ არ მოგიწვიეთ. ყოველ შემთხვევაში, წინასწარ შეეცადეთ რაღაც სიმართლის მსგავსი მიპატიჟება გამოიგონოთ და ბარათით მაცნობოთ. თქვენ ხომ იცით, ბანკირებისათვის მხოლოდ წერილობით საბუთს აქვს ფასი.

— მე ამაზე უკეთესს გავაკეთებ, ბატონო გრაფო, — უთხრა ალბერმა, — დედაჩემს ზღვის პირას უნდა წასვლა. რომელი დღისათვის არის დანიშნული თქვენი სადილი?

— შაბათისთვის.

— ძალიან კარგი. დღეს სამშაბათია; ჩვენ ხვალ საღამოს გავემგზავრებით, ხოლო ზეგ უკვე ტრეპორში ვიქნებით; იცით რა, გრაფო, თქვენ მხრივ ეს საუცხოო საქციელია, რომ ადამიანებს უხერხულ მდგომარეობაში არ აყენებთ.

— თქვენ უფრო მეტად მაფასებთ, ვიდრე ამისი ღირსი ვარ. მე მინდა თქვენ გასიამოვნოთ, ეს არის და ეს. — უპასუხა გრაფმა.

— როდის დაგზავნეთ თქვენი მოსაწვევი ბარათები?

— დღეს.

— ძალიან კარგი. ახლავე გავიქცევი დანგლართან და ვაცნობებ, რომ ხვალ დედასთან ერთად პარიზს ვტოვებ. მე თქვენ არ მინახავხართ და, რასაკვირველია, არაფერი ვიცი თქვენი სადილის შესახებ.

— გონს მოდით! დაგავიწყდათ დებრე, რომელმაც ეს-ეს არის ჩემთან გნახათ.

— ჰო, მართლა.

— პირიქით, მე თქვენ გნახეთ და აქვე ყოველგვარი ოფიციალობის გარეშე დაგპატიჟეთ. თქვენ კი გულუბრყვილოდ მიპასუხეთ, რომ ვერ იქნებით ჩემი სტუმარი, რადგან ტრეპორში მიემგზავრებით.

— კარგი, ამაზე შევთანხმდით. მაგრამ თქვენ იქნებ გამგზავრებამდე ინახულოთ დედაჩემი.

— მის გამგზავრებამდე ეს ძალიან ძნელი საქმეა, გარდა ამისა, ხელს შევუშლი თქვენ სამზადისს.

— მაშ უკეთესი საქმე გააკეთეთ. აქამდე თქვენ მომხიბლავი ადამიანი იყავით, დაიმსახურეთ ჩვენი თაყვანისცემა.

— რა უნდა გავაკეთო, რომ ამ სრულყოფას მივაღწიო.

— რა უნდა გააკეთოთ?

— დიახ, ამას გეკითხებით.

— დღეს თქვენ ქარივით თავისუფალი ხართ; სადილად ჩვენთან წამობრძანდით. ჩვენ სულ მარტონი ვიქნებით — თქვენ, დედაჩემი და მე. დედაჩემს თქვენ მხოლოდ ოდნავ მოჰკარით თვალი. ახლა მას უფრო ახლოს გაიცნობთ. ის საოცარი ქალია, მხოლოდ ის მაწუხებს, რომ ამქვეყნად არ არსებობს მეორე მისი მსგავსი, რომელიც ოცი წლით მასზე ახალგაზრდა იყოს. ძალიან მალე, გრაფინია დე მორსერის გარდა,

გაჩნდებოდა ვიკონტესა დე მორსერიც. რაც შეეხება მამაჩემს, მას თქვენ ვერ ნახავთ; დღეს კომისია აქვს და დიდ რეფერენდართან სადილობს. წავიდეთ, მოგზაურობაზე ვისაუბროთ. თქვენ მთელი ქვეყნიერება მოგივლიათ, მოგვიყევით თქვენი თავგადასავალი, მოგვიყევით იმ მზეთუნახავი ბერძენი ქალის ისტორია, რომელიც თქვენთან ერთად ოპერაში იყო, და რომელსაც მონას უწოდებთ, მაგრამ მეფის ასულივით კი ექცევით. ჩვენ ვილაპარაკებთ იტალიურად, ესპანურად. დამეთანხმეთ, დედაჩემი მადლობელი დაგრჩებათ.

— დიდად მადლობელი ვარ, ვიკონტ, — უთხრა გრაფმა, — თქვენი წინადადება ძალზე მომხიბვლელია; ვწუხვარ, რომ ვერ ვღებულობ. ტყუილად ფიქრობთ, რომ თავისუფალი ვარ; პირიქით, მე ძალიან მნიშვნელოვანი შეხვედრა მაქვს დანიშნული.

— ფრთხილად, ბატონო გრაფო, თქვენ ეს ეს არის მასწავლეთ, როგორ ავიცილოთ თავიდან არასასიამოვნო სადილი. მე საბუთი მჭირდება. საბედნიეროდ, დანგლარივით ბანკირი არა ვარ, მაგრამ გაფრთხილებთ, ისეთივე ეჭვიანი ვარ, როგორც იგი.

— კარგი, მე თქვენ მოგცემთ საბუთს, — თქვა გრაფმა და დარეკა.

— უკვე მეორედ ამბობთ უარს დედაჩემთან სადილობაზე, გეტყობათ მტკიცე გადაწყვეტილება გაქვთ მიღებული, — უთხრა მორსერმა.

მონტე-კრისტო შეკრთა.

— იმედი მაქვს, ასე არ ფიქრობთ, — თქვა მან, — ჰო, მართლა, აი ჩემი საბუთიც. ოთახში ბაპტისენი შემოვიდა და კართან გაჩერდა.

— მე ხომ გაფრთხილებული არ ვიყავი, რომ თქვენ მოხვიდოდით? ასეა ხომ?

— როგორ ვთქვა, თქვენ ისეთი არაჩვეულებრივი ადამიანი ხართ, რომ ვერ დავიფიცავ.

— ყოველ შემთხვევაში იმას მაინც ხომ ვერ განვსაზღვრავდი, რომ სადილად დამპატიყებდით.

— ჰო, ეს ყოველ შემთხვევაში, მართალია.

— ძალიან კარგი. მისმინეთ, ბაპტისენ, დღეს დილით, როდესაც კაბინეტში დაგიძახეთ, რა გითხარით?

— ხუთი საათის შემდეგ თქვენს ბრწყინვალეობასთან არავინ შემოვუშვა.

— შემდეგ?

— ბატონო გრაფო... — დაიწყო ალბერმა.

— არა, ძვირფასო ვიკონტ, მე მინდა თავიდან მოვიშორო ის საიდუმლოების რეკუტაცია, რომელიც მე თქვენ შემიქმენით. ძნელია მუდამ მანფრედის როლში გამოსვლა! მე მინდა ყველას დასანახავად ვცხოვრობდე. შემდეგ?.. განაგრძეთ, ბაპტისენ.

— შემდეგ მიგველო მხოლოდ მაიორი ბარტოლომეო კავალკანტი თავის ვაჟიშვილთან ერთად.

— ხომ გესმით, აიორი ბარტოლომეო კავალკანტი, იტალიის ერთ-ერთი უძველესი გვარის თავადი, რომლის გენეალოგიით დაინტერესება ინება თვით დანტემ... როგორც გახსოვთ, და შეიძლება არც გახსოდეთ, «ჯოჯოხეთის» მეათე ქებაში; გარდა ამისა, მისი ვაჟიშვილი დაახლოებით თქვენი ასაკის მომხიბვლელი ყმაწვილი კაცია, ვიკონტ, და იმავე ტიტულს ატარებს. პარიზის საზოგადოებაში ის შემოდის თავისი მამის მილიონების იმედით. მაიორი დღეს ჩემთან მოიყვანს თავის ვაჟიშვილს ანდრეას — კონტინოს, როგორც ამას ჩვენს იტალიაში ამბობენ. ის მას მანდობს, და თუ ამის ღირსია, წინ წავწევ. თქვენ ხომ მომეხმარებით?

— რასაკვირველია! მაშ ის მაიორი კავალკანტი თქვენი ძველი მეგობარია? —
ჰკითხა ალბერმა!

— არავითარ შემთხვევაში! ის ძალიან ღირსეული ბატონია; თავაზიანი, თავმდაბალი, მორიდებული, ასეთები იტალიაში ძალიან ბევრია; ისინი ძველი გვარის შთამომავლები არიან. რამდენჯერმე შევხვედრივარ ფლორენციაში, ბოლონიაში თუ ლუკაში; მაცნობა თავისი ჩამოსვლა პარიზში. მეზავრობაში გაცნობილი ხალხი ძალზე მომთხოვნია: თქვენგან ყოველთვის ელიან იმ მეგობრულ დამოკიდებულებას, რომელიც ერთხელ შემთხვევით მათ მიმართ გამოიჩინეთ, თითქოს კულტურულ ადამიანს, რომელსაც ყველასთან განურჩევლად შეუძლია გაატაროს სასიამოვნო დრო, ფარული მოტივები არა ჰქონდეს. კეთილ მაიორ კავალკანტის უნდა ხელახლა შეხედოს პარიზს, რომელიც მან მხოლოდ გზად ნახა, იმპერიის დროს, როდესაც მოსკოვში თავის გასაყინავად მიემგზავრებოდა. მე კარგი სადილით გავუმასპინძლები; ის თავის ვაჟიშვილს დამიტოვებს. დავპირდები, მივხედავ და მივცემ საშუალებას ისე გაერთოს, როგორც მოესურვება-მეთქი და ჩვენ ბარიბარში ვიქნებით.

— საუცხოოა, — თქვა ალბერმა, — ვხედავ, თქვენ დაუფასებელი მენტორი ხართ. მაშ ასე, ნახვამდის; ჩვენ კვირას დავბრუნდებით. ჰო, მართლა, ფრანცის წერილი მივიღე.

— მართლა! — თქვა მონტე-კრისტომ, — ის კვლავ კმაყოფილია იტალიით?

— ვგონებ ასეა. თუმცა სწუხს, რომ თქვენ იქ არა ხართ... იწერება, რომ თქვენ რომის მზე იყავით და უთქვენოდ იქ ღრუბლიანი ამინდია. ვერ ვიტყვი, ამტკიცებს თუ არა, რომ იქ წვიმებია.

— მაშ თქვენს მეგობარს ფრანცს ჩემზე შეხედულება შეუცვლია?

— პირიქით, განაგრძობს იმის მტკიცებას, რომ თქვენ ფანტასტიკური პიროვნება ხართ; აი, სწორედ ამიტომ წყდება გული, რომ იქ არა ხართ.

— მომხიბვლელი ყმაწვილი კაცია! — თქვა მონტე-კრისტომ, — მისდამი მხურვალე სიმპათიით განვეწყე ჩვენი გაცნობის პირველსავე საღამოს, როდესაც ის ვახშმის ძებნაში იყო და სიამოვნებით დათანხმდა ჩემთან ევახშმა. თუ არ ვცდები, ის გენერალ დ'ეპინეს ვაჟია.

— დიახ.

— სწორედ ის, რომელიც ასე ვერაგულად მოჰკლეს ათას რვაას თხუთმეტ წელს?

— დიახ, ბონაპარტისტებმა.

— ჰო, ჰო, სწორედ ასეა! მართალი გითხრათ, ძალიან მომწონს. იმასაც ხომ არ უპირებენ დაქორწინებას?

— დიახ, ის ჯვარს იწერს მადმუაზელ ვილფორზე.

— გადაწყვეტილია?

— ისევე, როგორც ჩემი ჯვარისწერა მადმუაზელ დანგლარზე. — უპასუხა სიცილით ალბერმა.

— თქვენ იცინით?..

— დიახ.

— რატომ?

— იმიტომ, რომ ჩემი ფიქრით, ამ ქორწინებაშიც ისეთივე ორმხრივი სიმპათიაა, როგორც ჩემსა და მადმუაზელ დანგლარს შორის. მაგრამ, სიმართლე ვთქვათ, ძვირფასო გრაფო, ჩვენ ისე ვჭორობთ ქალებზე, როგორც ქალები — მამაკაცებზე; ეს არ გვეპატიება.

ალბერი წამოდგა.

— თქვენ უკვე მიდიხართ?

— ეს მეტისმეტად თავაზიანი შეკითხვაა. უკვე ორი საათია თავს გაბეზრებთ და თქვენ კიდევ იმდენ თავაზიანობას იჩენთ, რომ მეკითხებით მივდივარ თუ არა. ჭეშმარიტად, გრაფო, ამქვეყნად თქვენ ყველაზე თავაზიანი ადამიანი ხართ. და რა გაწვრთნილები არიან თქვენი მსახურები. განსაკუთრებით ბაპტისენი. არასოდეს შემხვედრია ასეთი. ჩემი მსახურები ყოველთვის თითქოს ბაძავენ საფრანგეთის თეატრის მსახურებს, რომლებსაც მხოლოდ ერთი სიტყვა აქვთ სათქმელი და ამისათვის ყოველთვის რამპასთან მიდიან. თუ ბაპტისენს ოდესმე გამოეთხოვებით, მე დამითმეთ.

— შევთანხმდით, ვიკონტ.

— მომითმინეთ, ჯერ ყველაფერი არ მითქვამს. გადაეცით ჩემი მოკრძალებული სალამი თქვენს თავმდაბალ სენიორ კავალკანტე — დეი კავალკანტის, რომელიც ლუკიდან ჩამოდის. და თუ ის შემთხვევით, წინააღმდეგი არ იქნება თავის ვაჟიშვილს ჯვარი დასწეროს, მოუძებნეთ საცოლე ძალზე მდიდარი, კეთილშობილური გვარის დედიდან, და ბარონესა — მამიდან. მე თქვენ ამაში დაგეხმარებით.

— რაო, რაო! — წამოიძახა მონტე-კრისტომ, — ნუთუ ასეა საქმე?

— დიახ.

— გულს ნუ გაიტეხთ, ვინ იცის, რა მოხდება.

— ოჰ, გრაფო! — შეჰყვირა მორსერმა, — რა დიდ სამსახურს გამიწევდით, და ასჯერ კიდევ უფრო მეტად შეგიყვარებდით, თუ თქვენი წყალობით უცოლოდ დავრჩები, თუნდაც ათიოდე წელიწადი.

— ყველაფერი შესაძლებელია, — უპასუხა სერიოზულად მონტე-კრისტომ. როდესაც ალბერს გამოეთხოვა, თავისთან დაბრუნდა და სამჯერ დარეკა.

შემოვიდა ბერტუჩო.

— ბერტუჩო, — უთხრა მან, — შაბათს მე სტუმრებს ვლებულობ ჩემს ქალაქგარეთა სახლში ოტეილში.

ბერტუჩო ოდნავ შეკრთა.

— გისმენთ, თქვენო ბრწყინვალეზავ, — თქვა მან.

— თქვენ აუცილებლად მჭირდებით, — განაგრძო გრაფმა, — რომ ყველაფერი ჯეროვნად მოეწყოს. ის სახლი ძალიან ლამაზია, ან, ყოველ შემთხვევაში, შეიძლება ლამაზი გახდეს.

— ამისათვის საჭიროა მთლიანად განახლდეს, თქვენო ბრწყინვალეზავ. შპალერი სულ მოძველებულია.

— ყველგან შეცვალეთ, საწოლი ოთახის გარდა, რომელსაც წითელი აბრეშუმი აქვს გადაკრული; ამ ოთახს ისე დატოვებთ, როგორც არის.

ბერტუჩომ თავი დაუკრა.

— ასევე ხელი არ ახლოთ ბაღს. სამაგიეროდ ეზოში, რაც გინდათ ის გააკეთეთ; მესიამოვნებოდა, კიდევაც თუ მას ვერ იცნობენ.

— ყველაფერს გავაკეთებ, რომ თქვენ კმაყოფილი დარჩეთ, მაგრამ უფრო დამშვიდებული ვიქნებოდი, თუ თქვენი ბრწყინვალეზავ სადილის შესახებ განკარგულების მიცემას ინებებდა.

— მართლა, ძვირფასო ბერტუჩო, — უთხრა გრაფმა, — მას შემდეგ, რაც პარიზში იმყოფებით, რაღაც უცხოეთში ჩავარდნილ ადამიანს გავხართ და ექვებით სავსე ხართ. როგორ, ჩემი ნათქვამი აღარ გესმით?

— იქნებ თქვენმა ბრწყინვალეზავმ მითხრას, ვის პატიჟებს.

— ჯერ მე თვითონაც არ ვიცი, და არც თქვენ გჭირდებათ მაგის ცოდნა. ლუკული სადილობს ლუკულთან, ეს არის და ეს.

ბერტუჩომ თავი დაუკრა და გავიდა.

თავი XVII

მაიორი კავალკანტი

არც გრაფი, არც ბაპტისენი არ ტყუოდნენ, როდესაც მორსერს აცნობეს ლუკიდან ჩამოსული მაიორის ვიზიტი, რის გამოც მონტე-კრისტომ უარი თქვა სადილად მიპატიჟებაზე.

ის იყო საათმა შვიდი დაჰკრა და ორი საათი გავიდა, რაც ბერტუჩო გრაფის ბრძანების თანახმად ოტეილში გაემგზავრა, როდესაც კარებთან გაჩერდა ეტლი, საიდანაც ორმოცდათორმეტი წლის მამაკაცი გადმოვიდა; შემდეგ ეტლი, თითქოს დარცხვენილი, სწრაფად გაეცალა იქაურობას. ამ მამაკაცს ეცვა მწვანე შავზონრებიანი ბრანდენბურგული სერთუკი, რომელიც ევროპაში, ალბათ, არასოდეს გაქრება; ლურჯი მაუდის განიერი შარვალი, ჯერ კიდევ ახალი, მაგრამ რამდენადმე უფერული, სქელლანჩებიანი ჩექმები, ნატის ხელთათმანები, ჟანდარმის თავსაბურავის მსგავსი ქუდი. მის თეთრ ნაწიბურიან შავ საყელოს ძაღლის საყელურად მიიჩნევდით, თუ პატრონს თავისი სურვილით არ ჰქონოდა გაკეთებული. ამ მხატვრულ კოსტიუმში გამოწყობილი პიროვნება ჭიმკართან მივიდა, ზარი დარეკა და იკითხა, ელისეს მინდვრების ავენიუს¹³⁰ სახლში ცხოვრობდა თუ არა გრაფი მონტე-კრისტო, როდესაც დამაკმაყოფილებელი პასუხი მიიღო, შიგ შევიდა, კარი მიიხურა და პარმალისაკენ გასწია.

ბაპტისენი, რომელმაც წინასწარ აღწერით უკვე იცოდა სტუმრის გარეგნობა, ვესტიბულში ელოდა. მან მაშინვე იცნო იგი პატარა, კუთხოვანი თავით, ჭადრაშერეული თმებით და ხშირი, თეთრი უღვაშებით. მოსულმა ვერც კი მოასწრო თავისი ვინაობა გაემხილა მარჯვე კამერდინერისათვის, რომ გრაფ მონტე-კრისტოს უკვე აცნობეს მისი მოსვლა.

უცხოელი ყველაზე უბრალოდ მოწყობილ სასტუმრო ოთახში შეიყვანეს. გრაფი უკვე ელოდა აქ და ღიმილით შეეგება.

— ძვირფასო მაიორო, კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება, მე თქვენ გელოდით.

— მართლა? — ჰკითხა ლუკიდან მოსულმა, — თქვენი ბრწყინვალეობა მელოდა?

— დიახ, მე გაფრთხილებული ვიყავი, რომ დღეს შვიდ საათზე მოხვიდოდით.

— რომ მე თქვენთან მოვიდოდი? გაფრთხილებული იყავით?

— დიახ.

— მით უკეთესი! უნდა გამოგიტყდეთ, ვშიშობდი, ვაითუ ეს სიფრთხილე ვერ გამოიჩინეს-მეთქი.

— რომელი?

— რომ თქვენ გაეფრთხილებინეთ.

— ოჰ, არა!

— მაგრამ დარწმუნებული ხართ, რომ არ ცდებით?

— დარწმუნებული ვარ.

— თქვენი ბრწყინვალეობა დღეს შვიდ საათზე ნამდვილად მე მელოდა?

— დიახ, თქვენ. თუმცა შევამოწმეთ.

— არა, თუ მე მელოდით, მაშინ არა ღირს, — თქვა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— რატომ არა, რატომ არა? — თქვა მონტე-კრისტომ.

ლუკიდან ჩამოსულს ოდნავი შეშფოთება დაეტყო.

— მოისმინეთ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — თქვენ ხომ მარკიზ ბარტოლომეო კავალკანტი ხართ?

— ბარტოლომეო კავალკანტი. — სიხარულით გაიმეორა ლუკიდან ჩამოსულმა, — ნამდვილად ასეა.

— ავსტრიის არმიის ყოფილი მაიორი?

— განა მე მაიორი ვიყავი? — იკითხა მორცხვად ძველმა მეომარმა.

— დიახ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — თქვენ მაიორი იყავით, ასე ეძახიან საფრანგეთში იმ ჩინს, რომელსაც თქვენ იტალიაში ატარებდით.

— კარგი, — უპასუხა ლუკიდან ჩამოსულმა, — ჩემთვის, ხომ გესმით, სულ ერთია...

— თუმცა, თქვენ აქ საკუთარი გულისწადილით არ ჩამოსულხართ, — დაიწყო მონტე-კრისტომ.

— ჰო, რასაკვირველია.

— თქვენ ჩემთან გამოგზავნეს.

— დიახ.

— კეთილმა აბატმა ბუზონიმ?

— დიახ, დიახ, — შეჰყვირა გახარებულმა მაიორმა.

— თან წერილიცა გაქვთ?

— ინებეთ.

— ეშმაკმა დალახვროს, მომეცით, რაღას უცდით.

მონტე-კრისტომ წერილი გამოართვა, გახსნა და წაიკითხა. მაიორი გრაფს გაკვირვებული ფართო თვალებით შეჰყურებდა; ხან ცნობისმოყვარეობით ათვალიერებდა ოთახს და ისევ უცვლელად მის მფლობელზე გადადიოდა.

— დიახ, ასეა... აბატი იწერება: «მაიორ კავალკანტი, ლუკის ღირსეული პატრიცი, ფლორენციელი კავალკანტების შთამომავალი, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — რომლის წლიური შემოსავალი ნახევარი მილიონია»...

მონტე-კრისტომ წერილს თვალი მოაშორა და მაიორს თავი დაუკრა.

— ნახევარი მილიონი! — თქვა მან, ეშმაკმა დალახვროს, ძვირფასო ბატონო კავალკანტი!

— განა იქ ნახევარი მილიონი წერია? — ჰკითხა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— დიახ... შავით თეთრზე; ალბათ ასეცაა; აბატი ბუზონი ყველაზე კარგად იცნობს ევროპის დიდ სიმდიდრეებს.

— კარგი, ნახევარი მილიონი იყო, — თქვა ლუკიდან ჩამოსულმა, — მაგრამ, ღმერთმანი, არ მეგონა, რომ ასეთი დიდი ციფრი იქნებოდა.

— იმიტომ, რომ საქმეთა მმართველი გქურდავთ; რას გააწყობთ, ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, ეს ჩვენი საერთო ხვედრია.

— თქვენ მე თვალები ამიხილეთ, — სერიოზულად შენიშნა ლუკიდან ჩამოსულმა, — გავაგდებ იმ სამაგელს.

მონტე-კრისტომ განაგრძო:

— «ბედნიერებისათვის მას მხოლოდ ერთი რამ აკლია».

— ღმერთო ჩემო, დიახ, მხოლოდ ერთი რამ! — თქვა ოხვრით ლუკიდან ჩამოსულმა.

— «იპოვოს სათაყვანო ვაჟიშვილი».

— სათაყვანო ვაჟიშვილი!

— «რომელიც ბავშვობაში მოიტაცეს მისი კეთილშობილი ოჯახის მტრებმა თუ ბოშებმა».

— ხუთი წლის ასაკში, — თქვა მძიმე ოხვრით ლუკიდან ჩამოსულმა და თვალები ზეცას ალაპყრო.

— უბედური მამა! — თქვა მონტე-კრისტომ. შემდეგ კითხვა განაგრძო:

— «ბატონო გრაფო, მე მას ვაცნობე, რომ თქვენ შეგიძლიათ აპოვნინოთ ვაჟიშვილი, რომელსაც ამაოდ ეძებს თხუთმეტი წლის განმავლობაში. ამით მას დავუბრუნე იმედი, დავუბრუნე სიცოცხლე».

ლუკიდან ჩამოსულმა მონტე-კრისტოს რაღაც ბუნდოვანი შეშფოთებით შეხედა.

— შეიძლება გაპოვნინონთ, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

მაიორი გაიჭიმა.

— მაშასადამე, წერილი თავიდან ბოლომდე მართალი გამოდგა?

— ნუთუ თქვენ ამაში ეჭვი გეპარებოდით, ძვირფასო ბატონო ბარტოლომეო?

— არა, არა; არც ერთი წუთით! რას ბრძანებთ! ისეთი სერიოზული ადამიანი, სასულიერო ხარისხის მქონე, როგორცაა აბატი ბუზონი, ასეთ ხუმრობას არ იკადრებდა; მაგრამ ყველაფერი არ წაგიკითხავთ, თქვენო ბრწყინვალე ბავ.

— ჰო, მართალი ხართ, არის კიდევ მინაწერი, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, — გაიმეორა ლუკიდან ჩამოსულმა. — დიახ... მინაწერი...

— «რათა მაიორი კავალკანტი ერთი ბანკიდან მეორეში ფულის გადაგზავნით არ შეწყუბდეს, სამგზავრო ხარჯებისათვის ვუგზავნი ორი ათას ფრანკის ქვითარს და თქვენს სახელზე კრედიტს ორმოცდარვა ათას ფრანკს, რომელიც თქვენ ჩემი გმართებთ».

მაიორი შეშფოთებული ადევნებდა თვალს ამ მინაწერის კითხვას.

— მაშ ასე, — თქვა მონტე-კრისტომ.

— მან მითხრა, — ჩაიჩურჩულა ლუკიდან ჩამოსულმა. — ასე. რომ... გრაფი... — განაგრძო მან.

— რა? — შეეკითხა მონტე-კრისტო.

— რომ მინაწერი...

— რა მინაწერი?

— ამასაც ისევე შეწყნარებით ღებულობთ, როგორც მთელ წერილს?

— რასაკვირველია. მე და აბატი ბუზონის ჩვენი ანგარიშები გვაქვს. სწორედ არ მახსოვს, ზუსტად ორმოცდარვა ათასი ფრანკი მმართველს თუ არა, მაგრამ რამდენიმე ამა თუ იმ მხარეს გადაყოლილი ზედმეტი ასიგნაცია ჩვენ არ გვაწუხებს. როგორ, ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, თქვენ დიდ მნიშვნელობას ანიჭებთ ამ მინაწერს?

— გამოგიტყდებით, — უპასუხა ლუკიდან ჩამოსულმა, — რომ მთლიანად მივენდე აბატი ბუზონის ხელმოწერას და სხვა ფული არ მომიმარაგებია. ამიტომ, იმედი ამ თანხაზე რომ არ გამმართლებოდა, პარიზში ძალიან გაჭირვებულ მდგომარეობაში ჩავვარდებოდი.

— განა თქვენისთანა კაცი, შესაძლოა სადმე გაჭირვებაში ჩავარდეს? — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— თუ არავის იცნობ — შენიშნა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— სამაგიეროდ თქვენ გიცნობენ.

— დიახ, მე მიცნობენ; ასე რომ...

— დაამთავრეთ წინადადება, ძვირფასო ბატონო კავალკანტი.

— ასე რომ თქვენ გადმომცემთ ორმოცდარვა ათას ლივრს.

— პირველი მოთხოვნისთანავე.

გაკვირვებისაგან მაიორმა თვალები დააჭყიტა.

— დაბრძანდით, ბატონო, — უთხრა მონტე-კრისტომ. — მართალი გითხრათ, არ ვიცი რა მომივიდა... თხუთმეტი წუთია ფეხზე გაგაჩერეთ.

— არა უშავს.

მაიორმა სავარძელი გამოსწია და ჩაჯდა.

— ხომ არ ინებებთ, — ჰკითხა გრაფმა, — ჭიქა ხერესს, პორტვინს ან ალიკანტეს?

— ალიკანტე იყოს; ეს ჩემი საყვარელი ღვინოა.

— საუკეთესო ღვინო მაქვს. ბისკვიტიც, არა?

— კარგი, ბისკვიტი იყოს, რაკი მაძალებთ.

მონტე-კრისტომ დარეკა. შემოვიდა ბაპტისენი.

გრაფი მიუახლოვდა.

— რას იტყვი?.. — ჰკითხა მან ჩუმიად.

— ყმაწვილი კაცი უკვე აქ არის, უპასუხა ასევე ჩუმიად კამერდინერმა.

— ძალიან კარგი, სად შეიყვანეთ?

— თქვენი ბრძანების თანახმად, ლურჯ სასტუმროში.

— საუცხოოა, მოიტანეთ ერთი ბოთლი ალიკანტე და ბისკვიტი.

ბაპტისენი გავიდა.

— მართალი გითხრათ, თავს ძალიან უხერხულად ვგრძნობ, რომ ასე გაწუხებთ, — თქვა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— რას ბრძანებთ! — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

ბაპტისენი დაბრუნდა და თან ღვინით სავსე ბოთლი, ჭიქები და ბისკვიტი შემოიტანა.

გრაფმა ერთი ჭიქა აავსო, ხოლო მეორეში ჩაასხა რამდენიმე წვეთი იმ თხევადი ლალისა, რომელიც ბოთლში იყო. ბოთლს ეხვია ობობას ქსელი და სხვა რაღაცა მისი მსგავსი, რაც უფრო დამაჯერებლად მეტყველებდა ღვინის სიძველეზე, ვიდრე ნაოჭები — ადამიანის წლოვანებაზე.

მაიორი არჩევანში არ შემცდარა: მან აიღო სავსე ჭიქა და ბისკვიტი.

გრაფმა ბაპტისენს უბრძანა ლანგარი სტუმართან ახლოს დაედგა; ამ უკანასკნელმა ჯერ მოსვა ღვინო, შემდეგ სახეზე კმაყოფილება აღებეჭდა და ბისკვიტი ჭიქაში ფრთხილად დაასველა.

— მაშ ასე, ბატონო ჩემო, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — თქვენ ცხვრობდით ლუკში, იყავით მდიდარი, კეთილშობილი, საერთო პატივისცემით სარგებლობდით, ყველაფერი გქონდათ იმისათვის, რომ ბედნიერი ყოფილიყავით.

— ყველაფერი, თქვენო ბრწყინვალეზავ, — უპასუხა მაიორმა და ბისკვიტი გადაყლაპა, — ნამდვილად ყველაფერი.

— თქვენს ბედნიერებას მხოლოდ ერთი რამ აკლდა?

— მხოლოდ ერთი რამ, — უპასუხა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— გეპოვათ თქვენი ვაჟიშვილი?

— ეჰ, — თქვა საპატიო მაიორმა და მეორე ბისკვიტი აიღო, — ის ძალიან მაკლდა. მან თვალები ცისკენ აღაპყრო და შეეცადა ამოეოხრა.

— ახლა მითხარით, ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — ეს სადაური ვაჟიშვილია, რომელზედაც თქვენ ასე სწუხხართ? მე მითხრეს, რომ თქვენ უცოლო ხართ.

— ყველას ასე ეგონა, — უთხრა მაიორმა, — თვით მეც...

— ჰო, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — და თქვენ არ უარყოფდით ამ ხმებს: — ახალგაზრდობის ცოდვა, რომელიც გინდოდათ ხალხის თვალში დაგეფარათ.

ლუკიდან ჩამოსული სავარძელში გაიჭიმა, შემდეგ რაც შეიძლებოდა დამშვიდებული და ღირსეული სახე მიიღო, თან თვალები დახარა ან იმიტომ, რომ თავი უფრო დარწმუნებულად ეგრძნო, ან იმიტომ, რომ თავის წარმოდგენას მიშველებოდა; ამავე დროს ქვეშ-ქვეშ გადახედავდა ხოლმე გრაფს, რომლის სახეზე შერჩენილი ღიმილი კვლავ კეთილ განწყობილ ცნობისმოყვარეობაზე მეტყველებდა.

— დიახ, ბატონო, მინდოდა დამეძალა ეს შეცდომა.

— თქვენი გულისთვის არა, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მამაკაცებს ეს ცოდვად არ ეთვლებათ.

— რასაკვირველია, ჩემი გულისთვის არა, — უპასუხა მაიორმა ღიმილით და თავის ქნევით.

— მისი დედის გამო, — თქვა გრაფმა.

— მისი დედის გამო! — შეჰყვირა ლუკიდან ჩამოსულმა და ახლა მესამე ბისკვიტის ჭამა დაიწყო, — მისი საწყალი დედის გამო.

— დალიეთ, ჩემო ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, — უთხრა მონტე-კრისტომ და ჭიქა მეორედ შეუვსო ალიკანტეს ღვინით, — მღელვარება სულს გიხუთავთ.

— მისი საწყალი დედის გამო, — ჩაიბურტყუნა ლუკიდან ჩამოსულმა, რომელიც ცდილობდა ძალა დაეტანებინა საცრემლე ჯირკვალზე, რათა თვალები ყალბი ცრემლით დაენამა.

— რამდენადაც მახსოვს, ის იტალიის ერთ-ერთი დიდებული ოჯახიდან იყო.

— პატრიცის ქალიშვილი ფიეზოლედან, ბატონო გრაფო, პატრიცის ქალიშვილი ფიეზოლედან.

— მას ერქვა...

— თქვენ მისი სახელის გაგება გსურთ?

— ღმერთო ჩემო, შეგიძლიათ არ მითხრათ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — ჩემთვის იგი ცნობილია.

— თქვენი ბრწყინვალეებისათვის ყველაფერი ცნობილია, — უპასუხა თავის დაკვრით ლუკიდან ჩამოსულმა.

— ოლივა კორსინარი, ხომ ასეა?

— ოლივა კორსინარი.

— მარკიზა?

— მარკიზა!

— და მშობლების წინააღმდეგობის მიუხედავად, თქვენ მაინც ითხოვეთ იგი?

— დიახ, ბოლოს როგორც იქნა.

— თქვენ თან ჩამოიტანეთ ყველა საჭირო დოკუმენტი? — განაგრძო მონტე-კრისტომ.

— რა დოკუმენტი? — ჰკითხა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— ქორწინების ქალაღი და ვაჟიშვილის დაბადების მოწმობა.

— ბავშვის დაბადების მოწმობა?

— თქვენი ვაჟიშვილის ანდრეა კავალკანტის დაბადების მოწმობა, განა მას ანდრეა არ ჰქვია?

— ვგონებ ასეა, — თქვა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— როგორ თუ ვგონებ? — იცით რა, მაგის მტკიცებას ვერ გავბედავ, ის უკვე კარგა ხანია დაკარგულია.

— თქვენ მართალი ხართ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ საბუთები თანა გაქვთ?

— მწუხარებით უნდა გაუწყოთ, რომ გაფრთხილებული არ ვყოფილვარ ეს საბუთები მომემარაგებინა და ამიტომ თავი არ შემიწუხებია მათი წამოღებით.

— ეშმაკმა დალაზვროს, — თქვა მონტე-კრისტომ.

— განა ისინი ასე საჭიროა?

— აუცილებელია!

ლუკიდან ჩამოსულმა შუბლი მოიფხანა.

— ოჰ, per Bacco!¹ (1 ვფიცავარ ბახუსს! (იტალ.).) — თქვა მან, — აუცილებელი!

— რასაკვირველია; აქ რომ ვინმეს ეჭვი დაებადოს ნამდვილია თუ არა თქვენი ქორწინება, კანონიერია თუ არა თქვენი ვაჟიშვილის დაბადება!

— თქვენ მართალი ბრძანდებით, შეიძლება ვინმე დაეჭვდეს.

— თქვენ ვაჟიშვილს არასასიამოვნოდ დარჩებოდა.

— ეს იმისათვის საბედისწერო იქნებოდა.

— ამის გამო მან შეიძლება დაკარგოს მშვენიერი საცოლე;

— O, peccato!² (2 რა სამწუხაროა! (იტალ.).)

— საფრანგეთში, ხომ გესმით, ამას მკაცრად უყურებენ. ეს, იტალია როდია, აქ არ შეიძლება მღვდელთან მიხვიდე და უთხრა: «ჩვენ ერთმანეთი გვიყვარს, ჯვარი დაგვწერე». საფრანგეთში სამოქალაქო ქორწინებაა დადგენილი, ხოლო სამოქალაქო ქორწინებისათვის საჭიროა პიროვნების ვინაობის დამამტკიცებელი საბუთები.

— აი უბედურება, მე ეს საბუთები არა მაქვს.

— საბედნიეროდ, მე მაქვს ისინი. — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— თქვენ?

— დიახ.

— თქვენ ისინი გაქვთ?

— დიახ, მაქვს.

ლუკიდან ჩამოსულმა დაინახა, რომ ამ საბუთების უქონლობა მის მოგზაურობას ყოველივე აზრს უკარგავდა, შეეშინდა ამ მდგომარეობას სიძნელეები არ გამოეწვია ორმოცდარვა ათასი ფრანკის საკითხში. — ეს კი ნამდვილად ბედნიერებაა, — თქვა მან, — დიახ, ეს ნამდვილად ბედნიერებაა. მე ხომ ამაზე არც მიფიქრია.

— ღმერთო ჩემო, მჯერა. ყველაფერზე ხომ ვერ იფიქრებს ადამიანი. მაგრამ თქვენდა საბედნიეროდ აბატი ბუზონიმ იფიქრა ამ საკითხზე.

— ძვირფასი აბატი!

— წინდახედული კაცია.

— შესანიშნავი ადამიანია, — თქვა ლუკიდან ჩამოსულმა, — მან გადმოგიგზავნათ ისინი?

— აი, საბუთები.

ლუკიდან ჩამოსულმა აღფრთოვანების ნიშნად გულზე ხელები მიიღო.

— ოლივა კორსინარზე თქვენ ჯვარი დაგიწერიათ მონტე-კატინში წმინდა პავლეს ეკლესიაში; აი მღვდლის ცნობა.

— დიახ. ნადვილად ეს არის, — თქვა მაიორმა და გაკვირვებულმა ქალაღებს დაუწყო სინჯვა.

— აი, ანდრეა კავალკანტის ნათლობის მოწმობა, რომელიც მღვდელს სარავეცში გაუცია.

— ყველაფერი რიგზეა, — თქვა მაიორმა.

— მაშ, აიღეთ ეს ქალაღები, მე არ მჭირდება; მიეცით თქვენს ვაჟიშვილს, ის კარგად შეინახავს.

— ეჭვი არაა... მას რომ ისინი დაეკარგა...

— დიახ... რა მოხდებოდა მას რომ ისინი დაეკარგა? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— მაშინ იძულებული ვიქნებოდი იქ მიმეწერა, ახლის მიღებას კი დიდი დრო დასჭირდებოდა.

— დიახ, ეს მართლაც ძნელი იქნებოდა, — თქვა მონტე-კრისტომ.

— თითქმის შეუძლებელი, — უპასუხა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— მოხარული ვარ, რომ გესმით ამ საბუთების ფასი.

— მე ვთვლი, რომ ისინი დაუფასებელია.

— ახლა, — თქვა მონტე-კრისტომ, — რაც შეეხება ყმაწვილი კაცის დედას...

— რაც შეეხება მარკიზა კორსინარის...

— ღმერთო ჩემო! — თქვა ლუკიდან ჩამოსულმა, რომლის გზაზე სულ ახალ-ახალი წინააღმდეგობანი იხატებოდა, — ნუთუ ისიც დაგვჭირდება?

— არა, — თქვა მონტე-კრისტომ, — თუმცა ის ხომ...

— დიახ, დიახ... ის...

— მან ხომ თავისი ვალი მოიხადა ბუნების წინაშე.

— დიახ, — ჩაეჭიდა მის სიტყვებს ლუკიდან ჩამოსული.

— მე ეს ვიცოდი, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — უკვე ათი წელია, რაც გარდაიცვალა.

— მე ჯერ კიდევ დავტირი მას. — თქვა მაიორმა. ჯიბიდან უჯრედებიანი ცხვირსახოცი ამოიღო, და ჯერ მარცხენა თვალი ამოიწმინდა, მერე მარჯვენა.

— რა გაეწყობა, — თქვა მონტე-კრისტომ, — ჩვენ ყველა სიკვდილის შვილები ვართ. ახლა თქვენ გესმით, ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, რომ საფრანგეთში საჭირო არ არის იმისი ცოდნა, რომ თქვენ თხუთმეტი წელია შვილს დამორებული ხართ, ბოშების ისტორია, რომლებიც ბავშვებს იტაცებენ, ჩვენთან მოდამი არ არის. თქვენ ზრდიდით პროვინციის კოლეჟში და ახლა გასურთ მისი განათლება სრულყოფამდე აიყვანოთ პარიზის მაღალ საზოგადოებაში. ამიტომ დატოვეთ ვია-რეჯო, სადაც თქვენი ცოლის სიკვდილის შემდეგ ცხოვრობდით. ეს სავსებით საკმარისი იქნება.

— თქვენ ასე ფიქრობთ?

— რასაკვირველია.

— მაშ ყველაფერი რიგზეა.

— თუ ვინმე გაიგებს ამ განშორების შესახებ...

— მაშინ რა უნდა ვთქვა?

— რომ ორგულმა აღმზრდელმა თქვენი ოჯახის მტრებს მიჰყიდა...

— ესე იგი, კორსინარებმა?

— რასაკვირველია, — გაიტაცეს ბავშვი, რათა თქვენი გვარი გამქრალიყო.

— სწორია, ის ხომ ერთადერთი ვაჟი იყო.

— ახლა კი, როდესაც ყველაფერზე შევთანხმდით, განაახლეთ თქვენი მოგონებები: ისინი უკვე აღარ გიმტყუნებენ, უეჭველია ხვდებით, რომ სიურპრიზი მოგიმზადეთ.

— სასიამოვნო? — ჰკითხა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— ვხედავ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — რომ მამის თვალი და გული არ ტყუვდება.

— ჰმ, — ჩაიბურტყუნა მაიორმა.

— ვინმემ საიდუმლოება გათქვა, უფრო სწორად, მიხვდით, რომ აქ არის?

— ვინ არის აქ?

— თქვენი ბავშვი, თქვენი ვაჟიშვილი, თქვენი ანდრეა.

— მივხვდი, — უპასუხა ლუკიდან ჩამოსულმა მეტისმეტი ფლეგმატურობით: — მაშ ის აქ არის?

— დიახ, აქვე, — უთხრა მონტე-კრისტომ; — კამერდინერმა, რომელიც ეს-ეს არის შემოვიდა, მისი მოსვლა მაცნობა.

— ძალიან კარგი, ძალიან კარგი, — უპასუხა მაიორმა, რომელიც ყოველ შემახილზე თავისი კურტაკის ზონრებს ისწორებდა.

— ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — თქვენი მღელვარება ჩემთვის გასაგებია. დრო უნდა მოგცეთ, რათა გონება მოიკრიბოთ. გარდა ამისა, მე მინდა ამ ბედნიერი შეხვედრისათვის შევამზადო ყმაწვილი კაციც, რომელიც, ალბათ თქვენსავით მოუთმენლობას იჩენს.

— ეჭვი არ მეპარება, — თქვა კავალკანტი.

— მაშ ასე, თხუთმეტ წუთში ჩვენც აქ ვიქნებით.

— მაშ თქვენ აქ მომიყვანეთ? იმდენ სიკეთეს გამოიჩენთ, რომ თვითონ წარმომიდგენთ?

— არა, მე არ მინდა მამისა და შვილის შუა ჩავდგე. თქვენ მარტონი იქნებით, ბატონო მაიორო, მაგრამ დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, თუნდ სისხლის ხმა დამუნჯდეს, მაინც არ შევცდებით: ის ამ კარით შემოვა. ის ქერა, შეიძლება ითქვას, მეტისმეტად ქერა, ლამაზი კაცია, სასიამოვნო მანერებით; თუმცა თქვენ თვითონ დაინახავთ.

— ჰო, მართლა, — თქვა მაიორმა, — იცით თუ არა, რომ მე მხოლოდ თან წამოვიღე ორი ათასი ფრანკი, რომელიც კეთილ აბატ ბუზონისაგან მივიღე. ნაწილი გზაში დავკარგე და...

— და თქვენ ფული გჭირდებათ... ეს სრულიად სამართლიანია, ძვირფასო ბატონო კავალკანტი. აი, ინებეთ, ანგარიშის დამრგვალებისათვის რვა ათას ფრანკიანი ბანკის ბილეთები.

მაიორს თვალები წითელი ლალებივით გაუბრწყინდა.

— მაშ ჩემზე კიდევ ორმოცი ათასი ფრანკი დარჩება, — თქვა მონტე-კრისტომ.

— იქნებ თქვენს ბრწყინვალეობას ხელწერილი ნებავს? — ჰკითხა მაიორმა და ფული თავისი კურტაკის შიგნითა ჯიბეში დამალა.

— რისთვის? — უთხრა გრაფმა.

— როგორც გასამართლებელი საბუთი, აბატ ბუზონისთან ანგარიშის გასწორების დროს.

— თქვენ მომცემთ საერთო ხელწერილს, როდესაც დარჩენილ ორმოციათას ფრანკს მიიღებთ. პატიოსან ადამიანებს შორის ეს სიფრთხილე ზედმეტია.

— დიახ, მართალია, პატიოსან ადამიანებს შორის, — თქვა მაიორმა.

— კიდევ ერთი სიტყვა, მარკიზ.

— ბრძანეთ.

— თქვენ ნებას დამრთავთ, მცირე რჩევა მოგცეთ?

— რასაკვირველია, გთხოვთ!

— ცუდი არ იქნებოდა, ეს კურტაკი გადაგეგდოთ.

— მართლაც! — თქვა მაიორმა და თავის ტანისამოსს არცთუ უკმაყოფილოდ გადახედა.

— დიახ, ასეთებს ჯერ ისევ ატარებენ ვია-რეჯიში, მაგრამ პარიზში, მისი ელეგანტობის მიუხედავად, მოდიდან გადასულია.

— ეს საწყენია, — თქვა ლუკიდან ჩამოსულმა.

— თუ ასე მოგწონთ, გამგზავრების წინ ისევ ჩაიცვით.

— ახლა რა ვატარო?

— რაც თქვენს სკივრში აღმოჩნდება.

— როგორ თუ სკივრში? მე თან მხოლოდ საგზაო პარკი მაქვს.
 — თან, რასაკვირველია. რისთვის უნდა შეიჭუბოთ თავი? ესეც არ იყოს, ძველ ჯარისკაცს უყვარს თავისუფლად სიარული.
 — აი, სწორედ ამიტომ...
 — მაგრამ წინდახედული კაცი ხართ და ბარგი ადრე გამოგიგზავნიათ. ისინი გუშინ მიიღეს პრინციპის სასტუმროში, რიშელიეს ქუჩაზე, სადაც ოთახი შეგიკვეთიათ.
 — მაშ სკივრებში?..
 — მე მგონია, თქვენ კამერდინერს უბრძანეთ, რომ შიგ საჭირო ნივთები ჩაელაგებინა: სამოქალაქო ტანსაცმელი, მუნდირები. განსაკუთრებულ საზეიმო ვითარებაში მუნდირი ჩაიცვით, ეს ძალიან ეფექტურია. მაგრამ ორდენები არ დაგავიწყდეთ. საფრანგეთში ორდენებს დასცინიან, მაგრამ მაინც ატარებენ.
 — ძალიან კარგი, ძალიან კარგი, ძალიან კარგი! — თქვა მაიორმა, რომელიც უფრო და უფრო განცვიფრებაში მოდიოდა.
 — ახლა კი, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — როდესაც თქვენი გული გამაგრებულია, დიდი მღელვარებისათვის მოემზადეთ, ბატონო კავალკანტი, თქვენი ვაჟის ანდრეას სანახავად.
 გრაფმა აღფრთოვანებულ მაიორს ღიმილით თავი დაუკრა და ფარდების უკან მიიმალა.

თავი XVIII

ანდრეა კავალკანტი

გარფი მონტე-კრისტო შევიდა ბაპტისენის მიერ ლურჯად წოდებულ სასტუმროში. იქ უცდიდა საკმაოდ კოხტად ჩაცმული ყმაწვილი კაცი, რომელიც ამ სასახლის კარიბჭესთან ნახევარი საათის წინ დაქირავებულმა კაბრიოლეტმა მოიყვანა. ბაპტისენმა ადვილად იცნო იგი; ეს იყო მაღალი, ქერათმიანი, წითურწვერიანი და შავთვალეზიანი ყმაწვილი კაცი. სახის კანი თვალისმომჭრელი თეთრი და ელვარე ჰქონდა.

იმ დროს, როდესაც გრაფი სასტუმროში შევიდა, ყმაწვილი კაცი დივანზე დაუდევრად იყო გაწოლილი და თავის ფეხსაცმელებს უფულისყუროდ სცემდა ჯოხის ოქროს ბუნიკს.

მონტე-კრისტოს დანახვაზე სწრაფად წამოხტა.

— გრაფი მონტე-კრისტო?

— დიახ, — უპასუხა გრაფმა, — მე კი ვგონებ, ბედნიერება მაქვს ველაპარაკო ვიკონტ ანდრეა კავალკანტის?

— ვიკონტი ანდრეა კავალკანტი, — გაიმეორა ყმაწვილმა კაცმა და ძალდაუტანებლად თავი დახარა.

— თქვენ ჩემს სახელზე წერილი უნდა გქონდეთ, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— მე არ ვახსენებ ხელმოწერის გამო, რადგან იგი რამდენადმე უცნაურად მეჩვენა.

— სინდბად მეზღვაური, არა?

— სწორედ ასეა. და რაკი «ათას ერთი ღამის» სინდბად მეზღვაურის გარდა ეს სახელი არსად გამიგონია...

— ის სწორედ მათი ერთ-ერთი შთამომავალთაგანია, ჩემი მეგობარი, ძალზე მდიდარი კაცი. ინგლისელი, უფრო მეტი, ვიდრე ორიგინალი, თითქმის გიჟი; მისი ნამდვილი სახელია ლორდი უილმორი.

— ჰო, ახლა ჩემთვის ყველაფერი გასაგებია, — თქვა ანდრეამ. — მაშინ ყველაფერი შესანიშნავად ეწყობა. ეს ის ინგლისელია, რომელიც მე გავიცანი... დიახ, ძალიან კარგი, ბატონო გრაფო, მე თქვენს განკარგულებაში ვარ.

— თუ ის, რაც პატივი დამდეთ და მითხარით, სიმართლეა, — უთხრა ღიმილით გრაფმა, — ვიმედოვნებ, უარს არ მეტყვით მაცნობოთ ზოგიერთი დაწვრილებითი ამბავი თქვენი და თქვენი მშობლების შესახებ.

— სიამოვნებით, ბატონო გრაფო, «— უპასუხა ყმაწვილმა კაცმა თავისუფლად, რაც მის კარგ მხსიერებაზე მეტყველებდა. — მე, როგორც თქვენ ბრძანეთ, ვიკონტ ანდრეა კავალკანტი გახლავართ, მაიორ ბარტოლომეო კავალკანტის ვაჟიშვილი, იმ კავალკანტების შთამომავალი, რომლებიც ჩაწერილი არიან ფლორენციის ოქროს წიგნში. ჩვენმა ოჯახმა, დღემდე ჯერ კიდევ კარგად შეძლებულმა, რადგან მამაჩემის წლიური შემოსავალი ნახევარ მილიონს უდრის, ბევრი უბედურება გადაიტანა; მე თვითონ, როდესაც ხუთი თუ ექვსი წლის ვიყავი, გამიტაცა ვერაგმა აღმზრდელმა; და თხუთმეტი წელია, რაც ჩემი მშობელი არ მინახავს. მას შემდეგ, რაც ჭკუაში ჩავვარდი, რაც თავისუფალი გავხდი და მხოლოდ ჩემს თავს ვეკუთვნი, დავემბ მას, მაგრამ ამოდ. და აი, თქვენი მეგობრის — სინდბად მეზღვაურის წერილი მატყობინებს, რომ იგი პარიზშია და უფლებას მამლევს თქვენ მოგმართოთ მისი ამბის გასაგებად.

— რასაც თქვენ ყვებით, ვიკონტ, მართლაც რომ ძალზე საინტერესოა, — უთხრა გრაფმა და მოურიდებელი ყმაწვილი კაცის სახეს, რომელსაც სატანური სილამაზე ჰქონდა, ნაღვლიანი კმაყოფილებით შეხედა, — ძალიან კარგად მოიქეცით, რომ ჩემი მეგობრის სინდბად მეზღვაურის რჩევას დაუჯერეთ, რადგან მამათქვენი მართლაც პარიზშია და თქვენ გეძებთ.

გრაფი დარბაზში შემოსვლისთანავე თვალს არ აშორებდა ყმაწვილ კაცს, აღფრთოვანებული იყო მისი მზერით და ხმის სიმტკიცით, მაგრამ ისეთ ბუნებრივ სიტყვებზე, როგორცაა: «მამათქვენი პარიზშია და გეძებთ», ანდრეა წამოხტა და დაიყვირა:

— მამაჩემი, მამაჩემი აქ არის?

— რასაკვირველია, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მამათქვენი ბარტოლომეო კავალკანტი.

ყმაწვილი კაცის სახეზე აღბეჭდილი შიში იმწუთშივე გაქრა.

— ჰო, დიახ, მართალია, — თქვა მან, — მაიორი ბარტოლომეო კავალკანტი. მაშ, გრაფ, თქვენ ამბობთ, რომ ძვირფასი მამაჩემი აქ არის?

— დიახ, ბატონო, უფრო მეტიც: ეს-ეს არის მასთან ვიყავი. დიდი ხნის წინათ დაკარგული საყვარელი ვაჟიშვილის ამბავმა, რომელსაც იგი მომიყვა, ჩემზე ძალიან იმოქმედა. მის ტანჯვას, მის შიშს, მის იმედებს, სიმართლე ითქვას, შეეძლო ამადელვებელი პოემა შეექმნა. და აი, ერთ დღეს მას აცნობეს, რომ გამტაცებლები თანახმანი არიან დაუბრუნონ შვილი, ან აცნობონ მისი ადგილსამყოფელი, მაგრამ სამაგიეროდ დიდძალ ფულს მოითხოვენ. ვერაფერმა შეაჩერა მოსიყვარულე მამა; ეს ფული მას იტალიისათვის ვიზირებულ პასპორტთან ერთად პიემონტის საზღვარზე გაუგზავნა. თქვენ იმ დროს, მგონი, სამხრეთ საფრანგეთში იყავით?

— დიახ, გრაფო, — უპასუხა ანდრეამ ოდნავ შემკრთალი სახით, — დიახ, სამხრეთ საფრანგეთში ვიყავი.

— ნიცაში თქვენთვის ეტლი უნდა ყოფილიყო გამზადებული.

— მართალი ბრძანდებით. მან ნიციდან გენუაში ჩამიყვანა; გენუიდან — ტურინში, ტურინიდან — შამბერში, შამბერიდან — პონ დე-ბუვაზენში, პონ დე-ბუვაზენიდან — პარიზში.

— საუცხოოა! მას იმედი ჰქონდა გზაში შეგხვდებოდათ, რადგან ისიც მაგ გზით მოდიოდა; აი, ამიტომ გქონდათ დანიშნული ასეთი მარშრუტი.

— მაგრამ, — თქვა ანდრეამ, — თუნდ ჩემი ძვირფასი მამა შემხვედროდა, ვეჭვობ ვეცნე: მას შემდეგ, რაც მას დამაცვილეს, რამდენადმე შევიცვალე.

— სისხლის ხმა? — თქვა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, მართალია, მე არ მიფიქრია სისხლის ხმაზე, — თქვა ყმაწვილმა კაცმა.

— ახლა მარკიზ კავალკანტის მხოლოდ ერთი რამ აწუხებს, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — სახელდობრ, რას აკეთებდით იმ ხნის განმავლობაში, რაც მასთან დაშორებული იყავით? როგორ გექცეოდნენ თქვენი მჩაგვრელები? გექცეოდნენ თუ არა იმ პატივისცემით, რაც თქვენს გვარს შეეფერებოდა? ზნეობრივი წამების დროს, რომელიც ასჯერ უფრო მძიმეა, ვიდრე ფიზიკური ტანჯვა, ხომ არ შესუსტდა თქვენი ნიჭი, რომლითაც ბუნებამ ასე უხვად დაგაჯილდოვებდა და შეგიძლიათ თუ არა ხელახლა დაიჭიროთ ის მაღალი მდგომარეობა, რომლის უფლებაც გაქვთ.

— ბატონო ჩემო... — ჩაიბურტყუნა აბნეულად ყმაწვილმა კაცმა, — დარწმუნებული ვარ, არავითარი ყალბი დაბეზღება...

— რას ბრძანებთ! თქვენ შესახებ პირველად ჩემი მეგობრის ფილანტროპ ლორდ უილმორისაგან გავიგონე. მან მითხრა, რომ რაღაც გაჭირვებულ მდგომარეობაში გნახათ, არ ვიცი, რა იყო ასეთი. გამოკითხვა არ დამიწყია — ცნობისმოყვარე არა ვარ. რაკი მან თქვენს მიმართ თანაგრძნობა გამოიჩინა, მამ თქვენში ყოფილა რაღაც ამის ღირსი. მან თქვა, რომ სურვილი აქვს საზოგადოებაში ის მდგომარეობა დაგიბრუნოთ, რომელიც დაჰკარგეთ, რომ ის მოძებნის მამათქვენს და იპოვის კიდევ; მართლაც, დაიწყო მისი ძებნა, და იპოვა კიდევ, რადგან მამათქვენი აქ არის; ბოლოს, მან გუშინ გამაფრთხილა, რომ ჩამოდიოდა და მომცა ზოგიერთი მითითება, რომელიც თქვენს ქონებას ეხება; აი, სულ ეს არის. ვიცი, ჩემი მეგობარი უილმორი დიდი ორიგინალია, მაგრამ რაკი იმავე დროს იგი მართალი და ოქროს მადაროსავით მდიდარი ადამიანია და შესაძლებლობა აქვს ორიგინალობა გასწიოს, ისე რომ გაღარიბების არ შეეშინდეს, მე პირობა მივეცი მისი მითითებები შემესრულებინა. ახლა, ბატონო ჩემო, გთხოვთ შეკითხვაზე არ გამიბრაზდეთ: რაკი ერთგვარი მფარველობა უნდა გაგიწიოთ, მინდა ვიცოდე, თქვენმა უბედურებამ, რომელშიც თქვენ დამნაშავე არა ხართ და რომელიც არაფრით ამცირებს ჩემს თქვენდამი პატივისცემას, — რამდენადმე უცხო ხომ არ გაგხადათ იმ საზოგადოებისათვის, სადაც თქვენი ქონების და თქვენი გვარის მიხედვით ასეთი წარჩინებული მდგომარეობა უნდა დაიკავოთ?

— ამ მხრივ სავსებით დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — უპასუხა ყმაწვილმა კაცმა, რომელსაც სანამ გრაფი ლაპარაკობდა, თავისი აპლომბი დაუბრუნდა. — გამტაცებლებმა მამას უეჭველად იმ განზრახვით მომაცვილეს, რომ უფრო გვიან მისთვის მივეყიდეთ, ასეც მოიქცნენ, მათ ივარაუდეს, რომ კარგი ფასის მისაღებად საჭირო იყო შენარჩუნებინათ ჩემი ღირებულება, და თუ შესაძლებლობა ექნებოდათ, პირიქით, გაედიდებინათ კიდევაც; ასე რომ, საკმარისად კარგი განათლება მივიღე; ბავშვების გამტაცებლები დაახლოებით ისე მექცეოდნენ, როგორც ექცეოდნენ მცირე აზიელი მონათმფლობელები თავიანთ მონებს, რომლებიდანაც მათ სწავლული გრამატიკოსების, ექიმების და ფილოსოფოსების გამოყვანა სურდათ, რათა რომში უფრო ძვირად გაეყიდათ.

მონტე-კრისტომ კმაყოფილებით გაიღიმა, როგორც ჩანდა, ანდრეა კავალკანტისაგან ის ნაკლებს მოელოდა.

— ხოლო, — განაგრძო ანდრეამ, — თუ ჩემს აღზრდაში აღმოჩნდება ზოგიერთი ნაკლი, ან უფრო სწორად, მაღალი საზოგადოებისათვის შეუფერებელი ჩვევები,

იმედი მაქვს მხედველობაში მიიღებენ იმ უბედურებას, რომელიც ჩემს ბავშვობას და სიჭაბუკეს ახლდა, და ჩემს მიმართ შემწყნარებლობას გამოიჩინენ.

— კარგით, — უთხრა დაუდევრად გრაფმა, — ვიკონტ, თქვენ ისე მოიქცევით, როგორც მოგესურვებათ, — ეს თქვენი პირადი საქმეა და მხოლოდ თქვენ შეგეხებათ; მაგრამ მე თქვენს ადგილზე, დამიჯერეთ, მთელ ამ ფათერაკებზე ერთ სიტყვასაც არ დავძრავდი. თქვენი ცხოვრება რომანს წააგავს, ხოლო ყვითელყდიანი რომანის გამაღმერთებელი საზოგადოება უცნაური უნდობლობით ეკიდება იმათ, რომლებსაც ცხოვრება ცოცხალ ყდაში სვამს, თუნდაც იგი ისე მოოქრული იყოს, როგორც თქვენია. თავს უფლებას ვაძლევ, აი, ამ სიძნელეთა შესახებ მოგახსენოთ, ვიკონტო. ვერც კი მოასწრებთ ვინმეს მოუყვეთ თქვენი ცხოვრების ეს ამაღელვებელი ისტორია, რომ იგი უკვე მთელ პარიზს მოირბენს საკმაოდ დამახინჯებული სახით. იძულებული იქნებით ანტონის როლი გაითამაშოთ, ხოლო ასეთი ანტონების დრო უკვე წავიდა. შეიძლება ცნობისმოყვარეობა გამოიწვიოთ, ესეც ერთგვარ წარმატებას მოგიპოვებთ, მაგრამ ყველას არ სიამოვნებს დაკვირვებისა და დაცინვის საგანი იყოს. ამ მდგომარეობამ თქვენ შეიძლება დაგლалოთ.

— მე მგონი, თქვენ მართალი ბრძანდებით, გრაფო, — უთხრა ანდრეამ, რომელიც მონტე-კრისტოს ჩამტერებულ მხერაზე უნებურად გაფითრდა. — ეს სერიოზული უხერხულობაა.

— მაგრამ გადაჭარბებაც არ ღირს, — თქვა მონტე-კრისტომ, — იმის შიშით, შეცდომა არ დავუშვაო, შეიძლება კაცმა სისულელე ჩაიდინოს. არა, უბრალოდ, დაფიქრებულად უნდა მოიქცეთ; ხოლო თქვენისთანა ჭკვიანი კაცისათვის ამის გაკეთება მით უფრო ადვილია, რომ ამას თქვენი ინტერესი მოითხოვს. ყველაფერი, რაც თქვენს წარსულში ბნელია, უნდა უკუაგდოთ საბუთებითა და ღირსეული მეგობრების დამოწმებით.

ანდრეა შეკრთა.

— მე სიამოვნებით ვიქნებოდი თქვენი თავმდეები, — უთხრა მონტე-კრისტომ, მაგრამ ჩვეულებად მაქვს ეჭვით მოვექცე კარგ მეგობრებსაც და სხვებსაც აღვუძრა იგი. ასე რომ, ჩემს ამპლუას არ შევასრულებდი, როგორც ამბობენ მსახიობები, და ხიფათი შემექნებოდა, რომ სტვენით გამიმასპინძლებოდნენ, ეს კი ზედმეტია.

— მაგრამ, ბატონო გრაფო, — დაიწყო ანდრეამ თამამად, — ლორდ უილმორის პატივისცემის გამო, რომელმაც მე თქვენთან გამიწია რეკომენდაცია...

— დიახ, რასაკვირველია, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ ლორდ უილმორს ჩემთვის არ დაუფარავს, რომ თქვენ რამდენადმე ქარიშხლიანი ახალგაზრდობა გაატარეთ. არა, არა, — თქვა გრაფმა, როდესაც ანდრეას მოძრაობა შენიშნა, — მე თქვენგან აღსარებას არ ვითხოვ. თუმცა მამათქვენი, მაიორი კავალკანტი, ამისათვის გამოიძახეს ლუკიდან, რომ თქვენ სხვა არავინ დაგჭირდეთ. თქვენ მას ახლა ნახავთ; ცოტა არ იყოს უჟმურია, თავი მედიდურად უჭირავს, მაგრამ ეს მუნდირის შედეგია, და როდესაც გაიგებენ, ავსტრიის ჯარებში თვრამეტ წელიწადს მსახურობდაო, ყველაფერს აპატიებენ. ჩვენ საერთოდ მომთხოვნები არა ვართ ავსტრიელების მიმართ. მაგრამ, გარწმუნებთ, როგორც მამა, სრულიად მისაღებია.

— თქვენ მე მამშვიდებთ, გრაფო; ისე დიდი ხანია დამორებული ვარ მას, რომ სულ არ მახსოვს.

— გარდა ამისა, ხომ იცით, დიდი ქონება გაიძულებთ ბევრ რამეს შეწყნარებით უყუროთ.

— მამაჩემი ნამდვილად მდიდარია?

— ის მილიონერია... ხუთასი ათასი ლივრი წლიური შემოსავალი აქვს.

— მაშ, ჩემი მდგომარეობა საკმაოდ... სასიამოვნო იქნება? — იმედიანად ჰკითხა ყმაწვილმა კაცმა.

— ძალზე სასიამოვნო, ჩემო ძვირფასო; სანამ თქვენ პარიზში იქნებით, წელიწადში ორმოცდაათი ათასი ლივრი დაგინიშნათ.

— ასეთ შემთხვევაში, მუდმივად პარიზში ვიცხოვრებ.

— ეჰ, ვის შეუძლია თქვას, რა იქნება მომავალში? ძვირფასო, კაცი ბჭობდა, ღმერთი იცინოდაო...

ანდრეამ ამოიოხრა.

— მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, — თქვა მან, — სანამ მე პარიზში ვარ და... სანამ მდგომარეობა არ მაიძულებს გავემგზავრო, იმ ფულით, რომელიც თქვენ ეს-ეს არის ახსენეთ, უზრუნველყოფილი ვიქნები?

— რასაკვირველია.

— მამაჩემის მიერ? — შემფოთებით ჰკითხა ანდრეამ.

— დიახ, მაგრამ ლორდ უილმორის თავდებობით, რომელმაც მამათქვენის თხოვნით ბატონ დანგლართან, პარიზის ერთ-ერთ ყველაზე სანდო ბანკირთან, ყოველთვიურად კრედიტი გაგიხსნათ ხუთი ათასი ფრანკის რაოდენობით.

— მამაჩემი დიდხანს აპირებს პარიზში დარჩენას? — ჰკითხა ანდრეამ შემფოთებით.

— მხოლოდ რამდენიმე დღეს, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — სამსახური მხოლოდ ორი-სამი კვირით ათავისუფლებს.

— ოჰ, ძვირფასო მამა! — თქვა ამ სწრაფი გამგზავრებით ცხადად გახარებულმა ანდრეამ.

— ამიტომ, — თქვა მონტე-კრისტომ, და ისეთი სახე მიიღო, თითქოს ვერ გაიგო ამ სიტყვების ტონი, — ამიტომ არ მინდა ერთი წუთითაც დავაგვიანო თქვენი შეხვედრა. მზადა ხართ გადაეხვიოთ ღირსეულ ბატონ კავალკანტის?

— იმედი მაქვს, თქვენ ამაში ეჭვი არ გეპარებათ.

— მაშ, შედით იმ სასტუმროში, ჩემო მეგობარო; თქვენ იქ ნახავთ მამათქვენს; ის თქვენ გელით.

ანდრეამ გრაფს თავმდაბლად დაუკრა თავი და დარბაზში შევიდა.

გრაფმა თვალებით გააცილა იგი და როდესაც დაინახა, რომ გავიდა, გამოსწია ერთ-ერთ სურათში დამალული ზამბარა, რომელმაც, რაკი ჩარჩოდან გამოვიდა, დატოვა ჭუჭრუტანა. ეს მონტე-კრისტოს საშუალებას აძლევდა დაენახა ყველაფერი, რაც სასტუმროში ხდებოდა.

ანდრეამ კარი მიიხურა და მაიორისაკენ გაემართა, ეს უკანასკნელი კი ნაბიჯების ხმის გაგონებისთანავე წამოდგა.

— ოჰ, ჩემო ძვირფასო მამავ, — თქვა ანდრეამ ისე ხმამაღლა, რომ გრაფს დაკეტილ კარებში გაეგონა, — ნუთუ ეს თქვენა ხართ?

— გამარჯობა, ჩემო ძვირფასო ვაჟიშვილო, — უთხრა მაიორმა სერიოზულად.

— რა ბედნიერებაა ამდენი წლის განშორების შემდეგ კვლავ შეხვედრა, — თქვა ანდრეამ და კარისაკენ გაიხედა.

— დიახ, ნამდვილად ხანგრძლივი განშორება იყო.

— არ გადაგეხვიოთ, ბატონო ჩემო? — ჰკითხა ანდრეამ.

— როგორც გინდათ, ჩემო ვაჟიშვილო, — უთხრა მაიორმა. და მათ ერთმანეთი გადაკოცნეს ისევე, როგორც ეს ფრანგულ თეატრში ხდება: ლოყაზე ლოყის მიდებით.

— მაშ, ჩვენ ისევ ერთად ვართ! — თქვა ანდრეამ.

— ჩვენ ისევ ერთად ვართ, — გაიმეორა მაიორმა.

— რომ აღარასოდეს განვშორდეთ?

— პირიქით, ძვირფასო შვილო, მე მგონია, საფრანგეთი მეორე სამშობლოდ მიგაჩნიათ?

— უნდა გამოგიტყდეთ, — უთხრა ყმაწვილმა კაცმა, — სასოწარკვეთილებამდე მივიდოდი, საფრანგეთის დატოვება რომ მომიხდეს.

— მე კი, ხომ გესმით, ლუკის გარეთ ცხოვრებას ვერ შევძლებ. ასე რომ, პირველი შესაძლებლობისთანავე იტალიაში დავბრუნდები.

— მაგრამ წასვლამდე ძვირფასო მამა, თქვენ, რასაკვირველია, მომცემთ საბუთებს, რომელთა საფუძველზე ჩემი წარმოშობის დამტკიცებას შევძლებ.

— რა თქმა უნდა, სწორედ ამისთვის ჩამოვედი სასწრაფოდ, დიდი გაჭირვება გადამხდა იმისათვის, რომ თქვენ შეგხვედროდით და ეს საბუთები გადმომეცა, ამის გაკეთება მხოლოდ უაზრობა იქნებოდა. ამაზე წავიდა ჩემი სიცოცხლის უკანასკნელი დღეები.

— და ის საბუთები...

— აი, ისინი.

ანდრეამ ხარბად დასტაცა ხელი მამამისის ქორწინების და თავისი ნათლობის მოწმობას, შემდეგ ნამდვილი ვაჟიშვილისათვის ჩვეული სულწასულობით გაშალა და ორივე აქტი სწრაფი და გაწაფული თვალებით გადაიკითხა, რაც საკმაოდ კარგ გამოცდილებას და, ამავე დროს, ცოცხალ ინტერესს მოწმობდა.

როდესაც დაამთავრა, მის სახეზე ენით გამოუთქმელი სიხარული აღიბეჭდა და მაიორს უცნაური ღიმილით შეხედა.

— ოჰო, მამ იტალიაში კატორღა უკვე აღარ არსებობს? — თქვა მან სუფთა ტოსკანურ კილოზე.

მაიორი გაიჭიმა.

— ეგ რატომ დაგჭირდათ? — ჰკითხა მან.

— იმიტომ, რომ იქ დაუსჯელად ბეჭდავენ ასეთ საბუთებს. ამის ნახევარი სიყალბისათვის, ჩემო ძვირფასო მამა, საფრანგეთში ხუთი წლით ტულონში გაგზავნიდნენ სააგარაკოდ.

— რა თქვით? — ჰკითხა მაიორმა, და შეეცადა დიდებული იერი მიეღო.

— ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, — თქვა ანდრეამ და მაიორს იდაყვში ხელი მოჰკიდა, — რამდენს გიხდიან იმისათვის, რომ მამაჩემი იყოთ?

მაიორს უნდოდა ეპასუხა.

— სსს... — უთხრა ანდრეამ და ხმას დაუდაბლა, — მე მოგცემთ ნდობის მაგალითს: მე წელიწადში ორმოცდაათი ათას ფრანკს მამლევინ იმისათვის, რომ თქვენი შვილის როლი გავითამაშო, ყოველ შემთხვევაში, გასაგებია, არავითარი სურვილი არა მაქვს უარი ვთქვა იმაზე, რომ თქვენ მამაჩემი ხართ.

მაიორმა ირგვლივ შემოფოთებით მიმოიხედა.

— ნუ სწუხხართ, აქ არავინ არის, — უთხრა ანდრეამ, — ესეც არ იყოს, ჩვენ იტალიურად ვლაპარაკობთ.

— მე კი, — უთხრა ლუკიდან ჩამოსულმა, — ერთდროულად ორმოცდაათ ათას ფრანკს მამლევინ.

— ბატონო კავალკანტი, — ჰკითხა ანდრეამ, — გჯერათ თქვენ ჯადოქრული ზღაპრები?

— წინათ არა მჯეროდა, ახლა კი უნდა დავიჯერო.

— მაშ, თქვენ დამამტკიცებელი საბუთი გაქვთ?

მაიორმა ჯიბიდან პეშვით ოქროს ფულები ამოიღო.

— ხელშესახები, როგორც ხედავთ.

— მაშ, თქვენის ფიქრით, შემძლია ვერწმუნო დაპირებებს, რომლებიც მე მომცეს?

— მე მგონი, სარწმუნოა.

— და ის კეთილი გრაფი მათ შეასრულებს?

— ზუსტად; მაგრამ ამას რომ მივალწიოთ, თქვენ თვითონაც გესმით, საჭიროა კარგად შევასრულოთ ჩვენი როლები.

— მაგას რა თქმა უნდა.

— მე — ნაზი მამა...

— მე კი — მოკრძალებული ვაჟიშვილი, რაკი მათ სურთ, რომ თქვენი შვილი ვიყო.

— ვის «მათ»?

— ეშმაკმა დალახვროს, არაფერი ვიცი, მათ, ვინც წერილს გვწერენ.. თქვენ ხომ წერილი მიიღეთ?

— მივიღე.

— ვისგან? — ვინმე აბატი ბუზონისაგან.

— თქვენ მას არ იცნობთ?

— არასოდეს მინახავს.

— რა ეწერა ამ წერილში?

— არ გამცემთ?

— რისთვის გაგცემთ? ჩვენ ხომ საერთო ინტერესები გვაქვს.

— მაშ წაიკითხეთ.

და მაიორმა ყმაწვილ კაცს წერილი გადასცა.

ანდრეამ დაბალი ხმით წაიკითხა:

«თქვენ ღარიბი ხართ, უბედური სიბერე გელით. გინდათ გახდეთ თუ მდიდარი არა, ყოველ შემთხვევაში, დამოუკიდებელი ადამიანი მაინც?

ამ წუთშივე გაემგზავრეთ პარიზში და მიაკითხეთ გრაფ მონტე-კრისტოს, ელისეს მინდვრების ავენიუ, 130. თქვენ მას ჰკითხავთ თქვენი ვაჟიშვილის ამბავს; ის დაბადებულია მარკიზა კორსინარისთან ქორწინებიდან და ხუთი წლის ასაკში მოგტაცეს.

ამ ვაჟიშვილს ჰქვია ანდრეა კავალკანტი.

რათა ეჭვი არ დაგებადოთ, რომ ქვემოთ ხელის მომწერს თქვენთვის სიკეთე სურს, ამ წერილთან ერთად მიიღებთ:

«1. ორიათას ოთხასი ტოსკანური ლივრის ქვითარს, გასანაღდელებელს ბატონ გოცის ბანკის მიერ ფლორენციაში.

2. სარეკომენდაციო წერილს გრაფ მონტე-კრისტოსთან, რომელიც ჩემი დავალებით ორმოცდარვა ათას ფრანკს გადაგიხდის.

გამოცხადდით გრაფთან 26 მაისს, საღამოს შვიდ საათზე.

აბატი ბუზონი».

— სწორედ ასეა.

— რას ნიშნავს ეს «სწორედ ასეა?» ამით რისი თქმა გსურთ? — ჰკითხა მაიორმა.

— რომ მეც მივიღე თითქმის ასეთივე წერილი.

— თქვენ?

— დიახ, მე!

— აბატი ბუზონისაგან?

— არა.

— მაშ ვისგან?

— ერთი ინგლისელის, ვიღაც ლრდ უილმორისაგან, რომელიც თავის თავს სინდბად მეზღვაურს უწოდებს.

— და რომელსაც თქვენც ისევე იცნობთ, როგორც მე აბატ ბუზონის.

— არა, მე უფრო მეტი ვიცი, ვიდრე თქვენ.

— თქვენ ის გინახავთ?

— დიახ, ერთხელ.

— სადა?

— ამას კი ვერ გეტყვით: მაშინ თქვენ იმდენივე გეცოდინებათ, რამდენიც მე, ეს კი ზედმეტია.

— იმ წერილში რას გატყობინებენ?..

— წაიკითხეთ.

— «თქვენ ღარიბი ხართ და სამწუხარო მომავალი გელით. გინდათ მიიღოთ დიდებული გვარი, იყოთ თავისუფალი, მდიდარი?»

— ეშმაკმა დალახვროს, — თქვა ანდრეამ, რომელიც ქუსლებზე ირხეოდა, — თითქოს ეს საკითხავია.

— «ჩაჯექით საფოსტო ეტლში, რომელიც ნიციდან გენუისკენ მიმავალ გზაზე დაგელოდებათ. გაემგზავრეთ ტურინით, შამბერიტ და პონ-დევუაზენით. გამოცხადდით გრაფ მონტე-კრისტოსთან, ელისეს მინდვრების ავენიუ, 130; ოცდაექვს მაისს, საღამოს შვიდ საათზე, და ჰკითხეთ მამათქვენის შესახებ.

თქვენ მარკიზ ბარტოლომეო კავალკანტის და მარკიზა ოლივა კორსინარის ვაჟიშვილი ხართ, როგორც ამას ამტკიცებენ დოკუმენტები, რომელთაც თქვენ მარკიზი გადმოგცემთ; ისინი უფლებას მოგცემენ ამ გვარით გამოცხადდეთ პარიზის საზოგადოებაში.

რაც შეეხება თქვენს მდგომარეობას, ორმოცდაათი ათასი ლივრი წლიური შემოსავალი საშუალებას მოგცემთ ღირსეულად გეჭიროთ თავი.

ამასთან ერთად გეგზავნებათ ხუთი ათასი ლივრის ქვითარი ნიცში ბატონ ფერეას ბანკზე გამოწერილი და სარეკომენდაციო წერილი გრაფ მონტე-კრისტოსთან, რომელსაც დავავალე თქვენს საჭიროებებზე იზრუნოს.

სინდბად მეზღვაური».

— ოჰო! ეს ძალიან კარგია! — შენიშნა მაიორმა.

— მართლაც, არა?

— ნახეთ გრაფი?

— ეს არის მისი ოთახიდან გამოვედი.

— მან დაადასტურა ეს წერილი?

— სავსებით.

— რაიმე გესმით ამ ამბავში?

— სიმართლე გითხრათ, არაფერი.

— აქ ვიღაცას ასულელებენ.

— ყოველ შემთხვევაში, არა ჩვენ.

— არა, რასაკვირველია.

— მაშ...

— ჩვენ რა გვენაღვლება, ასეა არა?

სწორედ ამის თქმა მინდოდა; ვითამაშოთ ბოლომდე და მეგობრულად.

— ეგრე იყოს; თქვენ ნახავთ, რომ მე თქვენი ღირსეული პატრონი ვიქნები.

— ამაში ერთი წუთითაც არ შემპარვია ეჭვი, ჩემო ძვირფასო მამავ.

— თქვენ დიდ პატივს მღებთ, ძვირფასო შვილო.

მონტე-კრისტომ ეს მომენტი აირჩია სასტუმროში დასაბრუნებლად. მისი ნაბიჯების ხმაზე მოსაუბრეები ერთმანეთს გადაეხვივნენ. გრაფმა მათ გადახვეულებს მოუსწრო.

— აბა, რას იტყვით, მარკიზ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ, — როგორც ჩანს, კმაყოფილი ხართ თქვენი ვაჟიშვილით.

— ოჰ, გრაფო, სიხარულისაგან სული მეხუთება.

— თქვენ, ყმაწვილო კაცო?

— სიხარულისაგან ჩემს თავს აღარ ვეკუთვნი.

— ბედნიერი მამა! ბედნიერი შვილი! — თქვა გრაფმა.

— მხოლოდ ერთი რამ მაღონებს, — თქვა მაიორმა, — ის, რომ პარიზი სწრაფად უნდა დავტოვო.

— ძვირფასო ბატონო კავალკანტი, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — იმედი მაქვს ისე არ წახვალთ, რომ საშუალება არ მომცეთ ზოგიერთი ჩემი მეგობარი გაგაცნოთ.

— მე თქვენს განკარგულებაში ვარ, ბატონო გრაფო, — უპასუხა მაიორმა.

— ახლა, ყმაწვილო კაცო, აღსარება თქვით.

— ვისთან?

— მამათქვენთან. გულახდილად უთხარით, როგორია თქვენი ფინანსური მდგომარეობა.

— ეშმაკმა დალახვროს, თქვენ მტკივნეულ ადგილს შეეხეთ, — თქვა ანდრეამ.

— გესმით, მაიორო? — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— რასაკვირველია, მესმის.

— მაგრამ ხვდებით?

— საუცხოოდ.

— ეს ძვირფასი ბავშვი ამბობს, რომ ფული სჭირდება.

— მერე მე რა უნდა ვქნა?

— მისცეთ.

— მე?

— დიახ, თქვენ.

მონტე-კრისტო მათ შუა ჩადგა.

— აიღეთ, — უთხრა მან ანდრეას და ხელში დასტა ბანკის ბილეთები მიაჩქია.

— რა არის ეს? — მამათქვენის პასუხი.

— მამაჩემის? — თქვენ ხომ სიტყვა გადაუკარით, რომ ფული გჭირდებათ?

— დიახ, მერე? — ჰოდა აი, მან დამავალა თქვენთვის გადმომეცა იგი.

— ჩემი შემოსავლის ანგარიშზე?

— არა, ეს ფული დასაბინავებელი ხარჯებიდანაა.

— ძვირფასი მამა!

— ჩუმად! — უთხრა მონტე-კრისტომ, — ხომ ხედავთ, მას არ უნდა გითხრათ, რომ ეს მისგანაა.

— ძალიან ვაფასებ მის გულისხმიერებას, — თქვა ანდრეამ და ფული ჯიბეში ჩაიტენა.

— კარგი, — უთხრა გრაფმა, — ახლა წადით.

— როდის გვექნება პატივი ხელახლა ვნახოთ თქვენი ბრწყინვალეობა? — ჰკითხა კავალკანტი.

— ჰო, მართლა, — თქვა ანდრეამ, — როდის გვექნება ეს პატივი?

— თუ ინებებთ, თუნდაც შაბათს... დიახ... სწორედ შაბათს. ქალაქგარეთ სახლში, ოტეილში, ფონტენის ქუჩა 128. სადილად რამდენიმე კაცი მეყოლება და, სხვათა

შორის, ბატონი დანგლარიც, თქვენი ბანკირი. მე მას გაგაცნობთ; იგი ორივეს უნდა გიცნობდეთ, მან ხომ ფული უნდა გიხადოთ.

— საპარადო ფორმაში? — ჰკითხა მაიორმა დაბალი ხმით.

— საპარადო ფორმაში: მუნდირი, ორდენები, მოკლე შარვალი.

— მე? — ჰკითხა ანდრეამ.

— ძალიან უბრალოდ: შავი შარვალი, ლაკის ფეხსაცმელები, თეთრი ჟილეტი; შავი ან ლურჯი ფრაკი, გრძელი ჰალსტუხი; ტანისამოსი ბლენს ან ვერონიკს შევუკვეთე, თუ მათი მისამართი არ იცით, ბაპტისენი გეტყვით. რაც უფრო ნაკლებად პრეტენზიულად იქნებით ჩაცმული, თქვენი სახსრების მიხედვით, მით უკეთეს ეფექტს მოახდენთ. ცხენების ყიდვისას დევდიოს მიმართეთ, ეტლი კი ბაპტისენს შეუკვეთეთ.

— რომელ საათზე შეგვიძლია გამოცხადება? — ჰკითხა ყმაწვილმა კაცმა.

— დაახლოებით შვიდის ნახევარზე.

— კარგი, — თქვა მაიორმა და ქუდს ხელი წაატანა.

კავალკანტებმა გრაფს თავი დაუკრეს და გავიდნენ.

გრაფი ფანჯარასთან მივიდა და დაინახა, რომ მკლავი-მკლავ გაყრილმა კავალკანტებმა ეზოში გაიარეს.

— აი, ჭეშმარიტად ორი გაიძვერა! — თქვა მან, — რა სამწუხაროა, რომ ისინი სინამდვილეში მამა-შვილი არ არიან.

ის ცოტა ხანს მწუხარე ფიქრებმა წაიღო.

— წავალ მორელებთან, — თქვა მან, — მე მგონი ზიზღი უფრო მახრჩობს, ვიდრე სიძულვილი.

თავი XIX

იონჯით დათესილი ბოსტანი

ახლა ჩვენმა მკითხველებმა უფლება მოგვცენ ბატონ დე ვილფორის სახლის მოსაზღვრე ბოსტანს დავუბრუნდეთ, სადაც წაბლის ხეებში ჩაფლული რიკულების უკან ჩვენს ნაცნობებს შევხვდებით.

ამჯერად პირველი მაქსიმელიანი მოვიდა. ეს ისაა, რომ მიკვრია ლოყით ბოსტნის ფიცრის ტიხარს და დარაჯობს, როდის გამოჩნდება ბაღში ხეებს შუა ნაცნობი ჩრდილი, ან როდის აახმაურებს ატლასის ფეხსაცმელი ხეივნის ქვიშას.

ბოლოს გაისმა ნანატრი ფეხის ხმა, მაგრამ ერთის მაგიერ ორი ჩრდილი ახლოვდებოდა. ვალენტინას დაგვიანების მიზეზი იყო ქალბატონ დანგლარისა და ეჟენის სტუმრობა, ამან შეაფერხა შეყვარებულთა პაემანი. ვალენტინას არ უნდოდა ეს პაემანი სავსებით ჩაშლოდა, ამიტომ მადმუაზელ დანგლარს ბაღში გასეირნება შესთავაზა. ამით უნდოდა მაქსიმელიანისათვის დაემტკიცებინა, რომ იგი დამნაშავე არ იყო დაგვიანებაში, რომელიც ყმაწვილ კაცს, ალბათ, ძალიან აწუხებდა.

მორელმა, შეყვარებულებისათვის დამახასიათებელი ინტუიციით, ეს გაიგო და გულზე მოემვა. ვალენტინა ისე ახლოს არ მოდიოდა, რომ მისი ლაპარაკი გასაგონი ყოფილიყო, მაგრამ იმგვარად სეირნობდა, რომ მაქსიმელიანი ავლილსაც ხედავდა და ჩამოვლილსაც; ყოველთვის, როდესაც ქალი ვაჟს ჩაუვლიდა, თანამგზავრისათვის შეუმჩნეველი მზერით, ატყობინებდა:

«მოითმინე, მეგობარო, ხომ ხედავ, რომ დამნაშავე არა ვარ», მაქსიმელიანიც ითმენდა და აღფრთოვანებაში მოდიოდა იმ კონტრასტით, რომელიც ამ ორ ქალიშვილს შორის არსებობდა. ერთი ქერა, მიბნედილი თვალებით, ლამაზი, ნორჩი

ტირიფივით მოქნილი. მეორე — შავგვრემანი, ამაყი თვალებითა და ალვისხესავით ტანაყრილი. რა თქმა უნდა, ამ ორი პიროვნების შედარების დროს მთელი უპირატესობა, ყმაწვილი კაცის თვალში, მაინც ვალენტინას მხარეს იყო.

ნახევარი საათის სეირნობის შემდეგ ქალიშვილები იქაურობას გაეცალნენ. მაქსიმილიანი მიხვდა, რომ ქალბატონ დანგლარის ვიზიტი დასასრულს უახლოვდებოდა.

მართლაც, ერთი წუთის შემდეგ ვალენტინა მარტო დაბრუნდა. ქალიშვილს ეშინოდა, არავის შეემჩნია და ნელა მოდიოდა. იმის მაგივრად, რომ პირდაპირ კარებთან მისულიყო, სკამზე დაჯდა, შემდეგ, თითქოს შემთხვევით, თვალი მოავლო ყველა ბუჩქს და ხეივანს. როდესაც სიფრთხილისათვის ყველა ეს ზომები მიიღო, ჭიშკართან მიიბრინა.

— ვალენტინა, — გაისმა ხმა.

— გამარჯობათ, მაქსიმილიან, გალოდინეთ, მაგრამ მიზეზი თქვენთვის ნათელია.

— დიახ, მე ვიცანი მადმუაზელ დანგლარი, მაგრამ არ ვიცოდი, რომ ამ ახალგაზრდა ქალის მეგობარი იყავით.

— მერედა ვინ გითხრათ, რომ მეგობრები ვართ?

— არავინ, მაგრამ ისე მკლავგაყრილები სეირნობდით და საუბარიც რაღაც ისეთი გქონდათ, რომ ასე მომეჩვენა. ვისაც უნდა შეეხედა, იტყოდა: სკოლის ამხანაგები ერთმანეთს საიდუმლოებას უმჟღავნებენო.

— ჩვენ მართლაც გამოვუტყდით ერთმანეთს, — თქვა ვალენტინამ: — მან აღიარა, რომ არ სურს ბატონ დე მორსერის ცოლობა, მე კი ვეუბნებოდი, უბედური ვიქნები, თუ ბატონ დ'ეპინესთან დავქორწინდი-მეთქი.

— ძვირფასო ვალენტინა!

— აი, ამიტომ მოგეჩვენათ, რომ მე და ექვნი გულითადი მეგობრები ვართ, — განაგრძო ყმაწვილმა ქალმა: — როდესაც ვლაპარაკობდი ადამიანზე, რომელიც მძულს, ვფიქრობდი იმაზე, ვინც მიყვარს.

— რა კარგი ხართ, ვალენტინა, და რა ბევრია თქვენში ის, რაც არასოდეს იქნება მადმუაზელ დანგლარში — ის აუხსნელი მომხიბლაობა, რომელიც ქალისათვის იგივეა, რაც ყვავილისათვის სურნელება, ხოლო ნაყოფისათვის სიტკბოება. ყვავილისათვის და ნაყოფისათვისაც მარტო სილამაზე ხომ არ არის საკმარისი.

— ეს თქვენ ჩემი სიყვარულის გამო გეჩვენებათ, მაქსიმილიან.

— არა, ვალენტინა, გეფიცებით არა. აი ახლა მე თქვენ ორივეს გიყურებდით და, პატიოსან სიტყვას გეუბნებით, მართებულად ვაფასებდი მადმუაზელ დანგლარის სილამაზეს, მაგრამ ვერ გამეგო, როგორ შეიძლება მისი შეყვარება.

— ეს იმიტომ, რომ, როგორც თქვენ თვითონ თქვით, მეც აქ ვიყავი და ეს გარემოება კი მიკერძოებულს გხდით.

— არა... მაგრამ მითხარით... გეკითხებით უბრალო ცნობისმოყვარეობის გამო, რომელიც აიხსნება ჩემი შეხედულებით მადმუაზელ დანგლარზე...

— და ალბათ უსამართლო შეხედულებით, თუმც არ ვიცი რაზეა ლაპარაკი. როდესაც თქვენ ჩვენ გვასამართლებთ, საწყალ ქალებს, შეწყნარების იმედი არ უნდა ვიქონიოთ.

— განა როდესაც ქალები ლაპარაკობთ, ძალიან სამართლიანები ხართ ერთმანეთის მიმართ.

— ეს იმიტომ, რომ ჩვენი მსჯელობა ყოველთვის მიკერძოებულია. მაგრამ თქვენს შეკითხვას დავუბრუნდეთ.

— მადმუაზელ დანგლარს ვინმე უყვარს, რომ ბატონი დე მორსერის ცოლობა არა სურს?

— მაქსიმილიან, მე უკვე გითხარით, რომ ექენი ჩემი მეგობარი არ არის.

— ღმერთო ჩემო, — თქვა მორელმა, — ქალიშვილები თუნდ მეგობრებიც არ იყვნენ, ერთმანეთს მაინც უმჟღავნებენ საიდუმლოებას; გამოტყდით, რომ თქვენ კითხეთ ამის შესახებ. ვხედავ, იღიმებით.

— როგორც ჩანს, მაქსიმილიან, თქვენ ხელს არ გიშლით ეს ფიცრულის ტიხარი?

— თქვით, რა გითხრათ?

— მითხრა, რომ არავიან უყვარს, — თქვა ვალენტინამ, — რომ გათხოვების ფიქრი შიშსა ჰგვრის; მისთვის ბედნიერება თავისუფალი და დამოუკიდებელი ცხოვრებაა და თითქმის სურს, მამამისი გაღარიბდეს; მაშინ თავის მეგობარ ლუიზა დარმილივით შეძლებს მსახიობი გახდეს.

— აი, ხომ ხედავთ!

— მერედა ეს რას ამტკიცებს? — ჰკითხა ვალენტინამ.

— არაფერს, — უპასუხა ღიმილით მაქსიმილიანმა.

— მაშ რატომ იღიმებით?

— აი, ხომ ხედავთ, თქვენც აქეთ იყურებით, — უთხრა მაქსიმილიანმა.

— გინდათ, გაგეცლებით?

— არა, არა! მოდით თქვენზე ვილაპარაკოთ.

— დიახ, მართალი ხართ, ათი წუთიღა დაგვრჩა.

— ღმერთო ჩემო, — წამოიძახა დამწუხრებულმა მაქსიმილიანმა.

— დიახ, მაქსიმილიან, მართალი ხართ, — უთხრა სევდიანად ვალენტინამ, — ცუდი მეგობარი გყვართ. თქვენ ბედნიერებისათვის ხართ შექმნილი და ჩემი გულისათვის როგორც ცხოვრებას ეწევით; დამიჯერეთ, ამის გამო მწარედ ვკიცხავ ჩემს თავს.

— მერე რა, ვალენტინა, განა სულ ერთი არ არის: თუკი ეს ჩემთვის ბედნიერებაა! ამ მუდმივ ლოდინს ანაზღაურებს თქვენთან გატარებული ხუთი წუთი, თქვენს მიერ წარმოთქმული ორი სიტყვა. მე ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ღმერთს არ შეეძლო შეექმნა ორი ასე ჰარმონიულად შეთანხმებული გული და არ შეეძლო ასე სასწაულებრივად შეეერთებინა ისინი, რათა შემდეგ გაეყარა.

— გმადლობთ, მაქსიმილიან, იმედი იქონიეთ ორივეს მაგიერ: ეს მე თითქმის ბედნიერს მხდის.

— კიდევ რა შეგემთხვათ, ვალენტინა, რომ ასე ჩქარა მტოვებთ?

— არ ვიცი; ქალბატონმა დე ვილფორმა მთხოვა მასთან შევიარო; მითხრა, უნდა გაცნობო ისეთი რამ, რაზედაც დამოკიდებულია შენი ქონების ნაწილი. ოჰ, ღმერთო ჩემო, ძალზე მდიდარი ვარ; წაიღონ ჩემი ქონების ნახევარი, ოღონდ სიმშვიდე და თავისუფლება მომცენ — თქვენ ღარიბიც გეყვარებით; ხომ ასეა, მორელ?

— ყოველთვის მეყვარებით; რა ბედენაა ჩემთვის სიმდიდრე ან სიღარიბე, — ოღონდ ვალენტინა იყოს ჩემთან და დარწმუნებული ვიყო, რომ ვერავინ წამართმევს მას! მაგრამ ერთი მითხარით, ეს ამბავი ხომ არ შეიძლება თქვენს გათხოვებას შეეხებოდეს?..

— არა მგონია.

— მისმინეთ, ვალენტინა, მაგრამ ნუ შეშინდებით: სანამ ცოცხალი ვარ, მე თქვენს გარდა არავისი არ ვიქნები.

— თქვენ გგონიათ, ეს მე მამშვიდებს, მაქსიმილიან?

— ბოდიშს ვიხდი! მართალი ხართ, კარგად ვერ გამოვთქვი. იმისი თქმა მინდოდა, რომ ამ დღეებში მორსერს შევხვდი.

— მერე?

— როგორც იცით, ბატონი ფრანცი მისი მეგობარია.

— მერე რა?

— მან ფრანცის წერილი მიიღო, ატყობინებს, მალე დავბრუნდებიო.

ვალენტინა გაფითრდა და გისოსს მიეყრდნო.

— ღმერთო ჩემო, ნუთუ ასეა? — თქვა მან, — მაგრამ არა, ამის შესახებ ქალბატონი დე ვილფორი არ მაცნობებდა.

— რატომ?

— რატომ... მე თვითონაც არ ვიცი... მაგრამ ასე მგონია, რომ ქალბატონი დე ვილფორი, თუმცა აშკარად ამ ქორწინების წინააღმდეგი არ არის, მაგრამ გულში არ თანაუგრძნობს.

— ვალენტინა, ასე მგონია, ქალბატონ დე ვილფორის გაღმერთებას დავიწყებ.

— ნუ აჩქარდებით, მაქსიმილიან, — უთხრა ვალენტინამ ნაღვლიანი ღიმილით.

— თუ ის არ თანაუგრძნობს ამ ქორწინებას, შეიძლება სხვა რომელიმე წინადადებას კარგი თვალთ შეხედოს.

— ამის იმედი ნუ გექნებათ, მაქსიმილიან; ქალბატონი დე ვილფორი წინააღმდეგია არა საქმროების, არამედ — საერთოდ გათხოვების.

— როგორ თუ გათხოვების? თუ გათხოვების წინააღმდეგია, თვითონ რატომ გაჰყვა ქმარს?

— თქვენ ვერ გამიგეთ, მაქსიმილიან; როდესაც ერთი წლის წინ გამოვაცხადე მონასტერში წასვლა მინდა-მეთქი, მან თუმცა საჭიროდ მიიჩნია უარი ეთქვა ამ წინადადებაზე, მაგრამ გულში გაუხარდა. მამაჩემიც კი დათანხმდა, დარწმუნებულ ვარ, მისი წაქეზებით; მე შემაჩერა მხოლოდ საწყალმა ბაბუამ. თქვენ არ შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ, მაქსიმილიან, როგორი მეტყველი თვალები აქვს ამ უბედურ მოხუცს, რომელსაც ამქვეყნად მარტო მე ვუყვარვარ — ღმერთმა მომიტევოს თუ ვცოდავ — და რომელიც მხოლოდ მე ერთს მიყვარს. რომ იცოდეთ, როგორ შემომხედა, როდესაც ჩემი გადაწყვეტილება გაიგო. რამდენი საყვედური იყო მის სახეზე და სასოწარკვეთილება მის ცრემლებში, რომელიც უძრავ სახეზე ყოველი ჩვილისა და ოხვრის გარეშე სდიოდა. მე შემრცხვა, ფეხებში ჩაუვარდი და შევყვირე: «მაპატიე, მაპატიე, ბაბუა! დე, რაც მომივა ის მომივიდეს. მე თქვენ არ დაგშორდებით». მაშინ მან თვალები ზეცას აღაპყრო... მაქსიმილიან, შეიძლება ბევრი ტანჯვა გადამხდეს, მაგრამ ამ ტანჯვისათვის მე წინასწარ დამაჯილდოვა ჩემი მოხუცი ბაბუას მზერამ.

— ძვირფასო ვალენტინა! თქვენ ანგელოზი ხართ და მართალი გითხრათ, არ ვიცი, რით დავიმსახურე, როდესაც მარჯვნივ და მარცხნივ ბედუინებს ვმუსრავდი — იქნებ ღმერთმა მხედველობაში მიიღო, რომ ისინი ურწმუნონი არიან — რითი დავიმსახურე ბედნიერება, თქვენ მეცანით. ერთი მითხარით, ვალენტინა, რატომ უნდა იყოს ქალბატონი დე ვილფორი თქვენი გათხოვების წინააღმდეგი.

— განა არ გაიგონეთ, ეს-ეს არის გითხარით, მდიდარი ვარ, ძალზე მდიდარი-მეთქი. დედის სიკვდილის შემდეგ მემკვიდრეობად დამრჩა ორმოცდაათი ათასი ლივრი წლიური შემოსავალი; ჩემი ბებია და ბაბუა — მარკიზა და მარკიზი სენ-მერანები ამდენივეს დამიტოვებენ, ბატონ დე ნუარტიესაც, ცხადია, განზრახული აქვთ თავის ერთადერთ მემკვიდრედ მე დამტოვოს. ასე რომ, ჩემთან შედარებით, ჩემი ძმა ედუარდი, რომელიც ქალბატონი დე ვილფორის მხრიდან არაფერს ელის,

ღარიბია. ქალბატონი დე ვილფორი კი აღმერთებს ამ ბავშვს. მე თუ მონასტერში წავალ, მთელი ჩემი ქონება დარჩება მამაჩემს, რომელიც იქნება მარკიზის, მისი მეუღლის და ჩემი მემკვიდრე. შემდეგ კი ყოველივე მის ვაჟიშვილზე გადავა.

— უცნაურია, საიდან არის ეს სიხარბე ლამაზსა და ახალგაზრდა ქალში.

— ის თავის ვაჟზე ფიქრობს და არა თავის თავზე, და რასაც თქვენ დანაშაულად თვლით, დედობრივი სიყვარულის თვალსაზრისით, თითქმის სათნოებაა.

— მისმინეთ, ვალენტინა, თქვენი ქონების ნაწილი რომ მისცეთ? — უთხრა მორელმა.

— როგორ უნდა მივმართო ასეთი წინადადებით ქალს, რომელსაც პირზე მუდამ თავისი უანგარობა აკერია!

— ვალენტინა, ჩემი სიყვარული ჩემთვის ყოველთვის წმიდათა წმიდა იყო და, როგორც ყველაფერ წმინდას, მე მას მოკრძალების საბურველში ვმაღავდი, გულის სიღრმეში ვინახავდი. ამჟვეყნად არავინ, ჩემმა დამაც ეჭვითაც კი არაფერი იცის ამ სიყვარულზე, ეს საიდუმლოება მე არ მითქვამს არც ერთი ადამიანისათვის.

ვალენტინა, უფლებას მომცემთ, მეგობარს გავანდო იგი?

ვალენტინა შეკრთა.

— მეგობარს? — თქვა მან, — ღმერთო ჩემო, მაქსიმილიან, ამის გაგონებაზედაც კი ჟრუანტელი მივლის. მერედა ვინ არის ეს მეგობარი?

— მისმინეთ, ვალენტინა: განვიცდით თუ არა ოდესმე ვინმეს მიმართ ისეთი დაუძლეველი სიმპათია, რომ მის პირველსავე დანახვაზე გიგრძენიათ, თითქოს უკვე დიდი ხანია მას იცნობთ და თქვენ თავს ეკითხებით, სად და როდის გინახავთ; შემდეგ, რაკი ძალა არ შეგწევთ ადგილი და დრო გაიხსენოთ, თავს აჯერებთ, რომ ეს იყო წინათ იმ ქვეყანაში, და რომ ეს სიმპათია მხოლოდ გაღვიძებული მოგონებაა?

— დიახ.

— ჰოდა, აი სწორედ ასეთი განცდა მქონდა იმ არაჩვეულებრივი ადამიანის პირველსავე დანახვაზე.

— არაჩვეულებრივი ადამიანის?

— დიახ.

— დიდი ხანია, რაც მას იცნობთ?

— რაღაც ერთი კვირა თუ ათი დღეა.

— და თქვენ მეგობარს უწოდებთ ადამიანს, რომელსაც მხოლოდ ერთი კვირაა იცნობთ? არ მეგონა, მაქსიმილიან, რომ ასე უხვად არიგებდით მშვენიერ სახელს — მეგობარი.

— ლოგიკურად თქვენ მართალი ხართ, ვალენტინა; მაგრამ რაც გინდათ ის თქვით, უარს ვერ იტყვი ამ ინსტინქტურ გრძნობაზე. დარწმუნებული ვარ, ეს კაცი გარეული იქნება ყველაფერში, რაც მომავალში კარგი შემემთხვევა. და მე ზოგჯერ მეჩვენება, რომ იგი თავისი ღრმა მზერით სჭვრეტს ამ მომავალს, ხოლო თავისი ყოვლისშემძლე ხელით მას მართავს.

— მაშ იმ გულთმისანი ყოფილა? — უთხრა ღიმილით ვალენტინამ.

— მართალი გითხრათ, — უპასუხა მაქსიმილიანმა, — მე ზოგჯერ მზად ვარ დავიჯერო, რომ იგი წინასწარ სჭვრეტს, განსაკუთრებით კარგ რამეს.

— გამაცანით იგი, მაქსიმილიან, — უთხრა ნაღვლიანად ვალენტინამ, — მინდა მითხრას, ვიპოვი თუ არა სიყვარულში ჩემი ამდენი ტანჯვის სანაზღაუროს?

— ჩემო საწყალო მეგობარო, თქვენ მას იცნობთ.

— მე?

— დიახ. იმ კაცმა სიკვდილს გადაარჩინა თქვენი დედინაცვალი და თქვენი ძმა.

— გრაფი მონტე-კრისტო?

— დიახ!

— არა, — შესძახა ვალენტინამ, — ის ვერასოდეს ვერ იქნება ჩემი მეგობარი, ის ჩემი დედინაცვლის დიდი მეგობარია.

— გრაფი, თქვენი დედინაცვლის მეგობარი, ვალენტინა? ჩემი გრძნობა არ მომატყუებს. დარწმუნებული ვარ, ცდებით.

— ოჰ, თქვენ რომ იცოდეთ, მაქსიმილიან! ახლა ჩვენს ოჯახში ედუარდი კი არ მეფობს, არამედ გრაფი. დედინაცვალი ქედს იხრის იმის წინაშე, იგი მას მიაჩნია ყველა საკაცობრიო ცოდნის წყაროდ, მამაჩემი აღფრთოვანებულია ამ კაცით, გესმით, აღფრთოვანებული-მეთქი და ამბობს, რომ მას არასოდეს გაუგონია ასე მჭევრმეტყველურად გამოთქმული მაღალი აზრები. ედუარდი მას აღმერთებს და, თუმცა მისი დიდი შავი თვალების ეშინია, დანახვისთანავე ხელეზგაშლილი მისკენ გარბის; გრაფი მონტე-კრისტო ჩვენს სახლში მამაჩემის და ქალბატონი დე ვილფორის სტუმარი კი აღარაა, არამედ ისე იქცევა, როგორც თავის სახლში.

— ძალიან კარგი, ძვირფასო ვალენტინა, თუ ყველაფერი ისეა, როგორც თქვენ ამბობთ, უკვე უნდა გეგრძნოთ, ან ჩქარა იგრძნობთ ამ კაცის უშუალო გავლენას. ის იტალიაში ხვდება ალბერ დე მორსერს და მას ხელიდან გლეჯს ყაჩაღებს; ის ეცნობა ქალბატონ დანგლარს — და მას მეფურ საჩუქარს უგზავნის; თქვენი დედინაცვალი და ძმა, მისი სახლის კარიბჭესთან გაიქროლებენ ეტლით — და მისი ნუბიელი მათ სიცოცხლეს აჩუქებს. ამ კაცს ნამდვილად რაღაცა ძალა აქვს თავის გარშემო მყოფებზე გავლენა მოახდინოს. მე არავისში არ მინახავს, რომ უბრალო გემოვნება ასე შერწყმული იყოს მედიდურობასთან. როდესაც მილიმის, მის ღიმილში იმდენ სინაზეს ვხედავ, რომ მიკვირს, რად ეჩვენებათ იგი ზოგიერთებს მწარედ. მითხარით, ვალენტინა, როდესმე გაგიღიმათ ამგვარად? თუკი გაგიღიმათ, თქვენ ბედნიერი იქნებით.

— მე! — შესძახა ყმაწვილმა ქალმა, — მაქსიმილიან, ის არც კი მიყურებს, უფრო მეტი, როცა შემთხვევით ჩავუვლი, პირს იბრუნებს. არა, ის დიდსულოვანი არ არის, მას არა აქვს ისეთი თვალები, რომლებიც გულის ნადებს კითხულობენ. მას არა აქვს ისეთი გამჭვალავი მზერა, რომელსაც თქვენ აღწერთ. ის რომ დიდსულოვანი ადამიანი იყოს, როცა ამ სახლში ასეთი ნაღვლიანი და განმარტოებული მნახა, თავისი გავლენით დამიფარავდა; თუ ის ნამდვილად, როგორც თქვენ ამბობთ, მზის როლს თამაშობს, თავისი სხივებით ჩემს გულს გაათბობდა. მაქსიმილიან, თქვენ ამბობთ, რომ მას უყვარხართ; საიდან იცით ეს? ადამიანები ხშირად ალერსიანად უცქერიან თქვენსავით ხუთი ფუტი და ექვსი დუიმის სიმაღლის, ღონიერ და გრძელუღვაშიან ოფიცრებს, რომელთაც დიდი ხმალი ჰკიდიათ, მაგრამ დაუფიქრებლად სჭყლეტენ უბედურ, თვალცრემლიან ქალიშვილს.

— ვალენტინა, გეფიცებით, ცდებით!

— ეს რომ სხვაგვარად იყოს, მაქსიმილიან, ის რომ დიპლომატიურად მექცეოდეს, როგორც ადამიანი, რომელსაც სურს ასე თუ ისე ფეხი მოიკიდოს ოჯახში, ერთხელ მაინც გამიღიმებდა იმ ღიმილით, რომელსაც თქვენ ასე აქებთ. მაგრამ არა, ის ხედავს, რომ უბედური ვარ, და ესმის, რომ ჩემგან არავითარი სარგებლობა არ ექნება: ამიტომ ყურადღებასაც კი არ მაქცევს. ვინ იცის, მამაჩემის და ქალბატონი დე ვილფორის ან ჩემი ძმის საამებლად იმანაც დევნა დამიწყოს, თუ მის ხელთ იქნება! მოდით გულახდილები ვიყოთ. მე არა ვარ ისეთი ქალი, რომ უმიზეზოდ ამითვალწუნონ, ამას თვითონ თქვენ ამბობთ. მომიტევეთ, — განაგრძო ახალგაზრდა ქალმა, როდესაც დაინახა, როგორი გავლენა მოახდინეს ამ სიტყვებმა მაქსიმილიანზე, — მე ავი ვარ და

ამ კაცის შესახებ ისეთ რამეს ვამბობ, რაც თვითონ არ მეგულებოდა ჩემში. მისმინეთ, მე არ უარვყოფ, რომ ამ კაცში არის ძალა, რომელზედაც თქვენ მელაპარაკებოდით; ეს ძალა ჩემზედაც კი ახდენს გავლენას; მაგრამ, როგორც ხედავთ, ის უკუღმართად მოქმედებს და კეთილ გრძნობებს ჰკლავს.

— კარგი, ვალენტინა, — უთხრა ოხვრით ყმაწვილმა კაცმა, — ამაზე ნულარ ვილაპარაკებთ; მას არაფერს ვეტყვი.

— როგორც ვხედავ, მეგობარო, თქვენ გული გატკინეთ, — უთხრა ვალენტინამ, — ოჰ, რატომ არ შემიძლია ხელი გამოგიწოდოთ ბოდიშის სათხოვნელად? მე თვითონაც კმაყოფილი ვიქნები, თუ გადამაჯერებდით. ერთი მითხარით, მაინც რა გაგიკეთათ ასეთი გრაფმა მონტე-კრისტომ?

— უნდა გამოგიტყდეთ, ვალენტინა, ასეთი კითხვით — «მაინც რა გაგიკეთათო», ძალიან უხერხულ მდგომარეობაში მაყენებთ; არაფერი განსაკუთრებული, ეს მეტად კარგად ვიცი. ჩემი მისდამი გრძნობა ინსტინქტურია, მასში არაფერი არ არის გონივრულად განსჯილი. განა მზემ რამე გააკეთა ჩემთვის? არა. ის მათბობს და მის შუქზე თქვენ გხედავთ. ეს არის და ეს. განა ამა თუ იმ სურნელებამ რაიმე გააკეთა ჩემთვის? არა; იგი მხოლოდ ესიამოვნება ჩემს ორგანიზმს. თუ მკითხეს, რატომ მიყვარს ეს სურნელება, სხვა ვერაფერს ვეტყვი. გრაფისადმი ჩემს მეგობრულ გრძნობაშიც არის რაღაც უცნაური, ისევე როგორც მის ჩემდამი დამოკიდებულებაში. შინაგანი ხმა მეუბნება, ეს მოულოდნელი ურთიერთ სიმპათია შემთხვევითი არ არისო. მე რაღაც კავშირს ვგრძნობ მის უბრალო საქციელსა, მის ყველაზე დაფარულ აზრებსა და ჩემს მოქმედებას და აზრებს შორის. თქვენ ისევ დამცინებთ, ვალენტინა, მაგრამ მას აქეთ, რაც ეს კაცი გავიცანი, ერთი სულელური აზრი დამეხდა: რაც კარგი რამ მემართება, მისგან გამომდინარეობს-მეთქი. ოცდაათი წელი კი ისე ვიცხოვრე, რომ ასეთი მფარველის საჭიროება არ მიგრძენია, აი, მაგალითი: მან შაბათს სადილად მიმიწვია, ეს სავესებით ბუნებრივია ჩვენს დამოკიდებულებაში, არა? მაგრამ შემდეგ რას ვგებულობ? ამ სადილზე მოპატიჟებული არიან მამათქვენი და თქვენი დედინაცვალი. მე მათ შევხვდები, და ვინ იცის რა შედეგი მოჰყვება მას? ეს თითქოს გარეგნულად სულ უბრალო შემთხვევაა; მაგრამ მასში მე რაღაც განსაკუთრებულს ვხედავ; ის ჩემში რაღაც უცნაურ რწმენას ჰბადებს. მე ჩემს თავს ვეუბნები, რომ გრავს, ამ არაჩვეულებრივ ადამიანს, რომელიც ყველაფერს ხვდება, უნდოდა ბატონ დე ვილფორთან და მის მეუღლესთან შევეხვედრებინე. და ზოგჯერ, გეფიცებით, მის თვალეში ვეძებ, ჩემი სიყვარული ხომ არ გამოიცნო-მეთქი.

— ჩემო კარგო მეგობარო, — უთხრა ვალენტინამ, — მეოცნებედ ჩავთვლიდით და ნამდვილად შემაშინებდა თქვენი ჭკუა, მარტო თქვენგან რომ მესმოდეს ასეთი მსჯელობა. როგორ! შემთხვევის გარდა სხვას რას ხედავთ ამ შეხვედრაში? აბა, კარგად დაუფიქრდით. მამაჩემი, რომელიც არასოდეს დადის სტუმრად, ერთი ათჯერ მაინც შეეცადა ქალბატონ დე ვილფორისათვის უარი ეთქმევინებინა ამ მიპატიჟებაზე, მაგრამ ქალს, პირიქით, სურვილი ქენჯნის ნახოს ამ არაჩვეულებრივი ნაბობის სახლი, და თუმცა ძალიან გაჭირვებით, მაგრამ მაინც მოახერხა, რომ ქმარიც თან წაჰყვეს. არა, არა, დამიჯერეთ, ამქვეყნად, მაქსიმელიან, თქვენს გარდა, შველას არავისგან ველი; ბაბუაჩემი ცოცხალი ლეშია, ხოლო დედაჩემი — უსხეულო აჩრდილია.

— მე ვგრძნობ, ვალენტინა, რომ მართალი ხართ, და ლოგიკა თქვენს მხარეზეა, — უთხრა მაქსიმელიანმა, — მაგრამ თქვენი ნაზი ხმა, რომელიც ყოველთვის მბრძანებლურად მოქმედებს ჩემზე, ამჯერად ვერ მარწმუნებს.

— თქვენ კი, — უპასუხა ვალენტინამ, — თუ სხვა მაგალითი არა გაქვთ, უნდა გამოგიტყდეთ, რომ...

— შემოდგომა გითხრათ კიდევ ერთი, — თქვა გაუბედავად მაქსიმელიანმა, — მაგრამ უფრო სულელური, ვიდრე პირველი.

— მით უარესი, — თქვა ღიმილით ვალენტინამ.

— მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, — განაგრძო მორელმა, — ჩემთვის იგი დამაჯერებელია; ათი წლის განმავლობაში, რაც ჯარში ვმსახურობ, რამდენჯერ გადამარჩინა შინაგანმა ხმამ, რომელიც უცებ მკარნახობდა მარჯვნივ გადავწეულიყავი თუ მარცხნივ, რათა გასაგმირავად წამოსული ტყვია ამცდენოდა.

— ძვირფასო მაქსიმელიან, რატომ ჩემს ლოცვას არ მიაწერთ ტყვიის ასეთ მოძრაობას? როდესაც თქვენ იქა ხართ, მე ვთხოვ ღმერთსა და დედაჩემს, არა ჩემი გულისათვის, არამედ თქვენთვის.

— დიახ, მას აქეთ, რაც ჩვენ ერთმანეთს ვიცნობთ, — უთხრა ღიმილით მორელმა, — მაგრამ წინათ, როდესაც მე თქვენ არ გიცნობდით?

— კარგი, მეგობარო, რახან არ გინდათ ჩემგან დავალებული იყოთ, იმ მაგალითს დავუბრუნდეთ, რომელიც თქვენ სულელურად მიგაჩნიათ.

— კარგი, მაშ კუჭრუტანაში გამოიხედეთ, ხედავთ იქ ხის ქვეშ ახალ ცხენს, რომლითაც მე მოვედი?

— რა საუცხოო ცხენია! — შესძახა ვალენტინამ, — რატომ კარებთან არ მოიყვანეთ? მე დაველაპარაკებოდი და ის გამიგონებდა.

— როგორც ხედავთ, ეს ძალიან ძვირფასი ცხენია, — უთხრა მაქსიმელიანმა, — თქვენ კი იცით, ვალენტინა, რომ ჩემი სახსრები შეზღუდულია და მე გონიერი კაცი ვარ. ჰოდა, აი, ერთ ვაჭართან ვნახე ეს შესანიშნავი მედეა, ასე ვეძახი ამ ცხენს. ფასი ვიკითხე, მიპასუხა: ოთხი ათას ხუთასი ფრანკი ღირსო; იძულებული ვიყავი თავი შემეკავებინა, მე მგონი გამიგებთ, და გავეცალე. უნდა გამოგიტყდეთ, გული დამწყდა, რადგან ცხენი ნაზად შემომყურებდა, თავით მეაღერებოდა და ჩემს წინაშე მომხიზლავად და კობტად ჯირითობდა. იმ საღამოს ჩემთან შეიკრიბნენ მეგობრები: შატო-რენო, დებრე და კიდევ ერთი ექვსიოდე კაცი, რომლებსაც თქვენ ბედნიერება გაქვთ გვარებითაც კი არ იცნობდით. გადაწყვიტეს ბულოტი ეთამაშათ. მე ქალაქის არასოდეს ვეთამაშობ, რადგან არც ისე მდიდარი ვარ, რომ წავაგო და არც ისე ღარიბი, რომ მოგება ვინატრო. მაგრამ რაკი ეს ჩემ სახლში ხდებოდა, სხვა რა გზა მქონდა, ქალაქის მოსატანად კაცი გავგზავნიე.

როგორც კი სათამაშო მაგიდას შემოვუსხედით, მოვიდა გრაფი მონტე-კრისტო. ისიც მაგიდას მიუჯდა. დავიწყეთ თამაში და მე მოვიგე: ძლივს ვბედავ გამოგიტყდეთ, ვალენტინა, რომ ხუთი ათასი ფრანკი მოვიგე. დაახლოებით შუალამისას სტუმრები დაიშალნენ. მე ვერ მოვითმინე, კაბრიოლეტი ვიქირავე და ცხენების ვაჭართან გავემგზავრე. აღელვებულმა და აცახცახებულმა ზარი დავრეკე; იმას, ვინც კარები გამიღო, ალბათ, გიჟი ვეგონე. მე მეორე კარით საჯინიბოს ვეცი და ბაგაში შევიხედე. საბედნიეროდ, მედეა დამშვიდებით თივას სჭამდა. ხელი ვტაცე უნაგირს, თვითონ შევკაზმე და აღვირი ამოვდე. მედეა ყოველივე ამას სიამოვნებით ემორჩილებოდა. შემდეგ გაშტერებულ ვაჭარს ხელში ოთხი ათას ხუთასი ფრანკი ჩავუდე და დავბრუნდი ან უფრო სწორად, მთელი ღამის განმავლობაში ელისეს მინდვრებზე წინ და უკან დავაქროლებდი ჩემს ცხენს. და იცით? გრაფის ფანჯრები განათებული იყო, მე მომეჩვენა, რომ ფარდების უკან მისი ჩრდილი დავინახე. ახლა, ვალენტინა, დავიფიცებ, რომ გრაფმა იცოდა როგორ მინდოდა ის ცხენი და განგებ წააგო, რათა მე ის მეყიდა.

— ჩემო ძვირფასო მაქსიმელიან, — თქვა ვალენტინამ, — თქვენ მართლაც ძალიან დიდი ფანტაზიორი ხართ... თქვენ დიხანს არ გეყვარებათ... ადამიანი, რომელიც

თქვენს მსგავსად პოეტურ ოცნებებში დაფრინავს, ვერ შეძლებს გაიხაროს ისეთ მონოტონურ სიყვარულში, როგორც ჩვენია... მაგრამ, ღმერთო ჩემო, მეძახიან... გესმით?

— ვალენტინა, — უთხრა მაქსიმილიანმა, — ჭუჭრუტანაში გამოყავით... ყველაზე პატარა თითი, რათა ვემთხვიო.

მაქსიმილიან, ჩვენ ხომ შევთანხმდით, რომ ერთმანეთისათვის მხოლოდ ორი ხმა, ორი ჩრდილი ვიქნებით.

— როგორც გინდოდეთ, ვალენტინა.

— თქვენ ბედნიერი იქნებით, თუ სურვილს შეგისრულებთ?

— ოჰ, დიახ.

ვალენტინა სკამზე ავიდა და ჭუჭრუტანაში თითი კი არ გაჰყო, არამედ ღობეზე მთელი მკლავი გადადო.

მაქსიმილიანმა შეჰყვირა, ტუმბოზე ახტა, სათაყვანებელ ხელს ეცა და მხურვალე ტუჩებით დაეკონა; მაგრამ იმავე წუთში პატარა მკლავი გაუსხლტა და მორელს მხოლოდ მოესმა როგორ გარბოდა ვალენტინა, შეიძლება განცდილი გრძნობებით შემინებული.

ნაწილი მეოთხე

თავი I

ბატონი ნუარტიე დე ვილფორი

აი, რა მოხდა მეფის პროკურორის ბინაში ქალბატონ დანგლარისა და მისი ქალიშვილის წასვლის შემდეგ, იმ დროს, როდესაც ჩვენს მიერ გადმოცემული საუბარი მიმდინარეობდა.

ბატონი დე ვილფორი ცოლის თანხლებით მამის ოთახში შევიდა. რაც შეეხება ვალენტინას, ჩვენ ვიცით სადაც იყო იგი.

როდესაც მოხუცს მიესალმნენ და ბარუა, ნუარტიეს სამსახურში ოცდახუთი წლის მანძილზე ნამყოფი მსახური, გარეთ გაუშვეს, ორივენი დასხდნენ.

ბატონი ნუარტიე იჯდა ბორბლებიან დიდ სავარძელში, სადაც მას დილაობით სვამდნენ და საღამოობით გადმოჰყავდათ. წინ ედგა სარკე, რომელშიც მთელი ოთახი მოჩანდა. ასე რომ, შეეძლო ოდნავაც არ შერხეულიყო — რაც მისთვის შეუძლებელიც იყო — და დაენახა ვინ შემოვიდოდა, ვინ გადიოდა, ან რა კეთებოდა მის ირგვლივ. ცხედარივით უძრავი, ცოცხალი და გონიერი თვალებით უყურებდა თავის შვილებს, რომელთა ცერემონიული მისალმება რაღაც ოფიციალურის და მოულოდნელის მაუწყებელი იყო.

მხედველობა და სმენა, მარტოდენ ეს ორი გრძნობა, ორი ნაპერწკალივით ჯერ კიდევ ბჟუტავდა უკვე სამი მეოთხედით საფლავისათვის გამზადებულ სხეულში. ამ ორი გრძნობიდანაც მხოლოდ ერთი მეტყველებდა შინაგან ცხოვრებაზე, რომელიც ჯერ კიდევ ფეთქავდა ამ ქანდაკებაში; შინაგანი ცხოვრების გამომხატველი მზერა მიაგავდა შორეულ სინათლეს, ღამით უდაბნოში გზააბნეულ მგზავრს რომ ამცნობს, სადაც ამ სიჩუმეში და სიბნელებაში ცოცხალი არსება ფხიზლობსო.

სამაგიეროდ, მოხუცი ნუარტიეს შავ თვალებში, რომლის ზემოთ აზიდული იყო შავი წარბები, მაშინ, როდესაც მხრებზე დაშვებული გრძელი თმა სულ გასთეთრებოდა, ამ თვალებში — როგორც ეს საერთოდ სხვების ხარჯზე მომქმედ ორგანოში ხდება ხოლმე — თავი მოეყარა მთელს ენერგიას, მთელს სიმარჯვეს,

მთელს ძალას, გონებას, რომლებიც ოდესღაც მის სხეულსა და სულს აცოცხლებდნენ. მართალია, მას აკლდა ხელების და სხეულის მოძრაობა, არ ჰქონდა ხმის ამოდების უნარი, მაგრამ მბრძანებლური მზერა ყოველივე ამის მაგივრობას ეწეოდა. თვალები მბრძანებლობდნენ, თვალები იხდიდნენ მადლობას; ეს იყო ლეში ცოცხალი თვალებით. არაფერი იყო იმაზე საშიში, როგორც ეს მარმარილოს სახე, რომლის ზემო ნაწილში დროდადრო იფეთქებდა მრისხანება, ან სიხარული. ამ უბედური დამბლადაცემულის ენა მხოლოდ სამ პიროვნებას ესმოდა: ვილფორს, ვალენტინას და იმ მოხუც მსახურს, რომელიც ჩვენ უკვე მოვიხსენიეთ. მაგრამ რადგან ვილფორი, იშვიათად, მხოლოდ მაშინ ნახულობდა მამამისს, როდესაც ეს აუცილებელი იყო, და ამ შეხვედრის დროსაც არ ცდილობდა ესამოვნებინა მისთვის, თუმცა კარგად ესმოდა მისი, მოხუცის ერთადერთი ბედნიერება შვილიშვილი იყო. ვალენტინამ ერთგულების, სიყვარულის და მოთმინების წყალობით შეისწავლა ნუარტიეს ყველა აზრის თვალებში ამოკითხვა. სხვებისათვის მუნჯ, გაუგებარ ენას ის პასუხობდა მთელი თავისი ხმით, სახით, ხელით და გულით, იმგვარად, რომ გაცხოველებული ბაასი იმართებოდა ყმაწვილ ქალსა და თითქმის გვამად ქცეულ, მიხრწნილ სხეულს შორის, რომელსაც ჯერ კიდევ შერჩენოდა დიდად გამჭრიახი და ნათელი გონება. ეს გახლდათ ძლიერი ნებისყოფის მქონე, რამდენადაც ამის შესაძლებლობას იძლეოდა სხეულში მფეთქავი სული, რომელსაც ეს სხეული აღარ ემორჩილებოდა.

ამგვარად, ვალენტინამ შეძლო მიიმე ამოცანის გადაწყვეტა: გაეგო მოხუცის აზრები და გადაეცა თავისი. და აი, ამ უნარის წყალობით თითქმის არ იყო შემთხვევა, რომ ყოველდღიურ საკითხებში მას სავსებით ზუსტად არ გაეგო ამ ცოცხალი სულის სურვილი ან ნახევრად უგრძნობი ლემის მოთხოვნილება.

რაც შეეხება ბარუას, როგორც ვთქვით, ის ოცდახუთი წლის მანძილზე ემსახურებოდა თავის ბატონს და ისე კარგად იცოდა მისი ჩვევები, რომ ნუარტიეს არც კი სჭირდებოდა რაიმე ეთხოვა.

ვილფორს, იმ უცნაური საუბრის დასაწყებად, რომლისათვისაც ის თავის მამასთან მოვიდა, არც ერთისა და არც მეორის დახმარება არ სჭირდებოდა. მან თვითონ, როგორც უკვე ვთქვით, საუკეთესოდ იცოდა მოხუცის ლექსიკონი და თუ ასე იშვიათად ესაუბრებოდა, ეს მხოლოდ მისი გულგრილობით აიხსნებოდა. სწორედ ამიტომაც მან ვალენტინა ბაღში სასაქონოდ გაისტუმრა, ბარუა კი დაითხოვა. ბატონი დე ვილფორი მამის მარჯვნივ მოთავსდა, ქალბატონი დე ვილფორი კი — მარცხნივ.

— ბატონო ჩემო, — მიმართა შვილმა, — ნუ გაგიკვირდებათ, რომ ვალენტინა ჩვენთან ერთად არ მოვიდა და ბარუაც გავისტუმრე; ის, რაც უნდა შეგატყობინოთ, არ შეიძლება ყმაწვილი ქალის ან მსახურის თანდასწრებით ითქვას; ქალბატონმა დე ვილფორმა და მე რაღაცა უნდა გაცნობოთ.

ამ შესავლის დროს ნუარტიეს სახის გამომეტყველებას არავითარი ცვლილება არ დატყობია, დე ვილფორის თვალებს კი, პირიქით, თითქოს მოხუცის გულის სიღრმეში შეჭრა სურდათ.

— ჩვენ, მე და ქალბატონი ვილფორი, — განაგრძო მეფის პროკურორმა, მისთვის ჩვეული ცივი ხმით, რომელსაც, როგორც ეტყობოდა, არასოდეს ღალატობდა, — დარწმუნებული ვართ ამ ცნობას თანაგრძნობით მიიღებთ.

მოხუცის თვალები ისევ უძრავად იყვნენ; ის მხოლოდ უსმენდა.

— ბატონო ჩემო, — დაიწყო ვილფორმა, — ჩვენ ვალენტინას ვათხოვებთ.

თვით სანთლის ნიღაბიც კი ვერ შეხვდებოდა ამ ცნობას ისე ცივად, როგორც მოხუცის სახე.

— ქორწილი სამი თვის შემდეგ იქნება, — განაგრძო ვილფორმა.

მოხუცის თვალები ისევ უსიცოცხლონი დარჩნენ.

ახლა თავის მხრივ ქალბატონმა დე ვილფორმა ამოიღო ხმა:

— ჩვენ ვიფიქრეთ, — დასძინა აჩქარებით მან, — რომ ეს ცნობა თქვენ დაგაინტერესებდათ, ბატონო ჩემო; გარდა ამისა, ვგონებ ყოველთვის შეთვისებული იყავით ვალენტიანასთან, ჩვენ მხოლოდ ის დაგვრჩენია, გითხრათ მისთვის განკუთვნილი ყმაწვილი კაცის გვარი, რომელიც ერთ-ერთი საუკეთესო საქმროთაგანია მათ შორის, ვისი შერთვის იმედიც შეიძლებოდა ვალენტიანას ჰქონოდა; ის, ვინც მისთვის გვინდა და ვისი გვარიც თქვენთვის, ალბათ, უცნობი არ არის, მდიდარია, კარგი ოჯახის შვილია. მისი ყოფაქცევა და გემოვნება გარანტიას იძლევა, რომ ვალენტინა ბედნიერი იქნება. ლაპარაკია ფრანც დე კენელზე — ბარონ დ'ეპინზე.

ვილფორმა, სანამ მისი ცოლი ამ პატარა სიტყვას ამბობდა, მოხუცს თვალები წინანდელზე უფრო მეტი დაკვირვებით ჩააშტერა. როგორც კი ქალბატონმა დე ვილფორმა ფრანცის სახელი წარმოთქვა, ნუარტიეს შვილისათვის ესოდენ ნაცნობ თვალებში, შეკრთომა გამოეხატა და ქუთუთოებს შუა, რომლებიც თითქოს სალაპარაკოდ გამზადებული ბაგეებივით გაეხსნა, ელვამ დაურბინა.

მეფის პროკურორმა, რომელმაც იცოდა მამამისისა და ფრანცის მამას შორის არსებული ძველი აშკარა მტრობა, გაიგო ეს ცეცხლი და მღელვარება, მაგრამ ისეთი სახე მიიღო, თითქოს არაფერი შეუნიშნავს და ცოლის მიერ შეწყვეტილი სიტყვა განაგრძო:

— ბატონო ჩემო, თქვენ კარგად გესმით, რამდენად მნიშვნელოვანია, რომ ვალენტინა, რომელსაც მალე ცხრამეტი წელი შეუსრულდება, ბოლოს და ბოლოს დაბინავდეს. მიუხედავად ამისა, ჩვენ არ დაგვავიწყდით ამ საკითხის გადაწყვეტის დროს და წინასწარ დარწმუნებული ვართ, ვალენტიანას ქმარი თანახმა იქნება, თუ ჩვენთან ცხოვრებაზე არა, ეს შეავიწროვებდა ახალგაზრდა ცოლ-ქმარს, ყოველ შემთხვევაში იმაზე, რომ თქვენ მათთან გეცხოვრათ. ვალენტიანას ხომ ძალიან უყვარხართ და თქვენც, ალბათ, ასევე გიყვართ იგი. ამგვარად, თქვენი ჩვეულებრივი ცხოვრება არაფრით შეიცვლება, განსხვავება მხოლოდ იმაში იქნება, რომ ერთის მაგიერ ორი ბავშვი მოგივლით.

ნუარტიეს ანთებული თვალები სისხლით აევსო.

ეტყობოდა მოხუცის გულში რაღაც საშინელება ხდებოდა; ცხადი იყო ტკივილისა და მრისხანების ყვირილი გამოსავალს ვერ პოულობდა და ახრჩობდა. მას სახეზე ალმური ასდიოდა, ტუჩები გალურჯებოდა.

ვილფორმა ფანჯარა დამშვიდებით გამოაღო და დასძინა:

— აქ ძალიან ცხელა, ამიტომ ბატონ ნუარტიეს სუნთქვა უჭირს.

შემდეგ ისევ თავის ადგილს დაუბრუნდა, მაგრამ აღარ დამჯდარა.

— ეს ქორწინება, — დაიწყო ისევ ქალბატონმა დე ვილფორმა, — მოსწონთ ბატონ დ'ეპინესა და მის ნათესავებს; ისინი, სხვათა შორის, მხოლოდ ორნიღა არიან — ბიძა და ბიცოლა. დედამისი მასზე მშობიარობას გადაყვა, ხოლო მამა მოუკლეს ათას რვაას თხუთმეტ წელს, როდესაც ბავშვი ორი წლისა არც კი იყო, ასე რომ, ის მარტო თავის თავზეა დამოკიდებული.

— უცნაური მკვლელია მოხდა, — თქვა ვილფორმა, — დამნაშავეები გამოუცნობელნი დარჩნენ; ეჭვი ბევრზე ჰქონდათ, მაგრამ ვერავიზე შეჩერდნენ.

ნუარტიემ თავს ისეთი ძალა დაატანა, რომ ტუჩები თითქოს ღიმლისათვის მოღრიცა.

— თუმცა, უნდა ითქვას, — განაგრძო ვილფორმა, — ჭეშმარიტი დამნაშავეები ისინი არიან, ვინც იციან რომ დანაშაული ჩაიდინეს. ისინი, ვინც შეიძლება სიცოცხლეში განსაჯოს ადამიანთა მართლმსაჯულებამ, ხოლო სიკვდილის შემდეგ ღვთის სამართალმა, მოხარული იქნებოდნენ თქვენს ადგილას აღმოჩენილიყვნენ და შესაძლებლობა ჰქონოდათ ფრანც დ'ეპინესათვის ქალიშვილი შეეთავაზებინათ, რათა ამით ოდნავი ეჭვიც კი გაექარწყლებინათ.

ნუარტიემ დასამშვიდებლად ისეთი ძალა მოიკრიბა, რაც ნაკლებ მოსალოდნელი იყო ამ დამბლადაცემული ადამიანისაგან.

— ო, მე მესმის, — უპასუხა ვილფორს მისმა მზერამ, რომელშიც ერთდროულად გამოიხატა ზიზღი და მრისხანება.

ვილფორმა ამ გამოხედვას, რომელიც კარგად გაიგო, მხრების ოდნავი აჩეჩვით უპასუხა.

შემდეგ ცოლს ანიშნა, წამომდგარიყო.

— ახლა კი, ბატონო ჩემო, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — ნება მოგვეცით გამოგემშვიდობოთ. ხომ არ ინებებთ ედუარდი შემოვიდეს თქვენთან?

შეთანხმებული იყვნენ, რომ მოხუცი თანხმობას თვალების დახუჭვით გამოხატავდა, უარს — თვალების დახამხამებით, ხოლო რაიმე სურვილს — თვალების ზეცაში აპყრობით.

თუ ვალენტინას ნახვა სურდა, მხოლოდ მარჯვენა თვალს ხუჭავდა, თუ ბარუას უხმობდა — მარცხენას.

ქალბატონი დე ვილფორის წინადადების გაგონებაზე, მან თვალები რამდენჯერმე სწრაფად დაახამხამა.

ქალბატონმა დე ვილფორმა ასეთ აშკარა უარზე ტუჩები მოიკვნითა.

— იქნებ ვალენტინა გამოგიგზავნოთ? — ჰკითხა მან.

— დიახ, — უპასუხა მოხუცმა თვალების სწრაფი დახუჭვით.

ცოლი და ქმარი გამოემშვიდობნენ მოხუცს და გავიდნენ. თან განკარგულება გასცეს ვალენტინასათვის დაეძახათ, რომელიც, სხვათა შორის, უკვე გაფრთხილებულ იყო, რომ დღისით ბაბუას დასჭირდებოდა.

ვალენტინა მოხუცთან მღელვარებისაგან ჯერ ისევ გაწითლებული შევიდა. მისთვის საკმარისი იყო ერთი შეხედვა, რომ მიხვედრილიყო როგორ იტანჯებოდა ბაბუა და რამდენი რამ ჰქონდა სათქმელი.

— კეთილო ბაბუა, — შეჰყვირა მან, — რა მოხდა, გაწყენინეს და შენ გაბრაზდი?

— დიახ, — უპასუხა მოხუცმა თვალების დახუჭვით.

— ვინ გაგაბრაზათ? მამაჩემმა? არა; ქალბატონმა დე ვილფორმა? არა; მე? მოხუცმა თანხმობის ნიშნად თვალები დახუჭა.

— მე? — ჰკითხა ხელახლა გაკვირვებულმა ვალენტინამ.

მოხუცმა იგივე ნიშანი გაიმეორა.

— კი მაგრამ, რა ჩავიდინე ასეთი, ძვირფასო ბაბუა? — შეჰყვირა ვალენტინამ.

არავითარი პასუხი; ვალენტინამ განაგრძო:

— დღეს არ მინახავხარ; მამ ჩემზე ვინმემ რაიმე გითხრა?

— დიახ, — უპასუხა სწრაფად მოხუცის მზერამ.

— ვეცდები როგორმე მივხვდე, რაშია საქმე, ღმერთო ჩემო, გეფიცები ბაბუა... ჰო!.. აი რა! ბატონი დე ვილფორი და მისი მეუღლე ეს-ეს არის თქვენგან გამოვიდნენ, არა?

— დიახ.

— და მათ გითხრეს ის ამბავი, რომელმაც ასე გაგაბრაზათ? რა უნდა იყოს? გინდა მათ ვკითხავ, რათა პატიების თხოვნა შევძლო?

— არა, არა, — უპასუხა მოხუცმა.

— შენ მე მაშინებ! რა უნდა ეთქვათ!

ქალიშვილი ჩაფიქრდა.

— ჰო, მივხვდი, — თქვა მან ხმის დაწევით და მოხუცს მიუახლოვდა, — შეიძლება ისინი ჩემ გათხოვებაზე ლაპარაკობდნენ.

— დიახ, — უპასუხა მრისხანე გამოხედვამ.

— მესმის; შენ ბრაზობ, რომ აქამდე ჩუმად ვიყავი. მაგრამ იცი რა, მათ სასტიკად ამიკრძალეს შენთან ამაზე ლაპარაკი; მეც არაფერს მეუბნებოდნენ, და სრულიად შემთხვევით გავიგე ეს საიდუმლოება. აი, ამიტომ არ ვიყავი გულახდილი შენთან. მომიტევე, ბაბუა.

ისევ უძრავი და უგრძნობი მზერა, თითქოს ეუბნებოდა: «მე მარტო შენი სიჩუმე კი რა მადონებსო».

— მაშ რაშია საქმე? — ჰკითხა ქალიშვილმა; — შენ გგონია, ჩემო კეთილო ბაბუა, რაკი გავთხოვდები, დამავიწყდები და დაგტოვებ?

— არა, — უპასუხა მოხუცმა.

— მაშ გითხრეს, რომ ბატონი დ'ეპინე თანახმაა ერთად ვიცხოვროთ?

— დიახ.

— მაშ რატომ ბრაზობ?

მოხუცის თვალებმა უსაზღვრო სინაზე გამოხატეს.

— დიახ, მესმის, — თქვა ვალენტინამ, — იმიტომ, რომ გიყვარვარ.

მოხუცმა ანიშნა, რომ მართალი ხარო.

— და შენ გეშინია, უბედური არ ვიყო?

— დიახ.

— შენ არ გიყვარს ფრანცი?

თვალეებმა რამდენჯერმე გაიმეორეს:

— არა, არა, არა.

— მაშ შენ ძალიან გიმძიმს, ბაბუა?

— დიახ.

— ჰოდა, კარგი, მისმინე, — უთხრა ვალენტინამ. ნუარტიეს წინ დაიჩოქა და კისერზე ხელები მოხვია, — მეც ძალიან მიმძიმს, იმიტომ რომ არც მე მიყვარს ფრანც დ'ეპინე.

ბაბუას თვალეებში სიხარულის სხივებმა იელვეს.

— გახსოვს როგორ გამიბრაზდი, როცა მონასტერში წასვლა დავაპირე?

მოხუცის გამშრალი ქუთუთოები ცრემლმა დანამა.

— ჰოდა აი, — განაგრძო ვალენტინამ, — ამას იმიტომ ვაკეთებდი, რომ თავიდან ამეცდინა ქორწინება, რომელსაც სასოწარკვეთილებამდე მივყავარ.

ნუარტიეს სუნთქვა გაუძნელდა.

— მაშ ეს ქორწინება დიდ მწუხარებას გაყენებთ, ბაბუა? ღმერთო ჩემო, შენ ჩემი დახმარება რომ შეგეძლოს, ჩვენ ორივეს მათი გეგმების ჩაშლა რომ შეგეძებლოს! მაგრამ ნათელი გონებისა და ძლიერი ნებისყოფის მიუხედავად, უძლური ხარ მათთან შედარებით და როდესაც საქმე ეხება ბრძოლას, შენც ისეთივე სუსტი ხარ, როგორც მე, ის კი არა, კიდევ უფრო სუსტი. როდესაც ძლიერი და ჯანმრთელი იყავი, შეგეძლო ჩემი დაცვა, მაგრამ ახლა მხოლოდ თუ გამიგებ და ჩემს მწუხარებასა და სიხარულს გაიზიარებ. ეს უკანასკნელი ბედნიერებაა, რომლის წართმევა ღმერთს დაავიწყდა.

ამ სიტყვებზე ნუარტიეს თვალეებში ისეთი დიდი ეშმაკობა გამოიხატა, რომ ქალიშვილმა იფიქრა, ალბათ უნდა მითხრას:

— შენ ცდები, მე ჯერ კიდევ ბევრის გაკეთება შემიძლია შენთვის.

— შენ შეგიძლია რითიმე დამეხმარო, ძვირფასო ბაბუა? — ვალენტინამ სიტყვებით გამოხატა მისი აზრი.

— დიახ.

ნუარტიემ თვალები ზეცას აღაპყრო. ეს, მათი შეთანხმების თანახმად, მოხუცის სურვილს გამოხატავდა.

— რა გინდა, ძვირფასო ბაბუა? ვეცდები გაგიგო.

ვალენტინა, როგორც კი რაიმე აზრი დაებადებოდა, მაშინვე ხმამაღლა ამბობდა; მაგრამ მოხუცი ყველაფერზე უარით პასუხობდა.

— კარგი, — უთხრა მან, — რაკი ასეთი მიუხვედრელი ვარ, უკანასკნელ ზომას მივმართოთ.

და ქალიშვილმა დაიწყო ალფაბეტის ჩამოთვლა ანიდან ნარამდე, თან ღიმილით თვალს არ აშორებდა დამბლადაცემულს. ნარზე ნუარტიემ თანხმობის ნიშანი მისცა.

— ჰო, მაშ ის სიტყვა ნარით იწყება; მაშ საქმე ნართან გვაქვს. კარგი, რა გვინდა ამ ნარისაგან? ნა, ნე, ნი, ნო,

— დიახ. დიახ. — თქვა მოხუცმა.

— ჰო! ეს ნო?

— დიახ. ვალენტინამ ლექსიკონი მოიტანა, ნუარტიეს მერხზე დაუდო და გადაუშალა; როდესაც დაინახა, რომ მოხუცის თვალები ფურცელზე შეჩერდა, მისი თითი სწრაფად სვეტებში ხან ზევით და ხან ქვევით ასრიალდა.

ექვსი წლის მანძილზე, იმ დღიდან, რაც ნუარტიე ასეთ მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდა, რომელშიც ახლა იმყოფებოდა, ვალენტინამ ადვილად შეისწავლა ეს საქმე, და მოხუცის აზრებს ისე სწრაფად გებულობდა, თითქოს თვით ნუარტიე ეძებდა ლექსიკონში მისთვის საჭირო სიტყვებს.

სიტყვა ნოტარიუსზე მოხუცმა ანიშნა, გაჩერებულიყო.

— ნოტარიუსი, შენ გინდა ნოტარიუსი, ბაბუა? — ჰკითხა ქალიშვილმა.

ნუარტიემ ანიშნა, რომ ნამდვილად ნოტარიუსი უნდოდა.

— მაშ ნოტარიუსის მოსაყვანად გავგზავნოთ კაცი? — ჰკითხა ვალენტინამ.

— დიახ, — ანიშნა მოხუცმა.

— მამაჩემმა უნდა იცოდეს ამის შესახებ?

— დიახ.

— ძალიან გეჩქარება ნოტარიუსის მოყვანა?

— დიახ.

— მაშ ახლავე მოვაყვანინებთ. მარტო ეს გასურდა, ძვირფასო ბაბუა?

— დიახ.

ვალენტინამ ზართან მიირბინა და მსახური გამოიძახა, რათა ბაბუასთან ბატონი დე ვილფორი ან მისი ცოლი ეხმო.

— კმაყოფილი ხარ? — ჰკითხა ვალენტინამ; — დიახ... რასაკვირველია, განა ასე ადვილი იყო ამის გამოცნობა!

და ვალენტინამ ბაბუას ისე გაუღიმა, როგორც ბავშვს გაუღიმებენ ხოლმე.

ოთახში შემოვიდა ვილფორი, რომელიც ბარუამ მოიყვანა.

— რა გნებავთ, ბატონო ჩემო? — ჰკითხა მან დამბლადაცემულს.

— მამა, ბაბუას ნოტარიუსის ნახვა უნდა.

ამ უცნაურსა და მოულოდნელ მოთხოვნაზე ბატონმა დე ვილფორმა დამბლადაცემულს თვალი თვალში გაუყარა.

— დიახ, — უპასუხა მან მტკიცედ, რაც იმას მეტყველებდა, რომ იგი მზად იყო ბრძოლა მიეღო, რაკი ვალენტინას და მოხუცი მსახურის დახმარებით თავისი სურვილის გადაცემა მოახერხა.

— თქვენ ნოტარიუსის ნახვა გსურთ? — გაიმეორა ვილფორმა.

— დიახ.

— რატომ? ნუარტიემ არაფერი უპასუხა.

— რისთვის გჭირდებათ ნოტარიუსი? — ჰკითხა ვილფორმა.

დამბლადაცემულის მზერა უძრავი და უტყვი იყო; ეს კი ნიშნავდა: «მე ჩემსას მოვითხოვ».

— რომ რაიმე საწყენი შეგვახვედროთ? — ჰკითხა ვილფორმა. — რად გჭირდებათ?

— მაგრამ რაკი ჩემი ბატონი ნოტარიუსს თხოულობს, — თქვა ბარუამ ძველი მსახურის სიჯიუტით, — მაშასადამე სჭირდება და მე ნოტარიუსის დასაძახებლად მივდივარ.

ბარუა, ნუარტიეს გარდა, სხვა ბატონს არ სცნობდა, და დაუშვებლად მიაჩნდა მისი სურვილების წინააღმდეგ წასვლა.

— დიახ, ნოტარიუსის ნახვა მსურს, — ანიშნა მოხუცმა თვალების დახუჭვით, მაგრამ ისეთი გამომწვევი იერით, რომელიც ამბობდა: «ვნახოთ, გაბედავ ჩემი სურვილი არ შეასრულო».

— კარგი, რაკი ასე დაჟინებით მოითხოვთ ნოტარიუსს, მოიყვანენ. მაგრამ მე ბოდიში უნდა მოვიხადო თქვენ და ჩემს მაგივრად, იმიტომ, რომ ძალიან სასაცილო მდგომარეობაში ჩავდგებით.

— სულ ერთია, — თქვა ბარუამ, — მე მაინც მივდივარ მის მოსაყვანად.

და მოხუცი მსახური გამარჯვებული გავიდა.

თავი II

ანდერძი

როდესაც ბარუა გავიდა, ნუარტიემ ვალენტინას ეშმაკურად და მრავალმნიშვნელოვნად შეხედა. ქალიშვილმა გაიგო ეს შეხედვა, გაიგო იგი ვილფორმაც, რადგან შუბლი მოელუშა და წარბები შეიკრა.

ვილფორმა სკამი აიღო, მოხუცის პირდაპირ დაჯდა და ლოდინი დაიწყო.

ნუარტიე მას სრულიად გულგრილად უყურებდა, მაგრამ თვალების მოძრაობით ვალენტინას უბრძანა არ შეშფოთებულიყო და ისიც ოთახში დარჩენილიყო.

თხუთმეტი წუთის შემდეგ ბარუა ნოტარიუსთან ერთად შემოვიდა.

— ბატონო, — უთხრა ვილფორმა მისალმების შემდეგ, — თქვენ გამოგიძახათ ბატონმა ნუარტიე დე ვილფორმა, რომელიც აქ გახლავთ; საერთო დამბლამ მას წაართვა მთელი სხეული და ხმა, მხოლოდ ჩვენ ვიგებთ და ისიც დიდი გაჭირვებით ნაწყვეტ ნაწყვეტად მის აზრებს.

ნუარტიემ ვალენტინას ისეთი სერიოზული და მბრძანებლური თვალებით შეხედა, რომ ის დაუყოვნებლივ გამოექცომაგა:

— მე, ბატონო, ყველაფერი მესმის, რასაც ბაბუაჩემი ამბობს.

— ეს ყველაფერი აბსოლუტურად მართალია, როგორც ეს უკვე გზაშიც მოვახსენე ბატონ ნოტარიუსს — დაემოწმა ბარუა.

— ნება მიბოძეთ გითხრათ, ბატონო, და თქვენც, მადმუაზელ, — მიუბრუნდა იგი დე ვილფორს და ვალენტინას, — რომ ეს ერთი იმ შემთხვევათაგანია, როდესაც თანამდებობის პირს მძიმე პასუხისმგებლობის გარეშე არ შეუძლია მოფიქრებულად

იმოქმედოს, რათა აქტი კანონიერად ჩაითვალოს. ნოტარიუსი, უპირველეს ყოვლისა, დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ ის ზუსტად გადმოსცემს იმის ნებას, ვინც კარნახობს, მე კი არ შემძლია დარწმუნებული ვიყო მეტყველების უნარმოკლებული კლიენტის თანხმობაში ან, პირიქით, უთანხმოებაში; და რადგან მისი სასურველი ან არასასურველი საგანი მისი სიმუნჯის გამო ჩემთვის გაუგებარი დარჩება, ჩემი მონაწილეობა სრულიად უშედეგოა და კანონის საწინააღმდეგო იქნებოდა.

ნოტარიუსს უნდოდა იქაურობას გასცლოდა. მეფის პროკურორს ტუჩებზე გადაუარა გამარჯვების ძნელად შესამჩნევმა ღიმილმა. თავის მხრივ ნუარტიემ ვალენტინას ისეთი ნაღვლიანი გამომეტყველებით შეხედა, რომ ქალმა ნოტარიუსს გზა გადაუღობა.

— ბატონო ნოტარიუსო, — თქვა მან, — ენა, რომლითაც ბაბუას ველაპარაკები, იმდენად ადვილია, რომ რამდენიმე წუთში შემძლია ისევე კარგად შეგასწავლოთ, როგორც მე ვიცი. ბრძანეთ, რა არის საჭირო, რომ თქვენი სინდისი სრულიად დამშვიდებული იყოს?

— ის, რაც საჭიროა ჩვენი აქტის კანონიერებისათვის, მადმუაზელ, — უპასუხა ნოტარიუსმა; — ესე იგი, თანხმობის ან უარყოფის რწმენა. შეიძლება ანდერძის დამწერს სხეული დაავადებული ჰქონდეს, მაგრამ სრულ ჭკუაზე კი უნდა იყოს.

— ბატონო ნოტარიუსო, ორი ნიშანი დაგარწმუნებთ, რომ ბაბუას გონება არასოდეს ჰქონია ისეთი საღი, როგორც ახლა აქვს. ბატონი ნუარტიე, რომელსაც არც ხმა აქვს და არც მოძრაობა შეუძლია, თანხმობის ნიშნად თვალებს ხუჭავს, ხოლო «არას» სათქმელად თვალებს რამდენჯერმე დაახამხამებს. ამის ცოდნა საკმარისია მასთან გამოსალაპარაკებლად; სცადეთ.

მზერა, რომელიც მოხუცმა ვალენტინას მიაპყრო, ისეთი სიყვარულისა და მადლიერების გრძნობით იყო სავსე, რომ ნოტარიუსიც კი მიხვდა.

— ბატონო ჩემო, გაიგონეთ და გაიგეთ ყველაფერი ის, რაც თქვენმა შვილიშვილმა თქვა? — ჰკითხა ნოტარიუსმა.

ნუარტიემ ნელა დახუჭა ორივე თვალი და ერთი წამის შემდეგ ისევ გააღო.

— და თქვენ ადასტურებთ მის ნათქვამს? ესე იგი, მის მიერ დასახელებული ნიშნები სწორედ ისაა, რომლის დახმარებით სხვებს თქვენ აზრებს გადასცემთ?

— დიახ, — უჩვენა კვლავ მოხუცმა.

— მაშ თქვენ გამომიძახეთ?

— დიახ.

— თქვენი ანდერძის შესადგენად?

— დიახ.

— და არ გინდათ ამ ანდერძის შეუდგენლად წავიდე?

დამბლადაცემულმა თვალემა სწრაფად და რამდენჯერმე დაახამხამა.

— აი, ახლა ხომ უკვე გესმით მისი ენა, ბატონო ნოტარიუსო, და თქვენი სინდისიც დამშვიდებული იქნება, — უთხრა ქალიშვილმა.

მაგრამ სანამ ნოტარიუსი პასუხს გასცემდა, ვილფორმა იგი განზე გაიხმო.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა მან. — ნუთუ თქვენ დასაშვებად მიგაჩნიათ, რომ საშინელი ფიზიკური შერყევა, რომელიც გადაიტანა ნუარტიე დე ვილფორმა, ძლიერად არ იმოქმედებდა მის გონებაზე?

— მე ეგ ამბავი ისე არ მაშინებს, როგორც ის, თუ როგორი გზით უნდა გავიგოთ მისი აზრები, რათა პასუხები მივიღოთ.

— თქვენ თვითონ ხედავთ, რომ ეს შეუძლებელია, — უთხრა ვილფორმა.

ვალენტინა და მოხუცი უსმენდნენ ამ საუბარს. ნუარტიე ვალენტინას ჩააშტერდა; ეს მზერა მოითხოვდა, რომ მას სწრაფად საწინააღმდეგო პასუხი გაეცა.

— ამაზე ნუ შეწუხდებით, ბატონო ნოტარიუსო, — უთხრა ყმაწვილმა ქალმა, — როგორი ძნელიც უნდა იყოს, ან უფრო სწორად, რაგინდ ძნელად უნდა მოგეჩვენოთ ბაბუას აზრის გაგება, მე თქვენ მას ისე აგიხსნით, რომ არავითარი ეჭვი არ დაგრჩებათ. აი, უკვე ექვსი წელია, რაც ბატონ ნუარტიეს ახლოს ვარ, დაე თვითონ თქვას, ამ ხნის განმავლობაში ერთი შემთხვევა მაინც თუ იყო, რომ რომელიმე სურვილი გულში დარჩენოდეს, იმის გამო, რომ ვერ გავიგე?

— არა, — ანიშნა ნუარტიემ.

— მაშ, ვსინჯოთ, — თქვა ნოტარიუსმა; — თანახმა ხართ, მადმუაზელ დე ვილფორი თქვენი მთარგმნელი იყოს?

დამბლადაცემულმა ანიშნა, — თანახმა ვარო.

— ძალიან კარგი! ერთი ეს მიბრძანეთ, რა გნებავთ ჩემგან? და როგორი აქტის შედეგა გასურთ?

ვალენტინამ დაიწყო ალფაბეტის ასოების დასახელება. როგორც კი «ა» თქვა, ნუარტიეს მეტყველმა მზერამ იგი შეაჩერა.

— ბატონ ნუარტიეს ასო «ა» სურს. — თქვა ნოტარიუსმა. — ეს გასაგებია.

— მოითმინეთ, — თქვა ვალენტინამ და შემდეგ ბაბუას მიუბრუნდა: ან... ან... მოხუცმა მაშინვე შეაჩერა იგი.

მაშინ ვალენტინამ ლექსიკონი აიღო და ყურადღებიანი ნოტარიუსის თვალწინ დაიწყო შლა.

— ანდერძი, — უჩვენა ნუარტიეს მზერით შეჩერებულმა ყმაწვილი ქალის თითებმა.

— ანდერძი, — წამოიყვირა ნოტარიუსმა, — ცხადია, ბატონს ანდერძის შედეგა სურს.

— დიახ, — რამდენჯერმე ანიშნა ნუარტიემ.

— თქვენ თვითონაც დამეთანხმებით, რომ ეს საკვირველებაა, — მიუბრუნდა ნოტარიუსი განცვიფრებულ ვილფორს.

— მართლაც. — გამოეპასუხა ვილფორი, — და უფრო საოცარი იქნება ეს ანდერძი, რადგან ეჭვი მეპარება, მისი პუნქტები სიტყვა-სიტყვით დალაგდნენ ქალაქზე ჩემი ქალიშვილის დახელოვნებული კარნახის გარეშე. ვალენტინა კი შეიძლება ძალიან დაინტერესებული იყოს ამ ანდერძით და ამიტომ ვერ გამოდგეს ბატონი ნუარტიე დე ვილფორის გაუგებარი სურვილების გადმოსაცემად.

— არა, არა, არა! — ანიშნა მოხუცმა.

— როგორ, — თქვა ვილფორმა, — ვალენტინა დაინტერესებული არ არის თქვენი ანდერძით?

— არა, ანიშნა დამბლადაცემულმა.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა ამ ცდით აღფრთოვანებულმა ნოტარიუსმა, რომელიც უკვე ემზადებოდა საზოგადოებისათვის დაწვრილებით ემცნო ეს მხატვრული ეპიზოდი, — ბატონო ჩემო, ის, რაც ეს-ეს არის შეუძლებლად მიმაჩნდა, ახლა სრულიად ადვილი მეჩვენება. ეს ანდერძი საიდუმლო ანდერძი იქნება, ესე იგი, კანონით გათვალისწინებული და ნებადართული, თუ ის გამოცხადებულია შვიდი მოწმის თანდასწრებით. დროის თვალსაზრისით, მას ალბათ ჩვეულებრივ ანდერძზე ბევრად მეტი არ მოუწდება; უპირველეს ყოვლისა, არსებობს მუდამ უცვლელი, დაკანონებული ფორმები; რაც შეეხება დაწვრილებით ცნობებს, ამაზე მიგვითითებს თვით ანდერძის დამწერის საქმის მდგომარეობა და ასევე თქვენც, ვინც აწარმოებდით

და იცნობდით მათ. იმისათვის, რომ ეს აქტი უდაო იყოს, ჩვენ მას სრულიად უცილობელს გავხდით; ერთი ჩემი კოლეგათაგანი მე თანაშემწის მაგივრობას გამიწევს, და ჩვეულების წინააღმდეგ დაესწრება მის შედგენას. ეს თქვენ დაგაკმაყოფილებთ, ბატონო? — მიუბრუნდა იგი მოხუცს.

— დიახ, — უპასუხა ნუარტიემ, გახარებულმა იმით, რომ გაუგეს.

«ნეტავი რას ფიქრობს?» — ეკითხებოდა თავის თავს ვილფორი, რომელსაც მაღალი მდგომარეობა იძულებულს ხდიდა თავი შეეკავებინა; მას ჯერ ვერაფრით გაეგო, რა მიზანი ამომრავებდა მამამისს.

იგი შემოტრიალდა, რომ გაეგზავნა ვინმე იმ მეორე ნოტარიუსის მოსაყვანად, რომელიც პირველმა დაასახელა. მაგრამ ბარუას ყველაფერი მოესმინა, თავისი ბატონის სურვილი გაეგო და უკვე მოესწრო წასვლა.

მაშინ მეფის პროკურორმა ცოლს შეუთვალა მაღლა ამოსულიყო.

თხუთმეტ წუთში ყველანი დამბლადაცემულის ოთახში შეიკრიბნენ. მოვიდა მეორე ნოტარიუსიც.

ორივე ნოტარიუსი სწრაფად შეთანხმდა. ბატონ ნუარტიეს წაუკითხეს ანდერძის ჩვეულებრივი ტექსტი, შემდეგ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, მისი ჭკუის შესამოწმებლად, პირველი ნოტარიუსი მოხუცს მიუბრუნდა:

— როდესაც ანდერძს წერენ, ამას ვისიმე სასარგებლოდ აკეთებენ.

— დიახ, — ანიშნა ნუარტიემ.

— გაქვთ თუ არა წარმოდგენა თქვენი ქონების ღირებულებაზე?

— დიახ.

— მე თქვენ დაგისახელებთ რამდენიმე ციფრს, რომლებიც თანდათან გაიზრდება, და როდესაც იქამდე მივალ, რომელიც თქვენ სწორად მიგაჩნიათ, გამაჩერეთ.

— დიახ.

ამ დაკითხვაში იყო რაღაც დღესასწაულებრივი და მართლაც, შეიძლება გონების ბრძოლა უსუსურ სხეულთან ასე ნათლად არასოდეს არ გამომჟღავნებულა. ეს იყო, თუ ამაღელვებელი არა, ყოველ შემთხვევაში, საინტერესო სანახაობა.

ნუარტიეს გარშემო წრე შეიკრა; მეორე ნოტარიუსი მაგიდას მიუჯდა და საწერად მოემზადა; პირველი კი დამბლადაცემულის წინ იდგა და შეკითხვებს აძლევდა.

— თქვენი ქონება სამასი ათას ფრანკზე მეტია, არა? — ჰკითხა ნოტარიუსმა.

ნუარტიემ თანხმობის ნიშანი მისცა.

— იგი ოთხასი ათას ფრანკს შეადგენს? — ჰკითხა ნოტარიუსმა.

ნუარტიეს არაფერი უნიშნებია.

— ხუთასი ათასი ფრანკი!

ნუარტიე ისევ უძრავი დარჩა.

— ექვსასი ათასი? შვიდასი ათასი? რვაასი ათასი? ცხრაასი ათასი?

ნუარტიემ ანიშნა — დიახო.

— მაშ თქვენ ცხრაასი ათასი ფრანკის მფლობელი ხართ?

— დიახ.

— უძრავი ქონებით? — ჰკითხა ნოტარიუსმა.

ნუარტიემ ანიშნა — არაო.

— სახელმწიფოს პროცენტისანი ქაღალდებით?

ნუარტიემ ანიშნა — დიახო.

— ეს ქაღალდები თქვენ ხელზე გაქვთ?

ნუარტიემ მოხუც მსახურს შეხედა, ბარუა ოთახიდან გავიდა და ერთი წუთის შემდეგ პატარა ყუთით დაბრუნდა.

— ნებას მომცემთ, ეს ყუთი გავხსნათ?

ნუარტიემ ანიშნა — დიახო.

ყუთი გახსნეს, შიგ აღმოჩნდა სახელმწიფო ბანკის ცხრაასი ათასი ფრანკის ქაღალდები.

პირველმა ნოტარიუსმა ბანკის ქაღალდები ერთიმეორის მიყოლებით მეორე ნოტარიუსს გადასცა; ანგარიში სწორი იყო, როგორც ამას ნუარტიეც აღნიშნავდა.

— ყველაფერი სწორია, თქვა მან, — სავსებით ცხადია, რომ მისი გონება ნათელი და მტკიცეა.

შემდეგ იგი დამბლადაცემულს მიუბრუნდა და ჰკითხა:

— მაშ ასე, თქვენ ცხრაასი ათასი ფრანკი კაპიტალის მფლობელი ხართ და ამ ქაღალდების წყალობით, რომელშიც ეს კაპიტალი მოათავსეთ, ორმოცი ათას ფრანკ წლიურ შემოსავალს ღებულობთ?

— დიახ, — უპასუხა ნუარტიემ.

— ვის გინდათ ეს ქონება დაუტოვოთ?

— აქ საეჭვო არაფერია, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა; — ბატონ ნუარტიე დე ვილფორს უყვარს თავისი შვილიშვილი ვალენტინა დე ვილფორი; ის უკვე ექვსი წელია უვლის მას; თავისი დაუღალავი ზრუნვით ბაბუას სიყვარული დაისახურა, მე ვიტყვოდი, მისი მადლიერება; მაშასადამე სავსებით სამართლიანია, რომ მას, ერთგულებისათვის ჯილდო მიეზღოს.

ბატონ ნუარტიეს თვალები გაუბრწყინდა, რაც ამტკიცებდა, რომ იგი ვერ გააბრიყვა ქალბატონ დე ვილფორის ყალბმა თანაგრძნობამ იმ განზრახვის მიმართ, რომელიც მას მიაწერა.

— მაშ იმ ცხრაასი ათას ფრანკს თქვენ უტოვებთ მადმუაზელ დე ვილფორს? — ჰკითხა ნოტარიუსმა, რომელიც ფიქრობდა, მხოლოდ ამ მუხლის ჩაწერა დასჭირდებოდა; მაგრამ მას მაინც სურდა დარწმუნებულიყო ნუარტიეს თანხმობაში და საშუალება მიეცა ამ არაჩვეულებრივი სურათის დამსწრეებისათვის ისინიც დარწმუნებულიყვნენ.

ვალენტინა ოდნავ განზე იდგა და თავჩაქინდრული ტიროდა; მოხუცმა მას ღრმა სინაზის გრძნობის გამომხატველი თვალებით შეხედა; შემდეგ მზერა ნოტარიუსზე გადაიტანა და თვალები ძლიერ გარკვევით დაახამხამა.

— არა? — თქვა ნოტარიუსმა, — როგორ, თქვენ განა ვალენტინა დე ვილფორს არ სტოვებთ თქვენს ერთადერთ მემკვიდრედ?

ნუარტიემ ანიშნა — არაო.

— თქვენ არ ცდებით? — ჰკითხა განცვიფრებულმა ნოტარიუსმა. — თქვენ ნამდვილად არას ამბობთ?

— არა! — გაიმეორა ნუარტიემ, — არა!

ვალენტინამ თავი აიღო; ის გაოგნებული იყო იმით კი არა, რომ მემკვიდრედ არ სტოვებდნენ, არამედ იმით, რომ შეძლო გამოეწვია ის გრძნობა, რომელსაც საერთოდ ასეთ მოქმედებამდე მიჰყავს ადამიანი.

მაგრამ ნუარტიე მას ისეთი ღრმა სინაზის გრძნობით შეჰყურებდა, რომ ქალიშვილმა წამოიყვირა:

— მე მესმის, ბაბუა, თქვენ მხოლოდ ქონებას მართმევთ, მაგრამ თქვენ სიყვარულს კი არა!

— დიახ, დიახ, რასაკვირველია, — ამბობდნენ დამბლადაცემული მოხუცის თვალები, რომლებიც ისე მეტყველად დაიხუჭნენ, რომ არ შეიძლებოდა ვალენტინა შემცდარიყო.

— გმადლობთ, გმადლობთ, — ჩაიჩურჩულა ქალმა.

ამავე დროს ამ უარმა ქალბატონ დე ვილფორს მოულოდნელი იმედი ჩაუსახა. იგი მოხუცს მიუახლოვდა.

— მაშ, ძვირფასო ბატონო ნუარტიე, თქვენ ქონებას უტოვებთ თქვენს შვილიშვილს ედუარდ დე ვილფორს? — ჰკითხა მან.

მოხუცმა თვალები რაღაც საშინლად დაახამხამა; ისინი თითქმის სიძულვილს გამოხატავდნენ.

— არა. — გაიმეორა ნოტარიუსმა;

— მაშ თქვენ ვაჟიშვილს, რომელიც აქ ბრძანდება?

— არა, — უპასუხა ისევ მოხუცმა.

ორივე ნოტარიუსმა განცვიფრებით გადახედა ერთმანეთს; ვილფორი და მისი ცოლი გაწითლდნენ — ერთს სირცხვილმა აულეწა სახე, მეორეს — ბრაზმა.

— კი მაგრამ, რა გაგიკეთეთ ასეთი, ბაბუა? — უთხრა ვალენტინამ, — თქვენ უკვე აღარ გიყვარვართ?

მოხუცმა ჯერ ბატონ დე ვილფორს გადახედა, შემდეგ მის მეუღლეს და ბოლოს ღრმა სინაზის გრძნობით ვალენტინაზე შეჩერდა.

— მისმინე, ბაბუა — უთხრა ახალგაზრდა ქალმა, — თუკი გიყვარვართ, როგორ დავაკავშიროთ ეს სიყვარული იმასთან, რასაც შენ ახლა ჩადიხარ. შენ მე მიცნობ, იცი რომ არასოდეს შენს ქონებაზე არ მიფიქრია; ესეც არ იყოს, ამბობენ, რომ დედის სიკვდილის შემდეგ მე დიდი მემკვიდრეობა მივიღე, ძალიან დიდიც. მაშ ამიხსენი, რაშია საქმე?

ნუარტიემ თავისი მხურვალე მზერა ვალენტინას ხელს მიაპყრო.

— ჩემი ხელი? — ჰკითხა ქალიშვილმა.

— დიახ, — ანიშნა ნუარტიემ.

— მისი ხელი, — გაიმეორეს დამსწრეებმა.

— ეჰ, ბატონებო, — თქვა ვილფორმა, — ხომ ხედავთ, რომ ყოველივე ეს უშედეგოა და მამაჩემი თავის ჭკუაზე არაა.

— მე მივხვდი, — წამოიყვირა უცებ ვალენტინამ, — ჩემი გათხოვება, არა, ბაბუა?

— დიახ, დიახ, დიახ. — სამჯერ გაიმეორა მოხუცმა და ყოველთვის, როდესაც ქუთუთოებს სწევდა, თვალებიდან მრისხანების ნაპერწკლებს ისროდა.

— შენ ჩვენი უკმაყოფილო ხარ ამ ქორწინების გამო, არა?

— დიახ.

— მაგრამ ეს უაზრობაა, — თქვა ვილფორმა.

— მომიტევეთ, ბატონო, — უთხრა ნოტარიუსმა, — ყოველივე ეს პირიქით, ძალიან ლოგიკურია და ჩემი შეხედულებით ერთმანეთზეა გადაჯაჭვული.

— შენ არ გინდა, რომ ფრანც დ'ეპინეს გავყვე?

— არა, არ მინდა, — გამოხატეს მოხუცის თვალებმა.

— და თქვენ მემკვიდრეობას უკარგავთ შვილიშვილს იმის გამო, რომ თქვენი სურვილის წინააღმდეგ თხოვდება? — შეჰყვირა ნოტარიუსმა.

— დიახ, — უპასუხა მოხუცმა.

— თუ ეს ქორწინება არა, ის თქვენი მემკვიდრე იქნებოდა?

— დიახ.

მოხუცის ირგვლივ სრული სიჩუმე ჩამოვარდა.

ნოტარიუსები თათბირობდნენ; ვალენტინა ბაბუას მადლიერების ღიმილით შეჰყურებდა. ვილფორი თხელ ტუჩებს იკვნეტდა, მისი ცოლი ვერ მალავდა სახეზე ძალაუნებურად აღბეჭდილ სიხარულს.

— მაგრამ, მე მგონია, — თქვა დე ვილფორმა, რომელმაც პირველმა დაარღვია სიჩუმე, — მხოლოდ მე ვარ მოწოდებული განვსაჯო, რამდენად შესაფერია ეს ქორწინება: მხოლოდ მე ერთი ვარ ბატონი ჩემი შვილის ხელისა, და მე მინდა, რომ იგი ბატონ ფრანც დ'ეპინეს გაჰყვეს: ის მისი ცოლი იქნება.

ატირებული ვალენტინა სავარძელში ჩაეშვა.

— ბატონო ჩემო, — მიუბრუნდა ნოტარიუსი მოხუცს, — რას უპირებთ თქვენს ქონებას იმ შემთხვევაში, თუ მადმუაზელ დე ვილფორი ბატონ დ'ეპინეს გაჰყვება? მოხუცი უძრავად იყო.

— ესე იგი, — თქვა მან, — თქვენ მაინც ფიქრობთ ამ ფულის განაწილებას?

— დიახ, — ანიშნა ნუარტიემ.

— თქვენი ოჯახის რომელიმე წევრის სასარგებლოდ?

— არა.

— ღარიბების სასარგებლოდ?

— დიახ.

— მაგრამ თქვენ ხომ იცით, რომ კანონი არ მოგცემთ უფლებას, შვილს არაფერი დაუტოვოთ.

— დიახ.

— ესე იგი, გასცემთ იმ ნაწილს, რომლის გაცემა კანონით შეგიძლიათ, არა? ნუარტიე ისევ უძრავად იყო.

— თქვენ დაბეჯითებით დგახართ იმ აზრზე, რომ მთელი თქვენი ქონება ანდერძით გაიცეს?

— დიახ.

— მაგრამ თქვენი სიკვდილის შემდეგ თქვენ ანდერძს გაასაჩივრებენ.

— არა.

— მამაჩემი მე მიცნობს, ბატონო ნოტარიუსო, — თქვა ვილფორმა, — მან იცის, რომ მისი ნება ჩემთვის წმინდაა; ესეც არ იყოს, მას ესმის, რომ ჩემს მდგომარეობაში არ შემიძლია ღარიბებს შევებრძოლო.

ნუარტიეს თვალები გამარჯვებას გამოხატავდნენ.

— თქვენ როგორ გადაწყვეტთ, ბატონო? — ჰკითხა ნოტარიუსმა ვილფორს.

— არც როგორ; მამაჩემმა ასე გადაწყვიტა, მე ვიცი, რომ ის თავის

გადაწყვეტილებას არ სცვლის. ისღა დამრჩენია, დავემორჩილო. ეს ცხრაასი ათასი ფრანკი ოჯახიდან გავა და თავშესაფრებს გაამდიდრებს; მაგრამ მე არ შევასრულებ მოხუცის ჟინს და ჩემი სინდისის კარნახით ვიმოქმედებ.

იგი ცოლთან ერთად გავიდა, და მამამისს საშუალება მისცა თავისი სურვილისამებრ ემოქმედა.

იმავე დღეს ანდერძი შეადგინეს, მოიყვანეს მოწმეები; წაიკითხეს; მოხუცმა მოიწონა. შემდეგ ანდერძი მოწმეების თანდასწრებით დაბეჭდეს და შესანახად მისცეს ბატონ დემანს, ვილფორის ოჯახის ნოტარიუსს.

თავი III

ტელეგრაფი

როდესაც ცოლი და ქმარი თავისთან დაბრუნდნენ, გაიგეს, რომ სადარბაზოდ მოსულიყო გრაფი მონტე-კრისტო და მათ სასტუმრო ოთახში ელოდა. ქალბატონი დე ვილფორი ძალიან აღელვებული იყო და არ სურდა პირდაპირ შეხვედროდა. ამიტომ საწოლ ოთახში გავიდა. თავის თავში უფრო დარწმუნებული მეფის პროკურორი კი

პირდაპირ სასტუმრო ოთახისკენ გაემართა. მაგრამ, მიუხედავად იმისა, რომ მან კარგად იცოდა თავის დაჭერა და სახის გამომეტყველებასაც სურვილის მიხედვით იცვლიდა, ვერ შეძლო მოწყენილობის დაფარვა; გრაფმა, რომელსაც ბაგეებზე გასხივოსნებული ღიმილი დასთამაშებდა, ყურადღება მიაქცია მის ჩაფიქრებულსა და მოღუშულ სახეს.

— ღმერთო ჩემო! რა მოგივიდათ, ბატონო დე ვილფორ? — ჰკითხა მან პირველი მისალმების შემდეგ. — შეიძლება სწორედ იმ დროს მოვედი, როდესაც საკმაოდ სერიოზულ საბრალმდებლო აქტს სწერდით.

ვილფორი შეეცადა გაეღიმა.

— არა, გრაფო, — უთხრა მან. — ამ შემთხვევაში მსხვერპლი თვითონ მე ვარ. საქმე წავაგე. ხოლო საბრალმდებლო აქტს შემთხვევა, სიჯიუტე და სიგიჟე ადგენენ.

— ამით რისი თქმა გასურთ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ შესანიშნავად გათამაშებული თანაგრძნობით, — მართლაც რაიმე სერიოზული უსიამოვნება შეგემთხვია?

— ბატონო გრაფო, სალაპარაკოდ არა ღირს, — უთხრა ვილფორმა სიმწარით სავსე სიმშვიდით. — არაფერია, უბრალოდ, ფულის დაკარგვაა.

— დიახ, რასაკვირველია, — უპასუხა გრაფმა, — ფულის დაკარგვა არაფერია თქვენისთანა ქონების პატრონისათვის, და ფილოსოფიური, ამაღლებული გონების ადამიანისათვის, როგორც თქვენა ხართ.

— ამიტომ, — უთხრა ვილფორმა, — ფულების დაკარგვა კი არ მალონებს, თუმცა ცხრაასი ათასი ფრანკი იმდა ღირს, რომ გული დაგწყვიტოს, ან, ყოველ შემთხვევაში, დაგაჯავრიანოს. ყველაზე მეტად გულსა მტკენს ბედის ეს თამაში, შემთხვევა, ბედნიერება, არ ვიცი რა დავარქვა იმ ძალას, რომელმაც ეს დარტყმა მომაცენა, მოსპო ჩემი იმედები სიმდიდრეზე და ბავშვობაში გადასული მოხუცის ჟინიანობის გამო იქნება ჩემი ქალიშვილის მომავალიც გაანადგურა.

— ღმერთო ჩემო! რას ამბობთ! — შეჰყვირა გრაფმა. — ცხრაასი ათასი ფრანკიო, თქვით თქვენ? მართალი ხართ, ეს თანხა იმდა ღირს, რომ ფილოსოფოსსაც კი გული დასწყდეს. მერედა ვინ მოგაყენათ ასეთი მწუხარება?

— მამაჩემმა, რომელზედაც გელაპარაკეთ.

— ბატონმა ნუარტიემ! ნუთუ? მაგრამ რამდენადაც მახსოვს, თქვენ მითხარით, რომ იგი მთლად დამბლადაცემულია და ყოველგვარი მოქმედების უნარი დაკარგული აქვს?

— ფიზიკური უნარი დიახ, მართლაც დაკარგული აქვს, არ შეუძლია მოძრაობა, ლაპარაკი, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, როგორც ხედავთ, აზროვნებს, სურვილი აქვს, მოქმედებს. ხუთი წუთია მისი ოთახიდან გამოვედი, ახლა ის იმით არის დაკავებული, რომ ორ ნოტარიუსს თავის ანდერძს კარნახობს.

— მაშ, ლაპარაკი შესძლებია?

— არა, მოახერხა თავისი აზრი გაეგებინებინა მათთვის.

— როგორ?

— მზერით! მისი თვალები ცოცხლობენ და როგორც ხედავთ, ჰკლავენ კიდევაც.

— ჩემო მეგობარო! — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელიც ის იყო ოთახში შემოვიდა, — შეიძლება თქვენ აზვიადებთ?

— ქალბატონო... — მიესალმა მას გრაფი თავის დაკვირვებით.

ქალბატონი დე ვილფორი მეტად მომხიბვლელი ღიმილით გამოეპასუხა.

— რა მესმის ბატონ დე ვილფორისაგან? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ, — რა გაუგებარი რისხვაა!

— გაუგებარი, სწორედ რომ ასეა! — თქვა მეფის პროკურორმა მხრების აჩეჩვით, — ეს მოხუცის ჟინიანობის შედეგია.

— განა არავითარი საშუალება არ არსებობს გადაწყვეტილება შევაცვლევინოთ?

— არის, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა; — მხოლოდ ბატონ დე ვილფორზეა დამოკიდებული, რომ მოხუცის ანდერძი შედგენილ იქნას ვალენტინას სასარგებლოდ და არა პირიქით, მის საზარალოდ.

როდესაც გრაფმა შეატყო, რომ ცოლ-ქმარმა გადაკვრით დაიწყეს ლაპარაკი, გონებაგაფანტული კაცის სახე მიიღო, ღრმად დაკვირვებითა და აშკარა მოწონებით უყურებდა ედუარდს, რომელმაც ჩიტის წყლის ჯამში მელანი ჩაასხა.

— ჩემო ძვირფასო, — მიმართა ცოლს დე ვილფორმა, — თქვენ იცით, რომ სურვილი არა მაქვს ჩემს სახლში პატრიარქის როლი გავითამაშო და არასოდეს მიფიქრია, თითქოს ქვეყნის ბედი ჩემი თავის ქნევაზე იყოს დამოკიდებული. მაგრამ ის კი აუცილებელია, რომ ჩემი ოჯახი ანგარიშს უწევდეს ჩემს გადაწყვეტილებებს და მოხუცის სიგიჟე და ბავშვის ჟინი არ ანგრევდნენ ჩემს მიერ დიდი ხნის წინ მოფიქრებულ გეგმას. ბარონი დ'ეპინე ჩემი მეგობარი იყო, ეს თქვენთვის ცნობილია, და მისი ვაჟი ჩვენი ქალიშვილისათვის საუკეთესო საქმროა.

— მაშ, თქვენ ფიქრობთ, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — ვალენტინა შეუთანხმდა მას?.. შესაძლებელია... ის ყოველთვის წინააღმდეგი იყო ამ ქორწინების და არ გამიკვირდება, თუ ყველაფერი, რაც ჩვენ ვნახეთ და გავიგონეთ, მათ მიერ წინასწარ შეთანხმებული გეგმის შესრულება აღმოჩნდება.

— დამიჯერეთ, ქალბატონო, — უთხრა ვილფორმა, — ასე როდი ამბობენ უარს კაპიტალზე, რომელიც ცხრაას ათას ფრანკს შეადგენს.

— ის უარს იტყოდა ამ ქვეყანაზედაც კი, ერთი წლის წინ ხომ მონასტერში აპირებდა წასვლას.

— სულ ერთია, — თქვა ვილფორმა, — მე ვთქვი, ქალბატონო, რომ ეს ქორწინება შედეგა!

— მამათქვენის სურვილის წინააღმდეგ? — ჰკითხა ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელიც შეეცადა ახლა მეორე სიმზე დაეკრა. — ეს ძალიან სერიოზული ამბავია.

მონტე-კრისტოს ისეთი სახე ჰქონდა, თითქოს ყურს არ უგდებდეს, მაგრამ სინამდვილეში ამ საუბრიდან ერთი სიტყვაც არ გამოჰპარვია.

— ქალბატონო, — დაიწყო ისევ ვილფორმა, — უნდა გითხრათ, რომ ყოველთვის პატივს ვცემდი მამაჩემს იმიტომ, რომ ბუნებრივი, შვილური გრძნობა შეერწყა მის მორალურ უპირატესობის შეგნებას; თუ გნებავთ იმიტომაც, რომ მამა ჩვენთვის ორმხრივად წმინდა: როგორც ჩვენი შემქმნელი და როგორც ჩვენი ბატონი. მაგრამ დღეს ხომ არ შემიძლია გონიერად მივიჩნიო ის მოხუცი, რომელსაც მამის სიძულვილის გამო მისი ვაჟიც სძულს; ჩემს მხრივ, სისულელე იქნებოდა ჩემი მოქმედება მისი ჟინისათვის შემეთანხმებინა. კვლავ ბატონ ნუარტიეს პატივისმცემელი ვრჩები, უსაყვედუროდ დავემორჩილები ფულად დაჯარიმებას, რითაც მან დამსაჯა; მაგრამ ჩემი გადაწყვეტილება შეუცვლელი დარჩება, და საზოგადოება განსჯის, ვის მხარეზეა საღი გონება. მე გავათხოვებ ჩემს ქალიშვილს ბარონ ფრანც დ'ეპინეზე იმიტომ, რომ ეს ქორწინება კარგ და საპატიო ქორწინებად მიმაჩნია, მსურს ჩემი ქალიშვილი იმას მივათხოვო, ვინც მომწონს.

— მაშ ასე, — თქვა გრაფმა, რომელსაც მეფის პროკურორმა თვალებით სთხოვა თავისი შეხედულების მოწონება, — მაშ ასე! ბატონი ნუარტიე მადმუაზელ ვალენტინას მემკვიდრეობას იმიტომ უკარგავს, რომ ის ბარონ ფრანც დ'ეპინეს მიჰყვება?

— სწორედ რომ მიზეზი ეგ გახლავთ, — თქვა ვილფორმა მხრების აჩქვით.

— ყოველ შემთხვევაში, ხელშესახები მიზეზი ესაა, — დასძინა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— დამიჯერეთ, ქალბატონო, ნამდვილი მიზეზი ეს გახლავთ, მე კარგად ვიცნობ მამაჩემს.

— წარმოგიდგენიათ? — ჰკითხა ახალგაზრდა ქალმა; — მითხარით გეთაყვა, ბარონი დ'ეპინე რითია სხვებზე ნაკლები?

— მართლაც, — თქვა გრაფმა, — მე შევხვედრივარ ბატონ ფრანც დ'ეპინეს, ის ხომ ვაჟია გენერალ კენელის, რომელსაც შარლ X შემდეგ ბარონ დ'ეპინეს ტიტული მიენიჭა.

— სწორედ ის გახლავთ, — უთხრა ვილფორმა.

— ის ყმაწვილი ძალიან მომხიბვლელად მეჩვენა!

— ამიტომ, დარწმუნებული ვარ, ეს მხოლოდ საბაბია, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — მოხუცები მტარვალები ხდებიან მათ მიმართ, ვინც უყვართ. ბატონ ნუარტიეს თავისი შვილიშვილის გათხოვება არ სურს.

— მაგრამ ამ სიძულვილს შეიძლება რაიმე მიზეზი ჰქონდეს? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— ღმერთო ჩემო! საიდან შეიძლება ამის ცოდნა?

— შეიძლება აქ რაიმე პოლიტიკური ანტიპატია იმალება?

— მართლაც, მამაჩემი და ბატონ დ'ეპინეს მამა არეულ დროს ცხოვრობდნენ; მე მხოლოდ მისი უკანასკნელი დღეების მომსწრე გახლავართ, — თქვა ვილფორმა.

— მამათქვენი, ვგონებ, ბონაპარტისტი იყო, არა? — ჰკითხა გრაფმა. — მახსოვს, რომ რაღაც ამის მსგავსი მითხარით.

— მამაჩემი, უპირველეს ყოვლისა, იაკობინელი იყო, — უთხრა ვილფორმა, — და სენატორის წამოსასხამმა, რომელიც ნაპოლეონმა მას მხრებზე გადააცვა, შეცვალა მხოლოდ მისი ჩაცმულობა და არა თვითონ იგი. როდესაც მამაჩემი შეთქმულებაში მონაწილეობდა, ამას აკეთებდა არა ნაპოლეონის სიყვარულის, არამედ ბურბონების სიძულვილის გამო; ყველაზე საშინელი მასში ის იყო, რომ ყოველთვის იბრძოდა არა განუხორციელებელი უტოპიისათვის, არამედ ნამდვილად შესაძლებლისათვის. ამას კი მოსდევდა საშინელი თეორია მონტანიარებისა, რომლებიც თავისი მიზნის მისაღწევად არაფრის წინაშე არ იხევდნენ.

— აი, ხომ ხედავთ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — საქმეც ამაშია. ნუარტიე და დ'ეპინე პოლიტიკურ ნიადაგზე შეეჯახნენ ერთმანეთს. გენერალი დ'ეპინე თუმცა ნაპოლეონის ჯარში მსახურობდა, მაგრამ სულით როიალისტი იყო, ხომ ასეა? განა იგი ის გენერალი არ არის, რომელიც მოკლეს ღამით ბონაპარტისტების კლუბიდან გამოსული, სადაც იგი იმ იმედით მიიწვიეს, რომ მასში თანამომძე ეპოვათ?

ვილფორმა გრაფს თითქმის შიშით შეხედა.

— ვცდები? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— პირიქით, გრაფო, ნამდვილად ასეა, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — სწორედ იმისათვის, რომ წინანდელი მტრობის ყოველგვარი კვალი მოსპოს, ჩემმა ქმარმა გადაწყვიტა სიყვარულით დააკავშიროს ორი ბავშვი, რომელთა მამებს ერთმანეთი სძულდათ.

— საუცხოო აზრია! — თქვა მონტე-კრისტომ. — გულმოწყალებით სავსე აზრი; საზოგადოება ტაშისცემით უნდა შეხვდეს მას. მართლაც საუცხოო იქნებოდა მადმუაზელ ნუარტიე დე ვილფორი მაღამ დ'ეპინე გახდეს.

ვილფორი შეკრთა და მონტე-კრისტოს შეხედა, თითქოს უნდოდა მისი გულის სიღრმეში ამოეკითხა ის განზრახვა, რომელმაც მას ეს სიტყვები ათქმევინა.

მაგრამ გრაფის ბაგეებზე ჩვეულებრივი კეთილმოსურნე ღიმილი აღბეჭდილიყო და ამჯერადაც, თავისი გამსჭვალავი მზერის მიუხედავად, მეფის პროკურორმა ზედაკანის გარდა ვერაფერი დაინახა.

— ამიტომაც, — განაგრძო ვილფორმა, — თუმცა ბაბუას ქონების დაკარგვა ვალენტინასათვის დიდი უბედურებაა, მე მაინც არა მგონია, რომ ამით ჩაიშალოს ქორწინება; არა მგონია, ბატონი დ'ეპინე შეაშფოთოს ამ ფულის დაკარგვამ; ის დაინახავს რომ მე, ყოველ შემთხვევაში, ამ თანხაზე მეტი ვღირვარ; მე, რომელიც მისი გულისათვის მსხვერპლად ვიღებ ამ ფულს მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩემი სიტყვის პატრონი ვიყო; ის მხედველობაში მიიღებს იმ გარემოებას, რომ ვალენტინამ დედის სიკვდილის შემდეგ ისედაც დიდი მემკვიდრეობა მიიღო, ეს მემკვიდრეობა ინახება მარკიზ დე სენ-მერანსა და მის მეუღლესთან, ვალენტინას ბებიასა და ბაბუასთან დედის მხრიდან; მოხუცებს სათუთად უყვართ ქალიშვილი.

— მოხუცები იმსახურებენ იმას, რომ უყვარდეთ და ისევე უვლიდნენ, როგორც ვალენტინა ბატონ ნუარტიეს უვლის, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა; — სხვათა შორის, ამ ერთ თვეში ისინი პარიზში ჩამოვლენ. ვფიქრობ, ასეთი შეურაცხყოფის შემდეგ ვალენტინასათვის საჭირო აღარ იქნება კვლავ ბატონ ნუარტიეს უჯდეს, როგორც ამას აქამდე აკეთებდა.

გრაფი თავაზიანად უსმენდა ამ შეურაცხმყოფელი თავმოყვარეობისა და მოტყუებული ანგარების შეუთანხმებელ ხმებს.

— წინასწარ გთხოვთ მომიტევოთ იმაზე, რასაც ვიტყვი, — თქვა მონტე-კრისტომ მცირე სიჩუმის შემდეგ, — თუ ბატონი ნუარტიე ქონებას უკარგავს ვალენტინას, დამნაშავეს იმაში, რომ გათხოვებას აპირებს, იმ ადამიანზე, რომლის მამას იგი ვერ იტანდა, მე მგონია, ასეთი საყვედური არ ეთქმის პატარა ედუარდს.

— ხომ ასეა, გრაფ? — შეჰყვირა ქალბატონმა დე ვილფორმა ენით გამოუთქმელი ხმის ინტონაციით. — ეს მართლაც უსამართლობაა, საშინელი უსამართლობა. საწყალი ედუარდი, ისიც ხომ ვალენტინასავით ბატონ ნუარტიეს შვილიშვილია, ვალენტინა რომ ფრანც დ'ეპინეს არ მიყვებოდეს, ნუარტიე მთელ თავის ქონებას მას დაუტოვებდა. უფრო მეტი, ედუარდი ოჯახის გვარის მატარებელია, და ვალენტინა, ბაბუამაც რომ დაუკარგოს მემკვიდრეობა, სამჯერ უფრო მდიდარი აღმოჩნდება, ვიდრე იგი.

მონტე-კრისტო უსმენდა, მაგრამ ხმას აღარ იღებდა.

— იცით რა, გრაფო, — მიმართა ვილფორმა, — ნულარ ვილაპარაკებთ ამ ოჯახურ უსიამოვნებაზე: დიახ, ჩემი ქონება წავა ღარიბთა შემოსავლის გასადიდებლად, დღეს კი სწორედ ისინი არიან ნამდვილი მდიდრები. დიახ, მამაჩემმა დამაკარგვინა კანონიერი იმედი ისიც უმიზეზოდ; მაგრამ მე მოვიქეცი ისე, როგორც ეს ჭკუათმყოფელ კაცს შეშვენის, როგორც კეთილშობილი ადამიანი. ბატონი დ'ეპინეს წლიურ შემოსავალს მე იმ თანხიდან დავპირდი — და იგი მას მიიღებს, თუნდაც ამის გამო ყველაზე მეტად სასტიკ ზარალზე მომიწიოს წასვლა.

— იქნებ, — დაიწყო ქალბატონმა დე ვილფორმა, რომელსაც გულის სიღრმეში მოსვენებას არ აძლევდა აკვიატებული აზრი, — იქნებ უკეთესი იყოს ეს არასასიამოვნო ამბავი დ'ეპინესათვის გვეცნობებინა, რომ მან თავისი სიტყვა თვითონ წაიღოს უკან.

— ოჰ! ეს დიდი უბედურება იქნებოდა! — წამოიყვირა ბატონმა დე ვილფორმა.

— დიდი უბედურება? — შეეკითხა მონტე-კრისტო.

— რასაკვირველია, — თქვა რამდენადმე დამშვიდებულმა ვილფორმა, — თუნდაც ფულის მიზეზით მოხდეს ქორწინების ჩაშლა, მაინც ჩრდილს აყენებს ქალიშვილს; გარდა ამისა, ის ძველი ხმები, რომლისათვის ბოლო მინდოდა მომელო, ხელახლა ამოჰყოფენ თავს. არა, ეს არ მოხდება! ბატონი დ'ეპინე, თუ ის პატიოსანი კაცია, თავს ახლა უფრო მეტად იგრძნობს ვალდებულად, რომ ვალენტინას მემკვიდრეობა წაართვეს, წინააღმდეგ შემთხვევაში გამოვა, რომ მას მხოლოდ სიხარბე ამოძრავებდა. არა, ეს შეუძლებელია!

— მეც მაგ აზრისა ვარ, — თქვა მონტე-კრისტომ და ქალბატონ დე ვილფორს ჩააშტერდა; — მე რომ ბატონ დე ვილფორის ისეთი მეგობარი ვიყო, რომ რჩევის მიცემა შემემდლოს, ვეტყვი: რაკი ფრანც დ'ეპინე, როგორც ამბობენ, მალე უნდა ჩამოვიდეს, ეს საქმე ისე უნდა წაიყვანოთ, რომ უკვე ჩაშლა აღარ შეიძლებოდეს. ერთი სიტყვით, დავიწყებდი ბრძოლას, რომელიც შეიძლება მხოლოდ ბატონ დე ვილფორის გამარჯვებით დამთავრებულიყო.

მეფის პროკურორი წამოდგა, ცხადად ეტყობოდა, რომ გახარებული იყო. მისი ცოლი კი ოდნავ გაფითრდა.

— ძალიან კარგი. სწორედ ამის მოსმენა მინდოდა და თქვენი რჩევით ვისარგებლებ. — დასძინა ვილფორმა და მონტე-კრისტოს ხელი გაუწოდა, — მას ასე, ყველამ, ვინც ამ სახლში ცხოვრობთ, რაც ამ დღეს მოხდა, არაფრად ჩავთვალოთ: ჩვენი გეგმები უცვლელი რჩება.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა გრაფმა, — რაგინდ უსამართლო უნდა იყოს საზოგადოება, ის შეაფასებს თქვენს გადაწყვეტილებას, თქვენი მეგობრები ამით იამაყებენ, ხოლო ბატონი დ'ეპინე — მადმუაზელ დე ვილფორის თხოვნა სულ უმზითვოდაც რომ მოუხდეს, თუმცა ეს ასე არ არის, ბედნიერი იქნება იმ ოჯახში ფეხის შემოდგმით, სადაც შეუძლიათ ასეთი თავის განწირვამდე ამაღლდნენ იმისათვის, რომ თავისი სიტყვა არ გასტეხონ და თავისი მოვალეობა შეასრულონ.

ამ სიტყვების წარმოთქმისთანავე გრაფი ადგა და წასასვლელად გაემზადა.

— გვტოვებთ, ბატონო გრაფო? — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

— იძულებული ვარ, ქალბატონო. მე მხოლოდ იმისათვის შემოვიარე, რათა მოგაგონოთ თქვენი დაპირება, რომ შაბათს მესტუმრებით.

— ნუთუ იფიქრეთ, რომ დაგვაიწყებოდნენ?

— თქვენ მეტისმეტად კეთილი ხართ, ქალბატონო; მაგრამ ბატონი დე ვილფორი დაკავებულია სერიოზული და ზოგჯერ ისეთი გადაუდებელი საქმეებით...

— ჩემმა ქმარმა სიტყვა მომცა, გრაფო, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — შეგეძლოთ დარწმუნებულიყავით, რომ იგი თავისი სიტყვის პატრონია მაშინაც კი, როცა ამით ბევრს კარგავს, ამ შემთხვევაში კი მხოლოდ მოგებული დარჩება.

— სადილი ელისეის მინდვრების სახლში გექნებათ? — ჰკითხა ვილფორმა.

— არა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — და მით უფრო დასაფასებელია თქვენი თავგანწირვა: ქალაქგარეთ იქნება.

— ქალაქგარეთ?

— დიახ.

— მერედა სად? პარიზის მიდამოებში, არა?

— ზედ კარიბჭესთან, სადარაჯოდან ნახევარი საათის სავალია — ოტეილში.

— ოტეილში! — შეჰყვირა მეფის პროკურორმა. — ჰო, მართლა, ქალბატონმა დე ვილფორმა მითხრა, რომ ოტეილში ცხოვრობთ, მას ხომ სწორედ თქვენს სახლში აღმოუჩინეს დახმარება. რა ადგილასაა ეგ ოტეილი?

— ფონტენის ქუჩაზე.

— ფონტენის ქუჩაზე? — იკითხა ვილფორმა ყრუ ხმით, — რომელ ნომერში?
— ოცდარვაში.
— მაშ, ქალბატონ დე სენ-მერანს თქვენთვის მოუყიდა ის სახლი! — შეჰყვირა ვილფორმა.
— მარკიზ დე სენ-მერანს? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ. — განა ეს სახლი მარკიზ დენ სენ-მერანს ეკუთვნოდა?
— დიახ, — უპასუხა ქალბატონმა დე ვილფორმა. — ბატონო გრაფო, ერთ რამეში თუ დამეთანხმებით.
— რაში?
— რომ ეს საუცხოო ბინაა, ხომ ასეა?
— მომხიბვლელი.
— ჩემი ქმარი კი ყოველთვის წინააღმდეგი იყო იქ დავსახლებულიყავით.
— მართალი გითხრათ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — ეს წინარწმენაა, რომელიც მე ვერ გამიგია.
— მე არ მიყვარს ოტელი, — თქვა ძალდატანებით მეფის პროკურორმა.
— იმედი მაქვს მე არ ვიქნები ისეთი უბედური, — უთხრა შეშფოთებით მონტე-კრისტომ, — რომ ამ სიძულვილმა წამართვას ბედნიერება ჩემთან გიხილოთ.
— არა, გრაფო... იმედი მაქვს... დამიჯერეთ, გავაკეთებ ყველაფერს, რაც შესაძლებელი იქნება... — ჩაიბურტყუნა დე ვილფორმა.
— არა, ბატონო, მე არავითარ ბოდიშებს არ ვღებულობ. — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — შაბათს, ექვს საათზე, გელით, და თუ არ მოხვალთ, მაშინ შეიძლება ვიფიქრო... რომ ამ სახლთან, რომელშიც უკვე ოცი წელია არავინ ცხოვრობდა, დაკავშირებულია რაიმე ავის მომასწავებელი სისხლიანი ლეგენდა.
— მე მოვალ, გრაფო, მოვალ, — უთხრა სწრაფად ვილფორმა.
— გმადლობთ, ახლა კი ნება მიბოძეთ დაგემშვიდობოთ, — უთხრა გრაფმა.
— მართლა, გრაფო, თქვენ გვითხარით, რომ იძულებული ხართ დაგვტოვოთ, — მიმართა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — და თითქოს იმის თქმასაც აპირებდით, რა მიზეზით, მაგრამ სწორედ ამ დროს შეგაწყვეტინეთ და სხვა თემაზე ჩამოვარდა ლაპარაკი.
— სიმართლე გითხრათ, ქალბატონო, — ვშიშობ გამოგიტყდეთ, საით ვაპირებდი წასვლას.
— სულ ერთია, თქვით.
— მე, როგორც ნამდვილი დოყლაპია, მივდივარ ერთი რამის სანახავად, რომელზედაც ხშირად მთელი საათობით მიოცნებია.
— რა არის ასეთი?
— ტელეგრაფი? — გაიმეორა ქალბატონმა დე ვილფორმა.
— დიახ, ტელეგრაფი. ზოგჯერ მზიან ამინდში გზის პირას, ბორცვზე მინახავს ზემოთ აღმართული შავი და სახსრებიანი ხელები, რომლებიც ვეებერთელა ხოჭოს თათებს მიაგავენ. და გარწმუნებთ, რომ მათ ყოველთვის მღელვარებით ვუყურებდი. ვფიქრობდი, ეს უცნაური ნიშნები — ასე ნათლად რომ სერავენ ჰაერსა და სამასი ლიეს მანძილიდან მაგიდასთან მჯდომი ადამიანის უხილავ ნებას გადასცემენ ხაზის ბოლოს მეორე მაგიდასთან მჯდომ ადამიანს, ნაცრისფერ ღრუბლებზე ან ცისფერ ცაზე იხატებოდნენ მხოლოდ ამ ყოვლისშემძლე მბრძანებლის ძალით. მაშინ მე ვფიქრობდი სულებზე, ხილვებზე, სილფებზე, გნომებზე. ერთი სიტყვით, საიდუმლო ძალებზე და ვიცინოდი. მაგრამ არასოდეს აღმძვრია სურვილი ახლოს მენახა ეს დიდი თეთრმუხლიანი და შავთათებიანი ვეებერთელა მწერი; მე მეშინოდა მის ქვის

ფრთებქვეშ მეპოვა პატარა ადამიანური არსება, ძალიან საპატიო, ძალიან პედანტური, ცოდნით, საიდუმლოებითა და ჯადოქრობით დატენილი. მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს გავიგე, რომ ყოველგვარი ტელეგრაფი მოძრაობაში მოჰყავს საცოდავ მსახურს, რომელიც წელიწადში ათას ორას ფრანკს იღებს და რომელიც მთელი დღე ასტრონომივით ზეცას, მეთევზესავით წყალს, უსაქმურ მოსეირნესავით პეიზაჟს კი არ შეჰყურებს, არამედ ისეთივე თეთრმუცლიან და შავთათებიან მწერს, კორესპონდენტს, რომელიც მისგან სამი ოთხი ლიეს მანძილზე იმყოფება. მე დავინტერესდი ახლოს მენახა ცოცხალი აბრეშუმის ჭია და დავსწრებოდი მის კომედიას, როგორ ეთამაშება თავისი პარკის სიღრმიდან მეზობელ აბრეშუმის ჭიას და ერთიმეორის მიყოლებით სჭიმავს ძაფებს.

— და თქვენ იქ მიდიხართ?

— დიახ, იქ.

— რომელ ტელეგრაფში? შინაგან საქმეთა სამინისტროს, თუ ობსერვატორიის?

— არავითარ შემთხვევაში; იქ შევხვდები ადამიანებს, რომლებიც მაიძულებენ გამაგებინონ ის, რის გაგებაც არ მსურს და ჩემი სურვილის წინააღმდეგ. ამიხსნიან იმ საიდუმლოებას, რომელიც თვითონ არ ესმით. ეშმაკმა დალაზხროს, მე მინდა შევინარჩუნო ილუზიები მწერების შესახებ; საკმარისია, რომ დავკარგე ილუზიები ადამიანთა მიმართ, ასე რომ, არც შინაგან სამინისტროს და არც ობსერვატორიის ტელეგრაფში წავალ. მე მინდა ტელეგრაფი გაშლილ მინდორში, რათა დავინახო საცოდავი, თავის კოშკურაში გაქვავებული ყმაწვილი კაცი.

— თუმცა თქვენ ცნობილი დიდებული ხართ, მაგრამ უცნაური ბრძანებულხართ, — უთხრა მას ვილფორმა.

— რომელი ხაზის დათვალიერებას მირჩევთ?

— იმის, რომელიც ამჟამად ყველაზე დატვირთულია.

— კარგი, მაშასადამე ესპანურის?

— რასაკვირველია, თუ გინდათ, რომ მინისტრის წერილი აგიხსნან...

— არა, არა, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — პირიქით, ხომ გითხარით არაფრის გაგება არ მინდა-მეთქი. იმ წუთიდანვე, როგორც კი რამეს გავიგებ, ტელეგრაფი შეწყვეტს ჩემთვის არსებობას და დარჩება მხოლოდ ბატონ დიუშატლეს ან ბატონ მონტალივეს მიერ გაგზავნილი ნიშანი, რომელიც ბაიონის პრეფექტს ორი ბერძნული სიტყვით ?????????????? გადასცა... მე კი მინდა შავთათებიანი მწერი და საშინელი სიტყვა მათ დავუტოვო, ხოლო მთელი ჩემი პატივისცემა მათდამი შევინარჩუნო.

— მაშ გავიმგზავრეთ, რადგან ორ საათში დაბნელდება და უკვე ვეღარაფერს დავინახავთ.

— ღმერთო ჩემო, თქვენ მე მაშინებთ, რომელი მათგანია უფრო ახლოს?

— ბაიონის გზაზე?

— დიახ, თუნდაც ბაიონის გზაზე.

— შატლონის.

— შატლონის შემდეგ?

— მე მგონი მონლერის კოშკზე უნდა იყოს.

— გმადლობთ, ნახვამდის. შაბათს ჩემს შთაბეჭდილებას გაგიზიარებთ.

კარებში გრაფი შეეჩეხა ნოტარიუსებს, რომლებმაც ის იყო ვალენტინას მემკვიდრეობა დაუკარგეს და მეტად კმაყოფილი იყვნენ ისეთი აქტის შედგენით, რომელიც მათ პატივსა სდებდა.

საშუალება მეზღეს თავიდან მოაცილო ციყვები, რომლებიც მის ატმებს ჭამენ

იმავე საღამოს კი არა, როგორც მან თქვა, არამედ მეორე დღეს, გრაფი მონტე-კრისტო ანზერის სადარაჯოდან გამოვიდა და ორლენის გზას დაადგა. ჩაუარა სოფელ ლინას, მაგრამ არ გაჩერებულა ტელეგრაფთან, რომელიც სწორედ იმ დროს თავის გრძელსა და გამხმარ ხელებს ამოძრავებდა, მივიდა მონლერის კოშკამდე, რომელიც, როგორც ყველასათვის ცნობილია, ამავე სახელწოდების ველის ყველაზე ამაღლებულ ადგილზე მდებარეობს.

გორაკის ძირში გრაფი ეტლიდან გადმოვიდა და ვიწრო წრიული ბილიკით, რომლის სიგანე ერთ-ნახევარ ფუტს უდრიდა, მთის გზას შეუდგა. როდესაც მწვერვალზე ავიდა, ღობის წინაშე აღმოჩნდა, რომელშიც მწვანე ნაყოფს უკვე შეეცვალა ვარდისფერი და თეთრი ყვავილები.

გრაფმა ჭიშკარს დაუწყო ძებნა და მალეც იპოვა. ეს იყო ტირიფის კოჭაკებზე დამაგრებული ხის ჭიშკარი, რომელიც ლურსმნითა და თოკით იკეტებოდა. მონტე-კრისტო სწრაფად გაერკვა ამ მექანიზმში და ჭიშკარი გააღო.

გრაფი აღმოჩნდა პატარა ბაღში, რომლის სიგრძე ოცი ნაბიჯი იქნებოდა, სიგანე — თორმეტი. ერთის მხრივ მას ეკრა წნული ღობის ის ნაწილი, რომელიც ჩარჩოში იყო ჩასმული — ჩვენ მიერ ჭიშკრად წოდებული მექანიზმი, მეორეს მხრივ კი მიხაკებით, ყვითელი მათიოლიებით მოფენილი და სუროებით შემორკალული ძველი კოშკი.

არავინ იტყოდა, რომ ამ ყვავილებში ჩამჯდარ და დაღარულ კოშკს, რომელთანაც, თითქოს როგორც ბებიასთან შვილიშვილები მისულიყვნენ მისალოცად, შეეძლო ბევრი საშინელი დრამა გადმოეცა, რომ მას მრისხანე ყურებთან ერთად, რომლებსაც ძველი თქმულება კედლებს აწერს, ხმაც აღმოჩნდებოდა.

ამ ბაღს შემოვივლიდით წითელი ქვიშით მოყრილი პატარა ბილიკით; ამ ბილიკს არშიად შემოვლებული ჰქონდა მრავალწლოვანი სქელი ბუა, რომლის ჩრდილები აღფრთოვანებაში მოიყვანდა დელაკრუას, ჩვენს თანამედროვე რუბენსს. ამ ბილიკს რვიანის ფორმა ჰქონდა და მოსახვევებში იხლართებოდა, ასე რომ, ოცი ნაბიჯის მანძილზე ადვილად შეგეძლოთ სამოცი ნაბიჯი გაგევლოთ. არასოდეს ფლორასათვის, ამ კეთილი ლათინელი მეზღეების ახალგაზრდა და მხიარული ღვთაებისათვის სამსახური არ გაუწევიათ ასეთი მონდომებია და გულით, როგორც ამ პატარა ბაღში.

მართლაც, ვარდის ოც ბუჩქზე, რომელიც ყვავილნარს ქმნიდა, არც ერთ ფოთოლს არ ჰქონდა წინწკალი, არც ერთი ძარღვი დამახინჯებული არ იყო მწვანე მღილით, რომელიც ნოტიო ნიადაგზე აღმოცენებულ მცენარეს ღრღნის. ამ ბაღს კი სინოტივე არ აკლდა, ამაზე მეტყველებდა მურივით შავი მიწა და ხეების ხშირი ფოთლები. ესეც არ იყოს, ბუნებრივ სინოტივეს სწრაფად შეცვლიდა ხელოვნური, ბაღის კუთხეში წყლით სავსე კასრის წყალობით, რომლის მწვანე ზედაპირზე მუდამ უძრავად გაჩერებულები ისხდნენ ბაყაყი და გომბემო. რომლებიც ალბათ სხვადასხვა ხასიათის გამო, წრის საწინააღმდეგო მიმართულებით ისხდნენ და ერთმანეთისათვის ზურგი ჰქონდათ შექცეული.

სხვათა შორის, ბილიკზე ბალახის ერთ ღერსაც ვერ იპოვიდით, ყვავილნარზე კი არც ერთ გამხმარ ყლორტს; არც ერთი კოპწია ქალი თავის ფაიფურის ჟარდინიერიაში ისე არ უვლის და არ სხლავს ნემსისწვერას, კაკტუსს, დეკას, როგორც ამას აკეთებდა ბაღის ჯერ კიდევ უხილავი პატრონი.

მონტე-კრისტომ ჭიშკარი მიხურა, თოკი ლურსმანზე დაამაგრა და მთელ ამ მამულს თვალი გადაავლო.

— როგორც ჩანს, — გაიფიქრა მან, ტელეგრაფისტს მეზაღვები ჰყავს ან თვითონაა გატაცებული მეზაღვობით.

უცებ ის დაეჯახა რაღაცას, ფოთლებით სავსე ურიკის უკან მოკუნტულს; და ეს რაღაც გაკვირვებული შემახილით გასწორდა. მონტე-კრისტო პირისპირ აღმოჩნდა ორმოცდაათი წლის კაცის წინაშე; ეს კაცი მარწყვებს კრეფდა და ფოთლებზე აწყობდა.

მას ჰქონდა ვაზის თორმეტი ფოთოლი და თითქმის იმდენივე მარწყვი.

წამოწევის დროს მოხუც კაცს კინაღამ არ დაუცვივდა მარწყვი, ფოთლები და თეფში.

— მოსავალს ჰკრეფთ, ბატონო? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ ღიმილით.

— ბოდიშს ვიხდი, ბატონო, — უპასუხა მოხუცმა და ხელი ქუდთან მიიტანა, — მართალია ზევით არა ვარ, მაგრამ სწორედ ახლახან ჩამოვედი.

— ჩემზე ნუ სწუხხართ, — უთხრა გრაფმა, — თუ კიდევ დაგრჩათ, განაგრძეთ მარწყვის კრეფა.

— კიდევ ათი დამრჩა; — უპასუხა მოხუცმა. — თერთმეტი მოგვკრიფე, სულ კი ოცდაერთი მაქვს, ხუთით მეტი, ვიდრე შარშან. მაგრამ ეს გასაკვირი არ გახლავთ, წელს თბილი გაზაფხული იყო, მარწყვს კი, ბატონო, რა უნდა, თუ არა მზე! აი, ამიტომ თექვსმეტის მაგიერ, რომელიც შარშან მქონდა, წელს, ხედავთ, თერთმეტი მოკრეფილი, თორმეტი, ცამეტი, თოთხმეტი, თხუთმეტი, თექვსმეტი, ჩვიდმეტი, თვრამეტი... ღმერთო ჩემო, ორი აკლია. ჯერ კიდევ გუშინ, დარწმუნებული ვარ, ისინი აქ იყო, გადავთვალე კიდევ. ეს, ალბათ, დეიდა სიმონის ბიჭმა გააქრო. დავინახე, როგორ ყიალებდა ამ დილით აქ. ოხ, პატარა საძაგელი, სხვის ბაღში ქურდობს, ეტყობა არ იცის, რა მოყვება ასეთ საქციელს.

— მართლაც, ეს სერიოზული ამბავია, — უთხრა მონტე-კრისტომ. — მაგრამ მხედველობაში უნდა მიიღონ დამნაშავის ასაკი და მისი ღორმუცელობა.

— რასაკვირველია, — უპასუხა მეზაღვემ. — მაგრამ ეს საქმეს არ შველის. კიდევ ერთხელ გთხოვთ, მომიტევოთ, ბატონო ჩემო; უფროსს ხომ არ ვალოდინებ?

იგი დაშინებული ათვალეიერებდა გრაფს და მის ლურჯ ფრავს.

— დამშვიდდით, მეგობარო, — უთხრა გრაფმა ღიმილით, რომელიც მისი სურვილის მიხედვით შეიძლება საშინელიც ყოფილიყო და კეთილმოსურნეც, ამჯერად კი მხოლოდ კეთილმოსურნეობას გამოხატავდა, — თქვენს შესამოწმებლად მოსული უფროსი როდი ვარ, უბრალო მგზავრი გახლავართ; აქ ცნობისმოყვარეობამ მომიყვანა და ლამის არის ამის გამო ჩემი თავი გავკიცხო, რადგან ვხედავ, დროს გართმევთ.

— ოჰ, ჩემი დრო ძვირი არ ღირს, — შეეპასუხა მოხუცი ნაღვლიანი ხმით, — თუმცა ის სახელმწიფოსია და არ უნდა ვკარგავდე უქმად, მაგრამ მანიშნებს, რომ ერთი საათით დასვენება შეგიძლიათ (მან მზის საათს შეხედა, რადგან მონლერის კომპის ბაღში ყველაფერი იყო, თვით მზის საათიც კი). — ხომ ხედავთ, მე კიდევ ათი წუთი დამრჩა, ჩემი მარწყვი კი დამწიფდა და კიდევ ერთი დღე ზედმეტიც რომ დავტოვო... ესეც არ იყოს, დამიჯერეთ ბატონო, რომ მას ციყვები მინადგურებენ.

— ოჰო, ამას კი არასოდეს ვიფიქრებდი, — უპასუხა მონტე-კრისტომ სერიოზული სახით, — ციყვები არასასიამოვნო მეზობლები არიან, რადგან ჩვენ მათ თაფლში მოხარშულს არ ვჭამთ, როგორც ამას რომაელები აკეთებდნენ.

— რაო, რომაელები მათ სჭამდნენ? — ჰკითხა მეზაღვემ, — ციყვებს სჭამდნენ?

— მე ეს პეტრონიუსის წიგნში წამიკითხავს, — უთხრა გრაფმა.

— ნუთუ? მაგრამ არა მგონია გემრიელი იყოს. თუმცა, ამბობენ: «მსუქანი, როგორც ციყვიო», და არც გასაკვირია მსუქნები იყვნენ. მთელი დღე სძინავთ და მხოლოდ

იმიტომ იღვიძებენ, რომ მთელი ღამე ღრღნან. იცით, გასულ წელს ოთხი ჭერამი მქონდა; ერთი იმათ გამიფუჭეს. დამწიფდა აგრეთვე პრიალა კანიანი ატამი — აი ეს ხომ იშვიათი ხილია — ჰოდა, რა, ბატონო ჩემო, მათ ამ ატამს კედლისკენ შებრუნებული მხარე გამოუჭამეს; საუცხოო, იშვიათი გემოს ატამი იყო. არასოდეს ისეთი არ მიჭამია.

— თქვენ ის შეჭამეთ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— ესე იგი დარჩენილი ნახევარი, გასაგებია! ის ჩინებული იყო. დიახ, ის ვაჟბატონები საუკეთესო ჩასატკბარუნებულს არჩევენ, სწორედ ისე, როგორც დეიდა სიმონის ბიჭი. მან, რასაკვირველია, ყველაზე ცუდი მარწყვები არ აირჩია! მაგრამ წელს, — განაგრძო მეზალემ. — დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ასეთი რამ არ შემემთხვევა. თუნდაც მთელ ღამეს ვუდარაჯებ, როდესაც ხილი დამწიფებას დაიწყებს.

მონტე-კრისტომ რაც ნახა და გაიგონა, საკმარისი იყო. ყოველ ადამიანს აქვს თავისი ვნება, რომელიც გულს უღრღნის, ისე როგორც ყოველ ნაყოფს თავისი ჭია; ტელეგრაფისტის ვნება მეზალეობა იყო. მან კრეფა დაუწყო ვაზის ფოთლებს, რომლებიც მტევნებს მზისაგან ეჩრდილებოდა და მით მოხუცის გული მოიგო.

— თქვენ ტელეგრაფის სანახავად მობრძანდით, ბატონო? — ჰკითხა მან.

— დიახ. თუკი ეს თქვენი უფლებებით აკრძალული არ არის.

— არავითარ შემთხვევაში, — უპასუხა მეზალემ, — ამაში ხომ საშიში არაფერია; არავინ იცის და არც შეიძლება იცოდეს, რას გადავცემთ.

— ჰო, მითხრეს, რომ თქვენ იმეორებთ ნიშნებს, რომლებიც თვითონ არ გესმით, — უთხრა გრაფმა.

— რასაკვირველია, და ამით ძალიან კმაყოფილი ვარ, — უპასუხა სიცილით ტელეგრაფისტმა.

— ეგ რატომ?

— იმიტომ, რომ ამით არავითარი პასუხისმგებლობა არ მაკისრია. მე ვარ მანქანა, მხოლოდ მანქანა და რაკი ვმოდრაობ, სხვას ჩემგან არაფერს მოითხოვენ.

«ემმაკმა დალახვროს, — გაიფიქრა მონტე-კრისტომ, — შემთხვევით ნუთუ ისეთ კაცს წავაწყდი, რომელიც არაფრისაკენ არ მიილტვის, მაშინ არ გამიმართლდა».

— ბატონო ჩემო, — თქვა მეზალემ და მზის საათს გადახედა, — ის ათი წუთიც თავდება და ჩემს ადგილს უნდა დავუბრუნდე. ხომ არ გნებავთ ჩემთან ერთად ამობრძანდეთ?

— მოგყვებით.

მონტე-კრისტო შევიდა კოშკში, რომელიც სამ სართულად იყო გაყოფილი; დაბლა სართულში კედელზე მიყუდებული იყო სამიწათმოქმედო იარაღები — ბარები, ფოცხები, სარწყავები — ეს იყო ამ ოთახის მთელი მოწყობილობა. მეორე სართული ჩვეულებრივი საცხოვრებელი, ან უფრო სწორად, მოსამსახურის ღამის საცხოვრებელი ოთახი იყო; აქ იდგა რამდენიმე ღარიბული საოჯახო ავეჯი, საწოლი, მაგიდა, ორი სკამი, ქვის პირსაბანი და ჭერზე ჩამოკიდებული თივის კონები; გრაფმა იცნო სურნელოვანი მუხუდო და ესპანური ლობიო, რომლის მარცვლებს მოხუცი ერთად ინახავდა. ყოველივე ეს სწავლული ბოტანიკოსის გულმოდგინებით, იარლიყებით მოემარაგებინა.

— ერთი მითხარით, ჩემო კარგო, ბევრი დრო სჭირდება ტელეგრაფის საქმის შესწავლას? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— დიდხანს გრძელდება არა სწავლა, არამედ შტატგარეშე სამსახური.

— ხელფასს რამდენს ღებულობთ?

— ათას ფრანკს, ბატონო.
— ცოტაა.
— დიახ, მაგრამ, როგორც ხედავთ, ბინასაც იძლევიან.
მონტე-კრისტომ ოთახი შეათვალაიერა.
— ესღა აკლია, რომ ამ ოთახის დაკარგვა ეშინოდეს, — ჩაიჩურჩულა მან.
ავიდნენ მესამე სართულზე; ეს იყო ტელეგრაფის ოთახი. მონტე-კრისტომ შეათვალაიერა რკინის ორივე სახელური, რომლის დახმარებით მოხელე მანქანას ამოდრავებდა.
— ეს ძალზე საინტერესოა, — თქვა მან, — მაგრამ ასეთი ცხოვრება, ალბათ, მოსაწყენი გეჩვენებათ!
— დიახ, დასაწყისში იმის გამო, რომ სულ შეჰყურებ, კისერი გიშეშდება; მაგრამ ერთი ან ორი წლის შემდეგ ეჩვევი; მერე ჩვენ გვაქვს შესვენების საათები და თავისუფალი დღეები.
— თავისუფალი დღეები?
— დიახ.
— როდის?
— როდესაც ნისლია.
— ჰო, ეს სწორია.
— ეს ჩემი დღესასწაულებია; ასეთ დღეებში ბაღში ჩამოვდივარ, ვრგავ, ვკრიჭავ, მუხლუხობებს ვკრეფ. ერთი სიტყვით, დრო შეუმჩნეველად გარბის.
— დიდი ხანია რაც აქ ხართ?
— ათი წელი და ხუთი კიდევ შტატგარეშე სამსახური, ასე რომ სულ თხუთმეტი წელია.
— თქვენ თვითონ რამდენი...
— ორმოცდათხუთმეტის გახლავართ.
— რამდენი წელი უნდა იმსახუროთ, რომ პენსია მიიღოთ?
— ეჰ, ბატონო, ოცდახუთი წელი.
— მერედა რამდენია ეგ პენსია?
— ასი ეკიუ.
— საცოდაო კაცობრიობავ! — ჩაიჩურჩულა მონტე-კრისტომ.
— რა ბრძანეთ, ბატონო? — ჰკითხა მოხელემ.
— მე ვთქვი, რომ ეს ძალიან საინტერესოა.
— რა არის საინტერესო?
— ყველაფერი ის, რასაც თქვენ მიჩვენებთ... და თქვენ სრულებით არაფერი გესმით მაგ ნიშნების?
— სრულებით არაფერი.
— არც არასოდეს გიცდიათ გაგეგოთ?
— არასოდეს; რაში მჭირდება.
— მაგრამ ხომ არის ისეთი ნიშნები, რომლებიც უშუალოდ თქვენ გეხებათ?
— რასაკვირველია.
— და იმათ თქვენ იგებთ?
— ისინი ყოველთვის ერთი და იგივეა.
— ისინი იტყობინებიან?..
— «არაფერია ახალი», «თქვენ თავისუფალი საათი გაქვთ», ან «ხვალამდე».
— ჰო, ეს მართლაც უდანაშაულო ნიშნებია, — თქვა გრაფმა მონტე-კრისტომ. — მაგრამ ერთი შეხედეთ, თქვენი კორესპონდენტი ვგონებ მოძრაობაში მოდის.

- დიახ, სწორია; — გმადლობთ, ბატონო.
- მერედა რას ამბობს? რაიმე ისეთს, რაც თქვენ გესმით?
- მეკითხება, მზად ვარ თუ არა.
- და თქვენ პასუხობთ?..
- ნიშნით, რომელიც მიუთითებს ჩემს კორესპონდენტს მარჯვნივ, რომ მე მზად ვარ და ამავე დროს, წინადადებას აძლევს კორესპონდენტს მარცხნივ, თავის მხრივ მოემზადოს.
- ძალიან მოფიქრებულადაა გაკეთებული, — თქვა გრაფმა.
- აი, თქვენ დაინახავთ, — განაგრძო ამაყად მოხუცმა, — ხუთ წუთში ლაპარაკს დაიწყებს.
- მაშასადამე, ჩემს განკარგულებაშია მთელი ხუთი წუთი, — თქვა მონტე-კრისტომ, — ეს უფრო ბევრია, ვიდრე მე მჭირდება. ჩემო ძვირფასო, — უთხრა მან მოხუცს, — ნება მიბოძეთ ერთი შეკითხვა მოგცეთ.
- ბრძანეთ.
- გიყვართ მებაღეობა?
- გატაცებით.
- თქვენ ბედნიერი იქნებოდით ოცი ფუტის ნაცვლად ორი დღიური ფართობის ბაღი რომ გქონდეთ?
- ბატონო, მე მას ამქვეყნიურ სამოთხედ გადავაქცევდი.
- ათასი ფრანკით გიჭირთ ცხოვრება?
- საკმაოდ ცუდად, მაგრამ მაინც ვცხოვრობ.
- დიახ, მაგრამ საცოდავი ბაღი გაქვთ.
- დიახ, ეს მართალია, ბაღი დიდი არ არის.
- გარდა ამისა, უამრავი ციყვია, რომლებიც ყველაფერს ანადგურებენ.
- დიახ, ეს ჩემი უბედურებაა.
- ერთი მითხარით, რა მოხდება, რომ თქვენს საბედნიეროდ იმ დროს შეტრიალდეთ, როდესაც თქვენი კორესპონდენტი ამომრავდება?
- ვერ დავინახავდი მის ნიშნებს.
- მერე?
- მე ვერ გავიმეორებდი მათ.
- მერე?
- მაშინ დამაჯარიმებენ, რომ დაუდევრობის გამო ვერ შევძელი მათი გამეორება.
- რამდენით?
- ასი ფრანკით.
- წლიური შემოსავლის მეთათედი ნაწილით; არა უშავს!
- რა გაეწყობა, — თქვა მოხელემ.
- ეს თქვენ შეგმთხვევიათ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.
- ერთხელ, ბატონო ჩემო, როდესაც ყვითელი ვარდის ბუჩქებს ვამყნობდი.
- კარგი, ახლა ეს მითხარით, ამ ნიშნებში რაიმეს შეცვლა ან სხვების გადაცემა რომ მოგენდომებინათ?
- ჰო, მაშინ სხვაა; მაშინ დამითხოვდნენ და პენსიას დაკარგავდი.
- სამას ფრანკს?
- დიახ, ბატონო, ასი ეკიუთი; ასე რომ, გამიგებთ, არასოდეს ჩავიდენ მსგავს რაიმეს.
- თქვენი თხუთმეტი წლის სამსახურის ხელფასის ტოლი თანხის გულისათვისაც კი? ამაზე ღირს ჩაფიქრება, რას იტყვიოთ?

— თხუთმეტი ათასი ფრანკის გულისათვის?
— დიახ.
— ბატონო ჩემო, თქვენ მე მაშინებთ.
— ერთი თქვენც!
— ბატონო ჩემო, თქვენ გინდათ შემაცდინოთ.
— სწორედ ასეა, თხუთმეტი ათასი ფრანკი!
— ბატონო ჩემო, სჯობს მომცეთ საშუალება უკეთ შევხედო ჩემს მარჯვენა კორესპონდენტს.
— პირიქით, მას კი ნუ უყურებთ, ამას შეხედეთ.
— რა არის ეს?
— როგორ? თქვენ არ იცნობთ ამ ქალაქებს?
— ბანკის ბილეთები!
— ნამდვილები, და აქ ასეთი თხუთმეტია.
— ვისია ისინი?
— თუ მოისურვებთ, თქვენი იქნება.
— ჩემი! — შეჰყვირა სულშეხუთულმა მოხელემ.
— ღმერთო ჩემო, დიახ, მთლიანად თქვენი საკუთრება.
— ბატონო ჩემო, ჩემი მარჯვენა კორესპონდენტი ამოდრავდა.
— მერე რა, ამოდრავდეს.
— ბატონო, თქვენ გამაცდინეთ და დამაჯარიმებენ.
— ეს თქვენ ასი ფრანკი დაგიჯდებათ; ხომ ხედავთ, თქვენს ინტერესებში შედის ამ თხუთმეტი ათასი ფრანკის ბანკის ბილეთების აღება.
— ბატონო, ჩემი მარჯვენა კორესპონდენტი მოთმინებას კარგავს, ის იმეორებს ნიშნებს.
— ნუ აქცევთ ყურადღებას, გაიმეოროს, თქვენ კი ეს აიღეთ.
გრაფმა მოხელეს ხელში ბანკის ბილეთების დასტა ჩაუდო.
— მაგრამ ეს ჯერ კიდევ ყველაფერი როდია, — თქვენ ვერ შეძლებთ თხუთმეტი ათასი ფრანკით ცხოვრებას.
— მე კიდევ მრჩება ჩემი ადგილი.
— არა, თქვენ მას დაკარგავთ. იმიტომ, რომ თქვენ ახლა მისცემთ სულ სხვა ნიშანს, ვიდრე თქვენმა კორესპონდენტმა გადმოგცათ.
— ოჰ, ბატონო ჩემო, რას მთავაზობთ?
— ბავშვურ ცელქობას.
— ბატონო ჩემო, თუ მე მას არ დამაძალებენ...
— მე ნამდვილად ვაპირებ დამალებას.
მონტე-კრისტომ ჯიბიდან ბანკის ბილეთების მეორე დასტა ამოიღო.
— აქ კიდევ ათი ათასი ფრანკია, — თქვა მან, იმ თხუთმეტთან ერთად, რომელიც ჯიბეში გაქვთ, ოცდახუთი ათასი გამოგივით. ხუთი ათასად თქვენ იყიდით პატარა ლამაზ სახლს და ორ დღიურ მიწას. დანრჩენი ოცი ათასი მოგცემთ ათას ფრანკ წლიურ შემოსავალს.
— ორი დღიური ფართობის ბაღი!
— და ათასი ფრანკი შემოსავალი.
— ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო!..
— მიიღეთ, რაღას უცდით!
და მონტე-კრისტომ მოხელეს ეს ათი ათასი ფრანკი ძალათი ჩაუდო ხელში.
— რა უნდა ვქნა?

- არაფერი ისეთი.
- მაინც?
- გაიმეორეთ ეს ნიშნები.

მონტე-კრისტომ ჯიბიდან ქალაქი ამოიღო, რომელზედაც გამოხატული იყო სამი ნიშანი და ნომრები, რომლებიც მიუთითებდნენ, როგორი წესრიგით უნდა გადაეცათ ისინი.

- როგორც ხედავთ, ეს დიდ დროს არ წაგართმევთ.
- დიახ, მაგრამ...

— ახლა თქვენ უკვე გექნებათ პრიალაკანიანი ატმები და ყველაფერი, რასაც მოისურვებთ.

დარტყმა მიზანში მოხვდა: სულ მთლად გაოფლილმა და აღვზნებისაგან გაწითლებულმა მოხუცმა ერთიმეორის მიყოლებით გადასცა გრაფის მიერ მიცემული ნიშნები, მარჯვენა კორესპონდენტის შემფოთებული მოწოდების მიუხედავად, რომელმაც არაფერი იცოდა ამ ამბის, და იმ აზრს დაადგა, რომ ატმების მოყვარული გაგიჟდაო.

რაც შეეხება მარცხენა კორესპონდენტს, ის კეთილსინდისიერად იმეორებდა მის ნიშნებს, რომელიც ბოლოს და ბოლოს მიღებული იქნა შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ.

— თქვენ ახლა მდიდარი ხართ. — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, — უპასუხა მოხელემ, — მაგრამ რა ფასად?

— მისმინეთ, ჩემო მეგობარო, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — არ მინდა, სინდისი გქენჯნიდეთ. დამიჯერეთ, გეფიცებით, არავინ ვაგინე, მხოლოდ ღმერთს მოვემსახურე.

მოხელე ბანკის ბილეთებს ათვალთვლებდა, ხელით სინჯავდა, ითვლიდა; ხან ფითრდებოდა, ხან წითლდებოდა. ბოლოს თავისი ოთახისაკენ გაიქცა, რათა წყალი დაეღია, მაგრამ პირსაბანამდეც კი ვერ მოასწრო მისვლა და თავის გამხმარ ცერცვებში გულწასული დაეცა.

ხუთი წუთის შემდეგ, როდესაც ტელეგრაფის ცნობა შინაგან სამინისტრომდე მივიდა, დებრემ ეტლში ცხენები შეაბმევინა და დანგლარებისაკენ წააყვანინა.

— თქვენს ქმარს აქვს ესპანეთის სესხის ობლიგაციები? — ჰკითხა მან ბარონესას.

— რა თქმა უნდა! ექვსი მილიონის.

— როგორ ფასშიც უნდა იყოს, სწრაფად გაყიდოს.

— რატომ? — იმიტომ, რომ დონ კარლოსი ბურჟიდან გაიქცა და ესპანეთში დაბრუნდა.

— საიდან იცით?

იქიდან, — უთხრა დებრემ მხრების აჩეჩით, — საიდანაც ჩემთვის ყველაფერი ცნობილია.

ბარონესამ აღარ გაამეორებინა; მაშინვე ქმართან მიიჭრა; ამ უკანასკნელმა კი თავის მხრივ თავის აგენტთან მიიბრინა და უბრძანა, სესხი, რა ფასიც უნდა შეეძლიათ გაეყიდა.

როგორც კი დაინახეს, რომ დანგლარი ყიდდა, ესპანეთის სესხის ქალაქები მაშინვე დაეცა. დანგლარმა ამაში დაკარგა ხუთასი ათასი ფრანკი, მაგრამ სამაგიეროდ ყველა ობლიგაცია მოიშორა.

საღამოთი «მოამბე» იტყობინებოდა:

«დონ კარლოსი, მასზე დაწესებული მეთვალყურეობის მიუხედავად, ბურჟიდან ფარულად გაიქცა და ესპანეთში კატალონიის საზღვრით დაბრუნდა. ბარსელონა აჯანყდა და მის მხარეზე გადავიდა».

მთელი სადამო ლაპარაკობდნენ დანგლარის წინდახედულობაზე, რომელმაც მოასწრო ყველა თავისი სესხის ობლიგაციის გაყიდვა, ამ მებირჟეს ბედზე, რომელმაც ასეთ კატასტროფაში მხოლოდ ხუთასი ფრანკი დაკარგა.

ხოლო იმათ, რომლებსაც შემორჩათ თავისი სესხი ანდა დანგლარის სესხი იყიდეს, თავი გაკოტრებულად მიაჩნდათ და ძალიან ცუდად გაატარეს. ღამე.

მეორე დღეს «ოფიციალურ გაზეთში» დაბეჭდილი იყო: — «მოამბის» გუშინდელი ცნობა, დონ კარლოსის გაქცევის და ბარსელონის აჯანყების შესახებ ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულია.

მეფე დონ კარლოსს ბურჟი არ დაუტოვებია და ნახევარკუნძულზედაც სრული სიმშვიდეა.

ეს შეცდომა გამოწვეული იყო ტელეგრაფის ნიშანის მიზეზით, რომელიც ბურჟის გამო სწორად ვერ გაიგეს»

ობლიგაციებმა იმ ღირებულებაზე ორჯერ უფრო მეტად აიწია, ვიდრე დაცემამდე ჰქონდათ. საერთოდ, თუ წაგებას და მოგების შესაძლებლობას ერთად ვიანგარიშებთ, დანგლარს მილიონის ზარალი მოუვიდა.

— უნდა ითქვას, — უთხრა მონტე-კრისტომ მორელს, რომელიც მასთან იყო იმ დროს, როდესაც ეს უცნაური საბირჟო გადატრიალების ამბავი მოიტანეს, რომელსაც დანგლარი ემსხვერპლა, — რომ ოცდახუთი ათას ფრანკად აღმოჩენა მოვახდინე, რომელშიც სიამოვნებით გადავიხდიდი ასი ათას ფრანკს.

— რაში მდგომარეობს თქვენი აღმოჩენა? — ჰკითხა მაქსიმილიანმა.

— საშუალება გამოვნახე ერთი მებაღისათვის მომეცილებინა ციყვები, რომლებიც ატმებს ანადგურებდნენ.

თავი V

მოჩვენებები

ოტეილის სახლში გარეგნულად არავითარი ბრწყინვალება არ ჩანდა, არაფერი ისეთი, რაც მოსალოდნელი იყო დიდებულ გრაფ მონტე-კრისტოსათვის განკუთვნილი ბინისაგან; მაგრამ ეს უბრალოება აიხსნებოდა თვით სახლის პატრონის სურვილით, რომელსაც მკაცრი განკარგულება ჰქონდა გაცემული, გარედან არაფერი შეეცვალათ. ამაში დასარწმუნებლად საკმარისი იყო შიგნით შეგეხედათ. შეაღებდით თუ არა კარს, სურათი მაშინვე იცვლებოდა.

ოთახების მოწყობით და სიჩქარით, რომლითაც მან ყოველივე ეს გააკეთა, ბერტუჩომ მოლოდინს გადააჭარბა. ისევე როგორც ერთ დროს ჰერცოგმა ანტენმა ბრძანება გასცა ერთ ღამეში გაეჩხათ მთელი ხეივანი, რომელიც ხელს უშლიდა ლუდოვიკო XIV მზერას, ბერტუჩომ სამ დღეში მორთო სრულიად დაცარიელებული ეზო. ვეებერთელა ბელტიანი ფესვებით ჩამოტანილი მშვენიერი ჭადრები და ნეკერჩხლები ჩრდილავდნენ სასახლის მთავარ ფასადს, რომლის წინ ბალახებით დაფარული რიყის ქვების მაგიერ, გადაშლილიყო მთლიანი კორდი და დილით ჩაწყობილ ბელტებს უკვე ვრცელი ხალიჩა მოექსოვათ. ამ ხალიჩაზე ისევ ბრწყინავდნენ მორწყვის შედეგად დარჩენილი წყლის წვეთები.

ერთი სიტყვით, ყველა განკარგულება გრაფიდან გამომდინარეობდა, ბერტუჩოს მან თვითონ გადასცა გეგმა, რომელშიც მოცემული იყო დასარგავი ხეების რიცხვი და განლაგება. ასევე სიგრძე და ფორმა კორდისა, რომელსაც ქვაფენილი უნდა შეეცვალა.

ამგვარად სახეშეცვლილი სახლის ცნობა ძნელი გახდა. ბერტუჩო თვითონ ამტკიცებდა, რომ ამ მწვანე ჩარჩოში ვერ სცნობდა მას.

საქმეთა მმართველი წინააღმდეგი არ იქნებოდა ბაღშიც შეეტანა ცვლილებები, მაგრამ გრაფმა კატეგორიულად აუკრძალა რაიმესათვის ხელი ეხლო. ბერტუჩომ ზარალი იმით აინაზღაურა, რომ წინა ოთახი, კიბეები და ბუხრები ყვავილებით შეამკო.

ერთი სიტყვით, საქმეთა მმართველი ბრძანების შესრულების არაჩვეულებრივი ნიჭით იყო დაჯილდოებული, ხოლო მის ბატონს ბრძანების შესანიშნავი უნარი ჰქონდა. და აი, ყოველივე ამის გამო ამ სახლს, ოცი წლის განმავლობაში დაუსახლებელს, ჯერ კიდევ გუშინ ასეთ პირქუშსა და სევდიანს, გაჟღენთილს იმ უხამსი სურნელებით, რომელსაც შეიძლება დროის სურნელება ეწოდოს, ერთ მშვენიერ დღეს სიცოცხლის ნიშანწყალი დაეტყო, და იმ სურნელებით აივსო, რომელიც ბატონს უყვარდა; აქ სინათლევ იმდენი იყო, როგორც მას მოსწონდა. მოვიდოდა თუ არა გრაფი, მაშინვე ხელთ ჰქონდა წიგნები და იარაღები, თვალწინ — საყვარელი მგალობელი ჩიტები ჰყავდა; მთელი ეს სახლი, დიდი ხნის ძილისაგან გამოღვიძებული, ტყეში დაძინებული მზეთუნახავის ციხე-კოშკივით ცოცხლდებოდა, მღეროდა და იფურჩქნებოდა. ის იმ ბინებს ჰგავდა, რომლებიც ჩვენთვის დიდი ხანია ძვირფასია, და რომლებშიც, მათი დატოვების შემდეგ უვნებლად ჩვენი სულის ნაწილს ვტოვებთ.

ამ ლამაზ ეზოში მიდი-მოდიოდნენ მხიარული მსახურები; ერთნი სამზარეულოში ტრიალებდნენ და ახლად შეკეთებულ კიბეებზე ისეთი სახით დარბოდნენ, თითქოს ყოველთვის ამ სახლში ცხოვრობდნენ. მეორენი — მიჩენილები იყვნენ თავლებზე, სადაც ნომრებით განლაგებული ეტლები თითქოს ნახევარი საუკუნის განმავლობაში იდგნენ იქ — და საჯინბოებზე, სადაც ცხენები შვრიის ცოხნაში ჭიხვინით უპასუხებდნენ მეჯინბოებს, რომლებიც მათ უფრო მოწონებით ელაპარაკებოდნენ, ვიდრე ზოგიერთი მსახური თავის ბატონს ელაპარაკება.

ბიბლიოთეკა მოთავსებული იყო კედლის გასწვრივ მდებარე ორ კარადაში და დაახლოებით ორი ათას ტომს შეიცავდა. მთელი ერთი განყოფილება განკუთვნილი იყო ახალი რომანებისათვის — წინადღით გამოსულები უკვე ადგილზე იყვნენ და თავიანთი გარეკანის წითელსა და ოქროსფერ სხივებს ისროდნენ.

სახლის მეორე მხარეს მოთავსებული იყო ორანჟერეა, იაპონურ ლარნაკებში ჩასმული იშვიათი მცენარეებით, რომლებიც თვალსა და ყნოსვას აჯადოებდნენ. ორანჟერეის შუაგულში იდგა ბილიარდი, თითქოს ერთი საათის წინ მიტოვებული მოთამაშეების მიერ, რომლებმაც მთვლემარე ბურთები მწვანე მაუდზე დატოვეს.

მხოლოდ ერთი ოთახი გადაურჩა ჯადოქარ ბერტუჩოს. ის მდებარეობდა მეორე სართულის მარცხენა კუთხეში, სადაც ასვლა შეიძლებოდა მთავარი კიბით, ხოლო გამოსვლა საიდუმლო კიბით; ამ ოთახს მსახურები ცნობისმოყვარეობით ჩაუვლიდნენ ხოლმე, ბერტუჩო კი — შიშით.

ზუსტად ხუთ საათზე გრაფი ალის თანხლებით ოტეილის სახლთან გაჩერდა. ბერტუჩო მის მოსვლას შემფოთებული მოუთმენლობით ელოდა; იმედი ჰქონდა, ქება დაემსახურებინა და ამავე დროს შიშობდა, ვაითუ პირქუშად შემომხედონო.

მონტე-კრისტო ეტლიდან ეზოში გადმოვიდა. მთელი სახლი შემოიარა, ბაღიც შეათვალიერა, მაგრამ ხმა არ ამოუღია, არც მოწონება გამოუთქვამს, არც უკმაყოფილება.

მხოლოდ თავის საწოლ ოთახში, რომელიც დაკეტილი ოთახის პირდაპირ მდებარეობდა, თითოთ ვარდისფერი ხის პატარა კარადა ანიშნა — ეს კარადა მას პირველი მისვლისთანავე მოეწონა.

— ეს მხოლოდ ხელთათმანებისათვის გამოდგება, — თქვა მან.

— ნამდვილად, თქვენო ბრწყინვალეზავ, — უპასუხა აღფრთოვანებულმა ბერტუჩომ, — გამოადეთ, თქვენ იქ ხელთათმანებს ნახავთ.

სხვა კარადებშიც სწორედ ის აღმოჩნდა, რასაც გრაფი მოელოდა: ფლაკონები, სიგარეტები, ძვირფასი ნივთები.

— კარგია! — თქვა მონტე-კრისტომ.

— ბერტუჩო გაეცალა. ის გულის სიღრმემდე ბედნიერი იყო: ამდენად დიდი და ყოვლისშემძლე გავლენა ჰქონდა ამ კაცს ყველაზე, ვინც გარს ერტყა.

ზუსტად ექვს საათზე კარიბჭესთან გაისმა ცხენის თქარათქური. ეს ჩვენმა სპაჰის კაპიტანმა მოიქროლა მედეათი.

— დარწმუნებული ვარ, პირველი მოვედი, — შესძახა მას მორელმა, — განგებ ავჩქარდი, მინდოდა ცოტახანს თქვენთან დავრჩენილიყავი, სანამ დანარჩენები მოვიდოდნენ. ჟიულიმ და ემანუილმა ათასი სალამი შემოგივალეს. იცით, აქ დიდებულადა ხართ მოწყობილი! მითხარით, გრაფო, თქვენი მსახურები კარგად მოუვლიან ჩემს ცხენს?

— დამშვიდებული იყავით, ჩემო ძვირფასო მაქსიმელიან, მათ იციან თავისი საქმე.

— ძალიან კარგი შემშრალეა უნდა. რომ იცოდეთ, როგორ მოჰქროდა. ნამდვილი გრიგალია.

— მაშ, აბა როგორ გინდათ, ხუთი ათას ფრანკად ღირებული ცხენი. — უთხრა მონტე-კრისტომ ისეთი ტონით, როგორც მამა შვილს ელაპარაკება.

— თქვენ გული გწყდებათ? — უთხრა მორელმა თავისი გულწრფელი ღიმილით.

— მე? ღმერთმა დამიფაროს! — უპასუხა გრაფმა. — არა. მეწყინებოდა, რომ იგი ცუდი გამომდგარიყო.

— ის ისეთი კარგია, ძვირფასო გრაფო, რომ შატო-რენო, საფრანგეთში პირველი მცოდნე, და დებრე, რომელიც სამინისტროს არაბულ ცხენებზე ჯირითობს, ახლაც მომდევნ და, როგორც ხედავთ, ჩამომრჩნენ, ხოლო მათ ფეხდაფეხ მოჰყვებიან ბარონესა დანგლარის ცხენები, რომლებიც საათში ექვს ლიეს გადიან, არც მეტს, არც ნაკლებს.

— მაშ ისინიც მალე გამოჩნდებიან? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, აი ისინიც.

და მართლაც, გაიღო ჭიშკარი და გამოჩნდა ეტლში შებმული აქაფებული წყვილი, და ორიც მძიმედ აქშინებული ცხენი. ეტლმა წრე შემოავლო და ორი ცხენოსანის თანხლებით პარმადთან შეჩერდა.

დებრე სწრაფად ჩამოხტა და ეტლის კარი გამოაღო. ყმაწვილმა კაცმა ხელი გაუწოდა ბარონესას, ეს უკანასკნელი გადმოსვლისას რაღაცნაირად შეიშმუშნა, რაც მონტე-კრისტოს გარდა ყველას შეუმჩნეველი დარჩა.

გრაფის მზერას არაფერი გამოეპარებოდა; ამ შემშმუშვნის დროს მან დაინახა, რომ იელვა პატარა, ასევე შეუმჩნეველმა ბარათმა, რომელიც ქალბატონ დანგლარის ხელიდან მინისტრის მდივნის ხელში მოხერხებულად გადავიდა. ეს გარემოება ამ საქმეში დახელოვნებაზე მეტყველებდა.

ცოლის შემდეგ გამოჩნდა ბანკირი, რომელიც ისე გაფითრებულიყო, რომ საფლავიდან ამოღებულს უფრო ჰგავდა, ვიდრე ეტლიდან გადმოსულს.

სწრაფი და გამომცდელი მზერით, რომელიც მხოლოდ მონტე-კრისტოსათვის იყო გასაგები, ქალბატონმა დანგლარმა თვალი შეავლო ჭიშკარს და სახლის ფასადს; შემდეგ მან დაიმორჩილა ოდნავი მღელვარება, რომელიც უეჭველად სახეზე აღებეჭდებოდა, ამ სახეს გაფითრების უნარი რომ ჰქონოდა, პარმალის კიბეს აჰყვა და მორელს მიმართა:

— ბატონო, თქვენ ჩემი მეგობარი რომ იყოთ, გკითხავდით, ცხენს ხომ არ გაყიდით-მეთქი.

მორელს გაეღიმა; უფრო სწორი იქნებოდა გვეთქვა, მას ტუჩები მოეღრიცა და მონტე-კრისტოს ისე შეხედა, თითქოს ეხვეწებოდა, გამომიყვანე ამ გაჭირვებულ მდგომარეობიდანო.

გრაფი მიუხვდა.

— ოჰ, ქალბატონო, რატომ მე არ მეხება თქვენი შეკითხვა? — უთხრა მან.

— თქვენთან, ბატონო გრაფო, — უპასუხა ბარონესამ, — ადამიანს უფლება არ აქვს რაიმე ისურვოს, იმიტომ რომ დარწმუნებულია მას მიიღებს. აი სწორედ ამიტომ მივმართე ბატონ მორელს.

— სამწუხაროდ, — უთხრა გრაფმა, — უნდა გაცნობოთ, რომ ბატონი მორელი ვერ გაჰყიდის თავის ცხენს; ამ ცხენის დატოვება მისი ღირსების საკითხია.

— ეგ როგორ?

— მას ნიძლავი აქვს დადებული, რომ მედეას ექვს თვეში გახედნის. ახლა ხომ გესმით, ქალბატონო? თუ ეს ცხენი დანიშნულ ვადამდე მოიშორა, მარტო ნიძლავს კი არ წააგებს; იტყვიან, შეეშინდაო. ხოლო სპაჰის კაპიტანი თვით ლამაზი ქალის ჟინისათვისაც კი, — თუმცა ჩემი შეხედულებით ამ ქვეყანაზე ეს უდიდესი წმიდათა წმიდაა, — ვერ დაუშვებს, რომ მასზე ასეთი ხმები დაყარონ.

— ხომ ხედავთ, ქალბატონო, — უთხრა მორელმა და მონტე-კრისტოს მადლიერების ღიმილით შეხედა.

— ესეც არ იყოს, — თქვა დანგლარმა ძალდატანებული ღიმილით, რომელიც ცუდად ფარავდა მის ბუზღუნა ტონს, — თქვენ ისედაც საკმაოდ გყავთ ცხენები.

ქალბატონ დანგლარს ჩვეულებად არ ჰქონდა ამგვარი გამოსვლები დაუსჯელად დაეტოვებინა; ამიტომ ყმაწვილი კაცები ძალზე განაცვიფრა იმ გარემოებამ, რომ ბარონესამ არაფერი უპასუხა და ისეთი სახე მიიღო, თითქოს არც კი გაეგონა.

მონტე-კრისტო, რომელსაც ღიმილს გვრიდა ეს უჩვეულო მორჩილების გამომხატველი სიჩუმე, ბარონესას აჩვენებდა ჩინური ფაიფურის ვეებერთელა ლარნაკებს, რომლებშიც იკლავებოდნენ ისეთი დიდი და დამუშავებული ზღვის მცენარეები, რომ იფიქრებდით, მარტო ბუნებას შეეძლო შეექმნა ისინი ასე ძლიერები, ქორფები და ჭკვიანურად გადახლართულებიო.

ბარონესა აღფრთოვანებული იყო.

— აქ შეიძლება გადმოირგოს წაბლის ხე ტიულერიდან? — ჰკითხა მან, — როგორ მოახერხეს ასეთი ვეებერთელა ლარნაკების გამოწვა?

— ეჰ, ქალბატონო, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — განა შეგვიძლია ასეთ შეკითხვას ვუპასუხოთ ჩვენ, პატარა ქანდაკებების და მარმაშივით თხელი შუშების ოსტატებმა? ეს არის სხვა საუკუნეების ნამუშევარი, რამდენადმე დედამიწისა და ზღვის გენიების მიერ შექმნილი.

— ოჰო, მერედა რომელ ეპოქას ეკუთვნის ეს ლარნაკები?

— არ ვიცი; გამიგონია მხოლოდ, რომ ჩინეთის რომელიღაც იმპერატორმა ააშენებინა განსაკუთრებული გამოსაწვავი ქურა; ამ ქურაში გამოუწვავთ, ერთიმეორეს მიყოლებით, თორმეტი ასეთი ლარნაკი. ორი მათგანი ცეცხლში გამსკდარა; დანარჩენი ათი სამასი საჟენის სიღრმეზე ჩაუშვიათ ზღვაში. ზღვამ იცოდა, რას მოითხოვდნენ მისგან, შემოაკრა მას თავისი წყალმცენარეები, დაფარა მარჯნებით, შეაფერადა მისი ნიჟარები; ყველაფერი ეს ზღვის სიღრმეში იყო ორი საუკუნის განმავლობაში, რადგან იმპერატორი, რომელიც ამ ცდას აწარმოებდა, რევოლუციამ აღგავა; მის შემდეგ დარჩა მხოლოდ ბარათი, რომელიც ამტკიცებდა, რომ გამომწვარი ლარნაკები ზღვის უფსკრულში იყო ჩაშვებული. ორასი წლის შემდეგ ნახეს ეს ბარათი და გადაწყვიტეს მათი ამოღება. მყვინთავები სპეციალური მოწყობილობებით ზღვაში ჩაეშენენ და ძებნა დაუწყეს. მაგრამ ათიდან მხოლოდ სამი ნახეს; დანარჩენები ზღვის ტალღებს დაემსხვრია და გაექრო. მე მიყვარს ეს ლარნაკები. ზოგჯერ წარმოვიდგენ, რომ მის სიღრმეში თავიანთი ცივი და მქრქალი თვალებით განცვიფრებით იმზირებიან საიდუმლო და შიშისმომგვრელი უფორმო ურჩხულები, ისეთები, რომელთა დანახვა მხოლოდ მყვინთავებს შეუძლიათ, და რომ შიგ იმალებიან მტრისგან დევნილი თევზების მირიადები.

ამასობაში დანგლარი, რომელიც გულგრილი იყო იშვიათი ნივთების მიმართ, ერთიმეორის მიყოლებით მექანიკურად სწყვეტდა საუცხოო ფორთოხლის ხის ფოთლებს; როდესაც გული იჯერა, კაქტუსზე გადავიდა, მაგრამ კაქტუსი ისეთივე დამყოლი არ გამოდგა და მწარედ უჩხვლიტა.

იგი შეკრთა და თვალები მოიფშვნიტა, თითქოს ძილისაგან გამოერკვაო.

— ბატონო ბარონ, — მიმართა ღიმილით მონტე-კრისტომ, — თქვენთან, მხატვრობის მოყვარულ და საუცხოო ტილოების მფლობელ ადამიანთან, ვერ გავბედავ ჩემი სურათების ქებას. აი, ორი ჰობემა, პაულ პოტერი, მირისი, ორი ჰერარდ დოუ, რაფაელი, ვან დეიკი, სურბარანი და ორი-სამი მურილიო, რომლებიც ღირსნი არიან წარმოვიდგინოთ.

— მოთმინეთ! — თქვა დებრემ, — აი ჰობემა, მე მას ვიცნობ.

— მართლა?

— დიახ, მუზეუმს შესთავზეს, ეყიდა იგი.

— იქ ვგონებ არც ერთი სურათი არა აქვთ ჰობემასი? — შენიშნა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, მაგრამ მაინც უარი თქვეს მის ყიდვაზე.

— რატომ? — ჰკითხა შატო-რენომ.

— თქვენი გულუბრყვილობა მომხიბვლელია; იმიტომ, რომ მთავრობას საამისო თანხები არ გააჩნია.

— მომიტევეთ, — უპასუხა შატო-რენომ. — უკვე რვა წელია ყოველდღე მესმის ეს სიტყვები, მაგრამ ჯერ კიდევ ვერ შევეჩვიე.

— თანდათან მიეჩვევით, — უთხრა დებრემ.

— არა მგონია, — უპასუხა შატო-რენომ.

— მაიორი ბარტოლომეო კავალკანტი, ვიკონტ ანდრეა კავალკანტი. — მოახსენა ბაპტისენმა.

მაღაზიიდან ახლახან გამოტანილი შავი ატლასის მაღალი ჰალსტუხი, ახლახან გაპარსული წვერი, შევერცხლილი უღვაშები, დამაჯერებელი მზერა, სამი ვარსკვლავითა და ხუთი ჯვრით დამშვენებული მაიორის მუნდირი, ძველი ჯარისკაცის უმწიკვლო მხედრული თავდაჭერა! — ასე გამოცხადდა ჩვენთვის უკვე ნაცნობი ნაზი მამა, მაიორი ბარტოლომეო კავალკანტი.

მის გვერდით გაღიმებული მოდიოდა ახალ ტანისამოსში გამოწყობილი ვიკონტი ანდრეა კავალკანტი, ჩვენთვის ასეთი ნაცნობი მოკრძალებული ვაჟიშვილი.

მორელი, დებრე და შატო-რენო ერთმანეთს ესაუბრებოდნენ; მათი მზერა მამიდან შვილზე გადადიოდა და ბუნებრივად ჩერდებოდა ამ უკანასკნელზე, რომელსაც ისინი თითქოს დაწვრილებით სწავლობდნენ.

— კავალკანტი! — თქვა დებრემ.

— ეშმაკმა დალახვროს, კარგი გვარია! — თქვა მორელმა.

— დიახ, — თქვა შატო-რენომ, — იტალიელები კარგ გვარებს ირქმევენ, მაგრამ ცუდად იცვამენ.

— თქვენ უსამართლო ხართ, შატო-რენო, — გამოეპასუხა დებრე. — მისი კოსტიუმი ძალიან კარგადაა შეკერილი და ამავე დროს ახალიცაა.

— აი, სწორედ ეს არ მომწონს. ამ ვაჟბატონს ისეთი შეხედულება აქვს, თითქოს დღეს ტანისამოსი პირველად ჩაუცვამს.

— ვინ არიან ეს ბატონები? — ჰკითხა დანგლარმა მონტე-კრისტოს.

— ხომ გაიგონეთ, კავალკანტები.

— ამით მხოლოდ მათ გვარს ვიგებ და სხვა არაფერს.

— ჰო, მართალი ბმანდებით, თქვენ ვერ ერკვევით ჩვენი იტალიის დიდკაცებში: «კავალკანტი» — ეს დიდკაცს ნიშნავს.

— დიდი ქონება აქვთ? — ჰკითხა ბანკირმა.

— ზღაპრული.

— რას აკეთებენ?

— ამაოდ ცდილობენ ნელ-ნელა დახარჯონ. ჰო, მართლა, თქვენს ბანკში არიან აკრედიტებულნი, მათ ეს მითხრეს სამი დღის წინათ, როდესაც ჩემთან იყვნენ. ისინი თქვენს გულისთვის მოვიპატიჟე. ახლავე წარმოგიდგინო.

— მე მგონია, ძალიან სუფთად ლაპარაკობენ ფრანგულს. — თქვა დანგლარმა.

— ვაჟი სამხრეთ საფრანგეთში იზრდებოდა რომელიღაც კოლეჯში, მარსელში თუ მის მიდამოებში. ის ახლა ძალიან აღფრთოვანებულია.

— რით? — ჰკითხა ბარონესამ.

— ფრანგი ქალებით, ქალბატონო. მას უნდა აუცილებლად პარიზელ ქალზე დაიწეროს ჯვარი.

— საუცხოო აზრი ჰქონია, — თქვა დანგლარმა მხრების აჩეჩვით.

ქალბატონმა დანგლარმა ქმარს გადახედა, სხვა დროს ეს შეხედვა ქარიშხლის მაუწყებელი იქნებოდა, მაგრამ ქალი ამჯერად გაჩუმდა.

— ბარონი დღეს რაღაც ძალიან ცუდ ხასიათზეა, — უთხრა ქალბატონ დანგლარს მონტე-კრისტომ, — შემთხვევით მინისტრად ხომ არ უპირებენ დაყენებას.

— რამდენადაც ვიცი, ჯერ არა. მე კი მგონია, რომ ბირჟაზე ითამაშა, წააგო და ახლა არ იცის ვისზე იყაროს ჯავრი.

— ბატონი და ქალბატონი დე ვილფორი, — გამოაცხადა ბაპტისენმა.

მეფის პროკურორი და მისი მეუღლე ოთახში შემოვიდნენ. ბატონ დე ვილფორს, მიუხედავად იმისა, რომ თავის თავს კარგად ფლობდა, აღელვება ეტყობოდა. როდესაც მონტე-კრისტომ მას ხელი ჩამოართვა, იგრძნო, რომ ხელი უცახცახებდა.

— ცხადია, მხოლოდ ქალებს შეუძლიათ ითვალთმაქცონ, — გაიფიქრა მონტე-კრისტომ ქალბატონ დანგლარის შეხედვაზე, რომელიც მეფის პროკურორს უღიმოდა, მის ცოლს კი კოცნიდა.

მისაღმების შემდეგ გრაფმა შენიშნა, რომ ბერტუჩო, რომელიც აქამდე ბუფეტში იყო დაკავებული, გაძვრა პატარა სასტუმრო ოთახში, რომელიც ემიჯნებოდა დარბაზს, სადაც სტუმრები იყვნენ.

გრაფი მასთან გავიდა.

— რა გინდა, ბერტუჩო? — ჰკითხა მან.

— თქვენს ბრწყინვალეობას არ უთქვამს რამდენი სტუმარი ეყოლებოდა.

— ეს მართალია.

— რამდენზე გავაწყო მაგიდა?

— თქვენ თვითონ დათვალეთ.

— ყველანი მოვიდნენ, თქვენო ბრწყინვალეობავ?

— დიახ.

ბერტუჩომ ნახევრად ღია კარიდან შეიხედა.

მონტე-კრისტო ჩააცქერდა.

— ღმერთო ჩემო! — წამოიყვირა ბერტუჩომ.

— რა დაგემართათ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— ის ქალი... ის ქალი...

— რომელი?

— თეთრკაბიანი და სულ ბრილიანტებით შემკული, ქერა...

— ქალბატონი დანგლარი?

— მისი სახელი არ ვიცი, მაგრამ ის, ის არის, ის არის!

— ვინ «ის»?

— ქალი ბალიდან. ფეხმძიმედ რომ იყო! ის, რომელიც ვიღაცის მოლოდინში სეირნობდა... მოლოდინში...

ბერტუჩოს პირი ღიად დარჩა, გაფითრებულს თმა ყალყზე დაუდგა.

— ვის მოლოდინში?

ბერტუჩომ ხმისამოუღებელი ვილფორზე ანიშნა, თითქმის ისევე, როგორც მაკბეტი ბანკოს მიუთითებს.

— ღმერთო ჩემო... — ჩაიჩურჩულა მან ბოლოს, — ხედავთ?

— რას? ვის?

— მას...

— მას? ბატონ მეფის პროკურორ დე ვილფორს? რასაკვირველია, ვხედავ.

— მაშ მე ის არ მომიკლავს?

— მისმინე ჩემო კარგო ბერტუჩო, თქვენ ვგონებ ჭკუაზე შეიშალებთ, — უთხრა გრაფმა.

— მაშ ის არ მომკვდარა!

— რასაკვირველია, არა! ის არ მომკვდარა; როგორც ხედავთ, იმის მაგივრად, რომ ხანჯალი მარცხენა ფერდში მეექვსე და მეშვიდე ნეკნს შუა გაგერჭოთ, ისე როგორც ეს თქვენ თანამემამულეებს სჩვევიათ, თქვენ ცოტა ზემოთ ან ქვემოთ გაგირჭვიათ, მართლმსაჯულების ხალხი კი ასე ადვილად როდი კვდება. ან უფრო სწორედ, ის, რაც მომიყევით, მართალი არაა — ეს იყო მხოლოდ თქვენი წარმოდგენა, ჰალუცინაცია. ჩაგეძინათ ისე, რომ კარგად ვერ მოინელეთ თქვენი შურისძიება, ის კუჭზე დაგაწვათ და თქვენ სიზმარში კომმარი ნახეთ. ეს არის და ეს. კმარა, ახლა გონს მოდით და დათვალეთ: ბატონი და ქალბატონი დე ვილფორი — ორი; ბატონი და ქალბატონი დანგლარი — ოთხი; შატო-რენო, დებრე, მორელი — შვიდი; მაიორი ბარტოლომეო კავალკანტი — რვა.

— რვა, — გაიმეორა ბერტუჩომ.

— მოითმინეთ, მოითმინეთ! ეშმაკმა დალახვროს რა გემართებათ? ერთი სტუმარი გამოგრჩათ... შეხედეთ ოდნავ მარცხნივ... აი აქ... ბატონი ანდრეა კავალკანტი; შავფრაკიანი ყმაწვილი კაცი, რომელიც მურილის მადონას ათვალიერებს, აი მობრუნდა.

— ამჯერად ბერტუჩომ კინალამ დაიყვირა, მაგრამ მონტე-კრისტომ ისე შეხედა, რომ ხმა ჩაუწყდა.

— ბენედეტო, — ჩაიჩურჩულა მან ძლივს გასაგონად, — ეს ბედისწერაა!

— ბატონო ბერტუჩო, — საათმა შვიდის ნახევარი დაჰკრა, — უთხრა მკაცრად გრაფმა. — მე განკარგულება გავეცი, ამ დროისათვის სუფრა გაშლილი ყოფილიყო. თქვენ იცით, რომ ლოდინი არ მიყვარს!

და მონტე-კრისტო დაბრუნდა სასტუმრო ოთახში, სადაც მას წვეულნი ელოდნენ, ხოლო ბერტუჩო კედელ-კედელ სასადილო ოთახში შევიდა.

ხუთი წუთის შემდეგ სასტუმრო ოთახის ორივე კარი გაიღო. გამოჩნდა ბერტუჩო, რომელმაც, როგორც ვატელმა შანტიში,¹ (1 ვატელი — პრინც კონდეს მსახურთუხუცესი, რომელმაც დაშნით თავი მოიკლა, როცა დაინახა, რომ იგვიანებდა მეფე ლუდოვიკო XIV-ს გასამასპინძლებლად დაკვეთილი თევზის კერძი.)

უკანასკნელი გმირული ძალა მოიკრიბა და განაცხადა:

— სუფრა გაშლილია, თქვენო ბრწყინვალეზავ!

მონტე-კრისტომ ქალბატონ დე ვილფორს ხელი გაუწოდა.

— ბატონო ვილფორ, გთხოვთ ბარონესა დანგლარს გაუწიოთ კავალრობა, — უთხრა მან მეფის პროკურორს.

ვილფორი დაემორჩილა, და ყველანი სასადილო ოთახში გადავიდნენ.

თავი VI

სადილი

სავსები ცხადი იყო, რომ სასადილო ოთახში გავლისას ყველა სტუმარი ერთ გრძნობას შეეპყრო. ვერ გაეგოთ, რა სასწაულებრივმა ძალამ აიძულა ყველანი ამ სახლში შეკრებილიყვნენ. და თუმცა ზოგიერთი მათგანი აქ მოხვედრით გაკვირვებული და შემფოთებულიც კი იყო, მაგრამ მაინც არ უნდოდათ აქ არ ყოფილიყვნენ.

ამავე დროს გრაფთან ასე ხანმოკლე ნაცნობობა, მისი ექსცენტრული და მარტოხელა ცხოვრება, მისი შეუცნობი და თითქმის ზღაპრული სიმდიდრე მამაკაცებს ავალეზდა წინდახედულობა გამოეჩინათ, ხოლო ქალებს — მეორედ აღარ შეედეგათ ფეხი ამ სახლში, სადაც არ იყვნენ ქალები, რომელთაც მათი მიღება შეეძლოთ. მაგრამ მამაკაცებმა დაარღვიეს სიფრთხილის კანონები, ხოლო ქალებმა — თავაზიანობის წესები; დაუძლეველმა ცნობისმოყვარეობამ მათ ყველაფერი დაავიწყა.

თვით კავალკანტებიც კი — მამა თავისი ქედმაღლობის, ხოლო შვილი თავისი სითამამის მიუხედავად — შემფოთებული ჩანდნენ იმით, რომ ამ ადამიანის სახლში რომლის მიზანი მათთვის გაუგებარი იყო, შეხვდნენ სხვა ადამიანებს, რომლებსაც პირველად ხედავდნენ.

ქალბატონი დანგლარი უნებურად შეკრთა, როდესაც დაინახა, რომ ვილფორი, მონტე-კრისტოს თხოვნით, ხელს სთავაზობდა მას, ხოლო ვილფორს, როდესაც მან ბარონესას ხელის შეხება იგრძნო, შენიშნა ოქროს სათვალეებიდან, რომ თვალეები აემღვრა.

გრაფს არც ერთისა და არც მეორის შეშფოთება არ გამოჰპარვია. მთავალყურისათვის ყველა ამ ადამიანის თუნდ უბრალო შეხებაც დიდ ინტერესს წარმოადგენდა.

ვილფორის მარჯვნივ ქალბატონი დანგლარი დაჯდა, მარცხნივ მორელი.

გრაფი კი ქალბატონ ვილფორსა და დანგლარს შუა იჯდა.

დანარჩენი ადგილები ეკავათ დებრეს, რომელიც მამა და შვილ კავალკანტებს შუა იჯდა, და შატო-რენოს, რომელიც ქალბატონ დე ვილფორსა და მორელს შუა მოთავსდა.

დიდებული სუფრა გაიშალა. მონტე-კრისტომ მიზნად დაისახა მთლად დაემხო პარიზელთა ჩვევები და უფრო მეტად სტუმართა ცნობისმოყვარეობა დაეცხრო, ვიდრე მათი მამა. მათ სთავაზობდნენ აღმოსავლურ ლხინს, მაგრამ ისეთს, როგორც შეიძლებოდა ყოფილიყო მხოლოდ არაბი ფერიების ლხინი.

ქვეყნის ოთხი ნაწილის ყველანაირი ხილი, ახალი, ქორფა, ისეთი, როგორც შეიძლებოდა მოხვედრილიყო ევროპის დოვლათში, პირამიდებივით აღმართულიყვნენ ჩინურ ლარნაკებსა და იაპონურ თასებში. მბრწყინავ ბუმბულიანმა იშვიათმა ფრინველებმა, ვერცხლის თევზებზე გაწოლილმა გოლიათურმა თევზებმა, არქიპელაგის, მცირე აზიის, სამხრეთ აფრიკის ყველა ღვინოებმა ძვირფას ჭურჭლებში, რომელთა უცნაური მოყვანილობა მათ თითქოს უფრო სურნელოვანს ხდიდა, თითქოს აპიციუსის¹ (¹ აპიციუსი — რომაელი გასტრონომი, რომელიც იმპერატორ ავგუსტის და ტიბერიუსის დროს ცხოვრობდა.) ლხინიაო, ზედიზედ, ერთიმეორის მიყოლებით გაიარეს ამ პარიზელთა თვალწინ, რომლებსაც დასაშვებად მიაჩნდათ ათი კაცისათვის გაწყობილი სუფრა ათასი ლუიდორი დამჯდარიყო, მაგრამ იმ პირობით, თუ კლეოპატრასავით მარგალიტებს გადაყლაპავდნენ, ან ლორენცო მედიჩივით, გამდნარ ოქროს დალევდნენ.

მონტე-კრისტომ საერთო განცვიფრება შენიშნა; გაიცინა და თავის თავზე დაიწყო ხუმრობა.

— ბატონებო, — თქვა მან, — უნდა დამეთანხმოთ, რომ კეთილდღეობის განსაზღვრულ საფეხურზე მხოლოდ გადაჭარბებაა აუცილებელი, ისევე როგორც ქალები, რასაკვირველია, დაგვეთანხმებიან, რომ ეგზალტაციის გარკვეულ საფეხურზე რეალურია მხოლოდ იდეალი. გავყვეთ ამ აზრის მსვლელობას. რა არის სასწაული? ის, რაც ჩვენ არ გვესმის. რა არის ნამდვილად ყველაზე სანატრელი? ის, რაც მიუწვდომელია. მაშ ასე, გაუგებარის დანახვა, მიუწვდომელის მოპოვება — აი, ამას ვუძღვენი მთელი ჩემი ცხოვრება. ამას ვაღწევ ორი საშუალებით: ფულითა და ნებისყოფით. ჩემი ჟინის განსახორციელებლად მე ისეთივე სიმტკიცეს ვიჩენ, როგორსაც თქვენ, ბატონო დანგლარ, რკინიგზის გასაყვანად; თქვენ, ბატონო დე ვილფორ — სასიკვდილო განაჩენის გამოსატანად; თქვენ, ბატონო დებრე — რომელიმე სახელმწიფოს დასამშვიდებლად; თქვენ, ბატონო შატო-რენო — ქალებისთვის თავის მოსაწონებლად; თქვენ, კი, მორელ — ისეთი ცხენის გასახედნად, რომელსაც ვერავინ იმორჩილებს. აი, მაგალითად, შეხედეთ ამ ორ თევზს, ერთი სანკტ-პეტერბურგიდან ორმოცდაათი ლიეს მანძილის დაშორებით დაიბადა, მეორე კი — ნეაპოლიდან ხუთი ლიეს დაშორებით; განა თავშესაქცევი არ არის მათი ერთ მაგიდაზე მოთავსება?

— მერედა რა თევზებია ასეთი? — ჰკითხა დანგლარმა.

— აი, ბატონი შატო-რენო რუსეთში ცხოვრობდა, იგი გეტყვით რა ქვია ერთ მათგანს, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — ხოლო მაიორ კავალკანტი იტალიელი გახლავთ და მეორეს დაგვისახელებს.

— ეს, ჩემი აზრით, სტერლადია.

— სწორია.

— ეს კი, — თქვა კავალკანტიმ, — თუ არ ვცდები, სალამურა თევზია.

— სწორედ ასეა. ახლა კი, ბატონო დანგლარ, ჰკითხეთ ამ ბატონებს, სად იჭერენ ამ თევზებს.

— სტერლადებს მხოლოდ ვოლგაზე იჭერენ, — თქვა შატო-რენომ.

— მე კი ვიცი, რომ ფუზაროს ტბის გარდა სხვაგან ვერსად იპოვით ასეთ დიდ სალამურა თევზებს. — თქვა კავალკანტიმ.

— დიახ, სწორედ ასეა; ერთი ვოგიდან მოვიდა, მეორე — ფუზაროს ტბიდან.

— შეუძლებელია, — წამოიძახეს სტუმრებმა ერთხმად.

— აი, მე სწორედ ეს მსიამოვნებს, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მე ნერონივით cupitor impossibilum¹ (¹ შეუძლებლობის მამიებელი.) ვარ. თქვენ თვითონაც ხომ განიცადეთ სიამოვნება! ეს თევზები, სინამდვილეში ქორჭილაზე ან ორაგულზე ნაკლებები, თქვენ შეიძლება ჩინებულებად მოგეჩვენოთ მხოლოდ იმიტომ, რომ თქვენთვის მიუწვდომელები იყვნენ, ახლა კი მაგიდაზე აწყვია.

— კი მაგრამ, როგორ მოახერხეთ ამ თევზების პარიზში ჩამოტანა?

— ღმერთო ჩემო! რა არის ამაზე ადვილი. ისინი ჩამომიტანეს დიდი კასრებით, ერთში ჩაგდებული იყო მდინარის ბალახი, და ლელები, მეორეში — ლერწამი და ტბის მცენარეულობა; ეს კასრები მოათავსეს მათთვის სპეციალურად გამზადებულ ფორნებზე; სტერლადმა ასე იცოცხლა თორმეტ დღეს, სალამურა თევზმა კი რვა დღეს და ორივენი ცოცხლები ჩაბარდნენ ჩემს მზარეულს, რომელმაც ერთი რძეში მოჰკლა, მეორე ღვინოში. თქვენ არ გჯერათ, დანგლარ?

— ყოველ შემთხვევაში, ეჭვი მეპარება, — უპასუხა დანგლარმა მისთვის ჩვეული დაძაბული ღიმილით.

— ბაპტისენ, მოუხმო მონტე-კრისტომ, — მოატანინეთ მეორე სტერლადი და მეორე სალამურა თევზი, ხომ იცით, სხვა კასრებით რომ ჩამოიყვანეს და ჯერ კიდევ ცოცხლები არიან.

დანგლარმა თვალები გადმოკარკლა; საზოგადოებამ ტაში შემოჰკრა.

ოთხმა მსახურმა წყალმცენარეებით მოფენილი ორი კასრი შემოიტანა; თითოეულ მათგანში ფართხალობდნენ ისეთი თევზები, რომლებიც მაგიდაზე ელაგა.

— მაგრამ რატომ ორ-ორი გყავთ თითოეული ჯიშიდან? — ჰკითხა დანგლარმა.

— იმიტომ, რომ ერთი მათგანი შეიძლება მომკვდარიყო. — უპასუხა უბრალოდ მონტე-კრისტომ.

— თქვენ მართლაც განსაცვიფრებელი ადამიანი ხართ, — უთხრა დანგლარმა, — რაც უნდა თქვან ფილოსოფოსებმა, სიმდიდრე ძალიან კარგია.

— მთავარია კაცი გამომგონებელი იყო, — დასძინა ქალბატონმა დანგლარმა.

— ეს ჩემი დამსახურება არ გახლავთ, ქალბატონო; იგი რომაელების გამოგონებაა. პლინი გადმოგვცემს, რომ ოსტიიდან რომში, მონათა შენაცვლებით, რომლებსაც ისინი თავზე დადგმული მოჰქონდათ, ღებულობდნენ mulus-ის ჯიშად წოდებულ თევზებს. აღწერის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ეს თევზი დორადაა. მისი ცოცხლად მიღება ფუფუნებად ითვლებოდა კიდევ იმიტომ, რომ მისი სიკვდილის ყურება ძალიან თავშესაქცევი ყოფილა, რადგან სიკვდილის დროს ის რამდენჯერმე იცვლიდა ფერს და ბოლოს ცისარტყელასავით სპექტრის ყველა ფერს ღებულობდა, რის შემდეგ სამზარეულოში აგზავნიდნენ. ეს აგონია მის ღირსებად ითვლებოდა. თუ მას ცოცხალს არ ხედავდნენ, მკვდარის გამოყენებას გაურბოდნენ.

— ჰო, — თქვა დებრემ, — მაგრამ ოსტიიდან რომამდე შვიდი თუ რვა ლიეა.

— ეს მართალია, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ განა დიდი დამსახურებაა ლუკულის შემდეგ გაჩნდე ათას რვაასი წლის დაგვიანებით, თუკი არ შეგიძლია მას გაუსწრო?

ორივე კავალკანტი დაჭყეტილი თვალებით იცქირებოდა, მაგრამ იმდენი ჭკუა კი გამოიჩინეს, რომ ხმა არ ამოუღიათ.

— ყოველივე ეს ძალიან საინტერესოა, — თქვა შატო-რენომ, — მაგრამ უნდა გამოვტყდე, ყველაზე უფრო აღფრთოვანებაში მოვყავარ იმ სისწრაფეს, რომლითაც თქვენი ბრძანებები სრულდება. ბატონო გრაფო, ეს სახლი, ხომ მართალია, თქვენ ხუთი თუ ექვსი დღის წინ იყიდეთ?

— დიახ, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— ჰოდა, მე დარწმუნებული ვარ, რომ ამ ერთ კვირაში მან სავსებით იცვალა სახე; თუ არ ვცდები, სხვა შესასვლელი ჰქონდა, და ეზოც მოკირწყლული და ცარიელი იყო, დღეს კი საუცხოო მოლითაა დაფარული და ეს ხეებიც ასი წლისას ჰგვანან.

— რას იზამთ, მიყვარს მწვანე მოლი და ჩრდილი, — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— მართლაც, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — წინათ აქ ქუჩაში გამავალი ჭიშკრით შემოდოდნენ და ჩემი სასწაულებრივი გულის წასვლის დღეს, მახსოვს, სახლში თქვენ პირდაპირ ქუჩიდან შემომიყვანეთ.

— დიახ, ქალბატონო, — უპასუხა მონტე-კრისტომ; მაგრამ მას შემდეგ ვარჩიე ისეთი შესასვლელი, რომელიც საშუალებას მაძლევს გალაგნიდან ბულონის ტყეს ვუყურო.

— ოთხ დღეში, — თქვა მორელმა, — ეს სასწაულია!

— მართლაც, — კვერი დაუკრა შატო-რენომ, — ძველი სახლიდან ახლის შექმნა ჭეშმარიტად სასწაულია; ეს იყო ძალზე ძველი სახლი და ამავე დროს ძალიან სევდიანიც. მახსოვს ორი თუ სამი წლის წინ, როდესაც მარკიზ დე სენ-მერანმა მისი გაყიდვა გადაწყვიტა, დედაჩემმა დამავალა დამეთვალაიერებინა იგი.

— მარკიზ დე სენ-მერანი? — წამოიძახა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — განა ეს სახლი, სანამ თქვენ იყიდდით, მარკიზ დე სენ-მერანს ეკუთვნოდა?

— როგორც ჩანს... — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— როგორ თუ როგორც ჩანს? არ იცით, ვისგან იყიდეთ სახლი?

— უნდა გამოვტყდე, რომ არა, ყველა ეს წვრილმანი ამბები ჩემს მმართველს აქვს მინდობილი.

— უკვე ათი წელია, რაც ამ სახლში არავინ ცხოვრობს, — დაიწყო შატო-რენომ, — მეტად სევდიანი სანახავი იყო მისი დახურული დარბაზები, გამოკეტილი კარები და გაბარდული ეზო. მართალი რომ ითქვას, თუ ის მეფის პროკურორის სიმამრის კუთვნილება არ ყოფილიყო, შეიძლებოდა იმ დაწყევლილ სახლად მიგვეჩნია, სადაც ოდესღაც დიდი ბოროტმოქმედება მოხდა.

ვილფორმა, რომელიც აქამდე არ მიჰკარებია არაჩვეულებრივი ღვინით სავსე ჭიქებს, ერთ მათგანს ხელი სტაცა და სულმოუთქმელად გამოცალა.

მონტე-კრისტოს ცოტა ხანს ხმა არ ამოუღია, მერე შატო-რენოს სიტყვის შემდეგ ჩამოვარდნილი სიჩუმე დაარღვია.

— უცნაურია, ბარონო, მაგრამ მეც ასეთმა ფიქრმა გამიელვა თავში, როდესაც აქ პირველად შემოვედი. ეს სახლი მე ისე პირქუშად მომეჩვენა, არასოდეს ვიყიდდი, რომ ჩემს მმართველს უკვე არ მოეგვარებინა ეს საქმე. იმ გაიძვერას ნოტარიუსმა, ალბათ, ფული აჩუქა.

— შესაძლებელია, — ჩაიბურტყუნა ვილფორმა და გაღიმება სცადა, — მაგრამ დამიჯერეთ, ამ ქრთამის მიცემაში მე არაფერ შუაში ვარ. მარკიზ დე სენ-მერანს

უნდოდა, რომ შენობა, რომელიც მისი შვილიშვილის მზითვის ნაწილს შეადგენდა, გაყიდულიყო, რადგან სამი-ოთხი წელი კიდევ რომ დაუსახლებელი დარჩენილიყო, აუცილებლად დაინგროდა.

ამჯერად მორელი გაფითრდა.

— განსაკუთრებით ერთი ოთახი, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — ერთი შეხედვით ჩვეულებრივი, ისევე როგორც ყველა ოთახები, წითელქსოვილგადაკრული, არ ვიცი რატომ, მეტისმეტად ტრაგიკული მეჩვენა.

— ეგ სადა? — ჰკითხა დებრემ, რატომ ტრაგიკული?

— განა ინსტინქტურ გრძნობებში თავს ანგარიშს ვაძლევთ? — თქვა მონტე-კრისტომ. — განა არ არის ისეთი ადგილები, რომლებიც სევდასა გგვრის? რატომ? შენ თვითონ არ იცი; მოგონებათა გადაჯაჭვის შედეგად, აზრის ჟინიანობის გამო, რომელსაც გადავყავართ სხვა ეპოქაში და სხვა ადგილებში, რომლებსაც შეიძლება არაფერი საერთო არ ჰქონდეთ იმ დროსთან და ადგილთან, სადაც ჩვენ ვიმყოფებით... და ეს ოთახი საოცრად მაგონებდა მარკიზ დე განჟის მეუღლის¹, (¹ მარკიზ დე განჟის მეუღლე 1667 წ. მოკლულ იქნა მისი მაზლების კავალეს და აბატ განჟების მიერ.) ან დეზდემონას ოთახს. მაგრამ რაკი სადილი დავამთავრეთ, სანამ ბაღში ყავის დასალევად გავიდოდეთ, თუ გნებავთ დაგათვალიერებინებთ იმ ოთახს.

მონტე-კრისტომ სტუმრებს გამომცდელი თვალთ შეხედა; ქალბატონი დე ვილფორი წამოდგა; წამოდგა აგრეთვე მონტე-კრისტოც და ყველამ მათ მაგალითს მიბაძა.

ვილფორი და ქალბატონი დანგლარი ცოტა ხანს თითქოს თავთავიანთ ადგილებს დაეწებნენ, ისინი შიშისაგან გაქვავებულები ხმისამოუღებელივ შეჰყურებდნენ ერთმანეთს.

— გაიგონეთ? — ჰკითხა ქალბატონმა დანგლარმა.

— უნდა წავიდეთ, — უთხრა ვილფორმა, წამოდგა და ხელი გაუწოდა.

ცნობისმოყვარეობით წაქეზებული სტუმრები უკვე მთელ სახლში გაფანტულიყვნენ, დარწმუნებულნი, რომ დათვალიერება მარტო ამ ოთახით არ ამოიწურებოდა და შესაძლებლობა ექნებოდათ ენახათ ამ ნანგრევის სხვა ნაწილები, რომლიდანაც მონტე-კრისტომ სასახლე შექმნა. ამიტომ ყველანი გაღებულ კარებს მიაწყდნენ. მონტე-კრისტომ ორ ჩამორჩენილთაც დაუცადა; შემდეგ, როდესაც ეს უკანასკნელებიც გამოვიდნენ, სტუმრებს ისე გაუღიმა, მათ რომ ამ ღიმილის მნიშვნელობა გაეგოთ, გაცილებით მეტად შეაშფოთებდათ, ვიდრე ის ოთახი, რომელშიც უნდა შესულიყვნენ.

მართლაც, მთელი ბინის დათვალიერებით დაიწყეს; შემოიარეს აღმოსავლურად მორთული საცხოვრებელი ოთახები, სადაც დივნები და ბალიშები საწოლების მაგივრობას ასრულებდნენ, ხოლო ჩიბუხები და იარაღები — ავეჯეულობისას. გაიარეს საუკეთესო მხატვრების სურათებით შემკული სასტუმრო დარბაზები; შევიდნენ მშვენიერფერებიან, ფანტასტიკურსურათებიან, საუცხოო ჩინურ ქსოვილებგადაკრულ ბუდეარებში; ბოლოს, როგორც იქნა მიაღწიეს საიდუმლო ოთახამდე.

აქ არაფერი იყო არაჩვეულებრივი, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ იმას, რომ ბინდის მიუხედავად, სინათლე არ ენთო და მასში ყველაფერი სიძველით სუნთქავდა, მაშინ როდესაც დანარჩენი ოთახები ახალ სამოსელში იყვნენ გახვეულნი.

— ოჰ! — წამოიყვირა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — მართლაც შემზარავია.

ქალბატონი დანგლარი შეეცადა რაღაც წაებურტყუნებინა, მაგრამ მისი სიტყვები არავის გაუგონია.

სტუმრებმა ერთმანეთს გაუზიარეს თავიანთი შენიშვნები, საიდანაც ის დასკვნა გამოდიოდა, რომ წითელი ოთახი მართლაც ავბედითი იყო.

— ხომ ასეა? — თქვა მონტე-კრისტომ, — ერთი შეხედვით, რა უცნაურად დგას ეს საწოლი, რა პირქუში და სისხლიანი შპალერია. და ეს ორი პორტრეტი, პასტელით შესრულებული, რომლებიც სინესტეს გაუფერმკრთალებია. განა არ გეჩვენებათ, რომ მათი გაფითრებული ბაგეები და შეშინებული თვალები ამბობენ: «ჩვენ ვნახეთ».

ვილფორს მკვდრის ფერი დაედო, ქალბატონი დანგლარი ტახტზე დაეშვა ბუხრის მახლობლად.

— ერმინა, — თქვა ღიმილით ქალბატონმა დე ვილფორმა, — როგორ გყოფნით ძალა იჯდეთ ტახტზე, რომელზედაც შესაძლებელია დანაშაული მოხდა?

ქალბატონი დანგლარი სწრაფად წამოდგა.

— ეს ჯერ კიდევ ყველაფერი როდია, — თქვა მონტე-კრისტომ.

— კიდევ რა? — ჰკითხა დებრემ, რომელსაც არ გამოჰპარვია ქალბატონ დანგლარის მღელვარება.

— ჰო, კიდევ რა? — ჰკითხა დანგლარმა, — უნდა გამოვტყდე, ჯერ მე განსაკუთრებულს ვერაფერს ვხედავ; თქვენ, ბატონო კავალკანტი?

— ჰო, ჩვენ პიზაში გვაქვს უგოლინოს კომპი, ფერარაში — ტასოს სადილეგო, ხოლო რიმინიში — ფრანჩესკასა და პაოლოს ოთახი.

— დიახ, მაგრამ თქვენ არა გაქვთ ასეთი კიბეები, — თქვა მონტე-კრისტომ და თან შპალერში ჩამალული კარი გამოაღო, — შეხედეთ და მითხარით, რას ფიქრობთ მასზე?

— რა შავბედითი ხრახნისებური კიბეა! — თქვა სიცილით შატო-რენომ.

«— მართლაც, თქვა დებრემ, — არ ვიცი, შეიძლება მე იოსის ღვინო მაყენებს ასეთ ნაღვლიან ხასიათზე, მაგრამ ამ სახლს შავბენელ აზრებამდე მივყავარ.

რაც შეეხება მორელს, იმ წუთიდან, როდესაც ვალენტინას მზითვევი ახსენეს, მოიწყინა და ხმა არ ამოიუღია.

— წარმოიდგინეთ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — რომელიმე ოტელო ან აბატი დე განჟი, ბნელ და ქარიშხლიან ღამეში ამ კიბეებზე ფეხაკრეფით ჩამავალი, რაიმე შავბედითი ტვირთით, რომლის დამალვას ჩქარობს, თუ ღვთის არა, ადამიანთა თვალებიდან მაინც.

ქალბატონი დანგლარი კინალამ უგრძნობლად ჩაუვარდა ხელებში ბატონ დე ვილფორს, რომელიც თვითონაც იძულებული იყო კედელს მიყრდნობოდა.

— ღმერთო ჩემო, რა მოგივიდათ, ქალბატონო? — შეჰყვირა დებრემ, — როგორ გაფითრდით!

— გასაგებია, რაც მოსდის, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — გრაფი მონტე-კრისტო საშინელ ამბავს გვიყვება, ალბათ იმიტომ, რომ ყველანი შიშისაგან დავიხოცოთ.

— ეს მართალია, — თქვა ვილფორმა, — გრაფო, თქვენ მართლაც აშინებთ ქალებს.

— რა მოგივიდათ? — გაუმეორა ჩურჩულით დებრემ ქალბატონ დანგლარს.

— არაფერი, არაფერი, — უპასუხა მან და თავს ძალა დაატანა, — ოთახში შეხუთული ჰაერია, სხვა არაფერი.

— ხომ არ გნებავთ ბაღში ჩავიდეთ? — ჰკითხა დებრემ, ქალბატონ დანგლარს ხელი შესთავზა და საიდუმლო კიბისაკენ წავიდა.

— არა, არა. — უპასუხა ბარონესამ, — მირჩევნია ჯერ აქ დავრჩე.

— ქალბატონო, ნუთუ მართლა შეშინდით? — უთხრა მას მონტე-კრისტომ.

— არა, გრაფო, — უპასუხა ქალბატონმა დანგლარმა, — მაგრამ თქვენ ჰიპოთეზებს ისე ალაგებთ, რომ ფანტაზია რეალურ ამბად გეჩვენება.

— ღმერთო ჩემო, რასაკვირველია, — თქვა ღიმილით მონტე-კრისტომ, — ეს ყველაფერი ფანტაზიის შედეგია. რატომ არ უნდა წარმოვიდგინოთ, რომ ეს არის მშვიდობიანი, ოჯახის დედის პატიოსანი საწოლი ოთახი; ეს საწოლი მეწამული ფერის გადასაფარებლით — ღვთაება ლუცინას მოსვლით გაბედნიერებული საწოლია, ხოლო ეს კიბე უბრალოდ გასასვლელია, რომელზედაც ოდნავ გასაგონად, რათა არ შეაშფოთოს მშობიარის ძილი, ისმის როგორ ჩადის კიბეებზე ექიმი ან ძიძა, ან თვით მამა, რომელსაც დაძინებული ბავშვი მიჰყავს?

ამჯერად ქალბატონმა დანგლარმა, რომელიც უნდა დაემშვიდებინა ასეთი მშვიდი სურათის აღწერას, ამოიოხრა და ნამდვილად გული წაუვიდა.

— ქალბატონი დანგლარი ცუდადაა, — ჩაიბურტყუნა დე ვილფორმა, — თავის ეტლში ხომ არ გადავიყვანოთ?

— ღმერთო ჩემო! — წამოიძახა მონტე-კრისტომ, — მე კი ჩემი ფლაკონი არ წამომიღია.

— მე მაქვს ჩემი, — უთხრა ქალბატონმა დე ვილფორმა.

და მან მონტე-კრისტოს გადასცა წითელი სითხით სავსე ფლაკონი, სწორედ ისეთი, რომლის კეთილი მოქმედება გრაფმა ედუარდზე სცადა.

— ოჰო!.. — თქვა მონტე-კრისტომ და ქალბატონ დე ვილფორს ხელიდან ფლაკონი გამოართვა.

— დიახ, — ჩაიჩურჩულა ქალმა, — თქვენი მითითებით ვიხელმძღვანელებ.

— შედეგი კარგია?

— მე მგონი.

ამასობაში ქალბატონი დანგლარი მეზობელ ოთახში გაიყვანეს.

მონტე-კრისტომ მას ტუჩებზე წითელი სითხე დააწვეთა. იგი გონს მოვიდა.

— უჰ, რა საშინელი სიზმარი იყო! — თქვა ქალმა.

ვილფორმა მაგრად მოუჭირა ხელი, უნდოდა ენიშნებინა, რომ ეს სიზმარი არ იყო.

მოიკითხეს ბატონი დანგლარი, მაგრამ პოეტური განცდებისათვის ნაკლებად განწყობილი, ის უკვე დიდი ხანია ბაღში ჩასულიყო და კავალკანტ მამას ლივორნოსა და ფლორენციის შემაერთებელ რკინიგზის პროექტზე ესაუბრებოდა.

მონტე-კრისტო, როგორც ეტყობოდა, სასოწარკვეთილი იყო; მან ხელი გამოსდო ქალბატონ დანგლარს და გაიყვანა ბაღში, სადაც იპოვეს ბატონი დანგლარი, იგი ყავას მიირთმევდა მამა და შვილ კავალკანტებთან ერთად.

— ნუთუ მართლა ასე შეგეშინდათ, ქალბატონო? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— არა, გრაფო, მაგრამ თქვენ თვითონ იცით, ჩვენზე შთაბეჭდილებები განწყობილებისდა მიხედვით მოქმედებს.

ვილფორმა სცადა გაეცინა.

— და ასეთ შემთხვევაში, ხომ გესმით, — თქვა მან, — საკმარისია უბრალო წარმოდგენა, ქიმერული...

— გინდათ დაიჯერეთ, გინდათ არა, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ მე დარწმუნებული ვარ, რომ ამ სახლში ბოროტმოქმედება მოხდა.

— ფრთხილად იყავით, — თქვა ქალბატონმა დე ვილფორმა, — აქ მეფის პროკურორი ესწრება.

— კარგი, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — რაკი ყველაფერი ასე დაემთხვა, ვისარგებლებ შემთხვევით, რათა განცხადებით გამოვიდე.

— განცხადებით? — იკითხა ვილფორმა.

— დიახ, მოწმეების თანდასწრებით.

— ყოველივე ეს ძალიან საინტერესოა, — თქვა დებრემ, — და თუ ნამდვილად ბოროტმოქმედებაა, საჭმელს ადვილად მოვინელებთ.

— ბოროტმოქმედება გახლავთ, — თქვა მონტე-კრისტომ. — აქეთა გთხოვთ, ბატონებო; გთხოვთ, ბატონო ვილფორ; რათა ჩემი განცხადება კანონიერი იყოს, კომპეტენტური პირის თანდასწრებით უნდა გამოითქვას.

მონტე-კრისტომ ვილფორს მკლავი გაუყარა, ამავე დროს ქალბატონი დანგლარი ახლოს მიიზიდა და მეფის პროკურორი ჭადრისკენ წაიყვანა, სადაც უფრო მეტი ჩრდილი იყო.

დანარჩენი სტუმრები უკან გაჰყვნენ.

— შეხედეთ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — აი, აქ (მონტე-კრისტომ ფეხი დაჰკრა), რათა ბებერი ხეებისათვის ახალი საზრდო მიმეცა, ვუბრძანე ნიადაგი დაებარათ და შავი მიწა ჩაეყარათ; მიწის თხრის დროს მუშები წააწყდნენ ყუთს ან, უფრო სწორედ, ყუთის რკინის ნაწილებს, რომელთა შორის მოთავსებული იყო ჩვილი ბავშვის ჩონჩხი. იმედი მაქვს ეს უკვე ფანტასმაგორია აღარ არის!

მონტე-კრისტომ იგრძნო, როგორ დაიჭიმა ქალბატონ დანგლარის იდაყვი და როგორ შეკრთა ბატონ დე ვილფორის ხელი.

— ჩვილი ბავშვი? — გაიმეორა დებრემ; — ეშმაკმა დალახვროს, საქმე სერიოზულ ხასიათს ღებულობს.

— აი, ხომ ხედავთ, — თქვა შატო-რენომ, — მაშ არ შევმცდარვარ, როდესაც ვამბობდი სახლებსაც კი თავისი სული და სახე აქვთ, რომელზედაც მათი შინაგანი არსი ისახება-მეთქი. სახლი სევდიანი იყო, იმიტომ რომ სინდისი ქენჯნიდა, ჰოდა, სინდისი იმიტომ ქენჯნიდა, რომ ის ბოროტმოქმედებას მალავდა.

— კი მაგრამ, რატომ მაინცდამაინც ბოროტმოქმედებას, — თქვა ვილფორმა და თავს უკანასკნელი ძალა დაატანა.

— როგორ, ჩვილი ბავშვის ცოცხლად დამარხვა, თქვენის აზრით, დანაშაული არ არის! — წამოიძახა მონტე-კრისტომ, — კი მაგრამ, ბატონო მეფის პროკურორო, რას უწოდებთ ასეთ მოქმედებას?

— რა იცით, რომ ცოცხლად დამარხეს?

— მაშ რატომ დამარხავდნენ აქ? ეს ბალი სასაფლაო არასოდეს ყოფილა.

— თქვენში, საფრანგეთში როგორ ექცევიან ბავშვის მკვლელებს? — იკითხა გულუბრყვილოდ მაიორ კავალკანტიმ.

— ღმერთო ჩემო, უბრალოდ თავს ჰკვეთენ! — უპასუხა დანგლარმა.

— ჰო, თავს ჰკვეთენ, — გაიმეორა კავალკანტიმ.

— ვგონებ ასეა, არა, ბატონო დე ვილფორ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— დიახ, გრაფო, — უპასუხა ხმამ, რომელშიც უკვე აღარაფერი იყო ადამიანური. გრაფი მონტე-კრისტო მიხვდა, რომ ის ორი ადამიანი, რომელთათვისაც მან ეს სცენა მოამზადა, ამაზე მეტის ატანას ვეღარ შეძლებდნენ და აღარ უნდოდა ძალიან შორს წასულიყო.

— ყავა, ბატონებო! — თქვა მან, — ჩვენ სულ დაგვავიწყდა ყავა!

და მან თავისი სტუმრები ისევ მიიყვანა სუფრასთან, რომელიც შუა ეზოში იდგა.

— მართლაც, გრაფო, — მიმართა ქალბატონმა დანგლარმა, — მრცხვენია, რომ ასეთი სისუსტე გამოვიჩინე, რომ საშინელმა ამბებმა წონასწორობიდან გამომიყვანა: თუ შეიძლება დავჯდები, გთხოვთ. — და იგი სკამზე დაეშვა.

მონტე-კრისტომ თავი დაუკრა და ქალბატონ დე ვილფორთან მივიდა.

— მე მგონია, ქალბატონ დანგლარს ისევ სჭირდება თქვენი ფლაკონი, — უთხრა მან.

მაგრამ სანამ ქალბატონი დე ვილფორი თავის მეგობარ ქალთან მივიდოდა, მეფის პროკურორმა უკვე წასჩურჩულა ქალბატონ დანგლარს:

— ჩვენ უნდა მოვილაპარაკოთ.

— როდის?

— ხვალ.

— სად?

— ჩემს კაბინეტში... სასამართლოში, თუ თქვენ არაფერი გაქვთ საწინააღმდეგო; ჩემის აზრით, ეს ყველაზე უშიშარი ადგილია.

— მოვალ.

ამ დროს ქალბატონი დე ვილფორიც მიუახლოვდა.

— მადლობას გიხდით, მეგობარო, — უთხრა ქალბატონმა დანგლარმა და გაღიმება სცადა, — ყველაფერმა გამიარა, და თავსაც გაცილებით უკეთ ვგრძნობ.

თავი VII

მათხოვარი

უკვე გვიან იყო; ქალბატონმა დე ვილფორმა სურვილი გამოთქვა პარიზში დაბრუნებულიყო, ქალბატონმა დანგლარმა კი, ვერ გაბედა თქმა, მიუხედავად იმისა, რომ ნამდვილად უქეიფოდ გრძნობდა თავს.

ცოლის თხოვნით ვილფორმა პირველმა მისცა გამგზავრების ნიშანი. მან ქალბატონ დანგლარს ადგილი შესთავაზა თავის ლანდოში, რათა მის ცოლს მიეხედა მისთვის. რაც შეეხება დანგლარს, ის კავალკანტისთან საინტერესო საქმიან საუბარში იყო გართული და არავითარ ყურადღებას არ აქცევდა, რაც მის გარშემო ხდებოდა.

როდესაც მონტე-კრისტომ ქალბატონ დე ვილფორს ფლაკონი სთხოვა, შენიშნა როგორ მიუახლოვდა ვილფორი ქალბატონ დანგლარს; მას ესმოდა მეფის პროკურორის მდგომარეობა და მიხვდა, რა უთხრა მან ქალს, თუმცა ისე ჩუმად ელაპარაკებოდა, რომ თვით ქალბატონმა დანგლარმაც კი ძლივს გაიგონა.

გრაფი არაფერში გარეულა, მან ყურადღების გარეშე დატოვა მორელის, შატო-რენოს და დებრეს ცხენებით გამგზავრება და აგრეთვე ქალების ვილფორის ლანდოთი წასვლაც. დანგლარმა კავალკანტი-მამისაგან მეტისმეტად აღფრთოვანებულმა, იგი თავის კარეტაში მიიპატიჟა.

რაც შეეხება ანდრეა კავალკანტის, იგი გაეშურა თავის ტილბურისაკენ, რომელიც ჭიმკართან უცდიდა. ტილბურში შებმული იყო ვეებერთელა მუქი ნაცრისფერი ცხენი, რომლის აღვირი ეჭირა ფეხისწვერებზე შემდგარ მეტისმეტად გაინგლისელებულ გრუმს.

სადილზე ანდრეა ცოტას ლაპარაკობდა; ის ძალზე აზრიანი ყმაწვილი იყო და, ბუნებრივია, ემინოდა, რაიმე სისულელე არ ეთქვა ამ მდიდარ და გავლენიან ადამიანთა საზოგადოებაში; ის მხოლოდ ფართოდ დაღებულ თვალებით შიშით გადახედავდა ხოლმე მეფის პროკურორს.

შემდეგ იგი ხელთ იგდო ბატონმა დანგლარმა, რომელმაც სწრაფად თვალი მოავლო გაბღენძილ მაიორს და მის საკმაოდ მორცხვ ვაჟიშვილს, ყველა ეს ნიშანი შეუფერა მონტე-კრისტოს მასპინძლობას და გადაწყვიტა, რომ საქმე ჰქონდა პარიზში მოსულ ნაბობთან, რომელსაც სურდა თავისი მემკვიდრის აღზრდა დაესრულებინა მაღალ წრეში.

ამიტომ იგი გამოუთქმელი მოკრძალებით უქცერდა მაიორის ნეკზე გაბრწყინებულ ბრილიანტს. მაიორს, როგორც ფრთხილს და გამოცდილ ადამიანს, შეშინებოდა რაიმე არ შემთხვეოდა მის ბანკის ბილეთებს, და სასწრაფოდ ძვირფას ნივთებად ექცია. სადილის შემდეგ, ვითომდა მრეწველობაზე და მგზავრობაზე საუბრის საბაბით მან მამასა და შვილს გამოჰკითხა, როგორ ცხოვრებას ეწეოდნენ ისინი; ხოლო მამა და შვილი, გაფრთხილებულები, რომ სწორედ დანგლართან ექნებოდათ გახსნილი ანგარიში, — ერთს — ორმოცდარვა ათას ფრანკზე ერთდროულად, ხოლო მეორეს ორმოცდაათი ათას ლივრზე ყოველწლიურად, — ბანკირს ისეთი მოჭარბებული თავაზიანობით ექცეოდნენ, რომ თითქოს მზად იყვნენ მისი მსახურებისათვის ჩამოერთვათ ხელი, ოღონდ ამით მაღლიერების გრძნობა გამოეხატათ.

ერთი გარემოება კიდევ უფრო აორკეცებდა იმ პატივისცემას, კინაღამ ვთქვით — იმ მოკრძალებას, რომელიც კავალკანტიმ დანგლარში აღძრა. ჰორაციის პრინციპის «nil admirari»¹ (1 არაფერი გაიკვირვო (არაფერმა აგაღელვოს).) ერთგული მაიორი იმით დაკმაყოფილდა, რომ თავისი ცოდნა გამოამჟღავნა განცხადებით, თუ რომელ ტბაში იჭერდნენ საუკეთესო სალამურა თევზებს, ხოლო შემდეგ ხმამაღულელებივ მიირთვა თავისი კერძი. დანგლარმა დაასკვნა, რომ ასეთი მდიდრული საჭმელი ჩვეულებრივი ამბავია კავალკანტების გამოჩენილი შთამომავლისათვის, რომელიც ლუკში, თავის სახლში, ალბათ, შვეიცარიიდან გამოწერილი კალმახებით და ბრეტანიდან გამოგზავნილი ხამანწკებით იკვებება, რომლებსაც ის ისეთივე საშუალებებით ღებულობს, როგორითაც გრაფმა სალამურა თევზი ფუზაროს ტბიდან, ხოლო სტელადი ვოლგიდან მიიღო.

ამიტომ მან კეთილგანწყობილად მოისმინა კავალკანტის სიტყვა:

— ბატონო ჩემო, ხვალ პატივი მექნება საქმეზე გეახლოთ.

— მე კი, ბატონო, — უპასუხა დანგლარმა, — ბედნიერი ვიქნები თქვენი ხილვით.

ამის შემდეგ მან კავალკანტს შესთავაზა, თუ თქვენი შვილის მარტო გაშვება არ შეგაწუხებთ, «პრინციპის» სასტუმროში მიგიყვანთო.

კავალკანტიმ უპასუხა, ჩემი შვილი კარგა ხანია მიჩვეულია დამოუკიდებელი ყმაწვილი კაცის ცხოვრებასო; მას ჰყავს საკუთარი ცხენები და ეტლი, და რადგან აქ ცალ-ცალკე მოვედით, რატომ არ შეიძლება ისევ ცალ-ცალკე წავიდეთო.

მაშ ასე, მაიორი კავალკანტი დანგლარის ეტლში ჩაჯდა. ბანკირი სულ უფრო და უფრო აღფრთოვანებული იყო ამ კაცის მსჯელობით ანგარიშიანობაზე და მომჭირნეობაზე, თუმცა თავის შვილს ორმოცდაათი ათას ფრანკს აძლევდა წელიწადში. ეს კი გვაფიქრებინებდა, რომ მას წელიწადში ხუთასი-ექვსასი ათასი შემოსავალი ჰქონდა.

ამ დროს ანდრეა, რათა უფრო მედიდური იერი მიეცა თავის თავისათვის, გრუმს უჯავრდებოდა, რატომ პირდაპირ პარმალთან არ მოხვედი და ჭიმკართან გაჩერდი, რად მაიძულე მთელი ოცდაათი ნაბიჯი გამომევლო ქილბურამდე მოსასვლელადო.

გრუმმა მორჩილებით მოისმინა დატუქსვა; შემდეგ, რათა შეეჩერებინა მოუთმენელი ცხენი, რომელიც მიწას ტორს სცემდა, მარცხენა ხელი ლაგამში სტაცა, ხოლო მარჯვენათი სადავეები ანდრეას გადააწოდა. ამ უკანასკნელმა სადავეები ჩამოართვა და ლაქის ფეხსაცმლიანი ფეხი საფეხურზე შედგა.

სწორედ ამ დროს ვიღაცამ ხელი მხარზე დაადო. ყმაწვილი კაცი შემოტრიალდა, იფიქრა მონტე-კრისტოს ან დანგლარს რისიმე თქმა დაავიწყდათ და უკანასკნელ წუთს გაახსენდათო.

მაგრამ მათ მაგივრად უცნაური სახე დაინახა, მზისაგან დამწვარი, მხატვრის ნატურისთვის გამოსადეგი, მოშვებული ხშირი წვერით, ნაკვერჩხალივით ანთებული თვალებით და დამცინავი ღიმილით, რომელიც აშუქებდა ოცდათორმეტ მიჯრილ თეთრ კბილს, წვეტიანებს და ხარბებს, სწორედ ისეთს, როგორც მგელს ან ტურას აქვს.

ამ კაცს მქრქალი ფერის გაჭადრაგებულ თმაზე წაკრული ჰქონდა წითელუჯრებიანი ხილაბანდი; მისი მაღალი და გამხდარი ტანი გახვეული იყო მეტისმეტად დახეულ და ჭუჭყიან ხალათში. ასე გეგონებოდათ, მოძრაობის დროს, როგორც ჩონჩხს, მის ძვლებს ტკაცანი უნდა გაჰქონდესო. ხელი, რომელმაც ანდრეას მხარზე დაჰკრა, ან უკეთ, რომელიც მან დაინახა, გიგანტური ეჩვენა.

ვერ ვიტყვით, ტილბურის ფარნის შუქზე იცნო ეს სახე, თუ მისმა საშინელმა შესახედაობამ თავზარი დასცა, ყოველ შემთხვევაში, ანდრეა შეკრთა და უკან დაიხია.

— რა გნებავთ ჩემგან? — ჰკითხა მან.

— ბოდიშს ვიხდი, პატივცემულო, — უპასუხა ამ კაცმა და თან წითელ ხილაბანდზე ხელი მიიდო, — შეიძლება ხელს გიშლით, მაგრამ თქვენთან სალაპარაკო მაქვს.

— ღამით არ მათხოვრობენ, — უთხრა გრუმმა და სცადა თავისი ბატონისათვის ჩამოეცილებინა აბეზარი მათხოვარი.

— მე არ ვმათხოვრობ, ლამაზო ყმაწვილო, — უთხრა უცნობმა კაცმა ირონიული ღიმილით, რომელიც რაღაც ისე საშინლად ჟღერდა, რომ მსახურმა უკან დაიხია, — მე მსურს მხოლოდ ორი სიტყვა ვუთხრა თქვენს ბატონს; მან დაახლოებით ორი კვირის წინ დავალება მომცა.

— მისმინეთ, — უთხრა ანდრეამ თავის მხრივ საკმაოდ მტკიცე ხმით, რათა მსახურს მისი შეშფოთება არ შეემჩნია, — რა გნებავთ, ჩქარა მითხარით, მეგობარო.

— მე მინდა... — წარმოთქვა ძლივს გასაგონად წითელხილაბანდიანმა, — რომ გადამარჩინოთ პარიზში ფეხით დაბრუნებას. ძალიან დაღლილი ვარ და რადგან შენსავით კარგად არ მისაძლია, ფეხზე ძლივს ვდგავარ.

ანდრეა შეაკრთო ამ უცნაურმა მიმართვამ.

— ბოლოს და ბოლოს რა გნებავთ? — ჰკითხა მან.

— მე მინდა... მე მინდა... რომ შენი ლამაზი ეტლით წამიყვანო.

ანდრეა გაფითრდა, მაგრამ პასუხი არ მიუცია.

— დიახ, წარმოიდგინეთ, — უთხრა წითელხილაბანდიანმა, თან ჯიბეებში ხელები ჩაიწყო და ყმაწვილ კაცს გამომწვევად შეხედა, — მე ეს მსურს! გესმის, ჩემო პატარა ბენედეტო?

ამ სახელის ხსენებაზე, ანდრეა, როგორც ეტყობოდა, უფრო დამთმობი გახდა, რადგან გრუმს მიუახლოვდა და უთხრა:

— ამ კაცს მე ნამდვილად მივეცი დავალება და ანგარიში უნდა ჩამაბაროს.

სადარაჯომდე ფეხით წადი, იქ კაბრიოლეტი იქირავეთ, რათა ძალიან არ დაავგიანოთ.

განცვიფრებული მსახური გაეცალა.

— ყოველ შემთხვევაში, საშუალება მომეცით სიბნელეში შევიდე, — უთხრა ანდრეამ.

— ჰო, ამაზე თუა ლაპარაკი, მე თვითონ წაგიყვან ხელსაყრელ ადგილზე; აი, ნახავთ, — უთხრა წითელხილაბანდიანმა კაცმა.

მან ცხენს სადავეებში მოჰკიდა ხელი და ტილბური ბნელ კუთხეში შეიყვანა. აქ მართლაც არავის შეეძლო დაენახა ის პატივი, რომელიც მას ანდრეამ სცა.

— ეს კარგი ეტლით გასასეირნებლად კი არ გავაკეთე, — უთხრა მან, — არა, უბრალოდ დაღლილი ვარ და ამავე დროს საქმეებზე მინდა მოგელაპარაკოთ.

— კარგი, დაჯექით, — უთხრა ანდრეამ.

სამწუხაროდ ბნელოდა, თორემ მეტად საინტერესო სანახაობას წარმოადგენდა აბრეშუმის ხალიჩებზე დამჯდარი მაწანწალა, ხოლო მის გვერდით მოხდენილი ყმაწვილი კაცი, რომელიც ტილბურს მართავდა.

ანდრეამ ისე გაიარა მთელი სოფელი, რომ ერთი სიტყვაც არ უთქვამს თავისი თანამგზავრისათვის, რომელიც თვითონაც ხმას არ იღებდა, და მხოლოდ ილიმებოდა, თითქოს კმაყოფილი იყო, რომ ასეთი შესანიშნავი ეტლით სეირნობდა.

როგორც კი ოტეილს გასცილდნენ, ანდრეამ ირგვლივ მიმოიხედა, უეჭველია დასარწმუნებლად, ხომ არავინ უყურებდა და უსმენდა; შემდეგ ცხენი შეაჩერა, გულზე ხელები გადაიჭდო და წითელხილაბანდიანს მიუბრუნდა.

— მისმინეთ, — უთხრა მან, — რატომ არღვევთ ჩემს მყუდროებას?

— არა, შენ ეს მითხარი, ჩემო ბიჭო, რატომ არ მენდობი?

— რაში არ გენდობით?

— რაში? კიდევ მეკითხები? ჩვენ ერთმანეთს დავცილდით ვარის ხიდზე, შენ მითხარი, რომ პიემონტში და ტოსკანში მიდიოდი, — მაგრამ არაფერი მაგის მსგავსი, შენ პარიზში აღმოჩნდი.

— მერე, ეს თქვენ რა, ხელს გიშლით?

— პირიქით, იმედი მაქვს, სარგებლობას მომიტანს.

— ოჰო, ოჰო; ესე იგი, თქვენ გინდათ ჩემით სპეკულაცია გასწიოთ? — უთხრა ანდრეამ.

— რა საჭიროა ასეთი მაღალფარდოვანი სიტყვები?

— გაფრთხილებთ, ბიძია კადრუს, რომ ეს უნაყოფოა.

— ღმერთო ჩემო, ნუ ბრაზდები, პატარავ; შენ უნდა იცოდე, რას ნიშნავს უბედურება; უბედურება კი ადამიანს შურიანსა ხდის. მე მგონია, შენ პიემონტში და ტოსკანაში დაეხეტები და ჩიჩერონეს ტვირთმზიდავის ჭაპანს ეწევი. მთელი გულითა და სულით მეცოდები, ისე როგორც საკუთარი ვაჟიშვილი; ხომ გახსოვს, მე ყოველთვის, ჩემო ბავშვო-მეთქი, გეძახდი.

— ჰო, მერე? მერე?

— ეჰ, შე თოფის წამალო! ცოტა მოითმინე.

— მე ისედაც მომთმენი ვარ. აბა, დაამთავრეთ.

— და აი, ამის მაგივრად, გხვდები სადარაჯოსთან, ტილბურში გრუმთან ერთად, თავით ფეხებამდე ახლებში გამოწყობილს. მაშ, შენ ოქროს საბადოები აღმოგიჩენია ან მაკლერის პატენტი გიყიდია?

— მაშ, თქვენ გშურთ?

— არა, მე უბრალოდ კმაყოფილი ვარ, ისეთი კმაყოფილი, რომ მოლოცვაც კი მოვიწოდებ, პატარავ. მაგრამ, რაკი შესაფერისად ჩაცმული არ ვიყავი, სიფრთხილისათვის წინასწარი ზომები მივიღე, რათა არ შემერცხვინე.

— ძალიან დიდი სიფრთხილეა! — უთხრა ანდრეამ, — მსახურის თანდასწრებით დალაპარაკება.

— რას იზამ, ჩემო შვილო! როცა შეგხვდი, მაშინ დაგელაპარაკე. ეტლი მსუბუქი გაქვს, ცხენი სწრაფი, თვითონ კი გველთევზასავით სრიალა ხარ; დღეს რომ გამეშვი, ხვალ, ალბათ, ვერც კი დაგიჭერდი.

— ხომ ხედავთ, რომ სრულიად არ ვიმალები.

— ეს შენი ბედნიერებაა; ძალიან მინდა იგივე ვთქვა ჩემს თავზე; მე კი ვიმალები; გარდა ამისა, მეშინოდა, ვაითუ არ მიცნოს-მეთქი; მაგრამ შენ მიცანი; — დასძინა კადრუსმა ბილწი ღიმილით; — ეს შენის მხრივ დიდი თავაზიანობაა.

— კარგი, თქვით რა გნებავთ? — უთხრა ანდრეამ.

— შენ მე თქვენობით მელაპარაკები; ეს არ ვარგა, ბენედეტო. მე ხომ შენი ძველი ამხანაგი ვარ; ფრთხილად იყავი, მომთხოვნი გავხდები.

ამ მუქარამ ყმაწვილი კაცის მრისხანება გაანელა; იგრძნო, რომ იძულებული იყო დაეთმო.

მან ცხენი ისევ ჭენებით წაიყვანა.

— კადრუს, შენი მხრით კარგი არაა, რომ ასე მექცევი, — უთხრა ანდრეამ, — თვითონ ამბობ, ძველი ამხანაგები ვართო, შენ მარსელიდან ხარ, მე კი...

— მაშ შენ ახლა უკვე იცი, ვინა ხარ?

— არა, მაგრამ მე გავიზარდე კორსიკაში. შენ მოხუცი ხარ და ჯიუტი, მე ახალგაზრდა და კერპი. ცუდი იქნება თუ ჩვენ ერთმანეთს დავუწყებთ მუქარას, ჩვენთვის ჯობია ყველაფერი კეთილად გადავწყვიტოთ. განა მე დამნაშავე ვარ, რომ ბედმა გამიღიმა, შენ კი ისევ ძველებურად არ გწყალობს?

— მაშ, შენ მართლა გაგიღიმა ბედმა? მაშ, გრუმი, ტილბური და კოსტიუმი ნათხოვარი არ არის? მით უკეთესი! — უთხრა კადრუსმა სიხარბისაგან გაბრწყინებული თვალებით.

— ჰო, შენ ამას თვითონაც კარგად ხედავ და გესმის, რაკი დამელაპარაკე, — უთხრა უფრო მეტად აღელვებულმა ანდრეამ, — მე რომ შენსავით თავზე წითელი ხილაბანდი მქონოდა წაკრული, ჭუჭყიანი ხალათი და ძირგახვრეტილი ფეხსაცმელები მცმოდა, მაშინ არ მიცნობდი.

— აი, ხედავ, როგორ გეზიზღები, პატარავ, ეს ძალიან ცუდია. ახლა, როდესაც გიპოვე, არაფერი მიშლის საუკეთესო მაუდით შევიმოსო. მე ხომ ვიცი შენი კეთილი გულის ამბავი; თუ ორი კოსტიუმი გაქვს, ერთს მე მომცემ; როდესაც შენ ძალიან გშიოდა, მეც ხომ გაძლევდი ჩემ წილ წვენსა და ცერცვს.

— ეს მართალია, — თქვა ანდრეამ.

— რა მადაც გქონდა! ახლაც კარგი მადა გაქვს?

— რასაკვირველია! — უთხრა სიცილით ანდრეამ.

— წარმოდგენილი მაქვს, როგორ ისადილე იმ თავადთან, რომელიდანაც ახლა მოდიხარ.

— ის თავადი არაა, მხოლოდ გრაფია.

— გრაფი? მდიდარია?

— დიახ, მაგრამ მისი იმედი ნუ გექნება, ამ ბატონთან ადვილი არ გახლავს საქმის დაჭერა.

— ღმერთო ჩემო! დამშვიდდი! ხელს არავინ ახლებს, მარტო შენ გყავდეს. მაგრამ, შენ კი, — დასძინა კადრუსმა და მის ბაგეებზე კვლავ ბილწი ღიმილი გადაიჭიმა, — მოგიხდება ჯიბეებზე ხელის გაკვრა. ხომ გესმის!

— თქვი, რამდენი გინდა?

— მე მგონია, თვეში ასი ფრანკით...

— რაო?

— შეიძლება ვიარსებო...

— ასი ფრანკი?

— თუმცა შენც გესმის, რომ ცუდად, მაგრამ...

— მაგრამ?

— ას ორმოცდა ათი ფრანკით მე შესანიშნავად მოვეწყობი.
— აი, ორასი, — უთხრა ანდრეამ.
და კადრუსს ხელში ათი ლუიდორი ჩაუდო.
— კარგი. — უთხრა კადრუსმა.
— თვის პირველ რიცხვში მოდი ხოლმე მეკარესთან და ყოველთვის ამდენსვე მიიღებ.
— აი, შენ ისევ მამცირებ! ეგ როგორ? მაიძულებ შინაყმებს მივმართო. არა, მე მინდა მარტო შენთან მქონდეს საქმე.
— კარგი, თვის პირველ რიცხვებში მოდი ხოლმე ჩემთან, და ყოველ შემთხვევაში, სანამ შემოსავალი მექნება, შენც შენსას მიიღებ.
— კარგი, კარგი, მე ვხედავ, რომ შენში არ შევმცდარვარ. კარგი ყმაწვილი ხარ, კარგია რომ ბედი შენისთანა ყმაწვილებს ეწვევა ხოლმე. ერთი მომიყევი, როგორ გაგიჭრა ბედმა?
— მაგისი ცოდნა რაში გჭირდება? — ჰკითხა კავალკანტიმ.
— ეშმაკმა დალახვროს, ისევ უნდობლობა!
— არა. მე მამაჩემი ვიპოვე.
— ნამდვილი მამა?
— იმდენად... რამდენადაც ფულებს მამლევს...
— შენც იმდენად გჯერა და პატივსაც სცემ, სწორია ხომ? რა ჰქვია მამაშენს?
— მაიორი კავალკანტი.
— ის შენით კმაყოფილია?
— ჯერჯერობით, როგორც ჩანს, კმაყოფილია.
— მერე ვინ გაპოვნინა იგი?
— გრაფმა მონტე-კრისტომ.
— ვისთანაც შენ ახლა იყავი?
— დიახ.
— მისმინე, შეეცადე ბაზუად მომაწყო მასთან, რაკი ასეთი საქმეებისათვის მოუკიდია ხელი.
— კარგი, მოველაპარაკები შენს შესახებ; მანამდე რას გააკეთებ?
— მე?
— დიახ, შენ.
— ძალიან თავაზიანობას იჩენ, რომ ამაზე სწუხხარ, — უთხრა კადრუსმა.
— მე მგონია, რაკი შენ ჩემით დაინტერესებული ხარ, — უთხრა ანდრეამ, — მეც, ჩემი მხრით უფლება მაქვს გამოგკითხო.
— სწორია... მე ოთახს ვიქირავებ შესაფერ ბინაში, გამოვეწყობი როგორც საჭიროა, ყოველდღე გავიპარსავ და კაფეში ვივლი გაზეთების წასაკითხად. საღამოობით თეატრში ვივლი კლაკიორების კომპანიასთან ერთად. საერთოდ, დასასვენებლად გასული, მეფუნთუშის სახეს მივიღებ; ყოველთვის ამაზე ვოცნებობდი.
— კარგი, ასე იყოს! თუ შენს განზრახვას სისრულეში მოიყვან და ჭკუით მოიქცევი, ყველაფერი შესანიშნავად წავა.
— ერთი შეხედეთ ამ ბოსუეს!¹ (1 ბოსუე — ეპისკოპოსი. გამოჩენილი ორატორი და მწერალი.) შენ, შენ ვილა გახდები? საფრანგეთის პერი?
— ყველაფერი შესაძლებელია! — უთხრა ანდრეამ.
— მაიორი კავალკანტი შესაძლებელია პერია... მაგრამ საუბედუროდ ამ საქმეში მემკვიდრეობა გაუქმებულია.

— გეთაყვათ, პოლიტიკას თავი დაანებეთ, კადრუს!.. აი შენ უკვე მიიღე რაც გინდოდა, ჩვენც მოვედით, მაშ ჩამოხტი და მიიმალე.

— არა, ჩემო მეგობარო.

— როგორ თუ არა?

— შენ თვითონ განსაჯე, ჩემო კარგო; თავზე წითელი ხილაბანდი, ძირგახვრეტილი ფეხსაცმელები, არავითარი საბუთი და ჯიბეში ათი ლუიდორი, თუ არ ჩავთვლით იმას, რაც შიგ უკვე იყო. სულ ერთად ორასი ფრანკი. დიახ, სადარაჯოსთან უეჭველად დამიჭერენ. თავის გასამართლებლად უნდა ვთქვა, რომ ეს შენ მომეცი ათი ლუიდორი, დაიწყება ძიება. გაიგებენ, რომ ტულონი დაუკითხავად დავტოვე და ეტაპებით ხმელთაშუა ზღვამდე მიმიყვანენ. მე ისევ უბრალოდ 1106 გავხდები და მშვიდობით ჩემო ოცნებავ დასასვენებლად გასულ მეფუნთუშეზე.

არავითარ შემთხვევაში, ჩემო ბიჭო; მე ვარჩევ ღირსეულად ვიცხოვრო დედაქალაქში! ანდრეამ წარბები შეიკრა; მაიორ კავალკანტის ვითომდა შვილი, როგორც თვითონ აღიარა, ძალზე კერპი იყო. მან ცხენი შეაჩერა და სწრაფად მიმოიხედა: სანამ გარემოს ზვერავედა, მისი ხელი თითქოს უნებურად ჯიბეში ჩასრიალდა და ჯიბის დამბაჩის ჩახმახი მოსინჯა.

მაგრამ ამავე დროს კადრუსმაც, რომელიც ერთი წამითაც არ აცილებდა თვალს თანამგზავრს, ხელი უკან სარტყელში იტაცა და სიფრთხილით, ჩუმად დიდი ესპანური დანა გაშალა, რომელსაც ყოველი შემთხვევისათვის მუდამ თან ატარებდა.

მეგობრები, როგორც მკითხველმაც დაინახა, ერთმანეთს არ ჩამოუვარდებოდნენ და ერთმანეთს გაუგეს; ანდრეამ ჯიბიდან ხელი წყნარად ამოიღო და წითურ ულვაშებზე გადაისვა.

— მაშ, მეგობარო კადრუს, შენ ბოლოს და ბოლოს ბედნიერად იცხოვრებ?

— ამისათვის რაც შესაძლებელია ყველაფერს გავაკეთებ, — უპასუხა გარის ხიდის მეტრაქტირემ და თან დანა ჩაკეცა.

— კარგი, მაშ პარიზში მივდივართ. მაგრამ როგორ გახვალ სადარაჯოს, რომ ეჭვი არ აღძრას! მე მგონია, ასეთი ტანსაცმლით შენ ეტლში უფრო საშიშ მდგომარეობაში იგდებ თავს, ვიდრე ქვეითად მგზავრობით ჩაიგდებდი.

— მოიცა, — უთხრა კადრუსმა, — ახლავე დაინახავ.

კადრუსმა თავზე ანდრეას ქუდი დაიხურა, გრუმის მიერ ეტლში დატოვებული დიდსაყელოიანი წამოსასხამი მოიხურა და კარგი ოჯახიდან გამოსული მსახურის მსგავსად ყურადღებიანი სახე მიიღო.

— მე რა, ასე ქუდმოხდილი წავიდე? — ჰკითხა ანდრეამ.

— ერთი დამიხედეთ! — ჩაიფრუტუნა კადრუსმა, — დღეს ისეთი ქარიანი ამინდია, შეიძლებოდა ქუდი გადაეძრო.

— კარგი, წავიდეთ და ამით დავამთავროთ, — უთხრა ანდრეამ.

— მერედა ვინ გიშლის ხელს? — ჰკითხა კადრუსმა, — იმედი მაქვს, მე არა.

— სსსუ... — ჩაიჩურჩულა კავალკანტიმ.

სადარაჯო მშვიდობით გაიარეს.

პირველსავე განივ ქუჩაზე ანდრეამ ცხენი გააჩერა და კადრუსი მიწაზე გადმოხტა.

— მოიცა, წამოსასხამი და ჩემი ქუდი? — ჰკითხა ანდრეამ.

— ხომ არ გინდა გავცივდე, — უპასუხა კადრუსმა.

— მე?

— შენ ახალგაზრდა ხარ, მე უკვე მოხუცი; ნახვამდის, ბენედეტო!

და იგი ქუჩის კუთხეში მიიმალა.

— ეჰ! ნუთუ ამქვეყნად სრული ბედნიერება შეუძლებელია! — თქვა ამოოხვრით ანდრეამ.

თავი VIII

ოჯახური სცენა

ლუდოვიკო XV მოედანთან ყმაწვილი კაცები ერთმანეთს დაცილდნენ. მორელი ბულვარისაკენ წავიდა, შატო-რენო რევოლუციის ხიდისაკენ, დებრე კი სანაპიროს გაჰყვა.

მორელი და შატო-რენო, ალბათ, თავის ოჯახურ კერებს დაუბრუნდებოდნენ, როგორც ჯერ კიდევ ამბობენ პალატის ტრიბუნიდან ლამაზად აწყობილ სიტყვებში, ან რიშელიეს ქუჩის თეატრებში ლამაზად დაწერილ პიესებში; მაგრამ დებრე ასე როდი მოიქცა. ლუვრის კარიბჭესთან მან მარცხნივ გადაუხვია, ჭენებით გადასერა კარუსელის მოედანი, გაიარა სენ-როკის ქუჩა, შემდეგ მიშოდერის ქუჩისაკენ გადაუხვია და დანგლარის სახლთან სწორედ იმ დროს მივიდა, როდესაც ვილფორის ლანდომ, რომელმაც თვით იგი თავის ცოლთან ერთად სენტ-ონორეს გარეუბანში დატოვა, ბარონესა შინ მიიყვანა.

დებრე, როგორც ოჯახის მეგობარი, პირველი შევიდა ეზოში, სადავეები მსახურს გადაუგდო, თვითონ კი ეტლისაკენ წამოვიდა, რათა ჩამოსვლაში დახმარებოდა ქალბატონ დანგლარს, ხელი გაეწოდებინა და ოთახამდე მიეცილებინა.

როგორც კი ჭიშკარი მიიხურა და დებრე ქალბატონ დანგლართან ეზოში დარჩა, ქალს მიუბრუნდა:

— რა მოგივიდათ, ერმინა? რატომ გახდით ცუდად, როდესაც გრაფი იმ ამბავს, ან, უფრო სწორედ, იმ ზღაპარს ჰყვებოდა?

— იმიტომ, რომ დღეს თავს ძალზე ცუდად ვგრძნობდი, ჩემო მეგობარო, — უპასუხა ბარონესამ.

— არა, ერმინა, — შეეპასუხა დებრე, — მე ამას არასოდეს დავიჯერებ. პირიქით, მშვენიერ ხასიათზე იყავით, მართალია, ბატონი დანგლარი ცოტა უგუნებოდ ჩანდა, მაგრამ მე ვიცი, რომ მის უგუნებობას დიდ ყურადღებას არ აქცევთ. თქვენ ვიღაცამ გაწყენინათ. მომიყვით რაშია საქმე, მე ვერ მოვითმენ, რომ ვინმემ გაწყენინოთ.

— გარწმუნებთ, ლუსიენ, რომ ცდებით, — უთხრა ქალბატონმა დანგლარმა, — როგორც გითხარით, უქეიფოდ ვიყავი, გარდა ამისა, ცუდ გუნებაზედაც, რაც თქვენც შეამჩნიეთ და რაზედაც საუბარი საჭიროდ არ ჩავთვალე.

ცხადია, ქალბატონი დანგლარი იმყოფებოდა იმ ნერვული აღგზნების ქვეშ, რომელშიც ქალები ხშირად თავის თავს ვერ აძლევენ ანგარიშს. ან მან, როგორც დებრემ გამოიცნო, განიცადა რაღაც ფარული შეძრწუნება, რომელშიც არ უნდოდა ვისმეს გამოტყდომოდა. დებრემ, რომელიც მიჩვეული იყო უმიზეზო ნერვიულობას და სთვლიდა მას ქალის ბუნების ერთ-ერთ ელემენტად, აღარ დააძალა. გადაწყვიტა ხელსაყრელი მომენტისთვის დაეცადა, როდესაც ხელახლა იქნებოდა შესაძლებელი ამ კითხვის დასმა, ან როდესაც ქალი თვითონ მოისურვებდა გამომტყდარიყო.

თავისი საწოლი ოთახის კარებთან ბარონესა შეხვდა მადმუაზელ კორნელის, თავის ერთგულ პირისფარემს.

— რას აკეთებს ჩემი ქალიშვილი? — ჰკითხა ქალბატონმა დანგლარმა.

— მთელი ღამე მეცადინეობდა, მერე კი დაწვა, — უპასუხა მადმუაზელ კორნელიმ.

— მე მგონია, ვიღაც როიალზე უკრავს?

— ეს მადმუაზელ ლუიზა დარმილია, მადმუაზელ ეჟენი კი ლოგინში წევს.

— კარგი, — თქვა ქალბატონმა დანგლარმა. — გახდაში მომეხმარეთ.

საწოლ ოთახში შევიდნენ. დებრე ფართო დივანზე გაწვა, ხოლო ქალბატონი დანგლარი მადმუაზელ კორნელისთან ერთად თავის ტუალეტის კაბინეტში შევიდა.

— მითხარით, ლუსიენ, — დაუძახა კარებს იქიდან ქალბატონმა დანგლარმა, — ისევ უჩივით ეჟენის, რომ თქვენთან არ სურს ლაპარაკი?

— ქალბატონო, მარტო მე როდი ვჩივი, — უპასუხა ლუსიენმა, რომელიც ბარონესას ძაღლს ეთამაშებოდა, ძაღლი კი ოჯახის მეგობრად თვლიდა და მუდამ ეალერსებოდა, — მახსოვს, ამ დღეებში ყური მოვკარი, როგორ ჩიოდა თქვენთან მორსერი, რომ თავის საცოლეს ვერაფრით სიტყვა ვერ წამოაცდენინა.

— ეს მართალია, — უპასუხა ქალბატონმა დანგლარმა; — მაგრამ მე მგონია მალე ყველაფერი ეს შეიცვლება და ეჟენი თქვენთან გამოცხადდება კაბინეტში.

— ჩემთან კაბინეტში?

— მე მინდა ვთქვა, მინისტრის კაბინეტში-მეთქი.

— რატომ?

— ოპერაში ანგაჟემენტის მოწყობის სათხოვნელად. მართალი გითხრათ, არასოდეს მინახავს მუსიკით ასეთი გატაცება. მაღალი წრის საზოგადოების ქალიშვილისათვის ეს სასაცილოა!

დებრეს გაეღიმა.

— კარგი! — თქვა მან, — მოვიდეს, რაკი თქვენ და ბარონი თანახმანი ხართ. ჩვენ მოვუწყობთ ანგაჟემენტს და ვეცდებით, მის ღირსებას შეეფერებოდეს, თუმცა მეტისმეტად ღარიბები ვართ, რომ გავისტუმროთ ისეთი ტალანტი, როგორიც მას აქვს.

— წადით, კორნელი, — უთხრა ქალბატონმა დანგლარმა, — უკვე აღარ მჭირდებათ.

კორნელი წავიდა, და ერთი წუთის შემდეგ ქალბატონი დანგლარი ტუალეტის კაბინეტიდან გამოვიდა თვალწარმტაც ნეგლიჟეში. იგი ლუსიენის გვერდით დაჯდა და ჩაფიქრებულმა პატარა ესპანურ მეძებარს დაუწყო ფერება.

ლუსიენი ერთ ხანს ხმაამოუღებლივ შეჰყურებდა.

— მისმინეთ, ერმინა, — უთხრა მან ბოლოს, — გულახდილად მითხარით: რაღაცამ გული გატკინათ, ხომ მართალია?

— არა, — უპასუხა ქალმა.

მაგრამ მას სული ეხუთებოდა, წამოდგა, სცადა ღრმად ამოესუნთქა და სარკესთან მივიდა,

— დღეს საფრთხობელას ვგავარ. — თქვა მან.

დებრე ღიმილით წამოდგა, უნდოდა ბარონესასთან მისულიყო და ამ მხრივ დაემშვიდებინა, რომ უცებ კარი გაიღო.

ოთახში დანგლარი შემოვიდა, დებრე ხელახლა დაეშვა დივანზე.

კარის ჭრიალზე ქალბატონი დანგლარი შემოტრიალდა და თავის ქმარს გაკვირვებით შეხედა. იგი არ ცდილა ეს გაკვირვება დაემალა.

— საღამო მშვიდობისა, ქალბატონო, — თქვა ბანკირმა, — საღამო მშვიდობისა, დებრე.

ქალბატონმა დანგლარმა, უეჭველია ბარონის ასე მოულოდნელად შემოსვლა მიაწერა იმას, რომ ბარონს სურდა როგორმე გამოესწორებინა ის მწარე სიტყვები, რომლებიც დღის განმავლობაში რამდენჯერმე წამოსცდა.

მან თავი ამაყად დაიჭირა, ქმარს პასუხი არ გასცა და ლუსიენს მიუბრუნდა.

— წამიკითხეთ რამე, ბატონო დებრე, — უთხრა მან.

დებრე, რომელიც ამ ვიზიტმა თავდაპირველად ოდნავ შეაშფოთა, ბარონესას მშვიდი სახის დანახვაზე თვითონაც დამშვიდდა და ხელი გასწია წიგნისაკენ, რომელშიც მოვარაყებულის სადაფის დანა იდო.

— მომიტევეთ, — თქვა ბანკირმა, — მაგრამ თქვენ დაღლილი ხართ, და დროა დაისვენოთ; უკვე თერთმეტი საათია, ბატონი დებრე კი ძალიან შორს ცხოვრობს.

დებრე გაშეშდა; იმიტომ კი არა, რომ დანლარის ტონი მშვიდი და თავაზიანი არ იყო, — არა, ამ სიმშვიდეში და თავაზიანობაში მოჩანდა უჩვეულო მზადება, ამჯერად ანგარიში არ გაეწია ცოლის სურვილისათვის.

ბარონესაც განცვიფრებული იყო და თავისი გაკვირვება გამოხატა შეხედვით, რომელიც მის ქმარს, ალბათ, ჩააფიქრებდა, თვალეები გაზეთში რომ არ ჰქონოდა ჩამტერებული, სადაც იგი ბირჟის ბიულეტენს ეძებდა.

ამრიგად, ეს ამაყი შეხედვა ამაო გამოდგა და მიზანს სრულებით ვერ მიაღწია.

ბატონო დებრე, თქვა ბარონესამ, მხედველობაში გქონდეთ, რომ ძილის ოდნავი სურვილიც კი არა მაქვს, და ბევრი რამ მინდა გითხრა; თუნდაც ძილი მოგერიოთ, მთელი ღამე უნდა მისმინოთ.

თქვენს სამსახურში მიგულეთ, ქალბატონო, უპასუხა ლუსიენმა ფლეგმატურად.

ძვირფასო ბატონო ლუსიენ, მიმართა ბანკირმა, გთხოვთ, ამ საღამოს თავს ნუ მოიკლავთ ქალბატონ დანგლარის ლაქლაქის ყურის გდებით; შეგიძლიათ ასეთივე წარმატებით ხვალაც მოისმინოთ, ეს საღამო კი მე მეკუთვნის, ჩემთვის ვიტოვებ და თქვენი ნებართვით მას ჩემ ცოლთან სერიოზულ საუბარს ვუძღვნი.

ამჯერად დარტყმა ისეთი პირდაპირი და მარჯვე იყო, რომ ლუსიენი და ბარონესა ორივე გააბრუა; მათ ერთმანეთს გადახედეს, თითქოს დასაყრდენს ეძებდნენ ამ თავდასხმის წინააღმდეგ. მაგრამ ოჯახის უფროსის ხელშეუხებელმა უფლებამ დასძლია და გამარჯვება ქმრის მხარეზე დარჩა.

ნუკი იფიქრებთ, რომ მე თქვენ გაგდებთ, ძვირფასო დებრე, განაგრძო დანგლარმა, არა, არავითარ შემთხვევაში! მაგრამ წინასწარ გაუთვალისწინებელი ვითარება მაიძულებს დღესვე მოველაპარაკო ბარონესას; ეს ისე იშვიათად ხდება, რომ იმედია არ გამიბრაზდებით.

დებრემ რამდენიმე სიტყვა ჩაიბურტყუნა, გამოემშვიდობა და გასვლის დროს როგორც ნატანი «ატალიაში»,¹ (¹ «ატალია» — რახინის ტრაგედია ბიბლიური დროის ებრაელების ცხოვრებიდან.) ავეჯს დაეჯახა.

— პირდაპირ განსაცვიფრებელია, — ჩაილაპარაკა, როცა კარები გაიხურა. — რა ადვილად გვერევიათ ეს ქმრები, რომლებსაც ჩვენ ყოველთვის დავცინით.

როდესაც ლუსიენი გავიდა, დანგლარმა მისი ადგილი დაიკავა დივანზე, გადაშლილი წიგნი დახურა, წარმოუდგენლად დამაბული პოზა მიიღო და ძაღლთან თამაში განაგრძო. მაგრამ რაკი ძაღლს, რომელიც მისდამი ნაკლებ სიმპათიურად იყო განწყობილი, ვიდრე დებრესადმი, უნდოდა ეკბინა, დანგლარმა კისერში წაავლო ხელი და ოთახის მეორე მხარეს ტახტზე გადაისროლა.

ძაღლმა წაიწკმუტუნა; მაგრამ რაკი იგრძნო, რომ ტახტზე დაეცა, ბალიშს ამოეფარა, ასეთი უჩვეულო მოპყრობით განცვიფრებული გაჩუმდა და აღარ განძრეულა.

— წარმატებებს აღწევთ, ბატონო, — უთხრა ქალბატონმა დანგლარმა თვალის დაუხამხამებლად, — ჩვეულებრივად უხეში ხართ, დღეს კი ნამდვილ ცხოველივით იქცევით.

— ეს იმიტომ, რომ ამ საღამოს მე ჩვეულებრივზე უფრო ცუდ ხასიათზე ვარ.

ერმინამ ბანკირს უდიდესი ზიზღით შეხედა. ჩვეულებრივად ასეთი ზიზღით სავსე მზერას მოთმინებიდან გამოყავდა ამაყი დანგლარი; მაგრამ ამ საღამოს, როგორც ჩანდა, არავითარი ყურადღება არ მიაქცია.

— რაში მეკითხება თქვენი ცუდი გუნება? — უპასუხა ქმრის სიმშვიდით აღშფოთებულმა ბარონესამ. — ეს მე არ მეხება. თქვენი ცუდი გუნებით თქვენს ოთახში ჩაიკეტეთ, ან თქვენს კანტორაში გამოამქლავნეთ იგი; გყავთ მოხელეები, რომლებსაც ფულებს უხდით, და აი, მათზე იყარეთ ჯავრი!

— არა, ქალბატონო, — უპასუხა დანგლარმა; — თქვენი რჩევა უადგილოა და ამიტომ არც მინდა მისი მოსმენა. ჩემი კანტორა ოქროს მდინარეა, ასე ამბობს ვგონებ ბატონი დემუტეი, არ მინდა ხელი შევეშალო მის დინებას, ავამღვრიო მისი წყალი. ჩემი მოხელეები — პატიოსანი ადამიანები არიან. ისინი ქონების დაგროვებაში მეხმარებიან და, თუ მათ შრომას მათი შედეგის მიხედვით შევაფასებთ, მე გაცილებით ნაკლებს ვუხდი, ვიდრე ეკუთვნით. რისთვის უნდა გავუბრაზდე? სამაგიეროდ მაბრაზებენ ის ადამიანები, რომლებიც ჩემი სადილებით იკვებებიან, ჩემს ცხენებს ქანცავენ და სალაროს მიცარიელებენ.

— ვინ არიან ის ადამიანები, რომლებიც სალაროს გიცარიელებენ? გთხოვთ, ბატონო ჩემო, უფრო ნათლად თქვათ.

— დამშვიდდით, თუ ასე გამოცანებით ვლაპარაკობ, იმის იმედი მაქვს, რომ დიდხანს არ დაგჭირდებათ გასაღების მოძებნა, — გამოეპასუხა დანგლარი. — ჩემს სალაროს აცარიელებენ ისინი, ვისაც ერთ საათში იქიდან გამოაქვთ ხუთასი ათასი ფრანკი.

— მე თქვენი არ მესმის, — უთხრა ბარონესამ, რომელიც ცდილობდა ხმის კანკალი და სახეზე ადენილი ალმური დაემალა.

— პირიქით, თქვენ ძალიან კარგად გესმით, — უპასუხა დანგლარმა, — მაგრამ რაკი ჯიუტობთ, გეტყვით, რომ ესპანეთის სესხზე შვიდასი ათასი ფრანკი დააკარგე.

— ოჰო, — უთხრა დაცინვით ბარონესამ, — და თქვენ ამაში მე მადანაშაულებთ?

— რატომ არა?

— მე ვარ დამნაშავე, რომ შვიდასი ათასი ფრანკი დააკარგეთ?

— ყოველ შემთხვევაში, მე არა.

— ერთხელ და სამუდამოდ, ბატონო, მე თქვენ აგიკრძალეთ ჩემთან ფულზე ლაპარაკი; — უთხრა უხეშად ბარონესამ, — ამ ენას მიჩვეული არა ვარ არც ჩემ მშობლებთან, არც ჩემი პირველი ქმრის სახლში.

— ეს მე მჯერა, — უთხრა დანგლარმა, — არც ერთ მათგანს გროშიც არ გააჩნდა.

— მით უმეტეს, არ შეიძლებოდა მცოდნოდა თქვენი ბანკირული ჟარგონი, რომლითაც დილიდან საღამომდე ყურები მაქვს გამოჭედილი. ვერ ვიტან ეკიუების ჩხარუნს, რომლებსაც ითვლიან და გადათვლიან ხოლმე. არ ვიცი, რა უნდა იყოს ამაზე საშინელი — ნუთუ მარტო თქვენი ხმა?

«— უცნაურია სწორედ, მე კი მეგონა, რომ თქვენ დაინტერესებული იყავით ჩემი ფულადი ოპერაციებით! — უთხრა დანგლარმა.

— მე? ვინ გაფიქრებინათ ასეთი სისულელე.

— თქვენ თვითონ.

— მაგალითს დამისახელებთ?

— რასაკვირველია.

— ძალიან მაინტერესებს, მითხარით როდის მოხდა ასეთი ამბავი.

— ღმერთო ჩემო, სულ უბრალოდ. თებერვალში თქვენ პირველი დამელაპარაკეთ ჰაიტის სესხზე; თქვენ ვითომ სიზმარში ნახეთ, რომ ჰავრის ნავსადგურს მოადგა გემი

და მოიტანა ცნობა ვალის გადახდისა, რომელიც ქრისტეს მეორე მოსვლამდე გადადებულად მიაჩნდათ. მე ვიცი, რომ თქვენ სიზმრები გისრულდებათ: ამიტომ დავავალე ჩუმ-ჩუმად ეყიდათ ჰაიტის სესხის ყველა ტალონი, როგორსაც კი შეხვდებოდნენ და მე ოთხასი ათასი ფრანკი მოვიგე, აქედან სუფთად ასი ათასი თქვენ მიიღეთ. როგორც გსურდათ, ისე დახარჯეთ ეს თანხა, ამაში მე არ გავრეულვარ.

«მარტში ლაპარაკი იყო რკინიგზის კონცესიაზე. ერთმანეთს ეცილებოდა სამი ამხანაგობა, რომლებიც ერთნაირ გარანტიას იძლეოდნენ. თქვენ მითხარით, ვითომ შინაგანი გრძნობა გკარნახობდათ, რომ უპირატესობა ექნებოდა ეგრეთწოდებულ სამხრეთის ამხანაგობას.

«თუმც ამტკიცებთ, რომ ფულის საქმეები თქვენთვის უცნობია, მე მაინც მეჩვენება, რომ თქვენი შინაგანი გრძნობა ზოგიერთ საკითხში ძალზე გაწაფულია.

«მაშ ასე, მე მაშინვე ჩემს ანგარიშზე ჩავიწერე სამხრეთის ამხანაგობის აქციების ორი მესამედი. უპირატესობა მართლაც მას ხვდა, როგორც თქვენ იწინასწარმეტყველეთ, აქციის ფასმა სამმაგად აიწია და მე ამაზე მილიონი მოგება ვნახე, რომლიდანაც ორას ორმოცდაათი ათასი ფრანკი ქინძისთავებისათვის მოგეცათ. რაში გამოიყენეთ ეს ორას ორმოცდაათი ათასი ფრანკი?

— ბოლოს და ბოლოს რას უმიზნებთ? — შესძახა მოუთმენლობისა და ჯავრისაგან აცახცახებულმა ბარონესამ.

— მოითმინეთ, ქალბატონო, ახლავე დავამთავრებ.

— მადლობა ღმერთს!

— აპრილში თქვენ ისადილეთ მინისტრთან; საუბრობდნენ ესპანეთზე, და თქვენ შემთხვევით ყური მოჰკარით საიდუმლო ბაასს: ლაპარაკი იყო დონ კარლოსის გაძევებაზე. მე ვიყიდე ესპანეთის სესხი. გაძევება მოხდა და მე ექვსასი ათასი ფრანკი მოვიგე, იმ დღეს, როდესაც კარლოს V ბიდასოუმ გადავიდა. ამ ექვსასი ათასი ფრანკიდან თქვენ მიიღეთ ორმოცდაათი ათასი ეკიუ. ეს ფული თქვენი კუთვნილება იყო, როგორც გინდოდათ, ისე გამოიყენეთ, ამის ანგარიშს არ გთხოვთ. მაგრამ, ასეა თუ ისე, ამ წელიწადს თქვენ ხუთასი ათასი ლივრი მიიღეთ.

— მერე?

— მერე? ჰოდა, სწორედ მაგაშია უბედურება, რომ საქმე მერე წავიდა ცუდად.

— თქვენ უცნაური გამოთქმები გაქვთ... მართლაც...

— ისინი ჩემს აზრებს გადმოსცემენ, მეც ეს მინდა... მერე, ეს იყო სამი დღის წინ.

სამი დღის წინ თქვენ პოლიტიკაზე ესაუბრებოდით დებრეს, და მისი საუბრიდან მოგეჩვენათ, რომ დონ კარლოსი ესპანეთში დაბრუნდა; მაშინ მე გავყიდე ჩემი სესხი; ახალი ამბავი ყველას მოედო, დაიწყო პანიკა, მე უკვე კი აღარ ვყიდდი, მუქთად ვამლევდი; მეორე დღეს გამოირკვა, რომ ცნობა ყალბი იყო, და ამ ყალბი ცნობის გამო მე დავკარგე შვიდასი ათასი ფრანკი.

— მერე?

— მერე ის, რომ თუ მე თქვენ ვამლევთ ჩემი მოგების მეოთხედ ნაწილს, ასევე უნდა ამინაზღაუროთ წაგების მეოთხედი ნაწილი; შვიდასი ათასი ფრანკის მეოთხედი ას სამოცდათხუთმეტი ათასი ფრანკია.

— რასაც თქვენ ამბობთ, ეს ნამდვილი მიქარვაა და მე, მართალი გითხრათ, ვერ გამიგია მთელ ამ ისტორიას რატომ მიაწერეთ დებრეს სახელი.

— იმიტომ, რომ თუ შემთხვევით ას სამოცდათხუთმეტი ათასი ფრანკი არ აღმოგაჩნდათ, რომელიც მე მჭირდება, უნდა მეგობრებს დაესესხოთ, და რადგან დებრე თქვენი მეგობარია...

— რა სისამაგლეა! — შეჰყვირა ქალბატონმა დანგლარმა.

— თუ შეიძლება, ქალბატონო, ჟესტების, ყვირილის და თანამედროვე დრამის გარეშე. თორემ იძულებული ვიქნები ვიფიქრო, როგორ დამცინის დებრე და ითვლის ამ წუთას ათას ლივრს, რომელიც თქვენ მას ამ წელიწადში გადაეცით, და თავის გულში ამბობს, რომ ბოლოს და ბოლოს იპოვა ის, რისი პოვნაც ვერ შეძლეს საუკეთესო მოთამაშეებმა: რულეტი, რომელშიც იგებენ მიუხედავად იმისა, რომ არაფერს დებენ და წაგების შემთხვევაში არაფერს კარგავენ.

ბარონესამ მოთმინება დაკარგა.

— არამზადავ, — შეჰყვირა მან, — იმის თქმას გაბედავთ, რომ არ იცოდით ის, რაშიც დღეს ბედავთ ბრალი დამდოთ?

— მე არ ვამბობ, რომ ვიცოდი და არც იმას ვამბობ, რომ არ ვიცოდი. მე გეუბნებით: გაიხსენეთ ჩემი მოქმედება ოთხი წლის განმავლობაში, რაც თქვენ უკვე ჩემი ცოლი აღარა ხართ, ხოლო მე თქვენი ქმარი და დაინახავთ, რამდენად სწორი დასკვნაა. ჩვენი განშორების წინა დღეებში თქვენ მოისურვეთ მუსიკაში გემეცადინათ იმ გამოჩენილ ბარიტონთან, რომელიც ასეთი წარმატებით პირველად გამოვიდა იტალიურ თეატრში. მე კი გადავწყვიტე ცეკვა მესწავლა იმ მოცეკვავე ქალის ხელმძღვანელობით, რომელმაც ლონდონში გაითქვა სახელი. ეს კი, თქვენი და ჩემი სწავლება ერთად, დაახლოებით ასი ათასი ფრანკი დამიჯდა. არაფერი მითქვამს ამის შესახებ იმიტომ, რომ ოჯახში ჰარმონიაა საჭირო. ასი ათასი ფრანკი იმისათვის, რომ ცოლმაც და ქმარმაც საფუძვლიანად შეისწავლონ მუსიკა და ცეკვა, ეს არც ისე ძვირია. მალე მუსიკა მოგბეზრდათ და სურვილი დაგებადათ მინისტრის მდივნის ხელმძღვანელობით დიპლომატიური ხელოვნება შეგესწავლათ; მე არ გიშლით. ხომ გესმით? რა მესაქმება, რაკი თქვენ თვითონ იხდით გაკვეთილების ფულს. მაგრამ ახლა ვხედავ, რომ ჩემს სალაროს მიუბრუნდით, და თქვენი განათლება შეიძლება თვეში შვიდასი ათასი ფრანკი დამიჯდეს. შესდექ, ქალბატონო! აღარ შეიძლება ასე გაგრძელდეს. თუ დიპლომატი გაკვეთილებს მოგცემთ უფასოდ, მე ავიტან მას, თუ არა და ფებს ვეღარ შემოდგამს ჩემს ოჯახში. გესმით, ქალბატონო?

— ეს მეტის მეტია, ბატონო ჩემო! — შეჰყვირა სულშეხუთულმა ერმინამ, — ეს სიბილწეა! თქვენ ყველა საზღვარი გადალახეთ.

მაგრამ მე სიამოვნებით ვუყურებ, — თქვა დანგლარმა, — რომ თქვენ მე არ ჩამომრჩებით და კეთილი ნებით ასრულებთ მცნებას: «ქალი უნდა დაჰყვეს ქმრის ნებას».

— თქვენ შეურაცხყოფას მაყენებთ!

— მართალი ხართ. შევწყვიტოთ ამაზე და მშვიდად განვაგრძოთ საუბარი. მე პირადად არასოდეს ვერეოდი თქვენს საქმეებში, განა მარტო თქვენი სიკეთისათვის; მობაძეთ ჩემს მაგალითს. თქვენ ამბობთ, რომ ჩემი ფულების ამბავი თქვენ არ გეკითხებათ, ძალიან კარგი, ასე იყოს. თქვენი საკუთარი გამოიყენეთ და ჩემსას ნურც ამრავლებთ და ნურც აკლებთ. შეიძლება ეს უბრალოდ გამცემლური ოინია? მინისტრი გაშმაგებულია იმით, რომ ოპოზიციაში ვარ და შურს ჩემი პოპულარობა, შეიძლება ბატონ დებრეს მოელაპარაკა, რომ გამაღატაკონ?

— როგორ ჰგავს სიმართლეს!

— ძალიანაც. სად გაგონილა... ყალბი სატელეგრაფო ცნობა, — შეუძლებელი, თითქმის შეუძლებელი რამაა. ორმა უკანასკნელმა ტელეგრაფმა გადასცა სხივებისაგან სავსებით განსხვავებული ნიშნები... მართლაც, თითქოს განგებ ჩემთვის გააკეთეს.

— მაგრამ თქვენ ხომ იცით, — უთხრა ბარონესამ უფრო მეტი მორჩილებით, — რომ ის მოხელე დაითხოვეს და გასამართლებასაც უპირებდნენ; ბრძანებაც კი იყო გაცემული მისი დაპატიმრების შესახებ, მაგრამ მოხელე გაიქცა. ეს კი იმას ამტკიცებს, რომ იგი ან გიჟია, ან დამნაშავე... არა, ეს შეცდომა იყო.

— დიახ, მაგრამ ამ შეცდომაზე იცინიან სულელი ადამიანები. მან უძილო დამე გაატარებინა მინიტრს, ამ შეცდომის გულისათვის ბატონი სახელმწიფო მდივნები ქალაქებს ჯღაბნიან, მე კი ის შვიდასი ათასი ფრანკი მიჯდება.

— კარგი, თუკი ეს ასეა, — უთხრა უცებ ერმინამ, — თუკი ყველაფერი ეს დებრედან მოდის, რატომ მელაპარაკებით ამაზე მე და არა თვით დებრეს? რატომ ადანაშაულებთ მამაკაცს და პასუხს თხოვთ ქალს?

— მერე, განა მე ვიცნობ ბატონ დებრეს? — უთხრა დანგლარმა, — განა მე მინდა ვიცნობდე მას? განა უნდა ვიცოდე, რომ ის რჩევებს გაძლევთ? განა მე მსურს ამ რჩევების დაჯერება? განა მე ვთამაშობ ბირჟაზე? არა, ყოველივე ეს თქვენ გეხებათ და არა მე.

— მაგრამ, რაკი ეს თქვენთვის ხელსაყრელია...

დანგლარმა მხრები აიჩეჩა.

— მართლაც რა სულელები არიან ქალები! თავი გენიოსებად მიაჩნიათ, თუ ერთი ან ათი სამიჯნურო ინტრიგა ისე გააბეს, რომ მთელი პარიზი არ აალაპარაკეს. მაგრამ მხედველობაში იქონიეთ ის გარემოება, რომ თუნდაც ქმარს დაუძალოთ თქვენი თავგადასავალი — და ეს ყველაზე უფრო ადვილია, იმიტომ რომ უმრავლეს შემთხვევაში ქმრებს არ უნდათ დაინახონ — მაშინაც კი თქვენ იქნებოდით საცოდავი ასლი მაღალი წრიდან გამოსული თქვენი მეგობარი ქალებისა. მაგრამ არც ასეა საქმე: მე ყოველთვის ყველაფერს ვიგებდი: თექვსმეტი წლის განმავლობაში თქვენ შეიძლება რაიმე აზრი დამიმალეთ, მაგრამ არც ერთი მოძრაობა, არც ერთი მოქმედება, არც ერთი შეცდომა მე არ გამომჟღავნებია. თქვენ აღფრთოვანებული იყავით თქვენი საქციელით და გეგონათ მატყუებდით, მაგრამ რა გამოვიდა? ჩემი თვალთმაქცური მიამიტობის წყალობით, თქვენს მეგობრებს შორის, ვილფორიდან დაწყებული დებრემდე, არავინ ყოფილა ისეთი, რომ ჩემი არ შინებოდა. არავინ ყოფილა ისეთი, რომ ანგარიში არ გაეწია ჩემთვის, როგორც ოჯახის უფროსისათვის. ესაა ერთადერთი რამ, რასაც მე მოვითხოვ; ბოლოს, ვერავინ გაგიბედავდათ ისე ელაპარაკა ჩემზე, როგორც დღეს მე თვითონ გელაპარაკებით. უფლებას გაძლევთ საზიზღრად წარმომიდგინოთ, მაგრამ იმის უფლებას კი არ მოგცემთ, რომ დასაცინი გამხადოთ, და რაც მთავარია, კატეგორიულად გიკრძალავთ გამალატაკოთ.

სანამ ვილფორის სახელს იტყოდა, ბარონესას, როგორც იყო, ეჭირა თავი, მაგრამ ამ სახელის ხსენებაზე გაფითრდა, ზამბარით ამოდრავებულივით წამოდგა, ხელები გაიწვდინა და, თითქოს მოჩვენებას მოუწოდებდა, ქმრისაკენ გადადგა ნაბიჯი; გეგონებოდათ, უნდოდა უკანასკნელი სიტყვა საიდუმლოებისა, რომელიც ან დანგლარმა თვითონ არ იცოდა, ან იქნებ რაღაცა ბილწი ანგარიშის გამო, როგორიც საერთოდ ყველა მისი ანგარიში იყო, არ უნდოდა საბოლოოდ გაეცა.

— ვილფორი? რას ნიშნავს ეს? რისი თქმა გინდათ?

— ეს იმას ნიშნავს, ქალბატონო, რომ თქვენმა პირველმა ქმარმა — ბატონ დე ნარგონმა, რომელიც არც ფილოსოფოსი იყო და არც ბანკირი, ან იქნება ერთიც იყო და მეორეც, — დაინახა, რომ ვერავითარ სარგებლობას ვერ მიიღებდა მეფის პროკურორისაგან, და დარდმა თუ მრისხანებამ მოჰკლა, რადგან ცხრა თვის შინ არყოფნის შემდეგ დაბრუნდა, თქვენ კი ექვსი თვის ფეხმძიმე დაუხვდით. მე უხეში ვარ, მე არა მარტო ვიცი ეს, არამედ ამით ვამაყოფ კიდეც. ეს ერთი იმ

საშუალებათაგანია, რომლითაც წარმატებებს ვაღწევ ჩემს კომერციულ საქმეებში. იმის მაგივრად, რომ ბატონ დე ნარგონს თვითონ მოეკლა კაცი, რატომ დაუშვა, რომ ის თვითონ მოჰკლეს? იმიტომ, რომ მას არ ჰქონდა კაპიტალი, რომელიც უნდა დაეცვა. მე კი ჩემს კაპიტალს ვეკუთვნი; მე ჩემი თანაამხანაგის დებრეს მიზეზით დავკარგე შვიდი ათასი ფრანკი. შემოიტანეთ თავისი წვლილი ამ ზარალში, და ჩვენ კვლავ ერთად განვაგრძობთ საქმეებს. ან განაცხადოს, რომ არ შეუძლია ამ ასსამოცდათხუთმეტი ათასი ფრანკის გადახდა და გააკეთოს ის, რასაც აკეთებენ ბანკროტები, — გაქრეს. რასაკვირველია, მე ვიცი — ეს მომხიბვლელი ყმაწვილი კაცია, როდესაც მისი ცნობები სწორია; მაგრამ თუ ისინი სწორი არ არიან, მაშინ საზოგადოებაში მოიძებნება ორმოცდაათი სხვა, რომლებიც მასზე გაცილებით მეტად ფასობენ.

ქალბატონი დანგლარი განადგურებული იყო; მაგრამ უკანასკნელი ძალა მოიკრიბა ამ შემოტევის საპასუხოდ. იგი სავარძელში ჩავარდა; ფიქრობდა ვილფორზე, იმაზე, რაც სადილზე მოხდა, იმ უბედურებათა უცნაურ ჯაჭვზე, რომელიც ამ უკანასკნელ დღეებში დაატყდა მის სახლს და ოჯახური მშვიდი მყუდროება უხამსი პაექრობით შეცვალა.

დანგლარმა არც კი შეხედა მას, თუმცა ქალი მთელი მონდომებით ცდილობდა გული წასვლოდა. დანგლარს ხმა არ ამოუღია, საწოლი ოთახის კარი მიიხურა და თავის ოთახში გავიდა; ისე რომ, ქალბატონ დანგლარს, რომელიც ნახევარი გულისწასვლისაგან მოსულიერდა, შეიძლება ეფიქრა, რომ ცუდი სიზმარი ნახა.

თავი IX

ქორწინების გეგმები

ამ სცენის მეორე დღეს, იმ დროს, როდესაც სამინისტროში მიმავალი დებრე ქალბატონ დანგლართან შეივლიდა ხოლმე, მისი ეტლი ეზოში არ გამოჩენილა.

სწორედ ამ საათზე, ესე იგი პირველის ნახევარზე, ქალბატონმა დანგლარმა ეტლი მოითხოვა და შინიდან გავიდა.

ფარდის უკან ამოფარებული დანგლარი უთვალთვალედა ამ გამგზავრებას, რომელსაც იგი ელოდა. მან განკარგულება გასცა, მაშინვე ეცნობებინათ ქალბატონ დანგლარის დაბრუნება; მაგრამ ორი საათისათვის ჯერ დაბრუნებული არ იყო.

ორი საათზე დანგლარმა ცხენები მოითხოვა, პალატაში წავიდა და ბიუჯეტის მოწინააღმდეგე ორატორთა სიაში ჩაეწერა.

თორმეტიდან ორ საათამდე დანგლარი თავის კაბინეტიდან არ გამოსულა, სულ უფრო იღუშებოდა, კითხულობდა დეპეშებს, ანგარიშობდა გაუთავებელ ციფრებს და მნახველებს დებულობდა; მათ შორის იყო ჭადარა გაბლენძილი მაიორი კავალკანტიც, რომელიც, როგორც ყოველთვის, პუნქტუალური, წინააღმდეგობით დათქმულ საათზე გამოცხადდა, რათა ბანკირთან თავისი საქმეები დაემთავრებინა.

პალატიდან გამოსული დანგლარი, სხდომის დროს მეტისმეტად აღელვებული იყო; უფრო მკვახედ, ვიდრე ოდესმე, თავს დაესხა სამინისტროს, ეტლში ჩაჯდა და მეეტლეს უბრძანა ელისეს მინდვრების აგენიუს 130 წასულიყო.

მონტე-კრისტო შინ იყო, მაგრამ ვიღაცა ჰყავდა და დანგლარს თხოვა რამდენიმე წუთი სასტუმროში მოეცადა.

სანამ ბანკირი სასტუმრო ოთახში იცდიდა, კარი გაიღო და აბატის ტანისამოსში გამოწყობილი კაცი შემოვიდა; იგი ეტყობოდა უფრო ახლოს იცნობდა გრაფს და იმის

მაგივრად, რომ დანგლარით მოეცადა, მიესალმა, შიგნითა ოთახებში შევიდა და მიიშალა.

თითქმის იმ წუთშივე კარი, რომლითაც მღვდელი გავიდა, გაიღო და მონტე-კრისტო გამოჩნდა.

— მომიტევეთ, ძვირფასო ბარონო, — თქვა მან, — პარიზში ეს არის ჩამოვიდა ჩემი ერთი მეგობართაგანი, აბატი ბუზონი. თქვენ იგი, ალბათ, დაინახეთ, როცა ჩემთან შემოვიდა; დიდი ხანია ერთმანეთი არ გვინახავს და ძალია არ მეყო მაშინვე დამეტოვებინა. იმედი მაქვს გამიგებთ და მომიტევებთ, რომ გაცდევინეთ.

— რას ბრძანებთ, — უთხრა დანგლარმა, — ეს სავსებით ბუნებრივია; მე ვხედავ, რომ უდროო დროს მოვედი; ახლავე წავალ.

— არავითარ შემთხვევაში; პირიქით, დაბრძანდით. მაგრამ ღმერთო ჩემო, რა მოგივიდათ? ძალიან ჩაფიქრებული სახე გაქვთ; თქვენ მე ნამდვილად მაშინებთ. დაღონებული კაპიტალისტი კომეტას ჰგავს, იგი ქვეყნიერებას ყოველთვის უბედურებას ამცნობს.

— საქმე ისაა, ძვირფასო გრაფო, რომ მე უკვე რამდენიმე დღეა მარცხი მღევს თან, სულ ცუდ ამბებს ვგებულობ.

— ღმერთო ჩემო! თქვენ ისევ წააგეთ ბირჟაზე? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— არა, მე ამ სენისაგან, ყოველ შემთხვევაში, ცოტა ხნით მაინც განვიკურნე; ამჯერად უბრალოდ ერთი გაკოტრება მოხდა ტრიესტში.

— მართლა? თქვენ, ალბათ, ჯაკობო მანფრედის გაკოტრებაზე ლაპარაკობთ?

— სწორედ იმაზე. წარმოიდგინეთ ადამიანი, რომელიც აღარც კი მახსოვს, რამდენი ხანია, წელიწადში ჩემთან რვაასი თუ ცხრაასი ათასი ფრანკის საქმეს აწარმოებს. არასოდეს არავითარი დანაკლისი, არასოდეს არც ერთი დაგვიანება; გამბედავი კაცი, რომელიც ასწორებდა ანგარიშს, როგორც თავადი... რომელიც ვალს იხდის. მე ავანსად გადავურიცხე მილიონი და უცებ იმ წყეულმა ჯაკობო მანფრედიმ გადახდა შეწყვიტა.

— მართლა?

— გაუგონარი უბედურებაა. მე გავეცი მის სახელზე ექვსასი ათასი ლივრის თამასუქი, რომელიც უკან გადაუხდელად დამიბრუნდა. გარდა ამისა, კიდევ მიღვეს ოთხასი ათასი ფრანკის თამასუქი, რომელიც მისმა პარიზელმა კორესპონდენტმა ამ თვის ბოლოს უნდა გაანაღდოს. დღეს ოცდაათი რიცხვია. კაცს ფულის მისაღებად ვაგზავნი; მაგრამ რა! კორესპონდენტი მიმალულა. თუ ესპანეთის ისტორიას ჩავთვლით, მე საუცხოოდ ვამთავრებ ამ თვეს.

— განა ასე ბევრი დაკარგეთ ესპანეთის ისტორიაზე?

— რასაკვირველია, ჩემი სალაროდან გაფრინდა შვიდასი ათასი ფრანკი — არც მეტი არც ნაკლები.

— ეშმაკმა დალახვროს! ასე როგორ ჩავარდით? თქვენ ხომ მოწიფული მგელი ხართ.

— სულ ჩემი ცოლია დამნაშავე. სიზმარში ნახა, რომ დონ კარლოსი ესპანეთში დაბრუნდა; მას სჯერა სიზმრები: ამბობს, ეს მაგნეტიზმიაო, და როდესაც რამეს ხედავს, გვარწმუნებს, ყველაფერი უეჭველად ასე იქნებაო. მე უფლება მივეცი ეთამაშა ისე, როგორც თვითონ საჭიროდ ჩათვლიდა: მას თავისი საკუთარი საშუალებები აქვს და საკუთარი მაკლერი ჰყავს. ითამაშა და წააგო. მართალია, ჩემი ფულით არ თამაშობდა, არამედ თავისით, მაგრამ თქვენ გესმით, როცა ცოლი შვიდასი ათას ფრანკს აგებს, ეს ქმარზედაც ახდენს გავლენას. როგორ! ეს თქვენ არ იცოდით? ამის გამო ისეთი დიდი ხმაური ატყდა.

დიახ, ყური კი მოგვკარი, მაგრამ დაწვრილებითი ამბები არ ვიცოდი; გარდა ამისა, ამ ბირჟის საქმეებში სრულიად უვიცი ვარ.

— მაშ, თქვენ არ თამაშობთ ხოლმე?

— მე? მერედა როდის უნდა ვითამაშო? ისედაც ძლივს ავუდივარ ჩემი შემოსავლების ანგარიშს. მაშინ იძულებული ვიქნებოდი საქმეთა მმართველს გარდა მოხელე და მოლარე გამეჩინა. ჰო, მართლა, ესპანეთის ხსენებაზე; მე მგონია, ქალბატონ დანგლარს მარტო სიზმრიდან არ გაუგია დონ კარლოსის დაბრუნება. განა გაზეთებში ამის შესახებ არაფერი ეწერა?

— ნუთუ გაზეთებისა გჯერათ?

— არავითარ შემთხვევაში; მაგრამ, მგონია, ის პატიოსანი «მოამბე» გამონაკლისია და მხოლოდ ნამდვილ ამბებს, ტელეგრაფით გადაცემულ ცნობებს იყენებს.

— აი, სწორედ ეს არის გაუგებარი, — გამოეპასუხა დანგლარი. — ცნობა დონ კარლოსის დაბრუნების შესახებ ხომ ნამდვილად ტელეგრაფითაა მიღებული.

— ასე რომ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — ამ თვეში თქვენ დაკარგეთ დაახლოებით მილიონ შვიდასი ათასი ფრანკი?

— დაახლოებით კი არა, ზუსტად.

— ეშმაკმა დალახვროს! მესამეხარისხოვანი ქონების მქონე ადამიანისათვის ეს სასტიკი დარტყმაა.

— როგორ თუ მესამეხარისხოვანი! — უთხრა რამდენადმე ნაწყენმა დანგლარმა.

— დიახ, რასაკვირველია, — განაგრძო მონტე-კრისტომ, — ჩემი შეხედულებით არსებობს სამი კატეგორიის სიმდიდრე: პირველხარისხოვანი ქონება, მეორეხარისხოვანი და მესამეხარისხოვანი. პირველი ხარისხის ქონებას მე ვეძახი ისეთს, რომელსაც ხელშესახები სიმდიდრე შეადგენს: მიწები, მდაროები, ისეთი სახელმწიფოს ფასიანი ქაღალდები, როგორცაა საფრანგეთი, ავსტრია, ინგლისი, — და თუ ეს ქონება მდაროები და ქაღალდები, სულ საერთო ჯამში ას მილიონს შეადგენს. მეორეხარისხოვან სიმდიდრეს მე ვეძახი საწარმოო დაწესებულებებს, სააქციო ამხანაგობებს, მეფის ნაცვლობას და თავადობას, რომელიც ორმოცდაათ მილიონ კაპიტალზე მილიონ-ნახევარ წლიურ შემოსავალს იძლევა. ბოლოს მესამეხარისხოვანი ქონება — ეს არის ბრუნვაში გაშვებული კაპიტალი. აქ მოგება სხვის ნებაზე ან შემთხვევითობაზეა დამოკიდებული, აქ ვინმეს გაკოტრებამ შეიძლება ზარალი მოგვაყენოს, ტელეგრაფის ცნობამ და შემთხვევითმა სპეკულაციებმა შეგვარყიოს, — ერთი სიტყვით, ესაა ბედის წყალობაზე დამოკიდებული საქმე, რომელსაც შეიძლება ვუწოდოთ უმდაბლესი ძალა, თუ მას შევადარებთ უმაღლეს ძალას — ბუნების ძალას; საერთოდ ფიქტიურმა ან ნამდვილმა კაპიტალმა შეიძლება თხუთმეტ მილიონს მიაღწიოს. თქვენი მდგომარეობა ხომ სწორედ ასეთია?

— დიახ, — უპასუხა დანგლარმა.

— აქედან კი გამომდინარეობს, — განაგრძო მონტე-კრისტომ შეუშფოთებლად, — რომ თუ მომდევნო ექვსი თვეც ზედიზედ ასე დამთავრდა, როგორც მიმდინარე, მესამეხარისხოვანი ფირმა, სიკვდილის პირას აღმოჩნდება.

— ჰო, — თქვა დანგლარმა უხალისო ღიმილით, — თქვენ ძალიან შორს წახვედით.

— ვთქვათ შვიდი თვე, — განაგრძო მონტე-კრისტომ იმავე ტონით, — მითხარით, ოდესმე ჩაფიქრებულხართ იმაზე, რომ შვიდჯერ მილიონ შვიდასი ათასი ფრანკი — ეს თითქმის თორმეტი მილიონია?... არა? და მართალიც ბრძანდებით, იმიტომ რომ ასეთი ფიქრის შემდეგ, უკვე რისკს ვეღარ გასწევთ თქვენი კაპიტალით, რომელიც ფინანსისტისათვის იგივეა, რაც კანი ცივილიზებული ადამიანისათვის. ჩვენ

ვატარებთ ცოტად თუ ბევრად მდიდრულ ტანისამოსებს, და ისინი წონას გვამლევენ, მაგრამ როდესაც ადამიანი კვდება, მას რჩება მხოლოდ თავისი კანი. თქვენც ასევე, როდესაც საქმეებს მოიცილებთ, დაგრჩებათ თქვენი ნამდვილი ქონება, სულ დიდი ხუთი-ექვსი მილიონი. რადგან მესამეხარისხოვანი ქონება სინამდვილეში თვალთ დასანახის მხოლოდ მესამედს ან მეოთხედს წარმოადგენს, ისევე, როგორც სარკინიგზო ლოკომოტივი კვამლში უზარმაზარი ჩანს, ისე კი მხოლოდ მეტ-ნაკლებად ძლიერი მანქანაა. ჰოდა, აი რა, ხუთი მილიონიდან, თქვენი ნამდვილი აქტივიდან, ეს არის დაკარგეთ თითქმის ორი მილიონი, შესაბამისად, შემცირდა თქვენი ფიქტიური ქონება, თქვენი კრედიტი; სხვანაირად რომ ვთქვათ, ჩემო ძვირფასო ბატონო დანგლარ, თქვენ სისხლი ამოგიღეს და თუ ასეთი რამ ოთხჯერ განმეორდა, მოკვდებით. ფრთხილად იყავით, ჩემო ძვირფასო მეგობარო! იქნება ფული გჭირდებათ? გინდათ, გასესხებთ?

— თქვენ ცუდი მოანგარიშე ყოფილხართ, — შესძახა დანგლარმა, რომელიც შეეცადა მოეშველიებინა მთელი თავისი სიბრძნე და თავდაჭერილობა, — სწორედ ამ წუთში ჩემი სალარო უკვე აივსო სხვა, მომგებიანი სპეკულაციის წყალობით. სისხლის დაკარგვა ანაზღაურებულია კვებით. მე ბრძოლა წავაგე ესპანეთში, დავმარცხდი ტრიესტში, მაგრამ ჩემმა ინდოეთის ფლოტმა შეიძლება ხელთ იგდო რამდენიმე ხომალდი; ჩემი პიონერები მექსიკაში რაიმე საბადოს წააწყდებოდნენ.

— ძალიან კარგი, ძალიან კარგი, მაგრამ იარა მანც რჩება და პირველ ზარალისთანავე იგი ისევ გაიხსნება.

— არა, რადგან მე დარწმუნებული ვმოქმედებ, — განაგრძო დანგლარმა იმ გარეწარის უხამსი ტრაზახით, რომელსაც ჩეულებად გადაექცა თავის ქება, — ჩემს წასაქცევად საჭირო იქნებოდა სამი მთავრობის დამხობა.

— მერე რა? ასეთი რამეებიც მომხდარა.

— მთელი მოსავლის დაღუპვა?

— გაიხსენეთ შვიდი მსუქანი და შვიდი გამხდარი ძროხის ამბავი.

— ან ზღვა რომ ნაპირებს დაშორდეს, როგორც ეს მოხდა ფარაონის დროს; მაგრამ ზღვები ხომ ბევრია, გემებს კი ქარავნები შესცვლიდნენ.

— მით უკეთესი, მით უკეთესი, ძვირფასო ბატონო დანგლარ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მე ვხედავ, რომ შევცდი: თქვენ ეკუთვნით მეორეხარისხოვან კაპიტალისტებს.

— გავბედავ ვიფიქრო, რომ შემძლია პრეტენზია განვაცხადო ამ პატივზე, — თქვა დანგლარმა მისთვის ჩვეული ერთფეროვანი ღიმილით, რაც მონტე-კრისტოს აგონებდა ზეთოვან მთვარეს, რომელსაც ცუდი მხატვრები ხატავენ ნანგრევების გასანათებლად. — მაგრამ რაკი საქმეებზე დავიწყეთ ლაპარაკი, — დასძინა მან, გახარებულმა, რომ საუბრის შეცვლისათვის საბაბი ნახა, — მითხარით, რა შემძლია გავაკეთო ბატონ კავალკანტისათვის?

— მისცეთ ფული თუ აკრედიტივი აქვს თქვენს ბანკში, და თუ ამ აკრედიტივს ენდობით.

— სავსებით ვენდობი! დღეს დილით ის ჩემთან გამოცხადდა ორმოცი ათასი ფრანკის ჩეკით, რომელსაც ხელს აწერდა აბატი ბუზონი, ეს ჩეკი თქვენ ჩემთვის გადმოგეგზავნათ თქვენი ბლანკით. თქვენ ხომ გესმით, მე მყისვე გადავთვალე ორმოცი ქალაქი.

მონტე-კრისტომ სრული მოწონების ნიშნად თავი დაუქნია.

— მაგრამ ეს ჯერ ყველაფერი როდია, — განაგრძო დანგლარმა, — მან ჩემთან კრედიტი გაუხსნა თავის ვაჭიშვილს.

— მომიტევეთ მოურიდებელი შეკითხვა, რამდენს აძლევს ვაჟიშვილს?

— თვეში ხუთი ათას ფრანკს.

— წელიწადში სამოცი ათასი! მეც სწორედ ასე ვფიქრობდი; — უთხრა მონტე-კრისტომ მხრების აჩეჩით. — კავალკანტები საშინელი მუნწები არიან. რა არის ყმაწვილი კაცისათვის თვეში ხუთი ათასი ფრანკი?

— მაგრამ თქვენ გესმით, თუ ყმაწვილ კაცს ზედმეტად დასჭირდება რამდენიმე ათასი...

— არავითარ შემთხვევაში არ მისცეთ; მამამისი არ გაისტუმრებს; თქვენ არ იცნობთ იტალიელ მილიონერებს; ისინი ნამდვილი ჰარპაგონები არიან. მერედა ვინ გაუხსნა ეგ კრედიტი?

— ფენცის ბანკმა, ფლორენციის ერთ-ერთმა საუკეთესო ფირმამ.

— მე იმისი თქმა არ მინდა, რომ წაგება გემუქრებათ, არავითარ შემთხვევაში; მაგრამ მაინც ნუ გამოხვალთ კრედიტის საზღვრებიდან.

— მაშ თქვენ მაინცდამაინც არ ენდობით იმ კავალკანტის?

— მე? მე მისი ხელწერილით ათ მილიონს მივცემ. ჩემის აზრით, ძვირფასო ბარონ, აქ მეორეხარისხოვან სიმდიდრესთან გვაქვს საქმე.

— ის კი რა უბრალოა! მე მას მხოლოდ ჩვეულებრივ მაიორად მივიღებდი.

— და ამით პატივსაც დასდებდით; თქვენ მართალი ხართ, არცთუ ისე შთამაგონებელი შესახედაობა აქვს. როდესაც პირველად ვნახე, მუნდირში დაობებული ოფიცრის შთაბეჭდილება მოახდინა. მაგრამ ყველა იტალიელი ასეთია; ისინი ძველ ებრაელებს წააგავან, როდესაც აღმოსავლეთის მოგვებივით არ ბრწყინავენ.

— ვაჟიშვილი უკეთ გამოიყურება, — თქვა დანგლარმა.

— დიახ, ცოტა მორცხვია, მაგრამ საერთოდ მოსაწონია. მე მის გამო ოდნავ ვშიშობდი.

— რატომ? — იმიტომ რომ, როდესაც ჩემთან ნახეთ, ეს იყო მისი თითქმის პირველი გამოსვლა საზოგადოებაში. ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მითხრეს. ის ძალიან მკაცრ აღმზრდელებთან ერთად მოგზაურობდა და პარიზში არასოდეს ყოფილა.

— ამბობენ, ყველა ეს დიდგვაროვანი იტალიელები, ჩვეულებრივად, ჯვარს თავიანთი წრის ქალებზე იწერენო, არა? — ჰკითხა დაუდევრად დანგლარმა; — მათ უყვართ თავიანთი სიმდიდრის გაერთიანებაო.

— ჩვეულებრივად დიახ; მაგრამ კავალკანტი ორიგინალური ტიპია და ყველაფერს ისე აკეთებს, როგორც თვითონ სურს, მან უეჭველია შვილი საფრანგეთში იმიტომ ჩამოიყვანა, რომ დააქორწინოს.

— თქვენ ასე გგონიათ?

— დარწმუნებული ვარ.

— აქ იციან მისი ქონების ამბავი?

— ამაზე ბევრს ლაპარაკობენ; მაგრამ ზოგიერთები მას მილიონს მიაწერენ, ხოლო მეორენი ამტკიცებენ, ერთი გროშიც კი არ უგდიაო.

— თქვენი შეხედულება როგორია?

— ჩემი შეხედულება სუბიექტურია, ასე რომ, იგი ანგარიშგასაწევი არაა.

— მაგრამ მაინც...

— ჩემი შეხედულება... ეს კავალკანტები ოდესღაც არმიებს მეთაურობდნენ, პროვინციებს მართავდნენ. ჩემი შეხედულებით ყველა ამ ძველ პოდესტებს ყოფილ კონდოტიერების ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეში ჩაფლული აქვთ მილიონები, რაც მხოლოდ გვარის უფროსებმა იციან, და თანაც ისინი თავიანთ მემკვიდრეებს

თაობიდან თაობაში გადასცემენ. ამიტომ ყველა ისინი ყვითლები და მაგრები არიან, როგორც რესპუბლიკის დროინდელი ფლორინები, რომლებსაც ისე დიდხანს უცქერიან, რომ ამ ოქროს ანარეკლი სახეზე ემჩნევათ.

— სწორედ ასეა, — უთხრა დანგლარმა, — და ეს იმითაც აიხსნება, რომ არც ერთ მათგანს ერთი მტკაველი მიწაც კი არა აქვს.

— ან, ყოველ შემთხვევაში, ძალიან ცოტა; მე თვით მარტო კავალკანტის სასახლე ვნახე ლუკში.

— ჰო, მას სასახლეც აქვს? — თქვა სიცილით დანგლარმა, — ეს უკვე რაღაცას ნიშნავს.

— დიახ, მაგრამ ისიც ფინანსთა მინისტრს მიაქირავა, თვითონ კი პატარა სახლში ცხოვრობს. ხომ გითხარით, ძუნწი კაცია-მეთქი.

— ოჰ, ოჰ, თქვენ მას ძალიან არ სწყალობთ.

— მისმინეთ, მე მას თითქმის არც კი ვიცნობ; ჩემს სიცოცხლეში მხოლოდ სამჯერ შევხვედრივარ. ყველაფერი, რაც მის შესახებ ვიცი, აბატი ბუზონისაგან და თვით მისგან გამიგონია. ამ დილით ის მელაპარაკა თავის გეგმებზე ვაჟიშვილის შესახებ და მაგრძობინა, რომ მოსწყინდა თავის კაპიტალის შენახვა იტალიაში, ამ მკვდარ ქვეყანაში; ის წინააღმდეგი არაა თავისი მილიონები ბრუნვაში გაუშვას ან საფრანგეთში ან ინგლისში. მხედველობაში იქონიეთ, თუმცა დიდ პატივს ვცემ აბატ ბუზონის, მაგრამ არაფერზე პასუხს არ ვაგებ.

— არა უშავს, კლიენტისათვის მაინც მადლობას გიხდით; ასეთი გვარი დაამშვენებს ჩემს დავთრებს; ჩემი მოლარეც, რომელსაც ავუხსენი ვინ არიან კავალკანტები, ძალიან ამაცობს. ჰო, მართლა, უბრალოდ ცნობისმოყვარეობის გამო გეკითხებით — როდესაც ეს ხალხი ვაჟიშვილებს ჯვარს სწერენ, აძლევენ თუ არა მზითვს?

— ღმერთო ჩემო! გააჩნია როდის და როგორ. მე ვიცნობდი ერთ იტალიელ თავადს, რომელიც ოქროს საზადოსავით მდიდარი იყო ტოსკანის დიდებული გვარის შთამომავალი. თუ მისი ვაჟიშვილები მისი სურვილის მიხედვით თხოულობდნენ ცოლებს, მილიონებს აძლევდა, ხოლო თუ პირიქით, მისი სურვილის წინააღმდეგ, თვეში მხოლოდ ოცდაათ ეკიუს აძლევდა. დავუშვათ, ანდრეამ ცოლი მამის სურვილის მიხედვით ითხოვა, მაშინ მაიორმა შეიძლება ორი, ან სამი მილიონი მისცეს. მაგალითად, თუ ის საცოლე ბანკირის ქალიშვილი აღმოჩნდა, შეიძლება ვაჟის სიმამრის საქმეებშიც კი ჩაერიოს. მაგრამ, დავუშვათ, საცოლე არ მოეწონა; მაშინ მშვიდობით; მოხუცი კავალკანტი თავის სალაროს გასაღებს აიღებს, კლიტეში ორჯერ გადაატრიალებს, და ჩვენი ანდრეა იძულებული იქნება პარიზელი ქარაფშუტა ყმაწვილი კაცის ცხოვრება დაიწყოს. ბანქოში ან კამათლებში იეშმაკოს.

— ეს ყმაწვილი საცოლედ ბავარიის ან პერუს პრინცესას გამონახავს; მზითვად გვირგვინს მოითხოვს ელდორადოს პოტოსის დამატებით.

— ცდებით, ეს იტალიელი დიდებულები ხშირად თხოულობენ უბრალო მოკვდავებს; მათ იუპიტერივით უყვართ ჯიშის შერევა. მაგრამ ერთი მითხარით, ძვირფასო ბარონო, რა კითხვებს მაძლევთ? ანდრეას დაქორწინებას ხომ არ აპირებთ?

— ღმერთმანი, ეს ცუდი საქმე არ იქნებოდა; მე კი საქმოსანი ვარ.

— იმედი მაქვს არა მადმუაზელ დანგლარზე? ხომ არ ისურვებთ, ალბერმა ყელი გამოსჭრას საწყალ ანდრეას.

— ალბერმა! — თქვა მხრების აჩეჩვით დანგლარმა, — მისთვის სულ ერთია.

— განა ის თქვენ ქალზე არაა დანიშნული?

— ესე იგი მე და მორსერმა ვილაპარაკეთ ამ ქორწინების შესახებ; მაგრამ ქალბატონი დე მორსერი და ალბერი...

— მე მგონია, მადმუაზელ დანგლარი ვიკონტ დე მორსერზე ნაკლები არაა.

— მადმუაზელ დანგლარს ნამდვილად კარგი მზითევი ექნება, ამაში ეჭვი არ მეპარება, მით უმეტეს, თუ ტელეგრაფი აღარ ისულელებს.

— საქმე მარტო მზითევიში როდია. მაგრამ, გახსენებაზე, ერთი მითხარით.....

— რა?

— რატომ არ მოიპატიჟეთ იმ სადილზე მორსერი და მისი მშობლები?

— მოვიპატიჟე, მაგრამ დედასთან ერთად დიეპში უნდა გამგზავრებულიყო; ქალბატონ დე მორსერისათვის ზღვის ჰაერი ურჩევიათ.

— დიახ, დიახ, — თქვა დანგლარმა სიცილით, — ზღვის ჰაერი ალბათ მოუხდება.

— რატომ?

— იმიტომ, რომ ქალიშვილობაში იმას სუნთქავდა.

მონტე-კრისტოს თითქოს არ გაუგონია მისი ნათქვამი.

— მაგრამ მაინც, — დაიწყო ისევ გრაფმა, — ალბერი თუ მადმუაზელ დანგლარივით მდიდარი არაა, სამაგიეროდ, დამეთანხმებით, რომ კარგი გვარიშვილია.

— ჩემი ფიქრით, არც ჩემია ნაკლები.

— რასაკვირველია, თქვენი გვარი პოპულარულია, და მან დაამშვენა ის ტიტული, რომლითაც მის დამშვენებას ფიქრობდნენ; მაგრამ თქვენ მეტად ჭკვიანი კაცი ბრძანდებით და უნდა გესმოდეთ, რომ ზოგიერთი ცრურწმენა მეტად მყარია და მას ვერ აღმოფხვრი, ამიტომ ხუთასი წლის კეთილშობილება უფრო მეტად ფასობს, ვიდრე 25 წლის.

— აი, სწორედ ამიტომაც, — თქვა დანგლარმა, თან სცადა ირონიულად გაეღიმა, — ანდრეა კავალკანტს უპირატესობას მივცემდი ალბერ დე მორსერის წინაშე.

— მე მგონი, მორსერები არაფრით ჩამორჩებიან კავალკანტებს? — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— მორსერები!... მისმინეთ, ძვირფასო გრაფო, — უთხრა დანგლარმა, — დარბაისელი ხართ, არა?

— იმედი მაქვს.

— ამავე დროს გერბების მცოდნე?

— ცოტას ვერკვევი.

— კარგი, ჩემსას შეხედეთ; ჩემი უფრო საიმედოა, ვიდრე მორსერის გერბი.

— ეგ რატომ

— იმიტომ, რომ მე დაბადებით ბარონი არა ვარ, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, დანგლარი მქვია.

— მერე რა?

— და ყოველ შემთხვევაში მორსერი არა.

— როგორ თუ მორსერი არა?

— არავითარი მაგის მსგავსი.

— ეს რას ნიშნავს?

— მე ვიღაცამ გამხადა ბარონი, ასე რომ მე ნამდვილად ბარონი ვარ; მან კი თავისი თავი თვითონ გაიხადა გრაფად, ასე რომ, ის სრულიადაც არ არის გრაფი.

— შეუძლებელია!

— მისმინეთ, ძვირფასო გრაფო, — განაგრძო დანგლარმა, — ბატონი დე მორსერი აგერ ოცდაათი წელია, რაც ჩემი მეგობარია; მე არასოდეს ვამაყობ ჩემი გერბით, იმიტომ, რომ ვიცი რითი დავიწყე.

— ეს ან დიდ თავმდაბლობაზე ან დიდ სიამაყეზე მეტყველებს, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— ჰოდა აი, რა, როდესაც მე წვრილი მოხელე ვიყავი, მორსერი უბრალო მეთევზე იყო.

— და რა ერქვა მაშინ?

— ფერნანდი.

— უბრალოდ ფერნანდი?

— ფერნანდ მონდეგო.

— თქვენ ამაში დარწმუნებული ხართ?

— ეშმაკმა დალაზვროს! ცოტა თევზი როდი მოუყიდია.

— მაშ რატომ აძლევთ მის ვაჟს თქვენს ქალიშვილს?

— იმიტომ, რომ ფერნანდი და დანგლარი ორივე გაიძვერობით ვართ განდიდებულნი. მოვიპოვეთ აზნაურის ტიტულები, გავმდიდრდით და ერთმანეთს ტოლს არ ვუდებთ; მაგრამ მაინც არის ისეთი რამეები, რაც იმაზე ითქვა, ჩემზე კი — არასოდეს.

— მაგალითად?

— ისე, არაფერი.

— ჰო, მესმის; თქვენმა სიტყვებმა გამახსენეს რაღაც, დაკავშირებული ფერნანდ მონდეგოს სახელთან; მე უკვე გამიგონია ეს სახელი საბერძნეთში.

— ალი ფაშას ამბავთან დაკავშირებით?

— სავსებით მართალი ხართ.

— დიახ, ეს მისი საიდუმლოებაა, — თქვა დანგლარმა, — და გამოგიტყდებით, არაფერს დავზოგავდი მის გასაგებად.

— თუ ძალიან მონიდომებთ, ეს ძნელი არ არის.

— ეგ როგორ?

— საბერძნეთში თქვენ, ალბათ, გყავთ რომელიმე კორესპონდენტი?

— რასაკვირველია.

— იანინაში?

— სადაც გინდათ, ყველგან...

— ჰოდა, ძალიან კარგი. მისწერეთ თქვენს კორესპონდენტს იანინაში და ჰკითხეთ, რა როლი ითამაშა ფერნანდად წოდებულმა ფრანგმა ალი-ტებელანის კატასტროფაში.

— თქვენ მართალი ხართ! — შესძახა დანგლარმა და სწრაფად წამოდგა. — დღესვე დავწერ.

— დაწერეთ.

— აუცილებლად.

— და თუ რაიმე სასკანდალოს გაიგებთ...

— გაცნობებთ.

— მადლობელი დაგრჩებით.

დანგლარი ოთახიდან გავარდა და თავის ეტლს ეცა.

თავი X

მეფის პროკურორის კაბინეტი

თავი დავანებოთ დანგლარს, რომელსაც ეტლი ჭენებით მიაქროლებს, და გავყვეთ ქალბატონ დანგლარს, დილით რომ გამოვიდა სასეირნოდ.

ჩვენ უკვე ვთქვით, რომ პირველის ნახევარზე ქალბატონმა დანგლარმა ცხენები მოითხოვა და შინიდან ეტლით გაემგზავრა. სენ-ჟერმენის გარეუბნისაკენ გაემართა, მაზარინის ქუჩასთან შეუხვია და მეეტლეს უბრძანა, ახალი ხიდის პასაჟთან გაჩერებულიყო.

ქალბატონი დანგლარი ჩამოვიდა და პასაჟი გადასჭრა. მას ძალიან უბრალოდ ეცვა, როგორც ეს დილით გამოსულ მოხდენილ ქალს შეეფერება.

გენეგოს ქუჩაზე ფიაკრი იქირავა და უბრძანა არლეს ქუჩისაკენ წასულიყო.

როგორც კი ეტლში აღმოჩნდა, ჯიბიდან მაშინვე ძალიან სქელი შავი პირბადე ამოიღო და ჩალის ქუდზე დაამაგრა; შემდეგ ქუდი თავზე დაიხურა, ჯიბის პატარა სარკეში ჩაიხედა და სიამოვნებით დარწმუნდა, რომ მხოლოდ მის თეთრ კანს და მბრწყინავ თვალებს გაარჩევდნენ.

ფიაკრმა გაიარა ახალი ხიდი და დოფინის მოედნიდან არლეს ეზოში შეუხვია; მეეტლემ კარი გამოაღო თუ არა, ქალბატონმა დანგლარმა ფული გადაუხადა, კიბეს მიაშურა, სწრაფად აირბინა და მსუბუქი ნაბიჯით დარბაზში შევიდა.

დილაობით სასამართლოს შენობაში ყოველთვის ბევრი საქმეა და მეტად დატვირთულია ხალხი. ხოლო საქმიან ხალხს სად სცალია ქალების საყურებლად! ქალბატონმა დანგლარმა მსუბუქი ნაბიჯით დარბაზი ისე გადაჭრა, რომ ათამდე ქალის ყურადღება თუ მიიქცია, რომლებიც თავიანთ ადვოკატებს ელოდნენ.

ვილფორის მოსაცდელი ოთახი ხალხით იყო სავსე: ქალბატონ დანგლარს არც კი დასჭირებია თავისი გვარის დასახელება; როგორც კი გამოჩნდა, შიკრიკი მაშინვე მიუახლოვდა, ჰკითხა ნამდვილად ის ქალი იყო თუ არა, რომელსაც ბატონმა მეფის პროკურორმა მიღება დაუნიშნა, და დადებითი პასუხის შემდეგ, განსაკუთრებული დერეფნებით ბატონ დე ვილფორის კაბინეტში შეიყვანა.

მეფის პროკურორი სავარძელში იჯდა, ზურგი კარისაკენ ჰქონდა მიბრუნებული და წერდა; მან გაიგონა, როგორ გაიღო კარი და როგორ წარმოთქვა შიკრიკმა: «მობრძანდით, ქალბატონო», ისიც მოესმა, როგორ დაიხურა კარი, მაგრამ არც კი შერხეულა. შეწყდა თუ არა შიკრიკის ფეხის ხმა, იგი მაშინვე სწრაფად წამოდგა, კარი გასაღებით დაკეტა, ფარდები დაუშვა და კაბინეტის ყველა კუთხე შეათვალიერა.

შემდეგ, როდესაც დარწმუნდა, ვერავინ დაინახავდა და ვერც ყურს დაუგდებდა, საბოლოოდ დამშვიდდა და ქალბატონ დანგლარს მიუახლოვდა.

— ასეთი სიზუსტისათვის მადლობას მოგახსენებთ, ქალბატონო.

და ქალს სავარძელი შესთავაზა. ქალბატონი დანგლარი დაჯდა; გული ისე უცემდა, რომ ძლივს სუნთქავდა.

— უკვე დიდი ხანია, ქალბატონო, არ მქონია ბედნიერება თქვენთან მარტო მესაუბრა, — უთხრა ბატონმა დე ვილფორმა, სავარძელში ჩაჯდა და ისე მოტრიალდა, რომ ქალბატონ დანგლართან პირისპირ აღმოჩენილიყო, — და ჩემდა სამწუხაროდ ერთმანეთს იმისათვის შევხვდით, რომ ძალზე მძიმე საუბარი დავიწყოთ.

— მაგრამ ხომ ხედავთ, თქვენს პირველსავე დამახეებაზე მოვედი, თუმცა ეს საუბარი ჩემთვის უფრო მძიმე უნდა იყოს, ვიდრე თქვენთვის.

ვილფორმა მწარედ გაიღიმა.

— მაშ მართალი ყოფილა, — თქვა მან და უფრო თავის საკუთარ აზრებს გამოეპასუხა, ვიდრე ქალბატონ დანგლარის სიტყვებს, — მაშ, მართალი ყოფილა, რომ ყველა ჩვენი მოქმედებანი ჩვენს წარსულზე ხან ბნელსა და ხან ნათელ ნიშანს

სტოვებენ! მართალი ყოფილა, რომ ჩვენი ნაბიჯები ცხოვრების გზაზე წააგავს ქვიშაზე ქვემდრომის ხობვას და ზედ კვალს აჩენს. ეჰ, რამდენი რწყავს ამ კვალს ცრემლებით.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა ქალბატონმა დანგლარმა, — თქვენ ხომ ხვდებით, რამდენად აღელვებული ვარ? მაშ გთხოვთ შემიბრალოთ. ამ ოთახში, ამ სავარძელში რამდენი აცახცახებული და დარცხვენილი ბოროტმოქმედი მჯდარა და ახლა აქ ვზივარ მე, მეც დარცხვენილი და აცახცახებული... იცით რა, მთელი ჩემი გონება უნდა მოვიკრიბო, რომ თავი ბოროტმოქმედად არ ვიგრძნო, თქვენ კი მრისხანე მსაჯულად მეჩვენოთ.

ვილფორმა თავი გაიქნია და მძიმედ ამოიოხრა.

— მე კი, — თქვა მან, — ჩემ თავს ვეუბნები, რომ ჩემი ადგილი დამნაშავეს სკამზეა და არა მოსამართლის სავარძელზე.

— თქვენი? — ჰკითხა განცვიფრებულმა ქალბატონმა დანგლარმა.

— დიახ, ჩემი.

— მე მგონია, თქვენ, თქვენი პურიტანული შეხედულებებით აზვიადებთ, — უთხრა ქალბატონმა დანგლარმა და მის ლამაზ თვალებში ცეცხლმა იელვა. — ვის აღზნებულ ახალგაზრდობას არ დაუტოვებია კვალი, რომელზედაც თქვენ ლაპარაკობთ? ყველა ვნების ფსკერზე, ყველა სიამოვნების უკან, ყოველთვის იმალება სინდისის ქენჯნა. ამიტომაც სახარებამ, — უბედურთა მყუდრო თავშესაფარმა — საბრალო ქალებს დასაყრდენად მოგვცა შესანიშნავი იგავი ცოდვილ ქალწულზე და მემავ ქალზე. გამოვტყდები, რომ ჩემი ახალგაზრდობის გატაცების გახსენებაზე მე ზოგჯერ ვფიქრობ, რომ უფალი მომიტევებს, რადგან თუ გამართლება არა, მონანიება მაინც ვპოვე ჩემს ტანჯვებში; თქვენ რისი უნდა გეშინოდეთ? მამაკაცებს ყოველთვის ამართლებს საზოგადოება, ხოლო სამარცხვინო ამბებს შარავანდედით მოსავს.

— ქალბატონო, — გამოეპასუხა ვილფორი, — თქვენ მიცნობთ; მე პირმოთნე არა ვარ, ყოველ შემთხვევაში უსაფუძვლოდ არასოდეს ვყოფილვარ პირმოთნე. თუ მკაცრი სახე მაქვს, ეს იმიტომ, რომ იგი ასეთი გახადეს უსასრულო უბედურებებმა; და გული რომ არ გამქვავებოდა, როგორ გადაიტანდა იმ დარტყმებს, რომლებიც მე მხვდა წილად?... ახალგაზრდობაში მე ასეთი არ ვიყავი, ასეთი არ ვიყავი აგრეთვე ჩემი ჯვრისწერის დღეს, როდესაც მარსელში გრანდ-კურის ქუჩაზე მაგიდას ვუჯექი. მაგრამ მას შემდეგ ბევრი რამ შეიცვალა ჩემში და ჩემს ირგვლივაც. მთელი ჩემი სიცოცხლე წინააღმდეგობათა მუსვრას მოვანდომე, ნებით თუ უნებლიეთ, განზრახვით თუ შემთხვევით გზად თუ ვინმე მეღობებოდა, რათა ეს წინააღმდეგობები აღემართათ. იშვიათად ხდება, რომ იმას, რაც მხურვალედ გწადია, ასევე მხურვალედ არ იცავდნენ სხვები; შენ კი გინდა მიიღო სანატრელი რამ, ხელიდან გამოგლიჯო მათ. ადამიანთა ცუდი საქციელი, უმრავლეს შემთხვევაში, იბადება პირადი აუცილებლობის მომიზეზებით. შემდეგ, როდესაც აღზნების, შიშის ან უგუნურების წუთებში ცუდი საქციელი უკვე ჩაიდინე, ხედავ, რომ მისი თავიდან აცილება ძნელი არ ყოფილა. აღმოჩნდება, რომ გზა, რომელიც ჩვენი სიბრძავეს დროს შეუმჩნეველი იყო, ძალზე ადვილი სავალი და უბრალო ყოფილა; და ჩვენ თავს ვეუბნებით: რატომ არ გავაკეთე ეს და გავაკეთე ის? თქვენ, ქალებს, პირიქით, სინდისის ქენჯნა იშვიათად გაწუხებთ, იმიტომ, რომ თქვენ თვითონ იშვიათად ღებულობთ გადაწყვეტილებებს; თქვენი უბედურება თითქმის არასოდეს არ არის თქვენზე დამოკიდებული, თქვენ თითქმის ყოველთვის სხვისი დანაშაულებრივი მოქმედების მონაწილე ხართ.

— ყოველ შემთხვევაში, — უპასუხა ქალბატონმა დანგლარმა, — უნდა დამეთანხმოთ, რომ თუ დამნაშავე ვარ, თუ ყველაფერზე პასუხისმგებელი ვარ, სამაგიეროდ წუხელის მკაცრი სასჯელი მივიღე.

— უბედური ქალი! — თქვა ვილფორმა, და თან ხელზე ხელი მოუჭირა, — სასჯელი მეტად მკაცრი იყო, იმიტომ, რომ თქვენ ორჯერ მზად იყავით მისი სიმძიმის ქვეშ ღონე მიგხდომოდათ, მაგრამ...

— მაგრამ რა?..

— უნდა გითხრათ... ქალბატონო, მოიკრიბეთ მთელი თქვენი ვაჟკაცობა, იმიტომ, რომ ეს ჯერ კიდევ დასასრული არ არის!

— ღმერთო ჩემო! — წამოიძახა შემინებულმა ქალბატონმა დანგლარმა, — კიდევ რა უნდა იყოს?

— თქვენ მარტო წარსულზე ფიქრობთ, ის ნამდვილად ბნელია. წარმოდგინეთ თქვენი მომავალი, კიდევ უფრო ბნელი მომავალი... უეჭველად საშინელი... შესაძლებელია, სისხლით შეღებილი...

ბარონესამ იცოდა, რა გულგრილი იყო ვილფორი. ის იმდენად შეაშინა მისმა აღზნებამ, რომ უნდოდა დაეყვირა, მაგრამ ხმა ჩაუწყდა.

— როგორ აღსდგა ეს საშინელი წარსული? — შესძახა ვილფორმა; — როგორ წამოდგა სასაფლაოს სიღრმიდან და ჩვენი გულის ფსკერიდან მოჩვენებასავით, რომ შიშისაგან გაგვაფითროს და სირცხვილისაგან გაგვაწითლოს!

— ეჰ, — თქვა ერმინამ, — ეს, ალბათ, შემთხვევაა.

— შემთხვევა! — გამოეპასუხა ვილფორი, — არა, არა, ქალბატონო, შემთხვევითობა არ არსებობს.

— როგორ არა; განა ეს შემთხვევითობა არ არის, თუმცა საბედისწერო? გრაფმა მონტე-კრისტომ შემთხვევით იყიდა ეს სახლი, შემთხვევით დაავალა მიწის ამოთხრა. და განა შემთხვევით არ არის, რომ ხეებსქვეშ იპოვეს საცოდავი ბავშვის ჩონჩხი? უმანკო არსება, მე მისთვის ერთხელაც კი არ მიკოცნია, მაგრამ მის გამო ბევრი ცრემლი კი დავღვარე. ოჰ, ჩემი სული გრაფისაკენ მიილტვოდა, როდესაც იგი ყვავილებქვეშ ნაპოვნ ძვირფას ნემსზე ლაპარაკობდა.

— არა, ქალბატონო, — უპასუხა ყრუდ ვილფორმა, — სწორედ ეს არის ის საშინელი ამბავი, რომელიც მე უნდა გითხრათ; ყვავილების ქვეშ არავითარი ნემსი არ უნახავთ, მიწაში არავითარი ბავშვი არ ამოუთხრიათ. საჭირო არ არის ტირილი და ოხვრა, უნდა ვძრწოდეთ.

— რისი თქმა გინდათ? — შეჰყვირა მთლად აცახცახებულმა ბარონესამ.

— იმისი თქმა მინდა, რომ გრაფ მონტე-კრისტოს ამ ხეების თხრის დროს არ შეეძლო ეპოვა არც ბავშვის ჩონჩხი, არც რკინის ყუთის ნაწილები, რადგან იქ არ იყო არც ერთი და არც მეორე.

— არც ერთი, არც მეორე! — გაიმეორა ქალბატონმა დანგლარმა და მეფის პროკურორს ფართოდ გაღებულნი შემინებულნი თვალებით შეხედა. — არ იყო, არც ერთი და არც მეორე! — გაიმეორა მან კიდევ ერთხელ ისეთი ადამიანივით, რომელიც ცდილობს სიტყვებით, საკუთარი ხმის ბგერებით შეაჩეროს ნახევრად ფარული აზრი.

— არა, არა, არა. — თქვა ვილფორმა. — ასჯერ გიმეორებთ, რომ არა. — და სახეზე ხელები აიფარა.

— მაშ საწყალი ბავშვი იქ არ დაგიმარხავთ? რატომ მომატყუეთ? მითხარით, რატომ?

— არა, იქ დავმარხე, მაგრამ მომისმინეთ, ქალბატონო, მომისმინეთ და შემიცოდებთ. ოცი წლის განმავლობაში ვატარებდი მტანჯველ ტვირთს და არაფერს გიზიარებდით, მაგრამ ახლა ყველაფერი უნდა გითხრათ.

— ღმერთო ჩემო! თქვენ მე მაშინებთ! მაგრამ სულ ერთია, თქვით, გისმენთ.

— გახსოვთ, როგორ ჩაიარა იმ უბედურმა ღამემ, როდესაც წითელ შპალერგაკრულ ოთახში თქვენ სული გეხუთებოდათ ლოგინში, მე კი ისევე სულის ხუთვით ველოდებოდი თქვენს განთავისუფლებას? ბავშვი გაჩნდა და მე გადმომცეს იგი უძრავი, სულშეხუთული, ხმას რომ არ იღებდა ოდნავადაც კი; ჩვენ იგი მკვდარი გვეგონა.

ქალბატონი დანგლარი სწრაფად ამოძრავდა, თითქოს წამოდგომა უნდოდა.

მაგრამ ვილფორმა შეაჩერა იგი, ხელები გადაიჭდო, თითქოს ევედრებოდა — მისმინეო.

— ჩვენ იგი მკვდარი გვეგონა, — გაიმეორა მან; — მე ჩავდე ყუთში, რომელსაც მისთვის კუბოს მაგივრობა უნდა გაეწია, ჩავედი ბაღში, საფლავი ამოვთხარე და სწრაფად დავმარხე. ის იყო მიწის დაყრა მოვასწარი, რომ თავს დამეცა კორსიკელი. ჩემს წინაშე ლანდმა გაირბინა და თითქოს ელვამ გაანათა: ტკივილი ვიგრძენი, მინდოდა მეყვირა, ყინულივით ცივმა ჟრუანტელმა მთელ ტანში დამიარა. უგრძნობლად ძირს დავეცი და მეგონა უკვე მოვკვდი. არასოდეს დავივიწყებ თქვენს შეუდარებელ გამბედაობას. როდესაც გონს მოვედი, კიბეებთან მოვფოფხდი, თქვენ კი თვით მომაკვდავი, ჩემთან ჩამოხვედით. აუცილებელი იყო, რომ ეს საშინელი შემთხვევა საიდუმლოდ შეგვეჩინა. თქვენ გეყოთ სიმამაცე, ძიძის დახმარებით შინ დაბრუნებულიყავით; მე ჩემი ჭრილობა დუელით ავხსენი. მიუხედავად იმისა, რომ ძნელი იყო, მაინც შევძელით საიდუმლოების დაფარვა; მე ვერსაღში გადამიყვანეს; სამი თვე ვებრძოდი სიკვდილს; ბოლოს, რაკი შემატყვეს, რომ სიცოცხლეს ვუბრუნდებოდი, მირჩიეს სამხრეთის ჰაერი და მზე. ოთხ კაცს მიყვავდი პარიზიდან შალონში, დღეში ექვს ლიეს გადიოდნენ. ქალბატონი ვილფორი უკან მომდევდა ეტლით. შალონიდან სონაზე გავცურე, იქიდან რონაზე და არლამდე მივალწიე; არლში კვლავ საკაცეზე დამდეს და ასე მივედი მარსელამდე. ჩემი გამოჯანმრთელება ექვს თვეს გაგრძელდა; აღარაფერი მესმოდა თქვენს შესახებ, ვერც ვბედავდი მეკითხა, როგორ იყავით. როდესაც პარიზში დავბრუნდი, გავიგე, რომ დაქვრივებულიყავით და დანგლარს გაჰყოლოდით.

«რაზე ვფიქრობდი მე მას შემდეგ, რაც გონზე მოვედი? სულ ერთ რამეზე, იმ ჩვილი ბავშვის გვამზე. ყოველ ღამე მესიზმრებოდა, რომ იგი სასაფლაოდან ამოდიოდა და თითოთ მემუქრებოდა. და აი, როგორც კი პარიზში დავბრუნდი, ამბავი ვიკითხე: იმ სახლში არავინ ცხოვრობდა მას შემდეგ, რაც ჩვენ იგი მივატოვეთ, მაგრამ ცხრა წლით გაექირავებინათ. მე წავედი მდგმურებთან: ისეთი სახე მივიღე, თითქოს არ მინდოდა, ჩემი განსვენებული ცოლის მშობლების სახლი სხვის ხელში გადასულიყო და შევთავაზე, პირობის დარღვევის სანაცვლოდ პირგასამტეხლო გადამეხადა. ექვსი ათასი ფრანკი მომთხოვეს. მზად ვიყავი გადამეხადა ათი და ოცი ათასიც. ფული თან მქონდა და ხელშეკრულება იმ წუთშივე დავარღვიეთ; რაკი ეს საქმე მოვაგვარე, იმ წუთშივე ოტეილისაკენ გავწიე. არავინ შესულიყო იმ სახლში მას შემდეგ, რაც მე გამოვედი.

«დღის ხუთი საათი იყო, წითელ ოთახში ავედი და დაღამებას დავუცადე.

«ამ ლოდინში უფრო მრისხანედ მეჩვენა ის, რასაც მთელი წლის განმავლობაში ჩემ თავს ვუმეორებდი დიდად შემფოთებული.

— იმ კორსიკელმა, რომელმაც ვენდეტა გამომიცხადა, ნიმიდან პარიზში გამომსდია, ბაღში დაიმალა და ხანჯალი ჩამცა. მან დაინახა, როგორ ამოვთხარე საფლავი და დავმარხე ბავშვი; მას შეეძლო გაეგო თქვენი ვინაობა; შეიძლება გაიგო კიდეც... ვინ იცის, შეიძლება კიდეც როდისმე გადაგახდევინოთ ამ საშინელი საიდუმლოს შენახვის საფასური!.. ეს მისთვის ყველაზე ტკბილი შურისძიება იქნება, როცა გაიგებს, რომ მისმა ხანჯალმა არ მომკლა. ამიტომ აუცილებელი იყო, ყოველ შემთხვევაში, რაც შეიძლება მალე მომესპო წარსულის ყველა კვალი, — მისი წუთიერი საბუთები; ისიც საკმარისია, რომ იგი ყოველთვის იცხოვრებს ჩემს გონებაში.

«აი, ამიტომ დავახვევინე ხელშეკრულება, ამიტომ წამოვიყვანე ცხენი ჭენებით და ვუცდიდი ამ ოთახში.

« დაღამდა; მე ვუცდიდი მთლად ჩამოხნელებულიყო; ოთახში უსანთლოდ ვიჯექი, ქარი ფარდებს არხევდა, მათ უკან ჩასაფრებული ჯაშუშები მელანდებოდა; დროდადრო ვთრთოდი; ჩემს უკან საწოლი იდგა, მელანდებოდა, თითქოს თქვენ კვნესოდით და მოხედვის მეშინოდა. ამ სიჩუმეში მესმოდა საკუთარი გულისცემა. იგი ისე მძლავრად სცემდა, რომ მეგონა ჭრილობა ისევ გამეხსნება- მეთქი. ბოლოს სოფელში ერთიმეორის მიყოლებით ყველა ხმა მიწყდა. მივხვდი, რომ აღარაფერი იყო საშიში, ვერც ვერავინ დამინახავდა. მივხვდი, რომ ვერც ვერავინ გამიგონებდა და გადავწყვიტე ბაღში ჩავსულიყავი.

«იცით რა, ერმინა, მე სხვებზე უფრო მშიშარა როდი ვარ, მაგრამ როდესაც ყელზე ჩამოკიდებული კიბის გასაღები ჩამოვიხსენი, რომელიც ჩვენთვის, ორივესათვის ძვირფასი იყო და რომელიც თქვენ ოქროს ბეჭედზე დაამაგრეთ, — კარი გავაღე და დავინახე, რომ ფანჯარაში შემოჭრილი მთვარის გრძელი სხივი მოჩვენებასავით ეცემოდა ხვეულ კიბეს, კედელს ვეცი და კინალამ დავიყვირე; ასე მეგონა ვგიჟდებოდი.

«ბოლოს, როგორც იქნა, ღონე მოვიკრიბე. კიბეზე ნელ-ნელა დავეშვი. მხოლოდ მუხლების საშინელი კანკალი ვერაფრით ვერ დაძლიე. მოაჯირს ვეყრდნობოდი, თორემ უსათუოდ დავეცემოდი.

როგორც იქნა ქვეითა კარამდე მივალწიე; ამ კარს უკან კედელზე მიყუდებული იყო ბარი. თანა მქონდა საიდუმლო ფარანი; როცა შუა მინდორამდე მივედი, ავანთე და გზა განვაგრძე.

«ნოემბრის ბოლო რიცხვები იყო; ბაღში სიმწვანე გამქრალიყო, ხეებს, თითქოს ჩონჩხებიაო, თავისი გრძელი გამხმარი ხელები გაეწვდინათ, ხოლო ჩამოცვენილ ფოთლებს და ქვიმას ჩემს ფეხებქვეშ შრიალი გაჰქონდა.

«შიში გულს ისე მიკუმშავდა, რომ როდესაც ბუჩქებს მივუახლოვდი, ჯიბიდან დამბაჩა ამოვიღე და ჩახმახი ფეხზე შევაცენე. მე სულ მელანდებოდა, რომ ტოტებიდან კორსიკელი მითვალთვალეზდა.

«ბუჩქები საიდუმლო ფარნით გავანათე; იქ არავინ იყო. ირგვლივ მიმოვიხედე: სულ მარტო ვიყავი; არავითარი ხმაური არ არღვევდა სიჩუმეს, მხოლოდ ბუ გაჰკიოდა ბოროტად და გულის გამგმირავად, თითქოს ღამის მოჩვენებებს ეძახდა.

«ფარანი ჩამოვკიდე ორად გაყოფილ ტოტზე, რომელიც ჯერ შარშანაც შევამჩნიე სწორედ იმ ადგილას, სადაც მაშინ საფლავი ამოვთხარე;

«ზაფხულის განმავლობაში აქ სქელი ბალახი ამოსულიყო, ხოლო შემოდგომაზე იგი არავის მოეთიბა. ადგილმა, სადაც ბალახი ნაკლები იყო, მაინც მიიქცია ჩემი ყურადღება. ცხადი იყო, რომ მაშინ მიწა ამ ადგილზე ამოვთხარე. მუშაობას შევუდექი. «როგორც იქნა დადგა წუთი, რომელსაც უკვე ერთ წელზე მეტი ველოდი.

«სამაგიეროდ როგორი იმედი მქონდა, როგორი მონდომებით ვთხრიდი, როგორ ვაკვირდებოდი ბელტის თითოეულ გოროხს. როგორც კი მეგონა, ბარი რაღაცას მოხვდა-მეთქი, არაფერი აღმოჩნდებოდა. ორჯერ უფრო დიდი ორმო ამოვთხარე, ვიდრე პირველი იყო. ვიფიქრე, შევცდი ალბათ, ადგილი სწორად ვერ გამოვიცანი-მეთქი; ვათვალიერებდი ხეებს, ვაკვირდებოდი, ვცდილობდი ყველაფერი დაწვრილებით გამეხსენებინა. შიშველ ტოტებში ცივი გამსჭვალავი ქარი ქროდა, მე კი შუბლზე ოფლი ღვარად გადმომდიოდა. გამახსენდა, რომ ხანჯალი სწორედ მაშინ დამარტყეს, როდესაც საფლავს მიწას ვაყრიდი; ამ დროს ხელით ტირიფნარს ვეყრდნობოდი, ჩემს უკან იყო ხელოვნური ლოდი, რომელიც მოსეირნეებს სკამის მაგივრობას უწყევდა; როდესაც დავეცი, ხელით ამ ცივ ქვას შევეხე. ახლა ტირიფნარი ჩემგან მარჯვნივ იყო, ლოდი კი უკან; მე მიწაზე ისე დავეცი, როგორც მაშინ, შემდეგ წამოვდექი და კვლავ თხრა და ორმოს გაღრმავება დავიწყე. არაფერი იყო. ყუთი არ აღმოჩნდა.»

— ყუთი არ აღმოჩნდა? — ჩაიჩურჩულა ქალბატონმა დანგლარმა და შიშისაგან კინადამ სული შეეხუთა.

— არ გეგონოთ, რომ ამ ცდით შევიზღუდე, — განაგრძო ვილფორმა, — არა, არა! მთელი ჭალა გადავქექე, ვიფიქრე, მკვლელმა ყუთი იმ მიზნით ამოთხარა, რომ შიგ საგანძური ეგონა და თან წაიღო, მაგრამ როდესაც დაინახა, რომ შეცდა, შეიძლება ისევ ხელახლა ჩამარხა-მეთქი. მერე უცებ გამიელვა აზრმა, რომ იქნებ ასეთი სიფრთხილე არც კი გამოიჩინა და უბრალოდ სადმე მიაგდო-მეთქი. ასეთ შემთხვევაში ძიების გასაგრძელებლად განთიადისათვის უნდა დამეცადა. ოთახში დავბრუნდი და ვიცდიდი.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო!

— როგორც კი ინათა, ისევ ბაღში ჩავედი. პირველად ჭალა დავათვალიერე, იმედი მქონდა მეპოვა რაიმე კვალი, რაც ღამით შეუმჩნეველი დამრჩა. სიგრძით ოცი და სიგანით ორ ფუტზე მეტი მიწა გადავთხარე. დაქირავებული მუშა ერთ დღეში ვერ გააკეთებდა იმას, რაც მე ერთ საათში გავაკეთე. ვერაფერი ვიპოვე, აბსოლუტურად ვერაფერი.

«მაშინ დავიწყე ყუთის ძებნა იმ მოსაზრებით, რომ სადმე მიაგდეს. ეს შეიძლებოდა ჭიშკრისკენ მიმავალ გზაზე მომხდარიყო; მაგრამ ეს ახალი ცდა ისევე უშედეგო აღმოჩნდა, როგორც პირველი. გული გავიმაგრე და ისევ ჭალას დავუბრუნდი, რომელზედაც უკვე აღარავითარ იმედს არ ვამყარებდი.

— ღმერთო ჩემო, ეს მდგომარეობა მართლაც გააგიჟებდა ადამიანს, — შეჰყვირა ქალბატონმა დანგლარმა.

— ერთი წუთით ამისი იმედი მქონდა, — უთხრა ვილფორმა, მაგრამ ეს ბედნიერება არ მეღირსა. მე მაინც მოვიკრიბე მთელი ძალა, გონება და თავს ვკითხე: «რატომ წაიღო იმ კაცმა ის გვამი?»

— თქვენ თვითონ არ თქვით, — გამოეპასუხა ქალბატონი დანგლარი, — რათა საბუთი ჰქონოდაო.

— არა, ქალბატონო, ეს შეუძლებელი იყო. გვამს ერთი წლის განმავლობაში არ მაღავენ, მას მართლმსაჯულებას უდგენენ და ჩვენებას აძლევენ. ამის მსგავსი კი არაფერი მომხდარა.

— მაშ რა მოხდა? — ჰკითხა ცახცახით ერმინამ.

— მოხდა რაღაც გაცილებით უფრო საშინელი, გაცილებით საბედისწერო, სახიფათო ჩვენთვის; ბავშვი, ალბათ, ცოცხალი იყო და მკვლელმა იგი გადაარჩინა. ქალბატონმა დანგლარმა საშინლად წამოიყვირა და ვილფორს ხელებში ეცა.

— ჩემი ბავშვი ცოცხალი იყო! — თქვა მან, — ჩემი ბავშვი ცოცხალი დამარხეთ, ბატონო! თქვენ დარწმუნებული არ იყავით, რომ იგი მკვდარი იყო და მაინც დამარხეთ!

ქალბატონი დანგლარი მეფის პროკურორის წინაშე მთელი ტანით აღიმართა, მუქარით შეჰყურებდა და მის ხელებს თავისი პატარა ხელებით იჭერდა.

— განა შემძლია ამისი ცოდნა?! ეს მხოლოდ ჩემი ვარაუდია, — უპასუხა ვილფორმა. მისი გაშტერებული მზერა იმას მეტყველებდა, რომ ეს ძლიერი კაცი სასოწარკვეთილებისა და სიგიჟის საზღვარზე იდგა.

— ჩემი ბავშვი, ჩემი საცოდავი ბავშვი! — შეჰყვირა ბარონესამ, რომელიც სავარძელში ჩაეშვა და შეეცადა ქვითინი ცხვირსახოცში ჩაეხშო.

ვილფორი გონს მოვიდა და მიხვდა, რომ დედის მრისხანებას იმ შემთხვევაში აიცილებდა, თუ ქალბატონ დანგლარსაც იმავე შიშს ჩაუნერგავდა, რასაც თვითონ განიცდიდა.

— ხომ გესმით, თუ ეს ასეა, ჩვენ დავიღუპეთ, — უთხრა მან და ბარონესას მიუახლოვდა, რათა შესაძლებლობა ჰქონოდა უფრო ხმადაბლა ელაპარაკა. — ეს ბავშვი ცოცხალია და ვილაცამ იცის ამის შესახებ, ვილაცა ფლობს ჩვენს საიდუმლოებას; და რაკი მონტე-კრისტო გველაპარაკება საფლავიდან ამოთხრილ ბავშვზე, რომელიც იქ აღარ იყო — მაშასადამე, ეს საიდუმლოება მან იცის.

— ღმერთო, ღმერთო სამართლიანო! ეს შენი შურისძიებაა, — ჩაიჩურჩულა ქალბატონმა დანგლარმა.

ვილფორმა რაღაც ღმუილით უპასუხა.

— მაგრამ, სად არის ბავშვი, სად? — იმეორებდა დედა.

— ჰო, როგორ ვეძებდი მას! — თქვა ვილფორმა ხელების მტვრევით, — როგორ ვუხმობდი გრძელ, უძილო ღამეებში! რამდენჯერ მინატრია მეფის სიმდიდრე, რომ მილიონობით ადამიანებისაგან მეყიდა მათი საიდუმლოება და ამ საიდუმლოებათა შორის მიმეგნო ჩემი საიდუმლოებისათვის. ბოლოს, ერთხელ, როდესაც უკვე მეასედ მოვკიდე ხელი ბარს და მეასედ ვკითხე ჩემს თავს — რა უნდა ექნა იმ კორსიკელს ბავშვისათვის, ლტოლვილისათვის ბავშვი ხომ ტვირთია, ცოცხალი რომ ნახა, შეიძლება წყალში გადააგდო?

— შეუძლებელია! — შეჰყვირა ქალბატონმა დანგლარმა; — შურისძიების გამო შეიძლება მოჰკლა ადამიანი, მაგრამ გულგრილად ვერ დაახრჩობ ბავშვს.

— შეიძლება ბავშვთა თავშესაფარში წაიყვანა, — თქვა ვილფორმა.

— დიახ, დიახ, — შეჰყვირა ქალბატონმა დანგლარმა, — ჩემი ბავშვი იქ არის, ბატონო!

— მე ბავშვთა თავშესაფარში გავიქეცი და გავიგე, რომ იმ საღამოს, ოც სექტემბერს, შესასვლელში ბავშვი დაედოთ, ის გახვეული ყოფილიყო თხელი ტილოს ჩვრებში. ჩვარი, ეტყობა, განგებ ისე იყო გახეული, რომ ამ ნახევარზე ბარონის გერბის ნახევარი და ასო «ნ» დარჩენილიყო.

— სწორედ ასეა, სწორედ ასეა, — შეჰყვირა ქალბატონმა დანგლარმა, — მთელ ჩემს თეთრეულს ასეთი ნიშანი ჰქონდა; დე ნარგონი ბარონი იყო, ეს ჩემი ინიციალია. მადლობა ღმერთს, ჩემი ბავშვი არ მომკვდარა!

— არა, არ მომკვდარა.

— თქვენ მეუბნებით ამას და არ გეშინიათ, რომ სიხარულისაგან მოვკვდე? სად არის იგი? სად არის ჩემი ბავშვი?

ვილფორმა მხრები აიჩეჩა.

— განა ვიცი! — თქვა მან; — როგორ გგონიათ, რომ მცოდნოდა, გაიძულებდით გადაგეტანათ ყველა ეს მღელვარება, როგორც ამას დრამატურები და რომანისტები სჩადიან? არა, არ ვიცი! ჩემამდე ექვსი თვით ადრე ბავშვის წასაყვანად მისულა ვიღაცა ქალი და ჩვრის მეორე ნახევარი მოუტანია. ამ ქალმა კანონით გათვალისწინებული ყველა საბუთი წარმოადგინა და ბავშვი მისცესო.

— თქვენ უნდა გაგეგოთ ვინ იყო ის ქალი, მოგეძებნათ იგი!

— თქვენის აზრით, რას ვაკეთებდი, ქალბატონო? სასამართლოს ძიების საბაბით მის კვალს ყველაზე მარჯვე გამომძიებლები და პოლიციის ყველაზე გამოცდილი აგენტები დავადევნე. კვალს შალონამდე მიჰყვინენ; აქ იგი დაიკარგა.

— დაიკარგა?

— დიახ, დაიკარგა, სამუდამოდ დაიკარგა.

ქალბატონმა დანგლარმა მოისმინა ვილფორის ნაამბობი და თითოეულ მოვლენას ხან ცრემლით, ხან ოხვრით, ხან წამომახილებით გასცა პასუხი.

— სულ ეს არის? — თქვა მან, — და თქვენ ამით დაკმაყოფილდით?

— არა, — უპასუხა ვილფორმა, — მე არასოდეს შემიწყვეტია ძებნა, კითხვა, ცნობების შეგროვება. თუმცა ისიც მართალია, რომ უკანასკნელი ორი-სამი წელი ცოტა შევისვენე. მაგრამ ახლა კიდევ უფრო დაჟინებით, ჯიუტად მოვკიდებ ხელს, ვიდრე ოდესმე. მე მივაღწევ წარმატებას, გესმით; რადგან ახლა სინდისი კი არა, შიში მამომრავებს.

— მე მგონია, — თქვა ქალბატონმა დანგლარმა, — გრაფმა მონტე-კრისტომ არაფერი იცის, თორემ, ჩემი აზრით, ის არ მოისურვებდა ჩვენთან დაახლოებას.

— ადამიანთა ბოროტებას საზღვარი არა აქვს, — თქვა ვილფორმა. — ის უფრო უსაზღვროა, ვიდრე ღმერთის მოწყალება. მიაქციეთ ყურადღება იმ კაცის თვალებს, როდესაც ჩვენ გველაპარაკებოდა?

— არა.

— ოდესმე დაკვირვებინათ მას?

— რასაკვირველია. უცნაური კაცია და სხვა არაფერი. მხოლოდ ერთმა ამბავმა გამაოცა: იმ ჩინებულ სადილზე, რომლითაც იგი ჩვენ გაგვიმასპინძლდა, პირი არაფრისთვის დაუკარებია, არც ერთი კერძი არ გაუსინჯავს.

— დიახ, დიახ! — თქვა ვილფორმა, — მეც შევამჩნიე. მაშინ რომ მცოდნოდა ის, რაც ახლა ვიცი, მეც არაფერს მივეკარებოდი; ვიფიქრებდი, მოწამვლას გვიპირებს-მეთქი.

— მაგრამ, ხომ ხედავთ, შეცდებოდით.

— დიახ, რასაკვირველია; მაგრამ მერწმუნეთ, ამ კაცს სხვა გეგმები აქვს; აი, ამიტომ მინდოდა თქვენი ნახვა და მოლაპარაკება, ამიტომ მინდოდა ყველასაგან დამეფარეთ, განსაკუთრებით კი იმისაგან. მითხარით, — განაგრძო ვილფორმა და თვალები ბარონესას უფრო მეტად მიაშტერა, — თქვენ არავისთვის გითქვამთ ჩვენი დამოკიდებულების ამბავი?

— არასოდეს, არავისთვის.

— მომიტევეთ ასეთი დაჟინება, მაგრამ როდესაც გეკითხებით, არავისთვის გითქვამთ-მეთქი, — განაგრძო რბილად ვილფორმა, — ეს ნიშნავს არავისთვის ამქვეყნად.

— დიახ, დიახ, ძალიან კარგად მესმის, — უთხრა ბარონესამ და გაწითლდა არავისთვის ამქვეყნად.

— თქვენ ჩვეულებად არა გაქვთ საღამოთი ჩაიწეროთ ის, რაც დღისით მოხდა? დღიურებს არა წერთ?

— არა, ჩემი ცხოვრება ფუქსავატურად მიდის; და მე თვითონაც არ მახსოვს იგი.
— ძილში არ ლაპარაკობთ?
— ბავშვივით მძინავს, განა არ გახსოვთ?
ბარონესას სიწითლე გადაეკრა, ვილფორი კი გაფითრდა.
— ჰო, მართლა, — თქვა მან ძლივს გასაგონად.
— ახლა რას აპირებთ? — ჰკითხა ბარონესამ.
— ახლა? ვიცი რაც უნდა გავაკეთო, — უპასუხა ვილფორმა, — ერთ კვირაში უკვე მეცოდინება, ვინ არის მონტე-კრისტო, საიდან მოდის, სად მიდის, და რატომ გვიყვება მის ბაღში ამოთხრილი ბავშვის ამბავს.
ვილფორმა ეს სიტყვები ისეთი ტონით წარმოთქვა, გრაფს რომ გაეგონა, შეკრთებოდა.

შემდეგ ქალბატონ დანგლარს მის მიერ უხალისოდ გამოწვდილი ხელი ჩამოართვა და მოწიწებით მიაცილა კარამდე.

ქალბატონმა დანგლარმა სხვა ფიაკრი იქირავა, პასაჟამდე მივიდა, მეორე მხარეს იპოვა თავისი ეტლი და მეეტლე, რომელიც ქალბატონის მოლოდინში კოფოზე მშვიდად თვლემდა.

თავი XI

მიპატიჟება

იმავე დღეს, დაახლოებით იმ დროს, როდესაც ქალბატონი დანგლარი მეფის პროკურორთან ჩვენს მიერ აღწერილ ვიზიტზე იყო, ელდერის ქუჩაზე გამოჩნდა სამგზავრო ეტლი, ¹²⁷ სახლის ჭიმკარში შევიდა და ეზოში გაჩერდა.

ეტლის კარი გამოიღო, იქიდან გადმოვიდა ქალბატონი დე მორსერი, რომელიც თავის ვაჟს მკლავზე დაყრდნობოდა.

ალბერმა დედა ოთახამდე მიაცილა, მაშინვე აბაზანა და ეტლი შეუკვეთა და როგორც კი თავის პირისფარემის ხელიდან გათავისუფლდა, უბრძანა ელისეის მინდვრებზე წაყვანათ გრაფ მონტე-კრისტოსთან.

გრაფმა იგი მისთვის ჩვეული ღიმილით მიიღო. ეს რაღაც უცნაური ამბავი იყო; შეუძლებელი იყო თუნდაც ცოტათი მაინც დაუფლებოდით ამ კაცის გონებას ან გულს. ყველა, ვინც კი შეეცდებოდა ძალათი შეჭრილიყო მის სულში, გადაულახავ კედელს წაწყდებოდა.

მორსერმა, რომელიც მისკენ ხელგამლილი გაეშურა, მის დანახვაზე ხელები უნებურად დაუშვა და, გრაფის მეგობრული ღიმილის მიუხედავად, მარტო ხელის ჩამორთმევა გაბედა.

თავის მხრივ, გრაფი, როგორც ყოველთვის, მხოლოდ ოდნავ შეეხო მის ხელს.

— აი, ძვირფასო გრაფო, მეც აქა ვარ, — უთხრა ალბერმა.

— კეთილი იყოს თქვენი მოზრძანება.

— მხოლოდ ერთი საათია, რაც ჩამოვედი.

— დიეპიდან?

— ტრეპორიდან.

— ჰო, მართლა.

— და ჩემი პირველი ვიზიტი თქვენ გეკუთვნით.

— ეს თქვენი მხრივ ძალიან მოსაწონია, — უთხრა მონტე-კრისტომ ისევე გულგრილად, როგორც სხვა რომელსამე წინადადებას იტყოდა.

— აბა, მითხარით, რა არის ახალი?

— თქვენ მე მეკითხებით ახალ ამბავს, მე უცხოელს?

— ვერ გამოგეთ; მინდოდა მეკითხა, ჩემთვის თუ რამე გააკეთეთ-მეთქი.

— განა თქვენ რამე დამავალეთ? — უთხრა მონტე-კრისტომ და ვითომდა შეშფოთებული სახე მიიღო.

— ოჰ, გულგრილობის ნიღაბს ნუ იფარებთ, — უთხრა ალბერმა, — ამბობენ, რომ არის სიმპათიური კვაშირი, რომელიც შორ მანძილზე მოქმედებს; ჰოდა, აი რა, ტრეპორში მე ვიგრძენი ასეთი ელექტრული დენი; შეიძლება, თქვენ არაფერი გაგიკეთებიათ ჩემთვის, მაგრამ ფიქრობდით მაინც.

— ეს შესაძლებელია, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — მე მართლაც ვფიქრობდი თქვენზე, მაგრამ, უნდა გამოგიტყდეთ, მაგნიტური დენი, რომლის გამტაცებელი მე ვიყავი, ჩემს გარეშე მოქმედობდა.

— მართლა? მომიყევით, როგორ იყო?

— ძალიან უბრალოდ. ჩემთან სადილობდა დანგლარი.

— ეს ძალიან კარგად ვიცი, მე და დედაჩემი სწორედ იმიტომ გავემგზავრეთ, რომ მის შეხვედრას განვრიდებოდით.

— სამაგიეროდ, ის სადილობდა ანდრეა კავალკანტისთან ერთად.

— თქვენს იტალიელ თავადთან ერთად?

— რა საჭიროა გაზვიადება, ანდრეა თავის თავს მხოლოდ ვიკონტს უწოდებს.

— თავის თავს უწოდებს?

— სწორედ ასეა.

— მაშ ის ვიკონტი არ არის?

— მე საიდან უნდა ვიცოდე? ის ასე ეძახის თავის თავს და მეც ასე მივმართავ, ასე მიმართავენ სხვებიც; განა ეს იგივე რა არის, რომ იგი ნამდვილად ვიკონტია?

— ორიგინალურ აზრებს გამოთქვამთ! კარგი, მერე?

— რა, მერე?

— თქვენთან სადილობდა დანგლარი?

— დიახ.

— და თქვენი ვიკონტი ანდრეა კავალკანტი?

— ვიკონტი ანდრეა კავალკანტი. მამამისი მარკიზი, ქალბატონი დანგლარი, ქალბატონი და ბატონი დე ვილფორები, მომხიბვლელი ყმაწვილები: დებრე, მაქსიმილიან მორელი და... კიდევ ვინ? მოითმინეთ... ჰო, შატო-რენო.

— ლაპარაკობდნენ ჩემზე?

— არც ერთი სიტყვა არ უთქვამთ.

— მით უარესი.

— რატომ? ვგონებ თქვენ თვითონ გასურდათ დავიწყებოდით, აი, თქვენი ნატვრა ასრულდა.

— ძვირფასო გრაფო, თუ ჩემზე არ ლაპარაკობდნენ, მაშინ, ალბათ ბევრს ფიქრობდნენ, ამას კი სასოწარკვეთილებამდე მივყავარ.

— მაგრამ თქვენთვის სულ ერთი არ არის, რაკი მადმუაზელ დანგლარი არ იყო მათ რიცხვში, ვისაც თქვენზე უნდა ეფიქრა? ჰო, მართლა, იმას შინაც შეეძლო ეფიქრა თქვენზე.

— ჰო, ამ მხრივ დამშვიდებული ვარ; და თუ კიდევაც ფიქრობდა, ალბათ ისევე, როგორც მე მასზე.

— რა გულის ამაჩუყებელი სიმპათიებია! — თქვა გრაფმა, — მაშ თქვენ ერთმანეთს ვერ იტანთ?

— მისმინეთ, გრაფო, — უთხრა მორსერმა, — მადმუაზელ დანგლარს რომ შეეძლოს შემთხვევით იმ წამებისათვის, რომელსაც მე, კაცმა რომ თქვას, მისი გულისათვის არ განვიცდი, და დამაჯილდოვოს ამის გამო, ანგარიში არ გაუწიოს ჯვარისწერის პირობებს, რომელზედაც ჩვენმა ოჯახებმა მოილაპარაკეს, მე აღფრთოვანებული ვიქნებოდი. მოკლედ რომ ვთქვათ, მე ვფიქრობ, მადმუაზელ დანგლარისაგან მომხიბვლელი საყვარელი გამოვიდოდა, ცოლის როლში კი, ეშმაკმა დალახვროს!..

— ცუდი შეხედულება არ გქონიათ თქვენს მომავალ ცოლზე, — უთხრა სიცილით მონტე-კრისტომ.

— დიახ, ეს ცოტა უხეშად გამომივიდა, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, სწორია. ამოცანების განხორციელება კი შეუძლებელია. იმისთვის, რომ განსაზღვრულ მიზანს მივაღწიოთ, აუცილებელია, მადმუაზელ დანგლარი ჩემი ცოლი გახდეს, ესე იგი ჩემთან ერთად იცხოვროს, ჩემს გვერდით იფიქროს, იმღეროს, დაუკრას და ჩემგან ათი ნაბიჯის მანძილზე ლექსები წეროს, ყოველივე ეს მე მაშინებს. საყვარელს შეიძლება დასცილდე, მაგრამ ცოლი, ეშმაკმა დალახვროს, სულ სხვა რამაა. ხოლო მადმუაზელ დანგლართან თუნდაც შორი მანძილიდან მუდმივი დაკავშირება, — ამაზე ფიქრიც კი საშინელებაა.

— თქვენს გულს ვერაფრით ვერ მოიგებს კაცი, ვიკონტ.

— დიახ, რადგან ხშირად მე ვოცნებობ შეუძლებელზე.

— რაზე?

— შემხვდეს ისეთი ცოლი, როგორც მამაჩემს შეხვდა.

მონტე-კრისტო გაფითრდა, ხელში საუცხოო დამბაჩები აათმაშა და სწრაფად ჩახმახები მოსწია.

— მამ მამათქვენი ძალზე ბედნიერი იყო? — ჰკითხა მან.

— იცით გრაფო, რა შეხედულებისა ვარ დედაჩემზე: ანგელოზია, შეხედეთ, ჯერ ისევ მშვენიერია, ისევე ჭკვიანია, როგორც ყოველთვის იყო, უფრო გულკეთილია, ვიდრე ოდესმე; ჩვენ ეს-ეს არის ტრეპორიდან მოვდივართ; ჩვეულებრივად ვაჟისათვის დედის თანხლება თავაზიანობაა ან მოვალეობის შესრულება. მე კი მასთან მარტოდმარტო ოთხი დღე გავატარე და, გეტყვით, თავს უფრო ბედნიერად, უფრო დასვენებულად, უფრო პოეტურად ვგრძნობდი, ვიდრე იმ შემთხვევაში ვიგრძნობდი, ტრეპორში დედოფალი მამი ან ტიტანია რომ მეტარებინა.

ასეთი სრულყოფა სასოწარკვეთილებამდე მიიყვანს ადამიანს; კაცმა რომ ყური დაგიგდოთ, ნამდვილად უცოლოდ დარჩენას მოინდომებს.

— საქმეც სწორედ ისაა, უთხრა მორსერმა, — ვიცი, რომ ქვეყნად არსებობს სრულყოფილი ქალი და არ მივისწრაფი მადმუაზელ დანგლარზე დავიწერო ჯვარი. შეგიმჩნევიათ, როგორი ბრწყინვალე ფერებით ღებავს ჩვენი ეგოიზმი ყველაფერს, რაც ჩვენ გვეკუთვნის? მარლეს ან ფოსენას ვიტრინაში მოელვარე ბრილიანტი გაცილებით უფრო მშვენიერი გვეჩვენება მას შემდეგ, როცა იგი ჩვენი ხდება. მაგრამ თუ დავრწმუნდებით, რომ არსებობს მეორე, უფრო წყალჯავარიანი ბრილიანტი, ხოლო ჩვენ უფრო ცუდი გვერგო, ხომ გესმით ეს წამება?

— ოჰ, ამაოებავ! — ჩაიჩურჩულა მონტე-კრისტომ.

— აი ამიტომ, სიხარულისაგან შევხტები იმ დღეს, როდესაც ეყენი გაიგებს, რომ მე უმნიშვნელო ატომი ვარ და, იმდენი ასეული ფრანკიც კი არ მაქვს, რამდენიც მას მილიონი აქვს.

მონტე-კრისტოს გაეღიმა.

— მე სხვა რამეზეც ვიფიქრე, — განაგრძო ალბერმა: ფრანცს უყვარს ყველაფერი ექსცენტრული; მე მინდოდა მეიძულებინა შეეყვარებინა მადმუაზელ დანგლარი. ოთხი წერილი მივწერე და ქალბატონი დანგლარი ძალზე მიმზიდველ ფერებში აღვწერე, მაგრამ ფრანცმა შეუშფოთებლად მიპასუხა: «მართალია მე ექსცენტრული კაცი ვარ, მაგრამ არა იმდენად, რომ ჩემი სიტყვა უკან წავიღო».

— აი, რას ნიშნავს თავდადებული მეგობარი; მეორეს ცოლად სთავაზობდე ქალს, რომელიც თვითონ მხოლოდ საყვარლად გინდა.

ალბერს გაელიდა.

— ჰო, მართლა, — განაგრძო მან, — ჩვენი ძვირფასი ფრანცი ბრუნდება; თუმცა, თქვენ, ვგონებ, არ გიყვართ?

— მე? — უთხრა მონტე-კრისტომ, — ძვირფასო ვიკონტ, საიდან მოიტანეთ, რომ იგი არ მიყვარს? მე ყველა მიყვარს.

— მათ რიცხვში მეც... გმადლობთ.

— ერთმანეთში ნუ აურევთ ცნებებს, — უთხრა მონტე-კრისტომ. — მე მიყვარს ყველა ისე, როგორც უფალი გვავალებს ჩვენი ახლობლების სიყვარულს: — ქრისტიანული სიყვარულით; მხოლოდ რამდენიმე პიროვნება მძულს.

დავუბრუნდეთ ფრანცს, თქვენ ამბობთ, რომ ის მალე ჩამოვა!

— დიახ, ბატონმა დე ვილფორმა გამოიძახა. როგორც ჩანს, მასაც ისევე ეჩქარება მადმუაზელ ვალენტინას გათხოვება, როგორც ბატონ დანგლარს მადმუაზელ ეჟენის გათხოვება. როგორც ეტყობა, მოწიფული ქალიშვილის შინ ყოფნა ძნელი საქმე ყოფილა. მამებს, მე მგონია, ამის გამო აციებთ და მაჯა წუთში ოთხმოცდაათჯერ უცემთ, სანამ მათგან არ განთავისუფლდებიან.

— მაგრამ ბატონი დ'ეპინე თქვენ არა გგავთ; ის მოთმინებით იტანს თავის მდგომარეობას.

— უფრო მეტი; ფრანცი ამას სერიოზულად დებულობს; ის თეთრ ჰალსტუხებს ატარებს და უკვე ლაპარაკობს თავის ოჯახზე. გარდა ამისა, ვილფორებს ძალიან პატივს სცემს.

— სავსებით დამსახურებულად, არა?

— ალბათ. ვილფორი ყოველთვის მკაცრ, მაგრამ სამართლიან კაცად ითვლება.

— მადლობა ღმერთს, — თქვა მონტე-კრისტომ, — აი, ადამიანი, რომელზედაც თქვენ, ყოველ შემთხვევაში, ისე არ მსჯელობთ, როგორც დანგლარზე.

— შეიძლება იმიტომ, რომ მის ქალიშვილს არ ვთხოვლობ, — უპასუხა სიცილით ალბერმა.

— თქვენ მართლაც გულზვიადი, ფუქსავატი ხართ, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— მე?

— დიახ, თქვენ. მაგრამ აიღეთ სიგარა.

— სიამოვნებით. რატომ გგონივართ ქარაფშუტა?

— იმიტომ, რომ ასე გაშმაგებით იცავთ თავს და იბრძვით მადმუაზელ დანგლარის შერთვის წინააღმდეგ. ღმერთო ჩემო, დაე მოვლენები თავის რიგით წავიდეს. იქნებ თქვენ პირველმა არ თქვათ უარი სიტყვაზე.

— ოჰ, — თქვა ალბერმა ფართოდ გაღებულ თვალებით.

— ეშმაკმა დალახვროს, ძალით ხომ არ დაგადგამენ უღელს. მისმინეთ, ვიკონტ, — განაგრძო მონტე-კრისტომ სხვა ტონით, — თქვენ სერიოზულად გსურთ კავშირის გაწყვეტა?

— ამის გულისათვის ასი ათას ფრანკს მივცემდი.

— მაშ გაიხარეთ: დანგლარი მზადაა ორჯერ მეტი გადაიხადოს, ოღონდ იმავე მიზანს მიაღწიოს.

— მართლა? აი, ბედნიერება! — თქვა ალბერმა, რომლის სახეზე მაინც გაირბინა ოდნავმა ღიმილმა. — ძვირფასო გრაფო, ბატონ დანგლარს ამისათვის რაღაცა მიზეზი ექნება?

— აჰა, სიამაყე და ეგოიზმი! ადამიანი ყოველთვის ასეთია: სხვის თავმოყვარეობას ნაჯახით სცემს, ხოლო როდესაც მისას ნემსით უჭხვლეტენ, ყვირილს მორთავს.

— არა! მაგრამ მე მეგონა, რომ ბატონი დანგლარი...

— აღფრთოვანებული უნდა იყოს თქვენი პიროვნებით, არა? მაგრამ, ცნობილია, რომ დანგლარს ცუდი გემოვნება აქვს, და ის უფრო სხვის მიერაა აღფრთოვანებული.

— ვის მიერ, მაინც?

— რა მოგახსენოთ, შეისწავლეთ, დააკვირდით, დაიჭირეთ გადაკრული სიტყვები და ყოველივე ეს თქვენს სასარგებლოდ გამოიყენეთ.

— კარგი, მესმის; მისმინეთ, დედაჩემმა... არა, არა დედაჩემმა კი არა, ვცდები, უფრო სწორედ, მამაჩემმა უნდა საცეკვაო საღამო გამართოს.

— წელიწადის ამ დროს?

— ახლა მოდად იქცა ზაფხულში საცეკვაო საღამოების გამართვა.

— ასეც არ იყოს, საკმარისია გრაფინიამ მოისურვოს და ისინი მოდური გახდებოდნენ.

— ცუდად არ არის ნათქვამი! ეს სუფთა პარიზული საღამოებია, ვინც ივლისში პარიზში რჩება ნამდვილი პარიზელია. თქვენ არ ითავებთ მოწვევა გადასცეთ ბატონ კავალკანტის?

— საღამო როდის არის დანიშნული?

— შაბათს.

— მოხუცი კავალკანტი უკვე წასული იქნება.

— მაგრამ შვილი დარჩება. იქნებ მისი მოყვანა დაივალოთ?

— მისმინეთ, ვიკონტ, მე მას არ ვიცნობ.

— არ იცნობთ?

— არა, პირველად სამი თუ ოთხი დღის წინ ვნახე, და მისთვის პასუხს სრულიადაც ვერ ვაგებ.

— მაგრამ, თქვენ რომ მას კარგად ღებულობთ?

— მე — სხვა საქმეა. მას ჩემთან რეკომენდაცია გაუწია ერთმა პატივცემულმა აბატმა, რომელიც იქნებ თვითონაც შემცდარია. თუ თქვენ თვითონ მოიწვევთ მას, ძალიან კარგი იქნება. ჩემთვის კი უხერხულია. შემდეგ რომ მადმუაზელ დანგლარზე იქორწინოს, თქვენ შუამავლობას დამწამებთ, ყელის გამოჭრას მომინდომებთ, გარდა ამისა, ისიც არ ვიცი — მე თვითონ ვიქნები თუ არა.

— სადა?

— თქვენს საცეკვაო საღამოზე.

— მერედა რატომ არ მოხვალთ?

— ჯერ ერთი იმიტომ, რომ არ მიგიპატიჟებოვართ.

— მე სწორედ იმისათვის გეახელით, რომ პირადად დაგპატიჟოთ.

— ეს ძალიან მოსაწონია, მაგრამ შეიძლება ვერ მოვიცალო.

— ერთ რამეს გეტყვით და იმედი მაქვს თქვენს საქმეებს მსხვერპლად მოიტანთ.

— თქვით.

— ამას დედაჩემი გთხოვთ.

— გრაფინია დე მორსერი? — ჰკითხა შეკრთომით მონტე-კრისტომ.

— უნდა გითხრათ, ბატონო გრაფო, რომ დედა გულახდილად საუბრობს ჩემთან. და თუ თქვენ არ გითრთოდათ ის სიმპათიური სიმები, რომლებზედაც მე გელაპარაკებოდით, ეს იმიტომ, რომ საერთოდ არ გქონიათ ისინი; მთელი ოთხი დღის განმავლობაში ჩვენ მხოლოდ თქვენზე ვლაპარაკობდით.

— ჩემზე? მართალი გითხრათ, ძალიან მაკრთობთ.

— მისმინეთ, ეს ბუნებრივია: თქვენ ხომ ცოცხალი გამოცანა ხართ.

— ნუთუ დედათქვენისთვისაც გამოცანა ვარ? მართალი გითხრათ, ფანტაზიის ასეთი თამაშისათვის იგი საკმაოდ ჭკვიანად მიმაჩნდა.

— დიახ, ძვირფასო გრაფო, თქვენ გამოცანა ხართ ყველასათვის, და ასევე დედაჩემისათვისაც. ყველას მიერ აღიარებული, მაგრამ ყველას მიერ გამოუცნობი; დამშვიდდით, თქვენ ისევ გადაუწყვეტელ ამოცანად დარჩით. დედაჩემი ყოველთვის მხოლოდ იმას კითხულობს, როგორ მოხდა, რომ ასე ახალგაზრდა ხართ. მე მგონია, იგი გულში კალიოსტროდ ან გრაფ სენ-ჟერმენად გღებულობთ, როგორც გრაფინია გ. — ლორდ რუტვენად. პირველივე შემთხვევაში, როგორც კი ქალბატონ დე მორსერს შეხვდებით, საბოლოოდ დარწმუნდებით ამაში. ეს თქვენთვის ძნელი არაა. თქვენ ხომ, ერთი მათგანივით ფილოსოფიური ქვა გაქვთ, ხოლო მეორესავით — გონება.

— გმადლობთ, რომ გამაფრთხილეთ, — უთხრა გრაფმა ღიმილით. — მე ვეცდები ყველა ვარაუდი გავამართლო.

— ისე რომ, შაბათს მოხვალთ?

— რაკი ქალბატონი დე მორსერი მთხოვს.

— ეს ძალიან მოსაწონია თქვენს მხრივ.

— ბატონი დანგლარი?

— ჰო, მას უკვე სამმაგი მოწვევა გაუმზადეს; ეს საქმე მამაჩემმა იდო თავს. ჩვენ ასევე ვეცდებით მოვიწვიოთ დიდი დაგესო¹ (¹ დაგესო — სახელგანთქმული ფრანგი იურისტი მეცნიერი და ორატორი, უმწიკვლო ხასიათის ადამიანი (XVIII ს.) ბატონი დე ვილფორი; მაგრამ ამის იმედი არა გვაქვს.

— ანდაზა ამბობს, რომ იმედი არასოდეს არ უნდა დაკარგო.

— თქვენ ცეკვავთ, ძვირფასო გრაფო?

— მე?

— დიახ, თქვენ. განა გასაკვირი იქნებოდა, რომ ცეკვავდეთ!

— მართლაც, ორმოცი წლის ასაკამდე... არა, მე არ ვცეკვავ; მაგრამ მიყვარს ცეკვის ყურება. ქალბატონი დე მორსერი ცეკვავს?

— არც ის ცეკვავს, თქვენ ისაუბრებთ, მას ისე სწყურია თქვენთან საუბარი.

— მართლა?

— პატიოსან სიტყვას გეუბნებით! და უნდა გითხრათ, რომ თქვენ პირველი მამაკაცი ხართ, რომელთანაც დედაჩემმა საუბრის სურვილი გამოთქვა.

ალბერმა თავისი ქუდი აიღო და წამოდგა; გრაფმა კარამდე მიაცილა.

— მე ვნანობ, — უთხრა მან ალბერს პარმალზე.

— რის გამო?

— ჩემი მოურიდებლობის გამო, თქვენთან ასე არ უნდა მელაპარაკა დანგლარზე.

— პირიქით, მასზე კიდევ უფრო მეტი ილაპარაკეთ, უფრო ხშირად ილაპარაკეთ, მუდამ ილაპარაკეთ, მაგრამ მხოლოდ ასეთნაირად.

— კარგი, თქვენ მე დამამშვიდეთ. მართლა, როდის ჩამოდის დ'ეპინე?

— არა უგვიანეს ხუთი-ექვსი დღისა.

— მისი ქორწილი როდისდაა?

— როგორც კი ბატონი და ქალბატონი დე სენ-მერანები ჩამოვლენ.

— როცა დ'ეპინე ჩამოვა, მომიყვანეთ. თუმცა ირწმუნებით, რომ არ მიყვარს, მაგრამ, მართალი გითხრათ, მისი ნახვა გამეხარდება.

— გისმენთ, ბატონო, თქვენი ბრძანება შესრულდება. ყოველ შემთხვევაში, შაბათს ხომ აუცილებლად მოხვალთ?

— რასაკვირველია, სიტყვა მოგეცით.

გრაფმა ალბერს თვალი გააყოლა და ხელი დაუქნია. შემდეგ, როდესაც ალბერი თავის ეტლში ჩაჯდა, გრაფი მობრუნდა და ბერტუჩო დაინახა.

— აბა, რას იტყვით, ბერტუჩო? — ჰკითხა გრაფმა.

— ის ქალი იყო სასამართლოში, — უპასუხა საქმეთა მმართველმა.

დიდხანს დარჩა?

— საათ-ნახევარი.

— შემდეგ შინ დაბრუნდა?

— პირდაპირ.

— ძალიან კარგი. ძვირფასო ბერტუჩო, — უთხრა გრაფმა, — ახლა რჩევას მოგცემთ: ნორმანდიაში გაემგზავრეთ და ის პატარა მამული მოძებნეთ, რომელზედაც მე გელაპარაკეთ.

ბერტუჩომ თავი დაუკრა, და რაკი მისი საკუთარი სურვილი სავსებით ემთხვეოდა მიღებულ ბრძანებას, იმ საღამოსვე გაემგზავრა.

თავი XI

ბიება

ვილფორმა შეასრულა ქალბატონ დანგლარისათვის, და რაც მთავარია, თავის თავისათვის მიცემული სიტყვა და შეეცადა გაეგო, საიდან უნდა სცოდნოდა გრაფ მონტე-კრისტოს ოტელიში მომხდარი ამბავი.

მან იმავე დღეს მისწერა ვინმე ბოვილს, ციხის ყოფილ ინსპექტორს, რომელიც უფრო დიდი ჩინით სამძებრო პოლიციაში გადმოიყვანეს. ამ უკანასკნელმა ორი დღის ვადა მოითხოვა, რათა ზუსტად გაეგო, ვისგან შეიძლებოდა ცნობების მიღება.

ორი დღის შემდეგ ვილფორმა მიიღო შემდეგი ბარათი:

«პიროვნებას, რომელსაც გრაფ მონტე-კრისტოს უწოდებენ, ახლოს იცნობს მდიდარი უცხოელი, რომელიც ზოგჯერ ჩამოდის ხოლმე პარიზში და ამჟამადაც აქ იმყოფება; მას იცნობს აგრეთვე აბატი ბუზონი, სიცილიელი მღვდელი, რომელმაც აღმოსავლეთში თავისი კეთილი საქმეებით გაითქვა სახელი».

ვილფორმა განკარგულება გასცა ამ უცხოელების შესახებ დაუყოვნებლივ შეეკრიბათ ზუსტი ცნობები. მეორე დღეს მისი ბრძანება შესრულებული იყო და აი, როგორი ცნობები მიიღო.

აბატი, რომელიც პარიზში მხოლოდ ერთი თვით ჩამოვიდა, ცხოვრობს სენ-სიუპლისის ეკლესიის უკან, პატარა ორსართულიან სახლში; ეს სახლი სულ ოთხი ოთახისაგან შედგება — ორია ზემოთ და ორი ქვემოთ. აბატი მისი ერთადერთი ბინადარია.

ქვედა სართულში მდებარეობს სასადილო ოთახი, მაგიდით, სკამებით და კაკლის ხის ბუფეტით. ხით მოპირკეთებული თეთრად შეღებილი სასტუმრო ოთახი, მოკლებულია ყოველვარ სამკაულებს, ხალიჩებს და კედლის საათს — როგორც ჩანს, პირად ცხოვრებაში აბატი კმაყოფილდება მხოლოდ აუცილებელი საგნებით.

მართალია, აბატი უპირატესობას აძლევს მეორე სართულის სასტუმრო ოთახს, ეს სასტუმრო ანუ უფრო სწორად ბიბლიოთეკა გატენილია ღვთისმეტყველების

წიგნებით და ხელნაწერებით; ამ ოთახში, როგორც მისი კამერდინერი ამბობს, იგი თვეობით იკეტება. კამერდინერი მნახველებს ათვალთვლებს კარებში გამოჭრილი პატარა მოძრავი სარკმელიდან და თუ მათი სახეები მისთვის უცნობია, ან არ მოსწონს, პასუხობს, რომ ბატონი აბატი პარიზში არ არისო; ბევრი ამ პასუხს სჯერდება, რადგან იციან, რომ აბატი ბევრს მოგზაურობს და ეს მოგზაურობა ზოგჯერ ხანგრძლივია.

ერთი სიტყვით, შინ არის აბატი თუ არა, პარიზშია თუ ქაიროში, იგი მუდამ ეხმარება ღარიბებს, და ეს პატარა სარკმელი ემსახურება მოწყალეებას, რომელსაც თავის ბატონის სახელით კამერდინერი განუწყვეტლივ არიგებს.

ბიბლიოთეკის გვერდით მოთავსებულია საწოლი ოთახი. უფარდებო საწოლი, უტრეხტის ყვითელ ხავერდგადაკრული ოთხი სავარძელი და ერთი დივანი საწიგნესთან ერთად შეადგენს ამ ოჯახის მთელ ავეჯს.

რაც შეეხება ლორდ უილმორს, ის ცხოვრობდა ფონტენ სენ-ჟორჟის ქუჩაზე. ეს ერთი იმ ინგლისელ ტურისტთაგანი იყო, რომლებიც მოგზაურობაში მთელ თავის ქონებას ხარჯავდნენ. ის ქირაობს ყოველმხრივ კეთილმოწყობილ ბინას, სადაც დღეში მხოლოდ ორ-სამ საათს ატარებს და იშვიათად ათევეს ღამეს. მისი ერთადერთი უცნაურობა იმაში მდგომარეობს, რომ არაფრით არ სურს ფრანგულად ლაპარაკი, თუმცა, როგორც ამტკიცებენ, ფრანგულად შესანიშნავად წერს.

მეორე დღეს, როდესაც ეს ძვირფასი ცნობები მეფის პროკურორს წარუდგინეს, ფერუს ქუჩის კუთხეში ეტლიდან გადმოსულმა ვიდაცა კაცმა მუქმწვანედ შეღებილ კარიბჭესთან დააკაკუნა.

— ბატონი აბატი დილიდანვე გასულია, — უპასუხა კამერდინერმა.

— მე შემემლო არ დავჯერებოდი ასეთ პასუხს, — უპასუხა მოსულმა, — იმიტომ რომ ისეთი პიროვნების დავალებით მოვდივარ, რომლისთვისაც ყველა ყოველთვის შინ არის, მაგრამ კეთილი ინებეთ და გადაეცით აბატ ბუზონის...

— ხომ გითხარით, შინ არ არის-მეთქი, — უპასუხა კამერდინერმა.

— კარგი, მაშ, როდესაც დაბრუნდება, ეს ბარათი და დაბეჭდილი ქაღალდი გადაეცით. ამ საღამოს რვა საათზე აბატი ბუზონი შინ იქნება?

— რასაკვირველია, ბატონო, თუკი სამუშაოს არ ჩაუჯდა: მაშინ კი ეს იგივეა, რომ თითქო შინ არ იყოს.

— კარგი, მაშ ამ საღამოს დათქმულ საათზე მოვალ, — უთხრა უცნობმა და გაეცალა.

მართლაც დათქმულ საათზე ის კაცი იმავე ეტლით მოვიდა. მაგრამ ამჯერად ეტლი ფერუს ქუჩის კუთხეში კი არ გაუჩერებია, არამედ მუქმწვანე კარიბჭესთან მიიყვანა. დააბრახუნა, კარიბჭე გაუღეს და იგი შევიდა.

— ბატონი აბატი შინ არის? — იკითხა მან.

— დიახ, ბიბლიოთეკაში მუშაობს; თქვენ მოგელით, ბატონო, — უპასუხა კამერდინერმა.

უცნობი საკმაოდ ძნელად ასასვლელ კიბეს აჰყვა და მაგიდასთან, რომელიც განათებული იყო ვეებერთელა აბაჟურიანი ლამპის შუქით, მაშინ, როდესაც ოთახის დანარჩენი ნაწილი სიბნელით იყო მოცული, დაინახა მღვდლის სამოსელში გამოწყობილი აბატი, რომელსაც თავი დაფარული ჰქონდა წამოსასხამით. ასეთ წამოსასხამებს შუა საუკუნეებში სწავლულნი იხურავდნენ ხოლმე.

— პატივი მაქვს ბატონ ბუზონის ველაპარაკო? — ჰკითხა უცნობმა.

— დიახ, ბატონო, — უპასუხა აბატმა, — თქვენ კი ის პიროვნება ბრძანდებით, რომელიც ციხის ყოფილმა ინსპექტორმა ბატონმა ბოვილმა პოლიციის პრეფექტის სახელით გამოგაგზავნათ?

— დიახ, ბატონო, — უპასუხა მოსულმა ერთგვარი ყოყმანით და ოდნავ სიწითლემ გადაჰკრა.

აბატმა გაისწორა დიდი სათვალე, რომელიც არა მარტო თვალებს, არამედ შუბლსაც უფარავდა, ხელახლა დაჯდა, თან მოსულს ანიშნა — დაბრძანდითო.

— გისმენთ, ბატონო, — უთხრა აბატმა ძლიერი იტალიური აქცენტით.

— მისია, რომელიც მე ჩემს თავზე ავიღე, ბატონო ჩემო, — დაიწყო მოსულმა ისე, თითქოს თითოეულ სიტყვას სწონის და ძლივს ლაპარაკობსო. — სანდოა იმისთვისაც, ვინც ასრულებს და იმისთვისაც, ვისაც მიმართავენ.

აბატმა თავი დაუკრა.

— დიახ, — განაგრძო უცნობმა, — თქვენი პატიოსნება, ბატონო აბატო, კარგად არის ცნობილი პოლიციის პრეფექტისათვის, რომელიც, როგორც თანამდებობის პირი, ისე მოგმართავს და სურს გაიგოს ერთი რამ, რითაც დაინტერესებულია სამძებრო პოლიცია, რომლის სახელითაც მე თქვენთან გამოვცხადდი. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, ბატონო აბატო, რომ არც მეგობრული კავშირი, არც პირადი მოსაზრება არ გაიძულებთ სიმართლე დაუმალოთ მართლმსაჯულებას.

— რასაკვირველია, თუ ის, რის გაგებაც თქვენ გსურთ, არაფრით შელახავს ჩემს სინდისს. მე მღვდელი ვარ, ბატონო, და აღსარების საიდუმლოება, მაგალითად, ცნობილი უნდა იყოს მხოლოდ ჩემთვის და ღვთის სამართლისთვის და არა ჩემთვის და ადამიანთა მართლმსაჯულებისთვის.

— ოჰ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ბატონო აბატო, — უთხრა უცნობმა, — ყოველ შემთხვევაში, თქვენს სინდისს არ შევაშფოთებთ.

ამ სიტყვებზე აბატი აბაჟურის კიდეს ისე დააწვა, რომ საწინააღმდეგო მხარე აიწია და შუქი მთლიანად უცნობს მიადგა, აბატის სახე კი ჩრდილში დარჩა.

— მომიტევეთ, ბატონო, მაგრამ ეს შუქი თვალებს საშინლად მჭრის. — უთხრა პრეფექტის პოლიციის წარმომადგენელმა.

აბატმა მწვანე თალფაქი ჩამოუშვა.

— ახლა, ბატონო, გისმენთ. ილაპარაკეთ.

— ვიწყებ. თქვენ იცნობთ გრაფ მონტე-კრისტოს?

— თქვენ მხედველობაში გყავთ ბატონი ძაკონე?

— ძაკონე!.. განა მას მონტე-კრისტო არა ჰქვია?

— მონტე-კრისტო ადგილის, ან უფრო სწორედ, კლდის სახელია, და არა გვარი.

— ეგრე იყოს; სიტყვებზე ნუ ვიკამათებთ, და რაკი მონტე-კრისტო და ძაკონე ერთი და იგივე პიროვნებაა...

— აბსოლუტურად ერთი და იგივე.

— ვილაპარაკოთ ბატონ ძაკონეზე.

— ვილაპარაკოთ.

— მე გკითხეთ, თუ იცნობთ-მეთქი?

— ძალიან კარგადაც.

— ვინ არის იგი?

— მალტის მდიდარი გემთმეპატრონის ვაჟიშვილი.

— დიახ, ეს მეც ვიცი. ასე ამბობენ, მაგრამ თქვენც მიხვდებით, რომ პოლიცია ვერ დაკმაყოფილდება იმით, რასაც «ლაპარაკობენ».

— ესეცაა, რომ — უთხრა აბატმა ნაზი ღიმილით, — თუ ის, რასაც «ლაპარაკობენ», მართალია, იძულებული ვხდებით ამით დავკმაყოფილდეთ, და პოლიციაც ისე მოიქცეს, როგორც ყველა.

— მაგრამ თქვენ დარწმუნებული ხართ იმაში, რასაც ლაპარაკობთ?

— ეგ როგორ! «თუ დარწმუნებული ვარ?»

— გამიგეთ, ბატონო, მე ეჭვი არ მეპარება თქვენს გულწრფელობაში; მხოლოდ გეკითხებით, დარწმუნებული თუ ხართ-მეთქი?

— მისმინეთ, მე ვიცნობდი ძაკონეს მამას.

— ჰო!

— დიახ, ჯერ კიდევ ბავშვობაში მის ვაჟიშვილთან რამდენჯერ მითამაშნია ნავთსაშენში.

— მაგრამ მისი გრაფის ტიტული?

— ხომ იცით, ამის ყიდვა შეიძლება.

— იტალიაში?

— ყველგან.

— მაგრამ მისი უსაზღვრო სიმდიდრე, როგორც ისევ ლაპარაკობენ...

— ეს მართალია, — უპასუხა აბატმა, — მისი სიმდიდრე მართლაც უსაზღვროა.

— თქვენი აზრით, მაინც რამდენი უნდა იყოს?

— ალბათ, წელიწადში ასორმოდდაათი—ორასი ათასი ლივრი.

— ჰო, ეს სავსებით მისაღებია, — უთხრა უცნობმა, — თორემ სამ და ოთხ მილიონზედაც კი ლაპარაკობენ.

— ორასი ათასი ლივრი წლიური შემოსავალი, ბატონო, სწორედ ოთხი მილიონის კაპიტალსა ჰქმნის.

— მაგრამ სამ-ოთხ მილიონ წლიურ შემოსავალზე ლაპარაკობენ.

— ეს შეუძლებელია.

— თქვენ იცნობთ მის კუნძულ მონტე-კრისტოს?

— რასაკვირველია, მას იცნობს ყველა, ვისაც პალერმოდან, ნეაპოლიდან ან რომიდან საფრანგეთში ზღვით უმოგზაურია: გემები მას გვერდს ჩაუვლიან ხოლმე.

— ირწმუნებიან, ძალიან მომხიბვლელი ადგილიაო.

— ეს კლდეა.

— კი მაგრამ, გრაფმა რატომ იყიდა კლდე?

— სწორედ იმიტომ, რომ გრაფი გამხდარიყო. თუ გინდათ იტალიაში გრაფი იყოთ, ჯერ საგრაფოს უნდა ფლობდეთ.

— თქვენ, ალბათ, რაიმე გაგიგონიათ ბატონი ძაკონეს ჭაბუკობის თავგადასავალის შესახებ?

— მამის?

— არა, შვილის.

— ჰო, აი, ამას კი დარწმუნებით ვერ გეტყვით, იმიტომ, რომ ჩემი მეგობარი სწორედ ჭაბუკობის წლებში დავკარგე მხედველობიდან.

— ის ომში იყო?

— ვგონებ სამხედრო სამსახურში იყო.

— რომელ ნაწილებში?

— ფლოტში.

— მითხარით, თქვენ მისი სულიერი მამა არა ხართ?

— არა, ბატონო; ის ვგონებ ლუთერანია.

— როგორ ლუთერანი?

— მე ვამბობ, «ვგონებ»-მეთქი; და არ ვამტკიცებ. თუმცა, მე მეგონა, საფრანგეთში რელიგიის თავისუფლებაა, არა განა?!

— რასაკვირველია, და ჩვენ ახლა გვანტერესებს არა მისი რელიგიური რწმენა, არამედ მისი საქმიანობა; ბატონ პოლიციის პრეფექტის სახელით წინადადებას გაძლევთ, გვითხრათ ყველაფერი, რაც მის შესახებ იცით.

— მას ძალზე ქველმოქმედ ადამიანად თვლიან; დიდი დამსახურებისათვის, რომელიც მან აღმოსავლეთის ქრისტიანებს აღმოუჩინა, ჩვენმა წმინდა მამა პაპმა იგი ქრისტეს ორდენის კავალერი გახადა. ამ ჯილდოს იგი მხოლოდ მეფის შთამომავლებს ანიჭებს. მას ხუთი თუ ექვსი მაღალი ხარისხის ორდენი აქვს იმ დამსახურებისათვის, რომელიც მეფეებს თუ სახელმწიფოებს გაუწია.

— ამ ორდენებს ატარებს?

— არა, მაგრამ ამაყობს ამ ორდენებით; ის ამბობს, რომ კაცობრიობის კეთილისმყოფელთათვის მიცემული ჯილდოები უფრო მოსწონს, ვიდრე ადამიანთა გამნადგურებელთათვის მიცემული.

— მაშ ეს კაცი კვაკერია?

— დიახ, მაგრამ არა ფართო ფარგლებიანი ქუდით და ყავისფერი სერთუკით.

— ყავს მეგობრები?

— დიახ, ყველა, ვინც მას იცნობს, მისი მეგობარია.

— კი მაგრამ, ვინმე მტერი ხომ მაინც ჰყავს?

— ერთადერთი.

— რა ჰქვია?

— ლორდ უილმორი.

— სად არის იგი?

— ახლა პარიზშია.

— და მას შეუძლია ცნობები მომაწოდოს?

— ძალიან ძვირფასი. ის ინდოეთში იმ დროს იმყოფებოდა, როდესაც ძაკონეც იქ იყო.

— იცით სად ცხოვრობს იგი?

— სადღაც შოსე-დ'ანტენზე; მაგრამ მე არ ვიცი არც ქუჩა და არც სახლის ნომერი.

— თქვენ გეჯავრებათ ის ინგლისელი?

— მე მიყვარს ძაკონე, ის კი მას სძულს; ამიტომ ჩვენ გულცივი დამოკიდებულება გვაქვს.

— როგორ გგონიათ, ბატონო აბატო, ამას გარდა გრაფი მონტე-კრისტო არასოდეს ყოფილა საფრანგეთში?

— ჰო, ამაზე კი შემიძლია ზუსტად გიპასუხოთ. საფრანგეთში, ბატონო, იგი არასოდეს ყოფილა: ექვსი თვის წინ მომმართა, რომ მისთვის საჭირო ცნობები შემეკრიბა. მე თვითონაც არ ვიცოდი, როდის ვიქნებოდი პარიზში და ამიტომ ბატონი კავალკანტი გავუგზავნე.

— ანდრეა?

— არა; ბარტოლომეო, მამა;

— ძალიან კარგი, ბატონო; მე მხოლოდ ერთი შეკითხვაღა დამრჩა და პატიოსნების, კაცთმოყვარეობის და რელიგიის სახელით მოვითხოვ უქარაგმოდ მიპასუხოთ.

— ბრძანეთ, ბატონო.

— იცით თუ არა რა მიზნით იყიდა გრაფმა სახლი ოტეილში?

— რასაკვირველია, მან ეს თვითონ მითხრა.

— ბრძანეთ, რა მიზნით?

— იმ მიზნით, რომ შეშლილთა საავადმყოფო მოეწყო, ისეთი, როგორც პალერმოში ბარონ პიზანიმ დააარსა, გაგიგონით ამ საავადმყოფოს ამბავი?

— გამიგონია.

— ეს შესანიშნავი დაწესებულებაა.

და ამ სიტყვებზე აბატმა სტუმარს თავი ისეთი სახით დაუკრა, თითქოს უნდოდა მიეხვედრებინა, წინააღმდეგი არა ვარ, ისევ შეწყვეტილ სამუშაოს დავუბრუნდეთ.

უცნობი მიუხვდა აბატს, ან შეიძლება ყველა თავისი კითხვა ამოწურა და წამოდგა. აბატმა იგი კარამდე მიაცილა.

— თქვენ უხვად არიგებთ მოწყალებას, — უთხრა უცნობმა, — და თუმცა თავი მდიდარ ადამიანად მოგაქვთ, მინდოდა თქვენი ღარიბებისათვის ერთი რამ შემომეთავაზებინა.

— გმადლობთ, ბატონო; მაგრამ ერთადერთი, რასაც ამ ქვეყნად ყველაზე მეტად ვუფრთხილდები, ის არის, რომ სიკეთე, რომელსაც მე ვაკეთებ, ჩემგან გამოდიოდეს.

— მაგრამ მაინც...

— ეს ჩემი უცვლელი გადაწყვეტილებაა, მაგრამ ხომ მოგეხსენებათ: ეძიებდეთ და ჰპოვებდეთო. ეჰ, ყოველ მდიდარს გზაზე იმდენი სიღარიბე შეხვდება.

აბატმა კარი გააღო და ერთხელ კიდევ დაუკრა თავი; სტუმარმაც თავის მხრივ თავი დაუკრა და გავიდა.

ეტლმა იგი პირდაპირ ვილფორთან მიიყვანა.

ერთი საათის შემდეგ ეტლი ისევ გამოვიდა და ამჯერად ფონტენ-სენ-ჟორჟის ქუჩისკენ გაემართა. იგი გაჩერდა 15 სახლთან. სწორედ აქ ცხოვრობდა ლორდი უილმორი.

უცნობი ლორდი უილმორს მიღებას თხოვდა. ეს მიღება საღამოს ათი საათისათვის დაუნიშნა ლორდმა. ათს ათი წუთი აკლდა, როცა ბატონი პოლიციის პრეფექტის წარმომადგენელი გამოცხადდა, მაგრამ მას უთხრეს, ლორდი უილმორი, ეს სიზუსტისა და პუნქტუალობის განსახიერება, ჯერ არ დაბრუნებულა, მაგრამ ათ საათზე უეჭველად მოვაო.

უცნობი სასტუმრო ოთახში უცდიდა.

ეს სასტუმრო არაფრით გამოირჩევა ჩვეულებრივ მოწყობილ სასტუმრო ოთახებისაგან.

ბუხარზე იდგა სევრის ორი თანამედროვე ლარნაკი, საათი ამურით, რომელიც მშვილდს ეზიდებოდა; ორგანოფილებიანი სარკის გვერდით ორი გრავიურა ეკიდა — ერთზე გამოხატული იყო ჰომეროსი თავისი მძლოლითურთ, მეორეზე — ბელიზარი, რომელიც მოწყალებას ითხოვს. ნაცრისფერ შპალერს ნაცრისფერივე ნაყშები ჰქონდა; ავეჯს წითელი მაუდი ეკრა. ასეთი იყო ლორდ უილმორის სასტუმრო ოთახი.

იგი განათებული იყო მქრქალი ფერის მრგვალი შუშებით, რომლებიც სუსტ ანარეკლს იძლეოდნენ, თითქოს პრეფექტის პოლიციის წარმომადგენლის გადაღლილი მხედველობისათვის განგებ შეუფუებიათო.

ათი წუთის შემდეგ საათმა ათი დაჰკრა; მეხუთე დარტყმაზე კარი გაიღო და ლორდი უილმორი შემოვიდა.

ლორდი უილმორი იყო საკმაოდ მაღალი კაცი, არაჩვეულებრივი წითური ქილვაშებით, ძალზე თეთრი სახის კანით, ქერა, შეჭადარავებული თმით. იგი ჩაცმული იყო წმინდა ინგლისური ექსცენტრიულობით: ესე იგი, ეცვა ოქროს დილუბიანი ლურჯი ფრაკი მაღალი პიკის საყელოთი, ისეთი, როგორსაც 1811 წელს

ატარებდნენ, თეთრი კაზმირის ჟილეტი და ნანკის თეთრი შარვალი. რომელიც მისთვის ძალიან მოკლე იყო და რომელიც იმავე მატერიის პაქანაგების წყალობით მუხლამდე არ აღიოდა.

პირველი მისი სიტყვები ასეთი იყო:

— თქვენთვის ცნობილია, ბატონო, რომ ფრანგულად არ ვლაპარაკობ?

— მე, ყოველ შემთხვევაში, ვიცი, რომ თქვენ ჩვენს ენაზე ლაპარაკი არ გიყვართ, — უთხრა პოლიციის პრეფექტის წარმომადგენელმა.

— მაგრამ თქვენ შეგიძლიათ ილაპარაკოთ, — განაგრძო ლორდმა უილმორმა, — მართალია არ ვლაპარაკობ, მაგრამ ყველაფერი მესმის.

— მე კი, — გამოეპასუხა უცნობი და ინგლისურ ენაზე გადავიდა, — მე საკმაოდ კარგად ვლაპარაკობ ინგლისურად, რათა ეს საუბარი ჩავატარო. ნუ შეწუხდებით, ბატონო.

— ჰო! — წარმოთქვა ლორდ უილმორმა წმინდა ბრეტონელისათვის დამახასიათებელი ინტონაციით.

პოლიციის პრეფექტის წარმომადგენელმა ლორდ უილმორს სარეკომენდაციო წერილი გადასცა. უკანასკნელმა იგი ნამდვილი ინგლისური ფლეგმატობით წაიკითხა; შემდეგ, როდესაც კითხვა დაამთავრა, ინგლისურად თქვა:

— მესმის, ძალიან კარგად მესმის.

უცნობმა შეკითხვების მიცემა დაიწყო.

ეს შეკითხვები თითქმის ისეთივე იყო, როგორც მან აბატ ბუზონის მიმართა. მაგრამ ლორდი უილმორი, გრაფ მონტე-კრისტოსადმი მტრულად განწყობილი, ისე თავშეკავებული არ იყო, როგორც აბატი, ამიტომ მისი პასუხები გაცილებით უფრო ურცელი გამოვიდა. იგი მოყვა მონტე-კრისტოს ახალგაზრდობის ამბავს. მისი სიტყვით, მონტე-კრისტო ათი წლისა იყო, როდესაც ერთ-ერთ იმ პატარა ინდოელი მთავრის სამსახურში შევიდა, რომლებიც მუდამ ინგლისს ეომებოდნენ; აი, სწორედ პირველად იქ შეხვედროდა მას ლორდი უილმორი, და მათ ერთმანეთის წინააღმდეგ უბრძოლიათ. ამ ომის დროს ძაკონე ტყვედ წაუყვანიათ ინგლისში და ბონტში მოუთავსებიათ, იქიდან ცურვით გამოპარულა. ამის შემდეგ დაწყებულა მისი მოგზაურობა, მისი დუელები და სამიჯნურო თავგადასავლები. საბერძნეთში იფეთქა აჯანყებამ და ის საბერძნეთის ჯარში ჩაწერილა. აქ სამსახურში ყოფნის დროს თესალიის მთებში ვერცხლის საბადოები აღმოუჩენია, მაგრამ ამის შესახებ არავისთვის არაფერი უთქვამს. ნავარინის შემდეგ, როდესაც საბერძნეთის მთავრობა განმტკიცდა, მეფე ოტონისათვის ამ საბადოების დამუშავების პრივილეგია უთხოვია და მიუღია კიდევ. აი, სწორედ აქედან მოდის მისი უსაზღვრო სიმდიდრეო; ლორდ უილმორის სიტყვით, იგი გრაფს წელიწადში ერთი მილიონიდან ორ მილიონამდე შემოსავალს აძლევდა; მაგრამ შეიძლებოდა უცებ გამოლეულიყო, თუ მადანი გამოიფიტებოდა.

— იცით, რისთვის ჩამოვიდა იგი საფრანგეთში? — ჰკითხა სტუმარმა.

— მას სურს რკინიგზის მშენებლობებზე სპეკულაცია გასწიოს, — უთხრა ლორდ უილმორმა; — გარდა ამისა, გამოცდილი ქიმიკოსი და ძალიან კარგი ფიზიკოსია; მან გამოიგონა ახალი ტიპის ტელეგრაფი და უნდა ხმარებაში შეიტანოს.

— დაახლოებით რამდენს ხარჯავს წელიწადში? — ჰკითხა პოლიციის პრეფექტის წარმომადგენელმა.

— ხუთას თუ ექვსას ათას ფრანკს, — თქვა ლორდმა, — ის ძუნწია.

ცხადი იყო, რომ ინგლისელს შური ალაპარაკებდა და რაკი არ იცოდა როგორ დაედრახა, სიძუნწე დააბრალა.

- იცით რამე მისი სახლის შესახებ ოტეილში?
- რასაკვირველია.
- აბა, რა იცით?
- თქვენ მეკითხებით, რა მიზნით იყიდა იგი?
- დიახ.

— ჰოდა, აი რისთვის. გრაფი სპეკულანტია და უეჭველია მისი ცდები და უტოპიები გააღატაკებს: ის ამტკიცებს, რომ ოტეილში, იმ სახლის სიახლოვეს, რომელიც მან იყიდა, არის მინერალური წყარო, რომელსაც შეუძლია კონკურენცია გაუწიოს ბანერდე-ლუმონის და კოტრეს სამკურნალო წყლებს. ამ სახლში ის აპირებს Badehaus-ის მოწყობას, როგორც გერმანელები ამბობენ. მან ორჯერ თუ სამჯერ უკვე გადათხარა თავისი ბაღი, რათა იმ წყაროსათვის მიეგნო, მაგრამ ვერაფერი აღმოაჩინა; ამიტომ, აი ნახავთ, მოკლე ხანში მისი სახლის არემარეში მდებარე ყველა სახლს იყიდის. და რაკი მე მასზე გაბრაზებული ვარ, იმედი მაქვს, თავის რკინიგზაზე, თავის ელექტროტელეგრაფზე ან თავის აბაზანების ექსპლოატაციაზე გაღატაკდება. მე ფეხდაფეხ დავყვები და იმედი მაქვს გავიხარებ მისი გაღატაკებით, რომელიც ადრე თუ გვიან გარდუვალია.

— კი მაგრამ, რატომ უყურებთ ასე მტრულად? — ჰკითხა მოსულმა.

— იმიტომ რომ, — უპასუხა ლორდ უილმორმა, — იმიტომ რომ, როცა ის ინგლისში იყო, ერთ-ერთი ჩემი მეგობრის ცოლი შეაცდინა.

— კი მაგრამ, თუ გაბრაზებული ხართ, რატომ შურს არ იძიებთ?

— მე უკვე სამჯერ შევებრძოლე გრაფს, — უთხრა ინგლისელმა: — პირველად დამბაჩებით, მეორედ დაშნებით, მესამედ — ესპადრონებით.

— როგორი შედეგები მოჰყვა ამ დუელებს?

— პირველად მკლავი დამიმტვრია, მეორედ დაშნა ფილტვებში გამირჭო, და მესამედ აი, ეს ჭრილობა მომაყენა.

ამ სიტყვებზე ინგლისელმა ყურებამდე აწეული საყელო გადაიწია და უჩვენა ჭრილობა, რომლის სიწითლე მეტყველებდა, რომ იგი ახალი წარმშობისა იყო.

— ასე რომ, მე მასზე ძალიან გაბრაზებული ვარ, — გაიმეორა ინგლისელმა, — და მხოლოდ ჩემი ხელით მოკვდება.

— მაგრამ მანამდე, ალბათ, ჯერ კიდევ შორსაა, — თქვა პრეფექტის წარმომადგენელმა.

— ჰო, — წამოიძახა ინგლისელმა, — მე ყოველდღე დავდივარ ტირში, ხოლო დღეგამომშვებით გრიზიე დადის ჩემთან.

ეს იყო ყველაფერი, რაც უნცობს უნდა გაეგო, ან უფრო სწორად, ყველაფერი, რაც ინგლისელმა იცოდა. ამიტომ აგენტი წამოდგა, ლორდ უილმორს თავი დაუკრა, და როდესაც ეს უკანასკნელი ინგლისური სიცივითა და თავაზიანობით გამოეთხოვა, წავიდა.

თავის მხრივ ლორდ უილმორი, როდესაც გაიგონა, რომ აგენტმა ქუჩის კარი გაიხურა, თავის საწოლ ოთახისაკენ გაემშურა, ერთი თვალის დახამხამებაში ჩამოიცილა ქერა თმა, წითური ქილვაშები, ჩადგმული ყბები, ჭრილობა და ისევ დაიბრუნა შავი თმა, მქრქალი ფერი და გრაფ მონტე-კრისტოს მარგალიტის კბილები.

ისიც მართალია, რომ ბატონ დე ვილფორის სახლში დაბრუნდა არა პოლიციის პრეფექტის წარმომადგენელი, არამედ თვითონ ბატონი დე ვილფორი.

ორივე ამ შეხვედრამ მეფის პროკურორი რამდენადმე დაამშვიდა, იმიტომ რომ, თუ რაიმე განსაკუთრებულად დამამშვიდებელი არ გაიგო, სამაგიეროდ არც რაიმე შესაშფოთებელი გაუგია.

ყოველივე ამის წყალობით, მეფის პროკურორმა პირველად ოტეილის სადილის შემდეგ ღამე რამდენადმე მშვიდად გაატარა.

თავი XIII

საზაფხულო მეჯლისი

ივლისის ყველაზე ცხელი დღეები იდგა, ჩვეულებრივ გათენდა ის შაბათი, როდესაც მორსერებთან მეჯლისი უნდა შემდგარიყო.

სადამოს ათი საათი იყო. გრაფის ბაღის ვეებერთელა ხეები გარკვევით იხატებოდნენ ვარსკვლავებით მოჭედილი ცის ლაჟვარდოვან ფონზე, სადაც დაცურავდა ღრუბლის ნაფლეთები, ცოტა ხნის წინათ დამცხრალი ქარიშხლის ნაშთი.

ქვემო სართულის სასტუმრო ოთახიდან მოისმოდა მუსიკის, ვალსისა და გალოპის მოცეკვავეთა ფეხის ხმაური, ხოლო რიკულებიანი დარბაზებიდან სინათლის კამკაშა სხივთა კონა იჭრებოდა.

ბაღში ტრიალებდა ათამდე მსახური, რომლებსაც ოჯახის დიასახლისმა, დამშვიდებულმა იმით, რომ თანდათან გამოიდარა, ბრძანება მისცა ვახშამი იქ გაეწყო.

ბოლომდე გადაწყვეტილი არ იყო ვახშმისათვის სუფრა სასადილო ოთახში გაეშალათ, I თუ კორდის დიდი კარავის ქვეშ. ვარსკვლავებით მოჭედილმა საუცხოო ლურჯმა ცამ საკითხი კარავისა და კორდის სასარგებლოდ გადაწყვიტა.

ბაღის ხეივნებში, იტალიურ ჩვეულებისამებრ, სხვადასხვა ფერის ფარნებს ანთებდნენ, ხოლო ვახშმისათვის გაშლილ სუფრაზე სანთლებსა და ყვავილებს ალაგებდნენ. ისე როგორც ეს მიღებულია იმ ქვეყნებში, სადაც რამდენადმე მაინც ესმით სუფრის კულტურა — სახე კულტურისა, რომელიც დამთავრებული ფორმით ყველაზე იშვიათად გვხვდება.

როდესაც გრაფინია დე მორსერი, მოსამსახურეებისათვის განკარგულებების გაცემის შემდეგ, სასტუმრო ოთახში დაბრუნდა, ოთახები უკვე სტუმრებით ივსებოდა. მათ იზიდავდა არა იმდენად გრაფის მაღალი მდგომარეობა, რამდენადაც მისი მეუღლის მომხიბვლელი სტუმართმოყვარეობა. ყველანი წინასწარ დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ მერსედესის კარგი გემოვნების წყალობით ამ მეჯლისზე ბევრი რამ იქნებოდა ისეთი, რაც შემდეგ სალაპარაკოდ ან შეიძლება მისაბამადაც გამოდგებოდა.

ქალბატონმა დანგლარმა, რომელიც ძალზე შეაშფოთა ჩვენს მიერ აღწერილმა ამბავმა, არ იცოდა წასულიყო თუ არა ქალბატონ დე მორსერთან; მაგრამ დილით მისი კარეტა შეხვდა ბატონ დე ვილფორის კარეტას, ვილფორმა ანიშნა და კარეტები ერთმანეთს მიუახლოვდნენ. მეფის პროკურორი ფანჯრიდან გადმოიხარა და ჰკითხა:

- თქვენ ხომ იქნებით ქალბატონ დე მორსერთან?
- არა, — უპასუხა ქალბატონმა დანგლარმა, — მე თავს ძალიან ცუდად ვგრძნობ.
- ძალიან ცდებით, — უთხრა ვილფორმა და მრავალმნიშვნელოვნად გადახედა.
- საჭიროა თქვენ იქ გნახონ.
- თქვენ ასე გგონიათ? — ჰკითხა ბარონესამ.
- მე ამაში დარწმუნებული ვარ.
- რაკი ასეა, ვიქნები.

და კარეტები სხვადასხვა მიმართულებით გაუდგნენ გზას. ამრიგად, ქალბატონი დანგლარი მეჯლისზე მოვიდა. მაყურებელს თვალს ჭრიდა არა მარტო მისი

სილამაზე, არამედ მისი თვალწარმტაცი ტანისამოსიც. ის სწორედ იმ დროს შემოვიდა, როდესაც მერსედესი მოპირდაპირე კარით შემოდიოდა.

გრაფინიამ ქალბატონ დანგლარის შესახვედრად ალბერი გაგზავნა. იგი ბარონესას მიუახლოვდა, მისი ტანსაცმლის გამო რამდენიმე სავსებით დამსახურებული ქათინაური უთხრა და ხელი გაუწოდა, რათა იმ მიმართულებით წაეყვანა, საითაც მოისურვებდა.

ამავე დროს ალბერმა ირგვლივ მიმოიხედა.

— ჩემს ქალიშვილს ეძებთ? — ჰკითხა ღიმილით ბარონესამ.

— უნდა გამოგიტყდეთ, რომ ასეა. — უთხრა ალბერმა. — ნუთუ იმდენად მკაცრი აღმოჩნდით, რომ იგი თან არ მოიყვანეთ?

— დამშვიდდით; იგი მადმუაზელ დე ვილფორს შეხვდა და ერთად მოდიან; ხედავთ, აი, ისინიც, ორივე თეთრ კაბებში გამოწყობილნი, ერთი კამელიების თაიგულით, მეორე კი კესანეს კონით, მაგრამ, ერთი მითხარით...

— თქვენც ვინმეს ეძებთ? — ჰკითხა ღიმილით ალბერმა.

— განა თქვენ გრაფ მონტე-კრისტოს არ ელით?

— ჩვიდმეტი! — უპასუხა ალბერმა.

— ამით რისი თქმა გსურთ?

— მე მინდა გითხრათ, — უთხრა სიცილით ალბერმა, — რომ თქვენ მეჩვიდმეტე მაძლევთ ამ შეკითხვას. ბედი აქვს გრაფს!.. შეიძლება მივულოცოთ.

— და თქვენ ყველას ისევე უპასუხებთ, როგორც მე?

— ჰო, მართლა, ბოდიში, არც კი მიპასუხია. დამშვიდდით, ქალბატონო, ეს მოდაში მიღებული კაცი ჩვენთან იქნება, ის დაგვდებს ასეთ პატივს.

— იყავით გუშინ ოპერაში?

— არა.

— ის იქ იყო.

— მართლა? და ამ ექსცენტრიულმა ადამიანმა რაიმე ახალი ორიგინალობა ხომ არ ჩაიდინა?

— განა უამისობა შეუძლია? ელსლერი «კოჭლ ეშმაკში» ცეკვავდა; ალბანელი თავადის ქალი აღფრთოვანებული იყო; კაჩუჩის შემდეგ გრაფმა თაიგულში საუცხოო ბეჭედი ჩადო და მშვენიერ მოცეკვავე ქალს გადაუგდო. ეს უკანასკნელი კი მადლობის ნიშნად მესამე მოქმედებაში მისი ბეჭდით გამოვიდა. მისი ალბანელი თავადის ქალიც მოვა?

— არა, არა, უარი უნდა თქვათ მისი ხილვის სიამოვნებაზე; ამ ქალის მდგომარეობა გრაფის სახლში საკმარისად გარკვეული არ გახლავთ.

— მისმინეთ, დამტოვეთ აქ და წადით, ქალბატონ დე ვილფორს მიესალმეთ, — უთხრა ბარონესამ, — მე ვხედავ, რომ მას თქვენთან საუბრის სურვილი ჰკლავს.

ალბერმა ქალბატონ დანგლარს თავი დაუკრა და ქალბატონ დე ვილფორისაკენ გაემშურა, რომელიც უკვე შორიდანვე მოემზადა მასთან სალაპარაკოდ.

— ნიძლავს დავდებ, — არ დააცადა თქმა ალბერმა, მე გეტყვით რის თქმას აპირებთ.

— ნუთუ? — თუ ზუსტად გამოვიცანი, გამომიტყდებით?

— დიახ.

— პატიოსან სიტყვას მაძლევთ?

— პატიოსან სიტყვას.

— თქვენ გინდათ მკითხოთ, აქ არის თუ არა გრაფი მონტე-კრისტო, ან მოვა თუ არა იგი.

— სრულიადაც არა. ახლა მე იგი არ მაინტერესებს. მე მინდა გკითხოთ, ფრანცის თუ იცით რამე?

— დიახ, გუშინ მისი წერილი მივიღე.

— რას გწერთ?

— წერილს ვაგზავნი და თვითონაც იმავე დღეს მოვემგზავრებიო.

— ძალიან კარგი. ახლა კი გრაფის ამბავი მითხარით.

— გრაფი მოვა, ნუ სწუხხართ.

— თქვენ იცით, რომ მას მარტო გრაფი მონტე-კრისტო არა ჰქვია?

— არა, არ ვიცი.

— მონტე-კრისტო — ეს კუნძულის სახელია, მას ამას გარდა გვარიც აქვს.

— არასოდეს გამიგონია.

— მაშ მე თქვენზე მეტი მცოდნია; მას ჰქვია მაკონე.

— შესაძლებელია.

— ის მალტელია.

— ესეც შესაძლებელია.

— გემთმეპატრონის ვაჟიშვილი.

— იცით რა, ყველაფერი ეს რომ ხმამაღლა მოყვით, დიდი წარმატება გექნებათ.

— მას ინდოეთში უმსახურია, თესალიაში ამუშავებს ვერცხლის მადნებს და პარიზში ჩამოვიდა, რათა ოტეილში მინერალური წყლების ექსპლოატაცია დაიწყოს.

— ღმერთმანი, ახალი ამბები თუ გინდა, — თქვა მორსერმა, — სწორედ ეს არის! ნებას მომცემთ გავიმეორრო?

— დიახ, მაგრამ თანდათანობით, და ნუ იტყვით, რომ ეს ჩემგან მოდის.

— რატომ? — იმიტომ, რომ ეს ყურმოკრული საიდუმლოებაა.

— ვისი?

— პოლიციის.

— მაშ, ამაზე უკვე ულაპარაკიათ...

— გუშინ სადამოს პრეფექტთან. ხომ გესმით, მთელი პარიზი აღელვებული იყო ამ არაჩვეულებრივი ფუფუნების ხილვით, და პოლიციამ ცნობები შეაგროვა.

— ოჰო, ისღა აკლიათ, რომ გრაფი მაწანწალასავით დაიჭირონ იმის გამო, რომ იგი ძალიან მდიდარია.

— სიმართლე ითქვას, ეს შეიძლება ასეც მომხდარიყო, ცნობები რომ ასეთი ხელსაყრელი არ აღმოჩენილიყო.

— საწყალი გრაფი! იცის კი მან, რა საშიშროება ემუქრება?

— არა მგონია.

— ასეთ შემთხვევაში საჭიროა მისი გაფრთხილება. როგორც კი მოვა, მაშინვე შევატყობინებ.

სწორედ ამ დროს მათ მიუახლოვდა ცოცხალთვალეებიანი შავგვრემანი ლამაზი ყმაწვილი კაცი და ქალბატონ დე ვილფორს თავი დაუკრა.

ალბერმა ხელი გაუწოდა.

— ქალბატონო, — თქვა ალბერმა, მაქვს პატივი წარმოგიდგინოთ მაქსიმილიან მორელი, სპაჰის კაპიტანი, ჩვენი ერთ-ერთი სახელოვანი და, რაც მთავარია, მამაცი ოფიცერთაგანი.

— მე უკვე მქონდა ბედნიერება გამეცნო ბატონი მორელი ოტეილში, გრაფ მონტე-კრისტოსთან, — უპასუხა ქალბატონმა დე ვილფორმა და შესამჩნევი გულგრილობით პირი მიიბრუნა.

ამ პასუხმა და განსაკუთრებით ამ ტონმა საწყალ მორელს გული შეუკუმშა; მაგრამ მას ჯილდო ელოდა: როდესაც შემოტრიალდა, კარებში თეთრ კაბაში გამოწყობილი ქალიშვილი დაინახა; მისი ფართოდ გაღებულ და თითქოს არაფრისმთქმელი თვალები მორელისაკენ იყვნენ მიპყრობილი; ახალგაზრდა ქალმა ტუჩებთან ნელა მიიტანა კესანეს თაიგული.

მორელმა გაიგო ეს მისალმება და თვალების იმავე გამომეტყველებით თავის მხრივ ცხვირსახოცი მიიტანა ტუჩებთან; და ეს დარბაზის სივრცით დაშორებული ორი ცოცხალი ქანდაკება, რომელთაც გული ძლიერად უცემდათ და მარმარილოსავით ცივი სახეები ჰქონდათ, — ერთი წუთით თავდავიწყებას მიეცნენ, ან, უფრო სწორად, ამ უსიტყვო ჭვრეტაში ყველაფერი დაივიწყეს.

ისინი შეიძლება დიდხანს მდგარიყვნენ ასე, ერთმანეთში შთანთქმულნი, და ვერავის შეემჩნია მათი თავდავიწყება, მაგრამ დარბაზში მონტე-კრისტო შემოვიდა.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ხელოვნური მიმზიდველობა იყო ეს თუ ბუნებრივი, სადაც არ უნდა გამოჩენილიყო გრაფი, ყველგან საერთო ყურადღებას იმსახურებდა. მაგრამ ეს ყურადღება არ აიხსნებოდა არც მისი წუნდაუდებლად გამოჭრილი, უბრალო და უორდენებო ფრაკით, არც ამოუქარგავი თეთრი ჟილეტით, არც არაჩვეულებრივად სწორ ფეხებზე შემოსხლეტილი შარვლით. — ის საზოგადოებას იპყრობდა მქრქალი სახის ფერით, შავი თმით, მშვიდი და ნათელი სახით, ღრმა და ნაღვლიანი თვალებით, ბოლოს არაჩვეულებრივად მოხაზული პირით, რომელიც ისე ადვილად გამოხატავდა ქედმაღლურ ზიზღს.

ბევრი მამაკაცი იყო მასზე ლამაზი, მაგრამ არავინ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, იმდენად მნიშვნელოვანი არ იყო. ყველაფერი მასში გონებისა და გრძნობის სიღრმეს გამოხატავდა. განუწყვეტელ გონებრივ მუშაობას მისი სახის ნაკვეთებისა, გამოხედვისა და თვით უმნიშვნელო მიმოხვრისთვისაც შეუდარებელი გამომეტყველება და სიმტკიცე მიენიჭებინა.

გარდა ამისა, ჩვენს პარიზულ საზოგადოებას, ესოდენ უცნაურს, შეიძლება არც კი შეემჩნია ყოველივე ეს, აქ დამალული რომ არ ყოფილიყო რაღაც უსაზღვრო სიმდიდრით მოვარაყებული საიდუმლოება.

ასე იყო თუ ისე, გრაფი ცნობისმოყვარე მზერის და მისალმებათა სეტყვის ქვეშ გრაფინია დე მორსერისაკენ გაეშურა; ქალბატონი დე მორსერი ყვავილებით მორთულ ბუხართან იდგა; მან კარების პირდაპირ ჩამოკიდებულ სარკეში დაინახა, როგორ შემოვიდა მონტე-კრისტო და შესახვედრად მოემზადა.

ამიტომ ქალბატონი დე მორსერი მისკენ დაძაბული ღიმილით სწორედ იმ დროს შემოტრიალდა, როდესაც იგი მოწიწებით მის წინ დაიხარა.

უეჭველია ქალი ფიქრობდა, რომ გრაფი დაელაპარაკებოდა; უეჭველია, გრაფიც თავის მხრივ ფიქრობდა, რომ ქალი რაიმეს ეტყოდა; მაგრამ არც ერთი ხმას არ იღებდა. ეტყობოდა, ამ წუთში უმართებულოდ მიაჩნდათ ბანალური სიტყვები.

მისალმების შემდეგ გრაფი მონტე-კრისტო ალბერისაკენ წავიდა, რომელიც მის შესახვედრად ხელებგაშლილი მოდიოდა.

— თქვენ უკვე ნახეთ ქალბატონი დე მორსერი? — ჰკითხა ალბერმა.

— ეს-ეს არის მქონდა პატივი მივსალმებოდი მას, — უპასუხა გრაფმა, — მაგრამ მამათქვენი ჯერ არ მინახავს.

— აი, ხომ ხედავთ? იგი პოლიტიკაზე ესაუბრება დიდად სახელგანთქმული პირების პატარა ჯგუფს.

— ნუთუ ყველა სახელგანთქმული ადამიანები არიან? მე კი არ ვიცოდი! მერედა რითი გაითქვეს სახელი? როგორც მოგეხსენებათ, სახელის მოხვეჭა მრავალნაირად შეიძლება.

— აი, იქ რომ დგას მაღალი, გამხდარი კაცი, მეცნიერია, მან რომის გარეუბნებში ხვლიკის ისეთი სახეობა აღმოაჩინა, რომელსაც ხერხემალი ერთი მალით მეტი აქვს, ვიდრე სხვებს, და აღმოჩენის შესახებ მოხსენება გააკეთა მეცნიერებათა აკადემიაში. ამის გამო მას დიდხანს ედავებოდნენ, მაგრამ საბოლოოდ გამარჯვება ამ მაღალ, გამხდარ კაცს დარჩა. მაღალ დიდი ხმაური გამოიწვია მეცნიერთა სამყაროში. მაღალი გამხდარი კაცი, მხოლოდ საპატიო ლეგიონის კავალერი იყო, ახლა კი მას ოფიცრის ჯვარი აქვს.

— მაღლობა ღმერთს, — თქვა მონტე-კრისტომ, — ჩემის აზრით, დამსახურებულად მიუღია ეს ჯილდო. ასე რომ, თუ კიდევ ერთი მაღა იპოვა, კომანდორად გახდიან?

— შესაძლებელია, — უთხრა მორსერმა.

— აი თურმე ვინ ყოფილა ის, რომელსაც თავში აზრი მოსვლია აქ მწვანედ ამოქარგული უცნაური ლურჯი ფრაკით მობრძანებულიყო?

— ეს ტანისამოსი მისი გამოგონილი როდია: ამაში დამნაშავეა რესპუბლიკა; იგი, როგორც მოგეხსენებათ, თავისი მხატვრული გემოვნებით იყო ცნობილი და რაკი უნდოდა აკადემიკოსები მუნდირებით შეემოსა, დავიდს¹ (¹ ლუი დავიდი — გამოჩენილი ფრანგი მხატვარი, რომელიც ხელოვნების დარგს ხელმძღვანელობდა საფრანგეთის რევოლუციის დროს (1748—1825).) დაავალა მათთვის კოსტიუმები დაეხატა.

— მაშ ეს კაცი აკადემიკოსია? — თქვა მონტე-კრისტომ.

— უკვე ერთი კვირაა ამ სწავლულთა ასამბლეას ეკუთვნის.

— რაში გამოიხატება მისი დამსახურება, მისი სპეციალობა?

— სპეციალობა? მე მგონი იგი ბაჭიებს თავში ქინძისთავეებს ურჭობს, ქათმებს ენდროთი კვებავს და ვეშაპის უღვაშით ძაღლებს ზურგის ტვინს აცლის.

— ამიტომ არის მეცნიერებათა აკადემიაში?

— არა, საფრანგეთის აკადემიაში.

— კი მაგრამ, საფრანგეთის აკადემია რა შუაშია?

— მე ფქვენ ახლა აგიხსნით; ამბობენ...

— რომ მისმა ცდებმა მძლავრად წასწიეს წინ მეცნიერება, არა?

— არა, რომ ის მშვენივრად წერს.

— ეს, ალბათ, უსაზღვროდ ეპირფერება თავმოყვარე ბაჭიებს, რომლებსაც იგი თავში ქინძისთავეებს ურჭობს, ქათმებს, რომლებსაც ის ძვლებს წითელ ფერად უღებავს და ძაღლებს, რომლებსაც ზურგის ტვინს აცლის?

ალბერმა გადაიხარხარა.

— აი, ეს ვინაა? — ჰკითხა გრაფმა.

— რომელი?

— აქედან მესამე.

— ჰო, დიდილოსფერ ფრაკში?

— დიახ.

— ეს მამაჩემის კოლეგაა. ამას წინათ მხურვალედ გამოვიდა იმის წინააღმდეგ, რომ პერების პალატის წევრებს მუნდირის ტარების უფლება მიკუთვნებოდათ. მის სიტყვას ამ საკითხზე დიდი წარმატება ხვდა; ის ცუდ დამოკიდებულებაში იყო

ლიბერალურ პრესასთან, მაგრამ მისმა კეთილშობილურმა პროტესტმა სასახლის განზრახვათა წინააღმდეგ ამ პრესას შეარიგა. ამბობენ, ელჩად ნიშნავენო.

— კი მაგრამ, რითი დაიმსახურა პერობა?

— ორი თუ სამი კომიკური ოპერა დაწერა, აქვს გაზეთი «საუკუნეს» ხუთი თუ ექვსი აქცია და ხუთი თუ ექვსი წელი ხმას აძლევდა სამინისტროს.

— ვაშა, ვიკონტ, — თქვა მონტე-კრისტომ სიცილით, თქვენ მომხიბვლელი ჩიჩერონე ხართ; ახლა ერთი სამსახური უნდა გთხოვოთ. ხომ გამიწევთ?

— რა არის ასეთი?

— ნუ გამაცნობთ ამ ვაჟბატონებს, ხოლო თუ ისინი მოისურვებენ ჩემს გაცნობას, გამაფრთხილეთ.

ამ წუთში გრაფმა იგრძნო, რომ ვიღაცამ მკლავში ხელი მოჰკიდა; იგი მობრუნდა და დანგლარი დაინახა.

— აჰ, ეს თქვენა ხართ, ბარონო? — თქვა მან.

— რატომ მეძახით ბარონს? — უთხრა დანგლარმა, — ხომ იცით, რომ მნიშვნელობას არ ვანიჭებ ჩემს ტიტულს. თქვენ კი არა გგავართ, ვიკონტ; თქვენ მას ძალიან უფრთხილდებით, არა?

— რასაკვირველია, — უპასუხა ალბერმა, ვიკონტი რომ არ ვიყო, არარაობად ვიქცეოდი, თქვენ კი თავისუფლად შეგიძლიათ გასწიოთ ბარონის ტიტული და მაინც მილიონერი დარჩეთ.

— ეს, მე მგონია, საუკეთესო ტიტულია ივლისის მონარქიის დროს, — თქვა დანგლარმა.

— საუბედუროდ, — ჩაერია მონტე-კრისტო, — მილიონერობა ისეთივე მუდმივი წოდება არაა, როგორც ბარონობა, საფრანგეთის პერობა ან აკადემიკოსობა; ამის დამამტკიცებელ საბუთად გამოგვადგებოდნენ ფრანკფურტელი მილიონერები ფრანკი და პულმანი, რომლებიც ეს-ეს არის გაკოტრდნენ.

— მართლა? — თქვა გაფითრებულმა დანგლარმა.

— დიახ. ეს ცნობა დღეს შიკრიკმა ჩამომიტანა; მე მათ ბანკში რაღაც მილიონამდე მქონდა; მაგრამ დროზე გამაფრთხილეს, და დაახლოებით ერთი თვის წინ უკან გამოვითხოვე ჩემი ფული.

— ღმერთო ჩემო! — თქვა დანგლარმა, — მათ ჩემს ბანკზე თორმეტი ათასი ფრანკის ვექსილები გადმომირიცხეს.

— მაშ, თქვენ გაფრთხილებული ხართ; ახლა მათი ხელმოწერა მხოლოდ ხუთი პროცენტი ღირს.

— დიახ, მაგრამ ძალიან გვიან გამაფრთხილეს; მე უკვე გავანადღე მათი თამასუქები, — თქვა დანგლარმა.

— რა გაეწყობა, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — აი, კიდევ ორასი ათასი ფრანკი, რომელიც სხვებს მოჰყვა...

— სსს... — შეაწყვეტინა დანგლარმა; — ამაზე ნულარ ვილაპარაკებთ, განსაკუთრებით კავალკანტის ვაჟიშვილთან, — დასძინა ბანკირმა და მონტე-კრისტოს მიუახლოვდა, შემდეგ სახე მიიბრუნა და ყმაწვილ კაცს გაუღიმა.

ალბერი გრაფს მოსცილდა, რათა თავის დედას მოლაპარაკებოდა, დანგლარი კი კავალკანტის ვაჟიშვილის მისასალმებლად გაეშურა.

მონტე-კრისტო ერთი წუთით მარტო დარჩა.

დარბაზში ჰაერი უფრო იხუთებოდა.

მსახურები სასტუმრო ოთახებში დაატარებდნენ ხილით და ნაყინით სავსე ლანგრებს.

მონტე-კრისტომ ოფლისაგან დასველებული სახე ცხვირსახოცით მოიწმინდა; მაგრამ უკან დაიხია, როდესაც მის წინ ლანგარი ჩამოატარეს და არაფერი გასაგრძელებელი არ აუღია.

ქალბატონი დე მორსერი მონტე-კრისტოს მხედველობიდან ერთი წუთითაც არ ჰკარგავდა. მან დაინახა, როგორ ჩაატარეს მის წინ ლანგარი, რომელსაც ხელიც კი არ დააკარა და, პირიქით, უკან დაიხია.

— ალბერ, — უთხრა მან შვილს, მიაქციე ყურადღება ერთ გარემოებას?

— სახელდობრ რას?

— გრაფმა არც ერთხელ არ მიიღო მამაშენის სადილზე მიპატიჟება.

— დიახ, მაგრამ იგი დათანხმდა ჩემთან ესაუზმა, და ეს საუზმე მისთვის საზოგადოებაში შესვლა იყო.

— შენ სხვა ხარ და გრაფ დე მორსერი სხვაა, — ჩაიჩურჩულა მერსედესმა, — მე კი მას შემოსვლის წუთიდან ვუთვალთვალებ.

— მერე?

— მას აქამდე ხელი არაფრისთვის წაუკარებია.

— გრაფი ძალიან თავდაჭერილი კაცია.

მერსედესმა ნაღვლიანად გაიღიმა.

— მიუახლოვდი და როდესაც ლანგარს ჩამოატარებენ, თხოვე რამე აიღოს.

— რატომ, დედა?

— მომანიჭე ეგ სიამოვნება, ალბერ, — უთხრა მერსედესმა.

ალბერმა დედას ხელზე აკოცა და გრაფს მიუახლოვდა.

მათ წინ ჩამოატარეს ლანგარი; ქალბატონმა დე მორსერმა დაინახა, ალბერი როგორ დაჟინებით ეპატიჟებოდა, ნაყინიანი ლამბაქიც კი აიღო და შესთავაზა, მაგრამ მონტე-კრისტომ ჯიუტი უარით უპასუხა.

ალბერი დედასთან დაბრუნდა; გრაფინია ძალზე გაფითრებული იყო.

— აი, ხედავ, — თქვა ქალმა, — უარი გითხრა.

— დიახ. კი მაგრამ, ეს რად გაწუხებთ?

— იცი, ალბერ, ქალები ხომ უცნაური ქმნილებები არიან. მესიამოვნებოდა, რომ გრაფს ჩემს სახლში თუნდაც ბროწეულის მარცვალი შეეჭამა. თუმცა მას შეიძლება არც კი მოსწონს ფრანგული კერძები, იქნებ რაიმე განსაკუთრებული გემოვნება აქვს.

— ღმერთო ჩემო, არა! მე თვითონ ვარ მოწმე, რომ იტალიაში ის ყველაფერს ჭამდა, ალბათ, დღეს თავს ცუდად გრძნობს.

— ესეც არ იყოს, — განაგრძო გრაფინიამ, — რაკი მან მთელი ცხოვრება ცხელ ქვეყნებში გაატარა, იქნებ სიცხე ისე არ აწუხებს, როგორც ჩვენ.

— არა მგონია; ის ჩიოდა სული მეხუთეობაო და იკითხა, თუ ფანჯრები გააღეს, რატომ ამასთანავე დარაბებიც არ გამოადესო.

— მართლა, მე მაქვს საშუალება, რომლითაც შემიძლია შევამოწმო ეს უარი მისი ურყევი გადაწყვეტილებაა თუ არა, — თქვა მერსედესმა და სასტუმროში გავიდა.

ერთი წუთის შემდეგ დარაბები გაიღო, ფანჯრის წინ გაზრდილი ჟასმინისა და ციცაბარდას ბუჩქებს იქით გამოჩნდა ფარნებით განათებული ბაღი და კარავის ქვეშ გაშლილი სუფრა.

მოცეკვავე წყვილებმა, ქალაღდის მოთამაშეებმა და მოსაუბრეებმა სიხარულისაგან შეჰკვივლეს; მათი ფილტვები სიამოვნებით სუნთქავდნენ ნაკადებად შემოსულ სუფთა ჰაერს.

იმავე წუთში გამოჩნდა ადრინდელზე მეტად გაფითრებული მერსედესი, მაგრამ ისეთი მტკიცე სახით, რომელიც იშვიათად ჰქონდა ხოლმე. ის პირდაპირ იმ ჯგუფისაკენ წავიდა, რომელიც მის ქმარს ეხვია გარშემო.

ნუ აჩერებთ აქ ჩვენს სტუმრებს, გრაფო, —

უთხრა მან თავის ქმარს, — რაკი ბანქოს არ თამაშობენ, ამ შეხუთულ ჰაერს, არჩევენ სუფთა ჰაერი ისუნთქონ.

— ქალბატონო, — თქვა თავაზიანად მოხუცმა გენერალმა, რომელიც 1808 წელს მღეროდა «Partons pour la Syrie¹», (¹ გავემგზავროთ სირიაში.) — ჩვენ მარტო ბაღში არ წავალთ.

— კარგი, — თქვა მერსედესმა, — მაშინ მე მოგცემთ მაგალითს. — იგი მონტე-კრისტოს მიუბრუნდა და უთხრა:

— ბატონო გრაფო, დამდეთ პატივი და მკლავი მომაწოდეთ.

გრაფი კინალამ დატორტმანდა ამ უბრალო სიტყვების გამო. შემდეგ ერთი წამით მერსედესს ჩააშტერდა. ეს იყო მხოლოდ ელვასავით სწრაფი შეხედვა, მაგრამ მონტე-კრისტომ მასში იმდენი აზრი ჩააქსოვა, რომ მერსედესს ეგონა, მთელი საუკუნე გრძელდებოდა...

მან ხელი გაუწოდა გრაფინიას; ქალი დაეყრდნო, ან უფრო სწორად, ძლივს შეეხო თავის პატარა ხელით. და ისინი ძირს დაემჯნენ პარმალის კიბით, რომელიც დეკათი და კამელიებით იყო შემოზღუდული.

მათ კვალს იმავე და სხვა კიბეებით სიხარულის შემახილებით გაჰყვა ოცამდე სტუმარი, რომელთაც ბაღში სეირნობა ერჩიათ.

თავი XIV

პურ-მარილი

ქალბატონმა დე მორსერმა თავის თანამგზავრებთან ერთად გაიარა ცაცხვის ხეივნების მწვანე თაღქვეშ, რომელიც სათბურისაკენ მიდიოდა.

— სასტუმრო ოთახში ძალიან ცხელოდა არა, ბატონო გრაფო? — ჰკითხა ქალმა.

— დიახ, ქალბატონო, და მშვენიერი იყო თქვენი აზრი, რომ ყველა დარაბა და კარი გაგელოთ.

როდესაც გრაფი ამ სიტყვებს ამბობდა, მან შენიშნა, რომ მერსედესს ხელი უცახცახებდა.

— კი მაგრამ, განა არ შეგცივდებათ ამ თხელ კაბაში და ზურგზე მოხურულ გაზის შარფში? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— იცით სად მიმყავხართ? — უთხრა მერსედესმა, ისე რომ კითხვისათვის პასუხი არ გაუცია.

— არა, ქალბატონო, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ, როგორც ხედავთ, წინააღმდეგობას არ გიწევთ.

— ორანჟერიისაკენ, რომელიც ხეივნის ბოლოს მოჩანს.

მონტე-კრისტომ გაკვირვებით შეხედა მერსედესს, მაგრამ ქალი უხმოდ განაგრძობდა გზას და მონტე-კრისტოც გაჩუმდა.

ისინი მივიდნენ საუცხოო ხეხილით სავსე სათბურამდე. ხილი უკვე ივლისის დასაწყისისათვის დამწიფებულიყო ამ ტემპერატურის ქვეშ, რომელიც ენაცვლებოდა მზის სითბოს, ესოდენ იშვიათს ჩვენში.

გრაფინიამ მონტე-კრისტოს ხელი გაუშვა, ვაზს მიუახლოვდა და მუსკატის ერთი მტევანი მოწყვიტა.

— აიღეთ, გრაფო, — უთხრა მან ისეთი სევდიანი ღიმილით, თითქოს საცაა თვალებიდან ცრემლები გადმოსცვივაო, — ვიცი, ჩვენი ფრანგული ყურძენი ვერ შეედრება თქვენს სიცილიის ან კიპროსის ყურძენს, მაგრამ იმედი მაქვს შემწყნარებლობას გამოიჩინთ ჩვენი საცოდავი ჩრდილოეთის მზის მიმართ.

გრაფმა თავი დაუკრა და ერთი ნაბიჯით უკან დაიხია.

— თქვენ უარს ამბობთ? — ჰკითხა მერსედესმა აკანკალებული ხმით.

— ქალბატონო, უდიდესი თავმდაბლობით გთხოვთ მომიტევოთ, მე მუსკატს საერთოდ არა ვჭამ.

მერსედესმა ამოიოხრა და მტევანი დააგდო.

მეზობელი ხეხილის რაყაზე ეკიდა საუცხოო ატამი, ისიც სათბურის ტემპერატურაში ხელოვნურად დამწიფებული. მერსედესი ხავერდოვან ნაყოფს მიუახლოვდა და მოწყვიტა.

— მაშ ეს ატამი აიღეთ, — უთხრა მან.

გრაფმა ხელის მოძრაობით უარი გაიმეორა.

— ოჰ, ისევ! — თქვა ქალმა ისეთი სასოწარკვეთილი ხმით, რომელიც თითქოს ქვითინში ჩაიხშო, — მართლაც ბედი არ მწყალობს.

ამ სურათს დიდი ხნის სიჩუმე მოჰყვა; ატამიც მტევნის გვერდით, ქვიშაზე დაეცა.

— იცით, ბატონო გრაფო, — დაიწყო ბოლოს ისევ მერსედესმა და მონტე-კრისტოს მუდარის თვალებით შეხედა, — არსებობს არაბული ჩვეულება; ადამიანები, რომელნიც ერთ ჭერქვეშ მიიღებენ პურ-მარილს, სამუდამო მეგობრები რჩებიან.

— ეს მე ვიცი, ქალბატონო, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — მაგრამ ჩვენ საფრანგეთში ვართ და არა არაბეთში, საფრანგეთში კი არ არსებობს მუდმივი მეგობრობა, ისევე, როგორც არ არსებობს პურ-მარილის გაზიარება.

— მაგრამ, მაინც, — უთხრა გრაფინიამ, რომელიც მონტე-კრისტოს პირდაპირ თვალეში უყურებდა და თითქმის კრუნჩხვით ორივე ხელეში მკლავში ჩაავლო, — ჩვენ მეგობრები ვართ, არა?

გრაფს სისხლი გულზე მოაწვა და მიცვალებულივით გაფითრდა, შემდეგ მას სახე გაუწითლდა და რამდენიმე წამის განმავლობაში თვალეზე ბინდი გადაეფარა, ისე, როგორც ეს ადამიანს თავბრუდახვევის დროს ემართება.

— რასაკვირველია, ქალბატონო, — უპასუხა მან, — ანდა რატომ არ უნდა ვიყვეთ მეგობრები?

ეს ტონი ისე შორს იყო იმისაგან, რაც მერსედესს სწყყროდა, რომ მან ამოიოხრა, თითქოს კვნესისო.

— გმადლობთ, — უთხრა მან და წინ წავიდა.

მათ მთელი ბაღი ისე შემოიარეს, რომ ერთი სიტყვაც არ უთქვამთ.

— გრაფ, — დაიწყო უცებ მერსედესმა ათწუთიანი მდუმარე სეირნობის შემდეგ, — მართალია, რომ თქვენ ბევრი რამ გინახავთ, ბევრი გიმოგზაურიათ, ბევრი გიტანჯიათ?

— დიახ, ქალბატონო, ბევრი ტანჯვა გამივლია, — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— მაგრამ ახლა თქვენ ბედნიერი ხართ?

— რასაკვირველია, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — რადგან არავის ჩემი ჩივილი არ გაუგონია.

— და ახლანდელი თქვენი ბედნიერება ამსუბუქებს თქვენს სულს?

— ჩემი ახლანდელი ბედნიერება, წარსულ უბედურებას აიწონის, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— ცოლიანი ბრძანდებით?

— ცოლიანი? — გაიმეორა მონტე-კრისტომ შეკრთომით, — ვინ გითხრათ ეს?

— არავის უთქვამს; მაგრამ თქვენ ოპერაში რამდენჯერმე გნახეს ახალგაზრდა და ლამაზ ქალთან ერთად.

— ის მხევალია, რომელიც კონსტანტინოპოლში ვიყიდე, თავადის ქალიშვილია; მე ვიშვილე, რადგან ამქვეყნად არც ერთი ახლობელი ადამიანი არა მყავს.

— მაშ, თქვენ მარტო ცხოვრობთ?

— მარტო.

— არ გყავთ, და... ვაჟიშვილი, მამა?

— არავინ არა მყავს.

— კი მაგრამ, როგორ შეგიძლიათ იცხოვროთ ასე, არ გყავდეთ ვინმე, რომელიც დაგაკავშირებდათ ცხოვრებასთან?

— ეს ჩემი ბრალი არ არის, ქალბატონო. მალტაში მიყვარდა ერთი ქალიშვილი და ის იყო უნდა მეთხოვა, რომ ქარიშხალივით თავს დაგვატყდა ომი და მისგან შორს გადამტყორცნა. მე მეგონა, საკმარისად ვუყვარდი, რათა ჩემთვის დაეცადა, რათა თვით ჩემი საფლავის ერთგული დარჩენილიყო. როდესაც დავბრუნდი, უკვე გათხოვილი დამხვდა. ოც წელს გადაცილებული ყოველი მამაკაცისათვის ეს ჩვეულებრივი ისტორიაა. შეიძლება მე სხვებზე უფრო მგრძნობიარე გული აღმომჩნდა, და შეიძლება იმაზე მეტი ვიტანჯე, ვიდრე ჩემს ადგილზე სხვა დაიტანჯებოდა, ეს არის და ეს.

გრაფინია ერთი წუთით შეჩერდა, თითქოს სუნთქვა შეეკრა და ეს შეჩერება მისთვის აუცილებელი იყო.

— დიახ, — თქვა მან, — და ეს სიყვარული თქვენს გულზე ლოდვიით დარჩა... სიცოცხლეში ადამიანს ნამდვილად მხოლოდ ერთხელ უყვარს... მერე ის ქალი აღარასოდეს აღარ გინახავთ?

— არასოდეს?

— არასოდეს!

— მე აღარ დავბრუნებულვარ იქ, სადაც იგი ცხოვრობდა.

— მალტაში?

— დიახ, მალტაში.

— ის ახლაც მალტაშია?

— ასე მგონია.

— თქვენ აპატიეთ ის ტანჯვა, რომელიც მან მოგაყენათ?

— მას, დიახ.

— მხოლოდ მას; თქვენ ისევ გმულთ ისინი, ვინც მას დაგაშორათ?

— არავითარ შემთხვევაში. რატომ უნდა მძულდნენ?

გრაფინია მონტე-კრისტოს წინ გაჩერდა; ხელში მას კვლავ სურნელოვანი მტევანი ეჭირა.

— აიღეთ, — უთხრა მან.

— მე საერთოდ არ ვჭამ მუსკატს, უთხრა მონტე-კრისტომ იმდაგვარად, თითქოს ამ თემაზე საუბარი არასოდეს ჰქონოდა.

გრაფინიამ ყურძნის მტევანი სასოწარკვეთილებით უახლოესი ბუჩქისაკენ გადაისროლა.

— შეუდრეკელი, — ჩაიჩურჩულა მან.

მონტე-კრისტო ისე შეუშფოთებელი დარჩა, თითქოს ეს საყვედური მას არ შეეხებოდა.

ამ დროს მათთან ალბერმა მოიბრინა.

— ოჰ! დედაჩემო, — თქვა მან, — დიდი უბედურებაა!

— რა ამბავია, რა მოხდა? — ჰკითხა გრაფინიამ და მთელი ტანით აიმართა, თითქოს სიზმრიდან სინამდვილეს უბრუნდებოდა, — უბედურებაო, ამბობ? მართლაც, ახლა უბედურებები უნდა დაიწყოს.

— ბატონი დე ვილფორი მოვიდა.

— მერე?

— ის ქალიშვილისა და ცოლის წასაყვანად მოვიდა.

— რატომ?

— პარიზში ჩამოსულა მარკიზ დე სენ-მერანის მეუღლე, რომელსაც ჩამოუტანია ამბავი, რომ მარკიზ დე სენ-მერანი გზაზე, მარსელიდან პირველსავე საფოსტო სადგურამდე გარდაცვლილა. ქალბატონი დე ვილფორი ძალზე მხიარულობდა, დიდხანს ვერ მიხვდა და არც უნდოდა დაეჯერებინა; მაგრამ მადმუაზელ ვალენტინა, მამის სიფრთხილის მიუხედავად, პირველსავე სიტყვებზე ყველაფერს მიხვდა; ამ დარტყმამ მასზე მეხივით იმოქმედა და გულწასული დაეცა.

— კი მაგრამ, მარკიზ დე სენ-მერანი რად ერგება მადმუაზელ დე ვილფორს? — იკითხა გრაფმა.

— ბაბუამისია დედის მხრივ. ის მოდიოდა, რათა დაეჩქარებინა ფრანცისა და მისი შვილიშვილის ქორწინება.

— ოჰ, მართლა!

— ახლა ფრანცს ლოდინი მოუწევს. სამწუხაროა, რომ მარკიზ დე სენ-მერანი მადმუაზელ დანგლარსაც არ ერგება ბაბუად.

— ალბერ! ალბერ! რას ამბობ, — თქვა ქალბატონმა დე მორსერმა ნაზი საყვედურით, — თქვენ იგი ისეთ პატივს გცემთ, გრაფო, — მიუბრუნდა იგი მონტე-კრისტოს, — უთხარით, რომ ასეთი ლაპარაკი მართებული არ არის.

და ქალმა რამდენიმე ნაბიჯი წინ გადადგა.

მონტე-კრისტომ მერსედესს ისე უცნაურად შეხედა, ისეთი ჩაფიქრებული და ამავე დროს ისეთი აღფრთოვანებული სინაზით, რომ იგი ისევ უკან დაბრუნდა.

მერსედესმა ერთი ხელი გრაფის ხელს მოჰკიდა, მეორე თავის ვაჟიშვილისას და ისინი შეაერთა.

— ჩვენ ხომ მეგობრები ვართ? — თქვა მან.

— ოჰ, თქვენი მეგობარი! მე ვერ გავხედავ ასეთ პრეტენზიას, — თქვა გრაფმა; — მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, მე თქვენი უმორჩილესი პატივისმცემელი მსახური ვარ.

გრაფინია ენით გამოუთქმელი დამძიმებული გულით წავიდა; ათი ნაბიჯი არც კი გაუვლია, რომ თვალებზე ცხვირსახოცი მიიფარა.

— როგორ, ნუთუ დედაჩემსა და თქვენს შორის რაიმე უსიამოვნება მოხდა? — ჰკითხა გაკვირვებულმა ალბერმა.

— პირიქით, — უპასუხა გრაფმა, — განა მან ახლა თქვენს თვალწინ არ თქვა, რომ ჩვენ მეგობრები ვართ!

და ისინი დაბრუნდნენ სასტუმრო ოთახში, რომელიც ის იყო ვალენტინამ, ქალბატონმა და ბატონმა დე ვილფორებმა დატოვეს.

გასაგებია, რომ მორელმა მათ შემდეგ აღარ დააყოვნა, და ისიც წავიდა.

თავი XV

მარკიზ დე სენ-მერანის მეუღლე

მართლაც, ვილფორის სახლში, ამ ამბავზე ცოტა ადრე, სამწუხარო სცენა გაიმართა.

ორივე ქალის გამგზავრების შემდეგ (დიდი ცდის მიუხედავად, ქალბატონმა დე ვილფორმა ვერ შეძლო დაეყოლიებინა ქმარი, რომ ისიც გაჰყოლოდა), მეფის პროკურორი, ჩვეულებისამებრ, ქაღალდების დასტებით გარშემოხვეული, თავის კაბინეტში ჩაიკეტა; ამდენი საქმე სხვას ყველას შიშს მოჰგვრიდა, მაგრამ ჩვეულებრივ დროს ისინი ძლივს კმაროდნენ, რომ მისი მუშაობის მოძალებული სურვილი დაეკმაყოფილებინათ.

მაგრამ ამჯერად საქმე მარტო საბაზი იყო. ვილფორი კაბინეტში სამუშაოდ კი არ ჩაიკეტა, არამედ იმისათვის, რომ თავისუფლად ეფიქრა. სანამ კარებს ჩაკეტავდა, ბრძანება გასცა, აუცილებელი რამ თუ არ იქნებოდა, არ შეეწუხებინათ; შემდეგ სავარძელში ჩაჯდა და თავის მეხსიერებაში ხელახლა აღადგინა ყველაფერი ის, რამაც უკანასკნელი კვირის განმავლობაში მისი მჭმუნვარე სევდისა და მწარე მოგონებების თასი აავსო.

იმის მაგიერ, რომ მის წინ გროვად დაყრილი საქმიანი ქაღალდების გადასინჯვა დაეწყო, საწერი მაგიდის უჯრა გამოაღო, საიდუმლო ზამზარას ხელი დააჭირა და თავისი პირადი ჩანაწერების შეკვრა ამოიღო; ამ ძვირფას, მკაცრად დალაგებულ ხელნაწერებზე, მხოლოდ მისთვის ცნობილი შიფრით ეწერა ყველა იმათი გვარი, ვინც მის პოლიტიკურ სარბიელზე, ფულის საქმეებში, სასამართლო პროცესებში ან საიდუმლო სასიყვარულო ინტრიგებში მისი მტერი გახდა.

ახლა, როდესაც დაშინებული იყო, მათი რიცხვი უზარმაზარი ეჩვენებოდა; მაგრამ ამავე დროს, ყველა ამ სახელის, თვით ყველაზე მძლავრების და მრისხანების გახსენებაზე, რამდენჯერმე გაუღიმიოდა მას მთის მწვერვალზე ასული მოგზაურივით, რომელიც თავის ფეხქვეშ ხედავს წვეტიან კლდეებს, გაუვლელ გზებს და უფსკრულების ქიმებს — ყოველივე იმას, რის გადასალახავად მან ასე დიდხანს იწვალა.

მეხსიერებაში გულმოდგინედ განაახლა ყველა ეს სახელი, ყურადღებით გადათვალა, შეისწავლა, თავისი ჩანაწერებით შეამოწმა და ბოლოს თავი გაიქნია.

— არა, — ჩაიჩურჩულა მან, — არა, არც ერთი მათგანი არ მოითმენდა ასე დიდხანს, რათა დღეს ამ საიდუმლოებით გავენადგურებინე. ზოგჯერ, როგორც ამბობს ჰამლეტი, მიწიდან ამოდის იმის ხმაური, რაც მასში ღრმად იყო ჩამარხული და, თითქოს ფოსფორული სინათლეაო, ჰაერში გაიელვებს. მაგრამ ეს შუქი წამიერია და მხოლოდ გზას აგაცდენს. ეს ამბავი კორსიკელმა, ალბათ, ვინმე მღვდელს უთხრა, რომელიც, საერთოდ ყვებოდა მათ. ბატონმა მონტე-კრისტომ გაიგონა და რათა შეემოწმებინა...

«— კი მაგრამ, რა აქვს შესამოწმებელი? — განაგრძო ვილფორმა წუთიერი ჩაფიქრების შემდეგ, — ბატონ მონტე-კრისტოს, ბატონ ძაკონეს, მალტელი გემთმეპატრონის ვაჟიშვილს, თესალიაში ვერცხლის საბადოების მქონეს, საფრანგეთში პირველად ჩამოსულს, რაში სჭირდება ასეთი ბნელი, საიდუმლო და უსარგებლო ფაქტის შემოწმება? ყოველივე იმისგან, რაც აბატმა ბუზონიმ და ლორდმა უილმორმა — მეგობარმა და მტერმა გადმომცეს, — ჩემთვის ერთი რამ ნათელი, ცხადი და უეჭველია: არასოდეს, არც ერთ შემთხვევაში, არც ერთ ვითარებაში არ შეიძლებოდა მე მასთან რაიმე საერთო მქონოდა.

მაგრამ ვილფორი ამას იმეორებდა ისე, რომ თვითონაც არ სჯეროდა თავისი სიტყვების. მისთვის ყველაზე დიდი საშინელება იყო არა მხილება, რადგან მას შეეძლო უარეყო ან პასუხი გაეცა: მას ნაკლებად აწუხებდა კედელზე სისხლიანი

ასოებით დაწერილი «მანე, თეკელი, ფარესი», მას მხოლოდ სურვილი კლავდა გაეგო, ვის ეკუთვნოდა ხელი, რომელმაც ეს სიტყვები დაწერა.

ის შეეცადა თავი დაემშვიდებინა და არ ეფიქრა თავის პოლიტიკურ მომავალზე, რომელიც ზოგჯერ პატივმოყვარე ოცნებებში ეხატებოდა; შეეცადა არ გაეღვიძებინა ეს დიდი ხნის მიძინებული მტერი და თავის მომავალზე ფიქრი ოჯახის ბედნიერებით შემოეფარგლა; სწორედ ამ დროს მის ეზოში ეტლის ბორბლების ხმაური გაისმა. შემდეგ კიბეზე გაისმა მოხუცის ნაბიჯები, მერე ქვითინი და სევდიანი შემახილები, რომელიც ასე ეხერხება მოსამსახურეს, როცა მას უნდა თავის ბატონებს თანაგრძნობა უჩვენოს.

მან სწრაფად გამოაღო თავისი კაბინეტის კარი; თითქმის იმწუთშივე, წინასწარ გაუფრთხილებლად მასთან შევიდა მოხუცი ქალი, რომელსაც შალი და ქუდი ხელში ეჭირა. ოდნავ შეჭადრაკებული თმა უფარავდა სპილოს ძვალვით გაყვითლებულ მქრქალი ფერის შუბლს, ხოლო ღრმა ნაოჭებში მოვლელი თვალები ტირილისაგან დასიებოდა.

— ოჰ, ბატონო! რა უბედურებაა, — თქვა მან; — რა უბედურებაა! მე ვერ გადავიტან ამას, რასაკვირველია, ვერ გადავიტან და მეც მოვკვდები.

მან კარების მახლობლად სავარძელში ჩაიკეცა და ქვითინი დაიწყო.

მოსამსახურეები კარის ზღურბლთან შეჩერდნენ; წინ წასვლას ვეღარ ბედავდნენ და უყურებდნენ ნუარტიეს მოხუც მსახურს, რომელსაც თავისი ბატონის ოთახში გაეგონა ეს ხმაური, ისიც გამოქცეულიყო და ყველაზე უკან იდგა.

ვილფორმა იცნო თავისი სიდედრი, სწრაფად წამოდგა და მასთან მიიღბინა.

— ღმერთო ჩემო, ქალბატონო, რა მოხდა? — ჰკითხა მან, — რამ შეგამძრწუნათ ასე? მარკიზ დე სენ-მერანი რატომ თან არ გახლავთ?

— მარკიზ დე სენ-მერანი გარდაიცვალა, — თქვა გაოგნებულმა მოხუცმა ქალმა, ყოველგვარი წინასიტყვაობის, ყოველგვარი გამომეტყველების გარეშე.

ვილფორმა უკან დაიხია და ხელი ხელს დაჰკრა.

— გარდაიცვალა!.. — ჩაიბუტბუტა მან; — გარდაიცვალა... ასე უეცრად?

— ერთი კვირის წინ, — განაგრძო ქალბატონმა დე სენ-მერანმა, — სადილის შემდეგ ჩვენ გამოვემგზავრეთ. მარკიზ დე სენ-მერანი კარგა ხანია თავს ცუდად გრძნობდა; მაგრამ იმის ფიქრი, რომ ჩქარა ვნახავდით ჩვენს ძვირფას ვალენტინას, ძალას მატებდა და იმის მიუხედავად, რომ შეუძლოდ იყო, წამოსვლა გადაწყვიტა. მარსელიდან ექვსი ლიე არც კი გვექნებოდა გამოვლილი, რომ, ჩვეულებისამებრ, თავისი აბები მიიღო და ისე მაგრად ჩაეძინა, რომ ეს არაბუნებრივი მეჩვენა, მაგრამ მაინც ვერ ვბედავდი მის გაღვიძებას. მალე შევნიშნე, რომ სახე შეუწითლდა, საფეთქლების ვენები გაუგანიერდა და ჩვეულებრივზე მეტად დაიწყო ფეთქვა. მაინც არ გავაღვიძე. დაღამდა და უკვე ვეღარაფერს ვხედავდი; ვიფიქრე, იძინოს-მეთქი. მალე მან ყრუდ, სასოწარკვეთილებით წამოიყვირა, თითქოს ძილში იტანჯებო, და თავი სწრაფად უკან გადააგდო. კამერდინერს დავუძახე და მეეტლეს ვუბრძანე ცხენები შეეჩერებინა. მარკიზს გაღვიძება დავუწყე, ცხვირთან მარილის ფლაკონი მივუტანე, მაგრამ ყველაფერი დამთავრებული იყო, ის უკვე მკვდარი იყო. მე მისი გვამის გვერდით ვიჯექი და ექსამდე ასე მოვედი.

ვილფორმა გაოგნებული იდგა და პირღია უსმენდა.

— თქვენ, რასაკვირველია, მაშინვე ექიმს გამოუძახეთ?

— იმ წუთშივე, მაგრამ, როგორც უკვე გითხარით, უკვე დაგვიანებული იყო.

— რასაკვირველია; მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, ექიმი გამოარკვევდა, რა ავადმყოფობამ მოკლა საწყალი მარკიზი.

— ღმერთო ჩემო, დიახ, მან ეს მითხრა; როგორც ჩანს, ეს დამბლა იყო.

— მერე, როგორ მოიქეცი?

— მარკიზ დე სენ-მერანი ყოველთვის ამბობდა, თუ პარიზში არ მოვკვდი, ჩემი გვამი საოჯახო აკლდამაში მოათავსეთო. მე მისი გვამი ტყვიის კუბოში ჩავადებინე და მხოლოდ რამდენიმე დღით გამოვასწარი.

— ღმერთო ჩემო! საცოდავი დედა! — თქვა ვილფორმა; — ამგვარი დარტყმის შემდეგ ასეთი საზრუნავი საქმეები და ისიც თქვენს ასაკში.

— ღმერთმა მომცა ძალა, რომ ბოლომდე გადამეტანა ყოველივე, თუმცა ჩემი ქმარიც იგივეს გააკეთებდა ჩემთვის, რაც მე მისთვის გავაკეთე, მაგრამ მას აქეთ, რაც ის იქ დავტოვე, ასე მგონია გონებაც დავკარგე-მეთქი. ტირილი უკვე აღარ შემიძლია. მართალია, ხალხი ამბობს, რომ ჩემს ასაკში ცრემლი უშრემა ადამიანს, მაგრამ, ჩემის აზრით, სანამ ადამიანი იტანჯები, ცრემლებიც უნდა მოგდიოდეს. ვალენტინა სადღაა? ჩვენ ხომ მისი გულისათვის მოვდიოდით აქ. მე მიინდა ვალენტინას ნახვა.

ვილფორი მიხვდა, რა საშინელება იქნებოდა იმისი თქმა, რომ ვალენტინა მეჯლისზეა; ამიტომ უთხრა, ვალენტინა დედინაცვალთან ერთად გავიდა და ახლავე შეატყობინებენ თქვენს ჩამოსვლასო.

— ახლავე, გთხოვთ ახლავე შეატყობინოთ, — უთხრა მოხუცმა მარკიზის მეუღლემ.

ვილფორმა მას ხელი მოჰკიდა და ოთახში შეიყვანა.

— დაისვენეთ, დედა, — უთხრა მან.

ამ სიტყვებზე მარკიზის მეუღლემ თავი ასწია, შეხედა ამ ადამიანს, რომელიც აგონებდა თავის დაკარგულ ქალს, თითქოს გაცოცხლებულს ვალენტინას სახით — და სიტყვა «დედათი» თავზარდაცემული ცრემლად დაიღვარა, სავარძელთან ჩაიჩოქა და ზედ ჭადარა თავი მიაყრდნო.

ვილფორმა მისი მოვლა ქალებს მიანდო, ხოლო შემრწუნებული მოხუცი ბარუა თავის ბატონთან ავიდა. მოხუცებს ყველაზე მეტად აშინებთ, როცა სიკვდილი, ცოტა ხნით გვერდს აუვლის მათ, რათა სხვა მოხუცი გაანადგუროს.

სანამ ქალბატონი დე სენ-მერანი და მასთან ერთად სხვებიც მუხლზე დაჩოქილები მხურვალედ ლოცულობდნენ, ვილფორმა საჭირაო ეტლის დასამახებლად მსახური გაგზავნა და თვითონ წავიდა ქალბატონ დე მორსერთან ცოლისა და ქალიშვილის წამოსაყვანად. როდესაც იგი სასტუმრო ოთახის კარის ზღურბლთან გამოჩნდა, ისეთი ფერმკრთალი იყო, რომ ვალენტინამ მასთან ყვირილით მიიღრინა.

— რა ამბავია, მამაჩემო? ჩვენს თავს რაიმე უბედურებაა?

— თქვენი ბებია ჩამოვიდა, ვალენტინა, — უთხრა ბატონმა დე ვილფორმა.

— ბაბუაჩემი? — ჰკითხა მთლად აცახცახებულმა ქალიშვილმა.

ვილფორმა პასუხის ნაცვლად მკლავში ხელი გაუყარა. ეს სწორედ დროული გამოდგა; ვალენტინას თავბრუ დაეხვა და შეტორტმანდა; ქალბატონმა დე ვილფორმაც სწრაფად მიაგება ხელი და ქმარს მიეშველა, რათა ქალიშვილი ეტლში ჩაესვათ, თან იმეორებდა:

— რა უცნაურია! ვის შეეძლო ამის წარმოდგენა! მართლაც ძალიან უცნაურია.

დამწუხრებული ოჯახი სწრაფად გაეცალა იქაურობას და თავისი სამგლოვიარო საბურველი გადააფარა მთელ საღამოს.

კიბის ქვემოთ ვალენტინა შეხვდა ბარუას, რომელიც მას უცდიდა.

— ბატონ ნუარტიეს დღეს თქვენი ნახვა სურს, — უთხრა მან ჩუმად.

— უთხარით, რომ როგორც კი ბებიას ვინახულე, მაშინვე მივალ, — უპასუხა ვალენტინამ.

თავისი მგრძობიარე გულით ქალიშვილი მიხვდა, რომ ამჟამად იგი ყველაზე მეტად მარკიზ დე სენ-მერანის მეუღლისათვის იყო საჭირო.

ვალენტინას ბებიამისი ლოგინში დაუხვდა; უსიტყვო ალერსი, გულში დაგუბებული მწუხარება, ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ოხვრა, მწველი ცრემლები — აი, ამ შეხვედრის ერთადერთი დეტალები. ამ სურათს ესწრებოდა ქალბატონი დე ვილფორი, რომელსაც ქმრისთვის მკლავში ეკიდა ხელი; ის, ყოველ შემთხვევაში გარეგნულად მაინც, საწყალი ქვრივისადმი მოკრძალებულ თანაგრძობას გამოხატავდა.

რამდენიმე წამის შემდეგის ქმრის ყურთან დაიხარა:

— თუ ნებას მომცემთ, — უთხრა მან, — სჯობს წავიდე, რადგან ჩემი შეხედვა, მე მგონია, უფრო გულს სტკენს თქვენს სიდედრს.

ქალბატონმა დე სენ-მერანმა ყური მოჰკრა მის სიტყვებს.

— დიახ, დიახ, — უთხრა მან ვალენტინას ყურში, — წავიდეს; მაგრამ შენ დარჩი, აუცილებლად დარჩი.

ქალბატონი დე ვილფორი გავიდა, და ვალენტინა მარტო დარჩა ბებიას საწოლთან, რადგან ამ მოულოდნელი სიკვდილით დამწუხრებული მეფის პროკურორი თავის ცოლს გაჰყვა.

ამასობაში ბარუა ბატონ ნუარტიესთან ავიდა. ამ უკანასკნელმა გაიგონა სახლში ატეხილი ხმაური და, როგორც უკვე ვთქვით, მოხუცი მსახური ამბის გასაგებად გაგზავნა.

მოხუცმა თავისი ცოცხალი და გონიერი თვალებით მოციქულს კითხვით შეხედა.

— ეჰ, ბატონო, — უთხრა ბარუამ, — დიდი უბედურება მოხდა, ქალბატონი დე სენ-მერანი მარტო ჩამოვიდა, მისი ქმარი გარდაიცვალა.

მარკიზ დე სენ-მერანი და ნუარტიე არასოდეს ყოფილან განსაკუთრებული მეგობრები, მაგრამ ყველასათვის ცნობილია, როგორ შთაბეჭდილებას ახდენს მოხუცებზე თანატოლის სიკვდილი.

ნუარტიემ თავი ჩაქინდრა დამწუხრებული ან ფიქრებში ჩაფლული ადამიანივით, შემდეგ ცალი თვალი დახუჭა.

— მადმუაზელ ვალენტინა? — ჰკითხა ბარუამ.

ნუარტიემ თანხმობის ნიშანი მისცა.

— თქვენ თვითონ იცით, მეჯლისზეა ბატონო, საბალო ტანისამოსში გამოწყობილი გამოგეთხოვათ.

ნუარტიემ ისევ დახუჭა მარცხენა თვალი.

— მისი ნახვა გნებავთ?

— დიახ, — უპასუხა დამბლადაცემულმა.

— მის მოსაყვანად, ალბათ, ახლავე წავლენ ქალბატონ დე მორსერთან; დავუცდი მის დაბრუნებას და ვეტყვი თქვენთან ამოვიდეს. თანახმა ბრძანდებით?

— დიახ, — ისევ უპასუხა დამბლადაცემულმა.

ბარუა დაუდარაჯდა ვალენტინას და, როგორც უკვე დავინახეთ, დაბრუნებისთანავე ბაბუამისის სურვილი გადასცა.

ამიტომ ვალენტინა, დატოვა თუ არა ქალბატონი დე სენ-მერანი, რომელმაც აღელვების მიუხედავად ბოლოს და ბოლოს დიდი დაღლილობის გამო მოუსვენარი ძილით ჩაიძინა, — ბატონ ნუარტიესთან ავიდა.

ქალბატონ დე სენ-მერანს წინ დაუდგეს პატარა მაგიდა, პატარა სურა ორანჟადით, მისი ჩვეულებრივი სასმელით და ჭიქა.

შემდეგ, როგორც ჩვენ უკვე ვთქვით, ვალენტინამ დატოვა დაძინებული მოხუცი ქალი და ნუარტიესთან ავიდა.

ვალენტინამ აკოცა ბაბუას, მოხუცმა კი მას ისეთი სინაზით შეხედა, რომ ქალმა იგრძნო, როგორ გადმოსცვივდა თვალებიდან ცრემლები, რომლებიც მას უკვე დამშრალი ეგონა.

მოხუცი მას თვალს არ აცილებდა.

— დიახ, დიახ, — თქვა ვალენტინამ, — შენ გინდა მითხრა, რომ მე კიდევ დამრჩა კეთილი ბაბუა, — ასეა, ხომ?

მოხუცმა თანხმობით ანიშნა, რომ მისი მზერა სწორედ ამას მეტყველებდა.

— ეს დიდი ბედნიერებაა, — განაგრძო ვალენტინამ, — ღმერთო ჩემო, ასე რომ არ ყოფილიყო, რა მეშველებოდა.

უკვე ღამის პირველი საათი იყო. ბარუამ, რომელსაც თვითონ ეძინებოდა, შენიშნა, რომ ასეთი სამწუხარო საღამოს შემდეგ ყველას მოსვენება სჭირდებოდა. მოხუცმა არ ისურვა ეთქვა, რომ მისი დასვენება შვილიშვილის ყურება იყო. იგი გამოეთხოვა ვალენტინას, რომელიც, მართლაც, დაღლილობისა და მწუხარებისაგან იყო გატანჯული და ფეხზე ძლივს იდგა.

მეორე დღეს, როდესაც ვალენტინა დიდუდასთან შევიდა, იგი ლოგინში დახვდა: ცხელება არ დასცხრომოდა, პირიქით, მოხუც ქალს თვალები მკრთალად უელავდა. როგორც ეტყობოდა, იგი ნერვულ აღზნებას შეეპყრო.

— ღმერთო ჩემო! რა მოგივიდათ, დიდედა, უფრო ცუდადა ხართ? — შეჰყვირა ვალენტინამ, რომელმაც ყველა ეს სიმპტომი შენიშნა.

— არა, ჩემო გოგო, არა, — უპასუხა ქალბატონმა დე სენ-მერანმა; — მაგრამ მოუთმენლად გელოდი, მინდა მამაშენის მოსაყვანად გაგაგზავნო.

— მამაჩემის? — ჰკითხა შემფოთებულმა ვალენტინამ.

— დიახ, მასთან ლაპარაკი მინდა.

ვალენტინამ ვერ გაბედა წინააღმდეგობა გაეწია დიდუდას სურვილისათვის, და არც იცოდა, რით იყო ის გამოწვეული. ერთი წუთის შემდეგ ოთახში ვილფორი შემოვიდა.

— ბატონო ჩემო, — დაიწყო ქალბატონმა დე სენ-მერანმა პირდაპირ, თითქოს ეშინოდა, ვაითუ დრო არ მეყოსო, — თქვენ მწერდით, რომ ჩვენი ქალიშვილის გათხოვება განიზრახეთ?

— დიახ, ქალბატონო, — უპასუხა ვილფორმა; — ეს განზრახვა კი არა, უკვე გადაწყვეტილია.

— თქვენ სასიძოს ფრანც დ'ეპინე ჰქვია?

— დიახ, ქალბატონო.

მისი მამა გენერალი დ'ეპინე იყო, ჩვენი თანამოაზრე? იგი ვგონებ რამდენიმე დღით ადრე მოჰკლეს, სანამ უზურპატორი კუნძულ ელბადან დაბრუნდებოდა?

— დიახ, სწორედ ასეა.

— მას არ აშინებს იაკობინელის ქალიშვილის შერთვა?

— დედაჩემო, ჩვენი პოლიტიკური უთანხმოებანი, საბედნიეროდ, შეწყდა, — უთხრა ვილფორმა. ფრანც დ'ეპინე თითქმის ბავშვი იყო, როცა მამამისი გარდაიცვალა; იგი კარგად არ იცნობს ბატონ ნუარტიეს და მას სიამოვნებით თუ არა, ყოველ შემთხვევაში, გულგრილად შეხვდება.

— ეს შესაფერისი წყვილია?

— ყოველმხრივ.

— და ის ყმაწვილი კაცი...

— საერთო პატივისცემით სარგებლობს.

— კარგად არის აღზრდილი?

— ყველაზე ღირსეული პიროვნებაა მათ შორის, ვისაც მე ვიცნობ.

მთელი ამ საუბრის განმავლობაში ვალენტინას ხმა არ ამოუღია.

— რაკი ასეა, — თქვა მცირე ფიქრის შემდეგ ქალბატონმა დე სენ-მერანმა, — უნდა იჩქაროთ, რადგან დიდი ხნის სიცოცხლე აღარ დამრჩენია.

— თქვენ, ქალბატონო! თქვენ, დიდებო! — შეჰყვირეს ერთხმად ვილფორმა და ვალენტინამ.

— მე ვიცი, რასაც ვამბობ, — განაგრძო მარკიზის მეუღლემ; — უნდა იჩქაროთ, რაკი დედა არა ჰყავს, დიდებო მაინც შეძლოს მისი ქორწინების კურთხევა. მარტო მე დავრჩი საწყალი ჩემი რენეს მხრივ, რომელიც თქვენ ასე მალე დაივიწყეთ, ბატონო ჩემო.

— თქვენ გავიწყდებათ, ქალბატონო, — უთხრა ვილფორმა, — რომ ამ საწყალ ბავშვს დედა სჭირდებოდა.

— დედინაცვალი დედობას ვერასოდეს ვერ გასწევს, ბატონო! მაგრამ ეს საქმეს არ შეეხება, ჩვენ ვალენტინაზე ვსაუბრობთ; თავი დაანებეთ მიცვალებულებს.

მარკიზის მეუღლე ყოველივე ამას ისეთი სიჩქარით და ისეთი ხმით ლაპარაკობდა, რომ ბოდვას წააგავდა.

— თქვენი სურვილი განხორციელდება, ქალბატონო, — უთხრა ვილფორმა, — მით უმეტეს, რომ იგი სავსებით ემთხვევა ჩემსას; და როგორც კი ჩამოვა ბატონი დ'ეპინე...

— კი მაგრამ, ბებიაჩემო, — უთხრა ვალენტინამ, — ეს მიღებული არ არის, ჩვენ ხომ მგლოვიარენი ვართ.....ნუთუ თქვენ გინდათ, რომ მე ასეთ ცუდის მომასწავებელ პირობებში გავთხოვდე?

— ჩემო გოგონა, — შეაწყვეტინა სწრაფად მოხუცმა, — ნუ ლაპარაკობ ამაზე. ეს ბანალობა სუსტ ადამიანებს მხოლოდ ხელს უშლის, რომ თავისი მომავალი მტკიცედ მოაწყონ. მეც მაშინ გამათხოვეს, როდესაც დედაჩემი სულთმობრძავი იყო და ამის გამო არ გავუბედურებულვარ.

— ისევ სიკვდილზე ფიქრი, ქალბატონო! — უთხრა ვილფორმა.

— ისევ! მუდამ!.. გეუბნებით, რომ მალე მოვკვდები, გესმით! მაგრამ მანამდე სიძე მინდა ვნახო: მე მინდა პირობა ჩამოვართვა, რომ ჩემი შვილიშვილი ბედნიერი გახადოს; მინდა წავიკითხო მის თვალეში, შეასრულებს თუ არა ჩემს მოთხოვნას; ერთი სიტყვით მე მინდა მას ვიცნობდე, დიახ, — განაგრძო მან და სახე საშინელი სანახავი გაუხდა, — მე მას სასაფლაოს სიღრმიდან მოვაკითხავ, თუ არ იქნება ისეთი, როგორც უნდა იყოს.

— ქალბატონო, — უთხრა ვილფორმა, — თქვენ უნდა განდევნოთ ეს ადგზნებული აზრები, ეს თითქოს სიგიჟეა. მიცვალებულებს თავის საფლავებში სძინავთ და არასოდეს დგებიან.

— დიახ, დიახ, დიდებო, დამშვიდდი! — უთხრა ვალენტინამ.

— მე კი გეუბნებით, ბატონო, რომ ეს ისე არ არის, როგორც თქვენ ფიქრობთ. ძალზე ცუდად მეძინა. მე თვითონ ვნახე ჩემი თავი მძინარე, თითქოს ჩემი სული უკვე მოსცილდა სხეულს; თავს ძალას ვატანდი თვალები გამეხილა, მაგრამ უნებურად მეხუჭებოდა, და აი, — ვიცი თქვენ ეს განსაკუთრებით შეუძლებლად მოგეჩვენებათ — მაგრამ თვალებდახუჭულმა დავინახე ამ ოთახში, იმ კუთხიდან, სადაც ქალბატონ დე ვილფორის ტუალეტის ოთახია, როგორ ჩუმად შემოვიდა თეთრი გამოსახულება.

ვალენტინამ შეჰყვირა.

— თქვენ სიცხე გქონდათ, ქალბატონო, — უთხრა ვილფორმა.

— შეგიძლიათ არ დამიჯეროთ, მაგრამ მე დარწმუნებული ვარ იმაში, რასაც ვამბობ, მე დავინახე თეთრი გამოსახულება; და თითქოს განგებას ეშინოდა, რომ მე არ დავუჯერებდი მარტო მხედველობას, გავიგონე როგორ გაიჭახუნა ჩემმა ჭიქამ, დიახ, სწორედ ამან, მაგიდაზე რომ დევს.

— თქვენ ეს დაგესიზმრათ, დიდედა.

— არა, არ დამესიზმრა, ხელი ზარის დასარეკად გავიწვდინე და ლანდი მაშინვე გაქრა. შემდეგ ოთახში სანთლით ხელში პირისფარეში შემოვიდა.

— და არავინ აღმოჩნდა?

— მოჩვენებები მხოლოდ მას ეჩვენებიათ, ვინც უნდა ნახოს ისინი. ეს იყო ჩემი ქმრის სული. ჰოდა, აი რა, თუ ჩემი ქმრის სული ჩემ სახმობლად მოვიდა, რატომ ვერ შეძლებს ჩემი სული შვილიშვილის დასაცავად დაბრუნდეს? მე მგონია, ჩვენი კავშირი უფრო ძლიერია...

— ქალბატონო, — უთხრა ვილფორმა, რომელიც ამ ამბებმა უნებურად სულის სიღრმემდე ააღელვა, — გთხოვთ ამ ბნელ ფიქრებს თავისუფლებას ნუ მისცემთ; თქვენ ჩვენთან იცხოვრებთ, დიდხანს იცხოვრებთ, ბედნიერი, სიყვარულში და პატივისცემაში, და ჩვენ დაგავიწყებთ...

— არასოდეს, არასოდეს! — თქვა მარკიზის მეუღლემ. — როდის ჩამოვა ბატონი დ'ეპინე?

— ჩვენ მას ყოველ წუთს ველოდებით.

— კარგი; როგორც კი მოვა, მაშინვე შემატყობინეთ. ვიჩქაროთ, ვიჩქაროთ. მე მინდა ვნახო ნოტარიუსი. მინდა დავრწმუნდე, რომ ჩვენი ქონება ვალენტინაზე გადავა.

— ოჰ, დიდედავ, — ჩაიჩურჩულა ვალენტინამ და ტუჩები დიდედას მხურვალე შუბლს მიადო, ამას მე ვერ გადავიტან! ღმერთო ჩემო, თქვენ სიცხისაგან იწვით, ნოტარიუსს კი არა, ექიმს უნდა დავუძახოთ.

— ექიმს? — იკითხა მოხუცმა მხრების აჩეჩვით, — მე ავად არა ვარ; მწყურია და მეტი არაფერი.

— რას სვამთ, დიდედა?

— შენ ხომ იცი, ყოველთვის ორანჟადს. ჩემი ჭიქა აგერ მაგიდაზე დევს; მომაწოდე, ვალენტინა.

ვალენტინამ სურიდან ორანჟადი ჭიქაში ჩაასხა და ერთგვარი შიშით მოჰკიდა ხელი, რადგან ამ ჭიქას, მოხუცი ქალის თქმით, თვით მოჩვენება შეეხო.

ავადმყოფმა ჭიქა ერთი მოსმით გამოსცალა. შემდეგ ბალიშზე გადაესვენა და თან იმეორებდა:

— ნოტარიუსი, ნოტარიუსი!

ვილფორი ოთახიდან გავიდა. ვალენტინა დიდედას ლოგინთან ჩამოჯდა. მას, როგორც ეტყობოდა, თვითონ სჭირდებოდა ექიმი, რომელიც დიდედას ურჩია. ლოყები გაუწითლდა, სწრაფად და წყვეტილად სუნთქავდა და მაჯა ციებ-ციხელებიანივით უცემდა.

საწყალი ქალიშვილი ფიქრობდა იმაზე, თუ როგორ სასოწარკვეთილებას მიეცემოდა მაქსიმილიანე, როდესაც გაიგებდა, რომ ქალბატონი დე სენ-მერანი, იმის მაგივრად, რომ მისი მოკავშირე გამხდარიყო, მის წინააღმდეგ მოქმედებდა.

ვალენტინას არაერთხელ უფიქრია, დიდედასათვის ყველაფერი ეთქვა; იგი ერთი წუთითაც არ შეეყოყმანდებოდა, მაქსიმილიან მორელს ალბერ დე მორსერი ან რაულ

დე შატო-რენო რომ რქმეოდა. მაგრამ მორელი პლებეური წარმოშობისა იყო. ვალენტინამ კი იცოდა, როგორი ზიზღით უყურებდა მარკიზის მეუღლე დაბალი წარმოშობის ადამიანებს. და ყოველთვის სათქმელად გამზადებული საიდუმლოება მას გულში რჩებოდა: შიშობდა, რომ ამ საიდუმლოებას ამაოდ გაამხელდა და საკმარისი იქნებოდა მამასა და დედინაცვალს გაეგოთ, რომ ყველაფერს ბოლო მოეღებოდა.

ასე გავიდა თითქმის ორი საათი; ქალბატონ დე სენ-მერანს მშფოთვარედ ეძინა. ნოტარიუსის მოსვლა მოახსენეს.

თუმცა ეს ძალიან ჩუმი ხმით იყო ნათქვამი, მაგრამ ქალბატონმა დე სენ-მერანმა ბალიშიდან თავი მაშინვე აიღო.

— ნოტარიუსი? — თქვა მან, — შემოვიდეს, შემოვიდეს.

ნოტარიუსი კარებთან იდგა და მაშინვე შევიდა.

— წადი, ვალენტინა, — უთხრა ქალბატონმა დე სენ-მერანმა, — მარტო დამტოვე ამ ბატონთან.

— მაგრამ, დიდედა...

— წადი, წადი.

ქალიშვილმა დიდედას შუბლზე აკოცა და თვალეზზე ცხვირსახოცაფარებული გავიდა.

კარებს უკან იგი შეეჩეხა მოახელს, რომელმაც უთხრა, რომ სასტუმრო ოთახში ექიმი იცდიდა.

ვალენტინა სწრაფად ჩავიდა დაბლა. ეს ექიმი იმ დროს ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი პიროვნება, მათი ოჯახის მეგობარი იყო და ძალიან უყვარდა ვალენტინა, რომელსაც იგი ჯერ კიდევ აკვანში იცნობდა. მას მადმუაზელ დე ვილფორის ტოლი ქალიშვილი ჰყავდა, მაგრამ ჭლექიან დედას გაუჩნდა და ამიტომ თავის ცხოვრებას მუდმივ შიშში ატარებდა თავისი ქალიშვილის გამო.

— ოჰ, ძვირფასო ბატონო დავრინი, — უთხრა ვალენტინამ, — როგორ გელოდით, მაგრამ ჯერ ეს მითხარით, როგორ არიან მადლენა და ანტუანეტა?

მადლენა ექიმის ქალიშვილი იყო, ანტუანეტა კი მისი დისწული.

ბატონმა დავრინიმ სევდიანად გაიღიმა.

— ანტუანეტა მშვენივრადაა, — თქვა მან, — მადლენას არა უშავს. მაგრამ თქვენ დამიძახეთ, ძვირფასო ბავშვო? ვინ გყავთ ავად? იმედი მაქვს, რომ არა მამათქვენი და არა ქალბატონი დე ვილფორი? ჩვენ კი? მე ვხედავ, ნერვები არ გვასვენებენ. მაგრამ არა მგონია, მე მარტო იმისათვის გჭირდებოდეთ, რათა გირჩიოთ, რომ მეტისმეტი თავისუფლება არ უნდა მივცეთ ჩვენს წარმოდგენებს.

ვალენტინა გაწითლდა. დავრინს თითქმის სასწაულებრივი ნიჭი ჰქონდა, ყველაფერი გამოეცნო. ის იმ ექიმთა კატეგორიას ეკუთვნოდა, რომლებიც ფიზიკურ ავადმყოფობას მორალური ზემოქმედებით არჩენენ.

— არა, — უპასუხა ქალმა, — საწყალი დიდედა გაგვიხდა ავად, თქვენ, ალბათ, იცით რა უბედურება შეგვემთხვა?

— არაფერი ვიცი, — უპასუხა დავრინიმ.

— ეს საშინელებაა, — თქვა ვალენტინამ და ქვითინი შეიკავა, — გარდაიცვალა ბაბუაჩემი.

— მარკიზ დე სენ-მერანი?

— დიახ.

— უეცრად?

— დამბლის დაცემისაგან

— დამბლისაგან? — გაიმეორა ექიმმა.

— დიახ, და საწყალ დიდებას აეკვიატა ფიქრი, რომ ქმარი, რომელსაც ცხოვრებაში არასოდეს განშორებია, ახლა უძახის და ის უკან უნდა გაჰყვეს. გემუდარებით, მთარჩინეთ დიდება.

— სად არის?

— თავის ოთახში: იქ ნოტარიუსიცაა.

— ბატონი ნუარტიე როგორღაა?

— ისევ ძველებურად; სავსებით საღი გონებით, მაგრამ ისევ უმოძრაო და დამუნჯებული.

— და იგივე სიყვარული თქვენს მიმართ, ხომ ასეა?

— დიახ, — უპასუხა ოხვრით ვალენტინამ, — ძალიან ვუყვარვარ.

— განა შეიძლება ვისმეს არ უყვარდეთ?

ვალენტინას ნაღვლიანად გაეღიმა.

— კი მაგრამ, რას უჩივის დიდებათქვენი.

— მას რაღაც არაჩვეულებრივი ნერვული აღზნება და უცნაური მშფოთვარე ძილი აქვს; ამ დილით ირწმუნებოდა, რომ ძილის დროს სული განშორდა სხეულს და ხედავდა, როგორ ეძინა. რასაკვირველია, ეს ბოდვაა. ის ირწმუნება, რომ დაინახა, როგორ შევიდა მის ოთახში მოჩვენება და გავიგონე, როგორ შეეხო ჩემს ჭიქასო.

— ეს ძალიან უცნაურია, — თქვა ექიმმა, — არასოდეს გამიგონია, რომ ქალბატონ დე სენ-მერანს ჰალუცინაციები ჰქონოდა.

— მე პირველად ვხედავ მას ასეთ მდგომარეობაში, — თქვა ვალენტინამ. — დღეს დილით მან ძალზე შემაშინა; ვიფიქრე, გაგიჟდა-მეთქი. თქვენც მოგეხსენებათ, ბატონო დავრინი, როგორი თავშეკავებული კაცია მამაჩემი და, მე მგონია, ისიც კი ააღელვა.

— ახლავე ვნახავთ, — თქვა დავრინიმ, — ყველაფერი ეს ძალიან უცნაურია.

ნოტარიუსი უკვე ძირს ჩამოდიოდა; ვალენტინა გააფრთხილეს, რომ დიდება მარტო იყო.

— ადით მასთან, უთხრა მან ექიმს.

— თქვენ?

— არა, მეშინია, მან ამიკრძალა თქვენი გამოძახება. გარდა ამისა, როგორც თქვენ მითხარით, მე თვითონ აღელვებული, აღზნებული ვარ და თავს ცუდად ვგრძნობ. ბაღში გავივლი, რათა ცოტაოდენი ძალ-ღონე მოვიკრიბო.

ექიმმა ვალენტინას ხელი ჩამოართვა, თვითონ ავადმყოფთან ავიდა, ქალიშვილი კი ბაღისაკენ გაემურა.

ჩვენ არ დაგვჭირდება იმისი თქმა, თუ ბაღის რომელ ნაწილში უყვარდა ვალენტინას სეირნობა. როდესაც რამდენჯერმე გაივლიდა ყვავილნარში, რომელიც მას სახლს ერტყა და ვარდს მოწყვეტდა თმაში თუ ქამარში ჩასაბნევად, იგი წავიდოდა დაჩრდილული ხეივნისაკენ, რომელიც სკამისაკენ მიდიოდა, ხოლო სკამიდან — კარისაკენ.

ამჯერადაც ვალენტინამ თავის ყვავილნარში რამდენიმეჯერ გაიარა, მაგრამ არაფერი მოუწყვეტია; თუმცა გულზე მოწოლილი გლოვა ჯერ კიდევ მის ტანისამოსზე არ გამოხატულიყო, ის ერიდებოდა ამ უბრალო სამკაულსაც; შემდეგ თავის ხეივნისაკენ გაემართა.

რაც უფრო წინ მიდიოდა, მით უფრო ეჩვენებოდა, რომ ვიღაცა ეძახდა. განცვიფრებული ვალენტინა შეჩერდა.

ახლა მან გარკვევით გაიგონა ეს ძახილი და იცნო მაქსიმელიანის ხმა.

თავი XVI დაპირება

ეს ნამდვილად ბატონი მორელი იყო, რომელიც გუშინდელს აქეთ თავის თავს აღარ ეკუთვნოდა. შეყვარებულთათვის და დედებისათვის დამახასიათებელი ინსტინქტით იგი მიხვდა, რომ ქალბატონ დე სენ-მერანის ჩამოსვლას და მარკიზის სიკვდილს დე ვილფორის სახლში უნდა გამოეწვია რაღაც მნიშვნელოვანი, რაც მის ვალენტინასადმი სიყვარულს შეეხებოდა.

როგორც ეს არის დავინახეთ, წინათგრძნობამ არ შეაცდინა იგი, და ახლა უკვე ასე აცახცახებული და თავზარდაცემული წაბლის ხეებთან მყოფ ჭიშკართან უბრალო შემფოთებამ კი არ მიიყვანა. მაგრამ ვალენტინამ არ იცოდა, რომ მას მორელი უცდიდა, ეს არ იყო მისი მოსვლის ჩვეულებრივი საათი; მხოლოდ უბრალო შემთხვევამ, ან თუ გნებავთ, ბედნიერმა გულისთქმამ იგი ბაღში მიიყვანა. როდესაც ვალენტინა ხეივანში გამოჩნდა, მორელმა დაუძახა, ქალიშვილმა ჭიშკართან მიირბინა.

— თქვენ ამ დროს აქა ხართ? — უთხრა მან.

— დიახ, ჩემო საწყალო მეგობარო, — უთხრა მორელმა. — მოვედი, რათა ცუდი ამბავი გაუწყოთ.

— როგორც ჩანს, ყველა უბედურება ჩვენს სახლს დაატყდა, — თქვა ვალენტინამ, — ილაპარაკეთ, მაქსიმილიან, მაგრამ, სიმართლე რომ ითქვას, უბედურებები ისედაც საკმარისია.

— ძვირფასო ვალენტინა, კარგად მისმინეთ, — დაიწყო მორელმა, რომელიც ცდილობდა მღელვარება დაეძლია, რათა უფრო გარკვევით ელაპარაკა. — ის, რასაც მე გეტყვით, მეტად მნიშვნელოვანია. როდისთვის აპირებენ თქვენს ქორწილს?

— მისმინეთ, მაქსიმილიან, — უთხრა ვალენტინამ, — მე არ მინდა რაიმე დაგიმალოთ. ამ დილით ლაპარაკობდნენ ჩემს გათხოვებაზე და აღმოჩნდა, რომ დიდება, რომლის იმედიც მექონდა, არა მარტო მომხრეა ამ ქორწინების, არამედ ისე სწყურია იგი, რომ მხოლოდ ფრანსუა დ'ეპინეს დაბრუნებას ელიან; ჩამოვა თუ არა, მეორე დღესვე საქორწილო შეთანხმება ხელმოწერილი იქნება.

ყმაწვილ კაცს გულიდან მძიმე ოხვრა აღმოხდა და ვალენტინას ხანგრძლივი და სევდიანი მზერა მიაპყრო.

— ეჰ, — დაიწყო მან, — საშინელებაა ისმენდე, საყვარელი ქალიშვილი როგორ დამშვიდებით ლაპარაკობს: «თქვენი წამების ვადა დანიშნულია; იგი რამდენიმე საათის შემდეგ დაიწყებაო;» მაგრამ რას იზამ, რაკი ასე უნდა იყოს, მე წინააღმდეგობას აღარ გავწევ. აი რა, თუ საქორწილო შეთანხმების ხელმოსაწერად მხოლოდ დ'ეპინეს უცდიან, თუ მისი ჩამოსვლის მეორე დღესვე მისი საკუთრება გახდებით, მაშ ხვალ დაიწერთ ჯვარს, რადგან იგი დღეს დილით ჩამოვიდა.

ვალენტინამ შეჰყვირა.

— ერთი საათის წინ გრაფ მონტე-კრისტოსთან ვიყავი; — თქვა მორელმა, — ჩვენ ვსაუბრობდით, ის — თქვენი ოჯახის უბედურებაზე, მე კი თქვენსაზე, რომ უცებ ეზოში ეტლი შემოვიდა. მისმინეთ. ამ წუთამდე წინათგრძნობის არასოდეს მჯეროდა, მაგრამ ახლა უნდა ვერწმუნო. ამ ეტლის ბორბლების ხმაზე ჟრჟოლამ ამიტანა. მალე კიბიდან ნაბიჯების ხმა შემომესმა. კომანდორის ყრუ ნაბიჯებს დონ ჟუანი ამაზე მეტად არ შეუშინებია, როგორც მე იმ ხმაურმა შემაშინა. ბოლოს კარი გაიღო; ალბერ დე მორსერი პირველი შემოვიდა; ჩემს თავზე მე თვითონ შემეპარა ეჭვი, ალბათ,

შევცდი-მეთქი, რომ უცებ მეორე ყმაწვილი კაციც გამოჩნდა. «ოჰ, ბარონი ფრანც დ'ეპინე»... — წამოიყვირა გრაფმა. მთელი ჩემი ძალ-ღონე და ვაჟკაცობა მოვიკრიბე, რომ თავი შემეკავებინა. შეიძლება გავფითრდი, შეიძლება ავცახცახდი, მაგრამ მანინ ვილიმებოდი. ხუთი წუთის შემდეგ წამოვედი. მაგრამ რაც ამ ხნის განმავლობაში ითქვა, არაფერი გამიგონია. მე განადგურებული ვიყავი.

— საცოდავი მაქსიმილიანი! — ჩაიჩურჩულა ვალენტინამ.

— აი, მე აქა ვარ, ვალენტინა. ახლა მიპასუხეთ, ჩემი სიკვდილ-სიცოცხლე თქვენს პასუხზეა დამოკიდებული. რას ფიქრობთ, როგორ მოიქცევით?

ვალენტინამ თავი ჩაქინდრა: ის განადგურებული იყო.

— მისმინეთ, — განაგრძო მორელმა, — თქვენ ხომ პირველად არ ფიქრობთ იმ ვითარებაზე, რომელშიც ჩვენ ჩავცვივდით; მდგომარეობა სერიოზულია, მძიმე, აუტანელი, ვფიქრობ, ახლა დრო არ არის უიმედო დარდს მივეცეთ; ეს მათ გამოადგებათ, ვინც თანახმაა დამშვიდებით იტანჯოს და ცრემლებად დაიღვაროს. არიან ასეთი ადამიანები და ღმერთი, ალბათ, ზეცაში მადლში ჩაუთვლის ამ მიწიერ მორჩილებას. მაგრამ ის, ვინც ბრძოლის უნარსა გრძნობს, ძვირფას დროს არ ჰკარგავს და ბედისწერას მყისვე დარტყმით უპასუხებს. ვალენტინა, გინდათ შეებრძოლოთ ბოროტ ბედისწერას? მიპასუხეთ, რადგან მე ამის საკითხავად მოვედი.

ვალენტინა შეკრთა და მორელს შეშინებული, ფართოდ გაღებული თვალებით შეხედა. ის აზრი, რომ მამის, დიდედის, — ერთი სიტყვით, მთელი ოჯახის სურვილის წინააღმდეგ წასულიყო, არასოდეს მოსვლია თავში.

— რისი თქმა გინდათ, მაქსიმილიან? — ჰკითხა ვალენტინამ, — რას ეძახით ბრძოლას? სჯობს ამას მკრეხელობა უწოდოთ! როგორ! შევებრძოლოთ მამის ბრძანებას, მომაკვდავი დიდედას სურვილს? ეს შეუძლებელია!

მორელი შეკრთა.

— თქვენ მეტად კეთილშობილი გული გაქვთ და გამიგებთ. თქვენ ისე კარგად გამიგეთ, ძვირფასო მაქსიმილიან, რომ ხმას არ იღებთ. მე ვიბრძოლო! ღმერთმა დამიფაროს! არა, არა! მთელი ძალ-ღონე უნდა მოვიკრიბო ჩემს თავთან საბრძოლველად და ცრემლებად დავიღვარო, როგორც თქვენ თქვით. რაც შეეხება მამის წყენინებას, დიდედას უკანასკნელი წუთების მოწამვლას — არასოდეს!

— თქვენ სავსებით მართალი ხართ, — უთხრა უგრძნობლად მორელმა.

— როგორ მეუბნებით ამას? — შეჰყვირა გულმოკლულმა ვალენტინამ.

— გეუბნებით ისეთი ადამიანივით, რომელიც აღფრთოვანებულია თქვენი პიროვნებით, მადმუაზელ, — უპასუხა მაქსიმილიანმა.

— მადმუაზელ! — შეჰყვირა ვალენტინამ, — მადმუაზელ! ოჰ, რა ეგოისტი ხართ! ხედავთ, რა სასოწარკვეთილი ვარ, თქვენ კი თითქოს ვერ გაგიგიათ ჩემი.

— ცდებით, პირიქით, მე თქვენ მშვენივრად გაგიგეთ. თქვენ არ გინდათ წინააღმდეგობა გაუწიოთ ბატონ დე ვილფორს, არ გინდათ ურჩობა გაუწიოთ მარკიზის მეუღლეს, ხვალ მოაწერთ ხელს საქორწინო შეთანხმებას, რომელიც თქვენ ქმართან დაგაკავშირებთ.

— ღმერთო ჩემო, განა შემიძლია სხვანაირად მოვიქცე?

— მე ნუ მეკითხებით ამას, მადმუაზელ. ამ საქმეში ცუდი მოსამართლე ვარ და შეიძლება ჩემმა ეგოიზმმა დამაბრძალოს, — უპასუხა მორელმა, რომლის ყრუ ხმა და შეკუმშული მუშტები მის გაშმაგებაზე მეტყველებდნენ.

— მორელ, რას შემომთავაზებდით, თქვენი წინადადება რომ მიმედო? აბა, მიპასუხეთ. საქმე ის კი არ არის, რომ მითხრათ «ცუდად იქცევით», არამედ რჩევა უნდა მომცეთ, როგორ მოვიქცე.

— ამას სერიოზულად მეუბნებით, ვალენტინა? თქვენ გინდათ, რჩევა მოგცეთ?

— რასაკვირველია, ძვირფასო მაქსიმილიან, და თუ კარგი წინადადება იქნება, მე მას მივიღებ; კარგად იცით, რა დიდია ჩემი თქვენდამი სიყვარული.

— ვალენტინა — უთხრა მორელმა და უკვე აგლეჯილი ფიცარი გასწია, — მომეცით ხელი იმის დასამტკიცებლად, რომ გაცხარება მომიტევეთ; თავბრუ მეხვევა, და აი, უკვე ერთი საათია გონებაში საშინელი ფიქრები მიტრიალებს. თუ თქვენ უარყოფთ ჩემს რჩევას...

— თქვით, რა რჩევაა ასეთი?

— მისმინეთ, ვალენტინა.

ქალიშვილმა თვალები ზეცას მიაპყრო და ამოიოხრა.

— მე თავისუფალი კაცი ვარ, — დაიწყო მაქსიმილიანმა, — ჩემი სიმდიდრე ორივესათვის საკმარისია. გეფიცებით, სანამ ჩემი ცოლი არ გახდებით, ჩემი ბაგეები თქვენს შუბლს არ შეეხება.

— თქვენ მე მაშინებთ! — უთხრა ქალიშვილმა.

— გავიქვით, — განაგრძო მორელმა; — ჩემ დასთან წაგიყვანთ. იგი ღირსია თქვენი დაც იყოს; წავიდეთ ალჟირში, ინგლისში, ამერიკაში, თუ გნებავთ თავი სადმე პროვინციაში შევაფაროთ, და იქ ვიცხოვროთ მანამ, სანამ ჩვენი მეგობრები თქვენი ოჯახის წინააღმდეგობას არ დასძლევენ.

ვალენტინამ თავი გაიქნია.

— ასეც ვფიქრობდი, მაქსიმილიან, — თქვა მან; ეს შეშლილის რჩევაა, და თქვენზე მეტად შეშლილი ვიქნები, თუ ახლავე ერთი სიტყვით არ შეგაჩერებთ: შეუძლებელია, მორელ, შეუძლებელი.

— და თქვენ ემორჩილებით ბედისწერას ისე, რომ შებრძოლებას არ აპირებთ, — უთხრა კვლავ მორელმა და მოიღუშა.

— დიახ, თუნდაც ამან ბოლო მომიღოს!..

— კარგი, ვალენტინა, — განაგრძო მაქსიმილიანმა, — კვლავ გაგიმეორებთ, სავსებით მართალი ხართ. მართლაც შეშლილი ვარ, თქვენ დამიმიტკიცეთ, რომ ვნება თვით ყველაზე დინჯი გონების ადამიანებსაც კი აბრმავებს. გმადლობთ, რომ ვნების მოუშველებლად მსჯელობთ. დაე ასე იყოს, გადაწყვეტილია; ხვალ თქვენ საბოლოოდ ფრანც დ'ეპინეს საცოლე გახდებით. არა იმ ფორმალობის ძალით, რომელიც გამოგონილია თეატრში კომედიის კვანძებისათვის და საქორწილო შეთანხმების ხელმოწერად იწოდება, არამედ თქვენი საკუთარი სურვილით.

— თქვენ კვლავ მაწვალებთ, მაქსიმილიან, — უთხრა ვალენტინამ. — ისეც ატრაილებთ ხანჯალს ჩემს ჭრილობაში! მითხარით, რას იზამდით თქვენი დისათვის ვინმეს ასეთი რჩევა რომ მიეცა.

— მადმუაზელ, — უპასუხა მორელმა მწარე ღიმილით, — მე ეგოისტი ვარ, თქვენ ეს უკვე მითხარით, ამიტომ იმაზე კი არ ვფიქრობ, სხვა ჩემს ადგილს რას იზამდა, არამედ იმაზე, თუ თვით მე რას ვაპირებ. ვფიქრობ იმაზე, რომ უკვე ერთი წელია გიცნობთ; და იმ დღიდან, რაც თქვენ გაგიცანით, მთელი ჩემი იმედები და ბედნიერება თქვენს სიყვარულზე იყო აგებული; დადგა დღე, როდესაც მითხარით, რომ გიყვარვართ; ამ დღიდან მომავალზე ფიქრში, მე მჯეროდა, რომ ჩემი იქნებოდით, ეს ჩემთვის მთელი სიცოცხლე იყო. ახლა აღარაფერზე ვფიქრობ; მხოლოდ ჩემს თავს ვეუბნები, რომ ბედი უკუღმა შემიტრიალდა. იმედი მქონდა ზეციური ნეტარება მომეპოვებინა და იგი ხელიდან გამომეცალა. ყოველ დღე ხდება, რომ ბანქოს მოთამაშე მარტო იმას კი არ აგებს, რაც მას აქვს, არამედ იმასაც, რაც მას არ გააჩნია.

მორელმა ყოველივე ეს სავსებით დამშვიდებით უთხრა; ვალენტინამ თავისი დიდი თვალებით, გამომცდელად შეხედა მას, მაგრამ შეეცადა, ყმაწვილი კაცის მზერა არ შეჭრილიყო მის უკვე შემფოთებულ გულის სიღრმეში.

— კი მაგრამ, მაინც რას აპირებთ? — ჰკითხა ვალენტინამ.

— პატივი მექნება გამოგემშვიდობოთ, მადმუაზელ. ღმერთი ისმენს ჩემს სიტყვებს და ჩემი გულის სიღრმეში კითხულობს, ის მოწმეა, გისურვებდით ისეთ მშვიდ, ბედნიერ და სრულყოფილ ცხოვრებას, რომ მასში ადგილი არ ჰქონდეს ჩემს მოგონებას.

— ღმერთო ჩემო, — ჩაიჩურჩულა ვალენტინამ.

— მშვიდობით, ვალენტინა, მშვიდობით! — უთხრა მორელმა და ძირს დაიხარა.

— სად მიდიხართ? — შეჰყვირა ვალენტინამ, ხელი რიკულებში გაჰყო და სახელოში სწვდა; საკუთარი შინაგანი მღელვარების მიხედვით, ქალიშვილი ხვდებოდა, რომ მისი შეყვარებულის გარეგნული სიმშვიდე არ შეიძლებოდა ბუნებრივი ყოფილიყო; — სად მიდიხართ?

— შევეცდები ახალი უსიამოვნება არ შევიტანო თქვენს ოჯახში და მაგალითს მივცემ, როგორ უნდა მოიქცეს ჩემნაირ მდგომარეობაში მოხვედრილი პატიოსანი და წესიერი ყმაწვილი კაცი.

— სანამ წახვიდოდეთ, მითხარით, რას აპირებთ?

მორელს ნაღვლიანად გაეცინა.

— ოჰ, მითხარით, მითხარით! გეხვეწებით, — არ ეშვებოდა ვალენტინა.

— თქვენ გადაიფიქრეთ, ვალენტინა?

— თქვენ ხომ იცით, ბედშაო, რომ გადაფიქრება არ ძალმიძს! — შეჰყვირა ქალმა.

— მაშ, მშვიდობით!

ვალენტინამ გისოსს ისეთი ძალით დაუწყო რხევა, როგორც მისგან მოულოდნელი იყო; მაგრამ რაკი მორელი მაინც შორდებოდა, მისკენ ხელები გაიწვდინა, თითების მტვრევა დაიწყო და შეჰყვირა:

— რა უნდა იმოქმედოთ? მე მინდა ვიცოდეთ! სად მიდიხართ?

— ოჰ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — უთხრა მაქსიმილიანმა და კარებიდან სამი ნაბიჯის სიახლოვეს გაჩერდა, — განზრახული არა მაქვს ჩემი ბოროტი ბედის პასუხისმგებელი სხვა გავხადო. სხვა ჩემს ადგილას დაგემუქრებოდათ, ფრანც დ'ეპინეს მოვძებნი, დუელში გამოვიწვევ და შევებრძოლები... ეს სიგიჟე იქნებოდა. რა შუაშია აქ ფრანც დ'ეპინე? ამ დილით მან პირველად მნახა, და უკვე დაავიწყდა კიდევ, რომ მნახა. მან არც კი იცოდა ჩემი არსებობა, როდესაც თქვენს ოჯახებს უკვე გადაწყვეტილი ჰქონდა, რომ ერთიმეორისათვის იქნებოდით განკუთვნილი. ამიტომ მასთან არავითარი საქმე არა მაქვს, და გეფიცებით არც ვაპირებ ანგარიშის გასწორებას.

— მაშ ვისთან? ჩემთან?

— თქვენთან, ვალენტინა! ეჰ, ღმერთმა დამიფაროს. ქალი წმინდა არსებაა, ხოლო ქალი, რომელიც გიყვარს, ორმაგად წმინდაა.

— მაშ თქვენ თავთან, უბედურო! თქვენ თავთან?

— ყველაფერში ხომ მე თვითონ ვარ დამნაშავე? — უთხრა მორელმა.

— მაქსიმილიან, მოდით აქ, ეს მე მსურს! — დაუძახა ვალენტინამ.

— მაქსიმილიანი თავისი ნაზი ღიმილით მიუახლოვდა, ისე ფერმკრთალი რომ არ ყოფილიყო, კაცი იფიქრებდა ჩვეულებრივ მდგომარეობაში არის და არაფერი მოსვლიაო.

— მისმინეთ, რას გეტყვით, ჩემო ძვირფასო, ჩემო ღვთაება ვალენტინა, — უთხრა მან თავისი მელოდიური და მჟღერი ხმით, — ჩვენისთანა ადამიანებს, რომლებსაც არასოდეს ჰქონიათ ისეთი განზრახვა, რომ ხალხის, მშობლების, სამშობლოს და ღმერთის წინაშე გაწითლებულიყვნენ, ერთმანეთის გულში ნადები შეუძლიათ გაშლილი წიგნივით წაიკითხონ. მე რომანის მოქმედი პირი არა ვარ, არც მელანქოლიური გმირი, თავი არც მანფრედი მგონია, არც ანტონი¹. (¹ ანტონი — ალექსანდრე დიუმას (მამის) დრამის გმირი, მელანქოლიური და საბედისწერო ვნების განხორციელება.) მაგრამ ზედმეტი სიტყვების, დარწმუნების და ფიცის გარეშე ჩემი სიცოცხლე თქვენ მოგიძღვენით. თქვენ მშორდებით; უკვე გითხარით და კიდევ გიმეორებთ, მართალი ხართ; მაგრამ რაც უნდა იყოს, თქვენ მშორდებით და ჩემი ცხოვრებაც დასრულდა. რაკი თქვენ მშორდებით, ვალენტინა, ამქვეყნად მე მარტო ვრჩები. ჩემი და ბედნიერია თავის ქმართან; მისი ქმარი ჩემთვის მხოლოდ სიძეა, ესე იგი, ადამიანი, რომელიც ჩემთან საზოგადოებრივი შეთანხმების საფუძველზეა დაკავშირებული. ამქვეყნად უკვე აღარავის ჩემი უსარგებლო სიცოცხლე არ სჭირდება. აი, რას ვიზამ: სანამ ჯვარს არ დაიწერთ, იმ წუთამდე დავიცდი; არ მინდა დავკარგო ჩრდილი იმ მოულოდნელი ბედნიერებისა, რომელსაც ზოგჯერ შემთხვევა გვაძლევს. ხომ შეიძლება, ამ ხნის განმავლობაში ფრანც დ'ეპინე გარდაიცვალოს; ან კიდევ ჯვრის წერის მომენტში საკურთხეველს მეხი დაეცეს. სასიკვდილოდ განწირულს ყველაფერი შესაძლებლად ეჩვენება, თვით სასწაულიც კი, როცა საქმე ეხება მის გადარჩენას. მაშ ასე, გეუბნებით, რომ უკანასკნელ წუთამდე დავიცდი. ხოლო როდესაც ჩემი უბედურება უტყუარი იქნება, უკვე გამოუსწორებელი, უიმედო, მე ერთს კონფიდენციალურ წერილს მივწერ ჩემს სიძეს... ხოლო მეორეს — პოლიციის პრეფექტს. ვაცნობებ მათ ჩემს განზრახვას და სადმე ტყეში, უფსკრულის პირას, რომელიმე მდინარის ნაპირზე თავს მოვიკლავ. ეს ისეთივე სიმართლეა, როგორც ის, რომ მე ყველაზე პატიოსანი ადამიანის შვილი ვარ, რომელსაც კი ოდესმე უცხოვრია საფრანგეთში.

ვალენტინა ნერვულმა ცახცახმა აიტანა; მან ხელი გაუშვა გისოსს, რომელზედაც დაყრდნობილი იყო, მკლავები უსიცოცხლოდ ჩამოეკიდა და ლოყებზე ორი დიდი კურცხალი ჩამოუგორდა.

მორელი იდგა მის წინ პირქუში და ურყევი.

— შემიბრალებ, შემიბრალებ! — ეხვეწებოდა ქალი, — თავს ხომ არ მოიკლავთ.

— პატიოსან სიტყვას გაძლევთ, თავს მოვიკლავ, — უპასუხა მაქსიმილიანმა; — კი მაგრამ, თქვენთვის სულ ერთი არ არის? თქვენს მოვალეობას შეასრულებთ და სინდისი უმწიკვლო გექნებათ.

ვალენტინა მუხლებზე დაეცა, ხელები მიიღო გულზე, რომელიც ლამის ამოვარდნოდა.

— მაქსიმილიან, — უთხრა მან, — მაქსიმილიან, ჩემო მეგობარო, ჩემო ძმაო ამქვეყნად, ჩემო ნამდვილო მეუღლეზე ზეცაში, გემუდარები, მოიქეცი ისე, როგორც მე: იცოცხლე ტანჯვით. იქნებ დადგეს ისეთი დღე, რომ ჩვენც შევერთდეთ.

— ნახვამდის, ვალენტინა! — გაიმეორა მორელმა.

— ღმერთო ჩემო! — თქვა ვალენტინამ და ენით გამოუთქმელი გამომეტყველებით ხელები ცისაკენ აღაპყრო. — ხომ ხედავ, მე ყველაფერი გავაკეთე იმისათვის, რომ მორჩილ შვილად დავრჩენილიყავი; ვთხოვდი, ვემუდრებოდი, ვაფიცებდი, მან ყური არ ათხოვა არც ჩემს თხოვნას, არც მუდარას, არც ცრემლებს. ჰოდა აი, რა, — განაგრძო მან მტკიცე ხმით და თან ცრემლები მოიწმინდა, — მე არ მინდა დარდისაგან მოვკვდე. ვამჯობინებ სირცხვილმა მომკლას. თქვენ იცოცხლებთ, მაქსიმილიან, და მე

თქვენს გარდა არავისი არ ვიქნები. როდის? რომელ წუთს? ახლავე მითხარით, მიბრძანეთ, მე მზადა ვარ!

მორელმა, რომელმაც რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა წასასვლელად, დაბრუნდა და სიხარულისაგან გაფითრებულმა, განათებული თვალებით, გისოსში ხელები ვალენტინასაკენ გაიწვდინა.

— ვალენტინა! — უთხრა მან, — ჩემო ძვირფასო მეგობარო, ასე როდი უნდა ილაპარაკოთ. თუ ეს ასეა, სჯობს მოვკვდე. თუ თქვენ ისევე გიყვარვართ, როგორც მე მიყვარხართ, ძალით რატომ უნდა წაგიყვანოთ? ან იქნებ მხოლოდ სიბრალულის გამო გინდათ ვიცოცხლო? ასეთ შემთხვევაში, სიკვდილი მირჩევნია.

— მართლაც, — ჩაიბუტბუტა ვალენტინამ, — ვის ვუყვარვარ ამქვეყნად? მას. ვინ მანუგეშებდა ყველა ჩემს უბედურებებში? იგი. ვისზე ემყარება ჩემი იმედები, ვისზე შეჩერდნენ ჩემი გაცეცხლებული თვალები, ვისზე ისვენებს ჩემი გატანჯული გული? მასზე, მასზე, მხოლოდ მასზე. ჰოდა, აი რა, შენც მართალი ხარ, მაქსიმილიან, წამოვალ შენთან ერთად, დავტოვებ მშობლიურ სახლს, ყველაფერს დავტოვებ. გადაწყვეტილია! რა უმადური ვარ! — შეჰყვირა უცებ ვალენტინამ ქვითინით, — მე სულ დამავიწყდა ბაბუაჩემი.

— არა, — უთხრა მაქსიმილიანმა, — შენ მას არ მიატოვებ. შენ მეუბნებოდი, თითქოს ბატონი ნუარტიე ჩემს მიმართ სიმპათიურად არის განწყობილი; ჰოდა, აი რა, სანამ გავიქცეოდეთ, შენ მას ყველაფერს ეტყვი. მისი თანხმობა, ღმერთის წინაშე დაგიფარავს. ჯვრისწერის შემდეგ კი მაშინვე ჩვენთან გადმოვიყვანთ. ერთი შვილიშვილის მაგიერ მას ორი შვილიშვილი ეყოლება. შენ მიამბობდი, როგორ გელაპარაკება და როგორ პასუხობ; ნახავ, მალე შევითვისებ ამ მგრძობიარე ნიშნების ენას. გეფიცები, ვალენტინა, სასოწარკვეთილების მაგიერ, რომელიც ჩვენ გველის, ბედნიერებას გპირდები!

— შენ ხედავ, მაქსიმილიან, რა გავლენა გაქვს ჩემზე! მზად ვარ დაგიჯერო, რასაც მელაპარაკები, მაგრამ ყოველივე ეს ხომ სიგიჟეა. მამაჩემი დამწყევლის; მე ვიცნობ მას, ვიცი მისი უდრეკი გული, არასოდეს მაპატიებს. აი კიდევ რა, მაქსიმილიან: თუ ეშმაკობით, თხოვნით, შემთხვევის წყალობით შევძლებ ჯვარისწერა გადავატანინო, თქვენ ხომ დამიცდით?

— დიახ, გეფიცებით, მაგრამ თქვენც დაიფიცეთ, რომ ეს საშინელი ქორწინება არასოდეს მოხდება, და თუნდაც ძალათი მიგათრიონ მერთან, მღვდელთან, თქვენ მაინც არას იტყვით.

— გეფიცებით, მაქსიმილიან, გეფიცებით ჩემთვის ყველაზე წმინდა ადამიანის — დედის სახელს!

— მაშ მოვიცადოთ, — თქვა მორელმა.

— დიახ, მოვიცადოთ, — გამოეხმაურა ვალენტინა, რომელსაც ამ სიტყვების გამო გულზე მოეშვა. — ჩვენისთანა უბედურებს შეიძლება იმედი რამ მოევლინოს მხსნელად.

— მე თქვენი იმედი მაქვს, ვალენტინა, — უთხრა მორელმა, — ყველაფერი, რასაც გააკეთებთ, კარგი იქნება; მაგრამ თუ თქვენს მუდარას არ შეისმენენ, თუ მამათქვენი და ქალბატონი დე სენ-მერანი მოითხოვენ, რომ დ'ეპინე ხვალ გამოცხადდეს საქორწილო ხელშეკრულების დასადებად...

— მაშინ, მორელ... მე თქვენ სიტყვა მოგეცით.

— და იმის მაგიერ, რომ ხელი მოაწეროთ...

— თქვენთან გამოვალ და გავიქცეთ; მაგრამ მანამდის ღმერთს ნუ ვაწყენინებთ, ნუ შევხვდებით ერთმანეთს; აქამდის რომ არ დაგვიჭირეს, ეს სასწაულია, ღვთის განგებაა. რომ გაეგოთ, ჩვენი შეხვედრები, აღარაფრის იმედი აღარ გვექნებოდა.

— მართალი ხართ, ვალენტინა; მაგრამ როგორ გავიგო...

— ნოტარიუს დემანიდან.

— მას მე ვიცნობ.

— და ჩემგან. დამიჯერეთ, მოგწერთ. ღმერთო ჩემო! ეს ქორწინება ჩემთვის ისეთივე საძულველია, როგორც თქვენთვის.

— გმადლობთ, გმადლობთ, ვალენტინა, ჩემო ღვთაებავ! მამ ყველაფერი გადაწყვეტილია; როგორც კი საათს დამინიშნავთ, მაშინვე მოვირბენ და თქვენ ღობიდან ჩემს მკლავებში გადმოხვალთ. ეს ძნელი საქმე არ არის, ბოსტნის ჭიშკართან ეტლი დაგვიცდის, მე ჩემ დასთან წაგიყვანთ და იქ მალულად ან აშკარად, როგორც თქვენ ინებებთ, ვიპოვი ჩვენი სიმართლისა და ბედნიერების მხარდაჭერას. უფლებას არ მივცემთ ყელი გამოგვჭრან ხბოსავით, რომელიც თავს მხოლოდ გმინვით იცავდა.

— დაე ასე იყოს, — უთხრა ვალენტინამ; — და მეც გეტყვით, მაქსიმელიან, ყველაფერი ის, რასაც თქვენ გააკეთებთ, კარგი იქნება.

— ძვირფასო!

— აბა, რას იტყვით? კმაყოფილი ხართ თქვენი ცოლით? — ჰკითხა სევდიანად ყმაწვილმა ქალმა.

— ძვირფასო ვალენტინა, საკმარისი არ იქნება გითხრათ — «დიახ».

— მაინც მითხარით.

ვალენტინამ ბაგეები კართან მიტანა, და მისი სიტყვები ნაზ სუნთქვასთან ერთად მიუახლოვდა მორელის ტუჩებს, რომელიც ჭიშკრის მეორე მხრიდან პირით მიეწება ცივ, შეუბრალებელ ზღუდეს.

— ნახვამდის, — უთხრა ვალენტინამ და ამ ბედნიერებას თავი ძლივს მოსწყვიტა, — ნახვამდის!

— მე თქვენგან წერილს მივიღებ?

— დიახ.

— გმადლობთ, ჩემო ძვირფასო ცოლო! ნახვამდის.

გაისმა ჰაერში გაგზავნილი უმწიკველო კოცნის ხმა, და ვალენტინა ცაცხვების ხეივნისაკენ გაიქცა.

მორელს ესმოდა, როგორ შთაინთქა ბუჩქებში კაბის შრიალი, როგორ შენელდა მისი ნაბიჯების ხმა ქვიშაზე; შემდეგ ენით გამოუთქმელი ღიმილით თვალები ზეცისკენ ადაპყრო; მადლობას უხდიდა, რომ მან ასეთი სიყვარული არგუნა წილად და ისიც იქაურობას გაეცალა.

მაქსიმელიანი სახლში დაბრუნდა, მთელი საღამო და მეორე დღე ელოდა, მაგრამ ამოდ, არაფერი მიიღო. მხოლოდ მესამე დღეს, დაახლოებით ათ საათზე, როდესაც ნოტარიუს დემანთან აპირებდა წასვლას, როგორც იქნა ფოსტით ბარათი მიიღო, და მიუხედავად იმისა, ვალენტინას ხელწერა არასოდეს ენახა, მაშინვე მიხვდა, რომ ეს მისი დაწერილი იყო.

ბარათში ეწერა:

«ცრემლებმა, ოხვამ, მუდარამ არავითარი ნაყოფი არ გამოიღო. გუმინ ორი საათი ვიყავი წმინდა ფილიპე რულსის ეკლესიაში და მთელი გულით და სულით ვემუდარებოდი ღმერთს; ღმერთი ადამიანებივით უგრძნობია და საქორწილო ხელშეკრულების ხელმოწერა ამ საღამოს ცხრა საათზეა დანიშნული.

მე ჩემი სიტყვის ერთგული ვარ ისევე, როგორც გულისა, მორელ, ეს სიტყვა თქვენ მოგეცით და ეს გულიც — თქვენია.

მაშ ასე, სალამომდე, ცხრას თხუთმეტი წუთი რომ დააკლდება, ღობესთან.

თქვენი ცოლი

ვალენტინა დე ვილფორი.

P. S. — საცოდავი დიდება, სულ უფრო ცუდად არის: გუშინ სალამოს მისი აღზუნება ბოდვაში გადავიდა; დღეს კი ბოდვა თითქმის სიგიჟეს ჰგავს.

თქვენ ძალიან გეყვარებით, მორელ, ხომ? რომ დამავიწყოთ, როგორ მდგომარეობაში დავტოვე იგი.

მგონი ბაბუა ნუარტიეს უმაღლავენ, რომ შეთანხმება დღეს სალამოთი იქნება ხელმოწერილი».

მორელი არ დასჯერდა ვალენტინას მიერ მოწოდებულ ცნობას; იგი ნოტარიუსთან წავიდა. ამ უკანასკნელმა კი დაუდასტურა, რომ ხელშეკრულების დადება სალამოს ცხრა საათზე იყო დანიშნული.

შემდეგ მონტე-კრისტოსთან შეიარა, აქ უფრო დაწვრილებით გაიგო ყველაფერი: ფრანცი ყოფილა მასთან, რათა ეს საზეიმო ამბავი ეცნობებინა; ქალბატონი დე ვილფორი თავის მხრივ, წერილით პატიებას თხოვდა, რომ არ მიიპატიჟეს; მაგრამ მარკიზ დე სენ-მერანის სიკვდილი და მისი ქვრივის ავადმყოფობა, ამ ზეიმს მწუხრის საბურველში ხვევდა, და რომ იგი ვერ ბედავს ამ გარემოებით დაამწუხროს გრაფი, რომლისთვისაც ყოველგვარი სიკეთე სურს.

წინა სალამოს ფრანცი ქალბატონ დე სენ-მერანს წარუდგინეს, რომელიც ამ შემთხვევის გამო ლოგინიდანაც კი წამოდგა, მაგრამ მაშინვე ჩაწვა.

ადვილი გასაგებია, რომ მორელი ძალზე აღელვებული იყო. გრაფის შორსმჭვერეტელ თვალებს არ გამოპარვია ეს გარემოება; ამიტომ მონტე-კრისტო მას ახლა უფრო მეტი ალერსით ექცეოდა, ვიდრე ოდესმე, — იმდენად ნაზად, რომ მაქსიმილიანი ხანდახან მზად იყო ყველაფერი ეთქვა. მაგრამ მას გაახსენდა ვალენტინასათვის მიცემული დაპირება, და საიდუმლოება მისი გულის სიღრმეში დარჩა.

ყმაწვილმა კაცმა ამ დღეს ვალენტინას წერილი ერთი ოცჯერ მაინც წაიკითხა. იგი პირველად სწერდა მას და რა საბაზით! ყოველ გადაკითხვაზე მაქსიმილიანი თავის თავს ისევ ხელახლა აძლევდა ფიცს, რომ ვალენტინას ბედნიერს გახდიდა. მართლაც, რა გავლენა უნდა ჰქონდეს მამაკაცზე ყმაწვილ ქალს, რომელმაც ასეთი მტკიცე ნაბიჯის გადადგმა გახედა! როგორი თავდადებით უნდა ემსახუროს ვინც მისთვის ყველაფერი გასწირა! როგორ უნდა აღმერთებდეს. მისთვის იგი დედოფალიცაა და ცოლიც, და მაქსიმილიანს ეჩვენებოდა, რომ ერთი გული საკმარისი არ იყო, რომ იგი ყვარებოდა და მადლობა გადაეხადა.

მორელი გამოუთქმელი მღელვარებით ფიქრობდა იმ წუთზე, როდესაც ვალენტინა მასთან მივიდოდა და ეტყოდა:

— მე მოვედი, მაქსიმილიან; თქვენი ვარ.

გაქცევისათვის მან ყველაფერი მოამზადა: ბოსტნის იონჯებში დამალული იყო ორი მისადგმელი კიბე; კაბრიოლეტი, რომელიც თვით მაქსიმილიანს უნდა წაეყვანა, მზად იყო, მას არც მსახურები წაუყვანია თან და არც ფარნები აუნთია; მაგრამ ფიქრობდა პირველსავე მოსახვევში აენტო ისინი, რომ მეტისმეტი სიფრთხილის გამო პოლიციას არ ჩავარდნოდა ხელში.

დროდადრო მორელს მთელ ტანში ჟრუანტელი უვლიდა; ის ფიქრობდა იმ წუთზე, როდესაც ვალენტინას კედლიდან გადმოძრომაში მიეშველებოდა და მას,

ვისაც აქამდე მხოლოდ ხელს ართმევდა ანდა თითის წვერებზე კოცნიდა, ახლა აცახცახებულსა და უძლურს, თავის მკლავებში იგრძნობოდა.

მაგრამ როდესაც შუადღემ მოაწია და მორელმა იგრძნო, რომ ახლოა დანიშნული საათი, მარტო ყოფნა მოუწია. სისხლი უდუღდა, უბრალო შეკითხვა, მეგობრის ხმა აღიზიანებდა; თავის ოთახში ჩაიკეტა, შეეცადა წიგნი ეკითხა; მთელ გვერდს წაიკითხავდა და ვერაფერს იგებდა; ბოლოს წიგნი გადაისროლა და ისევ გაქცევის გეგმაზე ფიქრს შეუდგა...

დანიშნული საათი ახლოვდებოდა.

ჯერ არ ყოფილა, რომ შეყვარებულ ადამიანს საათის ისრებისათვის ნება მიეცა მშვიდად განეგრძო თავისი გზა; მორელმა ისე აწვალა თავისი საათი, რომ საღამოს ექვს საათზე ცხრის ნახევარი უჩვენა. მაშინ გაიფიქრა, წასვლის დროა; თუმცა ხელშეკრულების ხელმოწერა ცხრისათვის იყო დანიშნული, მაგრამ, ალბათ, ვალენტინა არ დაუცდის ამ უსარგებლო ხელმოწერას. ამგვარად, თავის საათის მიხედვით, მედეს ქუჩიდან ცხრის ნახევარზე გამოსული მორელი, თავის ბოსტანში სწორედ იმ დროს შევიდა, როდესაც ფილიპე რულის ეკლესიის საათმა რვა საათი დაჰკრა.

ცხენი და კაბრიოლეტი გადამალა დანგრეული ქოხის უკან, რომელშიც ჩვეულებრივად თვითონ იმალებოდა ხოლმე.

ნელ-ნელა ბინდი ჩამოწვა, და ბოლოს ხშირ ფოთლებში ისე დაბნელდა, რომ თვალთან თითს ვერ მიიტანდა კაცი.

მორელი საფარიდან გამოვიდა და აკანკალებული გულით გისოსში გაიხედა. ბაღში ჯერ არავინ იყო.

საათმა ცხრის ნახევარი დაჰკრა.

ცდამი კიდევ ნახევარი საათი გავიდა. მორელი ბოსტნის გასწვრივ ბოლთასა სცემდა და ფიცრების ნაპრალში სულ უფრო ხშირად იცქირებოდა. ბაღში სულ უფრო და უფრო ბნელდებოდა; ამაოდ ეძებდა იგი სიბნელეში თეთრ კაბას, ამაოდ ელოდა სიჩუმეში ნაბიჯების ხმას.

სახლი, რომელიც ხეებში მოჩანდა, ჩაბნელებული იყო და არაფერი მეტყველებდა, რომ აქ უნდა მომხდარიყო ისეთი მნიშვნელოვანი მოვლენა, როგორც საქორწილო ხელშეკრულების დადება.

მორელმა ამოიღო თავისი საათი, რომელმაც ათი და ორმოცდახუთი წუთი უჩვენა, მაგრამ თითქმის იმ წუთშივე ეკლესიის საათმა, რომლის რეკვა ორ-სამჯერ უკვე მოისმა, გამოსაწორა მისი ჯიბის საათის შეცდომა და ათის ნახევარი დაჰკრა.

მაშ, თვით ვალენტინას მიერ დანიშნული ვადის შემდეგ, ნახევარი საათი გასულა; მან თქვა ცხრა საათზეო, და შეიძლება ცოტა ადრე, ვიდრე გვიანო.

მორელისათვის ეს ყველაზე მძიმე წუთები იყო; თითოეული წამი მის გულში ტყვიის ჩაქუჩით სცემდა.

მას აკრთობდა და შუბლზე ოფლს ასხამდა ფოთლების სულ უმცრესი შრიალი, ქარის ოდნავი ჩურჩული; მაშინ თავით ფეხებამდე აცახცახებული, კედელზე კიბეს აყუდებდა და რათა დრო არ დაეკარგა, ფეხს პირველ საფეხურზე ადგამდა.

სანამ ის შიშოდან იმედზე გადადიოდა, გული ხან უფართოვდებოდა, ხან ეკუმშებოდა, ეკლესიის საათმა ათი დაჰკრა.

— არა, — ჩაიჩურჩულა შიშით მაქსიმილიანმა, — შეუძლებელია საქორწილო ხელშეკრულების დადება ამდენ ხანს გრძელდებოდეს, რაღაც გაუთვალისწინებელი ამბავი მოხდა; მე ხომ ყოველგვარი შესაძლებლობა ავწონ-დავწონე; გამოვთვალე ამ ფორმალისათვის საჭირო დრო. ალბათ, რაიმე მოხდა.

ადღევებული მორელი ხან გისოსის გასწვრივ ბოლთასა სცემდა და ხან გახურებულ შუბლს ცივ რკინას ადებდა. შეიძლება ხელმოწერის შემდეგ ვალენტინას გული წაუვიდა, შეიძლება სწორედ მაშინ დაიჭირეს, როდესაც იპარებოდა? მხოლოდ ამ ორ ჰიპოთეზაზე შეიძლებოდა შეჩერებულიყო ყმაწვილი კაცი და ორივეს სასოწარკვეთილებაში მოჰყავდა.

ბოლოს გადაწყვიტა, გაქცევის დროს ვალენტინას ძალამ უღალატა და გულწასული სადმე ბაღში გდიაო.

— თუ ეს ასეა, — წამოიძახა მან და კიბეს ეცა, — მე მას დავკარგავ და ჩემი დანაშაული იქნება.

დემონი, რომელმაც მას ეს აზრი ჩააგონა, აღარ ეშვებოდა და ყურში ისეთი დაჟინებით ეჩურჩულებოდა, რომელიც ლოგიკური მსჯელობის ძალით რამდენიმე წუთში საექვოს ნამდვილად დასაჯერებელს გახდის. იგი ყველა ჩაბნელებულ ადგილებში იხედებოდა და ასე ეგონა, რომ ბნელ ხეივანში ქვიშაზე რაღაცა ეგდო. მორელმა დაძახებაც კი გადაწყვიტა; მას მოეჩვენა, რომ ქარს მის ყურამდე გაურკვეველი კვნესა მოჰქონდა.

ბოლოს საათმა თერთმეტის ნახევარი დაჰკრა; ლოდინი უკვე უაზრობა იქნებოდა, ყველაფერი დასაშვები იყო მომხდარიყო; მაქსიმილიანს საფეთქლები მძლავრად უცემდა, თვლებში ბინდი ედგა; მან კედელს ფეხი გადააღაჯა და მიწაზე გადახტა.

ის ვილფორთან იყო, მალულად ავიდა; ყმაწვილმა კაცმა იცოდა, რა შედეგი მოჰყვებოდა ასეთ საქციელს, მაგრამ იმიტომ კი არ წავიდა ასე შორს, რომ ახლა უკან დაეხია.

ცოტა ხანს კედლის გასწვრივ მიჰყვებოდა, შემდეგ სწრაფად გაირბინა ხეივანი და ხშირ ტყეში შევიდა.

ერთ წამში ხეივნის ბოლოში მოექცა. აქედან მთელი სახლი მოჩანდა.

მაშინ მორელი საბოლოოდ დარწმუნდა იმაში, რაშიც ეჭვი ეპარებოდა, როცა ცდილობდა ხეების იქითა მხარე განეჭვრიტა: ძალზე განათებული ფანჯრების ნაცვლად, როგორც ეს მიღებულია საზეიმო დღეებში, მის წინ აღმართულიყო ნაცრისფერი მასივი, ჩრდილში გახვეული, ვეებერთელა ღრუბლის მიერ, რომელიც მთვარეს ფარავდა.

მხოლოდ დროდადრო, თითქოს გზააბნეულიყო, მეორე სართულის სამ ფანჯარაში სუსტი შუქი გამოკრთოდა. ეს სამი ფანჯარა ქალბატონ დე სენ-მერანის ოთახს ეკუთვნოდა.

წითელი ფარდების უკან შუქი თანაბრად ენთო. ეს ფარდები ქალბატონ დე ვილფორის საწოლ ოთახში ეკიდა.

მორელმა ყოველივე ეს გამოიცნო. რამდენჯერ, რათა საათობით ვალენტინასათვის ეთვალთვალეზინა, ეკითხებოდა სახლის მდებარეობას, და, თუმცა ის არასოდეს ენახა, მაინც კარგად იცნობდა.

ამ სიბნელემ და სიჩუმემ მორელი ვალენტინას უნახაობაზე მეტად შეაშინა.

იგი უკვე თავგზადაკარგული იყო; მწუხარებისაგან გაგიჟებულმა გადაწყვიტა არაფერს მორიდებოდა, ოღონდ ვალენტინა ენახა და დარწმუნებულიყო იმ უბედურებაში, რომელსაც ხვდებოდა, მაგრამ არ იცოდა რაში მდგომარეობდა. შორეული ჭალის პირამდე მივიდა და ის იყო აპირებდა, რაც შეიძლება ჩქარა გადაესერა ყოველმხრივ ღია ყვავილნარი, რომ უცებ ქარმა მის ყურამდე შორეული ხმები მიიტანა.

მაშინ მან ისევ უკან ბუჩქებისაკენ დაიხია, და სიბნელეში გაქვავდა უსიტყვოდ.

მას გადაწყვეტილება უკვე მიღებული ჰქონდა: თუ ეს ვალენტინა იყო და მარტო იგი ჩაივლიდა, მაშინ დაუძახებდა; თუ ის მარტო არ იქნებოდა, ყოველ შემთხვევაში, დაინახავდა და დარწმუნდებოდა, რომ არაფერი არ შემთხვეოდა; თუ ეს სხვა ვინმე იქნებოდა, საუბრიდან შეიძლებოდა რამდენიმე სიტყვა დაეჭირა და აეხსნა ჯერ გამოუცნობი საიდუმლოება.

ამ დროს მთვარემ თავი დააღწია ღრუბლებს, და მორელმა პარმალზე დაინახა დე ვილფორი, რომელსაც შავ ტანისამოსიანი მამაკაცი ახლდა. ისინი კიბეებზე დაემშენენ და ხეივნისაკენ წამოვიდნენ. გადმოდგეს თუ არა ნამდენიმე ნაბიჯი, შავი ტანისამოსიანი მამაკაცში მორელმა ექიმი დავრინი იცნო.

როდესაც მორელმა დაინახა, რომ მისკენ მოდიოდნენ, უკან დაიხია, მაგრამ მალე წააწყდა ნეკერჩხლის ხეს, რომელიც ამ ბუჩქნარის შუაგულში იდგა; იქ იძულებული გახდა შეჩერებულიყო.

მალე ამ ორ მამაკაცის ფეხქვეშ ქვიშის ხრამუნი შეწყდა.

— ეჰ, ძვირფასო ექიმო, — უთხრა მეფის პროკურორმა, — ცხადია, ზეცა გაუნრისხდა ჩვენს ოჯახს. რა საშინელი სიკვდილია! რა მოულოდნელი დარტყმა! ნუ ეცდებით ჩემს დამშვიდებას; ეჰ, ჭრილობა მეტად ახალი და მეტად ღრმაა. გარდაიცვალა, გარდაიცვალა!

მაქსიმილიანს შუბლზე ცივმა ოფლმა დაასხა და კბილებმა კაწკაწი დაუწყო: ვინ მოკვდა ამ სახლში, რომელსაც თვითონ ვილფორი დაწყევლილად სთვლიდა.

— ჩემო ძვირფასო, ბატონო ვილფორ, — უპასუხა ექიმმა ისეთი ხმით, რომ ამის გამო მორელის შიში გაორკეცდა, — მე აქ დასამშვიდებლად არ მომიყვანიხართ, პირიქით.

— ამით რის თქმა გინდათ? — შეეკითხა შემინებული მეფის პროკურორი.

— მინდა გითხრათ, რომ იმ უბედურების უკან, რომელიც თავს დაგატყდათ, შეიძლება კიდევ უარესი რამ იმალება.

— ღმერთო ჩემო! — ჩაიჩურჩულა ვილფორმა და ხელები გადაიჭდო, — კიდევ რა უნდა მითხრათ?

— ჩვენ აქ სულ მარტონი ვართ, მეგობარო?

— დიახ! ნამდვილად მარტონი. მაგრამ რას ნიშნავს ასეთი სიფრთხილე?

— ეს იმას ნიშნავს, რომ საშინელი ამბავი უნდა გაცნობოთ, — გაჩერდა და მხარზე ხელი დაადო.

შიშისაგან გაყინულმა მორელმა ერთი ხელი შუბლზე მიიდო, მეორე გულზე, ეშინოდა არავის გაეგონა მისი ცემა.

«გარდაიცვალა, გარდაიცვალა!» — გაისმოდა მის გონებაში მისი გულის ხმა და ეგონა, რომ თვითონაც კვდებოდა.

— ილაპარაკეთ, ექიმო, გისმენთ, — უთხრა ვილფორმა, — გამანადგურეთ, მე ყველაფრისათვის მზადა ვარ.

— ქალბატონი დე სენ-მერანი, რასაკვირველია, მოხუცებული იყო, მაგრამ შესანიშნავი ჯანმრთელობა ჰქონდა.

ამ ათი წუთის განმავლობაში მორელმა პირველად ამოისუნთქა თავისუფლად.

— მწუხარებამ მოჰკლა იგი, ექიმო, მწუხარებამ! — უთხრა ვილფორმა, — მან მარკიზთან გვერდით ორმოცი წელი იცხოვრა...

— საქმე მწუხარებაში როდია, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, — უთხრა ექიმმა, — იშვიათად, მაგრამ არის შემთხვევები, როდესაც მწუხარება ჰკლავს ადამიანს, მაგრამ იგი ჰკლავს არა ერთ დღეში, არა ერთ საათში, არა ათ წუთში.

ვილფორმა არაფერი უპასუხა; მან მხოლოდ ახლა ასწია თავი, რომელიც აქამდე ჩაქინდრული ჰქონდა და ექიმს შეშინებული თვალებით შეხედა.

— თქვენ იქ იყავით სულთმობრძაობის დროს? — ჰკითხა ბატონმა დავრინიმ.

— დიახ, — უპასუხა მეფის პროკურორმა; — თქვენ ჩამჩურჩულეთ, რომ დავრჩენილიყავი.

— შეამჩნიეთ იმ ავადმყოფობის სიმპტომები, რომლებმაც ქალბატონ დე სენ-მერანს ბოლო მოუღო?

— რასაკვირველია; ქალბატონ დე სენ-მერანს სამი შეტევა ჰქონდა, ერთმანეთის მიყოლებით, ყოველი რამდენიმე წუთის შემდეგ, და ყოველთვის უფრო ხანმოკლე და მძიმე. როდესაც თქვენ მოხვედით, ქალბატონი დე სენ-მერანი ქოშინობდა; შემდეგ დაეწყო შეტევა; მე მეგონა ის ნერვული იყო. მაგრამ ძალიან შევშინდი, როდესაც დავინახე, როგორ წამიწია ლოგინიდან ხელ-ფეხ და კისერდაცაბული, მაშინ თქვენმა სახემ მიმახვედრა, რომ მდგომარეობა გაცილებით უფრო სერიოზული იყო, ვიდრე მე მეგონა. როდესაც შეტევამ ჩაიარა, მინდოდა თქვენი მზერა დამეჭირა, მაგრამ ვერ მოვახერხე. თქვენ მე არ მიყურებდით, თქვენ მისი მაჯა გეჭირათ, და უკვე მეორე შემოტევა დაიწყო, თქვენ ისევ არ შემობრუნდით ჩემსკენ. ეს მეორე შემოტევა კიდევ უფრო საშინელი იყო; გამეორდა კუნთების იგივე ნერვული მოძრაობა, ტუჩები გაულურჯდა და შეეკუმშა. მესამე შეტევის დროს იგი გარდაიცვალა. უკვე პირველი შეტევის შემდეგ მე ვიფიქრე, რომ ეს გაშეშებაა-მეთქი, და თქვენ დამემოწმეთ.

— დიახ, სხვების თანდასწრებით; მაგრამ ჩვენ ახლა მარტონი ვართ, — უთხრა ექიმმა.

— ამით რის თქმა გინდათ?

— იმისი, რომ გაშეშების და მცენარეული საწამლავით მოწამვლის ნიშნები სახსვებით ერთი და იგივეა.

ვილფორი სწრაფად წამოხტა; მერე მცირე ხნის სიჩუმისა და უძრაობის შემდეგ, ისევ სკამზე დაეცა.

— ღმერთო ჩემო! ექიმო, უფიქრდებით, რასაც ამბობთ? — თქვა მან.

მორელმა არ იცოდა, სიზმარში იყო თუ ცხადში.

მისმინეთ, — უთხრა ექიმმა, — მე ვიცი რამდენად სერიოზულია ჩემი განცხადება და ხასიათი იმ ადამიანისა, რომელსაც იგი ვაცნობე.

— ვის ელაპარაკებით ახლა: თანამდებობის პირს თუ მეგობარს? — ჰკითხა ვილფორმა.

— მეგობარს, ამჟამად მხოლოდ მეგობარს; მცენარეული ნივთიერებით მოწამვლისა და გაშეშების სიმპტომები იმდენად ჰგვანან ერთმანეთს, რომ თუ რასაც ახლა გეუბნებით იმის ხელმოწერა დამჭირდება, შევყოყმანდებოდი. ასე რომ, გიმეორებთ, ახლა მეგობარს მივმართავ და არა თანამდებობის პირს. და აი, მეგობარს გეუბნებით: მთელი ორმოცდახუთი წუთის განმავლობაში ვადევნებდი თვალს სულთმობრძაობას, კრუნჩხვებს, ქალბატონ დე სენ-მერანის სიკვდილს; და მე მარტო დარწმუნებული კი არა ვარ, რომ იგი საწამლავმა მოჰკლა, არამედ შემძლია დავასახელო ის საწამლავი, რომლითაც იგი მოწამლულია.

— ექიმო, ექიმო!

— ყველაფერი ცხადია: ნერვული შეტევები და ნახევარძილი ერთიმეორის მიყოლებით, ტვინის მეტისმეტი აღზუნება, ცენტრების მოღუნება. ქალბატონი დე სენ-მერანი მოჰკლა ბრუცინის ან დარიშხანის დიდმა დოზამ, რომელიც შემთხვევით ან იქნება შეცდომითაც მისცეს.

ვილფორმა ექიმს ხელი დაუჭირა.

— ეს შეუძლებელია, — თქვა მან. — ეს სიზმარია, ღმერთო ჩემო! სიზმარია! საშინელებაა თქვენისთანა ადამიანი ასეთ ამბებს ამბობდეს! ღვთის სახელით, ექიმო, გემუდარებით, მითხარით, რომ შეიძლება ცდებით!

— რასაკვირველია, შეიძლება, მაგრამ...

— მაგრამ?..

— არა მგონია.

— ექიმო, შემიბრალებთ; ამ უკანასკნელ ხანს თავზე ისეთი გაუგონარი ამბები დამატყდა, რომ მეშინია არ გავგიჟდე.

— ჩემს გარდა სხვა ვინმემ ნახა ქალბატონი დე სენ-მერანი?

— არავინ.

— აფთიაქში ხომ არ გაგიგზავნიან ვინმე, ისე, რომ რეცეპტი ჩემთვის არ გიჩვენებიათ?

— არა.

— ქალბატონ დე სენ-მერანს ჰყავდა მტრები?

— მე მათ არ ვიცნობ.

— იყო თუ არა ვინმე დაინტერესებული მისი სიკვდილით?

— არა, ღმერთო ჩემო, არა! ჩემი ქალიშვილი მისი ერთადერთი მემკვიდრეა, მხოლოდ ვალენტინა... ოჰ, ასეთი რამ რომ მეფიქრა, გულში ხანჯალს ჩავიცემდი, იმის გამო, რომ მან თუნდ ერთი წუთით ასეთ აზრებს მისცა თავშესაფარი.

— რას ამბობთ, მეგობარო! — შეჰყვირა თავის მხრივ დავრინიმ. — ღმერთმა დამიფაროს, ვინმეს ბრალი დავდო. ხომ გესმით, მე ვლაპარაკობ უბედურ შემთხვევითობაზე, შეცდომაზე. მაგრამ შემთხვევა, თუ შეცდომა, ფაქტი ფაქტია და ჩუმად ჩემს სინდისს ესაუბრება; ჩემი სინდისი მოითხოვს, რომ ხმამაღლა გითხრათ იგი. შეკრიბეთ ცნობები.

— ვისთან? როგორ? რაზე? — ვთქვათ: ხომ არ შეცდა ბარუა, მოხუცი მსახური, და ქალბატონ დე სენ-მერანს, თავის ბატონისათვის გამზადებული წამალი ხომ არ მისცა?

— მამაჩემისათვის?

— დიახ.

— კი მაგრამ, ბატონ ნუარტიესათვის მომზადებულ წამალს როგორ შეეძლო ქალბატონი დე სენ-მერანი მოეწამლა?

— ძალიან უბრალოდ: ხომ იცით, რომ ზოგიერთი დაავადებების დროს საწამლავი წამლად არის გამოყენებული; ასეთ დაავადებებს ეკუთვნის დამბლა. სამი თვის წინ, როდესაც უკვე ყველაფერი გამოვიყენე, რათა ბატონ ნუარტიესათვის მოძრაობა და მეტყველება დამებრუნებინა, გადავწყვიტე უკანასკნელი საშუალებისათვის მიმემართა. და აი, უკვე სამი თვეა მას ბრუცინით ვმკურნალობ; ამგვარად, უკანასკნელ წამალში, რომელიც მისთვის გამოვწერე, შედის ექვსი ცენტგრამი ბრუცინი; ეს რაოდენობა, რომელსაც მან თანდათანობით მიაღწია, უვნებია ბატონ ნუარტიეს პარალიზებული ორგანოებისათვის, მაგრამ ასეთი დოზა მოჰკლავდა სხვას, ყველას.

— კი მაგრამ, ჩემო ძვირფასო ექიმო, ქალბატონ დე სენ-მერანის და ბატონ ნუარტიეს ოთახები ერთმანეთს არაფრით უკავშირდებიან და ბარუაც არასოდეს შესულა ჩემი სიდედრის ოთახში. აი, რას გეტყვით, ექიმო. მე თქვენ ყველაზე მცოდნედ და, რაც მთავარია, ამქვეყნად ყველაზე წესიერ ადამიანად მიმაჩნიახართ; ყოველგვარ შემთხვევაში თქვენი სიტყვა ჩემთვის შუქურაა, რომელიც მზესავით გზას მინათებს. მაგრამ, ექიმო, ასეთი რწმენის მიუხედავად, მინდა მხარდაჭერა ვიპოვო

აქსიომაში Errare humanum est¹. (¹ ადამიანისათვის დამახასიათებელია შეცდომის ჩადენა (ლა.).)

— მისმინეთ, ვილფორ, — უთხრა ექიმმა, — ჩემი კოლეგებიდან გყავთ ვინმე ისეთი, რომელსაც ჩემსავით ენდობით?

— რატომ მეკითხებით? რა გაქვთ მხედველობაში?

— გამოუძახეთ მას, მე გადავცემ ყველაფერს, რაც ვნახე, რაც შევნიშნე, და გვამს გავკვეთავთ.

— და თქვენ საწამლავის კვალს იპოვით?

— არა, მე არ ვამბობ საწამლავს-მეთქი; მაგრამ ჩვენ დავადასტურებთ ნერვული სისტემის გაღიზიანებას, შევიცნობთ უდაო, აშკარა სულისხმუთვას და გეტყვით: ძვირფასო ბატონო დე ვილფორ, თუ ეს დაუდევრობა იყო, უთვალთვალეთ თქვენს მსახურებს; თუ სიძულვილია, — უთვალთვალეთ მტრებს.

— ღმერთო ჩემო! რა წინადადებას მაძლევთ, დავრინი? — უთხრა განადგურებულმა ვილფორმა, — იმ წუთიდანვე, როგორც კი ეს საიდუმლოება თქვენს გარდა სხვისათვის გახდება ცნობილი, უსათუოდ ძიება დაიწყება, ხოლო ძიება ჩემს სახლში? ეს შეუძლებელია! თუმცა, — განაგრძო მეფის პროკურორმა, თან ძალა მოიკრიბა და ექიმს შემფოთებით შეხედა, — თუ თქვენ ეს გასურთ, თუ თქვენ ამას აუცილებლად მოითხოვთ, მე ამას გავაკეთებ; მართლაც, იქნებ ძიება უნდა დაიწყოს ამ საქმის გამო, ჩემი მდგომარეობა ამას მოითხოვს, მაგრამ თქვენ ხედავთ, ექიმო, რომ სავსებით განადგურებული ვარ; ასეთი მწუხარების შემდეგ ჩემი ოჯახის ასეთი სახელის გატეხა! ჩემი ცოლი და ქალიშვილი ამას ვერ გადაიტანენ. რაც შემეხება მე, თქვენ იცით, არ შეიძლება კაცმა ისეთ მდგომარეობას მიაღწიოს, როგორსაც მე მივაღწიე, ოცდახუთი წლის განმავლობაში მეფის პროკურორის თანამდებობა ეჭიროს და ურიცხვი მტერი არ გაიჩინოს. მეც საკმარისად ბევრი მტერი მყავს. ამ საქმის გახმაურება მათთვის ზეიმი და მხიარულება იქნება, ჩემთვის კი — სამარცხვინო. მომიტევეთ ეს მოუსვენარი აზრები. მღვდელი რომ ყოფილიყო, ამის თქმას ვერ გავზედავდი: მაგრამ თქვენ ადამიანი ხართ, თქვენ იცნობთ ადამიანებს; ექიმო, ექიმო, თქვენ ჩემთვის არაფერი გითქვამთ, ხომ?

— ძვირფასო ბატონო დე ვილფორ, — უპასუხა ადელვებულმა ექიმმა, — ჩემი პირველი მოვალეობაა კაცთმოყვარეობა. მეცნიერება აქ რომ უძლური არ იყოს, გადავარჩენდი ქალბატონ დე სენ-მერანს; მაგრამ იგი გარდაიცვალა; მე ცოცხლებზე უნდა ვიფიქრო. ეს საშინელი საიდუმლოება გულის სიღრმეში უნდა ჩავიმარხოთ. თუ ვინმეს თვალები დაინახავს ამ საიდუმლოებას, დაე ჩემი დუმილი ჩემს უცოდინარობას მიაწეროს; თანახმა ვარ; მაგრამ თქვენ ეძებთ, ეძებთ გამუდმებით, აქტიურად, რადგან ეს შემთხვევა შეიძლება ამით არ დამთავრდეს... და როდესაც დამნაშავეს იპოვით, თუკი იპოვით, მე გეტყვით: თქვენ მოსამართლე ხართ, ისე მოიქეცით, როგორც საჭიროდ ჩასთვლით.

— გმადლობთ, ექიმო, გმადლობთ! — უთხრა ვილფორმა გამოუთქმელი სიხარულით. — მე არასოდეს მყოლია თქვენზე უკეთესი მეგობარი.

და თითქოს შეეშინდა, ექიმმა დავრინმა არ გადაიფიქროსო, წამოდგა და სახლისკენ წაიყვანა.

მორელმა, თითქოს ჰაერი არ ყოფნისო, ტოტები ორივე ხელით გასწია და მთვარემ მისი მოჩვენებასავით გაფითრებული სახე გამოაჩინა.

— ზეცა მმფარველობს, მაგრამ რა საშინელი გზით! — თქვა მან. — მაგრამ ვალენტინა, საცოდავი ვალენტინა! როგორ გადაიტანს ამდენ უბედურებას.

ამ სიტყვების წარმოთქმისას, იგი ხან წითელ ფარდაჩამოკიდებულ ფანჯარას უყურებდა, ხან კი სამ თეთრ ფარდებიან ფანჯარას.

წითელფარდიან ფანჯარაში სინათლე თითქმის ჩაქრა. როგორც ეტყობოდა, ქალბატონმა და ვილფორმა ლამპა ჩააქრო, და ფანჯარაში მხოლოდ ღამის ნათურის შუქი მოჩანდა.

სამაგიეროდ, სახლის მეორე კუთხეში გაიღო ერთ-ერთი თეთრფარდიანი ფანჯარა. ღამის სიბნელეში კრთოდა ბუხარზე მდგომარე სანთლის შუქი და მოაჯირზე ვილფორმის ჩრდილი გამოჩნდა.

მორელი შეკრთა. მას მოეჩვენა, რომ ვილფორმა ქვითინებდა.

გასაკვირი არ არის, რომ ჩვეულებრივად მამაცი და ძლიერი მამაკაცი, ორი ყველაზე ძლიერი ადამიანური ვნებით — სიყვარულითა და შიშით — აღელვებული და აღზნებული, იმდენად დასუსტდა, რომ ცრურწმენის ჰალუცინაციებს აჰყვა.

იგი ისე იყო დამალული, რომ ვალენტინას მისი დანახვა არავითარ შემთხვევაში არ შეეძლო, მაგრამ მას მოეჩვენა, რომ ფანჯარასთან მდგარი ჩრდილი უხმობდა; ამას კარნახობდა აღელვებული გონება და უმეორებდა მხურვალე გული. ეს მცდარი გრძნობა, უდავოა, სინამდვილედ გადაექცა. ყმაწვილურ თავდაუჭერლობას დაჰყვა და თავის თავშესაფრიდან გადმოხტა. ის არ ფიქრობდა, რომ შეეძლოთ დაენახათ, რომ ვალენტინას შეიძლებოდა შეშინებოდა, უნებურად დაეყვირა და მაშინ განგაში ატყდებოდა, სწრაფად გადალახა ყვავილნარი, რომელიც მთვარის შუქზე ტბასავით თეთრი და განიერი ჩანდა, სახლის წინ დარგული ნარინჯის ხეების მწკრივამდე მიიჭრა, სწრაფად აირბინა პარმალის კიბეი და ხელი ჰკრა კარს, რომელიც ადვილად გაიღო.

ვალენტინას იგი არ დაუნახავს; ცისკენ აპყრობილი თვალებით ლაჟვარდში მოსრიალე ვერცხლისფერ ღრუბლებს შეჰყურებდა, და აღელვებულ ქალიშვილს ეგონა, რომ ეს მისი დიდედის სული იყო.

მორელმა გადასჭრა მოსაცდელი ოთახი და კიბის მოაჯირი იპოვა: მის ფეხის ხმას აყრუებდა კიბის საფეხურზე დაფენილი ხალიჩა; ერთი სიტყვით, მორელი ისე აღზნებული იყო, რომ თვით ვილფორიც არ შეაშინებდა. ვილფორს რომ დაენახა, იცოდა როგორ მოქცეულიყო: მივიდოდა მასთან და ყველაფერში გამოუტყდებოდა, სთხოვდა მოეტყვიებინა და გაეგო სიყვარული, რომელიც მას ვალენტინასთან აკავშირებდა; ერთი სიტყვით, მორელი გაგიჟების საზღვარზე იმყოფებოდა.

საბედნიეროდ მას არავინ შეხვედრია.

აი, განსაკუთრებით ახლა გამოადგა ვალენტინას მიერ მიწოდებული ცნობები სახლის შინაგან წყობაზე; ის წინააღმდეგობების გარეშე ავიდა კიბის ზემო პარმალამდე, და როდესაც შეჩერდა, ორიენტირებისათვის ირგვლივ მიმოიხედა. ქვითინმა, რომელიც მან შეიცნო, მიუთითა საითაც უნდა წასულიყო; მორელი მიტრიალდა; ნახევრად გაღებულ კარიდან სინათლის შუქი გამოდიოდა და კვნესა მოისმოდა. მან ხელი ჰკრა კარებს და შევიდა.

თადის სიღრმეში მიცვალეული იწვა, მისი სხეულის მოხაზულობა თეთრი ზეწრის ქვეშ მოჩანდა; იგი მორელს განსაკუთრებით საშიშრად ეჩვენა იმ საიდუმლოების შემდეგ, რომელიც შემთხვევით გაიგო.

საწოლის გვერდით, დიდი სავარძლის ბალიშში თავჩაქინდრული, მუხლებზე დაჩოქილი იდგა ვალენტინა, ქვითინისაგან აცახცახებული და თავს ზემოთ გადაჯვარედინებულ გაქვავებულ ხელებს იმტვრევდა.

ის ღია ფანჯარას მოცილდა და ხმამაღლა ისე ლოცულობდა, რომ ყველაზე უგრძნო ადამიანებსაც კი ააღელვებდა; მწვავე მწუხარება ტანჯავდა, აჩქარებით, ნაწყვეტ-ნაწყვეტად და გაუგებრად ლულლულედა.

რიკულეზიან დარაბიდან შემოჭრილმა მთვარის შუქმა, სანთლის შუქი დაჩრდილა და მწუხარე სურათს სამგლოვიარო მოღურჯო ფერი გადაჰკრა.

მორელმა ვერ შეძლო ამ სურათის ცქერა; თუმცა არ იყო სუსტი არსება და შთაბეჭდილებებს ადვილად არ ჰყვებოდა, მაგრამ გატანჯული, ატირებული ვალენტინას ხილვა, რომელიც ხელებს იმტვრევდა, — იმაზე მეტი იყო, რაც უსიტყვოდ გადაიტანა. მან ამოიოხრა, მისი სახელი ჩაიჩურჩულა, მოაბრუნა ცრემლებით დანამული სახე, რომელზედაც აღბეჭდილი იყო სავარძლის ხავერდის ნაოჭები.

ეს იყო კორეჯოს მარიამ მაგდალინელის სახე.

ვალენტინას არ გაჰკვირვებია მორელის დანახვა. უსაზღვრო სასოწარკვეთილებით შეპყრობილი გულისათვის ამაზე მეტი მღელვარება აღარ არსებობს.

მორელმა თავის სატრფოს ხელები გაუწოდა. ვალენტინამ, იმის მაგივრად, რომ აეხსნა რატომ არ გავიდა, სუდარაში გახვეულ გვამზე მიუთითა და ისევ აქვითინდა.

ვერც ერთი და ვერც მეორე ვერ ბედავდნენ ამ ოთახში ხმის ამოღებას. თითოეულ მათგანს ეშინოდა დაერღვია ეს სიჩუმე, თითქოს სადმე კუთხეში თვით სიკვდილი იდგა და ბაგეებზე მბრძანებლურად ხელი მიეღო.

პირველად დალაპარაკება ვალენტინამ გაბედა.

— მეგობარო, — თქვა მან, აქ როგორ მოხვედით? ეჰ, კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება-მეთქი გეტყოდით, სიკვდილს რომ არ გაელო თქვენთვის ამ სახლის კარი.

— ვალენტინა, უთხრა მორელმა აკანკალებული ხმით და ხელები გადაიჯვარედინა, — ცხრის ნახევრიდან გელოდით; და რაკი არ გამოჩნდით, შეშფოთებული, კედელზე გადმოვძერი; და აი, ამ უბედურზე საუბარი...

— რა საუბარი? — ჰკითხა ვალენტინამ.

მორელი შეკრთა; მას მოაგონდა ყველაფერი, რასაც ექიმი და ვილფორი ლაპარაკობდნენ და მოეჩვენა, რომ ზეწრის ქვეშ ხედავს მოკრუნჩხულ ხელებს, გაშეშებულ კისერს, გაღურჯებულ ტუჩებს.

— თქვენი მსახურების საუბარმა, ყველაფერში გამარკვია. — თქვა მან.

— მაგრამ აქ მოსვლა, მეგობარო! ხომ ჩვენს დაღუპვას ნიშნავს, — უთხრა ვალენტინამ.

— მომიტევეთ, — უთხრა მორელმა იგივე ტონით, — ახლავე წავალ.

— არა, შეიძლება დაგინახონ, დარჩით!

— აქ რომ მოვიდნენ?

ვალენტინამ თავი გაიქნია.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, არავინ მოვა, აი, ჩვენი მფარველი.

და ზეწრის ქვეშ გახვეულ მიცვალებულზე მიუთითა.;

— დ'ეპინეს რა მოუვიდა? გემუდარებით მითხრათ, — განაგრძო მორელმა.

— ის ხელშეკრულების მოსაწერად სწორედ იმ წუთში მოვიდა, როდესაც დიდედას უკანასკნელი ოხვრა აღმოხდა.

— საშინელებაა! — თქვა მორელმა ეგოისტური სიხარულის გრძნობით, რადგან იფიქრა, ამ მოულოდნელი სიკვდილის გამო ქორწილი განუსაზღვრელი დროით გადაიწვედა. მაგრამ იმწუთშივე დაისაჯა ასეთი პატივმოყვარეობის გამო.

— და ჩემს მწუხარებას აორკეცებს ის გარემოება, — განაგრძო ვალენტინამ, — რომ საცოდავმა დიდედამ სიკვდილის წინ ბრძანა, ეს ქორწილი რაც შეიძლება ჩქარა მოხდეს; ჩემს დაცვას ფიქრობდა, და ისიც ჩემს წინააღმდეგ მოქმედებდა.

— გესმით? — ჰკითხა მორელმა.

ორივე გაჩუმდა.

გაისმა როგორ გაიღო კარი, დერეფნის იატაკი და კიბის საფეხურები ვიღაცის ნაბიჯზე აჭრიალდა.

— ეს მამაჩემი გამოვიდა კაბინეტიდან, — თქვა ვალენტინამ.

— და ექიმს აცილებს. — დასძინა მორელმა.

— საიდან იცით, რომ იგი ექიმია? — ჰკითხა განცვიფრებულმა ვალენტინამ.

— მივხვდი, — უთხრა მორელმა.

ვალენტინამ ყმაწვილ კაცს შეხედა.

ისმოდა, როგორ ჩაიკეტა სადარბაზო კარი. შემდეგ ვილფორი ბაღის კარის გადასაკეტად წავიდა, მერე კი ისევ კიბეს ამოჰყვა.

როდესაც მისაღებ ოთახამდე მივიდა, შეჩერდა, ეტყობოდა არ იცოდა სად შესულიყო — თავისთან თუ ქალბატონ დე სენ-მერანის ოთახში. მორელი სწრაფად ფარდას ამოეფარა. ვალენტინა არც კი განძრეულა, თითქოს უდიდესმა მწუხარებამ ჩვეულებრივი შიში გადაავიწყაო.

ვილფორი თავის ოთახისკენ გაემართა.

— ახლა, — უთხრა მორელს ვალენტინამ, — ვერც ბაღისა და ვერც სადარბაზო კარიდან ვერ გახვალთ.

მორელმა ქალიშვილს განცვიფრებით შეხედა.

— ახლა მხოლოდ ერთი და საიმედო გასასვლელი დარჩა, — ბაბუას ოთახით თუ გავალთ.

ვალენტინა წამოდგა.

— წავიდეთ, — თქვა მან.

— სადა? — ჰკითხა მორელმა.

— პაპაჩემთან.

— მეც წამოვიდე ბატონ ნუარტიესთან?

— დიახ.

— დაუფიქრდით, ვალენტინა!

— ამაზე მე უკვე დიდი ხანია ვფიქრობ. ამჟვეყნად მე მხოლოდ ერთი მეგობარი მყავს, და იგი ჩვენ ორივეს გვჭირდება... მამ წავიდეთ.

— ფრთხილად იყავით, ვალენტინა, — უთხრა მორელმა და ყოყმანობდა, ქალიშვილის ბრძანებას დაჰყოლოდა, — ფრთხილად იყავით, ახლა ვხედავ, რა სიგიჟეა ჩემი აქ მოსვლა. თქვენ დარწმუნებული ხართ, ძვირფასო, რომ სალად მსჯელობთ?

— დიახ, — უპასუხა ვალენტინამ, — მხოლოდ ის მაწუხებს, რომ დიდედა უნდა დავტოვო, ამ ღამით მისი დარაჯობა კი მე ვიკისრე.

— ვალენტინა, მიცვალებული ყველასათვის წმინდაა, — უთხრა მორელმა.

— დიახ, — უპასუხა ყმაწვილმა ქალმა; — ამასთანავე, ჩვენ დიდხანს არ დავაყოვნებთ. წავიდეთ.

ვალენტინამ დერეფანი გაიარა და ნუარტიეს ოთახში ამავალ პატარა კიბეს აჰყვა. მორელი თითის წვერებზე მიჰყვებოდა. ოთახის მახლობლად პარმალზე ისინი მოხუც მსახურს შეხვდნენ.

— ბარუა, კარები ჩაკეტე და არავინ შემოუშვა, — უთხრა ვალენტინამ.

ვალენტინა პირველი შევიდა.

ნუარტიე ისევ თავის სავარძელში იჯდა და სულ უმცირეს ხმაურსაც უყურადღებოდ არ ტოვებდა; ბარუასგან მან ყველაფერი იცოდა, რაც მოხდა და კარებს ხარბი თვალებით შესცქეროდა; მან ვალენტინა დაინახა და თვალები გაუბრწყინდა.

ქალიშვილის სიარულში და თავის დაჭერაში რაღაც სერიოზული და საზეიმო მოჩანდა, რამაც მოხუცი ძალზე განაცვიფრა, მის თვალებში კითხვითი მზერა გამოიხატა.

— ძვირფასო ბაბუა, — დაიწყო ნაწყვეტ-ნაწყვეტად, — ყურადღებით მისმინე. შენ იცი, რომ დიდება დე სენ-მერანი ერთი საათის წინ გარდაიცვალა. ახლა ამქვეყნად შენს გარდა არვინ არის, რომ მე ვუყვარდე.

მოხუცის თვალებში უსაზღვრო სინაზე გამოიხატა.

— ხომ მართალია, მარტო შენ შეიძლება გაგანდო ჩემი დარდი და იმედები? დამბლადაცემულმა ანიშნა, სწორედ ასეაო.

ვალენტინამ მაქსიმელიანს ხელი მოჰკიდა.

— მაშ კარგად შეხედე ამ ყმაწვილ კაცს. — უთხრა მან.

მოხუცმა მორელს გამომცდელი და ოდნავ გაკვირვებული თვალებით შეხედა.

— ეს მაქსიმელიან მორელია, იმ პატიოსანი პარსელელი ნეგოციანტის შვილი, რომელზედაც შენ, ალბათ, გაგიგონია.

— დიახ, — ანიშნა მოხუცმა.

— ეს უმწიკვლო გვარია, და მაქსიმელიანი მას დიდებით შემოსავს, იმიტომ, რომ უკვე ოცდაათი წლის ასაკში იგი სპაჰის კაპიტანი და საპატიო ლეგიონის კავალერია.

მოხუცმა ანიშნა, რომ ახსოვდა ეს ამბავი.

— ჰოდა, აი რა, ბაბუა, — თქვა ვალენტინამ, თან მოხუცის წინაშე მუხლებზე დაიჩოქა და მაქსიმელიანზე მიუთითა, — მე მიყვარს იგი და მხოლოდ მისი ვიქნები! თუ მაიძულებენ სხვას გავყვე, მოვკვდები ან თავს მოვიკლავ.

მოხუცის თვალებში ათასმა მღელვარე აზრმა გაირბინა.

— ხომ მოგწონს მაქსიმელიან მორელი, ბაბუა? — ჰკითხა ვალენტინამ.

— დიახ, — ანიშნა უძრავმა მოხუცმა.

— და შეგიძლია მამაჩემისაგან დაგვიცვა, ჩვენ, შენი ბავშვები?

ნუარტიემ თავისი ჩაფიქრებული მზერა მორელს მიაპყრო, თითქოს ამბობდა — ეს გარემოებაზეა დამოკიდებულიო.

მაქსიმელიანი მიხვდა.

— მადმუაზელ, — თქვა მან, — თქვენ დიდებას ოთახში წმინდა მოვალეობა გაქვთ მოსახდელი; ნება მიბოძეთ რამდენიმე წუთი ბატონ ნუარტიეს ვესაუბრო.

— დიახ, დიახ, მე სწორედ ესა მსურს, — თქვეს მოხუცის თვალებმა.

შემდეგ მან ვალენტინას შემფოთებით შეხედა.

— შენ გინდა მკითხო, ბაბუა, როგორ გაგიგებს?

— დიახ.

— დამშვიდებული იყავი; ჩვენ ისე ხშირად ვლაპარაკობთ შენზე, რომ მან მშვენივრად იცის, როგორ გესაუბროს, — შემდეგ მაქსიმელიანს მიუბრუნდა მომხიბვლელი, მაგრამ ღრმა მწუხარების გამომხატველი ღიმილით; — მან იცის ყველაფერი, რაც მე ვიცი.

ამ სიტყვებზე ვალენტინა წამოდგა, მორელისაკენ სკამი მისწია და ბარუას უბრძანა არავინ შეეშვა; შემდეგ ბაბუას ნაზად აკოცა, მორელს ნაღვლიანად დაემშვიდობა და გავიდა.

მაშინ მორელმა, იმის დასამტკიცებლად, რომ ის ვალენტინას ნდობით სარგებლობს და ყველა მათი საიდუმლოება იცის, ლექსიკონი, კალამი და ქაღალდი აიღო და ყველაფერი ეს მაგიდაზე, ლამპის გვერდით დააღაგა.

— უპირველეს ყოვლისა, — თქვა მან, — ნება მომეცით მოგიყვებ ვინა ვარ, როგორ მიყვარს მადმუაზელ ვალენტინა და როგორია ჩემი განზრახვა.

— გისმენ, — ანიშნა ნუარტიემ.

შთამაგონებელ სურათს წარმოადგენდა ეს მოხუცი, გარეგნულად უსარგებლო ტვირთი, რომელიც ცხოვრებაში ახლახან ფეხშედგმულ ახალგაზრდა, ძლიერი და ლამაზი შეყვარებულების ერთადერთი მფარველი, დასაყრდენი და მსაჯული გამხდარიყო.

კეთილშობილებითა და ავტორიტეტით სავსე შესახედაობამ მორელზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა და მან ხმის კანკალით დაიწყო ლაპარაკი.

იგი მოუყვა, როგორ გაიცნო ვალენტინა, როგორ შეიყვარა და როგორ დათანხმდა ყველასაგან მიტოვებული და უბედური ვალენტინა, მიეღო მისი ერთგულება. იგი მოუყვა თავის მშობლებზე, თავის მდგომარეობაზე, თავის ქონებაზე; და რამდენჯერმე როდესაც იგი დამბლადაცემულს გამომცდელი თვალებით შეხედავდა, მოხუცის მზერა ეუბნებოდა:

— კარგი, განაგრძეთ...

— ახლა, ბატონო, — თქვა მორელმა, როდესაც თავისი მოთხრობის პირველი ნაწილი დაამთავრა, — რაკი ჩემს სიყვარულზე და იმედებზე გელაპარაკეთ, ჩვენი გეგმა ხომ არ გაგაცნოთ?

— დიახ, — ანიშნა მოხუცმა.

— აი, როგორი გადაწყვეტილება მივიღეთ.

და იგი მოუყვა ნუარტიეს: როგორ იცდიდა კაბრიოლეტი ბოსტანში, როგორ ფიქრობდა იგი ვალენტინას გატაცებას და თავის დასთან წაყვანას, შემდეგ ჯვარის დაწერას და მოკრძალებულ მოლოდინში იმედოვნებდნენ, რომ ბატონი დე ვილფორი აპატიებდათ.

— არა, — უჩვენა მოხუცმა.

— არა? — ჰკითხა მორელმა, — მაშ ასე არ უნდა მოვიქცეთ?

— არა.

— თქვენ არ მოგწონთ ეს გეგმა?

— არა.

— მაშინ არის მეორე საშუალება, — უთხრა მორელმა.

მოხუცის თვალებმა ჰკითხეს: რომელი?

— მე წავალ ფრანც დ'ეპინესთან, — განაგრძო მორელმა, — მოხარული ვარ, რომ ამის თქმა შემიძლია მადმუაზელ დე ვილფორის დაუსწრებლად, — ისე დავიჭერ თავს, რომ იძულებულს გავხდი ისე მოიქცეს, როგორც ეს წესიერ ადამიანს შეეფერება.

ნუარტიეს თვალები კვლავ კითხვით შესცქეროდნენ.

— თქვენ გაინტერესებთ, რას ვიზამ?

— დიახ.

— აი, რა: როგორც უკვე მოგახსენეთ, წავალ ფრანც დ'ეპინესთან, მოვუყვები რა კავშირზე, რომელიც მაერთებს მადმუაზელ ვალენტინასთან, თუ ის მგრძნობიარე ადამიანია და უარს იტყვის თავის საცოლეზე, ამ საათიდან სიკვდილამდე მისთვის თავდადებული და ერთგული მეგობარი ვიქნები. თუ არ დათანხმდება გამორჩენის, ან სიამაყის გამო, მას შემდეგ, როცა დავუმტკიცებ, რომ ეს ძალადობა იქნება ჩემი საცოლეს მიმართ, რომ ვალენტინას მხოლოდ მე ვუყვარვარ და ჩემს გარდა არავის

შეიყვარებს, მაშინ შევებრძოლები: ან მე მოვკლავ, ან ის მომკლავს. თუ მე მოვკალი, იგი ვერ ითხოვს ვალენტინას; თუ მან მომკლა, დარწმუნებული ვარ, ვალენტინა არ გაჰყვება მას.

ნუარტიე უდიდესი სიხარულით უყურებდა ამ კეთილშობილურსა და ნათელ სახეს; მასზე აღბეჭდილი იყო ყველა ის გრძნობა, რომელზედაც მორელი ლაპარაკობდა; იგი მათ აძლიერებდა თავისი მშვენიერი გამომეტყველებით, როგორც საღებავები აძლიერებენ მტკიცე და სწორი ნახაზის შთაბეჭდილებას.

მაგრამ როდესაც მორელმა ლაპარაკი დაამთავრა, ნუარტიემ რამდენჯერმე დახუჭა თვალები, რაც, როგორც ცნობილია, უარყოფის ნიშანი იყო.

— არა? თქვა მორელმა, მაშ თქვენ ისევ იწუნებთ ამ გეგმა, როგორც პირველს.

— დიახ, არ ვიწონებ, ანიშნა მოხუცმა.

— მაშ, როგორ მოვიქცეთ, ბატონო? ჰკითხა მორელმა. ქალბატონ დე სენ-მერანის უკანასკნელი სიტყვები იყო, არ გადაედოთ მისი შვილიშვილის ქორწილი; როგორ, ნუთუ საშუალება უნდა მივცე ეს ასე მოხდეს?

ნუარტიე უძრავად იყო.

— დიახ, მესმის, უთხრა მორელმა, უნდა ვიცადო.

— დიახ.

— მაგრამ ყოველგვარი ვადის გადაწევა ჩვენ დაგვლუპავს, დაიწყო ისევ ყმაწვილმა კაცმა, ვალენტინას ძალა არ ჰყოფნის მარტო იბრძოლოს და მას პატარა ბავშვივით აიძულებენ. მე სასწაულებრივი ძალით მოვხვდი აქ, და გავიგე რა ხდება; სასწაულებრივმა ძალამვე მომიყვანა თქვენთან, მაგრამ ხომ არ შემიძლია იმედი ვიქონიო, რომ ბედნიერი შემთხვევა კიდევ მექნება. დამიჯერეთ, შესაძლებელია მხოლოდ ერთ-ერთი ორი წინადადებიდან, რომელიც მე შემოგთავაზეთ, მომიტევეთ თვითდაჯერებულობა. მითხარით, რომელ მათგანს აძლევთ უპირატესობას? უფლებას მისცემთ მადმუაზელ ვალენტინას, ჩემს პატიოსნებას ენდოს?

— არა.

— ხომ არ ამჯობინებთ ბატონ დ'ეპინესთან წავიდე?

— არა.

— ღმერთო ჩემო; მაშ ვინ გაგვიჩვენს იმ დახმარებას, რომელსაც ზეცისაგან მოველით.

მოხუცის თვალებში ღიმილმა იელვა, ასე ხდებოდა ყოველთვის, როდესაც მას ზეცაზე ელაპარაკებოდნენ. ძველი იაკობინელი ჯერ ისევ ათეისტი იყო.

— ბედნიერი შემთხვევა? — ჰკითხა მორელმა.

— არა.

— თქვენ?

— დიახ, — გაიმეორა მოუხცმა.

— ბატონო ჩემო, თქვენ კარგად გესმით, რასაც გეკითხებით? მომიტევეთ ასეთი დაჟინება, მაგრამ ჩემი სიცოცხლე თქვენს პასუხზეა დამოკიდებული: ხსნას თქვენგან უნდა ველოდოთ?

— დიახ.

— დარწმუნებული ბრძანდებით?

— დიახ.

— თქვენ ამის თავდები ხართ?

— დიახ.

და იმ ადამიანის მზერაში, ვინც ამას ამტკიცებდა, იმდენი სიმტკიცე მოჩანდა, რომ არ შეიძლებოდა ეჭვის შეტანა თუ ძალაში არა, ნებისყოფაში.

— ოჰ, გმადლობთ, ათასჯერ გიხდით მადლობას! მაგრამ, ბატონო ჩემო. თუ განგება სასწაულით არ დაგიბრუნებთ მეტყველებას და მოძრაობას, როგორ შეძლებთ სავარძელზე მიკრული, მუნჯი და უძრავი, წინააღმდეგობა გაუწიოთ ამ ქორწინებას?

მოხუცის სახე ღიმილმა გაანათა, თვალებს უცნაურმა ღიმილმა გადაურბინა ამ უძრავ სახეზე.

— მაშ მე უნდა მოვიცადო? — ჰკითხა მორელმა.

— დიახ.

— ხელშეკრულება?

თვალებში ისევ ღიმილმა გაიელვა.

— ნუთუ თქვენ გინდათ თქვათ, რომ იგი ხელმოწერილი არ იქნება?

— დიახ, — ანიშნა ნუარტიემ.

— მაშ, ხელშეკრულება ხელმოწერილი არ იქნება! — შეჰყვირა მორელმა, — ოჰ, მომიტევეთ! როდესაც უდიდეს ბედნიერებას გიცხადებენ, ხომ შეიძლება ეჭვი შეგეპაროს; ხელშეკრულება ხელმოწერილი არ იქნება?

— არა, — უპასუხა დამბლადაცემულმა.

ამისდა მიუხედავად, მორელს მაინც არ სჯეროდა. უსუსური მოხუცის ეს დაპირება ისეთი უცნაური იყო, ის უფრო სხეულის უსუსურობას მიეწერებოდა, ვიდრე ნებისყოფის სიმტკიცეს; განა ბუნებრივი არ არის, რომ შეშლილი, რომელმაც არ იცის თავისი სიგიჟე, ამტკიცებს, რომ შეუძლია იმის გაკეთება, რაც მის ძალ-ღონეს აღემატება? სუსტი ლაპარაკობს იმ მძიმე ტვირთზე, რომელსაც ის სწევს, მოშიშარი — გოლიათებზე, რომელსაც ის ამარცხებს, — ღარიბი — საგანძურზე, რომელსაც იგი ფლობს, ყველაზე ბეჩავ სოფლის კაცს თავის თავი იუპიტერად წარმოუდგენია.

გაიგო ნუარტიემ მორელის მერყეობა, თუ სავსებით არ დაუჯერა მის მიერ გამოთქმულ მორჩილებას, ყმაწვილ კაცს ჩააშტერდა.

— რა გნებავთ, ბატონო? — ჰკითხა მორელმა, — გინდათ გავიმეორო ჩემი დაპირება, რომ არაფერს ჩავიდენ?

ნუარტიეს მზერა მტკიცე და უძრავი იყო. თითქოს ამბობდა, ეს ჩემთვის საკმარისი არ არისო; შემდეგ ეს მზერა სახიდან ხელებზე გადაიტანა.

— გნებავთ, შემოგფიცოთ? — ჰკითხა მაქსიმილიანმა.

— დიახ, — უპასუხა დამბლადაცემულმა იგივე საზეიმო იერით, — მე ეს მსურს!

მორელი მიხვდა, რომ მოხუცი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ამ ფიცს და ხელი ასწია.

— პატიოსნებას გეფიცებით, — თქვა მან, — სანამ თქვენს გადაწყვეტილებას დავუცდი, ბატონ დ'ეპინეს წინააღმდეგ არავითარ ზომებს არ მივიღებ.

— კარგი, — ანიშნა მოხუცმა თვალებით.

— ახლა, ბატონო, ახლა ხომ არ მიბრძანებთ, წავიდე? — ჰკითხა მორელმა.

— დიახ.

— ისე, რომ მადმუაზელ ვალენტინა აღარ ვნახო?

— დიახ.

მორელმა მორჩილების ნიშნად თავი დაუკრა.

— ახლა კი, თქვენს ვაჟიშვილს ნება მიეცით გაკოცოთ ისე, როგორც ეს-ეს არის თქვენმა შვილიშვილმა გაკოცათ.

არ შეიძლებოდა ნუარტიეს თვალების გამომეტყველებაში შემცდარიყო.

მორელი მოხუცის შუბლს ბაგეებით სწორედ იმ ადგილას შეეხო, რომელსაც რამდენიმე წუთის წინ ვალენტინას ტუჩები შეეხო.

შემდეგ მან მოხუცს კიდევ ერთხელ დაუკრა თავი და გავიდა.

პარმალზე იგი ვალენტინას მიერ გაფრთხილებულ მოხუც მსახურს შეხვდა; იგი მორელს უცდიდა და ბნელი დერეფნით მიიყვანა პატარა კართან, რომელიც ბაღში გადიოდა.

ბაღიდან მორელი ჭიშკრამდე მივიდა; აქ ხის ტოტებს ჩამოეკიდა და თვალის დახამხამებაში იონჯიან ბოსტანში გადავიდა, სადაც კაბრიოლეტი იდგა.

მორელი კაბრიოლეტში ჩაჯდა და შუაღამე იქნებოდა, როდესაც ამდენი განცდებით დაუძლურებული, მაგრამ დამშვიდებული გულით, მელეს ქუჩაზე დაბრუნდა, ლოგინზე მიეგდო და მთვრალივით ჩაეძინა.

თავი XVII

ვილფორის ოჯახის აკლდამა.

ორი დღის შემდეგ, დაახლოებით დილის ცხრა საათზე, ბატონ დე ვილფორის კარებთან პატივისცემმა ხალხმა მოიყარა თავი, ხოლო სენტ-ონორეს გარეუბნის და დე-ლა პეპინერის ქუჩის გასწვრივ გაჭიმული იყო სამგლოვიარო და კერძო ეტლების გრძელი რიგი.

ამ ეტლებს შორის თავისი ფორმით გამოირჩეოდა ერთი, რომელსაც, როგორც ეტყობოდა, დიდი მანძილი ჰქონდა გავლილი. ეს იყო რაღაც შავად შეღებილი ფურგონის მსგავსი ეტლი, რომელიც დასაფლავებაზე ერთ-ერთი პირველთაგანი მოვიდა.

უცნაური დამთხვევის გამო, ამ ეკიპაჟში აღმოჩნდა მარკიზ დე სენ-მერანის გვამი, და ყველას, ვინც ერთი მიცვალებულის პატივისცემად იყო მოსული, ორი მიცვალებული უნდა გაეცილებინა.

გამცილებლები საკმაოდ მრავალრიცხოვანნი იყვნენ; მარკიზ დე სენ-მერანმა, ლუდოვიკო XVIII და შარლ X ყველაზე გულმოდგინე და ერთგულმა დიდებულმა, მრავალი მეგობარი შემოინახა, და ისინი იმ ადამიანებთან ერთად, რომლებსაც საზოგადოებრივი ზნე-ჩვეულება ვილფორთან აკავშირებდნენ, მრავალრიცხოვანი ხალხის გროვას ჰქმნიდნენ.

იმ წუთშივე აცნობეს ხელისუფლებას, და ნებართვა მიიღეს, რომ ორივე პროცესია გაეერთიანებინათ. მეორე ბალდახინი, იგივე სამგლოვიარო კომფორტით გაწყობილი, მეფის პროკურორის სახლს მიაყენეს და საფოსტო ფურგონიდან კუბო სამგლოვიარო ეტლზე გადაიტანეს.

ორივე გვამი უნდა მიეზარებინათ პერ-ლაშეზის სასაფლაოს მიწისათვის, სადაც ვილფორს უკვე დიდი ხანია გაკეთებული ჰქონდა მთელი ოჯახის წევრებისათვის განკუთვნილი აკლდამა. ამ აკლდამაში უკვე განისვენებდა საწყალი რენეს სხეული, რომელსაც ახლა, ათი წლის განშორების შემდეგ, დედ-მამა შეუერთდა.

პარიზი, ყოველთვის ცნობისმოყვარე, ყოველთვის აღელვებული, როდესაც მდიდრულ დაკრძალვას ხედავდა, ახლა მოკრძალებული სიჩუმით ადევნებდა თვალს დიდებულ პროცესიას, რომელიც უკანასკნელი განსვენების ადგილამდე აცილებდა ძველი არისტოკრატიის ორ წარმომადგენელს, ტრადიციის დაცვაში, თავისი წრისა და პრინციპების ერთგულებაში ყველაზე მეტად სახელგანთქმულ ადამიანებს.

ბოშანი, ალბერი და შატო-რენო ერთად ისხდნენ სამგლოვიარო ეტლში და ამ უეცარ სიკვდილზე მსჯელობდნენ.

— ქალბატონი დე სენ-მერანი ჯერ კიდევ გასულ წელს, მარსელში ვნახე, — ამბობდა შატო-რენო, — მაშინ ალჟირიდან ვბრუნდებოდი. ამ ქალს თითქოს ასი წლის

სიცოცხლე ეწერა; საოცრად საქმიანი იყო, საუცხოო ჯანმრთელობა და ნათელი გონება ჰქონდა. რამდენი წლისა იყო?

— სამოცდაექვსის, — უპასუხა ალბერმა, — ყოველ შემთხვევაში, ფრანცმა ასე გადმომცა. მაგრამ უბედურებამ მოჰკლა და არა მისმა წლოვანებამ. მასზე ძალიან იმოქმედა მარკიზ დე სენ-მერანის გარდაცვალებამ; ამბობენ, ქმრის სიკვდილის შემდეგ ჰკუაზე აღარ იყო.

— კი მაგრამ, მაინც რამ მოჰკლა? — იკითხა ბოშანმა.

— თითქოს ტვინში სისხლის ჩაქცევამ, თუ აპოპლექსიამ, თუ ორივე ეს ერთი და იგივეა?

— აპოპლექსიგმ? — გაიმეორა ბოშანმა. — ძნელი დასაჯერებელია. ქალბატონი დე სენ-მერანი ერთი-ორჯერ მაინც მინახავს, ეს იყო პატარა, გამხდარი და უფრო ნერვული, ვიდრე სისხლმოჭარბებული ქალი. ქალბატონ დე სენ-მერანის აგებულების ქალებისათვის აპოპლექსიით სიკვდილი მწუხარების გამო, იშვიათი შემთხვევაა.

— ყოველ შემთხვევაში, — თქვა ალბერმა, — რა ავადმყოფობაც უნდა იყოს მისი სიკვდილის მიზეზი, ან ვინც უნდა იყოს ექიმი, რომელმაც იგი მოკლა, ბატონი დე ვილფორი ან უფრო სწორად, მადმუაზელ ვალენტინა ან, კიდევ უფრო სწორად, ჩემი მეგობარი ფრანცი ახლა დიდი მემკვიდრეობის პატრონია: მე მგონია ოთხმოცი ათასი ლივრი წლიური შემოსავალი იქნება.

— ეს მემკვიდრეობა თითქმის გაორკეცდება იმ ძველი იაკობინელის, ნუარტიეს სიკვდილის შემდეგ.

— აი, ჯიუტი ბაბუა! — თქვა ბოშანმა: — *Tenacem propositi virum*¹. (¹ მტკიცე განზრახვების მამაკაცი (ჰორაციუსი, ოდეები, 111, 3). მე მგონია, მას სიკვდილთან ნიძლავი აქვს დადებული, რომ ყველა თავისი მემკვიდრე დამარხოს. აი, ნახავთ, ის ამას მიაღწევს. როგორც ჩანს, ოთხმოცდაცამეტი წლის კონვენტის წევრია, რომელმაც ათას რვას თოთხმეტ წელს ნაპოლეონს უთხრა:

«თქვენ ძირს ეშვებით იმიტომ, რომ თქვენი იმპერია, ეს ნორჩი მცენარე ზრდით დაიღალა, დაეყრდენით რესპუბლიკას, მოგვეციტ კარგი კონსტიტუცია და ბრძოლის ველს დაუბრუნდით, და მე გპირდებით ხუთი ათას ჯარისკაცს, მეორე მორენგოს და მეორე აუსტერლიცს. იდეები არ კვდება, თქვენო უდიდებულესობავ, ისინი ზოგჯერ თვლემენ, მაგრამ გაღვიძების შემდეგ უფრო ძლიერი ხდებიან, ვიდრე დაძინებამდე იყვნენ».

— როგორც ჩანს, მისთვის ადამიანებიც იგივეა, რაც იდეები; — თქვა ალბერმა, — მე მხოლოდ ის მაინტერესებს, ფრანც დ'ეპინე როგორ იცხოვრებს მოხუცთან, რომელსაც მისი ცოლის გარეშე ყოფნა არ შეუძლია; კი მაგრამ, ფრანც დ'ეპინე სადღაა?

— ის პირველ ეტლშია, ვილფორთან ერთად, რომელიც მას უკვე ოჯახის წევრად თვლის.

ყოველ ეტლში, რომელიც პროცესიას მიჰყვებოდა, თითქმის ასეთივე ხასიათის საუბარი იყო გამართული. უკვირდით ეს ორი სიკვდილი, ასე უცარი და ერთმანეთის მიყოლებით. მაგრამ ეჭვი არავის ეპარებოდა იმ საშინელ საიდუმლოებაში, რომელიც ღამის სეირნობის დროს ბატონმა დავრინიმ დე ვილფორს გაუმხილა.

დაახლოებით ერთი საათის სიარულის შემდეგ სასაფლაოს მიაღწიეს. თბილი, მაგრამ მოღრუბლული დღე იყო, რაც სავსებით შეეფერებოდა იმ სამგლოვიარო ცერემონიას, რომელიც უნდა შესრულებულიყო. იმ ხალხში, რომელიც საოჯახო აკლდამისაკენ მიდიოდა, — შატო-რენომ შეამჩნია მორელი; ის მარტო მოვიდა

თავისი კაბრიოლეტით; და ახლა გაფითრებული და მდუმარე, მარტო მიჰყვებოდა ურთხმელებში მიმავალ ბილიკს.

— თქვენ აქ საიდან გაჩნდით! — ჰკითხა შატო-რენომ და ახალგაზრდა კაპიტანს მკლავში ხელი მოჰკიდა. — განა ბატონ დე ვილფორს იცნობთ? როგორ მოხდა, რომ არასოდეს მინახიხართ მის სახლში?

— ბატონ დე ვილფორს კი არ ვიცნობ, — უპასუხა მორელმა, — ქალბატონ დე სენ-მერანს ვიცნობდი.

ამ დროს მათ ფრანცი და ალბერი წამოეწიენ.

— გაცნობისათვის ცუდად შერჩეული ადგილია, — თქვა ალბერმა, — მაგრამ სულ ერთია, ჩვენ ცრუმორწმუნე ადამიანები არა ვართ. ბატონო მორელ, ნება მომეცით წარმოგიდგინოთ ბატონი ფრანცი დ'ეპინე, ჩემი საუკეთესო თანამგზავრი, რომელთანაც ერთად იტალიაში ვიმოგზავურე. ძვირფასო ფრანც. ეს არის ბატონი მორელი, რომლის სახით შენი არყოფნის დროს, საუცხოო მეგობარი შევიძინე, და რომლის სახელს შენ გაიგონებ ყოველთვის, როდესაც კეთილშობილ გულზე, ჭკუაზე და თავაზიანობაზე ვილაპარაკებ.

ერთი წამით მორელი ყოყმანობდა, თავს ეკითხებოდა, დანაშაულებრივი პირფერობა ხომ არ იქნებოდა, მეგობრულად მისალმებოდა ადამიანს, რომლის წინააღმდეგ საიდუმლოდ მოქმედებდა. მაგრამ გაახსენდა ფიცი და გარემოების სერიოზულობა; შეეცადა სახეზე არავითარი გამომეტყველება არ გამოეხატა და ფრანცს თავის დაკვრით მიესალმა.

— მადმუაზელ დე ვილფორი ძალიანა სწუხს? — ჰკითხა ფრანცს დებრემ.

— უსაზღვროდ, — უპასუხა ფრანცმა, — დღეს დილით ისეთი სახე ჰქონდა, რომ ძლივს ვიცანი.

ამ უბრალო სიტყვებმა მორელს გული ატკინა. მაშ ამ კაცმა ნახა ვალენტინა, ელაპარაკა მას.

ამ წუთში ახალგაზრდა ოფიცერს მთელი ძალ-ღონის მოკრება დასჭირდა, რათა თავი შეეკავებინა და ფიცისათვის არ ელალატა.

მან მკლავი გაუყარა შატო-რენოს და სწრაფად წაიყვანა აკლდამისაკენ, სადაც დამკრძალავი ბიუროს მსახურებს უკვე ორივე გვამი ჩაედგათ.

— საუცხოო საცხოვრებელია, — თქვა ბოშანმა, როდესაც მავზოლეუმს შეხედა, — ეს ერთსა და იმავე დროს საზაფხულო და საზამთრო სასახლეა. ძვირფასო ფრანც, თქვენც მოგიწევთ აქ დასახლება, რადგან მალე ოჯახის წევრი გახდებით. მე, როგორც ფილოსოფოსი, ვარჩევდი აგარაკს, პატარა კოტეჯს — აგერ იქ, ხეებს ქვეშ, და ნაკლებ ქვის გროვებს ჩემს საცოდავ სხეულზე. სიკვდილის წინ გარშემო მყოფთ მე ვეტყვი იმას, რაც ვოლტერმა პირონს მისწერა: Eo rus¹ (¹ სოფელში მივდივარ.) და ყველაფერი გათავდება.

— ბოშან, მართლაც აუტანელი ხართ, — უთხრა ფრანცმა. — პოლიტიკურმა მოღვაწეობამ შეგაჩვიათ ყველაფერზე იცინოთ, თქვენისთანა ადამიანებს არაფერი სჯერათ. მაგრამ მაინც, როდესაც პატივი გაქვთ ჩვეულებრივ მომაკვდავ ადამიანთა საზოგადოებაში იყოთ და ბედნიერება გაქვთ, მცირე ხნით მაინც ჩამოსცილდეთ პოლიტიკას, შეეცადეთ კვლავ დაიბრუნოთ სული, რომელსაც ყოველთვის დეპუტატების ან პერთა პალატის ვესტიბიულში ტოვებთ.

— ეჰ, ღმერთო ჩემო! — თქვა ბოშანმა, — რა არის სიცოცხლე? ლოდინი სიკვდილის მოსაცდელ ოთახში.

— თავს მაძულეობთ ბოშან, — უთხრა ალბერმა და ფრანცთან ერთად რამდენიმე ნაბიჯით ჩამოშორდა, ასე რომ ბოშანს ფილოსოფიური მსჯელობის გასაგრძელებლად დებრე დაუტოვეს.

დე ვილფორის საოჯახო აკლდამა წარმოადგენდა თეთრი ქვით ამოშენებულ ოთხკუთხედს, რომელსაც დაახლოებით ოცი ფუტის სიმაღლე ჰქონდა; შინაგანი კედელი სენ-მერანების ადგილს დე ვილფორების ადგილისაგან ჰყოფდა, და თითოეულ ნახევარს თავისი შესასვლელი კარი ჰქონდა.

სხვა აკლდამებისაგან განსხვავებით, მასში არ იყო სართულებად დაწყობილი საზიზღარი ყუთები, რომლებშიც, ადგილის ეკონომიის მიზნით, მიცვალებულებს ათავსებენ, და ეტიკეტების მსგავს წარწერებს უკეთებენ. ბრინჯაოს კარს უკან მოთავსებული იყო თვით სასაფლაოდან კედლით გამოყოფილი მცირე და პირქუში კარიბჭე, მოსაცდელი ოთახის მსგავსი.

სწორედ ამ კედელში იყო მოთავსებული ის ორი კარი, რომელზედაც ჩვენ ეს-ეს არის ვლასპარაკობდით და რომლებსაც ვილფორებისა და სენ-მერანების განსასვენებლებში შევყავდით.

აქ ნათესავებს თავისუფლად შეეძლოთ თავის მწუხარებას მისცემოდნენ და ქარაფშუტა საზოგადოება, რომელსაც პერლამეზი თავისი არიფანის ან სასიყვარულო პაემანების ადგილად გადაექცია, ვერ შეძლებდა სიმღერებით, ყვირილითა და სირბილით შეემფოთებინა აკლდამის სტუმრების ჩუმი ჭკვრეტა ან ცრემლით სავსე ლოცვა.

ორივე კუბო შეიტანეს მარჯვენა აკლდამაში, რომელიც სენ-მერანებისათვის იყო განკუთვნილი; ისინი დადეს წინასწარ ამაღლებულ ხარაჩოზე, რომელიც უკვე მზად იყო თავისი სამწუხარო ტვირთის მისაღებად. საკურთხეველში შევიდნენ მხოლოდ ვილფორი, ფრანცი და უახლოესი ნათესავები.

რაკი ყველა რელიგიური წესი გარეთ შესრულდა და აღარავითარი სიტყვები წარმოთქმულა, დამსწრენი იმ წუთშივე დაიშალნენ: შატო რენო, ალბერი და მორელი ერთი მიმართულებით წავიდნენ, ხოლო დებრე და ბოშანი მეორე მიმართულებით.

ფრანცი ვილფორთან დარჩა; სასაფლაოს კარებთან მორელი რაღაცა მიზეზით შეჩერდა; მან დაინახა, როგორ ჩაუარეს ეტლით მეფის პროკურორმა და მისმა სასიძომ და ეს ცუდ ნიშნად ეჩვენა. იგი პარიზში დაბრუნდა და თუმცა ეტლში შატო-რენოსა და ალბერთან ერთად იჯდა, მათი ნალაპარაკვიდან ერთი სიტყვაც არ გაუგონია.

მართლაც, როდესაც ფრანცი დე ვილფორთან გამომშვიდობებას აპირებდა, ამ უკანასკნელმა ჰკითხა:

- ისევ როდის გნახავთ, ბარონ?
- როდესაც ინებებთ, ბატონო, — უპასუხა ფრანცმა.
- რაც შეიძლება მალე.
- მე თქვენს განკარგულებაში ვარ; გნებავთ, ერთად დავბრუნდეთ?
- თუ თქვენთვის უხერხული არ იქნება.
- სრულიადაც არა.

აი, სწორედ ამიტომ მომავალი სიმამრი და სიძე ერთ ეტლში ჩასხდნენ, და მორელი, რომელსაც მათ ჩაუარეს, უმიზეზოდ არ შემფოთებულა.

ვილფორი და ფრანცი სენტ-ონორეს გარეუბანში დაბრუნდნენ.

მეფის პროკურორი არავისთან არ შესულა, არც ცოლს, არც ქალიშვილს არ დალაპარაკებია, ისე შეიყვანა ყმაწვილი კაცი თავის კაბინეტში და სკამი შესთავაზა.

— ბატონო დ'ეპინე, — მიმართა მან, — უნდა რაღაცა მოგაგონოთ, და ეს იქნებ ისე უადგილო არ იყოს, როგორც პირველი შეხედვით მოგეჩვენებათ; მაგრამ მომაკვდავთა

სურვილის შესრულება პირველი შესაწირავია, რომლითაც მათი საფლავი უნდა შევამკოთ; მაშ ასე, მე მინდა მოგაგონოთ ქალბატონ დე სენ-მერანის სურვილი, რომელიც მან სამი დღის წინ სიკვდილის სარეცელზე წარმოთქვა. მისი სურვილი იყო, მადმუაზელ ვალენტინას ქორწილი არავითარ შემთხვევაში არ გადადებულიყო. თქვენთვის ცნობილია, რომ მიცვალებულის საქმეები სრულ წესრიგშია; მისი ანდერძის მიხედვით, ვალენტინაზე გადადის სენ-მერანების მთელი ქონება; გუშინ ნოტარიუსმა მაჩვენა საბუთი, რაც საშუალებას იძლევა საბოლოოდ გავაფორმოთ საქორწინო ხელშეკრულება. თქვენ შეგიძლიათ ნოტარიუსთან წახვიდეთ და ჩემი სახელით სთხოვოთ, ეს დოკუმენტები გაჩვენოთ. ჩვენი ნოტარიუსია დემანი, მოვეს მოედანზე, სენტ-ონორეს გარეუბანში.

— ბატონო ჩემო, — უპასუხა დეკინემ, — ვალენტინასათვის ეს შესაფერისი არ უნდა იყოს. ასეთ მწუხარებაში ჩაფლულმა შეიძლება ახლა გათხოვებაზე არ იფიქროს. მართალი გითხრათ, მეშინია...

— ვალენტინასათვის, — შეაწყვეტინა ვილფორმა, — უდიდესი სიამოვნება იქნება შეასრულოს დიდებას უკანასკნელი წადილი. ასე რომ, პასუხისმგებელი ვარ, მის მხრივ წინააღმდეგობა არ შეგვხვდება.

— რაკი ასეა, — უპასუხა ფრანცმა, — რაკი ჩემს მხრივაც არ იქნება იგი, ისე მოიქეცით, როგორც საჭიროდ ჩათვლით; მე სიტყვა მოგეცით და ამ სიტყვას მარტო სიამოვნებით კი არა, სიხარულითაც შევასრულებ.

— მაშ აღარაფერი გვაყოვნებს, — თქვა ვილფორმა. — ხელშეკრულება სამი დღის წინ უნდა დაგვედო, ის სავსებით მზადაა, შეიძლება დღესვე მოვაწეროთ ხელი.

— კი მაგრამ, თაღბები? — ჰკითხა ყოყმანით ფრანცმა.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — გამოეპასუხა ვილფორი, ჩემს სახლში ადათი არ დაირღვევა. მადმუაზელ დე ვილფორი დადგენილი სამი თვით თავის მამულში სენ-მერანში გაემგზავრება; თავის მამულში-მეთქი ვამბობ, იმიტომ, რომ იგი მისი საკუთრებაა. იქ ერთი კვირის შემდეგ, თუკი თანახმა იქნებით, ყოველგვარი კომფორტის გარეშე, ჩუმად და უბრალოდ, შედგება სამოქალაქო ქორწინება. ქალბატონ დე სენ-მერანს სურდა, რომ მისი შვილიშვილის ქორწილი სწორედ ამ მამულში მომხდარიყო. ქორწილის შემდეგ შეგეძლება პარიზში დაბრუნდეთ, ხოლო თქვენი ცოლი სამგლოვიარო ვადას დედინაცვალთან ერთად გაატარებს.

— როგორც ინებებთ, ბატონო, — უთხრა ფრანცმა.

— რაკი ასეა, — თქვა ისევ ვილფორმა, — ნახევარი საათი ლოდინი დაგჭირდებათ; ამასობაში ვალენტინა სასტუმრო ოთახში ჩამოვა. მე დემანთან გავაგზავნი კაცს, საქორწილო ხელშეკრულებას აქვე გამოვაქვეყნებთ და ხელსაც მოვაწერთ. ამ საღამოსვე ქალბატონი დე ვილფორი ვალენტინას მის მამულში წაიყვანს, ჩვენ კი ერთი კვირის შემდეგ მივაკითხავთ.

— ბატონო ჩემო, მე თქვენთან მხოლოდ ერთი სათხოვარი მაქვს.

— რა?

— მე მინდოდა, რომ შეთანხმების ხელმოწერას დასწრებოდნენ ალბერ დე მორსერი და რაულ შატო-რენო; თქვენ ხომ იცით, ისინი ჩემი მოწმეები არიან.

— მათ გასაფრთხილებლად ნახევარი საათი საკმარისია, თქვენ თვითონ წახვალთ, მათთან, თუ ვინმე გავაგზავნოთ?

— ვარჩევ თვით წავიდე.

— მაშ ნახევარი საათის შემდეგ გელით, ბარონ, და ამ დროისათვის ვალენტინაც მზად იქნება.

ფრანცმა ვილფორს თავი დაუკრა და გავიდა.

მის გასვლისთანავე ვილფორმა ბრძანება გასცა, ვალენტინა გაეფრთხილებინთ, რომ ნახევარი საათის შემდეგ სასტუმრო ოთახში ჩამოსულიყო, იმიტომ რომ ბარონ დ'ეპინეს მოწმეები და ნოტარიუსი გამოცხადდებოდნენ.

ამ მოულოდნელმა ამბავმა მთელ სახლზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა. ქალბატონ დე ვილფორს არ უნდოდა მისი დაჯერება, ხოლო ვალენტინას თითქო თავზე მეხი დაეცა.

ქალიშვილმა ირგვლივ მიმოიხედა, თითქოს მშველელს ეძებო, უნდოდა ბაბუასთან შესულიყო, მაგრამ კიბეზე შეხვდა ვილფორს, რომელმაც ხელი მოჰკიდა და სასტუმრო ოთახში შეიყვანა.

მოსაცდელ ოთახში ვალენტინა შეხვდა ბარუას და ქალიშვილმა მოხუც მსახურს სასოწარკვეთილებით სავსე თვალები მიაპყრო.

ცოტა ხნის შემდეგ სასტუმრო ოთახში შემოვიდა ქალბატონი დე ვილფორი პატარა ედუარდთან ერთად. ეტყობოდა, ახალგაზრდა ქალზე ძალზე ემოქმედა ოჯახის უბედურებას. ის ძალიან ფერმკრთალი და უსაზღვროდ დაღლილი ჩანდა.

იგი დაჯდა და ედუარდი კალთაში ჩაისვა, დროდადრო თითქმის კრუნჩხვით იკრავდა გულში ამ ბავშვს, რომელშიც, როგორც ჩანდა, მთელი მისი ცხოვრება იყო ჩაქსოვილი.

მალე გაისმა ეზოში შემოსული ორი ეტლის ხმაური. ერთი მათგანით ნოტარიუსი მოვიდა, მეორეთი — ფრანცი და მისი მეგობრები.

ერთ წამში ყველანი სასტუმრო ოთახში შეიკრიბნენ.

ვალენტინა ისე გაფითრებულიყო, რომ საფეთქლებზე და თვალებთან ლურჯი მარღვები ემჩნეოდა.

ფრანცი ძალზე აღელვებული იყო.

შატო-რენომ და ალბერმა ერთმანეთს გაკვირვებით გადახედეს: ახლახან დამთავრებულ ცერემონიალზე არანაკლებ სამწუხაროდ მიაჩნდათ ის, რაც ახლა უნდა დაწყებულიყო.

ქალბატონი დე ვილფორი ჩრდილში დაჯდა ხავერდის ფარდის უკან და რაკი შვილისაკენ იყო დახრილი, ძნელი გასარჩევი იყო, რა ხდებოდა მის გულში.

ვილფორი, როგორც ყოველთვის, უგრძნობი იყო.

ნოტარიუსმა, კანონის მსახურებისათვის დამახასიათებელი მეთოდურობით საბუთები მაგიდაზე დააწყო, სავარძელში ჩაჯდა, სათვალეები გაისწორა და ფრანცს მიუბრუნდა.

— თქვენ ბრძანდებით ბატონი ფრანც დე კენელ ბარონ დ'ეპინე? — ჰკითხა მან, თუმცა კარგად იცნობდა.

— დიახ, ბატონო, — უპასუხა ფრანცმა.

ნოტარიუსმა თავი დაუკრა.

— უნდა გაგაფრთხილოთ, ბატონო, — დაიწყო მან, — და ამას ბატონი დე ვილფორის სახელით გიცხადებთ; ბატონმა ნუარტიემ, როდესაც გაიგო, რომ განზრახულია თქვენი და მადმუაზელ ვალენტინას ქორწინება, შეცვალა თავისი გადაწყვეტილება შვილიშვილის მიმართ და წაართვა მემკვიდრეობა, რომელიც მასზე უნდა გადასულიყო. ვჩქარობ დავსძინო, — განაგრძო ნოტარიუსმა, — რომ ანდერძის დამწერს უფლება ჰქონდა მხოლოდ თავისი ქონების ნაწილი ეანდერძებინა, მაგრამ, რაკი მთლიანად განაგო, შესაძლებლობა მოგვცა ანდერძი გასაჩივრდეს, და ის ძალაში აღარ იქნება.

— დიახ, — თქვა ვილფორმა, — მაგრამ წინასწარ გაფრთხილებთ, ბატონო დ'ეპინე, რომ სანამ ცოცხალი ვარ, მამაჩემის ანდერძი გასაჩივრებული არ იქნება, რადგან ჩემი მდგომარეობა უფლებას არ მამლევს ოდნავი უსიამოვნებაც კი მქონდეს ოჯახში.

— ბატონო ჩემო, — თქვა ფრანცმა, — ძალზე ნაწყენი ვარ, რომ ასეთი საკითხები მადმუაზელ ვალენტინას თანდასწრებით იჭრება. არასოდეს დავინტერესებულვარ მისი ქონების რაოდენობით, რომელიც, როგორც უნდა შემცირდეს, ჩემსაზე მეტი მაინცაა. ჩემი ოჯახი დე ვილფორის ოჯახს იმ მოსაზრებით უკავშირდება, რომ პატივს ეძებს, მე კი მხოლოდ ბედნიერებას.

ვალენტინამ მადლობის ნიშნად თავი ოდნავ შესამჩნევად დაუკრა და ამავე დროს მის ლოყებზე გადმოგორდა ორი უტყვი ცრემლი.

— თუმცა, ბატონო, — თქვა დე ვილფორმა და მომავალ სიძეს მიუბრუნდა, — თუ მხედველობაში არ მივიღებთ იმ გარემოებას, რომ თქვენ დაკარგეთ წილი თქვენი იმედისა, ამ მოულოდნელ ანდერძში არაფერია ისეთი, რაც თქვენ პირად შეურაცხყოფას გაყენებდეთ: ეს ბატონ ნუარტიეს გონების სისუსტით აიხსნება. მამაჩემი იმით კი არა არის უკმაყოფილო, რომ მადმუაზელ დე ვილფორი თქვენ მოგყვებად ცოლად, არამედ იმით, რომ საერთოდ, თხოვდება; იგი ასევე დამწუხრებული იქნებოდა ვალენტინას ქორწინებით, ვისთანაც უნდა მომხდარიყო იგი. მოხუცებულობა ეგოისტურია, ხოლო მადმუაზელ დე ვილფორი მთელ თავის დროს ბატონ ნუარტიეს უთმობდა, რასაც ბარონესა დ'ეპინე უკვე ვერ შეძლებს. მამაჩემი უმწეო მდგომარეობაში იმყოფება, მას იშვიათად ელაპარაკებიან სერიოზულ საქმეებზე, რომლებიც გონებრივი სისუსტის გამო არ შეუძლია გაიგოს. ღრმად დარწმუნებული ვარ, ამჟამად მას ახსოვს, რომ მისი შვილიშვილი თხოვდება, მაგრამ ალბათ უკვე დაავიწყდა, რა ჰქვია მას, ვინც მისი სიძე უნდა გახდეს.

ის იყო ვილფორმა დაამთავრა ეს სიტყვები და ფრანცმა თავის დაკვირვებით უპასუხა, რომ სასტუმროს კარი გაიღო და ოთახში ბარუა შემოვიდა.

— ბატონებო, — თქვა მან მსახურისათვის უჩვეულო მტკიცე ხმით, რომელიც ასეთ საზეიმო ვითარებაში თავის ბატონებს მიმართავს, — ბატონებო, ბატონ ნუარტიე დე ვილფორს სურს დაუყოვნებლივ მოელაპარაკოს ბატონ ფრანც დე კენელ ბარონ დ'ეპინეს.

მან ისევე, როგორც ნოტარიუსმა, გაუგებრობის აცილების მიზნით, სასიძო მთელი ტიტულით დაასახელა.

ვილფორი შეკრთა, ქალბატონმა დე ვილფორმა შვილი კალთიდან ჩამოსვა, ვალენტინა წამოდგა, იგი ქანდაკებასავით უტყვი და ფერმკრთალი იყო.

ალბერმა და შატო-რენომ ახლა კიდევ უფრო მეტი განცვიფრებით გადახედეს ერთმანეთს, ვიდრე პირველად.

ნოტარიუსმა ვილფორს შეხედა.

— ეს შეუძლებელია, — თქვა მეფის პროკურორმა; — ესეც არ იყოს, ბატონი დ'ეპინე ახლა სასტუმრო ოთახიდან ვერ გავა.

— ბატონ ნუარტიეს, ჩემს ბატონს, ფრანც დ'ეპინესთან სწორედ ახლა სწადია საუბარი მეტად სერიოზულ საქმეზე, — იგივე სიმტკიცით შეეპასუხა ბარუა.

— მაშ ბაბუა ნუარტიემ დაილაპარაკა? — ჰკითხა ედუარდმა მისთვის ჩვეული უდიერობით.

მაგრამ ამ სიტყვებს ღიმილი არ გამოუწვევია თვით ქალბატონ დე ვილფორის ბაგეებზედაც კი. ყველა მეტისმეტად ჩააფიქრა ამ გარემოებამ, რადგან ვითარება სერიოზული იყო.

— გადაეცით ბატონ ნუარტიეს, რომ მისი წადილი ვერ შესრულდება, — განაცხადა ვილფორმა.

— ასეთ შემთხვევაში ბატონი ნუარტიე გაფრთხილებთ, რომ თვითონ გადმოაყვანინებს თავის თავს სასტუმრო ოთახი. — უთხრა ბარუამ.

განცვიფრებას საზღვარი არ ჰქონდა.

ქალბატონ დე ვილფორის სახეზე გაიელვა რაღაც ღიმილის მსგავსმა.

ვალენტინამ უნებურად თვალები ჭერისაკენ აღაპყრო, თითქოს ზეცას მადლობას სწირავდა.

— ვალენტინა, — უთხრა ვილფორმა, — თუ შეიძლება წადით და გაიგეთ, რა ახალი ჟინი დაებადა ბაბუათქვენს.

ვალენტინა სწრაფად წავიდა კარებისაკენ, მაგრამ ვილფორმა გადაიფიქრა.

— მოიცადეთ, — თქვა მან, — მე თვითონ წავალ.

— ბოდიში, ბატონო, — ჩაერია ფრანცი თავის მხრივ, — მე მგონია, რაკი ბატონმა ნუარტიემ კაცი ჩემს დასაძახებლად გამოგზავნა, მისი სურვილი მევე უნდა შევასრულო; გარდა ამისა, ბედნიერი ვიქნები ჩემი პატივისცემა გამოვხატო, რადგან ჯერ არ მქონია ეს პატივი.

— ღმერთო ჩემო! — თქვა ვილფორმა და ცხადად შემფოთება დაეტყო, — რატომ უნდა შეწუხდეთ!

— მომიტევეთ, ბატონებო, — თქვა ფრანცმა ისეთი ადამიანის ტონით, რომლის გადაწყვეტილება უცვლელია. — მე არ მინდა ხელიდან გავუშვა შემთხვევა, რათა ბატონ ნუარტიეს დავუმტკიცო, რამდენად სცდება იგი, რომ ჩემზე ასეთი უარყოფითი აზრი აქვს, მტკიცედ გადავწყვიტე უდიდესი ერთგულების გამომჟღავნებით დავარღვიო ეს აზრი.

ფრანცი წამოდგა, ვილფორს საშუალება არ მისცა შეეჩერებინა და უკან გაჰყვა ვალენტინას, რომელიც უკვე კიბეზე ჩადიოდა და ისე იყო გახარებული, როგორც წყალწალღებული ადამიანი, რომელიც უკანასკნელ წუთში კლდეს ჩაეჭიდა.

ვილფორი მათ კვალს გაჰყვა.

შატო-რენომ და მორსერმა ახლა უკვე მესამედ, კიდევ უფრო მეტი გაკვირვებით გადახედეს ერთმანეთს, ვიდრე პირველად და მეორედ.

თავი XVIII

ოქმი

ნუარტიე იცდიდა, იგი შავებში იყო გამოწყობილი და თავის სავარძელში იჯდა. როდესაც სამი პიროვნება, რომელთა მოსვლას ის ვარაუდობდა, შემოვიდნენ, კარებს შეხედა, ხოლო კამერდინერმა მყისვე დაკეტა იგი.

— მხედველობაში იქონიეთ, — უთხრა ჩუმიად ვილფორმა ვალენტინას, რომელიც თავის რისხვას ვეღარ ფარავდა; — თუ ბატონი ნუარტიე ისეთი რამის თქმას აპირებს, რამაც თქვენს გათხოვებას შეიძლება ხელი შეუშალოს, გიკრძალავთ ის გაიგოთ.

ვალენტინა გაწითლდა, მაგრამ არაფერი უპასუხა.

ვილფორი ნუარტიეს მიუახლოვდა.

— აი, ბატონი ფრანც დ'ეპინე, — თქვა მან; — იხმეთ, და იგი თქვენი სურვილისამებრ გამოცხადდა. — რასაკვირველია, ამ შეხვედრას ჩვენ დიდი ხანია ვნატრობდით და მოხარული ვიქნები, თუ იგი დაგიმტკიცებთ, რამდენად უსაფუძვლო იყო თქვენი წინააღმდეგობა ვალენტინას გათხოვების საკითხში.

ნუარტიემ მხოლოდ შეხედვით უპასუხა, და ამ შეხედვაზე ვილფორს მთელ ტანში ჟრუნტელმა დაუარა.

შემდეგ მან ვალენტინას თვალებით ანიშნა, მიახლოვებოდა.

ერთ წუთში იმ საშუალების წყალობით, რომლის გამოყენება მას ჩვეულებად ჰქონდა ბაბუასთან საუბრის დროს, იპოვა სიტყვა «გასაღები».

შემდეგ დამბლადაცემულის თვალებს დააკვირდა; ისინი ფანჯრებს შუა მდგარ პატარა კარადაზე შეჩერდნენ.

ვალენტინამ გამოალო უჯრა და შიგ მართლაც გასაღები აღმოჩნდა.

ქალიშვილმა გასაღები ამოიღო, მოხუცის თვალები ადასტურებდნენ, რომ ნამდვილად გასაღებს ითხოვდა; შემდეგ მოხუცის მზერა შეჩერდა ძველებურ საწერ მაგიდაზე, რომელიც უკვე დიდი ხანია გამოუყენებლად იდგა და რომელშიც, თითქოს, შეიძლებოდა მხოლოდ გადასაყრელი ქაღალდები ყოფილიყო ჩაკეტილი.

— საწერი მაგიდა უნდა გამოვალო? — ჰკითხა ვალენტინამ.

— დიახ, — ანიშნა მოხუცმა.

— უჯრები გამოვწიო?

— დიახ.

— გვერდითი უჯრედები?

— არა.

— შუა?

— დიახ.

ვალენტინამ გამოალო და იქიდან ქაღალდების შეკვრა ამოიღო.

— თქვენ ეს გნებავთ, ბაბუა? — ჰკითხა მან.

— არა.

ვალენტინამ ზედიზედ ყველა ქაღალდს ამოლაგება დაუწყო. ყუთში აღარაფერი დარჩა.

— ყუთი უკვე ცარიელია, — თქვა მან.

მოხუცის თვალები ლექსიკონზე შეჩერდნენ.

— დიახ, მესმის, ბაბუა, — უთხრა ვალენტინამ.

და მან ერთი-მეორეს მიყოლებით დაიწყო ანბანის ასოების დასახელება; ასო «ს»-ზე ნუარტიემ იგი შეაჩერა.

ვალენტინამ ლექსიკონი გადაშალა და გადაფურცლა, სანამ სიტყვა «საიდუმლომდე» მივიდოდა.

— მაშ ამ ყუთს საიდუმლო საკეტი აქვს? — ჰკითხა ვალენტინამ.

— დიახ.

— მერედა ვინ იცის ეს საიდუმლოება?

ნუარტიემ მზერა გადაიტანა კარზე, საიდანაც მსახური გავიდა.

— ბარუამ? — ჰკითხა მან.

— დიახ, — ანიშნა ნუარტიემ.

— დავუძახოთ?

— დიახ.

ვალენტინა კარებთან მივიდა და ბარუას დაუძახა.

ამასობაში მოუთმენლობის გამო ვილფორს შუბლზე ოფლი დაასხა. ფრანცი კი განცვიფრებისაგან გაოგნებული იდგა.

მოხუცი მსახური ოთახში შემოვიდა.

— ბარუა, — უთხრა ვალენტინამ, — ბაბუამ მიბრძანა ამ პატარა კარიდან გასაღები ამომეღო, გამეღო ეს საწერი მაგიდა და გამომეღო ეს უჯრა, მაგრამ, როგორც ჩანს, უჯრას საიდუმლო საკეტი აქვს; თქვენ, ალბათ, იცით, გააღეთ იგი.

ბარუამ მოხუცს შეხედა.

— დაემორჩილეთ, — უბრძანეს მოხუცის მეტყველმა თვალებმა.

ბარუა დაემორჩილა; ორმაგი ფსკერი გაიხსნა, გამოჩნდა შავი ბაფთით შეკრული ქალაქების დასტა.

— ეს გნებავთ, ბატონო? — ჰკითხა ბარუამ.

— დიახ, — ანიშნა ნუარტიემ.

— ვის უნდა გადავცეთ ეს ქალაქები? ბატონ დე ვილფორს?

— არა.

— მადმუაზელ ვალენტინას?

— არა.

— ბატონ ფრანც დ'ეპინეს?

— დიახ.

განცვიფრებული ფრანცი ახლოს მივიდა.

— მე, ბატონო? — ჰკითხა მან.

— დიახ.

ფრანცმა ბარუას ქალაქები გამოართვა, ყდას დახედა და წაიკითხა: «ჩემი სიკვდილის შემდეგ გადაეცეს ჩემს მეგობარს გენერალ დიურანს, რომელიც თავის მხრივ, სიკვდილის წინ ამ პაკეტს ანდერძით გადასცემს თავის ვაჟიშვილს, უბრძანოს შეინახოს იგი, როგორც მეტად მნიშვნელოვანი საბუთების შემცველი».

— როგორ მოვექცე ამ ქალაქებს, ბატონო? — ჰკითხა ფრანცმა.

— ალბათ, თქვენც ასევე დაბეჭდილი უნდა შეინახოთ, — უთხრა მეფის პროკურორმა.

— არა, არა, — სწრაფად უპასუხეს ნუარტიეს თვალებმა.

— იქნება გნებავთ, რომ ბატონმა დ'ეპინემ ისინი წაიკითხოს? — ჰკითხა ვალენტინამ.

— დიახ, — თქვეს მოხუცის თვალებმა.

— გესმით, ბატონო ბარონო, ბაბუას სურს, რომ თქვენ ეს ქალაქები წაიკითხოთ, — თქვა ვალენტინამ.

— რაკი ასეა, ჩამოვჯდეთ, ეს ბევრ დროს წაგვართმევს, — თქვა განაწყენებულმა ვილფორმა.

— დაბრძანდით, — ანიშნა მოხუცმა თვალებით.

ვილფორი დაჯდა, ვალენტინა ბაბუას სავარძელს დაეყრდნო, ფრანცი კი მათ წინ იდგა.

საიდუმლო პაკეტი მას ხელში ეჭირა.

— წაიკითხეთ, — უთხრეს მოხუცის თვალებმა.

ფრანცმა გარეკანი შემოხსნა. ოთახში სრული სიჩუმე ჩამოვარდა. ამ საერთო სიჩუმეში მან წაიკითხა:

«1815 წლის 5 თებერვალს სენ-ჟაკის ქუჩაზე ბონაპარტისტების კლუბში შემდგარი სხდომების ოქმების ამონაწერები».

ფრანცი შეჩერდა.

— ათას რვაას თხუთმეტი წლის ხუთი თებერვალი! ამ დღეს მოჰკლეს მამაჩემი.

ვალენტინა და ვილფორი ხმას არ იღებდნენ; მხოლოდ მოხუცის თვალებმა ნათლად გამოთქვეს: განაგრძე კითხვაო.

— მამაჩემი ხომ სწორედ ამ კლუბიდან გამოსვლის შემდეგ გაქრა, — განაგრძო ფრანცმა.

მოხუცის თვალები კვლავ ამბობდნენ: განაგრძეთ!

ფრანცმა განაგრძო:

«ჩვენ, ქვემოთ ხელისმომწერნი, ლუეო-ჟაკ ბორეპეპი, არტილერიის პოდპოლკოვნიკი, ეტიენ დიურამპი, ბრიგადის გენერალი და კლოდ ლემარპალი, ადგილმამულების სამმართველოს დირექტორი, ვაცხადებთ, რომ 1815 წლის 4 თებერვალს კუნძულ ელბადან მიღებულ იქნა წერილი, რომელიც ბონაპარტისტული კლუბის წევრებს ავალებდა ყურადღებითა და ნდობით მოჰკიდებოდნენ გენერალ ფლავიენ დე კენელს, რომელიც იმპერატორის სამსახურში იყო 1804 წლიდან 1815 წლამდე და ამიტომ, უეჭველია, ნაპოლეონის დინასტიის ერთგული იყო, მიუხედავად იმისა, რომ ლუდოვიკო XVIII მისი მამულის სახელწოდების მიხედვით მას ბარონ დ'ეპინეს ტიტული მიანიჭა.

«ამის შედეგად გენერალ დე კენელს გაეგზავნა ბარათი; მას თხოვდნენ დასწრებოდა სხდომას, რომელიც მეორე დღეს, 5 თებერვალს უნდა შემდგარიყო. ბარათში არ იყო აღნიშნული არც ქუჩა, არც სახლის ნომერი, სადაც ეს სხდომა უნდა ჩატარებულიყო; ბარათზე არავინ აწერდა ხელს, მაგრამ გენერალს აცნობებდნენ, თუ ის მზად იქნებოდა, წასაყვანად საღამოს ცხრა საათზე გამოუვლიდნენ.

«სხდომა ჩვეულებრივად საღამოს ცხრა საათიდან შუალამემდე გრძელდებოდა.

«ცხრა საათზე კლუბის პრეზიდენტი გენერალს წარუდგა; გენერალი მზად იყო. პრეზიდენტმა მას განუცხადა, რომ კლუბში მხოლოდ იმ პირობით შეიყვანდნენ, თუ მისთვის სამუდამოდ უცნობი დარჩებოდა სხდომის ადგილსამყოფელი.; უფლება უნდა მიეცა მისთვის თვალები აეხვიათ და ფიცი დაედო, რომ არ შეეცდებოდა სახვევის მოხსნას.

«გენერალმა კენელმა მიიღო ეს პირობა და პატიოსნება დაიფიცა, რომ არ შეეცდებოდა გაეგო, სად მიყავდათ.

«გენერალს თავისი ეტლი უკვე წინასწარ მოემზადებინა; მაგრამ პრეზიდენტმა უთხრა, რომ შეუძლებელი იყო მისი გამოყენება; რა მნიშვნელობა ექნებოდა მისთვის თვალის ახვევას, თუ მეეტლეს თვალები აუხვეველი დარჩებოდა და ეცოდინებოდა ყველა ქუჩა, სადაც გაივლიდა.

«— მაშ როგორ მოვიქცეთ? — ჰკითხა გენერალმა.

«— ეტლით მოვედი, — უთხრა პრეზიდენტმა.

«— განა თქვენ ასე დარწმუნებული ხართ თქვენს მეეტლეში, რომ ანდობთ საიდუმლოებას, რომლის თქმა ჩემი მეეტლისათვის გაუფრთხილებლობად მიგაჩნიათ?

«— ჩვენი მეეტლე კლუბის წევრია, — უთხრა პრეზიდენტმა, — ჩვენ სახელმწიფო მდივანი წაგვიყვანს.

«— ასეთ შემთხვევაში მეორე საშიშროება გვემუქრება, — უთხრა სიცილით გენერალმა, — იგი გადაგვყრის.

«ჩვენ ამ ხუმრობას ხაზს ვუსვამთ, როგორც იმის დასამატკიცებელ საბუთს, რომ გენერალი არავითარ შემთხვევაში ძალით არ იყო მოყვანილი და სხდომას თავისი სურვილით ესწრებოდა.

«როგორც კი გენერალი ეტლში ჩაჯდა, პრეზიდენტმა მოაგონა დაპირება, რომ თვალები უნდა აეხვია; მას არავითარი წინააღმდეგობა არ გაუწევია ამ ფორმალობის მიმართ; ამ მიზნით გამოადგათ წინასწარ გამზადებული ფულარი.

«გზაში პრეზიდენტს მოეჩვენა, რომ გენერალი ცდილობდა სახვევიდან გამოხედვას; მან ფიცი გაახსენა.

«— ჰო, მართალი ხართ, — უთხრა გენერალმა.

«ეტლი სენ-ჟაკის ქუჩის ერთ-ერთ ხეივანთან გაჩერდა. გენერალი ძირს გადმოსვლისას ხელზე დაეყრდნო პრეზიდენტს, რომლის წოდება მისთვის უცნობი იყო; იგი მას კლუბის უბრალო წევრად სთვლიდა; მათ გადასჭრეს ხეივანი, მეორე სართულზე ავიდნენ და სხდომათა ოთახში შევიდნენ.

«სხდომა უკვე დაწყებული იყო. კლუბის წევრები, გაფრთხილებულნი, რომ ახალი წევრის მიღება უნდა მომხდარიყო, უკლებლივ გამოცხადებულიყვნენ. როდესაც გენერალი შუა დარბაზამდე მიიყვანეს, შესთავაზეს სახვევი მოეხსნა. მან იმწუთშივე გამოიყენა ეს წინადადება და, როგორც ეტყობოდა, ძალიან განცვიფრებული დარჩა, რომ ამდენი ნაცნობი დაინახა ამ საზოგადოების სხდომაზე, რომლის არსებობაზე მას წარმოდგენაც კი არ ჰქონდა.

«მას სთხოვეს თავის შეხედულებებზე ელაპარაკა, მაგრამ იგი იმით განისაზღვრა, რომ თქვა, ეს თქვენთვის უკვე ცნობილი უნდა იყოს ელბადან მოწერილი წერილებიდან...

ფრანცმა კითხვა შეწყვიტა.

— მამაჩემი როიალისტი იყო, — თქვა მან, — ასე რომ არავითარ საჭიროებას არ წარმოადგენდა მის შეხედულებებზე კითხვის დასმა, იგი ყველასათვის ცნობილი იყო.

— სწორედ ამის გამო დავუკვამირდი მამათქვენს, ჩემო ძვირფასო ფრანც, — უთხრა ვილფორმა: — ადვილად ვუახლოვდებით ადამიანს, თუ მის თვალსაზრისს ვიზიარებთ.

— განაგრძეთ კითხვა, ამბობდნენ მოხუცის თვალები.

ფრანცმა განაგრძო:

«მაშინ სიტყვა აიღო პრეზიდენტმა და გენერალს თხოვა უფრო გარკვევით გამოეთქვა თავისი შეხედულებები; მაგრამ ბატონმა კენელმა უთხრა, უპირველს ყოვლისა მაინტერესებს, ჩემგან რას ელითო.

«მაშინ გენერალს წაუკთხეს ელბიდან მოსული წერილი, რომელიც მას კლუბის წინაშე რეკომენდაციას უწევდა, როგორც ისეთ ადამიანს, რომლის დახმარების იმედი უნდა ჰქონოდათ. ამ წერილის მთელი პარაგრაფი მიძღვნილი იყო ელბადან დაბრუნების შესაძლებლობისადმი; იქ გამოთქმული იყო დაპირება, რომ უფრო დაწვრილებით წერილს მოიწერდნენ «ფარაონის» დაბრუნებისას. ეს გემი ეკუთვნოდა მარსელის გემთმეპატრონეს მორელს, რომლის კაპიტანი სულითა და გულით იმპერატორის ერთგული იყო.

«ამ წერილის კითხვის დროს გენერალს, რომელსაც კლუბის წევრები თანამოაზრედ სთვლიდნენ, პირიქით, სახეზე უკმაყოფილების და ცხადი ზიზღის ნიშნები ეხატებოდა.

«კითხვის დამთავრების შემდეგ ის კვლავ გაჩუმებული დარჩა და წარბები შეიკრა.

«— აბა, ბატონო გენერალო, რას იტყვით ამ წერილზე? — ჰკითხა პრეზიდენტმა.

«— მე ვიტყვი, — უპასუხა მან, — რომ ძალიან ცოტა დრო გავიდა მას შემდეგ, რაც ლუდოვიკო XVIII ფიცი მივეცი იმისათვის, რომ იგი ექს-იმპერატორის გულისთვის დავარღვიოთ.

«ამჯერად პასუხი ისე ნათელი იყო, რომ მისი შეხედულებანი ეჭვს აღარ იწვევდნენ.

«— გენერალო, — თქვა პრეზიდენტმა, — ჩვენთვის არ არსებობს მეფე ლუდოვიკო XVIII, ისევე, როგორც არ არსებობს ექს-იმპერატორი. არის მხოლოდ მისი უდიდებულესობა იმპერატორი და მეფე თავის სახელმწიფოდან საფრანგეთიდან ათი თვის წინ გამცემლობით და ძალდატანებით განდევნილი.

„— მომიტევეთ, ბატონებო, — თქვა გენერალმა; — შესაძლებელია თქვენთვის არ არსებობდეს მეფე ლუდოვიკო XVIII, მაგრამ ჩემთვის იგი არსებობს: მან ბარონის ტიტული მომანიჭა და ფელდმარშალი გამხადა, არასოდეს დამავიწყდება, რომ ორივე ამ წოდებას, საფრანგეთში მის ბედნიერ დაბრუნებას უნდა ვუმაძღლოდე.

«— ბატონო ჩემო, — უთხრა პრეზიდენტმა სერიოზული ტონით და წამოდგა, — დაუფიქრდით რას ლაპარაკობთ; თქვენი სიტყვები ნათლად გვიმტკიცებს, რომ ელბაზე შეცდნენ და ჩვენც შეცდომაში შეგვიყვანეს. ცნობა, რომელიც თქვენ მიიღეთ, გამოწვეულია იმ ნდობით, რომელიც თქვენს მიმართ ჰქონდათ, ესე იგი, ისეთი გრძნობით, რომელიც თქვენ პატივსა გდებთ. როგორც ჩანს, შევმცდარვართ; ტიტულმა და მაღალმა ჩინმა გაიძულათ მიჰკედლებოდით ახალ ხელისუფლებას, რომელსაც ჩვენ ჩამოგდებას ვუპირებთ. არ გაიძულებთ დახმარება გაგვიწიოთ; არავის არ ვუხმობთ ჩვენს რიგებში ჩადგეს მისი სინდისისა და სურვილის წინააღმდეგ, მაგრამ გაფრთხილებთ, მოიქცეთ ისე, როგორც ეს კეთილშობილ ადამიანს შეეფერება, თუნდაც ეს თქვენს განწყობილებას არ შეესატყვისებოდეს, განზრახვებს არ ეგუებოდეს.

«— თქვენ ეს კეთილშობილებად მიგაჩნიათ, ვიცოდეთ თქვენი საზოგადოების არსებობა და არ გამოვააშკარაო იგი! მე ამას თანამონაწილეობად ვთვლი. როგორც ხედავთ, თქვენზე გულახდილი ვარ...»

— ოჰ, მამაჩემო, მამაჩემო, — თქვა ფრანცმა და კითხვა შეწყვიტა, — ახლა ჩემთვის გასაგებია, რატომ მოგკლეს.

ვალენტინამ უნებურად ფრანცს შეხედა; ყმაწვილი კაცი ნამდვილად მშვენიერი იყო ამ ვაჟიშვილურ გულისთქმაში.

ვილფორი ოთახში ბოლთას სცემდა.

ნუარტიე აკვირდებოდა თითოეული მათგანის გამომეტყველებას და მკაცრსა და ღირსებით სავსე იერს ინარჩუნებდა.

«— ბატონო ჩემო, — თქვა პრეზიდენტმა, — თქვენ სხდომაზე მოგიწვიეს, ძალათი არავის მოუყვანიხართ; წინადადება მოგცეს თვალები აგეხვიათ, თქვენ თანხმობა განაცხადეთ. როდესაც ამ წინადადებას ღებულობდით, კარგად იცოდით, რომ ჩვენ ლუდოვიკო XVIII ტახტის გაძლიერებაზე არ ვზრუნავდით; ასე რომ ყოფილიყო, რაში გვჭირდებოდა პოლიციას ასეთი სიფრთხილით დავმალოდით. იცით რა, ძალიან ადვილია ჩამოვიფართო ნილაბი, რომელიც საშუალებას მოგვცემს სხვების საიდუმლოება გავიგოთ, შემდეგ მოვიხსნათ ეს ნილაბი და დავლუპოთ ისინი, ვინც მოგვენდნენ. არა, არა, ჯერ გულახდილად გვითხარით ვის მხარეზე ხართ: შემთხვევითი მეფის, რომელიც ახლა ტახტზე ზის, თუ მისი უდიდებულესობა იმპერატორის.

«— მე როიალისტი ვარ, — უპასუხა გენერალმა, — ფიცი მივეცი ლუდოვიკო XVIII და ჩემი ფიცის ერთგული დავრჩები.

«ამ სიტყვებმა მთელ დარბაზში საერთო ჩურჩული გამოიწვია; კლუბის მრავალი წევრის სახეზე ჩანდა, რომ მათ სურდათ აეძულებინათ ბატონი დ'ეპინე მოენანიებინათ თავისი დაუფიქრებელი სიტყვები.

«პრეზიდენტი ისევ წამოდგა და სიჩუმე დაამყარა.

«— ბატონო, — უთხრა მან გენერალს, — თქვენ მეტად სერიოზული და გონიერი კაცი ხართ, რომ თავს ანგარიში არ მისცეთ, რა შედეგი მოჰყვება იმ მდგომარეობას, რომელშიც მე და თქვენ აღმოვჩნდით; თვით თქვენი გულახდილობა გვიკარნახებს იმ პირობებს, რომლებიც ჩვენ უნდა წამოგიყენოთ; დაიფიცეთ პატიოსნება, რომ არავის არაფერს ეტყვიტ იმაზე, რაც აქ გაიგონეთ.

«გენერალმა ხელი ჩაავლო ხმლის ტარს და შესძახა:

«— თუ ლაპარაკია პატიოსნებაზე, უპირველეს ყოვლისა, ნუ გადალახავთ მის კანონებს და ძალით ნურაფერს მომახვევთ.

«— თქვენ კი, ბატონო, — განაგრძო პრეზიდენტმა მშვიდად, მაგრამ არანაკლებ მრისხანედ, ვიდრე გენერალმა, — გირჩევთ ხმაღს თავი გაანებოთ.

«— გენერალმა ირგვლივ მიმოიხედა და მის თვალებს ოდნავი შეშფოთება დაეტყო. მაგრამ მაინც არ ნებდებოდა; პირიქით, მთელი ვაჟკაცობა მოიკრიბა.

«— მე არ მოგცემთ ასეთ ფიცს! — თქვა მან.

«— ასეთ შემთხვევაში, მოწყალეო ხელმწიფევ, — უპასუხა მშვიდად პრეზიდენტმა, — სიკვდილი გიწერიათ.

«ბატონი დ'ეპინე ძალზე გაფითრდა: მან გარშემო მყოფნი ერთხელ კიდევ შეათვალიერა; კლუბის ზოგიერთი წევრები ერთმანეთს ეჩურჩულებოდნენ და წამოსასხამებს ქვეშ იარაღს ეძებდნენ.

«— გენერალო, — თქვა პრეზიდენტმა, — დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ; თქვენ პატიოსან ადამიანებს შორის ხართ; სანამ ისინი უკანასკნელ ღონისძიებას მიმართავდნენ, ყოველგვარ საშუალებას გამოიყენებენ, რათა დაგარწმუნონ. მაგრამ, მეორეს მხრივ, თქვენ თვითონ თქვით, რომ შეთქმულებს შორის იმყოფებით; ჩვენი საიდუმლოება თქვენს ხელშია, და იგი უნდა დაგვიბრუნოთ.

«ამ სიტყვებს მრავალმნიშვნელოვანი სიჩუმე მოჰყვა; გენერალმა არაფერი უპასუხა.

«— დაკეტეთ კარი, — უთხრა პრეზიდენტმა მეკარეებს.

«სამარისებური სიჩუმე ამ სიტყვების შემდეგაც გაგრძელდა.

«— მაშინ გენერალი წინ წამოვიდა, თავს საშინელი ძალა დაატანა და თქვა:

«— მე მყავს ვაჟიშვილი. რაკი მკვლელებს შორის ვიმყოფები, ვალდებული ვარ მასზე ვიფიქრო.

«— გენერალო, — უპასუხა ღირსეულად სხდომის თავმჯდომარემ, — ერთ ადამიანს ყოველთვის შეუძლია დაუსჯელად შეურაცხყოფა მიაყენოს ორმოცდაათს; ეს სისუსტის პრივილეგიაა. მაგრამ იგი ამოდ სარგებლობს ამ უფლებით. გირჩევთ, გენერალო, ფიცი მოგვცეთ და შეურაცხყოფას ნულარ გვაყენებთ.

«სხდომის თავმჯდომარის ღირსებით მოთვინიერებული გენერალი ერთ წუთს ყოყმანობდა; მაგრამ შემდეგ პრეზიდენტის მაგიდას მიუახლოვდა და ჰკითხა:

«— როგორია ფიცის ფორმულა?

«— აი, ინებეთ:

«პატიოსნებას ვფიცავარ არავის ამქვეყნად, ვინც უნდა იყოს იგი, არ გავუმჟღავნო ის, რაც ვნახე და გავიგონე 1815 წლის ხუთ თებერვალს, საღამოს ცხრა და ათ საათს შუა, და ვაცხადებ, რომ სიკვდილის ღირსი ვიქნები, თუ ამ ფიცს დავარღვევ».

«გენერალი, როგორც ჩანდა, ნერვულმა კანკალმა შეიპყრო, რაც ხელს უშლიდა რამდენიმე წამის განმავლობაში პასუხი მიეცა; ბოლოს, გადალახა ამკარა ზიზღი და წარმოთქვა ფიცი, რომელსაც მისგან ითხოვდნენ, მაგრამ ისე ჩუმად, რომ მისი ხმა ძლივს ისმოდა; ამიტომ ზოგიერთმა წევრმა მოითხოვა, უფრო ხმამაღლა და გარკვევით გაემეორებინა. გენერალმა ეს მოთხოვნაც შეასრულა.

«— ახლა კი მინდა აქაურობას გავეცალო, — თქვა მან, — თავისუფალი ვარ?»

«პრეზიდენტი წამოდგა, შეარჩია სხდომის სამი წევრი, რომლებსაც იგი უნდა გაეცილებინათ, და გენერალთან ერთად ეტლში ჩაჯდა. თან თვალები ისევ აუკრა. იმ სამთა შორის იყო ისიც, ვინც მეეტლის მოვალეობას ასრულებდა.

«კლუბის დანარჩენი წევრები უსიტყვოდ დაიშალნენ.

«— როგორია თქვენი სურვილი, სად მიგიყვანოთ? — ჰკითხა პრეზიდენტმა.

«— სადაც გენებოთ, ოღონდ თქვენ მოგშორდეთ, — უპასუხა ბატონმა დ'ეპინემ.

— «მოწყალეო ხელმწიფევ, — უთხრა პრეზიდენტმა, — ფრთხილად იყავით. სხდომაზე კი არა ხართ, ახლა თქვენ საქმე გაქვთ ცალკეულ ადამიანებთან; ნუ შეურაცხყოფთ მათ, თუ არ გინდათ, რომ ამ შეურაცხყოფისათვის პასუხი გაგებინონ.

«მაგრამ, იმის მაგივრად, რომ ამ სიტყვების აზრს ჩასწვდომოდა, ბატონმა დ'ეპინემ უპასუხა:

«— თქვენ თქვენს ეტლში ისევე მამაცი ხართ, როგორც თქვენს კლუბში, რასაკვირველია, იმ მიზნით, რომ ოთხი ყოველთვის ერთზე ძლიერია.

«პრეზიდენტმა ეტლი შეაჩერებინა.

«ისინი ორგის სანაპიროს სწორედ იმ ადგილას იყვნენ, სადაც მდინარისაკენ ჩამავალი კიბეა.

«— აქ რატომ გაჩერდით? — იკითხა ბატონმა დ'ეპინემ.

«— იმიტომ, ბატონო, — უთხრა პრეზიდენტმა, — რომ თქვენ შეურაცხყოფა მიაყენეთ ადამიანს, და ამ ადამიანს არ სურს ერთი ნაბიჯის გადაგმაც კი, სანამ თქვენგან კანონიერ დამაკმაყოფილებელ პასუხს არ მიიღებს.

«— კიდევ ერთი საშუალება მოკვლისათვის, — თქვა მხრების აჩეჩით გენერალმა.

«— ნუ ხმაურობთ, ბატონო, — უპასუხა პრეზიდენტმა, — თუ არ გნებავთ, ჩავთვალოთ ერთ-ერთ იმ ადამიანთაგანად, რომლებზედაც თქვენ ეს-ეს არის ლაპარაკობდით, ესე იგი, ლაჩრად, რომელიც საკუთარი სისუსტიდან აბჯარს იკეთებს. თქვენ მარტო ხართ და მარტო შემებრძოლებით; თქვენ დაშნა გაქვთ; მეც ამ ჯოხში დაშნა მაქვს; თქვენ სეკუნდანტი არა გყავთ, ერთ-ერთი ამ ბატონთაგანი თქვენი მოწმე იქნება. ახლა თუ გნებავთ, შეგიძლიათ სახვევი მოიხსნათ.

«გენერალმა თვალებიდან სახვევი მაშინვე მოიგლიჯა.

«— ბოლოს და ბოლოს, ვიცი ვისთანა მაქვს საქმე, — თქვა მან.

«გამოაღეს ეტლის კარი: ოთხივე ძირს ჩამოვიდა...»

ფრანცმა ისევ შეწყვიტა კითხვა. შუბლიდან ცივი ოფლი მოიწმინდა; საშინელი სანახავი იყო, როგორ კითხულობდა გაფითრებული და აცახცახებული შვილი დაწვრილებით ცნობებს მამის სიკვდილის შესახებ, რომელზედაც აქამდე წარმოდგენა არ ჰქონდა.

ვალენტინამ გულხელი დაიკრიფა, თითქოს ლოცულობსო.

ნუარტიე ვილფორს ენით უთქმელი სიამაყითა და ზიზღით შესცქეროდა.

ფრანცმა განაგრძო:

«როგორც უკვე ვთქვით, ეს ხუთ თებერვალს მოხდა. უკანასკნელი სამი დღის განმავლობაში ხუთი-ექვსი გრადუსი ყინვა იდგა. კიბეი მთლად გაყინულიყო. გენერალი მაღალი და სქელი იყო და პრეზიდენტმა ჩასვლის დროს ის მხარე დაუთმო, სადაც მოაჯირი იყო.

«ორივე სეკუნდანტი უკან მიჰყვებოდა.

«ძალზე ბნელოდა. კიბესა და მდინარეს შორის მიწა თოვლსა და ჭირხლს დაეფარა. მათ თვალწინ მიდიოდა მდინარე, შავი, ღრმა, რომელსაც აქა-იქ ყინულები მოჰქონდა.

«ერთი-ერთი სეკუნდანი ფარანის მოსატანად კუთხეში მიბმულ ნავთან მივიდა და ამ ფარანის შუქზე იარაღი გასინჯა.

«პრეზიდენტის დაშნა, ჩვეულებრივი ფოლადის პირი, როგორცაც ჯოხში ატარებენ, ხუთი დიუმით მოკლე იყო მისი მოწინააღმდეგის დაშნაზე და არც ხელსაბური ჰქონდა.

«გენერალმა დ'ეპინემ წინადადება შემოიტანა დაშნები კენჭისრით გაენაწილებინათ; მაგრამ პრეზიდენტმა უპასუხა, რაკი მე გამოგიწვიეთ, ვფიქრობ, ჩვენ ჩვენი დაშნით უნდა ვიბრძოლოთ.

«სეკუნდანტები შეეცადნენ წინააღმდეგობა გაეწიათ, მაგრამ პრეზიდენტმა ისინი გააჩუმა.

«ფარანი მიწაზე დადგეს; მოწინააღმდეგეები აქეთ-იქით დადგნენ, ბრძოლა დაიწყო.

«ფარანის შუქზე დაშნები ორ ელვას წააგავდა; ისე ბნელოდა, რომ ადამიანები ძლივს ჩანდნენ.

«გენერალი მთელ არმიამდე ერთ-ერთ საუკეთესო მოფარაკავედ ითვლებოდა. მაგრამ მაშინვე ისეთ წინააღმდეგობას წააწყდა, რომ უკან დაიხია, და უკანდახვევის დროს დაეცა კიდევ.

«სეკუნდანტებს ეგონათ, მოკლულიაო; მაგრამ მოწინააღმდეგემ იცოდა, რომ არ დაეჭრა და ხელი გაუწოდა, რათა ფეხზე წამომდგარიყო. ამ გარემოებამ გენერალი უფრო გააღიზიანა, იმის მაგივრად, რომ დაემშვიდებინა, და მოწინააღმდეგეს ეცა.

«მაგრამ მისმა მოწინააღმდეგემ არც ერთი ნაბიჯით არ დაიხია და დაშნა დაახვედრა.

გენერალმა სამჯერ დაიხია და სამჯერ სცადა შეეტია.

«მესამედ იგი ისევ დაეცა.

«ყველას ეგონა, რომ ისევ ფეხი დაუცდა. რადგან სეკუნდანტებმა დაინახეს, აღარ დგებოდა, მიუახლოვდნენ და სცადეს ფეხზე წამოეყენებინათ; მაგრამ ვინც მას ხელი წაავლო, იგრძნო, რომ რაღაც თბილი და სველი მოხვდა.

«ეს სისხლი იყო.

«ნახევრად გულწასული გენერალი გონს მოვიდა «— ეჰ! — თქვა მან, — ჩემ წინააღმდეგ გამოუგზავნიათ დაქირავებული მკვლელი, რომელიმე პოლკის ფარიკაობის მასწავლებელი.

პრეზიდენტმა მას არაფერი უპასუხა, მიუახლოვდა იმ სეკუნდანტს, რომელსაც ფარანი ეჭირა, სახელო აიწია და მკლავზე ორი ღრმა ჭრილობა დაანახა; შემდეგ ფრაკი გადაიწია, ჟილეტის ღილები შეიხსნა და გამოაჩინა შიშველი ფერდი, რომელშიც მესამე ჭრილობა ჰქონდა.

«მაგრამ, ამის მიუხედავად, ერთი კვნესაც არ აღმოხდენია.

«გენერალ დ'ეპინეს აგონია დაეწყო და ხუთი წუთის შემდეგ გარდაიცვალა...»

ფრანცმა ეს უკანასკნელი სიტყვები ისეთი ყრუ ხმით წაიკითხა, რომ ძლივს გაიგონებდით; შემდეგ გაჩუმდა, თვალზე ხელი მოისვა, თითქოს ბინდი უნდა განდევნოსო.

მაგრამ წამიერი სიჩუმის შემდეგ განაგრძო:

«პრეზიდენტმა დაშნა ჯოხში ჩააგო და ისევ კიბეს აჰყვა; თოვლზე სისხლიანი კვალი მის გზას აღნიშნავდა. კიბის ბოლომდე არ იყო მისული, რომ შხაპუნის ყრუ ხმა გაიგონა: ეს სეკუნდანტებმა გადაისროლეს მდინარეში გენერლის სხეული, რაკი დარწმუნდნენ, რომ მკვდარი იყო.

«ამრიგად, გენერალი პატიოსან ორთა ბრძოლაში მოკვდა და არა მახის დაგებით, რაც შეიძლებოდა ზოგიერთს ეთქვა.

«ამ ამბის მოწმეებმა ხელი მოვაწერეთ ამ ოქმს ჭემმარიტების აღსადგენად, იმის შიშით, რომ შეიძლება დადგეს წუთი, როდესაც ამ საშინელი ამბის რომელიმე მოწმეს დააბრალებენ წინასწარ განზრახულ მკვლელობას და პატიოსნების კანონების დარღვევას.

«ხელს აწერენ: ბორეპერი, დიუმამპი, ლემარპალი».

როდესაც ფრანცმა, ვაჟიშვილისათვის ესოდენ სამძიმო ამბის კითხვა დაამთავრა, მღელვარებისაგან გაფითრებულმა ვალენტინამ ცრემლები მოიწმინდა, ხოლო აცახცახებულმა და კუთხეში მიმალულმა ვილფორმა, რომელიც ცდილობდა ქარიშხალი შეეჩერებინა, შეუბრალებელ მოხუცს მუდარით შეხედა.

— ბატონო ჩემო, — მიუბრუნდა დეპინე ნუარტიეს, თქვენ დაწვრილებით იცით ეს საშინელი ისტორია, რადგან თქვენ იგი დაადასტურეთ საპატიო პიროვნებების ხელმოწერით; და რაკი თქვენ, ალბათ, ჩემით ხართ დაინტერესებული, თუმცა ჯერჯერობით ეს ინტერესი იმაში გამოიხატება, რომ ტანჯვა მომაყენეთ, უარს ნუ მეტყვიით უკანასკნელ სამსახურზე: დამისახელეთ კლუბის პრეზიდენტის სახელი, რომ ბოლოს და ბოლოს ვიცოდე, ვინ მოჰკლა მამაჩემი.

თავგზააზნეული ვილფორი კარის სახელურს ეძებდა. ვალენტინამ, რომელიც ყველაზე ადრე მიხვდა, როგორი იქნებოდა მოხუცის პასუხი და რომელსაც მანამდე არაერთხელ უნახავს დაშნის კვალი, ერთი ნაბიჯით უკან დაიხია.

— ღვთის გულისათვის, მადმუაზელ! — უთხრა ფრანცმა თავის საცოლეს, — შეუერთდით ჩემს თხოვნას, რომ გავიგო იმ ადამიანის სახელი, ვინც ორი წლის ასაკში ობლად დამტოვა.

ვალენტინა გაუნძრევლად იდგა და ხმას არ იღებდა.

— მისმინეთ, — თქვა ვილფორმა, — დაიჯერეთ, ნულარ გავაგრძელებთ ამ საშინელ სცენას; ესეც არ იყოს, სახელები განზრახაა დამალული. მამაჩემმა თვითონ არ იცის ვინ იყო პრეზიდენტი, და რომ იცოდეს კიდევ, მაინც ვერ გადმოგცემთ. საკუთარი სახელები ლექსიკონში არ არის.

— რა საშინელებაა! — წამოიძახა ფრანცმა, — მხოლოდ ეს ერთი იმედი მამხნევებდა კითხვის დროს და მან მომცა ძალა ბოლომდე წამეკითხა; ყოველ შემთხვევაში, იმედი მექონდა გამეგო იმისი სახელი, ვინც მამაჩემი მოჰკლა! ბატონო, ბატონო, — შეჰყვირა მან და ნუარტიეს მიუბრუნდა, — ღვთის გულისათვის! გააკეთეთ ყველაფერი შესაძლებელი... გემუდარებით, შეეცადეთ მიმითითოთ, მიმახვედროთ...

— დიახ, — უპასუხა ნუარტიემ.

— ჰო, მადმუაზელ ვალენტინა! — შეჰყვირა ფრანცმა, — ბაბუათქვენმა გვანიშნა, რომ შეუძლია დაასახელოს... ის კაცი... მომეხმარე... თქვენ გესმით მისი ენა...

ნუარტიემ ლექსიკონს გადახედა.

ფრანცმა ნერვული კანკალით აიღო იგი და დაიწყო ანბანის ჩამოთვლა; როდესაც ასო «მ»-ზე მივიდა, მოხუცმა იგი გააჩერა.

—»მ»? — გაიმეორა ფრანცმა.

ყმაწვილი კაცის თითი სიტყვებზე სწრაფად დასრიალებდა; მაგრამ ნუარტიე უარყოფით პასუხობდა.

ვალენტინამ სახეზე ხელები მიიფარა.

მამინ ფრანცმა ხელი დაადო სიტყვას «მე».

— დიახ, — დაუმოწმა მოხუცმა.

— თქვენ! — შეჰყვირა ფრანცმა, და თმა ყალყზე დაუდგა. — თქვენ, ბატონო ნუარტიე? ეს თქვენ მოჰკალით მამაჩემი?

— დიახ, — უპასუხა მოხუცმა და ყმაწვილ კაცს დიდებული იერით შეხედა. ფრანცი უღონოდ ჩაეშვა სავარძელში

ვილფორმა კარი გააღო და ოთახიდან გავარდა, იმიტომ, რომ უდიდესი სურვილი ჰქონდა, ჩაექრო სიცოცხლის ის ნაპერწკალიც, რომელიც ჯერ კიდევ ენთო მოხუცის დაუცხრომელ გულში.

თავი XIX

კავალკანტის ვაჟიშვილის წარმატებანი

მოხუცი კავალკანტი პარიზიდან გაემგზავრა, რათა სამსახურში გამოცხადებულიყო, მაგრამ მისი უდიდებულესობის ავსტრიის იმპერატორის ნაწილებში კი არა, არამედ ლუკის მინერალური წყლების რულეტზე; იგი მისი ერთ-ერთი მხურვალე პატივისმცემელი იყო.

თავისთავად იგულისხმება, რომ კეთილსინდისიერი სიზუსტით, უკანასკნელ გროშამდე თან წაიღო მთელი თანხა, რომელიც მისთვის განკუთვნილი იყო მისი მოგზაურობისათვის და იმ მედიდური და ზეიმური გარეგნობისათვის, რომლითაც ის მამის როლს თამაშობდა.

მისი გამგზავრების შემდეგ ანდრეამ მიიღო ყველა დოკუმენტი, რომლებიც ადასტურებდნენ, რომ ნამდვილად აქვს პატივი იყოს მარკიზ ბარტოლომეოსა და მარკიზა ოლივა კორსინარის ვაჟიშვილი.

ამგვარად, ასე თუ ისე, იგი პარიზის საზოგადოებაში მტკიცდებოდა. ეს საზოგადოება ადვილად ღებულობს უცხოელებს და მათ იმის მიხედვით კი არ ექცევა, რაც სინამდვილეში არიან, არამედ იმის მიხედვით, როგორებიც სურთ იყვნენ.

რას მოითხოვენ პარიზში ყმაწვილი კაცისაგან? ასე თუ ისე იცოდეს ლაპარაკი, კარგად იცვამდეს, თამამად თამაშობდეს ბანქოს და ოქროს ფულებს იხდიდეს.

ლაპარაკიც ზედმეტია, რომ უცხოელს უფრო ნაკლებს სთხოვენ, ვიდრე პარიზელს.

ამგვარად, უკვე ორი კვირის შემდეგ ანდრეას საკმაოდ კარგი მდგომარეობა ექირა; მას გრაფის ტიტულით მიმართავდნენ, ანგარიშობდნენ, რომ მისი წლიური შემოსავალი ორმოცდაათი ათას ლივრს უდრიდა. ლაპარაკობდნენ მამამისის აურაცხელ სიმდიდრეზე, რომელიც თითქოს სარავანციის ქვის სამტეხლოებში იყო ჩაფლული.

ვიდაც სწავლულმა, რომელთანაც ილაპარაკეს ამ უკანასკნელ გარემოებაზე, როგორც უტყუარ ფაქტზე, განაცხადა, მინახავს სარავანციის ქვის სამტეხლოებით, და ამან დიდი წონა მისცა ჯერ კიდევ სათუო მტკიცებებს; იმ დღიდან ისინი უდავო ჭეშმარიტებად გადაიქცნენ.

ასეთი იყო ვითარება პარიზის საზოგადოების იმ წრეში, სადაც ჩვენი მკითხველები მივიყვანეთ, როდესაც ერთ საღამოს მონტე-კრისტო ბატონ დანგლარს ესტუმრა. თვითონ დანგლარი შინ არ იყო, მაგრამ ბარონესა ღებულობდა სტუმრებს, და გრაფს ჰკითხეს, ინებებთ თუ არა მასთან შესვლასო, გრაფმა თანხმობა განაცხადა.

ოტეილში სადილობის და იმ ამბების შემდეგ, რაც მას მოჰყვა, ქალბატონ დანგლარს ნერვული თრთოლვის გარეშე არ შეეძლო გრაფ მონტე-კრისტოს სახელის გაგონება. ამ სახელის ხსენებაზე თვითონ გრაფი არ გამოჩნდებოდა ხოლმე, ეს მტკივნეული განცდა ძლიერდებოდა; ხოლო „პირიქით, თუ გრაფი გამოჩნდებოდა, მისი გახსნილი სახე, მისი გაბრწყინებული თვალები, მისი თავაზიანობა ქალბატონ

დანგლარის მიმართ სწრაფად ფანტავდნენ შიშის უკანასკნელ ჩრდილსაც კი. ბარონესას შეუძლებლად მიაჩნდა, გარეგნულად ასეთ მომხიბვლელ ადამიანს მის მიმართ რაიმე ცუდი განზრახვა ჰქონოდა; სხვათა შორის, ყველაზე მახინჯი სულის ადამიანებიც კი დაუშვებლად სთვლიან სიბოროტეს, რომელსაც რაიმე ინტერესი არ უდევს საფუძვლად; უმიზეზო და უმიზნო სიბოროტე, ისევე როგორც სიმახინჯე, ზიზღს იწვევს.

მონტე-კრისტო იმ ბუდუარში შევიდა, სადაც ჩვენ ერთხელ უკვე შევიყვანეთ ჩვენი მკითხველები, ახლა იქ ბარონესა შეშფოთებით ათვალთქვებდა სურათებს, რომელთაც აწვდიდა მისი ქალიშვილი, ამ სურათებს ჯერ თვითონ და კავალკანტის ვაჟიშვილი ათვალთქვებდნენ. მონტე-კრისტოს გამოჩენამ ჩვეულებრივი შთაბეჭდილება მოახდინა. ამ სახელის გაგონებით რამდენადმე შეშფოთებული ბარონესა გრაფს ღიმილით შეხვდა.

მან ერთი თვალის მოვლებით დაინახა მთელი სცენა.

ბარონესას გვერდით, კოზეტკაზე ნახევრად დაწოლილი იჯდა ეჟენი, ხოლო მის წინ კავალკანტი იდგა.

კავალკანტი გოეთეს გმირივით სულ შავებში იყო გამოწყობილი, ფეხზე ეცვა შავი ლაქის ფეხსაცმელი და თეთრი აბრეშუმის ისრიანი წინდები. ქერა თმაზე ისვამდა საკმაოდ თეთრ ხელს და აჩენდა ბრილიანტის ბრწყინვალეებას, თავმომწონე ყმაწვილ კაცს ცდუნებისათვის ვერ გაეძლო და მონტე-კრისტოს რჩევის წინააღმდეგ, ბეჭედი ნეკზე წამოეცვა.

ამ მოძრაობას თან ახლდა მადმუაზელ დანგლარისაკენ მიპყრობილი გულის გამგმირავი მზერა და ოხვრა, რომელიც იმავე მისამართით იგზავნებოდა.

მადმუაზელ ეჟენი ისევ ისეთი იყო, როგორც ყოველთვის, ესე იგი ლამაზი, ცივი და დამცინავი. მას არ გამოჰარვია ანდრეას არც ერთი შეხედვა და ოხვრა; თითქოს ისინი ხვდებოდნენ მინკერკის ჯავშანს, რომელიც, ზოგიერთი ფილოსოფოსის მტკიცებით, ზოგჯერ საფოს მკერდს ფარავს.

ეჟენი გრაფს ცივად მიესალმა და ისარგებლა საუბრით, რათა მისი მეცადინეობისათვის განკუთვნილ სასტუმრო ოთახში შესულიყო, საიდანაც მალე როიალის დაკვრასთან ერთად მოისმა ორი მაღალი და მხიარული ხმა. აქედან მონტე-კრისტომ ის დასკვნა გამოიტანა, რომ მადმუაზელ დანგლარი მისი და ბატონ კავალკანტის საზოგადოებას, სიმღერის მასწავლებელ ლუიზა დ'არმილის საზოგადოებას ამჯობინებდა.

ამავე დროს გრაფმა, რომელიც ქალბატონ დანგლარს ესაუბრებოდა და ამ საუბრით მოხიბლული ჩანდა, მაშინვე შეამჩნია ანდრეა კავალკანტის მოწყენილობა: იგი დროდადრო მიდიოდა კართან, უსმენდა მუსიკას, შიგნით შესვლას ვერ ბედავდა და ჟესტებით გამოხატავდა თავის აღფრთოვანებას.

მალე ბანკირიც მოვიდა. მართალია პირველი მისი შეხედვა მონტე-კრისტოსაკენ იყო მიპყრობილი, მაგრამ მეორე ანდრეას ეკუთვნოდა.

რაც შეეხება მეუღლეს, იგი მას ზუსტად ისე მიესალმა, როგორც ახლანდელი ქმრები ცოლებს ესალმებიან ხოლმე, რაზედაც უცოლოებს მხოლოდ მაშინ ექნებათ წარმოდგენა, თუ ცოლ-ქმართა დამოკიდებულების შესახებ ძალიან ვრცელი კოდექსი გამოიცემა.

— განა ჩვენმა ქალიშვილებმა არ მიგიწვიეს, რომ მუსიკით მათთან ერთად გართობილიყავით? — ჰკითხა დანგლარმა ანდრეას.

— ეჰ, არა, ბატონო, — უპასუხა ანდრეამ ადრინდელზე უფრო შესამჩნევი ოხვრით. დანგლარი სწრაფად მივიდა კართან და გამოაღო.

გამოჩნდა ორი ქალიშვილი. ისინი როიალთან ერთ სკამზე ისხდნენ. თითოეული მათგანი თავისთვის ცალი ხელით უკრავდა აკომპანიმენტს, — ეს იყო მათი საკუთარი გამოგონება, რომელშიც უკვე საუცხოოდ იყვნენ დახელოვნებულები.

მადმუაზელ დ'არმილი ექენისთან ერთად კარის ჩარჩოში ჰქმნიდნენ ერთ-ერთ იმ ცოცხალ სურათს, რომელიც ასე უყვართ გერმანიაში; ის ძალიან ლამაზი ან, უფრო სწორად, მეტად მომხიბვლელი იყო. ის იყო პატარა, ნაზი და ფერიასავით ოქროსთმიანი; გრძელი დალალები, გაცილებით უფრო გრძელი, ვიდრე პერჯინოს მადონებს აქვს, კისერზე სცემდნენ; მას დალლილი, დაბინდული თვალები ჰქონდა. ამბობდნენ, სუსტი ფილტვები აქვს და «კრემონის ვიოლინოს» ანტონიას მსგავსად, ერთ მშვენიერ დღეს სიმღერის დროს მოკვდებო.

მონტე-კრისტოს ამ საქალებოს ცნობისმოყვარედ და სწრაფად გადაავლო თვალი. იგი პირველად ხედავდა მადმუაზელ დ'არმილის, რომელზედაც ამდენი გაუგონია ამ სახლში.

— ჩვენ რა, არაფრად გვაგდებთ? — ჰკითხა ბანკირმა თავის ქალიშვილს.

შემდეგ ანდრეა სასტუმროში შეიყვანა და შემთხვევით თუ განზრახ, კარი ისე მიხურა, რომ იმ ადგილიდან, სადაც მონტე-კრისტო და ქალბატონი დანგლარი ისხდნენ, ვერაფერი დაენახათ. მაგრამ რაკი ანდრეას ბანკირი გაჰყვა, ქალბატონ დანგლარს ამ გარემოებისათვის არავითარი ყურადღება არ მიუქცევია.

მალე გრაფს მოესმა ანდრეას ხმა; ის როიალის აკომპანიმენტზე კორსიკულ სიმღერას მღეროდა.

იმ დროს, როდესაც მონტე-კრისტო, რომელსაც ანდრეა დაავიწყდა და ბენედეტო გაახსენდა, ღიმილით უსმენდა ამ სიმღერას, ქალბატონი დანგლარი აღფრთოვანებით ლაპარაკობდა თავისი ქმრის სულის სიმტკიცეზე; ამ დილით რომელიღაც მილანის ფირმის გაკოტრების გამო სამასი თუ ოთახი ათასი ფრანკი დაეკარგა.

და მართლაც, ბარონი იმსახურებდა ამ ქებას; გრაფს რომ იგი ბარონესასაგან არ გაეგონა, ან არ შეეტყო ერთ-ერთი იმ საშუალებით, რომლითაც იგი ყველაფერს იგებდა, სახის გამომეტყველებით ვერაფერს მიხვდებოდა.

«ოჰო! — გაიფიქრა მონტე-კრისტომ. — იგი უკვე მალავს თავის ზარალს. ერთი თვის წინ კი ამით თავს იქებდა».

შემდეგ ხმამაღლა დასძინა:

— ქალბატონო, ბატონი დანგლარი ისე კარგად იცნობს ბირჟას, რომ აქ ყოველთვის აღიდგენს იმას, რაც სხვაგან დაჰკარგა.

— ვხედავ, რომ თქვენ საერთო მცდარ აზრს იზიარებთ, — უთხრა ქალბატონმა დანგლარმა.

— რა მცდარ აზრს? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— ყველას ჰგონია, რომ ბატონი დანგლარი თამაშობს ბირჟაზე, ეს არ არის მართალი.

— ჰო, დიახ, მართალი ბრძანდებით, ქალბატონო; მომაგონდა, ბატონმა დებრემ მითხრა... ჰო, გახსენებაზე, სად დაიკარგა იგი? უკვე სამი თუ ოთხი დღეა არ მინახავს.

— არც მე, — თქვა ქალბატონმა დანგლარმა უცნაური აპლომბით, — მაგრამ თქვენ რაღაცას ამბობდით და აღარ დაამთავრეთ.

— რას ვლაპარაკობდი? — რომ დებრემ გითხრათ...

— დიახ, მართალია: დებრემ მითხრა, რომ თქვენ სცემთ თაყვანს აზარტის დემონს.

— დიახ, ვაღიარებ, რომ ერთ დროს ასე იყო, — თქვა ქალბატონმა დანგლარმა, — მაგრამ ახლა უკვე აღარ მაინტერესებს.

— და ძალიან ცდებით, ქალბატონო. ღმერთო ჩემო, სპეკულაციის ბედი ხომ მერყეობს. ქალი რომ ვიყო და ისიც ბანკირის მეუღლე, როგორადაც უნდა მჯეროდეს ქმრის ბედისა, აუცილებლად დამოუკიდებელ სიმდიდრეს დავაგროვებდი, თუნდაც ამ მიზნით ჩემი ინტერესები უცნობი ადამიანისათვის მიმენდო.

ქალბატონი დანგლარი უნებურად გაწითლდა.

— აი, მაგალითად, — თქვა მონტე-კრისტომ და ისეთი სახე მიიღო, თითქოს ვერაფერი შენიშნა, — გაიგონეთ თუ არა რამე იმ კომბინაციაზე, რომელიც გუშინ სალამოს ნეაპოლის ბონებით გააკეთეს?

— მე ისინი არა მაქვს, — უპასუხა ბარონესამ, — და არც არასოდეს მქონია; მაგრამ სიმართლე ითქვას, გრაფო, ჩვენ ბევრი ვილაპარაკეთ ბირჟაზე; თითქოს ორივენი მაკლერები ვიყოთ. სჯობს ვილაპარაკოთ იმ უბედურ ვილფორებზე, რომლებსაც ბედისწერა ასე სდევნის.

— კი მაგრამ, რა მოუვიდათ ასეთი? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ უნაკლო მიამიტობით.

— თქვენ ხომ იცით: მარკიზ დე სენ-მერანი პარიზში გამომგზავრების მესამე თუ მეოთხე დღეს გარდაიცვალა, ხოლო მისი მეუღლე პარიზში ჩამოსვლის მესამე თუ მეოთხე დღეს.

— ჰო, გავიგონე, — უთხრა მონტე-კრისტომ; — მაგრამ, როგორც კლავდიუსი ეუბნება ჰამლეტს, ეს ბუნების კანონია; მამები მათზე ადრე გარდაიცვალნენ და მათ დაიტირეს ისინი; ისინი შვილებზე ადრე დაიხოცებიან, და მათ შვილები დაიტირებენ.

— მაგრამ ეს ყველაფერი როდია.

— როგორ თუ ყველაფერი როდია?

— არა, ხომ იცით, რომ ქალიშვილის გათხოვებას აპირებდნენ...

— დიახ, ბატონ ფრანც დ'ეპინეზე ... განა ქორწილი ჩაიშალა?

— ამბობენ, გუშინ დილით ფრანცმა თავისი სიტყვა უკან წაიღო.

— მართლა?.. მიზეზი ცნობილია?

— არა.

— ღმერთო ჩემო! რას მეუბნებით. მერედა როგორ იტანს ბატონი დე ვილფორი ყველა ამ უბედურებას?

— თავისი ჩვეულების მიხედვით, როგორც ფილოსოფოსი.

ამ დროს დანგლარიც დაბრუნდა.

— ეგ როგორ, ბატონ კავალკანტის მარტო სტოვებთ თქვენს ქალიშვილთან? — ჰკითხა ბარონესამ.

— მადმუაზელ დ'არმილი? უთხრა ბარონმა, — რა გგონიათ იგი?

შემდეგ მონტე-კრისტოს მიუბრუნდა:

— მომხიბვლელი ყმაწვილი კაცია ეს თავადი კავალკანტი, არა, გრაფო?.. მაგრამ ნამდვილად თავადი კია?

— ამის თავმდებად ვერ დავდგები, — უპასუხა მონტე-კრისტომ. — მამამისი, როგორც მარკიზი ისე წარმომიდგინეს, ასე რომ, იგი, ალბათ გრაფია; მაგრამ მე მგონია, თვითონაც განსაკუთრებულ პრეტენზიებს არ აყენებს თავადის ტიტულზე.

— რატომ არა? — თქვა ბანკირმა. — თუ თავადია, რა აქვს დასამალი. ყველას თავისი უფლება აქვს. არ მიყვარს, როდესაც თავის წარმოშობას მალავენ.

— მაგრამ თქვენ ხომ ცნობილი დემოკრატი ხართ, — უთხრა ღიმილით მონტე-კრისტომ.

— მაგრამ დაუკვირდით, რა უხერხულ მდგომარეობაში იგდებთ თავს, — უთხრა ბარონესამ; — შემთხვევით დე მორსერი რომ მოვიდეს, იგი ბატონ კავალკანტის წააწყდებოდა იმ ოთახში, სადაც მას, — ეჟენის საქმროს, — არასოდეს აძლევენ შესვლის უფლებას.

— სავსებით მართალი ბრძანდებით, «შემთხვევითო» რომ თქვით. — გამოეპასუხა ბანკირი. — სიმართლე ითქვას, მას ისე იშვიათად ვხედავთ, — რომ შეიძლება მართლაც შემთხვევით მოვიდეს.

— ყოველ შემთხვევაში, მას რომ ის ყმაწვილი კაცი თქვენი ქალიშვილის გვერდით ენახა, შეიძლება უკმაყოფილო დარჩენილიყო.

— უკმაყოფილო, იგი! ღმერთო ჩემო, თქვენ ძალიან ცდებით! ბატონი ალბერი იმდენ პატივს არ გვდებს, რომ თავის საცოლოზე იეჭვიანოს, მას იგი ისე ძლიერ არ უყვარს. თუნდაც ისე იყოს, რა მენადვლება, კმაყოფილი დარჩება თუ უკმაყოფილო.

— კი მაგრამ, ჩვენი დამოკიდებულება...

— ოჰ, ჩვენი დამოკიდებულება; გინდათ გაიგოთ რა დამოკიდებულება გვაქვს? მეჯლისზე, რომელიც დედამისმა გამართა, მხოლოდ ერთხელ იცეკვა ჩემს ქალიშვილთან, ხოლო ბატონმა კავალკანტიმ — სამჯერ, და მას ეს არც კი შეუმჩნევია.

— ბატონი ვიკონტ ალბერ დე მორსერი, — მოახსენათ კამერდინერმა.

ბარონესა სწრაფად წამოდგა. მას უნდოდა შვილის გასაფრთხილებლად პატარა სასტუმრო ოთახში შესულიყო. მაგრამ დანგლარმა მკლავში ხელი წაავლო და შეაჩერა.

— თავი გაანებეთ, — უთხრა მან.

ბარონესამ გაკვირვებით შეხედა.

მონტე-კრისტომ ისეთი სახე მიიღო, თითქოს ვერ შეამჩნია ეს სცენა.

ალბერი შემოვიდა. იგი ძალიან ლამაზი და ძალიან მხიარული იყო. ბარონესას ძალდაუტანებლად მიესალმა, დანგლარს — ფორმალურად, ხოლო გრაფს — მეგობრულად; შემდეგ ბარონესას მიუბრუნდა.

— ნება მომეცით, ქალბატონო, გკითხოთ, როგორ ბრძანდება მადმუაზელ დანგლარი?

— საუცხოოდ, ბატონო, — უპასუხა სწრაფად დანგლარმა; — ამჟამად იგი ბატონ კავალკანტისთან ერთად პატარა სასტუმროში მუსიკით ერთობა.

ალბერმა სიმშვიდე და გულგრილობა შეინარჩუნა: შეიძლება გულში რაიმე წყენის მსგავსმა გაურბინა, მაგრამ გრძნობდა, რომ მონტე-კრისტო თვალს არ აშორებდა.

— ბატონ კავალკანტის მშვენიერი ტენორი აქვს, — თქვა მან, — მადმუაზელ ეჟენის კი საუცხოო სოპრანო, ამას გარდა იგი როიალზე ტალბერგით უკრავს. ეს მომხიბვლელი კონცერტი იქნება.

— ყოველ შემთხვევაში, ისინი ერთმანეთს ძალიან შეეხმატკბილნენ, — თქვა დანგლარმა.

ალბერმა თითქოს ვერც კი შეამჩნია ორაზროვნად ნათქვამი სიტყვა, რომელიც იმდენად უხეშად იყო გამოთქმული, რომ ქალბატონი დანგლარი გაწითლდა.

— მეც მუსიკოსი ვარ, — განაგრძო ყმაწვილმა კაცმა, — ყოველ შემთხვევაში, ამას ჩემი მასწავლებლები ამტკიცებდნენ. მაგრამ საკვირველია, ვერასოდეს ვერავის შევუწყე ხმა, სოპრანოს, მით უმეტეს, ნაკლებად, ვიდრე სხვა ხმებს.

დანგლარმა ოდნავ გაიღიმა, თითქოს ამბობდა: «გაბრაზდი, რაღას უცდიო».

— აი, გუშინ, — თქვა მან, და შეეტყო, იმედი მიეცა თავისი მიზნისათვის მიეღწია, — თავადმა და ჩემმა ქალიშვილმა საერთო აღფრთოვანება გამოიწვიეს. განა გუშინ ჩვენსას არ ბრძანდებოდით?

— რომელმა თავადმა? — იკითხა ალბერმა.

— თავადმა კავალკანტიმ, — უპასუხა დანგლარმა, რომელიც ჯიუტად მუდამ ამ ტიტულით იხსენიებდა კავალკანტის.

— ოჰ, მომიტევეთ, — უპასუხა ალბერმა, — არ ვიცოდი, თუ თავადი იყო. მაშინ სგუმინ თავადი კავალკანტი მადმუაზელ ეჟენისთან ერთად მღეროდა? მართლაც საუცხოო რამ იქნებოდა. ძალიან ვწუხვარ, რომ ვერ მოვისმინე. მაგრამ მე არ შემეძლო თქვენს მოწვევა მიმეღო, იძულებული ვიყავი დედაჩემი მოხუც ბარონესა შატო-რენოსთან მიმეცილებინა; იქ გერმანელები მღეროდნენ.

მერე, მცირე სიჩუმის შემდეგ, თითქოს არაფერი მომხდარაო, ჰკითხა:

— შემიძლია მადმუაზელ დანგლარს ჩემი პატივისცემა გამოვუცხადო?

— ოჰ, არა, მოითმინეთ, გთხოვთ, — უთხრა ბანკირმა და შეაჩერა, — მოისმინეთ ეს მშვენიერი კავატინა, ტა, ტა, ტა, ტა, ტი, ტი, ტი; ეს მომხიბვლელია, ახლა თავდება... კიდევ ერთი წამი; მშვენიერია! ვაშა, ვაშა, ვაშა!

და ბანკირმა გაშმაგებით დაიწყო ტაშის ცემა.

— მართლაც რომ საუცხოოა, — თქვა ალბერმა, — შეუძლებელია კაცს უკეთ გესმოდეს შენი სამშობლოს მუსიკა, ვიდრე ეს თავად კავალკანტის ესმის, თქვენ თქვით «თავადი», თუ არ ვცდები ასეა არა? თუმცა სულ ერთია, თავადიც რომ არ იყოს, ამ ტიტულს ადვილად მისცემენ, იტალიაში ეს ძნელი არ არის. დავუბრუნდეთ თქვენს მომხიბვლელ მომღერლებს. თქვენ, ბატონო დანგლარ, ყველას სიამოვნება უნდა მოგვანიჭოთ: არ უნდა გააფრთხილოთ რომ აქ უცხოა, და სთხოვთ ბატონ კავალკანტის და ეჟენი დანგლარს, კიდევ რამე გვიმღერონ. რა სასიამოვნოა მუსიკით ტკბობა, როცა ცოტა მოშორებით ხარ, ჩრდილში, როცა შენ ვერავინ გხედავს, შენც თვითონ ვერაფერს ხედავ და შემსრულებელს არ აწუხებ. მაშინ მას შეუძლია თავისუფლად დანებდეს თავის ნიჭს და გულისთქმას.

ამჯერად დანგლარს ყმაწვილი კაცის გულგრილობამ გზაკვალი აუბნია.

მან მონტე-კრისტო განზე გაიხმო.

— აბა, რას იტყვით ჩვენს შეყვარებულზე? — ჰკითხა მან.

— ჩემი აზრით, იგი საკმაოდ გულგრილია. მაგრამ რას იზამთ! თქვენ სიტყვა მიეცით.

— რასაკვირველია, სიტყვა მივეცი, მაგრამ ხომ ვერ მივათხოვებ ქალიშვილს ისეთ კაცს, რომელსაც იგი არ უყვარს და უარს ვეტყვი მას, ვისაც უყვარს. ერთი შეხედვით: ცივია, როგორც მარმარილო, ამაყია, როგორც მამამისი. მდიდარი რომ ყოფილიყო, თუნდ კავალკანტისოდენა ქონება რომ ჰქონოდა, შეიძლება ამ გარემოებისათვის ყურადღება არ მიმექცია. გულახდილად რომ ვთქვა, ამის შესახებ ჩემს ქალიშვილთან ჯერ არ მისაუბრია; მაგრამ მას რომ კარგი გემოვნება ჰქონდეს...

— არ ვიცი, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, — შეიძლება მისდამი მეგობრული დამოკიდებულება მაბრმავებს, მაგრამ გარწმუნებთ, ბატონი დე მორსერი მომხიბვლელი ყმაწვილია, იგი თქვენს ქალიშვილს ბედნიერს გახდის და ადრე თუ გვიან რამეს მიაღწევს: მამამისს ხომ მშვენიერი მდგომარეობა აქვს.

— ჰმ! — ჩაიბურტყუნა დანგლარმა.

— ეჭვი გეპარებათ?

— იცით, რა, წარსული... ბნელი წარსული...

— მაგრამ მამის წარსული ვაჟიშვილს არ ეხება.

— პირიქით.

— მოსმინეთ, ნუ დაარწმუნებთ ამაში თქვენს თავს. ჯერ კიდევ ერთი თვის წინ მორსერი თქვენ საუცხოო საქმროდ მიგაჩნდათ... გამიგეთ, მე სასოწარკვეთილი ვარ:

ჩემს სახლში გაიცანით თქვენ ის ყმაწვილი კაცი, მე კი მას, გიმეორებთ, სრულიად არ ვიცნობ.

— მაგრამ მე ვიცნობ, ეს საკმარისია, — უპასუხა დანგლარმა.

— თქვენ მას იცნობთ? განა მის შესახებ ცნობები შეკრიბეთ? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.

— განა ეს ასე აუცილებელია? განა პირველი დანახვისთანავე არა ჩანს, ვისთანა გაქვს საქმე? უპირველეს ყოვლისა, ის მდიდარია.

— ამაში მე დარწმუნებული არა ვარ.

— მაგრამ თქვენ ხომ პასუხს აგებთ მისთვის?

— ეს რაღაც გროშებია, ორმოცდაათი ათასი ფრანკი.

— ის საუცხოოდ განათლებულია.

— ჰმ! — ჩაიბურტყუნა ახლა მონტე-კრისტომ.

— ის მუსიკოსია.

— ყველა იტალიელი მუსიკოსია.

— იცით, გრაფ, თქვენ ამ ყმაწვილი კაცის მიმართ სამართლიანი არა ხართ.

— უნდა გამოგიტყდეთ, მაწუხებს ის გარემოება, რომ ვიცი თქვენი დამოკიდებულება მორსერებთან, ის კი გზაზე ეღობება მათ, იმიტომ რომ მდიდარია. დანგლარს გაეცინა:

— ეჰ, რა პურიტანელი ხართ! — უთხრა მან. — ამქვეყნად ყოველთვის ასე ხდება.

— მაგრამ თქვენ მაინც ასეთ განხეთქილებაზე არ წახვალთ, ჩემო ძვირფასო ბატონო დანგლარ; მორსერებს ამ ქორწილის იმედი აქვთ.

— ნუთუ?

— ნამდვილად

— მაშინ აგვიხსენი რაშია საქმე. ძვირფასო გრაფო, კარგი იქნებოდა, თუ ამის შესახებ მამამისს გადაუკრავთ სიტყვას, თქვენ ხომ მათთან ასე კარგად ხართ მიღებული.

— მე? — სად დაინახეთ ეს?

— თუნდაც მათ მეჯლისზე. გრაფის მეუღლე, ამაყი მერსედესი, ქედმაღალი კატალონელი, რომელიც ყველაზე ძველ ნაცნობებსაც კი ლაპარაკის ღირსად ძლივს ხდის, მკლავში ხელს გიყრით, თქვენთან ერთად ბაღში მიდის, არჩევს ყველაზე ბნელ ხეივნებს და უკან მხოლოდ ნახევარი საათის შემდეგ ბრუნდება.

— ეჰ, ბარონო, ბარონო, — თქვა ალბერმა, — ხელს გვიშლით მუსიკას ყური დავუგდოთ, თქვენისთანა მელომანისაგან ეს პირდაპირ ველურობაა.

— არა უშავს, არა უშავს, ბატონო დამცინავო, — უთხრა დანგლარმა.

შემდეგ იგი კვლავ მონტე-კრისტოს მიუბრუნდა.

— კისრულობთ მამამისს უთხრათ ეს ამბავი?

— თუკი ასე გსურთ, სიამოვნებით.

— მაგრამ ამჯერად ყველაფერი ნათელი და გარკვეული უნდა იყოს. უპირველეს ყოვლისა, მან ჩემი ქალიშვილის ხელი უნდა მთხოვოს. დანიშნოს ვადა, განაცხადოს თავისი ფულადი პირობები; ერთი სიტყვათ, ან საბოლოოდ შევთანხმდებით, ან ერთმანეთს საბოლოოდ დავშორდებით; მაგრამ, ხომ გესმით, არავითარი ვადის გადაწევა.

— რაკი ასეა, ის მოლაპარაკებას დაიწყებს.

— არ ვიტყვოდი, რომ ამას სიამოვნებით ველი-მეთქი, მაგრამ მაინც ველი: ბანკირი, ხომ იცით, თავისი სიტყვის მონა უნდა იყოს.

დანგლარმა ისე ამოიოხრა, როგორც ამ ნახევარი საათის წინ კავალკანტის ვაჟიშვილი ოხრავდა.

— ვაშა, ვაშა, ვაშა! — დაიყვირა ალბერმა ბანკირის მიზამდით ახლახან დამთავრებულ რომანსზე და ტაში შემოჰკრა.

დანგლარმა ალბერს აღმაცერად დაუწყო ყურება, როდესაც ჩურჩულით რაღაცა მოახსენეს.

— მე ამ წუთში მოვალ, — უთხრა ბანკირმა მონტე-კრისტოს, — დამელოდეთ, შესაძლებელია რაიმე გაცნობოთ.

და იგი გავიდა.

ბარონესამ ისარგებლა ქმრის არყოფნით და სასტუმროს კარი გამოაღო; ბატონი ანდრეა კავალკანტი, რომელიც ეჟენი დანგლართან ერთად როიალის წინ იჯდა, ისე წამოხტა, თითქოს ზამბარაზე დამაგრებული ყოფილიყო.

ალბერი ღიმილით მიესალმა მადმუაზელ დანგლარს. ქალიშვილმა, რომელიც, ეტყობოდა, სულ არ შეაშფოთა ამ გარემოებამ, მისთვის ჩვეული გულგრილობით მისცა პასუხი.

კავალკანტი თავს ნამდვილად უხერხულად გრძნობდა; იგი მორსერს მიესალმა, ხოლო ალბერმა ძალზე უხეშად უპასუხა.

შემდეგ ალბერმა მადმუაზელ ეჟენის ხმის შექება დაიწყო და მწუხარება გამოთქვა, რომ ვერ დაესწრო გუშინდელ კონცერტს, რომელიც საერთო შეხედულებით, ასეთი წარმტაცი იყო.

კავალკანტიმ, რომელიც მარტო იდგა, მონტე-კრისტო განზე გაიხმო.

— აი, რას გეტყვით, — თქვა ქალბატონმა დანგლარმა, — კმარა მუსიკა და ქათინაურები, წავიდეთ, ჩაი დავლიოთ.

— წავიდეთ, ლუიზა, — უთხრა მადმუაზელ დანგლარმა თავის მეგობარ ქალს.

ყველანი მეზობელ სასადილო ოთახში გავიდნენ, სადაც ჩაი გაეწყოთ.

იმ დროს, როდესაც ინგლისური წესის მიზამდით სტუმრები კოვზებს უკვე ფინჯებში სტოვებდნენ, კარი გაიღო და დანგლარი შემოვიდა. იგი ძალზე აღელვებული ჩანდა.

მონტე-კრისტომ პირველად შეამჩნია ეს მღელვარება და ბანკირს გაკვირვებით შეხედა.

— მე ეს არის საბერძნეთიდან წერილი მივიღე, — უთხრა დანგლარმა.

— ამიტომ გამოგვიძახეს?

— დიახ.

— როგორ ცხოვრობს მეფე ოტონი? — ჰკითხა მხიარულად ალბერმა.

დანგლარმა აღმაცერად გადახედა და არაფერი უპასუხა, მონტე-კრისტო კი შეტრიალდა, რათა მის სახეზე აღბეჭდილი, მაგრამ იმ წუთშივე გამქრალი სიბრაღული დაეფარა.

— ერთად წავალთ, არა? — ჰკითხა ალბერმა გრაფს.

— დიახ, თუკი გნებავთ, — უპასუხა მან.

ალბერი ვერ მიხვდა, რით იყო გამოწვეული ბანკირის ასეთი გამოხედვა, ამიტომ ჰკითხა მონტე-კრისტოს, რომელმაც ეს მშვენივრად გაიგო.

— შეამჩნიეთ, როგორ შემომხედა?

— დიახ, — უპასუხა გრაფმა; — მაგრამ მის მზერაში განა რაიმე არაჩვეულებრივი იყო?

— ნამდვილად; კი მაგრამ, რის თქმა უნდოდა საბერძნეთიდან გამოგზავნილი წერილით.

— აბა, რა მოგახსენოთ?
— მე მეგონა, რამე დამოკიდებულება გქონდათ ამ ქვეყანასთან.
მონტე-კრისტომ გაიღიმა, როგორც იღიმიებიან მაშინ, როდესაც პასუხს გაურბიან.
— შეხედეთ, — უთხრა ალბერმა, — ის თქვენსკენ მოდის; მე მადმუაზელ დანგლართან მივალ, კამეას შევუქებ, ამასობაში მამა თქვენთან ლაპარაკს მოასწრებს.
— თუ ქება გინდათ, ყოველ შემთხვევაში, ხმა შეუქეთ, — უთხრა მონტე-კრისტომ.
— არა, ამას ყველა გააკეთებდა.
— ძვირფასო ვიკონტ, — თქვა მონტე-კრისტომ, — თქვენ თავი მოგაქვთ თქვენი კადნიერებით.
ალბერი ღიმილით ეჟენისაკენ გაეშურა.
ამასობაში დანგლარი მონტე-კრისტოს ყურისაკენ დაიხარა.
— თქვენ საუცხოო რჩევა მომეცით, — უთხრა მან, — ამ ორ სიტყვაში «ფერნანდი» და «იანინა» საშინელი ისტორიაა ჩაქსოვილი.
— რას ლაპარაკობთ! — უთხრა მონტე-კრისტომ.
— დიახ, ყველაფერს მოგიყვებით. მაგრამ წაიყვანეთ აქედან ეს ყმაწვილი კაცი; მისი დარჩენა აქ ძალზე უხერხულ მდგომარეობაში მაგდებს.
— მეც სწორედ ამას ვაპირებ, ჩვენ ერთად გავალთ; თქვენ ისევ გასურთ, რომ მამამისი გამოგიგზავნოთ?
— უფრო მეტად, ვიდრე ოდესმე.
— კარგი.
გრაფმა ალბერს ანიშნა, წავიდეთო.
ორივენი გამოემშვიდობნენ ქალებს და გავიდნენ. ალბერს მადმუაზელ დანგლარის სიამაყის მიმართ სრულიად გულგრილი იერი ჰქონდა, მონტე-კრისტომ ქალბატონ დანგლარს თავისი რჩევა გაუმეორა, რომ ბანკირის ცოლი წინდახედული უნდა იყოს და თავისი მომავალი უზრუნველყოსო.
ბრძოლის ველი ბატონ კავალკანტის დარჩა.

თავი XX
ჰაიდე

ის იყო გრაფის ცხენებმა ბულვარის კუთხეში მოუხვიეს, რომ ალბერი მისკენ შეტრიალდა და ისეთი ხმამაღალი სიცილი აუტყდა, რომ არ შეიძლებოდა ექვი არ შეგეტანათ მის არაბუნებრივობაში.
— აი! — უთხრა მან გრაფს, — ახლა მე მინდა გკითხოთ, ისე როგორც მეფე შარლ IX ჰკითხა ევატერინე მედიჩს წმინდა ბართლომეს ღამის შემდეგ: თქვენი აზრით კარგად ვითამაშე ჩემი პატარა როლი?
— რა თვალსაზრისით? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ.
— ბატონი დანგლარის სახლში ჩემი მეტოქის ჩასახლების თვალსაზრისით...
— რომელი მეტოქის?
— როგორ თუ რომელის? ანდრეა კავალკანტის, რომელსაც თქვენ მფარველობთ.
— თავი დაანებეთ უშნო ხუმრობას, ბატონო ვიკონტ; მე სრულებით არ ვმფარველობ ანდრეას, ყოველ შემთხვევაში, ბატონ დანგლართან არა.
— განა ამას გისაყვედურებთ, ყმაწვილ კაცს მფარველობა რომ სჭირდებოდა.
მაგრამ, ჩემდა საბედნიეროდ, მას ეს არ სჭირდება.
— როგორ, თქვენ გგონიათ, ის ეარშიყება?

— თავსა ვდებ: თვალებს ოხვრით ხუჭავს და შეყვარებულივით მღერის; ის ოცნებობს ექენის ხელზე. ხედავთ, ლექსად დავიწყე ლაპარაკი! ღმერთმანი, ამაში ბრალი არ მიმიძღვის. მაგრამ სულ ერთია. მე ვიმეორებ: ის ოცნებობს ამაყი ექენის ხელზე.

— განა სულ ერთი არ არის, თუ მხოლოდ თქვენზე ფიქრობენ.

— ნუ იტყვით მაგას, ძვირფასო გრაფო; ორივენი უდიერად მექცეოდნენ.

— როგორ თუ ორივე?

— რასაკვირველია: მადმუაზელ ექენიმ პასუხი ძლივს მადირსა, ხოლო მადმუაზელ დარმილმა, მისმა გულითაღმა მეგობარმა, სულ არ მიპასუხა.

— კი მაგრამ, მამა გაღმერთებთ, — უთხრა მონტე-კრისტომ.

— ის? პირიქით. გულში ათასი ხანჯლის წვერი გამირჭო; მართალია ისეთი ხანჯლის, რომელსაც მხოლოდ სცენაზე ხმარობენ ხოლმე, მაგრამ თვითონ ნამდვილი ჰგონია.

— ეჭვი — სიყვარულის ნიშანია.

— დიახ, მაგრამ მე არ ვეჭვიანობ.

— სამაგიეროდ ის ეჭვიანობს.

— ვისზე? დებრეზე?

— არა, თქვენზე.

— ჩემზე? ნიძლავს დავდებ, რომ ერთი კვირაც არ გავა, ის კარებს ზედ ცხვირწინ მომიხურავს.

— ცდებით, ძვირფასო ვიკონტ.

— რითი დამიმტკიცებთ?

— დასამტკიცებელი საბუთები გინდათ?

— დიახ.

— მე დავალეხული მაქვს გრაფ დე მორსერს ვთხოვო ბარონთან საბოლოო წინადადებით გამოცხადდეს.

— ვინ დაგავალათ?

— თვითონ ბარონმა.

— მაგრამ, ძვირფასო გრაფო, — თქვა ალბერმა, რამდენადაც შეეძლო შემპარავი ხმით, — თქვენ ამას არ იზამთ, ხომ მართალია?

— ცდებით, ალბერ, მე ამას გავაკეთებ, მე პირობა მივეცი.

— ჰოდა, აი, — თქვა ოხვრით ალბერმა, — ასე გამოდის, რომ თქვენ უეჭველად გინდათ, რომ ცოლი ვითხოვო.

— მე მინდა ყველასთან კარგ დამოკიდებულებაში ვიყო. მაგრამ ერთი ეს მითხარით, სად არის დებრე; მას უკვე ბარონესასთან აღარ ვხვდები.

— ისინი წალაპარაკდნენ.

— ბარონესასთან?

— არა, ბარონთან.

— განა რამე შენიშნა?

— აი, უეშმაკო ხუმრობა თუ გინდათ, ეს არის.

— თუ გგონიათ, ეჭვიანობდა? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ მომხიბვლელი მიამიტობით.

— ოჰ, კი მაგრამ სადაური ბრძანდებით, ბატონო გრაფო?

— ვთქვათ კონგოდან.

— ეს არც ისე შორსაა.

— საიდან უნდა ვიცოდე პარიზელი ქმრების ზნე-ჩვეულება?

— ეჰ, ძვირფასო გრაფო, ქმრები ყველგან ერთნაირები არიან; თუკი რომელიმე ქვეყანაში შეისწავლეთ, გეცოდინებათ მთელი მათი მოდგმა.

— მაშ რატომ უნდა წაკიდებულიყვნენ დანგლარი და დებრე? თითქოს ძალიან შეწყობილები იყვნენ, — იკითხა ისევ მიამიტად მონტე-კრისტომ.

— საქმე სწორედ ისაა, აქ იწყება იზიდას საიდუმლოება, და მე მასში ჩახედული არ ვარ. როდესაც კავალკანტის ვაჟიშვილი მათი ოჯახის წევრი გახდება, მას ჰკითხეთ.

ეტლი გაჩერდა.

— აი, ჩვენც მოვედით, — თქვა მონტე-კრისტომ; — ჯერ მხოლოდ თერთმეტის ნახევარია, შემოდით ჩემთან.

— სიამოვნებით.

— ჩემი ეტლი შემდეგ შინ მიგიყვანთ.

— გმადლობთ, ჩემი ეტლი უკან უნდა გამოგვყოლოდა.

— აი ისიც, — თქვა მონტე-კრისტომ ეტლიდან ჩამოსვლის დროს.

გრაფი და ალბერი სახლში შევიდნენ; სასტუმრო ოთახი განათებული იყო და იქ შეჩერდნენ.

!— ბაპტისენ, ჩაი მოგვიტანეთ, — უბრძანა მონტე-კრისტომ.

ბაპტისენი ხმის ამოუღებლივ გავიდა. ორი წამის შემდეგ ისევ დაბრუნდა, ხელში ეჭირა ყოველმხრივ გაწყობილი ლანგარი, რომელიც ჯადოქრული ზღაპრების ტრაპეზის მსგავსად, თითქოს მიწიდან ამოძვრა.

— იცით, გრაფო, — უთხრა მას ალბერმა, — მე მარტო თქვენი სიმდიდრე კი არ მხიბლავს, შეიძლება აღმოჩნდნენ თქვენზე მდიდარი ადამიანებიც; არც თქვენი ჭკუა, — თუ ბომარშე თქვენზე ჭკვიანი არ იყო, თქვენ მაინც გიტოლდებოდათ; მე მხიბლავს თქვენი უნარი, რომ ადამიანებს ასე იმისახურებთ — უსიტყვოდ, იმ წუთში, იმავე წამში, თითქოს ისინი თქვენი ზარის ხმაზე ხვდებიან თქვენს სურვილს და თითქოს ყოველივე, რაც გსურთ, მზად არის.

— ამაში ცოტაოდენი სიმართლეა. ჩემი ჩვევები ჩემს მსახურებს კარგად აქვთ შესწავლილი. აი, ახლავე დაინახავთ: ჩაის შემდეგ ხომ არაფერს ინებებთ?

— მართალი გითხრათ, სიამოვნებით გავაბოლებდი თამბაქოს.

მონტე-კრისტო ზარს მიუახლოვდა და ერთხელ დაჰკრა.

ერთი წამის შემდეგ გაიღო გვერდითი კარი, და გამოჩნდა ალი, რომელსაც მოჰქონდა საუცხოო ლატაკიეთი დატენილი ჩიბუხები.

— ეს სასწაულია, — თქვა ალბერმა.

— სრულებითაც არა, ეს ძალიან უბრალო საქმეა, — გამოეპასუხა მონტე-კრისტო.

— ალიმ იცის, რომ ჩაის ან ყავის შემდეგ ჩვეულებად მაქვს თამბაქოს მოწევა; მან იცის, რომ ჩაი მოვიტხოვე, ისიც იცის, რომ თქვენთან ერთად დავბრუნდი, ესმის, რომ ვეძახი და მიხვდა — რატომ ვუხმე. და რაკი მის ქვეყანაში ჩიბუხი სტუმართმოყვარეობის პირველი ნიშანია, ერთი ჩიბუხის მაგიერ ორი მოაქვს.

— რასაკვირველია, ყველაფერს შეიძლება ახსნა მისცე და მაინც მხოლოდ თქვენ... მაგრამ ეს რა არის?

და მორსერი გადაიხარა კარისაკენ, საიდანაც მოისმოდა გიტარის ხმის მსგავსი ხმები.

— მე ვხედავ, ძვირფასო ვიკონტ, რომ ამ საღამოს მუსიკის მოსასმენად ხართ განწყობილი; ვერ მოასწარით მადმუაზელ დანგლარის როიალისათვის დაგელწიათ თავი, რომ ჰაიდეს ბარბიტს წააწყდით.

— ჰაიდე! რა საუცხოო სახელია! ნუთუ ლორდ ბაირონის პოემების გარეშე არიან ქალები, რომლებსაც ჰაიდე ჰქვიათ?

— რასაკვირველია: საფრანგეთში ეს სახელი იშვიათად გვხვდება; მაგრამ ალბანეთში და ეპირში იგი საკმაოდ გავრცელებულია; ის ნიშნავს უმანკობას, უბიწოებას, მორცხვობას. ეს ისეთივე სახელია, როგორსაც თქვენში ნათლობის დროს არქმევენ ხოლმე.

— რა მშვენიერებაა! — თქვა ალბერმა. — როგორ მინდა, ჩვენ ფრანგ ქალებს არქმევდნენ მადმუაზელ სიკეთეს, მადმუაზელ სიწყნარეს, მადმუაზელ ქრისტიანულ გულმოწყალებას. თქვენ წარმოიდგინეთ, რომ მადმუაზელ დანგლარს კლერ-მარი-ეჟენის ნაცვლად, მადმუაზელ უმანკოება — მორცხვობა, — უბიწოება — დანგლარს რომ ემახდნენ! აი, ეს დიდ შთაბეჭდილებას მოახდენდა ჯვრისწერის გამოცხადების დროს.

— გიჟო! — უთხრა გრაფმა. — ნუ ხუმრობთ ასე ხმამაღლა, შეიძლება ჰაიდემ გაიგონოს.

— გაბრაზდებოდა?

— რასაკვირველია, არა, — უთხრა გრაფმა თავისი ამაყი ტონით.

— მაშ გულკეთილია? — ჰკითხა ალბერმა.

— ეს გულკეთილობა კი არა, მოვალეობაა; მონას უფლება არა აქვს თავის ბატონს გაუბრაზდეს.

— ახლა თქვენ თვითონ ხუმრობთ, განა მონები კიდევ არსებობენ?

— რასაკვირველია, რაკი ჰაიდე ჩემი მხევალია.

— მართლაც, თქვენ ყველაფერს ისე არ აკეთებთ, როგორც სხვები და ყველაფერი, რაც თქვენ გაქვთ, სხვებისას არ ჰგავს. გრაფ მონტე-კრისტოს მხევალი! საფრანგეთში ეს კარგი მდგომარეობაა. გარდა ამისა, იმისდა მიხედვით, თუ როგორ ფანტავთ ოქროებს, ასეთი ადგილი წელიწადში მას ასი ათას ეკიუს უნდა აძლევდეს.

— ასი ათასი ეკიუ! საწყალი გოგო ამაზე მეტს ფლობდა. ის დაიბადა საგანძურებს შორის, რომელთა წინაშე «ათას ერთი ღამის» საგანძური არაფერია.

— მაშ ის მართლაც თავადის ქალია?

— და თავის ქვეყანაში ყველაზე წარჩინებული.

— ასეც ვფიქრობდი. მაგრამ როგორ მოხდა, რომ დიდებული თავადის ქალი თქვენი მონა გახდა?

— როგორ გახდა ტირანი დიონისე სკოლის მასწავლებელი? ომის ბედი, ძვირფასო ვიკონტ, ბედისწერის ჟინიანობა!

— მისი წარმოშობა საიდუმლოებაა?

— სხვებისათვის, დიახ მაგრამ თქვენთვის არა, ძვირფასო ვიკონტ, რაკი ჩემი მეგობარი ხართ, და შემპირდებით, რომ არაფერს იტყვით.

— პატიოსან სიტყვას გაძლევთ.

— იანინას ფაშის ისტორია გაგიგონიათ?

— ალი ტებელინის? რასაკვირველია, მამაჩემმა ხომ სიმდიდრე მის სამსახურში შეიძინა.

— ჰო, მართლა, დამავიწყდა.

— კი მაგრამ, ჰაიდეს ალი-ტებელინთან რა დამოკიდებულება აქვს?

— უბრალო, მისი ქალიშვილია.

— როგორ, ალი-ფაშას ქალიშვილია?

— და მშვენიერი ვასილიკის.

— მერე, ის თქვენი მხევალია?

— დიახ.

— ეგ როგორ?

— რა გაეწყობა, ასეა. ერთხელ, კონსტანტინოპოლის ბაზარში ვსეირნობდი და იქ ვიყიდე.

— ეს დიდებულია. თქვენს საზოგადოებაში, ბატონო გრაფო, ადამიანი კი არ ცხოვრობს, არამედ სიზმრებს ხედავს. ახლა მისმინეთ, ჩემი მხრივ მოყრიდებლობაა, მაგრამ ერთი რამ უნდა გთხოვოთ.

— გისმენ.

— რახან მასთან ერთად გამოდიხართ ხოლმე, ოპერაში დაგყავთ...

— მერე?

— შემოდლია გავბედო ამის თხოვნა?

— შეგიძლიათ, რაც გინდათ მთხოვეთ.

— კარგი, მაშ მვირფასო გრაფო, თქვენ თავადის ქალთან წარმადგინეთ.

— სიამოვნებით, მაგრამ ორი პირობით.

— წინასწარ ვლბულობ მათ.

— ჯერ ერთი, თქვენ არასოდეს არავის ეტყვიოთ ამ ნაცნობობის შესახებ.

— ძალიან კარგი (ალბერმა ხელი ასწია) გეფიცებით!

— მეორე, ნურაფერს ეტყვიოთ ჰაიდეს, რომ მამათქვენი მამამისთან მსახურობდა.

— ამაზედაც ფიცს ვდებ.

— კარგი, ვიკონტ; თქვენ ორივე ფიცი გემახსოვრებათ, ხომ ასეა?

— ო, გრაფო! — წამოიძახა ალბერმა.

— კმარა, მე ვიცი, რომ თქვენ პატიოსანი ადამიანი ხართ.

გრაფმა ისევ დაჰკრა ზარს. შემოვიდა ალი.

— გააფრთხილეთ ჰაიდე, რომ ყავის დასალევად მივდივარ და ნებართვას ვთხოვ ერთი ჩემი მეგობარი წარვუდგინო.

ალიმ თავი დაუკრა და გავიდა.

— მაშ ასე, შევთანხმდეთ: არავითარი პირდაპირი შეკითხვები, მვირფასო ვიკონტ. თუ რამის გაგება გინდათ, მე მითხარით და მე მას ვკითხავ.

— შევთანხმდით!

ალი მესამედ გამოჩნდა და ფარდები ასწია, რაც იმას ნიშნავდა, რომ მის ბატონსა და ალბერს ქალთან შესვლა შეეძლო.

ალბერმა თმაზე ხელი გადაისვა და ულვაშები აიწვიპა. გრაფმა ქუდი ისევ აიღო ხელში, ხელთათმანი ჩაიცვა და ალბერს შეუძღვა მოსაცდელ ოთახში, რომელსაც ერთგული გუშაგივით იცავდა ალი, ხოლო უფრო იქით დარაჯად იდგა სამი ფრანგი მსახური ქალი მირტოს მეთაურობით.

ჰაიდე მათ ელოდა პირველ, სასტუმრო ოთახში. ქალიშვილს თვალები გაუფართოვდა: პირველად მიდიოდა მასთან ვიღაც მამაკაცი, მონტე-კრისტოს გარდა; იგი ტახტზე კუთხეში ფეხმორთხმული იჯდა. ასე იტყოდით, საუცხოო ჭრელი დაქარგული აღმოსავლური ქსოვილებიდან ბუდე გაუკეთებიაო. მის გვერდით იდო ინსტრუმენტი, რომლის ხმებმა გამოამჩლავნეს მისი იქ ყოფნა. იგი მომხიბლავი იყო.

მონტე-კრისტოს დანახვაზე ჰაიდე თავისებური ღიმილით წამოიწია — ეს იყო შვილისა და შეყვარებულის ღიმილი; მონტე-კრისტო მიუახლოვდა და ხელი გაუწოდა, რომელსაც იგი, როგორც ყოველთვის, ბაგეებით შეეხო.

ალბერი კართან იდგა. იგი შეპყრობილი იყო იმ უცნაური სილამაზით, რომელსაც პირველად ხედავდა და რომელზედაც საფრანგეთში არავითარი წარმოდგენა არ ჰქონდა.

— ვინ მომიყვანე? — ჰკითხა მონტე-კრისტომ ბერძნულად, — ძმა, მეგობარი, უბრალო ნაცნობი თუ მტერი?

— მეგობარი, — უპასუხა მონტე-კრისტომ.

— რა ჰქვია?

— გრაფი ალბერი; ეს ისაა, რომში ყაჩაღებს რომ გამოვეგლიჯე ხელიდან.

— რომელ ენაზე გინდა ველაპარაკო?

მონტე-კრისტო ალბერს მიუბრუნდა.

— იცით თანამედროვე ბერძნული ენა?

— ვაი, რომ ძველი ბერძნულიც არ ვიცი, ძვირფასო გრაფო, — უთხრა ალბერმა. — ჰომეროსსა და პლატონს ჯერ არასოდეს ჰყოლიათ ასეთი უბადრუკი და, გავბედავ ვთქვა, გულგრილი მოწაფე, როგორც მე ვარ.

— ასეთ შემთხვევაში, — დაილაპარაკა ჰაიდემ და ამით დაამტკიცა, რომ მან გაიგო მონტე-კრისტოს შეკითხვა და ალბერის პასუხიც, — მე ფრანგულად ან იტალიურად ვილაპარაკებ, თუკი საერთოდ ჩემი ბატონი ინებებს, რომ ვილაპარაკო.

მონტე-კრისტო ერთი წამით ჩაფიქრდა.

— იტალიურად ილაპარაკე, — უთხრა მან.

შემდეგ ალბერს მიუბრუნდა.

სამწუხაროა, რომ არც ახალი და არც ძველი ბერძნული ენა არ იცით, ჰაიდემ მათ სრულყოფილად ფლობს. საწყალი გოგონა იძულებული იქნება იტალიურად გელაპარაკოთ, ამის გამო შეიძლება შემცდარი აზრი შეადგინოთ მასზე.

მან ჰაიდეს ანიშნა.

— კეთილი იყოს მეგობრის მობრძანება, რომელიც ჩემს მეფე და ბატონთან ერთად მოვიდა, — თქვა ქალიშვილმა მშვენიერ ტოსკანურ კილოზე, ისეთი ნაზი რომაული აქცენტით, რომელიც დანტეს ენას ჰომეროსის ენასავით კეთილხმოვანს ხდის. — ალი, ყავა და ყალიონები!

ჰაიდემ ალბერს ხელით ანიშნა ახლოს მისულიყო, ამასობაში კი ალი თავისი ქალბატონის ბრძანების შესასრულებლად წავიდა. მონტე-კრისტომ ალბერს დასაკეცი სკამი უჩვენა, თვითონაც მეორე ისეთივე სკამი აიღო და ორივე დაბალ მაგიდას მიუსხდნენ, რომელზედაც ყალიონის გარშემო ცოცხალი ყვავილები, ნახატები და მუსიკალური ალბომები ელაგა.

ალი ჩიბუხებითა და ყავით დაბრუნდა; ბაპტისენს აკრძალული ჰქონდა სახლის ამ ნაწილში შესვლა. ალბერმა განზე გასწია ყალიონი, რომელიც მას ნუბიელმა შესთავაზა.

— აიღეთ, აიღეთ, — უთხრა მონტე-კრისტომ, — ჰაიდემ ისევე ცივილიზებულია, როგორც პარიზელი ქალი, სიგარა მისთვის არასასიამოვნო იქნებოდა, იმიტომ რომ ცუდ სუნს ვერ იტანს; მაგრამ აღმოსავლურ თამბაქოს საუცხოო სურნელება აქვს. ეს თქვენც ხომ იცით.

ალი გავიდა.

ყავა უკვე ფინჯნებში ესხა. მაგრამ ალბერისათვის საშაქრე მაინც იდო: მონტე-კრისტო და ჰაიდემ ამ არაბულ სასმელს არაბული წესით, ესე იგი უშაქროდ სვამდნენ. ჰაიდემ ხელი გაიწვდინა, თავისი თხელი ვარდისფერი თითებით იაპონური ფაიფურის ფინჯანი აიღო და ტუჩებთან ისეთი გულუბრყვილო სიამოვნებით მიიტანა, თითქო ბავშვი ყოფილიყოს, რომელიც სვამს ან სჭამს იმას, რაც მას ძალიან უყვარს.

ამ დროს ორმა მსახურმა ქალმა ლანგრებით ნაყინი და შარბათი შემოიტანეს და მათთვის განკუთვნილ პატარა მაგიდეზე დადეს.

— ჩემო ძვირფასო მასპინძელო, და თქვენც სინიორა, — უთხრა ალბერმა იტალიურად, — მომიტევეთ ჩემი განცვიფრება. მე სავსებით გაოგნებული ვარ, ეს

— რა უთხარით? — ჰკითხა ჩურჩულით მორსერმა.

— მე ხელახლა გავაფრთხილე, რომ თქვენ ჩვენი მეგობარი ხართ და დასამალავი არაფერი აქვს.

— მაშ, პირველი თქვენი მოგონებაა, როგორ აგროვებდით მოწყალეობას პატიმრებისათვის; მეორე რომელია?

— მეორე? თავს ლეღვის ხეების ჩრდილში ვხედავ, ტბის პირას; მის აკანკალებულ სარკეს ახლაც ვხედავ ფოთლებს შუა. ყველაზე ბებერ, ტოტებგაშლილ ხეს მიყუდებული, ბალიშზე ზის მამაჩემი; დედაჩემი მის ფეხებთან წევს, მე კი, პატარა ბავშვი, ვეთამაშები მის თეთრ წვერს, რომელიც მკერდამდე სცემს და ქამარში გარჭობილ ხანჯალს, რომლის ტარი აღმასებითაა მოჭედელი; დროდადრო მასთან მოდის ალბანელი და ეუბნება რაღაც სიტყვებს, რასაც მე არავითარ ყურადღებას არ ვაქცევ; მამაჩემი კი შეცვლილი ხმით უპასუხებს: «მოჰკალით იგი» ან: «მიპატიებია მისთვის».

— რა უცნაურია, — თქვა ალბერმა, — კაცს გესმოდეს ასეთი ამბები ყმაწვილი ქალის პირიდან, მაგრამ არა თეატრის სცენიდან და შენ თავს ეუბნებოდე, ეს გამოგონილი ამბავი არ არისო. კი მაგრამ, ასეთი პოეტური წარსულის შემდეგ საფრანგეთი როგორღა მოგწონთ?

— მე მგონია იგი მშვენიერი ქვეყანაა, — თქვა ჰაიდემ, — საფრანგეთს მე ვხედავ ისეთს, როგორც არის, რადგან მოწიფული ქალის თვალით ვუყურებ. ხოლო ჩემი ქვეყანა, რომელსაც მე ბავშვის თვალებით ვუყურებდი, ხან გასხვიოსნებულ ღრუბლებში მეჩვენება და ხან წყვდიადში გახვეული; ეს იმაზეა დამოკიდებული, ხედავს მას ჩემი თვალები როგორც ტკბილ სამშობლოს, თუ როგორც წამების ადგილს.

— თქვენ ასეთი ახალგაზრდა ხართ, სინიორა, — უთხრა ალბერმა, რომელმაც უნებურად ბანალობას მიუძღვნა ხარკი, — როდის მოასწარით ტანჯვა?

ჰაიდემ თვალები მონტე-კრისტოს მიაპყრო, რომელმაც შეუმჩნევლად ანიშნა და ჩასჩურჩულა:

— ??????!. (! გვიამბე.)

— არაფერი ისეთ შთაბეჭდილებას არ სტოვებს სულზე, როგორც პირველი მოგონებები, და ამ ორის გარდა, რომელიც მოგიყვით, ყველა დანარჩენი მოგონება ჩემი სიყმაწვილის დროიდან, სამწუხაროა.

— ილაპარაკეთ, ილაპარაკეთ, სინიორა, — უთხრა ალბერმა, — მე თქვენ გამოუთქმელი ბედნიერების გრძნობით გისმენთ.

— ასე რომ, თქვენ გინდათ სხვა ჩემი მოგონებებიც მოგიყვით? — ჰკითხა მან.

— გემუდარებით.

— კარგი! ოთხი წლისა ვიყავი, როდესაც ერთ საღამოს დედამ გამაღვიძა. მაშინ ჩვენ იანინის სასახლეში ვცხოვრობდით; მან ამაყენა ბალიშებიდან, რომლებზედაც მეძინა და როდესაც თვალები გავახილე, დავინახე, რომ ტიროდა.

«მან სადღაც წამიყვანა ისე, რომ ჩემთვის ხმა არ გაუცია.

«ატირებული დედის დანახვაზე, მეც ავტირდი.

«— გაჩუმდი, შვილო, — მითხრა მან.

«ხშირად ხდებოდა, როგორც ყველა ბავშვი, მე ტირილს განვაგრძობდი ხოლმე;

«მას სწრაფად მივყავდი.

«დავინახე, რომ განიერ კიბეზე ჩავდიოდით; ჩვენს წინ დედის მსახური ქალები მიდიოდნენ, ან, უფრო სწორად, მირბოდნენ, ხელში სკივრები, პარკები, სამკაულები, ძვირფასი ნივთები, ოქროებით სავსე ქისები ეჭირათ.

«ქალების უკან მოდიოდა ოცამდე მცველი გრძელი თოფებითა და დამბაჩებით შეიარაღებულები, მათ ტანზე ის კოსტიუმები ეცვათ, რომლებიც საფრანგეთში ცნობილი გახდა მას შემდეგ, რაც საბერძნეთი ისევ დამოუკიდებელი ქვეყანაა».

— დამიჯერეთ, — თქვა თავის ქნევით მარტოდენ მოგონებებით გაფითრებულმა ჰაიდემ, — რაღაცა ავბედითი იყო გრძელ მწკრივში, რომელსაც ნახევრად მძინარე მონები და მოახლეები ჰქმნიდნენ, ყოველ შემთხვევაში, სხვები მთვლემარედ ალბათ იმიტომ მეჩვენებოდნენ, რომ მე თვითონ თითქმის მეძინა.

«დერეფნებში დარბოდნენ უზარმაზარი ჩრდილები, რომლებიც კვარის ჩირაღდნების მოძრავ შუქზე ირხეოდნენ.

«— იჩქარეთ, — გაისმა დერეფნის სიღრმეში ვიღაცის ხმა.

«ამ ხმის გაგონებაზე ყველა დაიხარა, როგორც ჯეჯილი ქარის ქროლვაზე იხრება ხოლმე.

«მე ამ ხმამ შემაკრთო.

«ის მამაჩემის ხმა იყო.

«ყველაზე უკან მოდიოდა, თავის მდიდრულ ტანისამოსში გამოწყობილი. ხელში თქვენი იმპერატორის მიერ ნაჩუქარი კარაბინი ეჭირა; თავის საყვარელ სელიმანს დაყრნობოდა და წინ მიგვერეკებოდა. როგორც მწყემსი შეშინებულ ჯოგს».

— მამაჩემი, — თქვა ჰაიდემ თავის მალლა აწევით, — გამოჩენილი ადამიანი იყო, მას ევროპა იანიანას ფაშის სახელით იცნობდა და თურქეთი მის წინაშე ცახცახებდა.

ალბერი უნებურად შეკრთა ამ სიტყვებზე, რომელნიც ქალიშვილმა ენით გამოუთქმელი სიამაყითა და ღირსებით წარმოთქვა; მას მოეჩვენა, რომ ჰაიდეს თვალებში რაღაცა ბნელი და შემადრწუნებელი გამოკრთა, როდესაც პითიას მსგავსად, რომელიც მოჩვენებას უხმობს, აღადგინა სისხლიანი ჩრდილი იმ ადამიანის, რომელიც საშინელმა სიკვდილმა თანამედროვე ევროპის თვალში ასე აღამაღლა.

— მალე, — განაგრძო ჰაიდემ, — მსვლელობა შეწყდა. ჩვენ ახლა კიბის უკანასკნელ საფეხურზე და ტბის ნაპირთან ვიყავით. დედა აჩქარებულად სუნთქავდა და გულში მიკრავდა; ჩვენგან ორი ნაბიჯის უკან მამაჩემი დავინახე; იგი ირგვლივ შემფოთებით იმზირებოდა.

«ჩვენს წინ ეშვებოდა ოთხსაფეხურიანი მარმარილოს კიბე, ქვემო საფეხურთან ნავი ქანაობდა.

«იმ ადგილიდან, სადაც ჩვენ ვიდექით, მოჩანდა შავი მასა; ეს იყო ციხესიმაგრე, სადაც ჩვენ მივდიოდით.

«მე მომეჩვენა, შეიძლება სიბნელის გამო, რომ იქამდე შორი მანძილი იყო.

«ჩვენ ნავში ჩავსხედით. მახსოვს, ნიჩბებით ისე ეხებოდნენ წყალს, რომ არავითარ ხმაურს არ იწვევდნენ; მე დავიხარე, რათა ნიჩბებისთვის შემეხედა: მათ გარს ჩვენი პალიკარების ქამრები ეკრა.

«მენიჩბეების გარდა ნავში იყვნენ მხოლოდ ქალები, მამა, დედა, სელიმი და მე.

«პალიკარები ნაპირზე დარჩნენ, უკანასკნელ საფეხურზე დაჩოქილები, რათა თუ მტერი დაგვედევნებოდა, სამი ზედა საფეხური საფრად გამოეყენებინათ.

«ჩვენი ნავი ისარივით მიჰქროდა.

«— ნავი რატომ მიცურავს ასე სწრაფად? — ვკითხე მე დედას.

«— ჩუმად, შვილო! — მითხრა მან. — იმიტომ, რომ ჩვენ გავრბივართ.

«მე არაფერი მესმოდა. რატომ უნდა გაქცეულიყო მამაჩემი, ყოვლისშემძლე ადამიანი? მის წინაშე მუდამ სხვები გარბოდნენ. მისი დევიზი იყო:

«— მათ ვძულვარ, მაშასადამე ჩემი ეშინიათ!»

«ახლა მამაჩემი მართლაც გაქცევით შველოდა თავს. შემდეგ მან მითხრა, რომ იანიას ციხესიმაგრის გარნიზონი ხანგრძლივი სამსახურისაგან დაიღალა...»

აქ ჰაიდემ მეტყველი თვალეზით შეხედა მონტე-კრისტოს, რომელიც ამ წუთიდან თვალეზს არ აცილებდა, მას. და განაგრძო ნელა, როგორც ამას ჩადიან, როცა რასმე თხზავენ ან გამოტოვებას აპირებენ.

— თქვენ თქვით, სინიორა, — ჩაერია ალბერი, რომელიც მთელი გულისყურით ისმენდა მის მოთხრობას, — რომ იანიას გარნიზონი ხანგრძლივი სამსახურით დაიღალა...

— და შეუთანხმდა სერასკირის კურშიდს, რომელიც სულთანმა მამაჩემის ხელში ჩასაგდებად გამოგზავნა. სწორედ მაშინ მამაჩემმა წინასწარ სულთანთან გაგზავნა ფრანგი ოფიცერი, რომელსაც ის სავსებით ენდობოდა, ხოლო თვითონ გადაწყვიტა შეფარებოდა დიდი ხნით ადრე აგებულ ციხესიმაგრეს, რომელსაც კატაიუგონს უწოდებდა, რაც თავშესაფარს ნიშნავს.

— თქვენ გახსოვთ იმ ოფიცრის გვარი, სინიორა? — ჰკითხა ალბერმა.

მონტე-კრისტომ ჰაიდეს ელვასავით სწრაფად თვალი თვალში გაუყარა. ალბერმა ეს გარემოება ვერ შენიშნა.

— არა, — უპასუხა მან. — მე არ მახსოვს; მაგრამ შეიძლება უფრო გვიან მომაგონდეს და გეტყვი.

ალბერს უნდოდა ეთქვა თავისი მამის გვარი, მაგრამ მონტე-კრისტომ ფრთხილად თითი ასწია და ამით ანიშნა გაჩუმებულიყო: ყმაწვილკაცს მოაგონდა თავისი ფიცი და აღარაფერი ეთქვა.

— ჩვენ სწორედ იმ თავშესაფრისაკენ მივცურავდით.

«როდესაც ჩვენ ამ პატარა სასახლესთან მივცურეთ, დავინახეთ მხოლოდ არაბესკებით შემკული ქვედა სართული, რომლის ტერასები წყლამდე ეშვებოდა, და მეორე სართული, რომლის ფანჯრები ტბაზე გადიოდა.

«მაგრამ ქვედა სართულის ქვემოთ, ღრმად კუნძულზე, მიწისქვეშ ვეებერთელა მღვიმე იყო გათხრილი. მე, დედაჩემი და ჩვენი მსახური ქალები ამ მღვიმეში შეგვიყვანეს; იქ ეწყო ექვსასი ათასი პარკი და ორასი კასრი. ამ პარკებში ოცდახუთი მილიონი ოქროს მონეტა იდო, ხოლო კასრებში ოცდაათი ათასი გირვანქა თოფის წამალი.

«ამ კასრების გვერდით იდგა სელიმი, რომელზედაც მე უკვე გითხარით, მამაჩემს ძალიან უყვარდა-მეთქი; იგი დღე და ღამე დარაჯობდა; ხელში ეჭირა შუბი, რომლის ბოლოში ანთებული პატრუქი იყო დამაგრებული; მას ნაბრძანები ჰქონდა მამაჩემის პირველი ნიშნისთანავე ყველაფერი აეფეთქებინა — თავშესაფარი, მცველები, ფაშა, ქალები და ოქრო.

«მახსოვს, ჩვენი მონები, რომლებმაც იცოდნენ, რა საშინელი მეზობელი ჰყავდათ, დღე და ღამე ლოცვაში, კვნესაში და ტირილში ატარებდნენ.

«მე ყოველთვის თვალწინ მიდგას ეს ახალგაზრდა ჯარისკაცი, ფერმკრთალი, შავთვალეზი; და როდესაც ჩემთან სიკვდილის ანგელოსი მოფრინდება, ალბათ, მასში სელიმს შევიცნობ.

«არ ვიცი, რამდენი ხანი გავატარეთ ასე; მაშინ მე წარმოდგენა არ მქონდა დროზე; ზოგჯერ, მაგრამ ძალიან იშვიათად, მამაჩემი მე და დედაჩემს, სასახლის ტერასზე გვიხმობდა; ეს ჩემთვის დიდი სიხარული იყო, რადგან მიწის ქვეშ მხოლოდ მთრთოლვარე ჩრდილებს და სელიმის ელვარე შუბს ვხედავდი.

მამაჩემი დიდ ნაპრალთან იჯდა და შორეულ ჰორიზონტს პირქუშად გაჰყურებდა. იგი ტბის ზედაპირზე გამოჩენილ პატარა შავ წერტილსაც კი აკვირდებოდა;

დედაჩემი, მის გვერდით ნახევრად წამოწოლილი, თავს მხარზე ადებდა, მე კი მის ფეხებთან ვთამაშობდი და ბავშვური განცვიფრებით, რის გამოც ყველაფერი უფრო დიდად მეჩვენებოდა, ვიდრე სინამდვილეში იყო, — ვტკბებოდი პინდის ციცაბო კლდეებით, იანიანს თეთრი და ახოვანი ციხე-დარბაზებით, რომლებიც თითქოს ტბის ლურჯ ტალღებიდან აღმართულიყვნენ უზარმაზარი მუქმწვანე მასივებით, შორიდან ხავსი, მთის ფერდობების მოლი გეგონებოდათ, ხოლო ახლოდან აღმოჩნდებოდა, რომ გიგანტური ნაძვები და მირტები ყოფილა.

«ერთხელ დილით მამამ გვიხმო; იგი საკმაოდ დამშვიდებული, მაგრამ ჩვეულებრივზე გაფითრებული იყო.

«— მისძინე ვასილიკი, დღეს ყველაფერს ბოლო მოელება; დღეს ჩემი მბრძანებლის ფირმანი მოვა და ჩემი ბედი გადაწყდება. თუ სრულ შეწყალებას მივიღებ, ზეიმით დავბრუნდები იანიანაში; თუ ცუდ ამბებს მოიტანენ, ამაღამვე გავიქცევით.

«— მაგრამ თუ გაქცევის საშუალება არ მოგვეცა? — ჰკითხა დედამ.

«— დამშვიდებული იყავი, — უპასუხა მამამ ღიმილით, — სელიმი თავისი ანთებული შუბით ჩემს მაგიერ პასუხს გასცემს მათ. მათ ძალიან უნდათ, რომ მოვკვდე, მაგრამ იმ პირობით კი არა, რომ ჩემთან ერთად დაიხოცონ.

«ამ დამამშვიდებელ სიტყვებს, რომლებსაც მამა გულით არ ლაპარაკობდა, დედაჩემი მხოლოდ ოხვრით უპასუხებდა.

«დედამ მას მოუმზადა ყინულიანი წყალი, რომელსაც იგი სულმოუთქმელად სვამდა, რადგან ციხესიმაგრეში გამოქცევის შემდეგ საშინელმა ციებ-ცხელებამ შეიპყრო; დედამ თეთრ წვერზე სურნელოვანი წყალი აპკურა და აუნთო ჩიბუხი, რომლის ბოლქვ-ბოლქვად გამოშვებულ ბოლს, ზოგჯერ, გონებადაფანტულად მთელი საათობით უცქეროდა.

«უცებ ისეთი მძაფრი მოძრაობა გააკეთა, რომ მე შემეშინდა.

«შემდეგ ჭოგრითი მოითხოვა, ისე რომ თვალი არ მოუშორებია წერტილისათვის, რომელმაც მისი ყურადღება მიიქცია.

«დედამ ჭოგრითი გადასცა: მისი სახე უფრო თეთრი იყო, ვიდრე ხელოვნური მარმარილოს სვეტი, რომელსაც იგი ეყრდნობოდა.

«მე დავინახე, როგორ აუკანკალდა ხელი მამაჩემს.

«— ნავი!.. ორი!.. სამი... — ჩაიჩურჩულა მან; — ოთხი!..

«— ვასილიკი, — უთხრა მან დედაჩემს, და ცხადად დაეტყო, რომ ცახცახებდა, — დადგა წუთი, რომელიც ჩვენს ბედს გადაწყვეტს; ნახევარი საათის შემდეგ გვეცოდინება დიდი მბრძანებლის პასუხი... წადი მღვიმეში ჰაიდესთან ერთად.

«— არ მინდა მიგატოვოთ, — უთხრა ვასილიკიმ, — თუ სიკვდილი გიწერიათ, მე მინდა თქვენთან ერთად მოვკვდე.

«— წადით იქ, სადაც სელიმია! — დაიყვირა მამაჩემმა.

«— მშვიდობით, მბრძანებელო! — ჩაიჩურჩულა მორჩილებით დედაჩემმა და დაიხარა, თითქოს უკვე სიკვდილს ხვდებოდა.

«— წაიყვანეთ ვასილიკი, — უთხრა მამაჩემმა თავის პალიკარებს.

«მაგრამ მე, დროებით მივიწყებულმა, მასთან მივირბინე და ხელები გავუწოდე; მან დამინახა, ჩემსკენ დაიხარა და შუბლზე მაკოცა.

«ეს იყო უკანასკნელი კოცნა და მე იგი ახლაც შუბლს მიწვავს.

«როდესაც ქვემოთ ვეშვებოდით, ტერასების ვაზებს შორის ვარჩევდით ნავეს, რომლებიც თანდათან იზრდებოდნენ და სულ რამდენიმე წამის წინ შავი წერტილების მსგავსნი, ახლა უკვე წყლის ზედაპირზე მოსრიალე ფრინველებს წააგავდნენ.

«ამასობაში ოცი პალიკარი, რომლებიც მამაჩემის ფეხქვეშ იხდნენ მოაჯირს მიფარებულნი, დასისხლიანებული თვალებით აკვირდებოდნენ ამ ნავების მოახლოებას: მათ მზად ჰქონდათ სადაფითა და ვერცხლით მოჭედილი გრძელი თოფები; იატაკზე ურიცხვი ტყვია ეყარა; მამაჩემი თავის საათს უყურებდა და შემფოთებით ბოლთასა სცემდა.

«აი, რა დარჩა ჩემს მუხსიერებაში, როდესაც უკანასკნელი კოცნის შემდეგ მამაჩემს ვმორდებოდი.

«მე და დედაჩემი მღვიმეში შევედით. სელიმი ჩვეულებისამებრ თავის საგუშაგოზე იდგა; მან სევდიანად გაგვიღიმა. ჩვენ მღვიმის მეორე ბოლოდან ბალიშები მოგვიტანეს და სელიმის სიახლოვეს დავეჯექით. როდესაც დიდი საფრთხე გვემუქრება, ვცდილობთ თავდადებული და ერთგული ადამიანის გვერდით ვიყოთ, მე კი, თუმცა ძალიან პატარა ვიყავი, ვგრძნობდი, რომ ჩვენს თავს დიდი უბედურება ტრიალებდა».

ალბერს ხშირად გაუგონია იანინას ვეზირის უკანასკნელი წუთების ამბავი, მაგრამ თავისი მამისაგან კი არა, რომელიც არაფერს ლაპარაკობდა ამ თემაზე, არამედ უცხოებისაგან. მრავალი სხვადასხვა მოთხრობაც წაუკითხავს მისი სიკვდილის შესახებ. მაგრამ ამ ყმაწვილი ქალის ხმითა და პიროვნებით გაცოცხლებულმა ისტორიამ, ამ აღელვებულმა და სევდიანმა ელეგიამ იგი ენით გამოუთქმელი ძალით მოხიბლა და ამავე დროს შეაძრწუნა.

ამ საშინელი მოგონებებით შთანთქმული ჰაიდე ერთი წუთით გაჩუმდა; მისი შუბლი, ქარიშხლის წინ დახრილი ყვავილივით, ხელებს დაეყრდნო, ხოლო მისი ამღვრეული თვალები თითქოს ისევ ხედავდნენ ამწვანებულ პინდს და იანინას ტბის ლაჟვარდოვან, ჯადოქრულ სარკეს, საიდანაც იცქირებოდა მის მიერ დახატული სამწუხარო სურათი.

მონტე-კრისტო მას უსაზღვრო თანაგრძნობის და სიბრაღულის გამომეტყველებით შესცქეროდა.

— განაგრძე, ჩემო შვილო, — უთხრა მან ბერძნულად; ჰაიდემ თავი აიღო, თითქოს მონტე-კრისტოს ხმამ გამოაფხიზლა და განაგრძო:

— ოთხი საათი იყო; მიუხედავად იმისა, რომ გარეთ ნათელი მზიანი დღე იდგა, ჩვენ მიწისქვეშ წყვდიადში ვიყავით ჩაფლული.

«მღვიმეში, შავ ღრუბლებში აციმციმებული ვარსკვლავივით, მხოლოდ ერთი წერტილი ანათებდა; ეს იყო სელიმის ჭრაქი, დედაჩემი ქრისტიანი იყო და იგი ლოცულობდა.

«სელიმი დროდადრო წმინდათა წმინდა სიტყვებს იმეორებდა:

«— ალაჰი დიდია!

«დედაჩემს ცოტაოდენი იმედი მაინც ჰქონდა. როდესაც მღვიმეში ჩავდიოდით, მას მოეჩვენა, რომ იცნო ოფიცერი, რომელიც კონსტანტინოპოლში იყო გაგზავნილი და რომელსაც მამაჩემი სავსებით ენდობოდა, რადგან იცოდა, რომ ფრანგი სულთანის მეომრები ჩვეულებრივად კეთილშობილი და დიდსულოვანი ადამიანები არიან. დედა კიბეს მიუახლოვდა და ყური მიუგდო.

«— ისინი ახლოვდებიან, — თქვა მან, — ოჰ, ნეტავი მშვიდობა და სიცოცხლე მოჰქონდეთ!

«— რისი გეშინია, ვასილიკა? — უპასუხა სელიმმა ნაზად და ამავე დროს ამაყად.

— თუ მშვიდობა არ მოგვიტანეს, სიკვდილს ვაჩუქებთ.

— და მან თავის შუბზე ცეცხლს შეუბერა. ეს მოძრაობა მას ანტიკური კრიტის დიონისეს ამსგავსებდა.

«მაგრამ მე, პატარასა და უგუნურს, მეშინოდა ამ ვაჟკაცობისა, რომელიც სიმკაცრედ და სიგიჟედ მეჩვენებოდა, მეშინოდა ჰაერში და ცეცხლში სიკვდილის.

«დედაჩემსაც იგივე განცდა ჰქონდა, და მე ვგრძნობდი, როგორ ცახცახებდა იგი.

«— ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! — წამოვიყვირე მ, — ნუთუ ახლა უნდა მოგვკვდეთ?»

«ჩემი სიტყვების გაგონებაზე ჩვენმა მონა ქალებმა უფრო ხმამაღლა დაიწყეს ტირილი და ლოცვა.

«— შვილო ჩემო, ღმერთმა დაგიფაროს, — მითხრა ვასილიკიმ, — და იმ დღემდე გაცოცხლოს, როდესაც შენ თვითონ ისურვებ სიკვდილს, რომელიც დღეს ასე გაშინებს.

«შემდეგ ძლივს გასაგონად სელიმს ჰკითხა:

«— ბატონისაგან რა ბრძანება გაქვს მიღებული?»

«— თუ თავისი ხანჯალი გამომიგზავნა, სულთანს უარი უთქვამს შეწყალებაზე, და მე ყველაფერს ავაფეთქებ, ხოლო თუ თავისი ბეჭედი გამომიგზავნა, — სულთანს იგი შეუწყნარებია და მე ჩავაბარებ თოფის წამლის საწყობს.

«— მეგობარო, — უთხრა დედაჩემმა, — თუ ბატონმა ხანჯალი გამოგიგზავნა, ასეთი საშინელი სიკვდილით ნუ მოგვკლავ: ჩვენ ყელს გამოგიწვდით, და ისევ ხანჯლით მოგვკალი.

«— კარგი, ვასილიკი, — უპასუხა მშვიდად სელიმმა.

«უცებ ჩვენამდე მოაღწია დიდმა ხმაურმა; ყური დავუგდეთ: ეს სიხარულის შემახილები იყო; ჩვენი პალიკარები გაიძახოდნენ კონსტანტინოპოლში გაგზავნილი ფრანგის სახელს; ნათელი იყო, რომ მას დიდი მბრძანებლის პასუხი მოეტანა და ეს პასუხი სასიკეთო იყო».

— და თქვენ მაინც ვერ მოიგონეთ მისი სახელი? — ჰკითხა მორსერმა, რომელიც მზად იყო გაცეცხლებინა იგი მოამბის მეხსიერებაში.

მონტე-კრისტომ ანიშნა.

— არ მახსოვს, — უპასუხა ჰაიდემ.

«ხმაურობა ძლიერდებოდა; ნაბიჯები ახლოვდებოდნენ. ვიღაცა მიწისქვეშ ეშვებოდა.

«სელიმს შუბი გამზადებული ეჭირა.

«მალე მოლურჯო ბინდში, რომელსაც შემოსასვლელში დღის შუქის ზოლი ჰქმნიდა, ვიღაცის ჩრდილი გამოჩნდა.

«— ვინა ხარ? — შეჰყვირა სელიმმა. — მაგრამ ვინც უნდა იყო, ერთი ნაბიჯითაც აღარ წამოიწიო.

«— დიდება სულთანს! — წარმოთქვა ჩრდილმა. — ვეზირმა ალიმ მთლიანი წყალობა მიიღო; მას არა თუ სიცოცხლე აჩუქეს, არამედ დაუბრუნეს მთელი განძეული და ქონება.

«დედაჩემმა სიხარულისაგან შეჰკვივლა და გულში ჩამიკრა.

«— მოიცა, — უთხრა სელიმმა, როცა დაინახა, რომ იგი უკვე კარისაკენ გარბოდა. — ხომ იცი, ბეჭედი უნდა მივიღო.

«— ეს მართალია, — უთხრა დედამ; იგი მუხლებზე დაეცა, მე ცისაკენ ამწია, თითქოს ღმერთსაც მავედრებდა და ამავე დროს უნდოდა, რომ მასთან ახლოს ვყოფილიყავი».

ჰაიდემ ისევ გაჩუმდა, იგი მღელვარებას შეეპყრო, გაფერმკრთალებულ შუბლზე ოფლი წვეთებად დასხმოდა, ხმა თითქოს გამშრალ ყელში ჩაუწყდა.

მონტე-კრისტომ ჭიქაში ყინულიანი წყალი ჩაუსხა, მიაწოდა და ალერსიანი, მაგრამ მაინც მბრძანებლური ხმით უთხრა:

— სიმხნევე, შვილო ჩემო!

ჰაიდემ თვალები და შუბლი მოიწმინდა, შემდეგ ისევ განაგრძო:

«ჩვენმა სიბნელეს მიჩვეულმა თვალებმა ფაშას მოციქული იცნო; ის ჩვენი მეგობარი იყო მაგრამ მამაცმა სელიმმა მხოლოდ ერთი რამ იცოდა, მორჩილება.

«— ვისი სახელით მოხვედი? — ჰკითხა მან.

«— მე მოვედი ჩვენი ბატონი, ალი ტებელინის სახელით.

«— თუ შენ ალის სახელით მოხვედი, გეცოდინება, რაც უნდა გადმომცე.

«— დიახ, — უპასუხა მოციქულმა, — მე მოგიტანე მისი ბეჭედი.

«და მან ხელი ზევით ასწია; მაგრამ ძალიან შორს იდგა, სინათლეს საკმარისი არ იყო, რომ სელიმს იმ ადგილიდან, სადაც ჩვენ ვიდექით, გაერჩია და ეცნო საგანი, რომელსაც ის უჩვენებდა.

«— მე ვერ ვხედავ, რა გიჭირავს ხელში, — უთხრა სელიმმა.

«— მომიახლოვდი, — უთხრა მოციქულმა, ან მე მოგიახლოვდები.

«— არც ერთი და არც მეორე, — უპასუხა ახალგაზრდა მებრძოლმა, — დასდე იქ, სადაც დგახარ, რათა სინათლის შუქი მოხვდეს და სანამ არ დავინახავ, არ მოხვიდე.

«— კარგი, — უთხრა მოციქულმა.

«იგი მართლაც გაეცალა და მითითებულ ადგილას დადო ის, რაც ხელში ეჭირა.

«ჩვენ გული გვითრთოდა; გვეჩვენებოდა, რომ ეს ნამდვილად ბეჭედი იყო. მაგრამ იყო თუ არა იგი მამაჩემის ბეჭედი?

«სელიმი ანთებული ჩირაღდანით იმ ადგილს მიუახლოვდა, სინათლის შუქზე დაიხარა და ბეჭედი აიღო.

«— ბატონის ბეჭედია, — თქვა მან და ეამბორა, — კარგი!

«შემდეგ ჩირაღდანი მიწისაკენ შეაბრუნა, ფეხი დააბიჯა და ჩააქრო.

«მოციქულმა სიხარულისაგან წამოიყვირა და ტაში შემოჰკრა.

«ამ ნიშანზე შემოვარდა სერასკირი კურშიდის ოთხი ჯარისკაცი და ხუთი ხანჯლით განგმირული სელიმი ძირს დაეცა. თითოეულმა თითო ჭრილობა მიაყენა.

«შემდეგ, თავიანთი დანაშაულით შეზარხოშებულნი, თუმცა შიშისაგან ჯერ ისევ გაფითრებულნი, მღვიმეში შემოცვივდნენ; ყველგან ეძებდნენ, სადმე ცეცხლი არ იყოსო, და ოქროს პარკებს ეპოტინებოდნენ.

«ამასობაში დედამ ხელში ამიტაცა და სწრაფად და მარჯვედ, მხოლოდ ჩვენთვის ცნობილი გზით საიდუმლო კიბისაკენ გაიქცა, რომელიც თავშესაფრის ზემო ნაწილში ადიოდა, სადაც უკვე საშინელი არეულობა იყო.

«დარბაზები სავსე იყო კურშიდის ჩოღოარებით, ესე იგი ჩვენი მტრებით.

«იმ წუთში, როდესაც დედაჩემი კარების გაღებას აპირებდა, გაისმა ფაშას მრისხანე და საშინელი ხმა.

«დედაჩემი ფიცრებს შუა დარჩენილ ჭუჭრუტანასთან მივიდა და ყური მიადო; ჩემი თვალების წინ მეორე ჭუჭრუტანა აღმოჩნდა და მე შიგ შევიხედე.

«— რა გინდათ ჩემგან? — ეუბნებოდა მამაჩემი ადამიანებს, რომლებსაც ხელში ოქროს ასოებით დაფარული ქაღალდი ეჭირათ.

«— ჩვენ გვინდა გაცნობოთ მისი უდიდებულესობის სურვილი, — უთხრა ერთ-ერთმა მათგანმა, — ხომ ხედავ ამ ფირმანს.

«— დიახ, ვხედავ, — უპასუხა მამაჩემმა.

«— მამ წაიკითხე: ის შენს თავს თხოულობს.

«მამაჩემს სიცილი აუტყდა, რომელიც უფრო მრისხანე იყო, ვიდრე ყოველი მუქარა; ჯერ სიცილი არც კი გაეთავებინა, რომ ორი თავისი დამბაჩის ჩახმახს თითი გამოსდო და ორი კაცი მოკლა.

«პალიკარები, რომლებიც მამაჩემის ირგვლივ მიწაზე პირქვე იყვნენ გართხმულები, წამოხტნენ და სროლა ატეხეს. ოთახი ბოლმა, ცეცხლმა და ხმაურმა აავსო.

«თითქმის იმწუთშივე მეორე მხრიდანაც დაიწყო სროლა, ტყვიები ჩვენს გვერდით ფიცრებსა ხვრეტდა.

«ოჰ, რა ლამაზი, რა დიდებული იყო ვეზირი ალი ტებელინი, მამაჩემი, ტყვიების ზუზუნში, მრუდე ხმლით ხელში თოფის წამლით გაშავებული სახით! როგორ გარბოდნენ მისი მტრები.

«— სელიმ, სელიმ, ცეცხლის მცველო, შეასრულე შენი ვალი. — ყვიროდა ის.

«— სელიმი მკვდარია, — უპასუხა ვილაცის ხმამ თითქოს თავმესაფრის სიღრმიდან, — შენ კი, ჩემო ბატონო ალი, დაღუპული ხარ!

«თითქმის იმწუთშივე გაისმა ყრუ აფეთქების ხმა და მამაჩემის ირგვლივ იატაკი ნაფლეთებად იქცა.

«ჩოდოარები იატაკში ქვემოდან ისროდნენ. სამი თუ ოთხი პოლიკარი ქვემოდან გამოსროლილმა ტყვიამ უსულოდ დააგდო. მათი სხეული ტყვიებით იყო დაცხრილული.

«მამაჩემმა დაიღმუვლა, იატაკის ნახვრეტებს თითები ჩაუჭირა და მთელი ფიცარი ამოაპრო.

«მაგრამ იმ წუთშივე, ამ ადგილიდან ოცი ტყვია გავარდა თითქოს ვულკანის კრატერიდან ამოხეთქილი ცეცხლი, კედლებს მოედო და შთანთქა.

«ამ საშინელ ხმაურში, ამ საშინელ ყვირილში, ორმა ყველაზე ძლიერმა გასროლამ, ყველაზე გულისგამგმირავმა ყვირილმა შიშისაგან გამაქვავა; ამ ორმა გასროლამ სასიკვდილოდ დაჭრა მამაჩემი. ეს მან დაიყვირა ორჯერ ასეთი საშინელი ხმით.

— მაგრამ იგი მაინც ფეხზე იდგა და ფანჯარას ჩასჭიდებოდა. დედაჩემი კარებს მთელი ძალით აწვებოდა, რათა მასთან ერთად მომკვდარიყო; იგი შიგნიდან იყო ჩაკეტილი.

«მის გარშემო პალიკარები სიკვდილს ებრძოდნენ და იკრუნჩხებოდნენ. ორი თუ სამი მათგანი, რომლებსაც ჭრილობა არ ჰქონდათ ან მსუბუქად იყვნენ დაჭრილები, ფანჯრიდან გადახტნენ.

«ამ დროს ქვემოდან სროლით დახვრეტილი იატაკი ჩაინგრა. მამაჩემი ცალ მუხლზე დაეცა; იმწუთშივე ხმლებით, დამბაჩებით, ხანჯლებით შეიარაღებულმა ოცმა ხელმა მისკენ წაიწია. ერთბაშად ოცმა კაცმა შეუტია ერთ ადამიანს, და მამაჩემი ამ მბდღვინავი დემონების მიერ აღზნებული ცეცხლის გრიგალში გაქრა, თითქოს მის ფეხქვეშ ჯოჯოხეთის კარიბჭე გაიღო.

«მე ვიგრძენი, რომ მიწაზე ვეცემოდი; დედას გული წაუვიდა».

ჰაიდემ ორივე მკლავი კვნესით მუხლებზე დააყრდნო და გრაფს შეხედა, თითქოს ეკითხებოდა, კმაყოფილი იყო თუ არა მისი მორჩილებით.

გრაფი წამოდგა, მიუახლოვდა, მისი ხელი აიღო და ბერძნულად უთხრა:

— დაისვენე, ძვირფასო ბავშვო, მხნეობა მოიკრიბე. გახსოვდეს, რომ არის ღმერთი, რომელიც გამცემლებს სჯის.

— რა საშინელი ისტორიაა, გრაფო, — თქვა ალბერმა, რომელიც ძალზე შეაშინა ჰაიდეს სიფერმკრთალები, — და ახლა ჩემს თავს ვკიცხავ ასეთი მკაცრი ცნობისმოყვარეობისათვის.

— არაფერია, — უპასუხა მონტე-კრისტომ, შემდეგ ქალიშვილს თავზე ხელი დაადო და დასძინა: — ჰაიდეს ვაჟკაცური გული აქვს და თავისი უბედური ამბების მოყოლის დროს, ხშირად შემსუბუქებას პოულობს.

— ეს იმიტომ, მბრძანებელო, რომ ჩემი უბედურებანი მახსენებენ შენს ქველმოქმედებებს, — მკვირცხლად თქვა ჰაიდემ.

ალბერმა მას ცნობისმოყვარეობით შეხედა; ქალიშვილმა ჯერ არაფერი თქვა იმაზე, რისი ცოდნაც მას ყველაზე მეტად აინტერესებდა, ესე იგი, როგორ გახდა იგი გრაფ მონტე-კრისტოს მხევალი.

ალბერისა და გრაფის თვალებში ჰაიდემ ერთი და იგივე სურვილი ამოიკითხა.

ქალიშვილმა განაგრძო:

«როდესაც დედა გონს მოვიდა, ჩვენ სერასკირის წინაშე აღმოვჩნდით.

«— მომკალით, — უთხრა დედამ, — მაგრამ ალის ქვრივის პატიოსნება დაინდეთ.

«— ამას მე ნუ მომმართავთ.

«— მაშ ვის?

«— თქვენს ახალ ბატონს.

«— ვინ არის იგი?

«— აგერ ის.

«და კერძიდმა გვიჩვენა ერთ-ერთი იმ ადამიანთაგანი, რომელიც ყველაზე დიდ მონაწილეობას იღებდა მამაჩემის დაღუპვაში», — განაგრძო ქალიშვილმა და თვალები მრისხანედ აენთო.

— ამგვარად, — ჰკითხა ალბერმა, — თქვენ იმ კაცის საკუთრება გახდით?

— არა, — უპასუხა ჰაიდემ; — მან ვერ გახედა ჩვენი დატოვება. მან მიგვყიდა მონების ვაჭარს, რომელიც კონსტანტინოპოლში მიემგზავრებოდა. ჩვენ გავიარეთ მთელი საბერძნეთი და ქანცგამოლეულები იმპერატორის სასახლესთან მივედით. სასახლის წინ შეკრებილიყვნენ ცნობისმოყვარეები; ისინი გზას გვითმობდნენ. დედაჩემმა იმ მიმართულებით გაიხედა, საითაც ყველანი იცქირებოდნენ, წამოიყვირა, დაეცა და მიჩვენა სასახლის კარიბჭესთან შუბზე ჩამოცმული თავი.

«ამ თავის ქვეშ დაწერილი იყო შემდეგი სიტყვები: «აი, ალი-ტებელინის, იანინას ფაშას თავი».

«მე ვტიროდი და თან ვცდილობდი წამომეყენებინა დედაჩემი; ის მკვდარი იყო.

«მე ბაზარში წამიყვანეს; მე მიყიდა მდიდარმა სომეხმა. მან აღმზარდა. ამიყვანა მასწავლებლები, ხოლო როდესაც ცამეტი წლის გავხდი, სულთან მაჰმუდს მიმიყიდა».

«ამ უკანასკნელისაგან კი, — თქვა მონტე-კრისტომ, — მე გამოვისყიდე იგი, როგორც უკვე გითხარით, ზურმუხტით, რომელიც ჰგავს იმას, რომელშიც ჰაშიმის აბები მიღვეს.

— ჰო, შენ კეთილი, შენ დიდებული ხარ, ჩემო მბრძანებელო, — უთხრა ჰაიდემ და ხელი დაუკოცნა, — ბედნიერი ვარ, რომ შენ გეკუთვნი.

ალბერი გაოგნებული იყო მონაყოლით.

— დაამთავრეთ ყავის სმა, — უთხრა მას გრაფმა, — ამბავი დამთავრებულია.

შინაარსი

ნაწილი მესამე

თავი I — სტუმრები

თავი II — საუზმე

თავი III — წარდგენა
თავი IV — ბატონი ბერტუჩო
თავი V — სახლი ოტეილში
თავი VI — ვენდეტა
თავი VII — სისხლის წვიმა
თავი VIII — განუსაზღვრელი კრედიტი
თავი IX — აბრაში ცხენები
თავი X — ფილოსოფია
თავი XI — ჰაიდუ
თავი XII — მორელების ოჯახი
თავი XIII — პირამე და თისზე
თავი XIV — ტოქსიკოლოგია
თავი XV — რობერტი-სატანა
თავი XVI — თამაში ბირჟაზე
თავი XVII — მაიორი კავალკანტი
თავი XVIII — ანდრეა კავალკანტი
თავი XIX — იონჯით დათესილი ბოსტანი

ნაწილი მეოთხე

თავი I — ბატონი ნუარტიე დე ვილფორი
თავი II — ანდერძი
თავი III — ტელეგრაფი
თავი IV — საშუალება მეზალეს თავიდან მოაცილო ციყვები, რომლებიც მის ატმებს

ჭამენ

თავი V — მოჩვენებები
თავი VI — სადილი
თავი VII — მათხოვარი
თავი VIII — ოჯახური სცენა
თავი IX — ქორწინების გეგმები
თავი X — მეფის პროკურორის კაბინეტი
თავი XI — მიპატიჟება
თავი XII — ძიება
თავი XIII — საზაფხულო მეჯლისი
თავი XIV — პურ-მარილი
თავი XV — მარკიზ დე სენ-მერანის მეუღლე
თავი XVI — დაპირება
თავი XVII — ვილფორის ოჯახის აკლდამა
თავი XVIII — ოქმი
თავი XIX — კავალკანტის ვაჟიშვილის წარმატებანი
თავი XX — ჰაიდუ.